

Bot 114

W 113

Frutidos — 7.

R. 54
3/5

25

NOV 20 1880
LIBRARY
M. C. C.

CAP. III.
II
Tracón de la no. 11
Maria

Escoto

3
1880

1280743, 1280747
1280749, 1280756

LIBRO

te Doctor admirable, rio caudajous
na, a cuyos subriles raudales debe el
de Menores, toda su amena hermo
tro; la Iglesia mucha gloria, como a
Madre de Dios su primer credito, c
Iglesia, introduxo en la escuela, y a
feles la opinion de su pureza. Empe
dal en vn libro, y porque con la dist
henible su grandeza, dividido el libro
cia a aquellos quatro rios, en que se
del Parayso: Phison, Gehon, Euphr
Del Phison, dize el texto, (g) corr
el oro de quilates mas subidos, de cui
las piedras, cria en sus riberas aromati
de esta obra, que historicamente cuent
rable Maestro desde su oriente al ocasto
pues en el corriente de la historia de su v
su doctrina, los aromas de sus virtudes, la
sus prodigios. Gehon, de quien dize el tex
es simbolo de la virtud, que lava las negras
como enseno (i) Isidoro: en cuya correspond
es panegirico, que trata de las virtudes, que
Venerable Escoto, aguas clarissimas para co
dad de vicioas costumbres. Euphrates, segun
nifica fecundidad, y abundancia de frutos. Y as
tercer libro, que encomiastico muestra la excele
trina del Doctor Subtilissimo, fecunda con tan ilu
da escuela, y abundante de tantos frutos, como ha da
tinuamente a la Iglesia. El Tigris, que con su rari
bata quanto encuentra, significa, segun la (m) la
rrera de nuestra mortalidad. Ajusta microglico al qu
bro apologetico, en que se trata de la temprana muerte
tro Escoto, del curso de su mortalidad, que en poc
años consigo sus meritos, la fama, la excelencia de dilatados fi
gios. Raudales, pues, este tratado de las excelencias de Escoto a
quatro libros. Primero historico, en narracion de su vida. Segun
do panegirico, de sus virtudes. Tercero encomiastico, y
de su doctrina. Quarto apologetico, su muerte, y fama posthuma.

pedras de
la Etiopia,
los vicios,
ndo libro
on en el
a feal-
Vig-

Isidor. apud
Glos. ord. ibi.

h Ibid. v. 13.

g Gen. 2. 11.

Amb. 11.

rad. c. 3.

in Glos. ord. p.
merit. in ca. 6.

Tobia.

Na
na
na

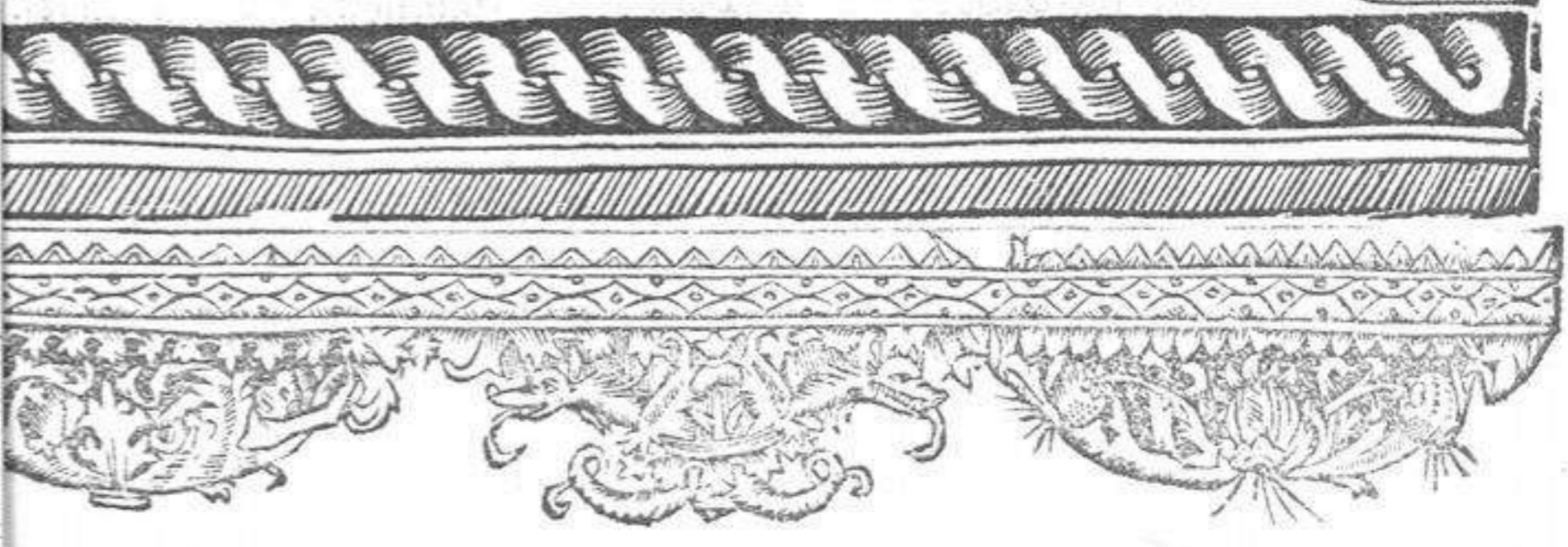
mech
crene
only

Questiones Fra. Amadei
Reygreti Lugdunensis or
dinis predicatoru in libros
de celo 7 mudo Aristotelis.

¶ Veniuntur Parrisiu in vico diui Jacobi sub intersti-
gnio Lili Aurei.

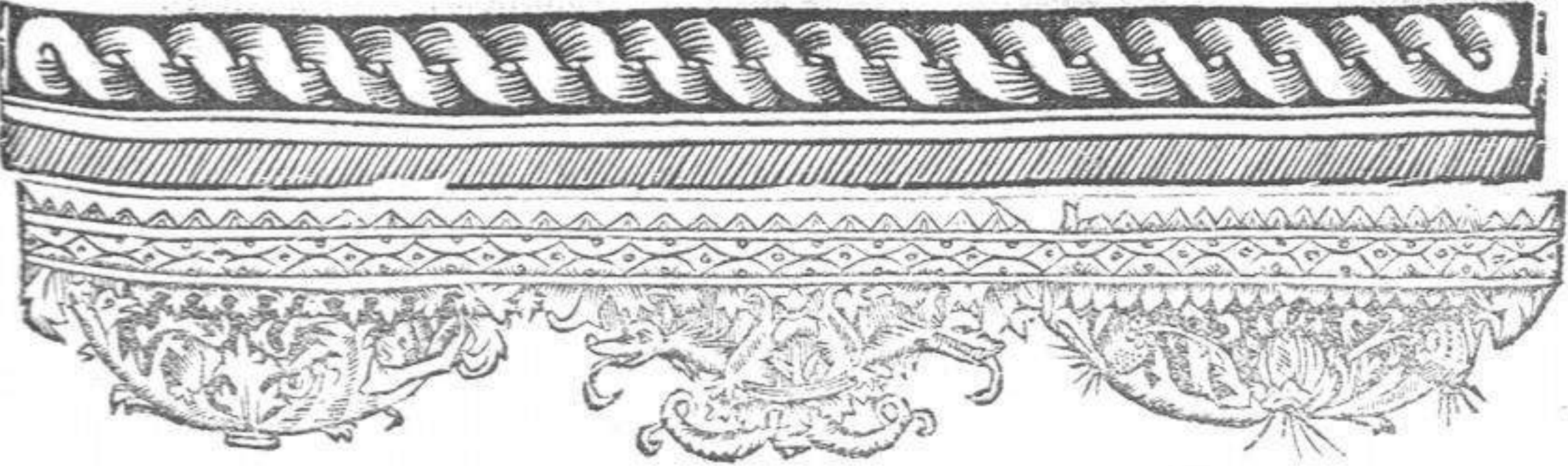

Questiones Fra. Amadei
Rey greti Lugdunensis or
dinis predicatorũ in libros
de celo ⁊ mũdo Aristotelis.

¶ Venundantur Parrisiũ in vico diui Jacobi sub inter-
signio Liliũ Aurei.

Reuerendissimo in christo patri: ac p̄suli amplissimo, D. Fr̄ncisco Rohanno Archiep̄o
Lugdunenſi: & Galliarum primati, F. Amadeus macer, S. & nois immortalitatem.

DLutarchus (Ep̄os maxime) illud epicuri p̄ceptū, Sic uiuevt nemo te vixiſſe ſentiat: dicato
ad hoc libello dānauit. Et recte ſane. Nā ſi velut e cōuiuio lumē: ſic e vita tollas mutuā co-
gnitionē: nihil aliud agis / q̄ vt virtuti p̄ſcribas oblitterationē: ociū arti: ſciētā phię. Et pro-
fecto epicuri inſtitutū: quū apud ceteros: tū maxime apud eos qui phiām p̄fitēt: mīme pro-
bari debet. Quo ei mō / ne dicā (cū platone) p̄rię & amicis: ſed quō ſibi nat⁹ vidēt: q̄ luce fugiēs: ſeſeq̄ ve-
luti cētro / ac ſpacio geometrico circūſcribēs: in angulo copiā / phōz filogīſmos per ociū reſoluit ac ne-
ctit: nilq; rāſſūdīt in alios. Phīa nō eſt hmōi ſtatuaz; artifex: vt ſigna ſingat q̄ in baſi muta ſtent: ac ſe-
ſus expertia: ſed agilia ſtudet facere q̄cūq; aggrediūt: negotioſa: viuaz;. Ego igi (āplīſſime pater) non ſa-
ne phię p̄feſſor: ſed phię ſacris vtcūq; inſtituat⁹: cū i hoc parrhiſiaco gymnaſio his ſuperiorib⁹. ānis rōnā-
lē: ac naturalē phiām: & eā quoq; ptē: quā gr̄eci mathēſim dicūt: cōtinēter interptat⁹ fuerim: cūq; ſtatue-
rīm: in grauiorib⁹ ſtudijs (i. theologiciſ) qd̄ ſupeſt vitæ & ſpūs / erogare: volui (priuſq; receptui canerē)
aliquid edere: qd̄ eſſet monumētū eoz; ſtudioz; / i q̄b⁹ bonā gr̄atis partē collocarā. Hortatib⁹ itaq; amicis:
& rogantib⁹ auditorib⁹ meis: ſcripſi cōmētarios in libros Ariſtoteliſ de celo & mūdo: quā phię partē
mihi delegi maxime: q̄ clarīſſimus vir / & p̄ceptor quōdā me⁹ Petrus bruffellenſis: reliq; naturalis phi-
loſophię p̄te p̄ ſtilo cōplexus: eos libros nō attigerat: hos cōmētarios āplitudini tue dicatos (p̄ſulū
princeps dignīſſime) nūc edidimus. Cogitauerā ſane / diu ac multū aliquid moliri: quo ſūma mea obſer-
uātia nois tui / tā eſſet apud oēs teſtata: q̄ eſt apud multos nota inſignis tua beniuolētia ac beneficētia
erga me. Ergo qd̄ optanti diuū p̄mittere nemo auderet: voluenda dies en attulit vltro. Nullū ſiquidē
efficaci⁹ argumentū deditiſſimū tibi animi futurū arbitratus ſū: q̄ ſi primitias lucubrationū & ſtudioz;
meoz;: nomini tuo p̄ſecraſſē: & (qd̄ maximū officiū a me p̄ficiſci pōt) nomē tuū p̄ virili mea immorta-
litati cōmēdarē. Accipies igi reuerēdiſſime p̄ſul munuſculū hoc: tāto certe ſtamine indignū. Sed q̄ nō
hnt thura: lacte: molaq; ſalla litār: & ſaturnaliū lege (apd̄ Lucianū) cautū eſt: ne pauperes argētū vel auz;
(i. ne qd̄ ſupra facultatē) potētiorib⁹ mittāt. Sed alij coronas: alij thura: pauci libros quos cōſcripſiſſēt
mittere ſolebāt. Atq; vtinā tā placatos redderē ſtudioz; calūniatores: q̄ te p̄piciū ac benignū hīe cōfi-
do. Qui ſi aliud nō poterint: me tanq; nimīū glorię cupidū inſectabūt: q̄ in amorē principū meme in-
ſinuē: & in amicitia primatū inferi cupiā. Quasi vero cōtra: nō iſ potius glorię ſitiēs ac p̄bri metuens
videat: q̄ reformidat ac vereſ: ne dicat ſtudioſus eoz; q̄ ptāte ac dignitate p̄cellūt. Neq; ego ābitioſos
vnq; iudicauī: vel Anaxagorā: vel Platonē: vel Pithagorā: quoz; altez; Pericli: altez; Dioni: Pithago-
rā Italia primatib⁹ familiarē fuiſſe cōſtat. Iam illa peruaſio peſſima minus me mouet: eoz; qui cum vi-
ris potētib⁹ & optimatibus cōſuetudinē refugiēdā monēt: quaſi immites ſint ac feri. Semper ego credi-
di: inſolentiā quā in q̄buſdā exprimoribus cōſpicimus: ab aīo poti⁹ male alioquin ſormato. q̄ a nobilitate:
potētia: aut opib⁹ p̄ficiſci: q̄ ſcilicet Ariſtoteleſ phōz; grauiſſim⁹ in partē ſollicitatis iputat. Nec
obfuit familiaritati Scipionis cū Pannetio: q̄ erat ille Romani poplī imperator: Pauliq; Aemiliib⁹
cōſulis fili⁹: nepos aut Aphricani ei⁹ q̄ Hānibalē Carthaginēſē deuicit. Et vt ſuperiores omittam⁹: tu emī
nētīſſime Antīſtes locupletīſſimū es exēplū: potētia: nobilitatē: & opes: nō adimere ſenſū humanitatis
ſed augere. Qui cū ſis inter pōtīfices nobiliſſimus: inter nobiles potētīſſimus: es tamē inter oēs quū rel-
igioſiſſimus: tū humaniſſimus: ac munificētīſſimus. Vt. n. p̄tereā integritatē: religione: equitatē: cete-
raſq; maximas tuas virtutes: certe humanitatis: ac liberalitatis tue in ſtudioſos laudes: nullus vnq; di-
cendo cōſequi p̄ dignitate poterit. Cū. n. ſit oib⁹ ſtudioſis amicitia & cōſuetudo tua maxime optāda:
tu cōtra litteratoz; beniuolentiā ſtudioſe expetis: beneficiſq; ac muneribus p̄cilia. Patet nō tantū do-
mus tua & ærariū: ſed anim⁹ quoq; oib⁹ litteraz; cultorib⁹. Celeberria eſt tua p̄fuſiſſima munificētia: i
hac Parrhiſiana academia: ſtudioz; altrice: ac parētē: vbi multos iā e numero laureatoz; habes: tuoz;
beneficiorū p̄dicatores: q̄ ſe tuo hortatu ad ſtudia veniſſe: tuis erogationib⁹ cōtinuaſſe: tuis ſuffragijs
& in ſumptu: lauream: & honorem adeptos p̄dicāt: neq; de ſinis quotidie alios atq; alios: tua liberalita-
te: tuis muneribus: tuo fauore: in ſtudijs fouere. Sed finē de tuis virtutib⁹ dicendi faciā: quas fortaliſ
etiā ſatius fuerat hoc tā āguſto loco nō attigiſſe. Vt enim inq; Phauorinus phūs (apud Gelliū) peius
de nobis merētur qui nos parce laudāt: q̄ qui vehementer vituperant. Vale decus antīſtitiū
columen: p̄ſidium: & mecenas ſtudioz;. Ex Parrhiſiano gymnaſio. xviii. Kal. Decēbris.

Tabula alphabetica

Astrologie diuissio fo. 1. col. 2.
 Accidentia perfectiora sunt materia prima fo. 6. col. 3.
 Angulus a lineis distinguntur fo. 1. col. 3.
 Astronomie nobilitas fo. 2. col. 1.
 Astronomia est scia s; nō astrologia fo. 1. col. 2.
 Astronomie et astrologie utilitas fo. 1. col. 3.
 Astronomia subalternatur physice et geometrice fo. 2. col. 3.
 Astrologie diuissio fo. 2. col. 3.
 Albumasar omnia ad celum etiam christi passionē et natuitatem reducit fo. 3. col. 1.
 Antichristi aduentus sciri nō pōt fo. 3. col. 2.
 In animabus rationalibus sunt gradus fo. viii. column. 2.
 Anima vna quare dat perfectius esse q̄ alia fo. 9. col. 3.
 Anima an possit extra corpus creari fo. 1. col. 2.
 Actio agentis duplex fo. 1. col. 1.
 Albedo separata an sit infinita intensiue fo. 1. column. 1.
 Albedo separata an ageret ibidem col. 2.
 Aqua naturaliter potest sursum moueri fo. xiii. column. 1.
 Angelus mouēs celum saturni an possit maius mouere fo. xv. col. 3.
 Angelus mouens celū secundū philosophū an possit cessare a motu ibidem.
 Angelum mouere per potentiam motiuam distinctam ab intellectu et voluntate ē probabile fo. xvi. column. 1.
 Augmentatio fit tripliciter fo. xvi. col. 3.
 Ascensus et descensus non solum debent capi infra concuum lune fo. xvii. col. 3.
 Alteratio duplex fo. 20. col. 3.
 Aqua quomodo est supra celum fo. xxi. col. 3.
 In angelis non sunt plura indiuidua eiusdem speciei fo. 27. col. 1.
 In monte aethna quomodo sunt ignis et niues simul fo. 37. col. 3.
 Animatus dicitur aliquid dupliciter fo. xxxviii. col. 2.
 Non omnia animata habent sex differētiās positionis ex natura rei fo. xl. col. 1.
 Non omne animal habet dextrum et sinistrū ibidem.
 Axis sphere quid fo. xl. col. 1.
 Angeli quomodo sunt extra celum secundum philosophum et an sint plures q̄ sint celi fo. 27. col. 3.
 Anima rationalis secundum philosophum est incorruptibilis fo. 36. col. 1.
 Astra omnia lumen accipiunt a sole fo. xlvii. col. 3.
 Aeris media regio videtur fo. xlviii. col. 1.
 Astra omnia de se habent aliquod lumen ibidem.
 Aut et oppositū augis diffiniuntur fo. 1. col. 2.
 Alphragani rō de celi rotunditate parui est momenti fo. xlvj. col. 3.
 Omnia astra minora apparēt in medio celi q̄ in alia parte fo. xlvii. col. 1.
 Aries quare est primū signum fo. xliii. col. 1.
 Astronomi quare numero plurimū vtant sexagenario ibidem col. 2.
 Aqua est rotunda fo. 60. col. 2.
 Aer et ignis sunt spherice figure ibidem col. 3.
 Alexander colūnas in In dia fixit ibidē col. 3.
 Angelus nō pōt totā terrā mouere fo. lxii. col. 3.

E.

Charitas christi an sit summa fo. x. col. 2.
 Validitas maxima datur ibidem col. 3.
 Corpora duplicia sunt fo. xi. col. 3.
 Philosophi quare nō ponūt celū q̄scēs fo. 13. col. 1.
 Celum empireū influit in inferiora ibidem col. 2.
 Celum an videatur fo. xlviii. col. 2.
 Non quodlibet celum regulariter circa centrum mundi mouetur fo. xlix. col. 3.
 Est aliquis motus in celo super nullo centro regularis ibidem.
 Quis motus celi circa terrā ē s; aliq̄ cētro r̄ar̄ fo. 1. col. 1.
 Motus diurnus aliorū celorum a primo et nono lune eccentrico nō est regularis fo. xlix. col. 3.
 Motus celi quō est naturalis fo. xliii. col. 2.
 Principum actiuum motus celi est aliquid intellectiuum ibidem.
 Celum an naturaliter possit velocius moueri fo. xv. column. 3.
 Celum et mundus tripliciter considerantur fo. 1. col. 2.
 Corpora celestia indirecte in voluntatem agunt fo. 5. column. 3.
 Continuum quid fo. 3. col. 1.
 Celum non est graue nec leue fo. xvi. col. 2.
 Celum est inaugmentabile et indiminuibile ibidem column. 3.
 Celum est ingenerabile fo. xvii. col. 1.
 Pars celi detracta an moueretur ibidē col. 3.
 In celo est potentia adesse et nō solum ad motū ibidem col. 3.
 Celum non est alterabile fo. xviii. col. 3.
 Celum est cātum a deo secundum aristote fo. xix. column. 3.
 Celum habet materiam secundū philosophum ibidem col. 3.
 Celum est a deo creatum sed non genitum f. xx. col. 1.
 Contrarietas differētiarū est contrarietas generaliter dicta fo. xxi. col. 1.
 Corpus celi est nobilius corpore hominis ibidē column. 3.
 Corporitatis forma quomodo est vna in omnibus corporibus ibidem.
 Creature quomodo tendunt in nihilū fo. 22. col. 1.
 Posita causa sufficienti non est necesse ponere effectum ibidem.
 Centrum est duplex fo. xxiii. col. 3.
 Extra celum nullū est corpus nec locus nec tempus fo. xxvi. col. 1.
 Ea que sunt extra celum sunt impassibilia et inalterabilia ibidem column. 2.
 Homo existens in superficie conuexa celi non posset extendere manum fo. xxvii. col. 3.
 Lapides extra celum positi quomodo se haberent et an mouerentur ibidem.
 Necesse est celū pluribus moueri motibus fo. xliiii. col. 2.
 Celū decimū quō et primū mobile dicitur ponēd. ibidē col. 3.
 Celorum ordo quomodo cognitus est ibidem col. 3.
 Centri mundi a solis cētro distātia fo. 1. column. 3.
 Consonantie diffini fo. 55. col. 1.
 Celum non causat sonos ex motu ibidem col. 2.
 Celum potest frangi sine sui corruptione fo. lvi. col. 1.
 Celi medietas an videatur folio lxvii. column. 3.
 Corpus duplicem habet actionem fo. xlv. column. 2.
 Circuferentia quid sit ibidem column. 3.
 Non est demonstrabile concuum primi celi esse sphericum fo. xlvj. column. 1.

Tabula alphabetica

Celum est sphericum ibidem colum. i.
 Non est demonstrabile superficiem conuexam pmi
 celi esse sphericam. ibidem co. 3.
 Celi sunt vnus nature tantum secundum genus. fo
 lio. 47 col. 2.
 Colurus quid fo. 40. col. 3. & 4.
 Si generationes sunt necesse est celum moueri plu
 ribus motibus. fo. xlii. col. ii.
 Celum empireum an sit ponendum. ibidem.
 Celum empireum influit in inferiora. ibidem col. 5.
 Circulorum in sphaera in duodenas partes diuisio.
 ibidem col. 4.
 Motus celi non multiplicantur secundum pluralita
 tem orbium fo. 57. col. 2.
 Ordo celorum est secundum situs eorum. ibidem co. 4.
 Centrum duplex fo. 58. col. 3. & 4.
 Celorum omnium motus fo. 56. col. 3. & 4.
 Celum duos continet orbium ordines fo. 57. col. i.

D

Dispositiones precedentes formam habent ratio
 nem causalitatis non autem sequentes fo. 9. col. 2.
 Difficultas duplex in actione. fo. 15. col. 1.
 Deus non potest facere infinitum. fo. 23. col. 1.
 Deus an possit facere plures mundos fo. 27. col. 1.
 Directionis & retrogradationis arcus quid sint fo.
 lio. 51. col. 1.
 Diapente diffinitur. fo. 55. col. 1.
 Diapason diffinitur ibidem col. i.
 Diapente diapason diffinitur ibidem
 Diatonicum harmonie genus diffinitur ibidem co. 2.
 Diesis diffinitur ibidem.
 Diem naturalem diuersi diuersimode inchoant fo
 lio. 61. col. 1.
 Draconis lune caput & cauda fo. 65. col. 2.

E

Equalitas est inequalitate perfectior fo. 6. col. 2.
 Egyptiaci dies quare prohibentur fo. 3. col. 3.
 Embrio an sit animal fo. 7. col. 3.
 Eccentricorum & epicyclorum positio vnde orta est.
 fo. xlviii. col. iiii.
 Epicycli quare ponuntur. fo. 56. col. iiii.
 Epicyclus quid sit fo. 50. col. iiii.
 Reuolutio epicycli cuiuslibet planete q̄tum daret.
 fo. 51. col. 2.
 Necessesse est in celo esse eccentricos fo. 55. col. i.
 Enharmonicum harmonie genus diffinitur folio
 55. col. 2.
 Equans diffinitur fo. lxxv. col. i.
 Equans lune & aliorum planetarum differunt ibidem
 colum. 2.
 Eclipsis diffinitur ibidem col. 5.
 Eclipsis que fuit in chasti passione non fuit natura
 lis fo. 66 col. 2.
 Eliotropie virtus ibidem col. iiii.

F

Forma intensibilis non potest esse infinita fo. 8. co. 3
 Forma substantialis est successiue acquisibilis fo. 10
 colum. i.
 Fons iouis faces extinctas accendit accēsas extin
 guit. fo. 37. col. 3.
 Fatigatio quid sit fo. 38. col. i.
 Figurarum diuisio. fo. xlyi. col. i.
 Figura circularis est prima planarum & spherica fo
 lidarum. ibidem.
 Forme duplices. fo. vi. col. 3.

Futura an possint cognosci fo. 3. col. 3.
 Fetus potest disponi ad formam sensitivam & non
 hominis fo. 7. col. 3.

G

Gradus intensus an sit remissus fo. r. col. iiii.
 Generatio quomodo est naturalis fo. xiii. co. i.
 Graua & leuia habent principium actiuum sui mo
 tus in se fo. xv. col. i.
 Genitum & ingenitum dicitur aliquid tripliciter. fo.
 35. col. iiii.
 Aliquod genitum nunq̄ corrupetur. fo. 56. col. i.
 Omne genitum depēdens a materia priuationi ad
 mixta aut habens contrarium corrupetur ibidem
 colum. 2.
 Linea giratiua an sit infinita. fo. xxiii. col. iiii.
 Graue & grauissimum diffiniuntur fo. xvi. co. ij.
 Genus moris accidit actui. fo. 6. col. iiii.
 Gradus summus & non gradus duplex fo. iiii. col. 2.
 Gades herculis fo. 60. col. 3.

H

Habitus diffinitur fo. 6. col. iiii.
 Herba vincentij historialis que egros sanos: sanos
 quoq̄ infirmos reddit. fo. 37. col. 3.
 Homines in statu innocentie non fuissent incorrupti
 biles ex natura ibidem.
 Harmoniarum genera. fo. 55. co. 2.
 Horizon diffinitur. fo. 60. col. iiii.
 Horizon duplex ibidem
 Horologiorum multiplicitas fo. lxi. col. i.

I

Intensio forme attenditur penes appropinquatio
 nem ad summum fo. 8. col. 3.
 In intensione quid acquiratur ibidem col. 2.
 Individua vnus speciei quomodo se excedunt. fo
 lio. ix. col. iiii.
 Ex vniformi deperditione intensiois an acquirat
 tur vniformis remissio fo. xi. col. i.
 De pportione intensiois & remissionis propositio
 nes ibidem & col. 2.
 Infinitum duplex fo. 22. col. 2.
 Infinitum non pot circulariter moueri ibidem.
 Infinitum non potest recte moueri ibidem col. 5.
 Infinitum impossibile est esse ibidem col. iiii.
 Infinitum non potest agere nec pati ab aliquo cor
 pore fo. xxiii. col. iiii.
 Infinitū quō potest esse maius alio ibidem.
 Ad positioē infiniti sequunt̄ p̄dictoria fo. xxiii. co. 3.
 Infinitum in spiritualibus est ponendum secundus
 Algazelem & Auicennam fo. xxv. col. 3.
 In 8^a sphaera sūt. xlviii. ymagines. fo. xl. col. 3.
 Imaginum celi nomina ibidem
 Indiuisibile additum diuisibili reddit maius in nu
 meris. fo. vii. col. i.
 Intellectus simpliciter est perfectior voluntate. fo.
 vii. col. iiii.
 Intellectus & voluntas tripliciter possunt compara
 ri. ibidem.
 Intellectus agens perfectior est possibili. ibidem
 col. 3.
 Ingenitum impossibile est esse corruptibile & genitū
 incorruptibile fo. xxvii. co. iiii.
 Intellectualis substantia potest vniri corpori vt for
 ma fo. xxxviii. col. iiii.
 Impossibile est intellectū vniri corpori quin cōpos
 tum sit corruptibile. ibidem.

Tabula alphabetica.

Ananimata nō habēt sursum nec alias differentias
 et natura rei fo. 40. col. 1.
Inferni locus fol. 62. col. 2.
Infula fluitantes fo. 61. col. 4.
Latitudo intensionis et remissionis quomodo mēsu
 retur fo. 10. col. 4.
Linea circularis est perfectior recta fo. 11. col. 4.
Luce et leuissimū diffiniūt fo. 16. col. 2.
Longitudo aliter mensuratur in celo q̄ in terra fol.
 41. colum. 4.
Latitudo duplex fo. 32. col. 1.
Latitudo vniformis et difformis diffiniunt. ibidem.
Latitudo vniformiter difformis potest transiri a po
 tentia equali q̄dū sūmo illius fo. 35. col. 2.
Lucidū dī aliquid dupliciter. fo. 48. col. 2.
Lune augmentū et decrementū fo. 54. col. 4.
Reges male a celis possunt esse non aut̄ diuina fol.
 3. col. 2.
Latitudinis cuiuslibet duplex est terminis a quo fo.
 4. colum. 2.
Lucidum dicitur aliquid dupliciter fo. 48. col. 2.
Linea augis et oppositi ac longitudinis medie diffi
 nitur fol. 50. col. 3.
Lune augmentum et decrementū fo. 54. col. 4.
Lune figure ex respectu ad solem fol. 55. col. 1.
Luna. 6. mouetur motibus fo. 57. col. 2.
Lune macula vnde prouenit fo. 55. col. 4.
Longitudo et latitudo ciuitatum fo. 61. col. 1.
Lux primaria et secūdaria diffiniuntur fo. 64. col. 3.
Luminosum plus extensue illuminat minus opacū
 propinquum q̄ remotus fo. 64. columna. 4.
Lune equas in luna sola distinguntur ab orbe eccen
 tro propter motum sue latitudinis fo. 65. col. 2.
Luna totaliter et partialr est eclipsabilis fo. 66. col. 1.
M.
Motus summus datur fol. 10. col. 3.
Motus localis triplex fol. 11. col. 3.
Motus circularis et rectus diffiniuntur fol. 11. col. 3.
Magnes motu circulari naturali potest moueri fo.
 12. colum. 3.
Motus terre et aque deorsum non sunt eiusdem spe
 ciei. ibidem. col. 4.
Magnes trahit ferrum violēter fo. 13. col. 1.
Mirtum quomodo debet habere locum naturalem
 ibidem colam. 2.
De loco mixti et naturali motu propositiones ibidē.
Mirtum potest velocius naturaliter moueri in ple
 no q̄ in vacuo ibidem col. 3.
Motus circularis non habet cōtrarium. ibid. col. 4.
Motus lapidis sursum potest esse naturalis fol. 15.
 colum. 1.
Motus in toto an demonstratur a philosopho esse
 infinitus ibidem col. 2.
Materia celi et inferiorum est eiusdem rationis logi
 calis sed philosophicalis non. fo. 20. col. 1.
Materie oim celorum sunt eiusdem rationis foli. 21.
 colum. 2.
Maus alio dicitur aliquid dupliciter fo. 23. colū. 4.
Mundus capitur quadrupliciter fo. 25. col. 2.
Quare grauiā et leuiā velocius mouentur naturā
 infine q̄ in principio. ibidem col. 4.
Corpus simplex potest velocius moueri in pleno q̄
 vacuo. ibidem.
Tantum est vnus mundus. ibidem.

Non possunt esse plures mundi naturaliter folio. 26
 columna prima.
Mundus quomodo est vnus fo. 27. col. 1.
Motus primus quare est ab oriente in occidentem
 fol. 44. col. 4.
Mundi thema fol. 41. col. 3.
Motuum celestium duo sunt manifestiores fo. 42.
 colum. 3.
Motum celi sub zodiaco primus anaximander no
 tauit. ibidem. col. 4.
Moueri aliquid pluribus motibus dupliciter intel
 ligitur fo. 43. col. 3.
De motu propositiones. ibidem col. 3. et 4.
Medicus quis non potest esse perfectus sine astro
 logia fo. 1. colum. 4.
Medici vrbe roma expulsi sunt fo. 2. col. 1.
Mundus est perfectus fo. 4. colum. 1.
Moueri localiter aliquid potest intelligi dupliciter
 fo. 27. col. 3.
Maximum et minimum diffiniuntur fo. 28. col. 1.
Diuisio maximi et minimi quid requirit et quot mo
 dis potest fieri. ibidem col. 2.
De maximo et minimo regule et conclusiones. ibidē
 col. 3 et 4 itē. fol. 29. col. 1. et 2.
De motu per medium difforme propositiones. ibidē
 col. 4. et fo. 30. per totum.
De pertransitione medij vniformiter difformis fol.
 32. col. 3.
Diuisio maximi et minimi an valeat respectu poten
 tie infinite fo. 34. col. 2.
Motus infinite velocitatis an sit possibilis. ibidem.
 colum. 3.
Maximum in quod potest potentia libera vt ange
 lus an detur fo. 35. col. 3.
Memoria remanet post mortem folio. 37. columna
 quarta.
Demonstratio de infinitate primi motoris quomodo
 sit intelligenda fo. 39. colum. 2.
Mercurius et venus quare non apparent arcualis
 figure fo. 41. col. 3.
Motus dicitur vniformis dupliciter. ibidem colū.
 quarta.
Motus circularis et circuitio differunt ratione. ibidē
Velocitas in motu potest prouenire ratione alteri
 motus. ibidem.
De regularitate motus propositiones folio. 41. col
 lum. 1. 2. et 3.
Mercurius quare quinq̄ habeat orbes folio. 51. co
 lum. 2. et 3.
Motus orbium augem eccētrici mercurij differenti
 um est 5 seriem signorum. ibidem col. 111.
Mercurius in quo puncto eccētrici sit in maxima ad
 terram propinquitate fo. 52. col. 3.
Ad regularitatem motus quid requiritur folio. 53.
 colum. quarta.
Melos diffinitur fo. 55. col. 1.
Mercurius nouem mouetur motibus folio. 57. co
 lum. prima.
Proportio motus diurni non est secundum distan
 tiam a primo mobili folio. 56. col. 3.
Motus orbium non sunt multiplicandi secundū nu
 merum eorum fo. 57. col. 1.
Meridianus diffinitur folio. 60. columna quarta.
Plures motus dupliciter alicui orbi conueniunt fo
 lio. 66. col. 3.

Tabula alphabetica.

M

Natura duplex in vniuerso consideranda folio. 56. colum. 2.
 Naturale dicitur aliquid dupliciter folio. 42. colum. na secunda.
 Nature bonum per peccatum minuitur foli. 10. colū na prima.

O

Opiniones de intensione formarum foli. 7. colum. 4. 2 fol. 8. col. 1.
 Opinio cōmentatoris de intensione formarum substantialium reprobatur fo. 8. col. 3.
 Opinio soucinatis de gradibus perfectionis in animalibus fo. 9. col. 4.
 Opinio capreoli de albedine separata fol. 10. col. 2.
 Opinio rogerii de figura elementorum fo. 12. col. 2.
 Antiquorū opiniones de celi gignone fo. 16. co. 3. 2. 4.
 Opinio auerroys de infinitate primi motoris fo. 15. colum. 2.
 Opinio auerroys q̄ celū nō habet potentiam ad eē fo. 17. colum. 4.
 Opinio auicebrōtis de materia celi fo. 18. col. 3.
 Opinio olā 7 egidi de roma de matia celi 7 inferiorum ibidem col. iiii.
 Opinio p̄mētatoris q̄ celū nō habz mām fo. 17. co. 2.
 Opinio q̄ materia superiorū est alia 7 alia fo. 21. col. 2.
 Opinio aliquorū de mortalitate aie fo. xxiii. col. iiii.
 Opinio auerroys de intellectu humano fo. 25. col. 1.
 Et totū est maius sua parte quō intelligit̄ ibi. col. 2.
 Opinio antiquorū de motu grauiū 7 leuiū ibid. co. 1.
 Opinio aliquorū de pluralitate mūdorū p̄cētricoz fo. 26. colum. iiii.
 Opinio aristotelis de ordine celorum folio. xliiii. colum. 3.
 Opinio albumasaris de numero celorum. ibidem.
 Opinio alexandri an cessante motu celicescent generationes fo. xlv. col. 1.
 Opinio messahalac quare mercurius et venus non eclipsant solem. ibidem col. 3.
 Opinio auerroys q̄ omnes stelle sūt eiusdem speciei fol. xlvii. col. 2.
 Opinio antiquorū q̄ astra sunt de natura ignis. ibidem col. 3.
 Opinio ptholomei de astris secundum albumasarē ibidem col. 3.
 Opinio ponentium differētiās ex natura rei in celo empireo fo. xli. col. 1.
 Quis quomodo est accipiendum. ibidem colum. na prima.
 Quis verum dupliciter sumitur. ibidem columna secunda.
 Opinio Alpetragi de motu celorum fo. xliii. colum. quarta.
 Antiquorum de numero celorum opinioēs fo. xliiii. col. 1. 2.
 Opiniones de subiecto huius libro fo. 1. col. 2.
 Opiniones de perfectione hominis fol. 6. columna quarta.
 Opiniones de latitudine specierum folio. vii. colū. prima.
 Opiniones de maximo 7 minimo fo. 28. col. 3.
 Opinio Johannis de ianduno de necessitate rerum fol. 27. col. 1.
 Antiquorum opiniones de perpetuitate celi fo. 28. colum. 1.

Opinio platonis de perpetuitate celi fo. 38. col. 1.
 Opiniones de celo an sit animatum. ibidem colum. secunda.
 Opinio auerroys de anima celi. ibidem columna secunda.
 Opinio pluriū philosophorū circa plures motores in vno orbe fo. 39. col. 4.
 Opinio pithagore de differentiis positionum in celo fo. 39. col. 4.
 Omnis motus celi circa terrā est super aliquo cētro regularis. fol. 50. col. 1.
 Quid orbis eccentricus et concentricus. ibidem colum. secunda.
 Ptholomei opinio de orbium numero. ibidē. col. 2.
 Orbis augem defferentes quomodo moueantur 7 situentur. ibidem col. 2.
 Orbis augem defferentes quare ponantur duo. fo. 54. col. 1.
 Opinio pithagore de celorum concentm folio. 55. colum. 1.
 Iuginiū opinio de celorū harmonia. ibidem colum. secunda.
 Opinio georgii valle de celorum harmonia. ibidem.
 Opinio alexandri de velocitate motuum celi folio. 56. col. 2.
 Opinio simpliciū de ordine nobilitatis celorum folio 57. col. 3.
 Opinio astrologorum de ordine nobilitatis celorum ibidem. col. 4.
 Opinio antiquorum de situ 7 figura terre folio. 58. colum. secunda.
 De terre quantitate opiniones fo. 61. col. 2.
 Orbium omnium crassitudines 7 periferie ibidem colum. 3. et. 4.
 De medii celi visione opiniones folio. 62. colum. 4.
 Pacum tripliciter se habet ad luminosū fo. 64. col. 3.
 Iugenis opinio de eclipsi que fuit tempore passiōis christi fo. 66. colum. 3.

P

Peccatum quomodo minuit bonum nature folio. 10. columna prima.
 P̄oportio intensionis penes quid debet attendi. ibidem colum. 3.
 P̄iectis imprimitur qualitas a p̄oiciēte folio. 13. colum. 1.
 P̄eter elementa ponendum est quintum corpus folio. 11. colum. 4.
 P̄hosophie naturalis in octo partes diuisio. foli. 1. colum. 1.
 P̄egmei an sint homines fo. 16. col. 4.
 P̄fectio hominis penes quid sit attendenda foli. 6. colum. 4.
 P̄fectio rei per partem nobiliozem cognoscitur. ibidem colum. 1.
 P̄fectum dicitur aliquid dupliciter fo. 4. col. 1.
 P̄fectio duplex ibidem col. 2.
 P̄fectum duplex ibidem.
 P̄fectio rei penes appropinquationem ad sumus attenditur ibidem col. 4.
 Planeta quomodo planete p̄riaē fo. 13. col. 2.
 Planeta quomodo impedit planetam. fo. 20. co. 4.
 Dupliciter aliquid est in potentia fo. 21. columna 2.
 Plumbum velocus proicitur sursum q̄ pluma fo. 26. colum. 4.
 Periferie circuli diuisio fol. 45. colum. 4.

Tabula alphabetica.

Pol⁹ arctic⁹ & pol⁹ antarctic⁹ qd fo. xl. co. ij.
 Planete ubi sūt creati fo. xli. col. iij.
 Planete ab occidēte in oriētē mouēt. f. xliiij. col. ij.
 Planete qualiter astellis fitis secernānt. fo. xliiij. col. ii.
 Potentia duplex est fo. xxviii. colo. i.
 Potentiā nō p̄trāsire mediū vñ pōt puenire. ibidem
 Potentiā in medio diffōmi pōt yuiffōm. iter remitte
 re motum fo. xxix. col. iij.
 Propositiones calculatois de yuiffōmi remissione
 motus fo. xxxi. col. i.
 Potentia duplex fo. xxxii. col. iij.
 Pthogus diffinitur fo. lv. col. i.
 Planetam inferiorem planeta superiori veloci⁹ cir
 cuire est possibile fo. lvi. col. ii.
 Diuersitas quāduplex acq̄rēdi p̄fectionē. f. lvii. c. iij.
 Planetarū oīm āni maximi maiores mediū & mino
 res fo. lviii. colo. i.
 Priuatio nec ḡnāf nec corūp̄t̄ fo. xxxvi. colo. iij.
 Potentiā māe duplex ibidē.
 Predestinat⁹ pōt dānari fo. xxxvii. col. iij.
 Poli quid fo. xl. col. ii.
 Planeta pōt dici dupliciter auctus vel diminutus
 lumine. fo. xlviii. col. iij.
 Planetarū colores s̄m pliniū. ibidem
 Pythagoras eccētricoz & epicycloz inuēto. f. l. c. i.
 Motuū planetarū diuersitates ponunt fo. lvij. co. i.
 Vniuersaliores effectus quare supremis planetis
 astronomi tribuunt ibidem. col. ii.
Q
 Qualitates duplices fo. xliiij. col. ii.
 Qualitatis species cōicant fo. vi. col. iij.
 Mō q̄l3 q̄litas p̄ recessū a p̄rio fit intensio. fo. 18. co. 2.
 Quantitas & cetera qualitates sunt eiusdem ratio
 nis hic & in celo fo. xxi. col. i.
R
 Rarum & densum non sunt eiusdem rōnis hic & in ce
 lo fo. xxi. col. i.
 Propositiones calculatois de yuiffōmi remissione
 motus fo. xxi. col. i.
 Improbatur p̄positio calculatois de remissioe mo
 tus ibidem. colo. iij.
S
 Sanitas quō s̄m essētā augef fo. ix. co. 3.
 Substātie quō aliqd est s̄uū fo. xviii. col. i.
 Sphere diffinitio ponit fo. xlv. col. iij.
 Sphera & orbis differunt. ibidem colo. iij.
 Sphere primus inuēto. ibidem col. iij.
 Solidum dicitur aliquid dupliciter fo. xlv. colo. iij.
 Sol quare maior apparet in oriētē q̄ in meridie. ibi
 dem col. iij.
 Sol sub oriēte exis pōt videri fo. xlvii. col. i.
 Stelle pertinent ad naturam sphere in qua sunt. ibi
 dem col. ii.
 Sursum & alie differētie quō sumūf in celo. f. xli. c. i.
 Sol est creatus in oriēte. ibidem col. ii.
 Signoz in q̄tuor triplicitates diuisio fo. xliij. col. j.

Signa q̄re noībus aīaliū vocentur. ibidem.
 Signoz in tricenas partes diuisio. ibidem.
 Scintillatiōis planetaz cause. ibidem col. 2.
 Spēs intelligibilis est i corruptibilis fo. 56. col. 2.
 Sursum deorsum & cetera d̄fie diffiniūf fo. 39. co. iij.
 Sanitas nō accipit spēm sicut alie forme. fo. 6. co. 3.
 Spēs q̄tuor q̄litas an sint vere spēs. ibid. col. iij.
 Species diuerse in eadē latitudine non possunt esse
 equales. fo. iij. col. iij.
 Spēs sūt finite i latitudie entis. ibidem.
 Spēz latitudinē secundum Infimū & summū auge
 ri quid. ibidem col. iij.
 Sumū exclusiū latitudinū ē infinitū fo. vii. col. ii.
 Spēm q̄da ex se oriūf q̄da nō. fo. 6. col. iii.
 Stelle an sint orbibus cōtinue fo. xlviii. col. i.
 Stelle an de die videātur. ibidem col. 2.
 Solis diffinitio. fo. xlvii. col. iij.
 Sine epicyclis seruāf oēs mot⁹ celoz. fo. liiij. col. 2.
 Sol quare videt girari. fo. 56. col. i.
 Sol q̄tuor mouet motibus. fo. lvii. col. i.
 Stellarum omnium & planetarum magnitudines.
 fo. lxi. col. 2. & 3.
 Sol quō vlr pōt eclipsari fo. lxxvi. col. iij.

T
 Tē totū est mai⁹ sua pte quō intelligit. fo. xlv. co. 2.
 Terra vni⁹ mūdi moueret ad mediū alteri⁹ si essent
 plures fo. xxv. col. iij.
 Transitus dupliciter p̄nt dici equales fo. xlvij. co. 3.
 Terra q̄ sit i medio fo. 58. co. 4.
 Tonus diffinitur fo. 55. col. i.
 Terra quiescit in medio mūdi fo. 58. col. 4.
 Tripliciter intelligi pōt terrā esse in medio mundi. f.
 59. col. 2.
 Terra nō est p̄fecte rotūda ibidē col. 3.
 Terra respectu firmamēti ē sicut p̄ct⁹ fol. 60. col. 3.
 Aggregatum ex terra & aqua est insēibile respectu
 celi. ibidem col. 4.
 Terre quātitas fo. 61. col. i. & 2.
 Terra scdm se totā moueri pōt fo. 62. col. 2.
 Terra ab āgelo quō pōt circularit moueri ibid. c. 3.
 Tenebra diffinitur fol. 54. col. 3.
 Umbra terre quō pertingat fo. 65. col. 3.

V
 Vni⁹ corpis simplicis est vni⁹ mot⁹ simplex. f. ii. c. 4.
 Venus & mercuri⁹ q̄n sol stetit steterūt fol. 15. col. 2.
 Venus octo mouetur motibus fo. 57. col. i.
 Vitellii in astrologos edictum fo. 2. col. i.
 Vitus hoīs & eq̄ quō sūt eiusdez spēs fo. 7. col. 2. & 5.
 Venus & mercurius quare nō velocius sole mouen
 tur fo. 56. col. 4.
 De mediū celi visione propōnes fo. 63. col. i.
 Umbra diffinitur fo. 64. col. 2.
 Venus & mercuri⁹ h̄nt orbē p̄p̄iū p̄ motu latitudi
 nis fo. 66. col. 3.
 Venus & mercurius quare nō eclipsēt lunā. ibidem.

Tabula q̄stionũ et articulorum

¶ Primilibi. Questio prima.

- Articu. primus An hec scientia sit utilis.
 Arti. 2. An m̄dus sit perfectus per accessum ad sũ-
 mum.
 Arti. 3. An vnus corporis simplicis sit vnus sim-
 plex motus.
 Arti. iij. An celum h̄eat motum naturalem.
 Arti. v. An celum sit generabile.

¶ Questio secunda.

- Articulus primus. An materia celi sit eadem cũ ma-
 teria horum inferiorum.
 Arti. ij. An corp⁹ infinitũ possit moueri.
 Arti. iij. An sint plures mundi.
 Arti. iij. An potẽ actiua terminet ad maximum.
 Arti. v. An genitũ z corruptibile possit semp esse.

¶ Secundilibi. Questio prima.

- Arti. primus An celum sit animatum.
 Arti. ij. An sint in celo oēs differẽtie positionis.
 Arti. iij. An celum necesse sit moueri plurib⁹ notib⁹
 Arti. iij. An celum sit sphericum
 Arti. v. An oĩa astra lumẽ suũ recipiant a sole.

¶ Questio secunda.

- ¶ Arti. p̄m⁹ An ad saluãdũ ea q̄ apparẽt i motib⁹
 planetarũ sint ponẽdi in celo eccẽtri z epicicli.
 Arti. ij. An astra moueãt motu distincto a motu or-
 bitũ z causent sonos harmonicos
 Arti. iij. An p̄portionabilr orbes alij a p̄mo mobili
 veloci⁹ moueãt motu diurno z tardi⁹ motu proprio
 secundum distantiam ab eo.
 Arti. iij. An tra q̄descat i medio m̄di z sit spheric⁹ figu⁹
 Arti. v. An eclipsis luminariũ sit possibilis.

¶ Errata in hoc libro.

Folio. i. col. 2. linea. 22. autem traditur. col. 3. l. 29. cũ
 sit fo. 4. col. 1. l. 9. naturalis: diffinitio fo. 10. col. 3. li. 1.
 ponẽtũ minimũ fo. 11. col. 3. l. 5. terminus ad quẽ sed
 infra eum: semp. l. 7. vel remissionis vel supra eũ: pl⁹
 fo. 12. col. 4. l. vltia. ¶ Mediũ aut voco: pũctũ mediãs
 inter superficiem conuerã aq̄ et cõcauã. fo. 15. col. 2.
 li. 1. Josue. Dic. fo. 27. col. 4. l. 7. nõ est site. l. 23. o. 8.
 ar. 4. q̄sti. 4. fo. 31. co. 1. l. 5. idẽ excell⁹. fo. 32. co. 3. l. 5. si
 cut ad. l. 41. minor. ¶ col. 4. l. 37. nullũ maiorẽ loquẽ
 do fo. 33. col. 2. l. 46. dat maximũ. col. 3. l. 21. dietate
 hore fo. 34. co. 4. l. 59. multitudis fo. 35. col. 2. l. 11. vl
 tra. g. nũq̄. g. col. 3. l. 41. minor possit col. 4. l. 58. si ẽ
 genitũ aliquando fo. 36. co. 4. l. 48. aliqd posituum
 supra fo. 37. col. 2. l. 12. of de deo q̄. col. 3. l. 59. in sensu
 diuiso fo. 40. col. 3. l. 35. comus. 6. li. 36. pharus. col.
 4. l. 12. nostro appropinquat fo. 41. col. 2. l. 32. seman

inorũ col. 4. l. 8. deorsũ. Et phoc p̄z ad aliũ z ad. 4.
 fo. 42. col. 3. l. 29. q̄to fuerit excel. l. 50. q̄ eis caret. l.
 58. fixũ z stabile col. 4. l. 1. iterũ rediẽs. l. 17. ¶ autẽ
 celũ. l. 32. alcmeonẽ. l. 39. milesius. fo. 43. col. 2. l. 24
 merum sit facilitatem. fo. xliij. colo. 2. l. 47. ad ori
 eniẽ l. xlii. ad ouẽtẽ fo. xlv. col. 2. l. 10. lo mobili. l. 12.
 aliqua generant. l. 13. tibus remo. l. 25. Ad aliud. l. 38
 separatarũ. l. 41. similitudinẽ. l. 47. ad q̄rtũ. l. 49. ar
 clar. col. 3. l. 61. figura ex medio. fo. 46. co. 3. l. 1. pl⁹
 aque. l. 2. alphanus. l. 14. semicirculi col. 4. l. 17.
 q̄n̄q̄ in laterali. l. 62. p̄gressu recto. l. 64. ibi igif. l. 65
 obuiet. fo. 47. col. 1. l. 51. defectum. col. 2. l. 1. v. 3.
 cõ. l. 56. speciei. col. 3. l. 53. maxime formalia: z lucida
 actu. fo. 48. col. 1. l. 10. Soletia. l. 18. plicĩ. inest vn⁹.
 col. 2. l. 42. aqueũ siue cristallinũ. col. 3. l. 18. blãchin⁹
 col. 4. l. 3. radians siue. fo. 49. col. 1. l. 2. prop̄ motũ
 lancee. l. 4. q̄stionis precedentis. l. 38. regularib⁹ col.
 2. l. 25. mouet regularit col. 3. l. 18. Decimãsertã. l. 38. l.
 nea. g. c. f. fo. 51. col. 1. l. 2. aur epicicli. fo. 52. col.
 3. line. 16. circulus. a. b. z sit. fo. 53. col. 1. l. 18. plane
 tarũ. fo. 54. col. 1. l. 48. q̄n̄q̄ plus q̄n̄q̄ minus. l. 16.
 motus eorũ col. 2. l. 65. signifero col. 3. l. 20. circũgira
 ri. l. 29. determinat. l. 36. tñ est demõstrabile. l. 60. p̄
 pium eorum co. 4. l. 33. idẽ mot⁹ est. l. 42. est figura
 eorũ. l. 55. scdm inferius. li. 61. figure annularis. fo.
 55. co. 2. l. iij. Enharmonicũ est. fo. 56. col. 2. l. 11. q̄
 Jupiter. fo. 57. col. 2. l. 36. proportionaliter. l. 61. cor
 poris si. fo. 58. col. 2. l. 55. z non lata. fo. lx. col. 1. l.
 vj. z ouẽt. fo. lxi. col. 1. l. 11. felcina. col. 2. l. 7. z alphas
 gan⁹. fo. lxiij. col. iij. l. 1. r. simplr sol. nõ. fo. lxiij.
 col. iij. l. xlvj. bit eritq̄ ad fo. lxx. col. 2. l. xxij. circũ
 lozum ab vna. l. xxxviij. ad motũ. fo. lxxi. col. 1. 39.
 totalis lunecol. 2. l. xvj. eclipsata. l. lvij. z lunam ipã

¶ Errata in figuris.

fo. xi. col. 3. infra vtramq̄ figurã p̄posi. lege p̄por.
 fo. xxviij. col. iij. loco. 6. scribe. b. fo. xxxij. colo.
 iij. añ scdm lineã i pte sinistra scribe. b. fo. xlix. co.
 1. in p̄ia figura sub pũcto p̄act⁹ linee. c. d. cũ circulo
 scribe. ei. scda figura in extremitatib⁹ latũ inferioris
 q̄drati: scribe. d. e. in tertia figura in extremitate sini
 stra linee trãseũtis p̄ cẽtrũ rote. scribe. b. col. 2. in p̄i
 ma figura in extremitate dextra linee. g. e. scribe. l.
 fo. 52. col. 3. z q̄rta ifra figurã si e est legẽduz. figura
 oualis quã describit cẽtrũ epicicli rone mot⁹ augem
 eccẽtrici defferẽtiã p̄ motũ suũ. fo. 60. col. 2. figura
 scda absoluã p̄tract⁹ lineis rectis. a. b. z a. g. qb⁹ tri
 angul⁹ pficiet. fo. 63. col. 1. i scda figura loco. e. scri
 be. c. col. 2. loco. b. q̄d ponit sup. f. scribe. l.

Incipiunt questiones. f.

Amadei Meigreti Lugdunens. ordinis p-
dicatorum in libros de celo & mundo Arist.

Textus

De natura scientia fere plurima circa. 7c.

Circa initium primi libri de celo & mundo Aristote. Queruntur. v. Primo An hec scientia sit utilis. Secundo. An mundus sit perfectus per accessum ad sumum. Tertio. An vnus corporis simplicis sit vnus simplex motus. iiii. An celum habeat motum naturalem. Quinto An celum sit generabile.

Ad primus sic proceditur. Videtur quod scientia de celo & mundo non sit utilis. Illa enim scientia non est utilis que est causa multorum errorum & que continet multas falsitates s; scientia de celo et mundo siue astronomia est huiusmodi igitur minor patet quia docet futura contingentia pre cognoscere

que tamen non possunt cognosci vt dicit philosophus secundo perihet. **S**ed contra est philosophus in principio huius libri dicens de natura scientia fere plurima videtur circa corpora & magnitudines:

Respondeo dicendum quod philosophia naturalis secundum quosdam in octo partes diuiditur. Aut enim consideramus ens mobile non contrahendo ad aliquam speciem motus et sic de eo est prima pars philosophie naturalis que in octo libris physicorum traditur aut consideramus ens mobile contrahendo ad aliquam speciem motus & tunc aut contrahitur ad motum localem & sic de eo est secunda pars philosophie naturalis que dicitur de celo et mundo in quo tractatur de celo et elementis que constitunt vniuersum vt sunt corpora localiter mobilia. Aut ens mobile hinc ad formam in generali et sic de eo habetur duo libri de generatione & corruptione. Aut hinc ad formam mixti imperfecti & sic de eo tractat libri methauroz aut hinc ad formam mixti perfecti inanimati & sic est quinta pars philosophie naturalis quam putandum est aristotelem composuisse s; ad manus nostras non peruenit. Loco cuius composuit albertus magnus librum quem de mineralibus intitulauit. Aut contrahimus ens mobile ad formam mixti perfecti animati in ordine tamen ad operationes suas que se tenent ex parte anime vt videre audire scire intelligere & huiusmodi & sic de eo tractatur in tribus libris de anima. Aut huiusmodi operationes se tenent ex parte corporis vt vigilare dormire memorari & sic sunt libri paruorum naturalium. Aut contrahitur ens mobile ad formam mixti perfecti animati secundum rationes speciales et sic habetur octaua que est de vegetabilibus & plantis & animalibus. Ex quo patet quod ens mobile aliter accipitur quando est subiectum totius philosophie naturalis et aliter quando est subiectum octo librorum physice. Si enim consideretur ens mobile secundum rationes proprias et communes est subiectum totius naturalis philosophie. Si vero consideretur secundum rationes communes tantum est subiectum in octo libris physicorum. Secundo inferunt aliqui quod corpus mobile est subiectum naturalis philosophie quia quando cum quocumque alicuius scientie subiectum com-

ponitur ex materiali & formali ratioabile est formaliter competere materiali secundum rationem eius modo esse mobile competit corpori naturali. in quantum corpus naturale est quia omne corpus naturale per se est mobile & e conuerso. Sed esse mobile non competit enti. in quantum ens quis non omne ens est mobile.

Sed maior est falsa quia sonorum non conuenit numero. In quantum numerus est nec e conuerso tamen numerus sonorus est subiectum musice.

Notandum preterea quod de celo et mundo triplex potest haberi consideratio. Primo in generali considerando scilicet motus situs et figuras corporum celestium et elementorum secundum quod sunt partes vniuersi et isto modo hic consideratur vniuersum a philosopho per rationes naturales. Secundo potest haberi cognitio de vniuerso considerando motus celorum et situs et causas eclipsium et earum figuras ac aspectus et quantitates corporum celestium ac elementorum per medium mathematicum & tunc de celo habetur scientia que vocatur astronomia & a ptholemeo in quadripartito vocatur theorica & demonstratiua quare tradit in almagesti in spali. In generali autem tradit ab auctore sphere & georgio purbachio almagesti abate Thebit Almeone & alijs. Cui annectitur epi ps qua tabularia vocatur que tradit in tabulis alphonssi blanchini et aliorum. Cui etiam annectitur p potus ecclesie & scia instrumentorum astronomie que sunt astrolabium quadrans chilindr armilla rse ptolemei & sphaera solida. Hec enim omnia instrumenta ex ptolemei almagesto excerpta sunt & ipsum opus explicant. Quic etiam astronomie supponit geographia in qua licet Macrobius & strabo perpulchre scripserint artificiosius tamen omnibus eam tradidit ptolemeus. Tertia pars est de effectibus planetarum et corporum celestium consequentibus motum eorum in qua docetur cause effectuum qui sunt in istis inferioribus et vocatur ab ysidoro proprie astrologia. Que a ptolemeo in quadripartito diuiditur in duas partes. Quarum prima est de temporum mutationibus et vicissitudinibus ac reuolutionibus annorum mundi ac earum effectibus que tum ex planetarum motibus et naturarum diuersitate tum ex luminarium eclipsibus in aere nos ambiente contingunt vt sunt caliditas nimia aut frigiditas siue temperies et huiusmodi. Secunda est eorum que corporibus humanis ex stellarum virtutibus in horis geniture accidunt vt sunt hominum conplexiones stature colores passionis actus et similia que aliquo modo ex horis natiuitatis cognosci possunt.

Conclusio. Prima.

De celo et mundo habetur scientia naturalis probatur sic. De omni eo quod cadit sub obiecto scientie naturalis habetur scientia naturalis sed celum & mundus sunt huiusmodi siue ipsum vniuersum (est enim celum mobile similiter et elementa) ergo.

Pro quo aduertendum vt dicit Sanct. Thom. quod in assignatione subiecti huius libri diuersi diuersa sunt operati. Quibusdam enim videtur quod corpus celeste sit subiectum huius partis philosophie et propter hoc intitulatur de celo de alijs autem corporibus hic tractatur ex consequenti pro quanto continetur a celo et eius influentiam recipiunt vt dicit iambicus vt per accidens pro quanto aliorum corporum noticia assumitur ad manifestandum ea que de celo ponuntur vt dicit sirianus. **S**ed contra postquam philosophus in secundo determinauit de celo in tertio et quod

Primi de celo & mundo

to libro subiungit considerationem de alijs corporibus simplicibus. ¶ Ideo simplicio visum est quod inter philosophi in hoc libro est determinare de corporibus simplicibus secundum quod conueniunt in comunione corporis simplicis et quia inter illa principalius est celum id eo denominatur totus liber de celo. ¶ Contra hanc opinionem arguitur quia tunc oportet quod omnia que pertinent ad corpora simplicia hic traderentur quod est falsum quia solus hic traduntur ea que pertinent ad gravitatem et leuitatem. ¶ Et ideo dicendum est secundum Alexandrum subiectum esse vniuersum quod dicitur celum vel mundus unde cum celum tripliciter dicatur quandoque ipsa vltima sphaera quandoque totum corpus quod circulariter mouetur quandoque autem ipsum vniuersum intitulumur hic liber de celo quasi de vniuerso vel de mundo unde et philosophus demonstrat quedam de toto vniuerso ut puta quod sit finitum et non sint plures mundi. ¶ Conclusio secunda. ¶ Astronomia que dicitur theorica est proprie scientia: non autem astrologia iudiciaria: et distinguitur a scientia naturali de celo et mundo. ¶ Probatur prima pars ex S. t. opus. 28 arti. 4. vbi dicit quod secundum ptolemeum duos sunt partes astronomie vna est de sitibus et motibus superiorum et passionibus proprijs. Et ad hanc per demonstrationem peruenitur alia est de effectibus astrorum que in inferioribus mutabiliter recipiuntur et ideo ad hanc non peruenitur nisi per coniecturam. coniectura ratio autem cum sit ex signis mobilibus generat habitum minoris certitudinis quam sit scientia vel opinio. Et quo patet astrologiam siue iudiciariam non esse scientiam. ¶ Item arguitur ex ptolemeo in 1. quadri. dicente quod haec scientia non procedit demonstratiue et ideo si quis eam comparauerit ad astronomiam videtur debet eam longe abscedere a modo procedendi quo in ea proceditur vocatur tamen scientia generaliter capiendū scientiam secundum quod omnis habitus veridicus dicitur scientia. ¶ Sed autem astronomia distinguitur ab ea que hic traditur patet quia diuersitas scientiarum attenditur penes diuersam rationem formalem obiecti. Ratio autem formalis obiecti est medium demonstrationis sed aliud est medium in astronomia et in naturali ergo et alius habitus minor patet ex Sancto Thoma 1. quest. 1. ar. 1. ad secundum dicente quod diuersa ratio cognoscibilis diuersitatem scientiarum inducit. eandem enim conclusionem demonstrat astronomus et naturalis sed astrologus per medium mathematicum. i. a materia abstractum naturalis autem per medium circa materiam consideratum idem ponit prima secunde de ista terra est rotunda.

¶ Conclusio responsiva.

¶ Scientia de celo naturalis et astronomia ac astrologia sunt vtilis prima huius conclusionis particula probatur a preceptore meo in prima quest. physico rum multis argumentis ideo hic omittuntur. ¶ Sed autem astronomia sit vtilis patet ex ysidoro. libro ethi. iij. vbi dicit quod ordo septem secularium disciplinarum ideo a philosophis vsque ad astra perductus est ut animos seculari sapientia implicitos a terrenis rebus abducerent et in superna contemplatione collocarent. unde astronomia ab eo diffinitur quod est astronomia que cursus siderum et figuras et habitudines stellarum circa se et circa terram indagabiliter percurrit.

¶ Item astronomia valet pro cognitione pasca-

tis et cerei benedictione cui debet tabula temporis affigi que non nisi per astronomiam sciuntur.

¶ Ultima pars patet quia medicina est hominibus admodum vtilis et necessaria sed non potest quis esse bonus medicus sine astronomia et astrologia igitur maior patet ecclesiastici. xxxviii. Altissimus de terra creauit medicinam et vir prudens non abhorrebit eam et sequitur. Honoraria medicum propter necessitatem unde laudatur a paulo lucas quod medicine fuerit experientissimus. Quapropter reprehenduntur qui honorem medico tollunt et negant salarium. xxxiiij. questio. v. cap. non sane. minor patet quia non potest medicus dies criticos cognoscere sine astronomia et ideo dicit hermes quod non potest medicus sine stellarum scientia: perfecte operari.

¶ Item y parcus libro secundo de vinculo spiritus medicus inquit siue astrologia est oculus sine potentia ad operationem.

¶ Item yprocras medicorum princeps dicit medicum sine astrologia cecum esse unde in prognosticis dicit. est quoddam celeste signum in quo medicum preuidere oportet intelligens ipsam lunam forte dices quod medicis necessaria est astronomia sed non astrologia. ¶ Contra non indiget medicus scientia stellarum ut cognoscat motum earum sed principaliter propter noticiam effectuum et alterationum que causantur per talem motum unde Sanctus Thoma. de po. questio. vi. articulo. iij. dicit quod in operibus agriculture et medicine valet consideratio motus et sit propter virtutes que consequuntur unde et angeli horas melius eligere possunt in quibus virtus celestis corporis ad effectus intentos cooperetur et hec est ratio quare nigromantici in inuocationibus demonum situs stellarum obseruant effectuum autem noticia principaliter pertinet ad astrologum. astrologia enim est quasi quedam pars practica et differt ab astronomia quia ipsa est principaliter de effectu stellarum astronomia vero de motu earum.

¶ Item ptolemeus. lvi. propositione centiloquijs. Cum fuerit inquit septimum et eius dominus impediti remoue medicum ab egro et propositione quinta. Optimus astrologus multum malum prohibere poterit cum stellarum naturam prescuerit sic enim premuniet eum cui futurum est ut possit illud pati ergo astrologia est vtilis. Sed et medici habita natiuitate alicuius dant ei regimen sanitatis secundum signa et sidera et locum eorum in natiuitate quod non esset nisi aliquid nato influerent huiusmodi sidera unde et Sanctus Thomas prima parte. questio. cxv. dicit quod ut plurimum astrologi dicunt vera quia homines ut frequenter sequuntur suas passiones ergo per astrologiam possunt cognosci mores hominum.

¶ Item philosophus tertio thopicorum dicit quod aliqui sunt naturaliter iusti et aliqui naturaliter liberales non potest autem hoc reduci nisi ad influentiam celi igitur vtile est cognoscere effectus celi ut si inclinent ad malum vitemus illud (iacula enim preuisa minus feriunt) si autem ad bonum prosequamur.

¶ Item secundum Jo. de lyra non potest intelligi primum capitulum Genesis sine cognitione nature celi quod pertinet ad astronomum.

¶ Item dicit ysidorus abraham astrologiam egyptijs tradidisse quod non fecisset nisi vtilis esset ergo ¶ Preterea notandum quod huius scientie perfectio

probari potest et commendari primo ex obiecto vñ enim inquit ptolemeus in almagesti (vbi processu mirabili res multis inexcogitabiles et que humanam videntur transcendere facultatem circa celestē machinam rimatus est. Et propter hoc liber ille almagestus id est opus diuinū dictum est) hec scientia celorum et ornatissimorum astrorum naturas virtutes motus et effectus speculatur talia autem corpora philosophus. secundo phisicorum diuina nuncupat et hic. l. c. 100. probat ea intransmutabilia non tpe scenscencia aut fatigabilia quorum motus ordinatissimus et perfectissimus est et secūdo de generatione ea vocat causas primas eorum que in inferioribus producuntur. Secundo potest ostendi eius nobilitas et dignitas ex fine. Qui est dei cognitio inuisibilia enim dei (vt inquit paulus) per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur quod maxime de celo inteligitur vnde philosophus in. viij. phisicorum et. 12. metha. non probat deus esse nisi per reductionem omnium motuum ad celi motum ex quo infert primum motorem.

Contra hec arguitur primo q̄ Astronomia non sit scientia quia principia scientie debent esse euidentia saltem in superioribus scientia sed astronomie principia non sunt huiusmodi igitur. Ad hoc patet quia principia astronomie sunt eccentrici et epicycli qui non sunt in aliqua scientia euidenter noti nec in astronomia igitur.

Item vel est scientia realis vel rationalis: si primum ergo est naturalis vel mathematica non secundum quia non abstrahit a motu ergo non est mathematica.

Item habet idem subiectum et est eadem ratio considerandi in Astronomo et phisico ergo sūt vna scientia considerant enim vterq̄ motum et sub ratione motus.

Secundo arguitur q̄ astrologia non sit utilis quia illa scientia non est utilis que cesarum legibus prophetarum oraculis pontificum sanctionibus et hominum sanctissimorum vocibus velut pestifera condemnatur. sed astrologia est huiusmodi igitur. maior patet ex iustiano reprobante artes mathematicas et mandantene quis mathematicum consulat si quis autem astrologum cōsulerit capitis ei (quod summum est supplicium) pena denūciatur. Et ante iustianum sepe mathematici vñ be rōm a expulsi sunt vnde Suetonius libro nono refert vitellium impatorem sub capitis pena intra kalendas Octobres Mathematici vñ be Italiaq̄ excederent precepisse.

Item. xxxvij. di. c. legimus et. xxvj. questio. ij. ca. Illud quod. prohibetur astrologia christianis eo q̄ in errorem inducat.

Item Esaias contra astrologos. Stent nunc (inquit) et saluent te augures celi qui contemplabantur sidera et supputabant menses vt annunciarent euentura tibi ecce facti sunt quasi stipula ignis combussit eos etc. Et Hieremie. 10. dicitur A signis celinolite timere que gentes timent.

Item Augustinus lib. de doctrina christiana dicit Senethiacos perniciosos et superstitiosos non solum quia actiones nostras: sed et actionum euentus a celo dicunt procedere et basilus eam occupatissimam dicit vanitatum Ambrosius inutilem et impossibilem Crisostomus vanam et falsam vnde

cum Augustinus ad populum contionaretur Mathematicum produxit penitentem qui professioni scilicet renunciauerat non aliter q̄ si aut iudeus aut ethnicus aliquis regenerationis lauacrum suscepisset. Item Hieronimus ex opprobrijs egipti hoc est reliquijs ydolatrie ait esse requirere stellarū cursus et futurorum ex eis euenta rimari.

Item Seuerianus dicit indubitanter astrologiam fidei contrariam. Multi etiaz summi pontifices et per multa concilia astrologiam damnauerunt vt refert Joannes picus primo libro aduersus astrologos.

Item principes philosophie Plato et Aristoteles. Indignam hanc artem putarunt q̄ si esset utilis Aristoteles aliquid de ea in libris de celo dixisset vel esset diminutus.

Item in methauris ymbrium ventorum ac cometarum causas per scrutatus astrologiarum semper obliuiscitur. ergo non sunt ista ad celum referenda.

Item eius falsitas ex auctorum suorum dissidio deprehenditur. Quidam enim plures celos quidam pauciores posuerunt aliqui soles in medio aliqui statim post lunam collocarunt. Sed nec in principijs conueniunt alios habent terminos calder alios egiptij. Alios trigonorum dominos ponit ptolemeus alios maternus et posteriores. Alij octauum orbem alij nonum alij decimum dicunt primum mobile.

Quid de materno dicemus qui in arithmetice rudimentis sic hallucinat vt scribat qd decernat mercuri in medio celi i nocturna genitura q̄i possit pl⁹ 40. gradibus aut circiter a sole distare nec valet dicere q̄ per medium celi intelligit quartum locum quia ipse loquitur de eo existente in decimo loco.

Sed nec in motu conueniunt a quo omnes suos effectus deducunt Tebit annum constare dicit ex. ccclxv. diebus Hor. vi. miñ. ix. secundis. xij. Philolaus ex diebus. ccclxiiij. et dimidiato p̄fecit Aphrodisius supputationi addidit Addidit harpal⁹ addidit Ennius. Sed nec in domorum assignatione conueniunt Aliter Campanus aliter vulgus astrologorū Aliter Joannes de regio monte domos assignant.

Item etiam nec in motuum tabulis concordant Ptolemei tabulas fere omnes reiciūt et tabulis alphonsi vtuntur vnde et Plotinus cum diligentem astrologie operam dedisset comperissetq̄ eius falsitatem risit et libro quoq̄ dicato confutauit. Plura alia ponit Joannes picus et Franciscus eius nepos de quibus primo methaurorum vbi de influxu celi disputatio habebitur.

Quarto mores hominis dependent a sola voluntate ergo per astrologiam non possunt cognosci.

Item Beatus Thomas opus. xxvj. dicit q̄ diabolus se immiscet operationibus eorum qui iudicij astrorum intendunt vt eos per trahat in errorem ergo non per astra sed per pactum demonum futura predicuntur.

Item prohibetur obseruatio dierum egiptiacorū Item diuinationo prohibetur in iure maxime per astra. xxvj. quest. v. Non liceat.

Ad primum dicendum secundum Sanct. Thoma. p̄ma. quest. xxvij. articu. i. ad scdm q̄ dupliciter ad aliquam rem inducitur ratio vno modo ad probandum sufficienter aliquam radicem sicut in scientia naturali inducitur ratio sufficiens ad probandum q̄ motus celi sit vniformis velocitatis. Alio modo in

Primi de celo & mundo

ducitur ratio non sufficienter probans radicem: sed quia iam posite radici ostendat congruere sequentes effectus sicut in astronomia ponitur ratio eccentricorum et epiciclorum et hoc quod hac positione facta possunt saluari apparētia sensibilia circa motus celestes non tamen ratio hec est sufficienter probans quia forte alia positione facta saluari possent. sed de hoc in sequentibus dico enim quod non omnes conclusiones astronomice presupponunt eccentricos et epiciclos ut sunt ille que de celi et terre ac elementorum rotunditate et ortu signorum demonstrantur. Secundo dicitur quod non requiritur euidētia principiorum ut patet de theologia. Tertio dicitur quod eccentrici et epicicli non presupponuntur in Astronomia nec ex eis aliquid demonstratur. sed veritas conclusionum que demonstratur declaratur ex positione eorum non repugnare incorruptibilitati celi aut nature eius.

¶ Ad aliud dicitur quod est scientia realis. Et ad improbationem dicit Sanctus Thomas, opus. lxx. quod de rebus naturalibus et mathematicis tres ordines scientiarum inveniuntur. Quedam sunt pure naturales sicut physica et agricultura que considerant proprietates rerum naturalium in quantum huiusmodi. Quedam pure mathematice que determinant de quantitativibus absolute ut geometria et arithmetica. Quedam vero medie que principia mathematica ad res naturales applicant ut musica et astronomia que tamen sunt magis affines mathematicis quam in earum consideratione id quod est physici est quasi materiale quod autem mathematici quasi formale ideo nichil prohibet si in quantum cum naturali communicant materiam sensibilem respiciant in quantum enim cum mathematica comunicant abstracte sunt. Ex quo patet quod ex parte obiecti astronomia subalternatur physice. Ex parte vero principiorum geometrie.

¶ Ad secundum dicendum quod Astrologia diuiditur a suis auctoribus in quattuor partes. Prima est de causis et effectibus vniuersalibus pluuiarum ventorum et huiusmodi caliditatum et frigiditatum vbertatis vel sterilitatis frugum et hec traditur a ptolemy in primo et secundo quadripartiti. Secunda pars est de natiuitatibus per quam actus et mores natorum dicuntur cognosci ac eorum altitudo vel deiectio paupertas vel diuitie et huiusmodi et tales res quidam sicut Auenroza. Haly Habentrigel Albumasar Alubather Guido bonatus. et Julius maternus considerant etiam in particulari. Ptolemy vero (cui annuit Sanctus Thomas. pua pte que scio. crv.) dicit quod non debent ista considerari in particulari. sed solum in vniuersali quia homines ut plurimum sequuntur suas passiones. Tertia est de reuolucionibus annorum mundi et maioribus conuersionibus quam tradit Albumasar et summa anglicana et plures alij. Quarta est de electionibus et interrogationibus quam omnino reticuit Ptolemy. Sed Albumasar zahel Haly Almansor et ceteri tradiderunt eam.

¶ Item nota ex Sancto Thomas. tertio libro contra gentiles capitul. lxxxv. et. lxxxvi. quod stoici et quidam pharisei apud iudeos qui pascilianiste dicuntur ponebant omnes actus nostros et etiam electiones a celo dependere quos secutus auicenna posuit oēs actus humanos per se causari a celo et necessario a celo prouenire. Et hoc est hereticum.

¶ Tunc respondetur ad argumentum quod intelligentes et electiones et huiusmodi interrogationes tanquam res necessarias et infallibiles quia tunc sunt erroris causa et maxime de electionibus et interrogationibus que nullam vim videntur habere ut dicit Haly auenroza unde Ptolemy nichil de illis scripsit. sed nec passus decreti damnant astrologiam nisi quantum ad eam partem que est de natiuitatibus (modo postea exponendo) unde Sanctus Thomas. opus. lxxvi. Si aliquis iudicijs astrorum utatur ad prenoscendum corporales effectus puta tempestatem et serenitatem aeris sanitatem vel infirmitatem corporis vbertatem et sterilitatem frugum nullum videtur esse peccatum nam omnes homines circa tales effectus aliqua obseruatione utuntur corporum celestium sicut agricole naute et medici motum solis et lune obseruant.

¶ De natiuitatibus autem et hominum moribus dicit quod licet corpora celestia directe intelligentie causa esse non possint aliquid tamen ad hoc operantur indirecte dicit enim Augustinus. quinto de ciuitate dei non vsquequaque absurde dici potest ad solas corporum differentias afflatus quosdam valere fidereos. Et Damascenus dicit quod alij et alij planete diuersas causas pleriones et habitus et dispositiones ideo Aristoteles secundo de anima. Textu comen. xciiij. dicit molles carne bene aptos mente. Et ideo astrologus potest iudicare de bonitate intellectus ex motibus celestibus sicut ex causa remota talis dispositionis. Et per hunc modum potest verificari quod Ptolemy in centiloquio dicit. Cum fuerit mercurius in natiuitate alicuius in aliqua domorum saturni et ipse fortis in esse suo dat bonitatem intelligentie medullitus in rebus idem dicit capitul. lxxxv. de electionibus et actibus voluntatis et capi. xcij. dicit quod nichil prohibet quod aliquis homo habeat ex impressione corporis celestis aliquam efficaciam quam alius non habet in aliquibus operibus faciendis ut medicus in sanando. Ex quo patet quod de natiuitatibus tractare solum coniecturaliter et in vniuersali non est illicitum de se sed quia in huiusmodi communiter se immiscet demon ut dicit Augustinus. secundo super Genes. ad litteram. fatendum inquit quando ab astrologis vera dicuntur instinctu quodam occultissimo dici quem nescientes humane mentes patiuntur quod cum ad decipiendos homines fit spirituum immundorum et seductorum operatio est quibus quidam vera de temporalibus rebus nosse permittitur ideo secundum Sanctum Thomam secundo distinctione decima quinta questione prima arti. tertio ad quartum possunt aliqua de operibus humanis prescari per stellas licet non sit tutum nimis intendere propter periculum. Et secunda secunde questione xcij. articulo quinto ut ratione astrorum ad cognoscendum per certitudinem opera futura hominum procedit ex falsa et vana opinione quia celum non est causa necessaria et infallibilis talium operationum.

¶ Secundo dicitur secundum Sanctum Thomam quod quarto articulo sextodecimo ubi loquitur de arte magica quod Astrologia est illicita quantum ad hanc partem vel quia retrahit a meliori studio vel quia prohibita. Quomodo autem celum possit agere in voluntatem vel intellectum dicitur primo methaw

rorum.

Ad aliud dicitur q̄ mathematici illi ea que dicebant quasi certa et infallibilia forent pronuntiabant unde statim post vitellij edictum libellus ei propositus est (inquit suetonius) et caldeos dicere bonum fatum est ne vitellius germanicus intra eundem kalendarum diem visus esset. Quod et ita contigit. Secundo dicitur q̄ per istud argumentum probaretur medicinam non esse vtilem quia Romani medicos expulerunt et quingentis annis absq̄ illis vixerunt

Ad aliud de Esaya dico q̄ Caldei estimabant se ex celo cuncta posse preuidere et horarū electionibus astrologicis ymaginibus et supersticiosis machinamentis irruentem calamitatem expiare et expellere mala bona autem confirmare quasi nichil posset accidere nisi ex siderum dispositione quod falsum est. Quis etiam astrologi ut dictum est in actibus hominum multotiens vera dicant maxime quo ad ea que se tenent ex parte corporis. unde Suetonius refert de Domitiano q̄ ascletarionem mathematicum desatus nec inficiantem iactasse se que preuidisset ex arte sciscitatus est quis ipsius maneret exitus et affirmatorem fore ut breui a canibus laceraretur interfici quidem sine mora. Sed ad coarguendam temeritatem artis sepeliri quoq̄ occuratissime imperavit.

Quod cum fieret euenit ut repentina tempestate de iecto funere semivivum cadaver discerpent canes id q̄ ei cenanti animo latino qui preteriens forte animaduertat: inter ceteras diei fabulas referretur

Et ad alia auctoritates Hieronymi Augustini et aliorum dico q̄ intelligende sunt de astrologis qui actus humanos ponunt per se a celo causari et ex necessitate seu quadam infallibilitate estimant tales effectus sequi ut patet ex verbis Augustini. Contra quod dicit Aristote. de somno et vigilia q̄ eorum que in corporibus sunt signorum etiam celestium velut aquarum aut ventorum multa non eueniunt. Si enim aliquis alius vehementior isto accidat motus a quo futurum est signum non fit sicut bene consultata multa que fieri expediebat dissoluta sunt propter alias digniores inchoaciones unde et Ptolomeus dicit in centilogio q̄ hec iudicia que tradit sunt media inter necessarium et possibile.

Ad aliud de seueriano dicit Joannes de saronia super alcabiciū q̄ hæc scientia est pro fide. Non ut enim doctores huius scientie (si scientia dici debeat) mundum creatum dicit enim Habentragel q̄ tempore creationis mundi posuit deus iouem in ascendente sed dico sicut ad alias auctoritates.

Notandum tamen q̄ inter astrologos quidam omnia que in his inferioribus fiunt reducere volunt ad celum sicut Albumasar qui christi natiuitatem rimatus est dicens eum passum et de virgine natum ratione constellationis. Que omnia falsa sunt et heretica ac blasfema atq̄ fidelium auribus detestanda si enim de imperatoris statu (secundum maternum) nullus mathematicorum verum definire possit. Eo q̄ cum sit totius orbis dominus fatum eius dei summi solius iudicio gubernetur nec stellarum subiacerit curibus q̄to magis is cui non solum terrestria: sed et celestia ac abissi obediunt ipsi etiam siderum cursus eius providentia disponuntur Is inq̄ quoniam pacto siderali fato subiacerere poterit. Sed dato q̄ etiam voluerit subici neq̄ tamen ei violenta mors et Bene si promissa est immo felicissimam mortem et

amenam iuxta eorum dogmata luna in octauo ab horoscopo loco a saturno et marte libera ac in sua altitudine hoc est in thauo decernebat. Oblatus igitur est ac de virgine natus: non quia cum ad hoc mars impegerit aut quoduis aliud sidus. sed ut inquit esayas quia ipse voluit. Alij sunt qui etiam vltimum diluuium ad maiores coniunctiones reducere voluit et inter christianos permulti. Quod tamen impossibile esse ex hoc arguitur quia virtus partis non se extendit ad destructionem perfectionis totius. Quod tamen fieret si ex actione corporis celestis cataclisimus vniversalis contingere posset. Possent enim species totaliter corrumpi que tamen per nullam naturalem virtutem reproduci possent Sed de his alias Et idem dicatur de aduentu antichristi et die iudicii que omnia si fato subiacerent angelis maxime qui nichil eorum que astronomus cognoscere potest ignorant manifesta forent. Que cum nosce dominus Jesus nostrum esse negauit ac angelorum audaciam omnium ut ait Augustinus digitos vna voce resoluit. Alij sunt qui leges et sectas ad maiores reducunt coniunctiones ut abraham auenazra legem iudeorum et arabes legem mahumeti et christianorum sed si hec vera essent omnibus legibus adhibenda esset fides. Et ideo nedum falsum sed etiam hereticum et nephandum puto veram legem qua scilicet homines diuinitus inspirati in altiores finem q̄ possit humane mentis fragilitas in hac vita experiri ordinantur ab alio q̄ solo deo posse hominibus ostendi et dari. sic etiam veri prophete a solo spiritu sancto immediatè mittuntur. false autem secte falsiq̄ prophete a libera voluntate potissimum sūt. A celis autem sic esse possunt pseudo prophete sicut ab intemperatis stellis et membra et sensus in compositione et humoribus in complexione spiritus etiam disponuntur quibus quandoq̄ ad bona opera quandoq̄ ad mala celi instigant sicut aperte videmus flegmaticos ex se deum colere bella odio habere colericos vero nonnunq̄ et ut plurimum oppositis affici moribus sicut igitur superbus homo a celo potest esse auarus prodigus et id genus vicij implicitus ita et adeo dominij glorieq̄ auidus ut se falso prophetam faciat legesq̄ condere audeat sed hec impietas a voluntate consenciente vicij rationem sumit. Quod si veri prophete a celo essent nil sane predicere possent quod per astrologum non posset preuideri itaq̄ astrologi prophete essent.

Ad tertium dicitur q̄ ideo aristoteles in libris de celo non tradidit astrologiam. Tum quia non considerat ibi nisi effectus generales celi ut dictum est. Tum quia non est scientia: sed solum quedam opinio ex coniecturis et aliquibus experimentis genita. Et licet non sit scientia non tamen venit spernenda maxime quo ad primam sui partem quia secundum philosophum secundo celi. Melius est de rebus superioribus aliquid opinatiue q̄ inferiora demonstratiue cognoscere. Sed in Methauris causam ymbrium et ventorum assignat etiam celum dicit enim exalationes et vapores virtute solis et planetarum ac siderum in regionem aeris mediam siue supremam aut infimam eleuari. Tertio dicitur q̄ celum est causa remota istorum scientia autem debet dari per causas proximas. Sed in libris de generatione perierum corruptibilem reducit ad celum et planetas.

Ad aliud de discordia auctorum astrologie. Illud

Primi de celo & mundo

argumentum probaret q̄ phisica non esset scientia quia etiam de principijs eius tot fuerunt opiniones quot rerum varias species orbis habet.

C De materno dicitur q̄ erravit in hoc etiam turpi ter vel est error impressoris. Et ad illud de anno dicitur q̄ magis pugnat hoc argumentum contra astronomum et per consequens picum qui ponit astronomiam scientiam quam summopere laudat nec est inconueniens q̄ in principio scientiarū multe sint opiniones donec eius veritas elucescat quam verissimis rationibus in almagesti Ptolomeus enucleauit.

C Ad aliud de Plotino dicitur q̄ etiam socrates ab apolline sapiens cognominatus philosophiam naturalem derisit ac reliquit nec tamen propterea vituperanda est philosophia Plotinus etiam videbat astrologos fundamentum sumere a fati necesse sitate que non est ponenda Ptolomei autem tabule refelluntur propter motum titubationis quem nō nouit Ptolomeus.

C Ad quartum dicit Sanctus Thomas libro contra genti. iij. q̄ licet celestia corpora non sint directe causa electionum nostrarum indirecte tamen ex his aliqua occasio nostris electionibus prestatur secundum q̄ habent impressionem super corpora sicut colerici sunt prouisi ad iram licet homo per rationē possit passionibus talibus resistere. Sed quia plures impetus naturales sequuntur ideo per astrologias sicut et per phisonomiam quam tradit aristoteles possunt coniecturaliter mores hominum cognosci. Et ideo Ptolomeus in centiloquio dicit q̄ anima sapiens adiuuat opus stellarum. Et q̄ astrologus non poterit dare iudicia secundum stellas nisi vim anime et complexionem cognouerit.

C Ad aliud dicitur q̄ prohibetur dierum egyptiarum obseruatio propter superstitiones et comestationes que in illis fiebant vt patet. xxxvij. disti. capitu. legimus.

C Ad aliud dicitur q̄ non est diuinitas nisi quis certitudinaliter illa prediceret quod solius dei est. Cognoscere autem aliquid vt in sua causa non est solius dei et isto modo cognoscit astrologus futura.

C Ad argumentum ante oppositum dicit Sanctus Thomas de veri. quest. octa. ar. duod. q̄ dupliciter potest futurum cognosci vno modo in se et hoc est cognoscere futurum vt presens et hoc modo a solo deo cognoscitur. Alio modo potest cognosci in suis causis et hoc dupliciter aut enim talia futura sic sunt determinata in causis suis proximis vt ex eis necessario contingant vt solem oriri cras et sic possunt certitudinaliter cognosci. Aut non sunt determinata talia futura in causis suis vt aliter euenire nō possint et tunc non habetur de eis nisi coniectura sicut de his que de libero arbitrio conijcimus ex consuetudinibus et complexionibus. Et hoc modo per astrologiam possunt futura cognosci contingentia ad vt libet non tamen certitudinaliter. Et nota q̄ cognoscere futurum in sua causa nichil aliud est q̄ cognoscere inclinationem cause ad effectum. Utrum autē demones futura contingentia cognoscant certitudinaliter Sanct. Tho. de malo questio. xvi. articu. vij. dicit q̄ nō. Tertius tamen cognoscunt q̄ homo.

C Continuum quidem igitur est: quod diuisibile in semper diuisibilia. Corpus autem q̄ omniquaq̄ di-

uisibile. Magnitudinis autem quod quidem ad vna linea. Quod ad duo planum. Quod autem ad tria corpus. Et preter has non est alia magnitudo propter tria omnia esse et ter omniquaq̄. Quemadmodum enim aiunt et pythagorici. Totum et omnia tribus determinata sunt. Consumatio enim et medium et principium numerum habent eum qui omnis hic autem eum qui trinitatis. Propter quod a natura accipientes tanq̄ leges illius: et ad sanctificationes deorum vtimur numero hoc. Assignamus autē et appellationes secundum modum hunc. Que enim duo ambo dicimus et duos ambo. Omnes autem non dicimus. sed de tribus hanc predicationem dicimus primum. Hoc autem quemadmodum dictum est propter naturam ipsam sic inducere sequimur.

C Itaq̄ quoniam omne et totum et perfectum nō secundum speciem differunt ab inuicem: sed siquidem vtique in materia: et in quibus dicuntur: corpus vtique erit magnitudinum perfecta: solum enim determinatum est tribus. Hoc autem est omne terquaq̄ autem existens diuisibile: omniquaq̄ est diuisibile. Aliorum autem hoc quidem ad duo: hoc autem ad vnum.

Ut enim numerum adepti sunt sic et diuisionem et continuitatem: hoc quidem enim ad vnum continuum: hoc autem ad duo: hoc autem omniquaq̄ tale.

C Quecunq̄ quidem igitur diuisibilia magnitudinum: et continua hec. Si autem et continua omnia diuisibilia nondum manifestum ex his que nunc.

Sed illud quidem palam non est in aliud genus transitio: quemadmodum ex longitudine in superficiem in corpus autem ex superficie. Non enim adhuc talis perfecta erit magnitudo. Necesse enim fieri exitum secundum defectionem. Non autem possibile perfectum deficere: omniquaq̄ enim est. Partialium quidem igitur corporum secundum rationem vnum quodq̄ tale est: omnes enim habet dimensiones: sed terminatum est ad primum tactu: propter quod modo quodam multa corporum vnum quodq̄ est. Totum autem cuius he partes: perfectum necesse est esse: et quemadmodum nomen significat omniquaq̄ et non hac quidem: hac autem non. De totius quidem igitur natura siquidem infinitum est secundum magnitudinem: siue finitum secundum totam molem posterius intendendum.

C De his autem que secundum speciem ipsius partibus nunc dicimus principium facientes hoc. Omnia enim phisica corpora et magnitudines secundū se ipsa mobilia dicimus esse secundum locum. Materiam enim principium motus esse dicimus in ipsis. Omnis autem motus secundum locum quem vocamus lationem: aut rectus: aut circularis: aut ex his mixtus. Simples enim hi duo soli. Causa autem quia magnitudines iste simples. Circulatio quidem igitur est qui circa medium. Rectus autem sursum et deorsum. Dico autem sursum quidem eum: qui a medio. Deorsum autem eum: qui ad medium. Itaq̄ necesse omnem esse simplicem lationem etc.

M secundum sic proceditur. Vide tur q̄ mundus non sit perfectus q̄ illud non est perfectus cui potest fieri additio sed mundus est huiusmodi ergo.

C Item in mundo contingunt plu-

res defectus vt monstra ergo non est perfectus.

Sed contra est philosophus hic Text. cō. quar.
Respondeo dicendum. Quia in hoc libro deter-
 minandum est de corporibus et magnitudinibus et
 maxime de vniuerso quod est corporeum. Ideo phi-
 losophus ad ostendendum vniuersum esse perfectum p̄mittit dif-
 finitionem p̄tinui dicēs q̄ p̄tinuum est q̄ est diuisibile
 in semper diuisibilia. Et hec diffinitio data per ma-
 teriam est materialis: diffinitio enim data in predica-
 mentis per formalem causam est logica: deinde diffi-
 nit corpus dicens q̄ corpus est continuum omni qua-
 q̄ id est secundum tres dimensiones quia p̄ter has
 tres scilicet longitudinem latitudinem et profundita-
 tem non est alia dimensio. Ex quo infert p̄s corp⁹
 esse perfectum quia diuisibile est omni qua- q̄. i. se-
 cundum tres dimensiones. Numerus autem ternar-
 rius est perfectus quod patet auctoritate pithago-
 ricorum dicentiū q̄ id quod dicitur totum et omne de-
 terminatur ternario numero principium namq̄ me-
 dium et finis habent numerum qui conuenit toti et
 omni: perfectio enim rei consistit in essentia tanq̄ in
 principio in virtute tanq̄ in medio et in operatione
 tanq̄ in fine. Secundo patet numerum ternarium
 esse perfectum quia qui instituerunt cultum diuinum
 volentes deo attribuere omne quod perfectum est
 attribuunt ei ternarium numerum adorantes eum
 igne thure et oratione. Tum quia duobus non attri-
 buimus hoc nomen omnis sed dicimus ambo detri-
 bus vero dicimus omne primum. **E**x hijs infert
 philosophus q̄ vniuersum est perfectum quia omne
 corpus est perfectum sed vniuersum est corporeum
 ergo.

Item quia omnia continentur et a nullo continentur
 vnde partes vniuersi quia continentur non sunt sim-
 pliciter perfecte sed habent aliquid imperfectionis.

Item arguit Buerroys quia mundus est vnicus
 indiuiduum sue speciei ergo est perfectus. Causa
 enim indiuiduorum sub vna specie est imperfectio il-
 lius speciei. Ex diffinitione continui patet q̄ conti-
 nuum et discretum opposito modo se habent Nam
 in magnitudine in oppositione est status cum sit so-
 lum finita magnitudo in diuisione vero est processus
 in infinitum. Sed in numero in appositione non est
 status cum omni numero finito sit alius maior: in di-
 uisione autem est status ad vnitatem que est indiui-
 sibilis.

Notandum p̄terea q̄ secundum philosophum
 s. methaphisice. Text. commen. 21. Perfectum dicitur
 aliquid tripliciter. Primo dicitur perfectum ex-
 tra quod non est accipere aliquam particulam eius
 sicut homo dicitur perfectus. Quando nulla deest
 ei pars. Secundo dicitur aliquid perfectum secun-
 dum virtutem quod non habet hyperbolem id est su-
 perexcellenciam vel superhabundantiam. et hoc du-
 pliciter. Quoddam enim est perfectum vniuersali-
 ter quando scilicet nihil ei deficit nec ab aliquo ex-
 ditur in quocunq̄ genere nec aliquid extra accipit
 quia non indiget exteriori bonitate: et hoc est condi-
 tio primi principii scilicet dei cui nihil deest de omni-
 bus perfectionibus in singulis generibus inuentis.
 Alia dicuntur perfecta in aliquo genere ex eo q̄ q̄-
 tum ad illud genus pertinet non habent excedenti-
 am quasi aliquid eis deficiat eorum que illi generi
 debetur vt perfectus medicus dicitur cui nihil de-

ficit de hijs que pertinent ad artem medicine. Ter-
 tio dicuntur aliqua perfecta quibus inest finis id est
 que iam consecuta sūt suum finem vt homo quando
 habet beatitudinem.

P̄terea aduerte secundum aliquos duplex est
 perfectio scilicet simplex et secundum quid. Simplex
 perfectio est illa quam in vno quoq̄ melius est esse q̄
 non esse vt ens vita intellectus vnicuiq̄ enim meli-
 us esset si viueret et intelligeret q̄ si non viueret aut
 intelligeret. Perfectio secundum quid est quaz non
 in quocunq̄ melius est esse q̄ non esse vt humanitas
 et animalitas non enim melius esset intelligentie
 vt angelo aut deo q̄ esset homo q̄ q̄ non eēt homo.
 Et secundum hoc ponuntur duo gradus summi et
 duo non gradus. Quidam enim est gradus summ⁹
 inclusiuus et est qui intrinsece terminat totam latitu-
 dinem et sic homo diceretur gradus summus anima-
 lis. Alius est summus exclusiuus qui totam latitudi-
 nem extrinsece terminat et hic dicitur esse deus bene-
 dictus quamlibet suam perfectionem comunicās
 suis creaturis. Quelibet autem latitudo entis termi-
 natur inclusiuē aliqua creatura et exclusiuē immensi-
 tate primi entis ideo dicit hermes q̄ deus est sphaera
 cuius centrum est vbiq̄ circumferentia vero nusq̄.
 Non gradus simpliciter est infra quem non est possi-
 bilis aliquis gradus vt non gradus entis. Non gra-
 dus secundum quid est ille infra quem est possibilis
 aliquis gradus vt non gradus vite vel animalis in-
 fra quem ponitur lapis.

P̄terea aduerte q̄ Omnis latitudo habet du-
 plicem terminum a quo scilicet inclusiuum et exclusi-
 uum. Exclusiuus est negatio simpliciter talis latitu-
 dinis vt non esse albedinis aut nigredinis est termi-
 nus exclusiuus illarum qualitatum et non esse est ter-
 minus exclusiuus entis. Alius est terminus inclusi-
 uus et est ille siue quo nullum contentum sub illa la-
 titudine potest inueniri formaliter vel virtualiter et
 sic materia prima est terminus inclusiuus entis. Om-
 ne enim ens includit perfectionem quam habet ma-
 teria prima formaliter vel virtualiter vnde Lōmen.
 i. phisico. Co. 70. dicit q̄ materia prima mediat in-
 ter esse actuale et non esse quod est purum nichil et mē-
 nima albedo intensiue que potest esse secundum or-
 dinem rebus inditū potest dici terminus a quo inclu-
 siuus quia omnis alia eam includit, secundū ponen-
 tes minimū intensiue.

Item notandum secundum Sanct. Thom. in. 1.
 que. 25. art. 6. q̄ duplex est perfectio siue bonitas rei
 quedam essentialis siue specifica que est de essentia
 rei et vocatur prima sicut rationale est de essentia
 hominis et q̄tum ad hoc ipse etiam deus non posset
 facere rem meliorem q̄ sit: Alia accidentalis et illa est
 multiplex. Quedam enim est intensionalis et secun-
 dum hoc. Quidam diffiniunt intensiue dicentes
 q̄ intendi nihil aliud est q̄ in suo esse perfici et ista so-
 lum reperitur in formis intensibilibus et remissibili-
 bus et talis perfectio dicitur latitudo continua quia
 omnes gradus eius sunt eiusdem rationis et ab vno
 fit transitus ad alium albedo enim vt. 4. potest fie-
 ri vt sex. Aliquando autem perfectio accidentalis
 vocatur forma adueniens rei existens extra essentia
 eius et sic virtus dicitur perfectio hoīs. Aliquando
 etiam accidentalis vocatur finis rei siue perfectio se-
 cunda. Que q̄q̄ est operatio sicut finis cithariste
 a. iij.

Primi de celo & mundo

est citharizare vel est aliquid ad quod peruenitur per operationem sicut finis edificatus est domus quas edificando facit. Prima autem perfectio. i. essentialis est causa secunde quia forma est principium operationis.

Conclusio Prima.

Impossibile est duas species in quacunque latitudine esse in perfectione equales. Probatur quia secundum Aristotelem 8. methaphi. Text. com. 10. species sunt sicut numeri sed impossibile est duos numeros diversarum specierum esse equalis perfectionis ergo. minor patet quia nunquam diversificatur species numeri nisi per additionem vel minutionem unitatis unde quidam vocant latitudinem perfectionis essentialis discretam quia est admodum distincta discrete.

Item Sanctus Thomas contra genti. 3. c. 97. in formis differentia esse non potest nisi quod una est perfectior alia.

Item secundum proclm. 28. propositioe libri sui Omnis processus entium fit per similitudinem secundum ad prima et quanto producat propinquius sibi producat tanto similis et quanto remotius tanto dissimilior ergo que equaliter distant a primo productivo omnino equaliter similia sunt. Et si secundum essentiam equaliter similia sunt non sunt differentia specie quia quecumque differunt specie essentialiter dissimiles habent ergo implicat diversas species esse essentialiter eque perfectas: unde Augustinus de immortalitate anime. ca. 1. Si inquit corpus tam propinque sumeret a deo speciem ut anima idem esset quod anima.

Item natura et ratio mediorum sumitur ex distantia extremorum ut patet in mediis qualitatibus corporalibus ergo que equaliter distant ab extremis habent eandem naturam et rationem.

Item Omnis diversitas specierum sub aliquo genere continetur non enim species est sine genere sed omne genus dividitur per diversas differentias contrarias. Contraria autem ut dicitur 3. physico. differunt differentia perfecti et imperfecti unde secundum philosophum. 10. metha. Semper alterum contrarium dicitur per superabundantiam et aliud per defectum quia semper alterum contrarium secundum privationem dicitur ergo datus duabus speciebus una est perfectior altera essentialiter. Unde Augustinus lib. 83. questionum querit quare deus non fecit omnia equalia. q. 81. Et respondet Quia non essent omnia si essent equalia non enim essent multa rerum genera.

Conclusio secunda.

In tota latitudine entis solum sunt ponende species finite secundum infimum et summum in essentialiter ordinatis Pro probatione intelligendum est illa essentialiter esse subordinata quorum unum est supra aliud et ingreditur diffinitionem quidditativam alterius siue quod est de essentia alterius secundum quod omne inferius dicitur essentialiter subordinari suo superiori: et sic corpus subordinatur substantie et corpus animatum corpori et animal corpori animato homo autem animali plante autem aut animali irrationali non dicitur homo subordinari quia potest sine his intelligi.

Item adverte quod specierum latitudinem secundum infimum augeri est super speciem datam aliam com

muniorem assignare et sic procedendo Communiora enim sunt imperfectiora sibi gratia procedere ab homine ad imperfectiora quibus subordinatur essentialiter est ire ab homine ad animal et ab animali ad corpus animatum et c. in hoc enim ordine homo dicitur summum quia maiorem dicit perfectionem quam animal et animal quam corpus animatum. sed ab infimo secundum perfectionem ad summum est a generalissimo ad speciem usque specialissimam (inter alias eiusdem generis species perfectiorem) progredi ut a substantia ad corpus a corpore ad animal ab animali ad hominem Substantia enim maiorem dicit perfectionem quam corpus et corpus quam animal et animal quam homo. Tunc probatur conclusio quantum ad primam partem. Species sunt sicut numeri. 8. metha. Text. com. 10. sed in numeris non est descensus in infinitum igitur. Item omne superius essentialiter actu et intellectu includitur in suo inferiori nec potest ipsum inferius sine eo quidditativum cognosci ergo si homo habet infinita superiora aut possit habere non poterit sine eis cognosci sed non contingit infinita pertransire. 1. phi. T. c. 35. et 2. metha. T. c. 13. ergo non poterit a nobis cognosci. Item est dabilis minima albedo que potest esse ergo et animal imperfectissimum quod potest esse antecedens patet quia naturalia determinata sunt ad maximum et minimum. 1. phi. T. c. 38. Secunda pars per quam scilicet sit status in augmento perfectionis ad summum quia in his que habent essentialiter ordinem non existente primo non est aliquid posteriorum quia posterius essentialiter dependet a superiori ut patet in numeris non existentibus duobus non est aliquis numerorum sequentium sed differentia specie in universo ordinem habent essentialiter ad summam et differunt omnes natura per plus et minus distare ab ea ergo si summa species et prima non datur non erit aliqua inferiorum. Item que libet species inferior esset infinite imperfectionis quod infinite distaret a summa.

Item Augusti. 13. confessi. duo (inquit) fecisti domine unum prope te alterum prope nihil unum quo superior tu esses alterum quo inferius nichil esset.

Item si inter substantiam et hominem possunt esse infinite species tunc inter extrema finita essent secundum speciem infinita media per se. Item solum sunt finita predicamenta et in quolibet solum sunt finite species secundum sub et supra: ut dicit Porphyrius ex auctoritate Platonis dicentis specierum numerum esse finitum individuorum vero infinitum.

Item aristo. 1. posterio. negat predicatorum quidditativorum infinitam multitudinem sursum et deorsum quia aliter non contingeret aliquid scire ut ipse declarat. Et his patet quod nulla species inter primam et ultimam incipit a non esse simpliciter nec terminatur ad gradum summum quia habet aliam speciem supra se et aliam sub se.

Conclusio Tertia.

Perfectio essentialis rei attenditur penes accessus ad summum inclusivum et exclusivum sue latitudinis non per recessum a non gradu Probatur sic quo ad primam partem quia secundum phi. 10. meth. T. c. 2. oportet id quod est primum uniuscuiusque generis esse metrum aliorum. Summus autem gradus inclusivus cuiuslibet latitudinis est primum in illa latitudine ergo est mensura aliorum. Item quanto aliquid est propinquius gradui summo tanto est perfectius

ergo perfectio debet attendi penes appropinquatio-
nem ad summum. ¶ Item August. de immortalita-
te anime dicit q̄ Si corpus tantum appropinqua-
ret deo q̄tum anima idem esset q̄ anima eoz̄ ani-
ma melior est corpore quo simpliciter est deo propin-
quior ergo perfectio anime attenditur penes acces-
sum ad deum qui est gradus summus exclusiuus la-
titudinis entis. ¶ Item Dionisius. 4. cap. de diui-
nis no. Semper natura coniungit fines primorum
cum principijs secundorum Et proclus. 29. conclus-
sione. Processus inquit entium fit per assimilatio-
nem secundorum ad prima.

¶ Item probat̄ ex. S. T. i. parte. q. 2. ar. 3. Magis
et minus dicuntur de diuersis secundum q̄ appropin-
quant diuersimode ad aliquid quod maxime est si-
cut magis calidum est quod magis appropinquat
maxime calido. Et prima secunde. q. 22. 2. i. intensio
lucidi attenditur per accessum ad summe lucidum.

¶ Secunda pars etiam patet quia affirmatio est
prior negatione et notior ergo affirmatio non men-
suratur negatione. Tum quia prius non debet men-
surari posteriori.

¶ Item distantia a non gradu posterior est ipsa re
quia prius res est in latitudine entis q̄ distat a non
gradu antecedens patet quia prius est a quo non
conuertitur subsistendi cōsequētia modo non sequi-
tur homo est ergo distantia inter hominem et non
gradum est econuerso autem valet consequentia q̄
ritur ergo remota distantia hominis a non gradu
an homo sit alicui⁹ perfectionis et si sic per quid mē-
suratur. Ad hoc dicit venetus q̄ illa perfectio non
esset mensurabilis a posteriori sed a priori penes imi-
tationem summi. ¶ Contra a priori ergo attenditur
perfectio per accessum ad summum manifestum est
autem q̄ id quod cognoscitur a priori perfectius co-
gnoscit̄ q̄ id quod cognoscitur a posteriori. i. post.
ergo melius dicendum est perfectionem attendi per
accessum ad summum q̄ per recessum a non gradu.
Potest enim talis recessus per eum separari non
autem accessus.

¶ Item sequeretur q̄ numerus binarius esset infi-
nite perfectus in latitudine numerorum quia infinite
distat a numero infinito qui est imperfectissimus
Forte dicit̄ q̄ non gradus numeri est unitas et hac
latitudine id quod magis appropinquat non gra-
dui est perfectius Contra ergo numerus infinitus
si esset eēt infinite i perfectionis quia infinite distaret
a non gradu ergo non terminaret inclusiuē latitudi-
nem numeri quod est contra venetum.

¶ Item ille numerus esset ens absolutum ergo
maiozem perfectionem haberet quam relatiorealis
ergo non esset infinite imperfectionis.

¶ Item non esse simpliciter equaliter distat ab om-
ni ente ergo et equaliter respicit quodlibz ens positū
tum ergo non est sufficiens medium cognoscendi
differentiam vnus ab alio.

¶ Item Tunc materia prima non esset alicuius
perfectionis quod est contra philosophum. primo
phisico. Text. commē. 70. et. 82. consequentia pa-
tet quia non distat a non gradu entis. Ad hoc dicit
venetus q̄ materia prima non distat positiuē sed
priuatiuē.

¶ Contra vel illa distantia priuatiua est finita vel
infinita. Si secundum ergo materia prima dicitur
infinite perfecta. Non primum quia tunc non ens

non equaliter respiceret quodlibet posituum mā-
gis enim respiceret materiam q̄ formam.

¶ Item inter nihil et aliquid nulla est proportio
ergo distantia illa non est finita.

¶ Item distantia illa priuatiua nichil addit supra
materiam nisi ens rationis et si perfectio materie
mensuratur illa distantia mensura entis realis erit
ens rationis.

¶ Sed contra ens reale a toto genere est notius
ente rationis et semper cognoscitur prius q̄ ens ra-
tionis ergo illa distantia non est ratio cognoscendi
perfectionem rei.

¶ Contra dicta arguitur. Primo q̄ Abundus non
sit perfectus perfectione essentiali simpliciter: sicut
enim secundum vnā partem maxime accedit ad
primum ens scilicet deum ita secundum aliam maxi-
me recedit scilicet q̄tum ad materiam et materialia
ergo non est dicendus perfectus simpliciter nec
imperfectus sed secundum quid vtrumq̄ ei est at-
tribuendum.

¶ Item species sunt de essentiali perfectione mun-
di sed mundo possunt addi multe species ergo pōt
perfici essentialiter.

¶ Item mortuo phenice mundus caret vna specie
ergo perdit aliquid de perfectione essentiali ergo tūc
non est perfectus. Prima consequentia patet quia
species sunt de perfectione essentiali vniuersi.

¶ Item deus potest facere mundum meliorem q̄
sit vt dicit Sanctus Thomas prima parte questio-
ne. 25. articu. 6. ad primum et tamen vt ibidem dicit̄
tur non potest deus augere perfectionem essentialē
lem ergo mundus non habet omnem perfectionem
suam essentialē.

¶ Item secundum philosophum. 17. de animalis
bus frequenter multe apparent species animalium
que prius nunq̄ fuerunt ergo mundus semper perfici-
tur ergo non est perfectus.

¶ Secundo arguitur Contra probationem philo-
sophi de numero ternario quia per hoc probaretur
q̄ non essent nisi tria elementa.

¶ Item numerus perfectus est qui cōsurgit ex om-
nibus suis ptib⁹ aliquotis sil' sūptis: sed ternarius
non est huiusmodi. Sola enim unitas est pars eius
aliquota ergo non est perfectus ymo dimini-
tus.

¶ Item binarius est propinquior unitati q̄ ternar-
ius ergo perfectior.

¶ Item equalitas est inequalitate prestantior.

¶ Item arguitur contra diffinitionem continui q̄
Aliquod continuū potest esse diuisum i omnes suas
partes quod patet de filo vniformi cui applicantur
duo agentia equalis potentie ex vtraq̄ parte. Non
enim est maior ratio q̄ in vna parte frangatur po-
tius q̄ in alia.

¶ Item ponatur vas vniforme plenum aqua in lo-
co frigido et non possit aer ingredi vas illud tunc
quando aqua condensabitur frangetur vas et non
magis in vna parte q̄ alia igitur.

¶ Item arguitur q̄ sint plusq̄ tres dimensiones
quoniam linee procedenti ab humero dextro ad ge-
nu sinistrum correspondet dimensio aliqua et non
ex illis tribus ergo sunt quattuor dimensiones et nō
tantum tres.

¶ Item arguitur Contra rationem Averrois
quia sequeretur q̄ quanto aliqua species hz plura

Primi de celo & mundo

Individua tanto esset imperfectior: & quanto pauciora tanto perfectior. Sed hoc est falsum igitur: minor patet quia tunc phenix esset perfectior homine.

Tertio arguitur quod materia non teneat infimum gradum in latitudine entis quia materia celi est perfectior materia hominum inferiorum ergo non tenet infimum locum. **I**tem substantia a toto genere est perfectior accidente sed materia est substantia. **S.** meth. **T.** c. 4. ergo est perfectior accidente ergo non tenet infimum locum. **I**tem in materia ponuntur quedam inchoationes formarum que non sunt pura potentia ergo. **I**tem omnis actus habet potentiam sub se imperfectiorem sed materia prima habet quandam rationem actus ergo non est simpliciter infime perfectionis. minor patet quia secundum **S.** **T.** I. q. 14. II. 3. materia similitudinem quandam retinet diuini esse sed hoc non est secundum potentialitatem ut ibidem dicitur cum etiam deus sit actus purus ergo dicit aliquem actum. **T**um secundo quod secundum **S.** **T.** 12. q. 27. ar. 3. in ipsa potentia quodammodo est actus ergo materia dicit aliquem actum et in 2. di. 18. q. 1. 2. dicit quod materia coadiuuat ad generationem ergo habet aliquem actum.

Quarto arguitur quod deus facere possit rem essentialiter perfectiorem quam sit quia sanitas etiam secundum se dicitur magis et minus: quia ut dicit **S.** **T.** prima scde. q. 52. ar. 1. non habet determinatam rationem et in hoc differt ab albedine ergo. **I**tem deus potest mutare corpus in spiritum ut dicitur in 4. di. 12. q. 1. ar. 2. q. 4. ad secundum ergo perfectio essentialis corporis potest augeri. **I**tem albedo separata est essentialiter perfectior albedine existente in subiecto quod patet: quia si illa esset accidentaliter perfectio tunc quilibet albedo coniuncta cum sit eiusdem speciei posset ad illam peruenire et sic esset infinita quod non est dicendum. **I**tem anima christi est essentialiter perfectior anima iude secundum articulum parisiensem. ergo. **I**tem nos sumus essentialiter perfectiores pigmeis igitur antecedens patet quia non videntur intelligere nisi particularia.

Quinto arguitur quod due species diuerse possint esse in perfectione equales quia homo et anima rationalis differunt specie et tamen sunt eiusdem perfectionis homo enim non addit supra animam nisi materiam que nullam ei dat perfectionem. **I**tem eadem res ponitur in duabus speciebus distinctis et disparatis ut patet de calore qui ponitur in prima et tertia specie qualitatis. **I**tem secundum **S.** **T.** idem actus moralis ponitur in diuersis speciebus etiam disparatis. prima scde. q. 18. ar. 7. et 75. ar. 4.

Item angulus rectus acutus et obtusus sunt diuerse species et sunt equalis perfectionis. **E**x eis enim lineis secundum eundem contactum fiunt omnes illi anguli sed idem in quantum idem semper natum est facere idem. 2. de gna. **T.** c. 55. ergo.

Sexto arguitur **C**ontra secundam conclusionem Quacumque creatura data deus perfectiorem potest facere alioquin potentia eius non esset infinita ergo antecedens patet. 1. q. 25. 6. ubi dicit **S.** **T.** simpliciter loquendo qualibet re a se facta deus potest facere aliam meliorem: et de veritate. q. 20. 4. dicit quod deus potest facere novas species novos modos et noua genera nec id quod factum est facientis virtutem adquare potest. **I**tem in 1. dist. 44. dicit quod deus infinitas alias species condere potest. **I**tem

quacumque specie data sub corpore deus potest aliam imperfectiorem facere ergo est processus in infinitum ad infima antecedens patet **C**apiatur perfectissima species corporis puta homo et imperfectissima puta materia vel aliquod tale tunc sic latitudo que est inter hominem et materiam primam est diuisibilis qua diuisa per partes proportionales habentur infinite perfectiones essentielles quarum. 1. est maior secunda et 2. maior. 3. et sic sine statu ergo ad minus in sensu diuiso infinite species possunt esse infra hominem. **I**tem non est dare speciem immediatam alteri ergo inter quascumque possunt esse infinite antecedens patet quia vel prima illarum excedet secundam per diuisibile vel indiuisibile. Si primum diuisione illius diuisibilis facta poterit alia species mediare Si secundum **C**ontra indiuisibile additum diuisibili non reddit ipsum maius ergo prima non excederet secundam.

Septimo species equi quantum replicetur non potest reddere speciem humanam ergo homo infinite est perfectior equo. **I**tem inter albedinem et nigredinem antecedens patet quia si in qualibet parte proportionali fiat additio medietatis ad medietatem in fine erit albedo infinita et est eadem in numero que prius ergo si nunc excedit infinite et prius.

Item albedo excedit nigredinem per infinita individua equalis perfectionis ergo si omnes illi excessus ponantur in vno fiet vnus excessus infinitus et remanebit eadem albedo in specie ergo etiam nunc species albedinis infinite excedit nigredinem.

Item species numerorum et figurarum sunt infinite.

Item infinite sunt species in latitudine entis igitur antecedens patet quia intellectio qua sortis intelligit albedinem est in aliqua specie entis et iterum intellectio illius intellectionis est in alia specie quia habet aliud obiectum et sic in infinitum ergo: idem arguitur de actibus voluntatis qui possunt reflecti in infinitum.

Item omnis potentialitas que est in specie in ordine ad individua est in genere in ordine ad species sed speciei non repugnat infinitas individuum ergo nec generi infinitas specierum.

Item inter albedinem et nigredinem sunt infinite species possibles secundum commentatorem in de sensu et sensato quia infinitis modis possunt colores extremi misceri igitur.

Contra vltimam conclusionem arguitur quia vel illud summum est finitum vel infinitum Si secundum ergo omnes gradus finiti erunt eiusdem perfectionis quia equaliter distant ab infinito ymo essent infinite imperfectionis quia infinite distant ab eo. Si primum ergo infinite perfectionis est aliquod in latitudine finita quia aliquante propinquus est aliquis gradus gradui summo et alius in duplo propinquior et in triplo et in quadruplo et sic in infinitum.

Item **T**unc nullus angulus nec motus esset cuius perfectionis quia nulli istorum correspondet gradus summus ymo nec etiam summum esset cuius perfectionis quis non appropinquat gradui summo.

Item ad idem quanto aliqua res est propinquior

non gradu tanto est minoris perfectionis et quanto remotior tanto maioris ergo perfectio penes non gradum debet attendi.

¶ Nono potentia visiva hominis et equi equaliter distant a summo et tamen non sunt eiusdem perfectionis essentialis igitur. maior patet quia sunt eiusdem speciei cuius sit circa idem obiectum formale minor patet quia diversorum secundum speciem non sunt idem actus eque perfecti sed anima equi et hominis sunt diverse in specie ergo potentie ab eis causate non erunt eiusdem perfectionis. **¶** Item tota anguilla et pars abscisa equaliter appropinquat summo quia sunt eiusdem speciei et totum est perfectius parte ut liquet. **¶** Item voluntas et intellectus non sunt eiusdem speciei et per consequens nec eiusdem perfectionis et tamen equaliter appropinquant summo patet quia quantum appropinquat intellectus humanus ad intellectum diuinum tantum voluntas humana ad voluntatem diuinam in perfectione essentiali sed voluntas diuina est idem cum intellectu in deo: ergo tantum appropinquat voluntas intellectui diuino quantum intellectus. **¶** Item cuiuslibet perfectioni quam habet intellectus correspondet perfectio in voluntate aut maior aut eadem et e conuerso. **¶** Item non potest dici quod intellectus sit perfectior voluntate quia obiectum voluntatis est bonum quod est perfectius quam verum ymo est ipsa perfectio. Non potest etiam dici quod voluntas sit perfectior quia intellectus principatur appetitui principatu politico. ut dicit philosophus. i. poli. sed voluntas est appetitus ergo subditur intellectui.

¶ Decimo intellectus agens et possibilis sunt eiusdem perfectionis essentialis et tamen non equaliter summo appropinquant quia non sunt eiusdem speciei igitur. antecedens patet quia sunt circa idem obiectum perfectio autem potentie sumitur ab obiecto intrinsece. **¶** Item actus et habitus sunt diversarum specierum et tamen neque actus est perfectior habitu nec e conuerso minor patet quia sicut actus causat habitum ita e conuerso ergo. **¶** Item esse non est eiusdem speciei in omnibus creaturis ut patet ex. S. T. 4. distin. 12. q. 1. ar. 2. q. 3. et tamen est eiusdem perfectionis in omnibus igitur minor patet quia imperfectio sequitur potentiam perfectio vero actum sed esse nullo modo dicit potentiam in vno plus quam in alio cum dicat summam actualitatem ergo est in omnibus eiusdem perfectionis. **¶** Item embrio plus appropinquat summo quam equus et tamen non est maioris perfectionis ymo minoris igitur maior patet quod est in proxima dispositione ad hominem. **¶** Item quod homo est perfectior agens quam equus qui dat formam embrioni minor etiam patet quia equus est perfectior in specie animalis non autem embrio ergo etc.

¶ Ad primum dicitur quod perfectio rei per partes nobiliores cognoscitur unde homo dicitur perfectior asino licet secundum materiam non differant idem negetur contra. **¶** Contra alius dicitur quod est nigro impermixtus ergo si in mundo solum essent substantie spirituales esset perfectior ergo per hoc quod in eo reperitur materia est e imperfectio. Ad hoc dicit S. T. in. i. di. 44. ar. 2. 6^m quod perfectio vniuersi attenditur secundum diuersitatem naturarum quibus implentur diuersi gradus bonitatis: et corporalia dicuntur diuersum gradum bonitatis a spiritualibus ideo pertinent ad perfectionem vniuersi. Sed contra er-

go post iudicium mundus non erit ita perfectus sicut nunc quia non erunt mixta et per consequens multi gradus bonitatis qui nunc sunt tunc non erunt. Ad hoc dicit S. T. in. 4. di. 48. q. 2. ar. 5. 3. quod platea et animalia non sunt de perfectione vniuersi nisi secundum statum mutabilitatis: et quia cessabit iste status ideo illa non remanebunt. **¶** Ad aliud dicit S. T. 2. di. 15. q. 3. ar. 1. 7. quod noue species producuntur ex virtute celestique tenet locum virtutis formatiue in animalibus ex putrefactione generatis et ideo iam sunt in mundo in suis principibus: et in solutione ad. 8. dicit quod ea que per miraculum fiunt sunt in potentia obedientie: et ideo quando educuntur de huiusmodi potentiis non propterea dicuntur vniuersum essentialiter augere quia aliquo modo prius erant: et ita dicatur de phenice quod remanet in virtute agentis naturalis licet quidam opinentur ea que de phenice dicuntur fabulosa esse. **¶** Ad aliud dicit S. T. ibidem ad tertium quod vniuersam suppositis istis rebus non potest esse melius propter decentissimum ordinem his rebus attributum a deo quorum si vnum aliquod esset melius corrumpetur proportio ordinis sicut si vna corda plus debito intendatur corrumpitur cithare melodia posset tamen deus alias res istis addere et sic illud vniuersum esset melius sed istud non esset nisi pars eius ut dicit in. i. distin. 44. articulo. 2.

¶ Ad secundum dicit S. T. quod hoc argumentum non est demonstratiuum sed philosophus post demonstrationes adducit illud tanquam quoddam testimonium et signum. Probare autem demonstratiue tres tantum dimensiones esse pertinet ad mathematicum sicut Ptolemeus probat per hoc quod est impossibile si mul coniungi lineas perpendiculares plus quam tres super idem punctum. Omnis autem dimensio mensuratur per lineam perpendicularem.

¶ Ad aliud dicitur quod perfectum non capitur hic ut est passio numeri secundum quod numerus diuiditur in perfectum ut senarius diminutum ut quaternarius aut ternarius et habundantem ut duodenarius sed modo supra exposito.

¶ Ad aliud dicitur quod numerus impar est pare perfectior quia eius origo est vnitatis que numeri imparis proprietates magis recipit. Par vero numerus originem habet a binario. et ideo quibus essentialiter par numerus possit dici perfectior quia vnitati propinquior accidentaliter tamen perfectione ternarius et impar precedit. Ternarius enim habet medium et extremam non autem dyas sed solum extrema. Item tantum est vnum ens trinum scilicet deus.

¶ Ad aliud dicitur quod licet absolute equalitas sit perfectior inequalitate non tamen in diuisione sed magis inequalitas. et ideo pythagoras imparem numerum posuit in genere boni. Par vero in genere mali. Item origo numeri imparis est rarior quia ex solo impari in imparem confurgit. Par autem et ex ductu paris in imparem et in imparem nascitur dicitur ergo impar ex solo simili principio. Par autem etiam ex dissimili.

¶ Ad aliud quidam negant casum sed hoc est subterfugere ideo dicitur ab aliis quod non frangatur quia resistet natura communis. Alii quod in ea parte frangatur ad quam magis applicabitur virtus agentis. De vitro potest dici quod aliqua pars aque conuertetur in aerem vel dicitur si vitrum frangatur quod frangatur

Primi de celo & mundo

in vna parte potius q̄ in alia ratione influentie ma-
liuole: vt dicit Caietanus. ¶ Ad aliud negatur ma-
ior quia non orthogonaliter alias intersecat. ¶ Ad
aliud dicitur q̄ species que habet vnicum individu-
um ingenerabile & incorruptibile est perfectior: ea q̄
habet plura. Cum hoc tamen stat q̄ species habēs
vnicum individuum in actu & corruptibile sit imper-
fectior: alia habente plura simul quia licet non habe-
at simul plura habet tamen successiue ymo paucitas
in talibus arguit imperfectionem q̄ natura non est
solicita propter imperfectionem speciei.

¶ Ad tertium dicitur q̄ materia celi & horum infe-
riorum sunt aliquo modo eadem secundum analogi-
am secundum q̄ conueniunt in ratione potentie: et
ideo vna nō dicitur perfectior: alia quia dicat aliquē
actum supra puram potentiam sed quia materia
celi non est in potentia ad formam elementī et
quia habet analogiam ad perfectiorem formam et
incorruptibilem. Secundo dicitur q̄ perfectio ma-
terie est ipsa forma ideo quia materia celi est sub for-
ma incorruptibili & elemētorum sub corruptibili ma-
teria etiam celi non est in potentia ad aliam formam
dicitur perfectior & nobilior. ¶ Ad aliud dicit Al-
terbiē. q̄ accidentia q̄tum ad modum essendi sunt
infra materiam sed secundū q̄ dicunt quandā actua-
litate supra materiam sunt & quia vnumquodq̄ p-
tinet ad speciem secundum q̄ dicit aliquam actuali-
tatem ideo potest dici q̄ species accidentium simpli-
citer sunt supra materiam & non infra. ¶ Ad aliud
dicit. S. T. q̄ materia coadiuuat ad gnationem nō
agendo sed inq̄tum est habilis ad recipiendum ta-
lem actionem que etiam habilitas appetitus mate-
rie dicitur & inchoatio forme. Et sic vt dicitur. 12°.
in ipsa potentia quodammodo est actus quia potē-
tia habet similitudinem ad actum non tamen q̄ ibi
sit actus loquendo de materia prima.

¶ Ad quartum dicitur secundum S. T. q̄ duplices
sunt forme quedam sunt que secundum seipsas sor-
tiuntur rationem speciei vt calor & albedo & tales
necesse est habere determinatam rōnem que neq̄ ex-
cedere neq̄ in minus deficere possit. Alie sunt que
recipiunt speciem ex aliquo ad quod ordinantur: et
tales forme possunt secundum seipsas diuersifi-
cari in plus vel in minus & nihilominus sunt eedez
specie propter vnitatem eius ad quod ordinantur vt
sanitas de qua dicit philosophus. 10. ethi. q̄ ipsa re-
cipit magis & minus quia non est eadem commensu-
ratio. in omnibus animalibus & secundum hoc vide-
tur dicendum q̄ essentia sanitatis non consistat in in-
diuisibili. Et sic auctoritas philosophi q̄ species sūt
sicut numeri esset intelligenda de speciebus que se-
cundum seipsas sortiuntur rationem speciei. ¶ Ad
aliud dicitur q̄ tunc corpus non maneret sed solum
se haberet vt terminus a quo & sic non perficeretur
sicut non dicitur perfici in animatum adueniente for-
ma animalis quia non manet materia autem que
remanet dicitur perfici. ¶ Ad aliud de albedine se-
parata dicitur q̄ albedo coniuncta subiecto potest
ad perfectionem eius peruenire si separet alias non
vt dicitur loquendo de intēfione formarum. ¶ Ad
aliud de anima christi dicitur q̄ si consideretur in eē
nature absolute sic non est perfectior: anima iude es-
sentialiter. Si autem consideretur pro q̄to est vnita
deo sic habet perfectionem infinitam sed illa non est
de essentia nature in se considerate. ¶ Ad aliud de

pigmeis. Augu. 16. de ci. c. 5. videtur sub dubio reli-
quere an sint homines nec ne. Et videtur quibusdā
q̄ sic quia habent figuram humanam & mane ouēte
sol e mouentur applaudentes eidem quasi reuerens-
tiam facientes. Item pugnant contra grues & semi-
nant quod videtur esse opus artis: ars autem est vni-
uersalium. 1. meth. c. 1. Alijs autem oppositum vide-
tur de hoc Petrus de aluernia quol. 6. Pro argu-
mento tamen dicitur q̄ si sint homines sunt eiusdem
perfectionis essentialis nobiscum alias non.

¶ Ad quintum dicitur a quibusdam q̄ sicut lati-
tudinis difformis perfectio non attenditur penes sū-
mum gradum sed medium vt si scutum sit pro media
parte album vt. 8. & pro alia vt. 4. non denominabi-
tur album vt. 8. sed solum vt. 6. Sic etiam dicunt ho-
minem nō esse ita imperfectum sicut est materia nec
ita perfectum vt anima sed medio modo se habere
vnde phis. 2. phi. dicit. T. c. 11. & 12. q̄ forma melior
& dignior est composito. ¶ Sed contra. Perfectio
anime est q̄ sit in materia ergo per hoc q̄ in ea poni-
tur non efficitur imperfectior: sed quicquid perfectio-
nis continet pars & totum ergo totum est eque per-
fectum ymo perfectius q̄ sua forma. ¶ Item ani-
ma naturaliter appetit corpus nihil autem natura-
liter appetit imperfectionem ergo nihil imperfectio-
nis consurgit ex vnione anime ad corpus. ¶ Ideo
dicendum secundum. S. T. in. 1. d. 44. 2. 6. q̄ licet
angelus sit perfectior q̄ lapis tamen vtraq̄ natura
est melior q̄ altera tm̄ sic licet anima sit perfectior
materia tamen aggregatum ex vtroq̄ est melius al-
tero tantum. Et ad similitudinem de albedine dicitur
q̄ non est simile quia ille due albedines sunt in di-
uersis partibus subiecti nec faciunt vnum per se vni-
de etiam secundum aduersarios si simul ponerentur
in eadem parte subiecti consurgeret vna albedo per-
fectior: qualibet illarum. ¶ Ad phis. 2. phis. dicitur
q̄ nil aliud voluit dicere nisi q̄ forma habet dignius
rationem actus q̄ compositum quia vt ibi dicit. S.
T. Forma habet ratioem principij compositum au-
tem rationem principiatī. ¶ Ad argumentum ergo
dico q̄ anima pertinet ad speciem hominis ideo nō
facit diuersum gradum. ¶ Ad aliud potest dici q̄ il-
le species qualitatis non sunt nisi quidam modi nō
vere species. Secundo dicitur q̄ ille species sunt cō-
municantes sicut animal rationale & animal morta-
le secundum porphirium vel si celum sit animatum.
Tertio dicitur q̄ calor simpliciter ponitur in tertia
specie qualitatis. In prima autē solum per accidēs
pro quanto potest faciliter vel difficulter remoueri:
ideo dicit. S. T. 12. q. 49. ar. 2. 3. q̄ difficile mobile
non diuersificat habitum ab alijs speciebus qualita-
tis habitus autem secundum rationem propriam vlt-
detur a commentatore diffiniri. 3. de anima. q̄ habi-
tus est quo quis agit cum voluerit. Et August. li. de
bono coniu. habitus est cum aliquid agitur cum op^o
est. Et quo patet q̄ habitus secundum propriam ra-
tionem non inuenitur nisi in potētis vñ. S. T. 1. d.
3. q. 5. 5°. Et q̄ hitus est principium elicitium opera-
tionis. ¶ Ad aliud dicitur: q̄ actus in genere natu-
re ponitur in specie propria. Venus autem moisis ac-
cidit sibi & ideo penes illud non accipitur eius per-
fectio essentialis. Quia autem nihil possit esse in diuer-
sis speciebus patet ex. S. T. 1. q. 118. ar. 2. 2. ¶ Ad
aliud dicitur q̄ angulus est qualitas totaliter distin-
cta a lineis & ideo secundum diuersos contactus cau-

tantur diuersi anguli specificè scđz q̄ linee diuersimō de disponuntur.

¶ Ad tertū cōcedo oēs auctoritates. S. T. q̄ accipiuntur i sensu diuiso vñ si dabilis esset maxima creatura in perfectione si esset infinita in gñe entis esset equalis deo. Si vñ finita tūc aut potētia dei eēt ex hausta aut aliā facere posset. ¶ Et si dicat. si infinite pñt esse species supra hominē ordinate essētiāliter z homo non pōt itelligi sine suis superioribus ḡ necesse est infinita intelligere. dicendū q̄ talia superiora supra hoīem nō sunt infinita nisi i potētia z ideo. 3. metha. T. c. 18. phūs pbat q̄ nō sūt infinite spēs in actu Ad cognitionē aut rei sufficit cognoscere ea q̄ actu in ipsa includūt de hīs Cap. in. I. d. 44. ¶ Ad aliud de latitudine iter hoīem z materiā primā dicitur primo q̄ illa latitudo non habet modum q̄titatis cōtinue s̄ discrete. vñ dicit. S. T. i. q̄ additio bonitatis essentialis mūdo nō pōt esse nisi per modum q̄titatis discrete z sic sicut nō proceditur in infinitū in numeris descēdēdo sic nec ab hoīe ad materiā primā Alij dicūt q̄ species sunt sicut numeri armonici i q̄ b̄ reperitur aliqd̄ p̄ modum cōtinui scđz sonus. vnde si sonat vna vox super aliā nō est ibi excess̄ punctalis ymo est dare mediū q̄ inter tonū z tonum est semitonū. rursus si fiat excessus per semitonū nō opz q̄ sit punctalis q̄ datur semitonū mai⁹ z minus ymo nū q̄ tonus diuiditur in duo semitonia equalia. S̄ etiam si fiat excessus per semitonū minus non erit punctalis quia quocūq̄ semitono minori dato datur aliud minus verbi grā martellus. 8. vnciarū z. 9. se superant per tonū accipietur martell⁹. 8. vnciarū cum dimidia faciet semitonū minus respectu superioris z maius respectu inferioris. martell⁹ enī vt. 9. continet. 18. medias vncias z martellus vt. 8. cū dimidia cōtinet. 17. medias vncias z martell⁹ vt. 8. continet 16. vñ ton⁹ lz sit diuisus per partes eq̄les diuisus est tñ in equaliter. maiore i martellus cōtinet solum mediū z. 17. partē ei⁹. medi⁹ aut cōtinet minore z. 16. partē eius sed 16. pars est plus q̄. 17. Licet aut diuiserim⁹ per mediū inter. 8. z. 9. potuit tñ aliter diuidi puta accipiēdo. 8. z. 4. partē vel. 8. z. 5. partē vt in diapēthe z sic i infinitū. q̄ nūq̄ soni se excedūt punctalit̄ z hoc modo posset saluari q̄ inter hoīem z materiā primā possēt esse infinite species i potētia tātū nō actu Tenendo tñ primā opinionē Rñdetur negando diuisionē per partes p̄portionales in infinitū q̄ illa latitudo nō est cōtinua ¶ Ad aliud pōt dici q̄ species vna pōt aliā excedere per indiuisibile qđ additū diuisibili in nūeris reddit maius. vñ. S. T. 12. q. 52. ar. 1. dicit q̄ opz illd̄ qđ p̄stituit spēm eē fixā z q̄si indiuisibile. Scđo pōt dici: q̄ vna spēs excedit aliā sibi imediata p̄ diuisibile s̄ indiuisibilit̄er sicut albedo terminata ad. 8. inclusiue excedit albedinē terminata z ad eūdē gradum exclusiue indiuisibilit̄er. Holo tñ dicē q̄ spēs nunc exītes sint immediate sic q̄ nulla possit mediare s̄ nō infinite. S. T. de potentia: q. 3. ar. 8. 16. ¶ Ad septimū dī q̄ spēs equi nō pōt formaliter replicari s̄ solū actualiter z tūc nō maneret ead̄ species s̄ alia p̄fectio fieret. z sic per replicationē illius tādē redderetur spēs humana. ¶ Ad aliud negari pōt casus q̄ duo accūtia solo nūero differentia non pñt esse sil sed q̄ pro nunc est ipertinēs dicūt aliqui q̄ illa albedo quo ad latitudinē albedinis nō excederet nisi tā tū q̄tū prius excedebat aliā sed bñ quo ad intētionē nec se q̄ q̄ mō excedat q̄ alia ē latitudo al

bedinō z alia inrētionis Sed de hoc postea. ¶ Ad aliud dī q̄ oīa illa indiuidua cōueniūt i eadē p̄fectiōe essētiāli z iō oēs ille p̄fectiones essētiāles in diuiduate si ponant̄ i vno nō possūt facere nisi p̄fectionē accūtialē. Casus tamē est impossibilis. ¶ Ad aliud dī q̄ sunt infinite in potētia tantū. ¶ Et hoc p̄ ad aliū: scđo dī q̄ tertia itellectio nō distinguere nisi numero a scđa q̄ essent circa idē obiectū in spēs scđz cognitionē reflexā. ¶ Ad aliū dī q̄ spēs nō pōt h̄re infinite indiuidua nisi in potētia nec tñ sequitur q̄ quolibet gen⁹ h̄eat infinite species in potentia q̄ alique sunt etiā spēs q̄ non possunt h̄re plura indiuidua vt angeloz spēs. Thumer⁹ aut q̄ causatur per diuisionē p̄tinui h̄z infinite species in potentia sed posterior est imperfectior q̄ plus recedit ab vnitāte.

¶ Ad cō. pōt dici q̄ intelligit de spēbus accidentaliter sumptis eo mō quo dicim⁹ virū z mulierem esse diuersaz rōnū Vel per infinitos intelligit valde multos modos.

¶ Ad octauū dicitur q̄ summū exclusiū est infinitum. inclusiū aut cuiuslibet latitudinis scđm ordinē rebus inditū vt superi⁹ dictū est est finitū vnde non posset dari motus velocior motu primi mobilis fm ordinē rez. Dico ḡ q̄ penes vtrūq̄ attēdit p̄fectio z nego primam p̄nam dupliciter enim pōt intelligi aliqua distare in infinitū. vno mō positue quasi illa distantia sit mediū inter illa extrema. Et que hoc mō distant ab aliquo equalit̄ distant. Alio mō pōt intelligi distantia infinita nō que sit media: sed que est alteri⁹ extremi tñ sicut entis ad nō ens z talis potest esse maior z minor ymo aduersarij dicunt hoc modo materiam distare a nō gradu infinite neq̄ tamen sequitur i ea infinita p̄fectio: quia non est distantia positua vnde quelibet creatura infinite distat a deo in finitate se tenēte ex parte dei tātū z ens a nō ente in finitate se tenēte ex pte nō entis. Hō ens ei h̄z quandam rōnem infiniti. Et ad illud q̄ ibi assumit scđz q̄ i duplo plus appropinquat aliquis gradus z in triplo. zc. negat: q̄ non ponim⁹ gradū summū inclusiū in infinitū z loquēdo de p̄fectione essētiāli que est admodū q̄titatis discrete ymo idē argumētū currit cōtra aduersarios q̄ aliquāte appropinquat aliquis grad⁹ nō gradui z aliquis in duplo z in triplo z sic i infinitū. ¶ Ad aliud de motu dictū est. Scđo dicē q̄ loquimur hic de specifica p̄fectione z nō intētionali. vñ. S. T. 2. cōtra gen. c. 67. z li. 4. c. 11. ponit. 5. gradus formaz scđz elemēti sub quo itelligit formas omnium corporū simplicū/ mixti vegetabilis sensibilibis z intellectualis. deinde dico q̄ p̄fectio sumi inclusiū mensuratur summo exclusiū. ¶ Ad aliud negatur p̄na et idē argumētū pōt fieri z alios de gradu summo.

¶ Ad nonū pōt dici q̄ sunt eiusdem speciei q̄ non est incōueniēs accūtia eiusdem speciei esse in diuersis spēs vt p̄ de lumine intellect⁹ angeli fm. S. T. de veri. q. 9. ar. 1. 17. z sic potentia visua hoīs z equi sunt eiusdē speciei q̄ habent idē obiectum formale. S̄ intellect⁹ āgeli z hoīs habent idē obiectū formale scđz ens z tamen non sunt eiusdē spēs. ¶ Ad aliud dī q̄ ps q̄ erat i potētia totū fit actu totū z ē eq̄lis p̄fectiōis essētiāli cū toto. ¶ Ad aliū bñ pbat q̄ volūtas ē eq̄ p̄fecta volūtas sic intellect⁹ ē p̄fect⁹ intellect⁹: sicut albedo vt. 4. est ita p̄fecta i eē albedinis sicut lux vt. 4. i eē lucis: q̄ nō cōparant̄ inter se s̄ quodlz illoz ad sūm̄ suę latitudis. p̄fect⁹ aut intellect⁹ sup̄s

Primi de celo & mundo

voluntatem non attendatur penes voluntatem aut intellectum summum sed penes summum sub ratione primi actus. Item autem intellectus et voluntas dei sunt idem differunt tamen ratione. ¶ Ad aliud dicitur. S. T. in. 3. d. 27. q. 1. 4. quod intellectus et voluntas si considerentur secundum ordinem sic intellectus est prior. Si quantum ad capacitatem sunt equales. Si quantum ad dignitatem se habent sicut excedens et excessum quia si considerentur ut quedam accidentia eius in quo sunt intellectus est prestantior. Si vero considerentur ut potentie id est ex parte obiectorum sic voluntas precedit. Simpliciter tamen intellectus est perfectior quam voluntas ut dicitur S. T. 1. q. 82. ar. 3. Et per hanc distinctionem potest dici quod potentia visiva hominis et equi si considerentur ut sunt accidentia eorum in quibus sunt potentia visiva hominis est perfectior sed in ordine ad obiecta sunt equales.

¶ Ad decimum dicitur quod intellectus agens est perfectior ut dicitur S. T. 2. d. 20. q. 2. ar. 2. 2^m nec habet idem obiectum. Obiectum enim intellectus agentis sunt facta naturalia circa que agit. ¶ Ad aliud dicitur quod actus simpliciter est perfectior ut dicitur S. T. 12. q. 71. ar. 3. Et ad argumentum dicitur ibidem ad tertium quod licet habitus sit causa efficiens actus tamen actus est causa finalis eius et sic habitus non est perfectior actu nisi secundum quid. ¶ Ad aliud dicitur quod ea que de se habent speciem ubique recipiuntur sunt eiusdem speciei sicut calor et albedo hominis et equi. Et vero que de se non habent speciem diversificantur secundum ea in quibus recipiuntur unde sanitas secundum S. T. 12. q. 63. ar. 4. non est eadem specie hominis et equi propter diversas naturas ad quas ordinantur. Sicut etiam dicitur quod esse non dicitur perfectius in homine quam in asino quia dicitur potentiam aliquam in asino sed quia in homine determinatur ad perfectiores formas unde. S. T. in. 2. d. 1. q. 1. ar. 4. dicitur quod deus dat esse. Alii vero cause determinant illud. ¶ Ad aliud de embione dicitur. S. T. de potentia. q. 3. ar. 9 ad 10^m quod embio non est in genere vel specie nisi per reductionem quia non est ens perfectum sed in via ad perfectionem tamen non differt numero ab animali ut dicitur S. T. de veri. q. 14. ar. 7. ad 6^m. Aliis autem videtur quod sit simpliciter animal sicut vermis ex quo generatur papilio est verus animal antequam generetur ipse papilio: et sic potest dici embio perfectior essentialiter equo unde posset deus non infundere animam rationalem et embio remaneret et viveret licet non esset homo. unde ptolemeus in. 3. quadripartiti cap. 8. dicit quod si quis in natiuitate habuerit luminaria cadentia ab aegulis et non aspiciant ascendens et planete infortune fuerint fortes in aegulis et luna aut ascendens non aspexerint locum conjunctionis vel oppositionis precedentis natiuitatis talis natus erit permutate figure. id est non habebit figuram humanam. Quod si luminaria insignis feralibus fuerint aut quadrupedibus natus non erit homo. Et quo patet quod aliquando potest esse sufficiens dispositio in materia ad formam sensitivam siue embionis que tamen non erit sufficiens ad formam rationalem.

¶ Inde videndum est de perfectione intensionali ¶ Pro quo notandum est quod quidam ponunt intensionem fieri per additionem qualitatis ad qualitatem in eodem subiecto. Et sic ponunt formam secundum se intensionem et remitti et secundum suam

essentiam habere latitudinem graduum et non solum secundum participationem subiecti gradus tamen illos non habet nisi in subiecto et hoc est opinio archiepi tarentini secundum simplicium in commento predicamentorum. ¶ Contra hanc opinionem autem. Essentia forme est indivisibilis et simplex secundum auctorem sex principiorum. ergo non sunt ponendi in ea gradus sed essentia. ¶ Item secundum philosophum in predicamentis iusticia non dicitur magis et minus sed iustum ergo gradus non sunt in essentia quia tunc illa qualitas que haberet plures gradus secundum essentiam deberet dici magis et alia minus. ¶ Item forme rerum sunt sicut numeri quibus si quod addatur vel minuatur variatur species ergo si forme addatur gradus secundum essentiam fiet perfectio essentialis et per prius non remanebit eadem species. ¶ Item plura accidentia solo numero dicitur non possunt esse in eodem subiecto philosophum. 5. meth. T. c. 12. ergo. Forte dicitur quod intelligitur nisi faciatur unum. Contra non potest esse in eodem subiecto quin faciant unum. ergo glossa illa non est ad propositum.

¶ Item in omni motu est alicuius generatio et alicuius corruptio: quia receditur a termino a quo et acceditur ad terminum ad quem: sed si prima qualitas remanet in aduentu secunde nichil corrumpitur: ergo non erit ibi motus: quia terminus a quo non corrumpitur: quod tamen ad motum requiritur secundum philosophum. 8. phi. T. c. 56.

¶ Secundo Capiatur albedo ut sex et dividatur: addaturque medietas alteri: et illud quod surgit iterum dividatur et addatur medietas medietati per partes proportionales hore: tunc in fine erit infinite intensio: et tamen est eadem que prius ergo eadem qualitas fieret infinita intensio sine additione alteri. ¶ Et arguitur de albedine pedalis si separet ab omni subiecto ¶ Item tunc non posset dari minima albedo que potest naturaliter esse: probatur sic: quia vel illa albedo esset indivisibilis intensio siue vel non. Si primum et est alicuius intensio: ergo albedo est intensio sine additione alterius. Si dicatur sunt plures albedines unam facientes: vocetur ergo tota albedo que est minima que naturaliter potest esse: a. et medietas eius dividendo habet intensioem sit b. tunc sic: b. primum fuit in subiecto ¶ a. et b. est minimum intensioem ¶ a. quia est pars eius intensioem: ¶ a. si est minimum qualitas que potest sine alia esse in subiecto ¶ Item quod motus localis intensioem non addit motus procedenti: primo nihil reale a se distinctum acquirit subiectum: ¶ Forte dicitur quod est res successiva Contra est ipse motus habet eos. ¶ Item quod aliquid rarefit potest intensioem rarefactio et est ens permanens: et tamen nullum ens reale addit: ergo qualitates potest augeri sine additione alterius qualitatis.

¶ Tertio Tunc agens finitum produceret qualitatem infinitam intensioem in hora semota omni rarefactione et condensatione. sit ei a. calidum ut. 8. et incipiat a gradum ut duo introducere caliditate in b. per totam horam et dividat horam per partes proportionales. Tunc sic: a in prima parte introducet caliditate ut duo. et in 2^a caliditate distinctam intensioem ¶ duo que non erit pars procedenti: sed ex utraque fiat una habet opinionem et in 3^a adhuc maiorem ¶ in secunda ratione. ar sic ¶ In fine hore sunt in b. infinite caliditates que nulla est pars alterius equalis aut maiores vni certe date puta caliditati ut 2. ¶ g. caliditas totalis condensatione ex istis omnibus partialibus est infinita intensioem. Idem arguitur de lumine producto a corpore luminoso. ¶ Ad hoc dicitur ¶ Tenet quod tale corpus producat lumen vel calorem precise tantum puta ut. 8. licet in quibus istati producat gradum luis intensioem ¶ in principio producit in b. sed ex his gradibus infinitis non resultat lumen infinitum sicut nec ex infinitis punctis resultat linea infinita. ¶ Contra hoc arguitur: quia vel cuilibet gradui correspondet aliqua caliditas siue quod acquiritur

aliquis gradus acquiratur aliqua caliditas siue lumen et sic creditur argumentum vel non ergo aliquid intenditur sine additione qualitatis. Si enim sufficit additio gradus / et gradus per aduersariū non est qualitas que intenditur ergo sine additione qualitatis potest esse intensio. ¶ Forte dices quod caliditas que adequate correspondet 2° parti. puta. d. n. non est equalis ei que adequate correspondet parti. c. quia non est dupla proportio agentis super paciēs quod tamen requiritur ex quo tempus est in duplo minus ideo non oportet quod si caliditas ut. s. agat ad introducendum caliditatem ut. 3. in prima parte proportionali hōre quod etiam in secunda parte proportionali tantum introducat. ¶ Contra proportio quam habebit in secunda parte supra passus quod in principio resistebat ut. 6. est dupla ymo plus quam dupla ad proportionem quam habuit in principio. Proportio enim s. ad. 3^a. est plus quam dupla ad proportionem s. ad. 6. Omnis enim proportio dupla est plus quam dupla ad sextam tertiam ut patet intelligenti proportionem ergo a fortiori proportio. s. ad. 3. que est plus quam dupla erit maior in duplo proportionem sextam tertiam. Si dicas quod in omnibus alijs partibus proportionalibus non seruetur eadem dupla proportio. Capio ergo lumen et signo certum gradum quem producit in distantia pedali. Et diuidatur distantia per partes proportionales versus b. et continue appropiet lumen. Tunc sic arguo. A. lumen producit in secunda parte proportionali tantum lumen ymo magis quam in prima nec proportio temporis aliquid facit quia lumen producit in instanti. Producit enim duos gradus in prima parte et in secunda est tate virtutis et nulla resistantia saltem non maior quam in prima nec lumen iam productum impedit qui adhuc tantum lumen possit producere ergo etiam in secunda duos gradus producat. ¶ Forte dices sicut dicit quidam quod non introducat tantum distinguendo id quod fuit primo adequate productum ab eo quod secundo adequate producat unde dicit quod existente vna qualitate ut. 4. in aliquo subiecto non est potens aliquid aliud agens aliquam qualitatem ut. 4. precise producere / si non sit inductiuum qualitatis intensioris et sic due qualitates quarum quelibet est ut. 4. producte ab agentibus quorum quodlibet esset precise ut. 4. non possent esse in eodem subiecto. ¶ Contra experientia docet quod due candele quarum quelibet est eiusdem actiuitatis maius lumen producat quam vna sola ymo minor candela applicata ad idem medium cum maiori augeat lumen et non est ratio cum talis candela 2^a eiusdem actiuitatis cum 1^a possit aliquid lumen producere in idem subiectum quare non producat tantum sicut prima. ¶ Secundo dicit idem quod id non tantum producat lumen in secunda parte proportionali sicut in prima quia lumen productum est id non producat nisi id quod debet transire in secundo supra primum transitum. ¶ Contra Sit illud quod debet supra primum transitum medi gradus et in primo transitu fuerit producti duo gradus a se sic ideo. A. lumen in secundo transitu non producat duos gradus quia sunt producti: g. neque medium quod est iam productum quod ei g. duum productum diuidit in duas partes in duos medios gradus. ¶ Item Sequitur quod si circa b. ponatur infinita luminosa ut. 4. circulariter siue equidistanter non magis lumen careat l. b. quam si solum vnum ponatur tenet prima quod ex quod primum producat lumen ut. 4. et finem non est natum in eadem distantia plus producat quam primum g. nihil producat quod productum est totum quod se solo posset producere et ita a se de. 3°. et. 4°. ¶ Item radii reflexi augeat lumen productum a radio recto alioqui per

speculum concavum non magis careat ignis quam per radii speculi plani et tunc notum est quod radius reflexus non est de se potens ad producendum maius lumen vel maiorem calorem quam per radii recti producat ymo nec tantum potest producere ergo luminosum non solum in secunda parte producat ita quod debet sibi supra primum transitum ymo etiam tantum quod in primo transitu et adhuc plus.

¶ Quarto autem auctore Aristote. 5. metha. T. c. 12. dicitur quod vnum numero sunt quorum materia est vna et. T. c. 15. Specie idem differunt quecumque in eodem subiecto differentiam habent ergo due caliditates si sint diuerse in eodem specie differunt. ¶ Item arguitur per dictum phi. 4. phi. dicitur quod aliquid sit magis album vel calidum non per additionem alicuius albedinis vel caloris Et commentator co. 86. dicit quod caliditas non crescit alia caliditate adueniente.

¶ Secunda est opinio. S. T. sumpta ex. 12^e. q. 52. et 22^e. q. 24. ar. 5. et ex plerisque alijs locis que in hoc consistit quod essentia forme intensibilis est indiuisibilis intensiue .i. in ea non sunt hmoi gradus sed ponuntur sicut est ita quod albedo dicitur intensiue in subiecto quia magis ab eo participatur .i. magis inheret actus enim esse est inesse dicitur tunc secundum essentiam augeri non quod essentia esse desinat vel incipiat in subiecto sicut ita quod magis in subiecto esse incipiat sed non adhuc sensum quod motus sit in essentia quod ipsa manet inuariata ut dicit. S. T. quo. 9. ar. 13. Si queratur quod sit subiectum magis participare qualitatem dico quod nihil aliud est quam reduci magis in actum illius forme et hoc fit per hoc quod habet perfectius esse in tali subiecto vnde si albedo augeatur continue (sicut dicit. S. T. 22. q. 24. ar. 7.) dico quod continue erit aliud et aliud esse nec duo esse erunt simul sed sequens continebit eminenter precedens et aliquid plus vide. S. T. in. 1. d. 17. et Lapre. Multe alie de hac materia sunt opiniones sed pro nunc omittuntur. ¶ Item qualitates quedam sunt vniiformes quedam difformes Item difformium quedam vniiformiter difformes. Quedam difformiter difformes de quibus in sequentibus.

¶ Conclusio prima.

¶ Licet in animabus rationalibus sint diuersi gradus eiusdem speciei. Nulla tamen forma substantialis est intensibilis vel remissibilis. Primum partem probat. S. T. in. 2. d. 32. q. 2. ar. 3. quod omne quod recipitur ad modum recipientis recipitur ergo oportet quod distinctio gradus in gradibus causetur ex diuersitate corporis ut quanto corpus melius complexionatum fuerit meliorem animam sortitur. Et hoc etiam apparet ex signo boni intellectus ut ostendit philosophus. 2. de anima. T. c. 94. dicens molles carne esse aptos mente. ¶ Item in. 1. d. 8. q. v. ar. 2. 6^m. Cum ois inquit perfectio infundatur materie secundum capacitatem suam natura anime infunditur diuersis corporibus non secundum eandem nobilitatem et puritatem vnde in vnoquoque corpore habet esse terminatum secundum mensuram corporis. ¶ Item prima. q. 85. ar. 8. Quanto corpus est melius dispositum tanto sortitur meliorem animam. Sed corpora non sunt equaliter disposita ut patet ad sensum ergo.

¶ Pro probatione secunde partis aduerte quod Commentator. 3. celi et mundi com. 79. dicit quod Forme substantiales perfecte non intenduntur nec remittuntur sed forme elementorum que sunt imperfecte et materie prime propinquissime et quasi medium inter formas perfectas et accidentia possunt intendi et remitti ut possint deuenire ad constituendum mixtum.

Contra hanc opinionem arguitur quia impossibile est aliquod medium esse inter substantiam et accidens. Proprium ei accidens est esse in subiecto substantie vero in subiecto non esse sed inter contradictoria nihil mediat. Item inter ea que non sunt unius generis non est medium. Item metha. sed substantia et accidens non sunt unius generis. Probatur ergo secunda pars nostre conclusionis. Quia ad omnem formam intensibilem potest esse motus quo aliquid eius acquiritur post alterum sed forma substantialis non est huiusmodi. minor patet: quia omnis motus est de contrario in contrarium sed substantie nihil est contrarium ergo. Item si forma substantialis est intensibilis detur ergo minima forma substantialis in aliqua specie que potest esse naturaliter (ex hoc nullum sequitur impossibile.) Tunc sic hec forma cum sit substantialis dat esse simpliciter materie et facit eam in actu si ergo adueniat ei aliquis gradus perfectior erit accidens simpliciter quia aduenit enti in actu ergo aut non erit intensio forme substantialis aut forma substantialis erit accidentalis de hoc S. T. in 1. d. 17. r. 12. q. 53. ar. 1. ubi dicitur quod illud per quod aliquid accipit speciem oportet esse indivisibile. Plura argumenta possent fieri sed quia omnes moderni in hoc videntur convenire brevementer transeo.

Secunda conclusio.

Impossibile est formam intensibilem esse infinitam. Probatur sic quia dato opposito sequeretur quod si calidum summum incipiat remitti subito perderet infinitam latitudinem aliter nunc foret remissum. Et ex hoc sequitur quod frigiditas subito acquireret latitudinem infinitam posito quod remissio caliditatis fiat per augmentum frigiditatis. Item secundum philosophum 6. phi. T. c. 38. omnium natura constantium determinatus est certus numerus augmenti et decrementi igitur.

Conclusio tertia.

Intensio forme intensibilis attenditur penes approximationem ad summum et non penes distantiam a non gradu. Remissio autem penes distantiam a summo et non penes approximationem ad non gradum. Prima pars iam satis superius probata est. Secunda adhuc probatur quia dato opposito. Sequitur quod quilibet qualitas sit infinite intensa probatur consequentia quod quilibet qualitas infinite distat a non gradu etiam positive quia plus quam in proportione dupla tripla etc. Sit enim b. qualitas Tunc sic b. plus quam duplam proportionem habet ad non gradum per quia duplam habet ad proportionem ad suam medietatem ergo plus quam duplam ad non gradum. Item etiam triplam habet ad suam tertiam ergo plus quam triplam ad non gradum et sic in infinitum ergo infinite distat a non gradu. Item sequitur quod si aliqua duo incipiant remitti a non gradu remissionis continue remanebunt eque remissa patet quia erunt eque propinquae non gradui sed prius est falsum. Ponatur enim a. in duplo intensius b. et intendantur in hora eque velociter in infinitum ita quod in fine hore quodlibet erit infinite intensius a. scilicet b. et in secunda hora eque velociter remittantur in infinitum sicut intendebantur in prima tunc clarum est quod a. et b. incipiunt a non gradu eque velociter remitti et tamen non erunt eque remissa.

Item sequitur quod quilibet qualitas est ita intensa sicut remissa quia quanta est distantia alicuius gradus a non gradu tanta est propinquitas eorundem sed consequens est falsum igitur. minor patet. Sint

a. et b. duo gradus et a. intensio b. Tunc si tam a. quam b. est ita intensus sicut remissus ergo intensio a. et sua remissio sunt equales et ita de b. Tunc sic arguitur intensio a. est maior quam intensio b. ergo remissio a. que est equalis intensioni a. est maior intensione b. quia omnium duorum equalium ad unum tertium est eadem proportio per euclidem et ultra remissio a. est maior intensione b. et intensio b. est equalis remissioni b. ergo remissio a. est maior remissione b. ergo a. est magis remissum quam b. Ad hoc dicit quidam quod remissio et intensio non sunt comparabilia sed hoc est subterfugere quia quecumque conveniunt in aliquo possunt ad illud comparari ut homo et angelus in substantia sed intensio et remissio conveniunt in hoc quod est appropinquare vel distare ergo in ordine ad illa possunt comparari. Item quero quomodo denominabitur remissio caliditatis ut quattuor intense. Si ut quattuor remissio et intensio sunt equales primo venetus dicit quod ubi est gradus ut 4. intensio est etiam gradus ut 4. remissionis. ergo quilibet gradus est ita intensus sicut remissus quia habent eandem denominationem. Si alia denominatione detur illa si dicas Postquam maxima intensio est ut 6. denominabitur remissa ut duo ergo remissio attendetur penes distantiam a summo et non penes approximationem ad non gradum.

Contra predicta arguitur primo quia impossibile est esse transitum de contradictorio reali in contradictorium nisi fiat acquisitio aut deperditio alicuius realitatis sed huiusmodi transitus fit in forma que intenditur ergo aliquid acquiritur aut deperditur et non ipsum esse quod causa formalis non potest esse sine effectu formali. ergo si ipsum esse corrumpitur forma corrumpitur. Forte dices quod esse in huiusmodi remanet sed esse graduale corrumpitur et aliud acquiritur. Contra accidens intenditur secundum S. T. quia magis participatur et radicatur sed hoc non est nisi magis inherere ergo non est ponendum aliud esse ab inherente.

Item Si aqua per horam calefiat ibi erit motus alterationis ergo aliqua qualitas acquireretur quia ad solam qualitatem est alteratio et non potest dici aqua alterari continue per formam preexistentem quod illa est iam in actu ergo non est ad eam motus.

Secundo Sanitas secundum S. Th. 12. q. 52. et 10. ethi. lec. 3. suscipit magis et minus non solum in concreto sed etiam in abstracto quod secundum eam essentia eius non consistit in indivisibili ergo acquiritur partibiliter quantum ad essentiam alias non distingueretur ab albedine in modo intensiois ergo sunt ponendi gradus in eius essentia. Item secundum S. T. quo. 9. ar. 13. Quantitas charitatis est eius essentia sed non habet quantitatem nisi intensiois ergo intensio charitatis fit in essentia.

Tertio arguitur quod forme substantiales individuales non habeant diversos gradus eiusdem speciei quod si ponatur inequalitas animarum quo ad potentias sensitivas videtur conclusio vera quia tales potentie recipiuntur ad modum materie. Si vero ponatur inequalitas quantum ad proprietates proprias que sunt intellectus et voluntas non videtur posse poni nisi ponatur inequalitas in animabus quo ad essentias quod sic patet quia Si in talibus potentibus esset inequalitas vel hoc esset ex parte subiecti vel agentis: sed hoc non probatur sic: quia equalitas subiecti non potest esse causa inequalitatis potentiarum sed essentia anime est subiectum huiusmodi proprietatum ergo si

sint omnes i essetia equales etiā potentie erūt equales: neq; ex parte agentis q; secundū augu. sup gen. ad litteram non est querendū in animarū vel rerum productiōe quid deus possit sed quid natura rez per mittit si ergo non est inequalitas in aiabus non erit in potentijs.

¶ Quarto arguitur q; in essetijs nō sit inequalitas In quibuscūq; formis eiusdem speciei est dare perfectius & imperfectius intensiue est etiā dare magis et minus proprie dicta: vt pz. 7. phisic. sed si in aiabus est inequalitas dat perfecti⁹ & imperfecti⁹ secunduz intēsiōē quia in formis excepta q̄titate non est gradus nisi secundū intēsiōē ḡ. ¶ Itē vel talis ineq̄litas esset ex parte agentis vel subiecti vel dispositio num precedentū vel cōcomitantiū introductionem forme in materia. Ad ex parte agentis quia scz vnū agens sit perfecti⁹ alio quia itez querit de illis. Hec secundū q; materia prima in quam introducitur forma nō habet grad⁹ inequalitatis. Hec tertū quia dispositiones precedentes corumpuntur in aduentu forme. Concomitantes aut variatur ergo alio et alio tempore idem esset nobili⁹ & ignobilius. ¶ Itē aia humana non educitur de potentia materie ergo dispositiones non faciunt animā nobiliore quia nō redundant in formā. ¶ Item tunc vnus homo dicitur magis homo q̄ alius.

¶ Quinto Totum esse speciei in quolibet supposito p̄sistit ergo in essetia eius non est ponenda maior vel minor perfectio. ¶ Itē vel illa inequalitas essentiarū esset ponenda q̄tum ad pertinentia ad speciem vel indiuiduū. Non primū quia essetia speciei in indiuisibili consistit & nihil pertinet ad speciem quin pertineat ad quālibet animam de substantialibus p̄dicatis loquendo. Tum quia non sunt ponendi gradus in forma substantiali. Hec scdm q; indiuidua nō addunt aliquid substantiale supra speciem quia forma specifica est vltima forma. ¶ Preterea si hoc eēt verum maxime esset verū de aia xp̄i sed hoc non q; nō est nobili⁹ alijs i substantialib⁹ sed in hoc q; assumpta est ad esse diuinum sed hec nobilitas non est essetialis licet non sit omnino accidentalis quia esse nō est accidens. ¶ Item species predicat equaliter de indiuiduis ergo equaliter ab eis participatur.

¶ Sexto prius natura aia hz esse q̄ vnatur materie loquendo de rationali ergo non dat nobilius eē pz p̄na quia ante q̄ vnatur materie omnes aie sunt equalis entitatis ex quo talis perfectio esse prouenit ex dispositioibus ante q̄ vnatur vna non habet meliores dispositiōes q̄ alia si ergo in vnione nō dat vna ita perfectū esse sicut alia & prius erant equales ergo vnionē ad materiam consequitur imperfectio forme: ergo forma nō appeteret naturaliter vniri corpori nec constitueret speciem. ¶ Item producat deus aiam separatā postea vnatur eam materie. Tunc vel eē illi⁹ aie est factū imperfectū vel perfecti⁹ & vtroq; mō seq̄ intēsiō vel remissio in eē aie Si nō Contra pono q; in materia fuerint sūme & optime dispōnes

¶ Septimo forma substantialis acquir̄ successiue ergo intēditur aīs pz in cōbustione domus & de muribus egypti. ¶ Itē oē qd mutatur partim est i termino a quo & partim in termino ad quē vt d̄. 6. phisic. T. c. 32. vbi d̄ q; hoc est verū in substantia qualitate q̄titate & vbi ergo id quod generat̄ habet partē forme i actu & aliā partē in potentia. ¶ Itē ḡnatio est ab agente ergo q̄to agens est fortius forma produ-

cta erit intēsi⁹. ¶ Item impossibile est intēsiōē eē per se in effectu nisi fiat intēsiō in causa illius per se sed forma accidentalis est per se effectus forme substantialis vt caliditas ignis ergo non intēditur nisi forma ignis intēdatur. ¶ Itē cōmētato: sup. i. phi. dicit q; in ḡnatione hominis ex semine non cessant partes hominis fieri & partes seminis corūpi.

¶ Itē peccatū diminuit bonū nature/bonū aut nature est ipsa natura vel esse eius s̄m S. Th. 12. q. 85. ar. 1. ergo esse substantie est diminuibile & per p̄ns augmentabile.

¶ Octauo at Contra secundā conclusionē quia albedo separata secundum. S. T. est infinita quol. 7. ar. 10.

¶ Item Non est dabilis maxima charitas igitur aīs patet quia data illa sequitur q; post eius acquisitionē habens eā nō posset proficere amplius qd est erroneū.

¶ Item charitas ch̄isti est infinita ergo conclusio falsa.

¶ Item quacūq; caliditate data deus potest eam augere igitur non est maxima.

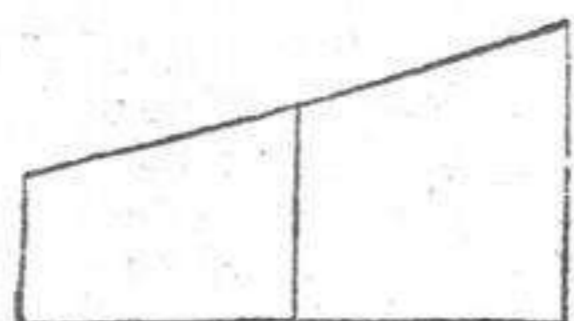
¶ Nono contra vltimā cōclusionē arguitur. Quia ex illa sequit̄ q; aliquis gradus citra summum est intēsi⁹ summo: sed hoc implicat igitur. maior patet: q; summus gradus solum in duplo est intēsi⁹ medio gradu/ & aliquis citra summū est plusq; in duplo intēsi⁹ medio gradu: ergo. minor patet: q; gradus medius inter summū & medium/ est in duplo propinquior gradui summo q̄ medius: ergo gradus superior sumptus inter summū & mediū/ erit plusq; in duplo intēsi⁹: & est minor gradus sūmo. ¶ Itē sequitur q; nullus gradus latitudinis est in duplo minus intēsi⁹ q̄ gradus medius: patet. q; solus non gradus in duplo plus distat a gradu summo q̄ gradus medius: sed nullus gradus tantū distat a summo sicut non gradus: ergo nullus gradus est in duplo minus intēsi⁹ gradu medio. ¶ Item sequitur q; omnis gradus motus est infinite remissus: quia infinite distat a gradu infinito motus. ¶ Itē sequitur q; omnis gradus summus sit infinite intēsi⁹. Nam intēdatur b. calor a non gradu ad summū: tunc talis calor erit aliqualiter intēsi⁹: & in duplo: & i triplo &c. quia aliqualiter erit propinquus gradui sūmo: et in duplo propinquior: &c. ergo in fine erit infinitus intēsi⁹ siue.

¶ Decimo sequeretur latitudinem caliditatis esse infinitam: sed hoc est falsū: igitur. maior patet: quia infinite distat aliquis gradus a gradu sūmo: & infinite appropinquat aliquis gradus gradui summo: ergo infinite remissus est aliquis gradus & infinite intēsi⁹. antecedens patet: quia aliqualiter distat aliquis gradus a summo: et in duplo: & in triplo: & sic i infinitum.

¶ Item sequitur q; Omnis gradus est ita intēsi⁹ sicut remissus: quia tantum appropinquat summo: sicut distat ab eo.

¶ Undecimo arguitur quia ex vniformi deperditione intēsiōis/ sequeretur vniformis acquisitio remissionis: quia deperdere intēsiōem est recedere a gradu summo: et hoc est acquirere remissionem: sed q; hoc sit falsum patet: et sit b. calidum: vt quattuor quod vniformiter remittatur in hora ad duos: Tunc sic b. deperdet in prima medietate propotionem sequitertiam/ quia in fine eius erit vt tria
b. iij.

Primi de celo & mundo

et in 2^a proportionē sex
quialteram / quia fiet vt
duo ergo proportionez
remissionis sexquitertia
acquiret i prima medie
tate & sexquialteram in
2^a ergo maiorem latitu
dinē acquiret remissionis in 2^a q̄ in 1^a medietate tenet
vltima p̄na: q̄ si gradus vt tria i prima medietate ho
re acquiret p̄portionē sexquitertia: & in 2^a sexq̄al
teram maiorem latitudinē acquireret in 2^a medietate
q̄ in prima: quia in prima acquireret vnū gradū &
i 2^a duos / q̄ eēt vt sex. ¶ Itē tūc p̄portionalr sicut
intensio minoratur maioratur remissio: quia q̄to
aliquid est min⁹ intensum tāto est magis remissum:
& q̄to plus appropinquat sūmo / tanto min⁹ distat
ab eo: sed consequens est falsum: q̄ in priori casu q̄
ta est deperditio intensiois / tāta est acquisitio remis
sionis ergo gradus vt. 4. caliditatis / tantā precise
acquirat remissionē in .2. parte sicut i prima: ergo ma
iorē proportionē acquiret in prima q̄ in .2. & per p̄ns
non eque proportionalr maiorat remissio / sicut intē
sio minoratur: quia maiorē proportionē deperdit intē
sio in .2. parte q̄ in prima: penultima p̄na tenet: quia
equalis excessus additus maiori & minori / maiorem
proportionē facit respectu minoris q̄ maioris. Itaz
gradus vt vnū additus gradui vt tria & 4. cū gradu
vt 3^a facit sexquitertia / & cū gradu vt 4. sexq̄ quartā.
¶ Itē. S. T. 10. ethi. lec. 3. dicit q̄ magis & min⁹ di
citur per accessum ad aliquid v̄l per recessum ab ali
quo: ergo intensio attendit̄ penes recessū & non gra
du / sicut penes accessum ad summum.

¶ Ad primū dicitur q̄ ipsum esse deperditur & aliū
acquirat̄. Nec istud vel illud esse est formalis effectus
adequat⁹ essentie / sed solū esse vel inesse. Itēq̄ pono
esse inhesiū distinctū ab eē graduāli: vnde. S. Th.
22°. q. 24. ar. 5. L. charitas (inquit) augetur solum per
hoc q̄ subiectū magis ac magis participat charita
tem. i. scdm q̄ magis reducitur in actum illi⁹: ac ma
gis subdit̄ illi: hic enim est augmēti modus propri⁹
cuiuslibet forme que intēdit̄ eo q̄ eē huius forme to
taliter consistit in eo q̄ inheret susceptibili: & ideo cū
magnitudo rei consequatur esse ipsius forme: formā
esse maiorē est eam magis inesse susceptibili. ¶ Ad
vltimum dicitur q̄ esse perfectius acquireretur & sic ea
dem forma sub esse imperfecto erit terminus a quo
& sub esse perfecto erit termin⁹ ad quem. Sōcinas di
cit q̄ nichil acquiratur neq̄ essentia neq̄ esse. Sed cō
tra. S. T. in. 1. d. 17. q. 2. ar. 1. dicit q̄ non est intelligi
bile q̄ nos in charitate proficiamus: nisi aliquid fiat
in nobis quod prius non fuit: & hoc non potest esse
tantum actus.

¶ Ad secundum dicitur q̄ sanitas dicitur secunduz
essentiam suam augeri: non quia essentie addat̄ alia
essentia: sed quia consistit in proportionē quattuor
qualitatum primarum: que potest variari & fieri ma
ior & minor: & sic etiam sanitas: vnde aliquis potest
dici sanior altero / non propter maiorez participatio
nē / sed propter maiorē proportionem qualitatum.

¶ Ad aliud dicit. S. T. ibidē q̄ licz charitas sit sua
q̄ntitas: tñ qñ maiorat̄ / ipsa essentia nō tollitur: quia
semper remanet dimensio interminata sed scdm di
uersas terminations quas recipit: fit mutatio de
magno in paruum: & sic variatur terminatio ei⁹. Ex
quo videtur sequi / q̄ cū qualitas nō dicatur termina

ri: nisi per hoc q̄ recipit & inheret subiecto: vt habet
ex. S. T. quo. 7. ar. 10. Per terminationē non intel
ligit. S. T. nisi inherentiā / siue esse quod hz in subie
cto: q̄ d̄ diuersificat per intensioē. S. T. 1. q. 50. 2. 4^m.

¶ Ad tertium conceditur totum.
¶ Ad 4^m dicitur q̄ ad intensioē & remissionē non
sufficit q̄ in specie talis forme sit reperire perfectius
& imperfectius: sed requiritur q̄ eadem forma nume
ro possit subiectū perficere: nunc plus nunc minus:
& dare diuersa esse subiecto successiue: vt dicit. S. T.
1. q. 93. ar. 3. 3^m. ¶ Ad aliud datur 3^m. Et ad impro
bationem dicitur: q̄ dispositiones precedentes & cō
comitantes aliquem modū causalitatis habent re
spectu forme substantialis: non autē sequentes ideo
posteriores non variant formam. ¶ Ad aliud dicit
S. T. in. 2. dist. 32. q. 2. ar. 2. 4^m q̄ licet anima ratio
nalis non educatur de potentia materie: tamē crea
tur in ea vt actus ipsius: Ideo oportet q̄ in ea per
modum materie recipiatur. ¶ Ad aliud dicitur q̄
hō est terminus specificus & absolutus: possēt tñ fm
Lapre. fingi nomina i genere substantie / que aliquo
modo dicerētur secundū magis & minus q̄ significa
rent participationē forme a subiecto & non formam
in se: vt animatus humanatus vnde Scot⁹. 8. meth.
q. 1. ponit q̄ forma substantialis vt in mā hac: susci
pit magis & minus: referendo magis & minus ad di
uersa numero.

¶ Ad quintum verum est q̄ indiuidua cōparata ad
speciē nō se excedūt: sed bene inter se: secundū q̄ expo
sitū ē: vñ p̄ns. 8. meth. T. c. 10. Sicut n̄uer⁹ nō susci
pit magis & minus: ita nec suba q̄ d̄ hz sp̄z hz forte illa
q̄ d̄ hz materiā. ¶ Ad aliud datur secundū. Et ad im
probationē dicitur: q̄ hoc est propter excessū eē vni⁹
indiuidui ad esse alterius: ideo licz nihil addat̄ super
speciē: inter se tamen comparata / perfecti⁹ eē hñt.

¶ Ad aliud dicitur q̄ non solū anima christi excedit
alias: sed etiā anime aliorū hominū se inuicē excedūt
¶ Ad aliud concedo totum.

¶ Ad sextum propter hoc argu^m d̄t Sōcinas:
q̄ vna aia nō dat perfectius esse q̄ alia: hz aliquorū
dispositioes magis conseruat̄ formā in materia: & h⁹
est materiā magis participare formā h̄bi ḡsa Sor
tes melius cōplexionatus / magis est disposit⁹ ad lō
guā vitā: Cōtra stat q̄ fortes h̄eat meliorē intellectū
& minorē cōplexionē ad lōguā vitam ergo non attē
ditur perfectio per hoc q̄ q̄s hz p̄plexionē ad lōguā
vel breuē vitā. vñ S. Th. in. 2. dicit q̄ diuersitas cor
poris: rōne aie que est forma eius in diuersitate intel
lectus redundat. Item. 8. meth. T. c. 10. dicit S. T.
post p̄m q̄ magis & minus cōtingit esse i forma sub
stantiali: ex hoc q̄ materia perfecti⁹ vel min⁹ p̄fecte
formā participat. Ideo ad argu^m dicitur scdm. Sā.
Th. q̄ aia nō indiuiduat̄ nisi per corp⁹: & ideo impos
sibilis est error: ponētū aias prius creatas / & postea
incorporatas: q̄ nō efficiūtur plures nisi scdm q̄ infū
dūtur plurib⁹ corporib⁹: Ideo negat̄ maior sicut ac
cidens nō pri⁹ hz esse q̄ inesse: quia eius esse est in es
se: vel concessa maiore dicitur: q̄ aia non habet per
fectius esse quia vniatur materie: q̄ hoc omnib⁹ aias
bus conuenit. Itēq̄ quia vniatur isti vel illi: sed quia
est vnibilis isti & nō illi sub talib⁹ dispositionib⁹. vñ
nō capio hic corp⁹ p̄ materia 1ª solū: hz p̄ ea sub certis
dispōnib⁹ & q̄litatib⁹. ¶ Cōtra hz. S. T. 1. d. 8. L. ē
aie nō terminat̄ ex corpe: nec p̄ deperditā ad corp⁹.
dicendū scdm eūdem ibi: q̄ esse aie est terminatum

secundum affectiones vel dispositiones / que confes-
cute sunt ipsam: prout fuit perfectio talis corporis:
et non quia dependeat ab ipso corpore. Similiter di-
co q̄ dato q̄ deus posset creare duas animas extra
corpus: adhuc vna esset perfectior alia individualit̄
quia erit perfectio talis corporis: et non alia.

¶ Sed vtrum deus posset creare animas: que se ha-
beret indifferenter ad vnionem istius vel illius cor-
poris. Videtur q̄ non esset individua. Sed contra
deus potest creare vnam albedinem / sine inherencia
aptitudinali ad determinatū subiectum: ergo et vna
animam. Dic q̄ deus posset creare vnam talem ani-
mam: et esset secundum se individua sicut et angeli et
habebit perfectissimum esse quod potest anima ha-
bere. Cōtra ponatur in corpore: vel habebit esse ita
perfectum sicut prius. ergo ex hoc q̄ vnitur corpori
non debetur sibi esse perfectius v̄ imperfectius. Si
non: ergo est remissa: quia nō habet esse ita perfectū
Dicendum q̄ intensio et remissio fiunt per maiorem
participationem in subiecto. Ideo licet prius habe-
ret esse perfectius: quia non erat in subiecto: nec ei-
dem subiecto potest dare perfectius esse q̄ prius: non
dicetur intendi sicut triangulus separatus: licet ha-
beat perfectius esse q̄ coniunctus: non tamen dicit̄
intendi / quando separatur sicut nec q̄ritas in sacro
altaris: quia illa perfectio non est per maiorem par-
ticipationem a subiecto: sed per modum essendi p̄fe-
ctiorem: qui non potest ei conuenire in subiecto: im-
mo aduersari in casu habent concedere: q̄ illa ani-
ma haberet perfectius eē q̄ alie: v̄ arguatur de for-
ma asini. ¶ Ad aliud dicitur q̄ per hoc q̄ vnitur ani-
ma corpori: non habet perfectius esse q̄ prius: sed p̄
hoc q̄ est vnibilis isti et non illi.

¶ Ad septimum dicitur q̄ forma substantialis potest
acquiri successiue / q̄tum ad extensionem: sed non q̄-
tum ad intensiōem. i. non perfectius habet esse q̄
prius. ¶ Ad aliud dicit Sanctus Tho. ibidem q̄
omnis transmutatio est diuisibilis / secundum se vel
secundum motum ei adiunctum. Et dicitur trans-
mutatum esse partim sub vtroq̄ termino quia ma-
teria per totum tempus generationis habet par-
tim de dispositionibus forme abiiciende: partim de
dispositionibus forme acquirende.

¶ Ad aliud dicitur q̄ duplex est actio agentis vna
est introductio forme in materiam: et illa sequitur
speciem agentis: et non intensiōem actionis. Alia
est actio qua disponit materiam: et de illa cōsequēs
est verum. ¶ Ad aliud dicitur q̄ mouens exterius
est causa effectiua accidentis: forma autem substan-
tialis non est causa accidentis sui: nisi sicut subiectū.
id est in genere cause materialis: vel aliter negatur
maior: quia causa intensiōis / est diuersitas partici-
pationis. ¶ Ad aliud dicitur: q̄ commentator dixit
illud sub conditione: vnde subdit si forma substantia-
lis recipit diminutionem si autem non. hoc conue-
nit accidentibus consequentibus formam substantia-
lem. ¶ Ad aliud dicitur q̄ peccatum minuit bonum
nature. i. habilitatem ad opera virtutis: sed non esse-
tiam rei: vt dicit Sanctus Tho. ibidem.

¶ Ad octauum dicit Sanct. Tho. i. q. 50. ar. 2. 4^m
q̄ talis albedo diceretur infinita: quia suum esse non
terminaretur subiecto: tamen illud esse esset finitum
quia terminatur ad aliquam naturam specialem.

¶ Sed queritur. An sit infinita intensiue. Si non. q̄
potest adhuc intendi. Dico q̄ est finita intensiue: sic

q̄ non habet gradum intensiōis et dico
q̄ potest intendi: quia potest poni in subiecto. Sed
si non ponatur in subiecto: non poterit intendi: quia
iam habebit totū esse sibi debitum. Si dicas ergo nō
debetur sibi: siue non potest habere nisi finitam intē-
siōem. Dico q̄ intensio fit per maiorem participatio-
nem in subiecto: et ideo licet albedo separata non sit
infinita intensiue: tamen deus non possit eam intēde-
re: quia cum p̄potesi posita: non potest magis parti-
cipari a subiecto: quia non est in eo. Sed cōtra ergo
si non est infinita intensiue: albedo coniuncta pote-
rit fieri ita intēsa sicut illa. Negat̄ p̄na: q̄a intēsiō al-
bedinis separate cōsequitur vnum modū essendi: qui
non potest cōuenire albedini coniuncte: sicut nigres-
do q̄ritūq̄ intēdatur. nūq̄ perueniet ad perfectio-
nem albedinis: aut linea ad perfectionem superficiēis
et charitas vie non potest peruenire ad p̄fectionem
charitatis patrie Sanct. Tho. de veri. q. 29. arti. 3.
5^m. 2. 22. q. 24. articu. 7. 3. ¶ Si queratur. An talis
albedo erit indiuiduata: videtur dicere Lap. q̄ non
sed cōtra. erit i rerū natura: ergo vel erit species v̄
indiuiduum: species autem non potest esse sine indi-
uiduo: ideo dico q̄ erit indiuiduata sicut et substantie
separate: ideo dicit Sanct. Tho. q̄ non possent esse
due: quia non haberent v̄n̄ distiguerētur solo nume-
ro. Ad t̄n̄ vult inuere / qui esset indiuidua in specie al-
bedinis: sed nō per subiectum. ¶ Si queratur. An
ageret. dicit Lap. q̄ nō: quia videtur q̄ deberet pro-
ducere effectum infinitum. Sed cōtra Sāct. Tho. i.
q. 56. arti. 1. dicit q̄ nō minus calor calefaceret si esset
per se subsistens / q̄ calefacit inherens: ideo dico q̄ a-
geret. Nec tamē infinitū calorem intēsiue produceret.
Tum quia agens nō est infinitū intēsiue. Tum quia
susceptiuum nō est aptum ad tam intēsum suscipiēdū
actiōes autem sūt secundum dispositionem passi: v̄n̄
sol nō producit tam intēsum lumē in aere: sicut habet i
se. Tum etiam: quia alium modum essendi / haberet
calor productus et producēs.

¶ Ad aliud de charitate dicitur q̄ summa charitas
in esse etiam qualitatis est charitas christi: ita q̄ de-
de potētia ordiata aliam i esse qualitatis intēsiorem
producere nō posset. de potētia tamē absoluta pos-
set. licet nō in esse gratie: vt dicit Sāct. Tho. de veri.
q. 29. arti. 3. 1. Et in solutiōe ad sextū dicit q̄ Capaci-
tas aie christi est finita: et potest deus maiorem capa-
citatem facere: et meliorem creaturam q̄ sit aia christi
sui. si per intellectum separetur a verbo. Et ibi ad q̄-
tum dicit q̄ meritum christi nō fuit infinitum secundū
intēsiōem actus: finite enim diligebat et cognosce-
bat: sed habuit quādam infinitatem ex circūstātia p̄-
sone: v̄n̄ sicut dicit ibi ad quītum licet charitas vel q̄-
tia viatoris in infinitū augeri possit: nūq̄ tamē potest
peruenire ad equalitatem gratie christi et ita dicatur
de premio et merito. Et per hoc p̄ ad aliud.

¶ Ad aliud dicitur q̄ datur maxima caliditas secū-
dum ordinem rebus inditū: vt puta caliditas ignis
purissimi / existētis sub equatore: v̄ inter duos tropi-
cos. ¶ Cōtra: ergo. a. calefactiuo adderentur mul-
ta fortiora calefactiua: et tamē maiorem calorem nō
producerēt: posito q̄ a induxerit in b. maximam cali-
ditatem. Dicendum q̄ nō maiorem calorem induce-
rent: sed velocius inducerēt: immo multa calefactiua
applicata alicui nullum calorem habēti nō veloci-
inducūt minimum calorem q̄ vnum solum: quia su-
bito producitur minimus calor: secundum opinionē
b. iij.

Primi de celo & mundo

ponentium minimum secundum intensiorem.

¶ Ad nonum suppositis his que dicta sunt de proportione arti. 5. septimi phi. a petro burkelien. dicitur qd non proportionaliter geometrice sicut aliquid appropinquat summo de intensius: vt si ponatur latitudo albedinis ad decem gradus: non proportionaliter ad decem geometrice dicetur albedo vt. 6. intensior qm albedo vt tria: quia tunc albedo vt. 6. non esset precise in duplo intensior albedine vt. 3. quia proportio decem ad. 6. non est precise in duplo minor: proportione. 10. ad. 3. quia proportio tripla sextertia est maior qm dupla: ad proportionem superbitertiam. Neq; etiam secundum proportionalitatem arithmetica: quia tunc albedo vt. 6. non esset dupla ad albedinem vt. 3. quia excessu summi gradus qui est. 10. ad. 6. non est in duplo maior excessu. 6. ad. 3. Item tunc non proportionaliter sicut. 4. est intensius qm. 2. sic. 8. esset intensius qm. 4. quia non fuerat idem excessus.

¶ Dico ergo qd intensio attenditur penes appropinquationem ad sumum: vt illud dicatur magis album quod magis appropinquat gradui vt. 10. sed proportio intensiōis non attenditur penes sumum: sed penes proportionem denominationum illorum graduum: ita qd albedo vt. 4. dicitur intensior albedine vt. 2. quia plus appropinquat albedini vt. 10. sed dicitur in duplo intensior: non per quacumq; proportiones ad 10. sed quia. 4. ad duo est proportio dupla: et ita dicatur qd albedo vt. 10. est intensior albedine vt. 8. in proportione sexquarta: quia. 10. ad. 8. est proportio sexquarta. Sed si fieret comparatio trium terminorum aut. 4. puta si quis quereret: quomodo se habet intensio. 8. ad. 6. ad intensiōnem. 6. ad. 4. aut ad intensiōnem. 4. ad. 2. tunc fieret comparatio proportionum: que vocatur proportionalitas. Et ad hoc dico qd iudicandum est secundum proportionalitatem geometricam: et non arithmetica siue attendas intensiōnem per accessum ad summum vel per recessum a non gradu.

¶ Ad argumentum ergo dico qd gradus medians inter medium totius latitudinis et sumum: non est in duplo intensior gradu medio: quia non continet in duplo plures gradus eminenter: vt patet per denominationes quam sortitur: intensiōes enim denominantur secundum pluralitatem graduum/ quos eminenter continet.

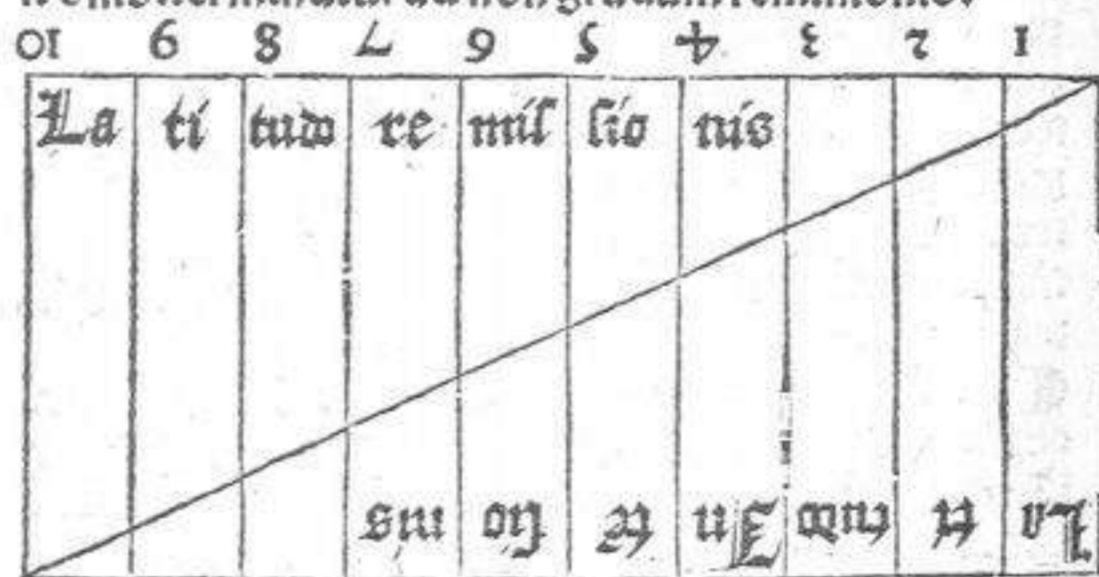
¶ Et per hoc patet ad aliud. **¶** Ad aliud dicitur sicut supradictum est: qd motus celi. i. primi mobilis est sumus secundum ordinem rebus inditum: et penes illud attenditur intensio aliorum. Si dicas. Ergo si deus faceret albedinem vt. 12. de potentia absoluta tunc albedo vt. 4. fieret remissior quia non tantum appropinquaret summo sicut prius. Dic qd adhuc equaliter appropinquat gradui qui fuit summus.

¶ Ad aliud negatur consequentia quia nullo gradu dabili erit in duplo propinquior: et postea in triplo: et sic in infinitum: sed erit in duplo propinquior qm sua medietas: et in triplo qm sua tertia: non tamen in triplo qm sua medietas: puta gradui vt. 5. immo hoc argumentum eque militat contra oppositam opinionem.

¶ Ad 10. negatur maior. Ad probationem dicitur secundum aliquos qd infinite appropinquat aliquis gradus gradui summo: tamen nullus infinite appropinquat. Et concedunt qd infinite intensus est aliquis gradus. Nota tamen qd gradus aliquando accipitur pro forma certe perfectionis: et sic dicimus albedinem solum decem gradus continere: aliquando vero capitur gradus pro forma sub quacumq; perfectione: et hoc

modo capitur in argumento: et sic in qualibz latitudine ponuntur infiniti gradus: vt patz diuidendo per partes proportionales latitudinem: istud etiam argumentum impugnat opinionem oppositam sicut et nostram quia aliquo modo distat aliquis gradus a non gradu: et in duplo: et in triplo plus qm alius. Similiter aliquo modo appropinquat aliquis gradus non gradui: et in duplo: et in triplo et c. non tamen sequitur qd aliquis gradus sit infinite remissus: sed solum qd infinite remissus est aliquis gradus. Si dicat infinite intensus est aliquis gradus citra summum et gradus summus est oia alio intensior: ergo est infinite intensus negant pnam.

¶ Secundo dicitur et melius negando qd infinite intensus est aliquis gradus. Et ad probationem in duplo et in triplo et c. nego: quia ly aliquo modo intensus supponit determinate: modo dato quocumq; gradu falsum est qd sit aliquis eo in duplo maior: et aliquis in triplo: et sic in infinitum: nisi ponatur latitudo infinita. Concedo tamen qd infinite remissus est aliquis gradus: quia gradu vt. 4. datur aliquis in duplo remissior: puta duo: et in triplo: et in quadruplo: diuidendo per partes proportionales latitudinem: sicut quacumq; magnitudine demonstrata: Infinite parua est aliqua eius pars: tamen falsum est qd infinite magna sit aliqua eius pars: nisi poneretur illa magnitudo esse infinita. **¶** Ad aliud negatur consequentia. Distancia enim cuiuscumq; qualitatis a summo: mensuratur per gradus acquirendos. Appropinquatio vero per acquirendos: verbi gratia. Caliditas vt sex dicitur intensa vt sex: sed remissa vt. 4. quia tot sunt gradus acquirendi: ante qd ad summum perueniat unde ymaginandum est vnum quadrangulum diuisum per diametrum. Ex cuius diuisione causabuntur duo trianguli: sic qd basis vnus: terminabit summitatem alterius: vt patet in figura: in qua summus gradus intensiōis: terminatur ad non gradum remissionis.

¶ Si queratur. An gradus intensus sit remissus. Dicendum qd remissio dicit priuationem intensiōis. Priuatio autem non est in aliquo ente ponenda: nisi sit aptitudo ad positium. vnde licet absolute considerando albedinem: non detur maxima: tamen secundum ordinem rebus inditum: datur maxima: et ideo illa non erit remissa: quia tale subiectum habet maximam quam aptum natum est habere in potentia naturali: licet in potentia obediēntiali maiorem possit habere. Si dicas qd si absolute maxima albedo contineat. 12. gradus: qd vt. 6. distabit a summo: per sex gradus ergo erit remissior qm nunc. Dic qd non erit remissior qm nunc sed maior erit denominatio sue remissionis qm nunc: non ratione sui: sed propter mutationes gradus summi.

¶ Ad vndecimum dicitur qd ex vniiformi deperditione intensiōis: sequitur vniiformis acquisitio remissionis: ad huc sensu: qd ex deperditione vniiformis gradus: gra-

duis intensiois acquiritur vnus gradus remissionis: sed ex vniformi deperditione intensiois: non sequitur vniformis proportionalis acquisitio remissionis. Et ratio est quia ex deperditione intensiois: et acquisitione remissionis vel econuerso: in casu argumenti accipiuntur. 4 termini continue proportionales arithmetice. scilicet. 4. et 2. qui sunt terminus a quo et ad quem intensiois et 6 et 8. (qui sunt terminus a quo et ad quem remissionis) sed secundum euclidem et boeciū

Propor.	intensiois.
Prop.	remis.

Si sint. 4. termini ptinue proportionales arithmetice: maior est proportio inter minores quam maiores: vñ cum maiores termini sint remissionis: et deperditionis intensiois: minorem acquirunt proportionem remissionis: quam deperdat intensio. Remissio enim non acquirunt nisi proportionem sexquisextam: et sexquiseptimam: quia gradus intensiois vt. 4. in principio erat remissionis vt sex: et in medio vt. 7. in fine vero vt. 8. Et eodem modo dicatur de intensioe quando augetur (quia tunc termini sunt maiores: remissionis vero minores) et minores proportionem acquirunt: quam deperdat remissio.

Ad aliud negatur quia: immo impossibile est quod proportionaliter sicut maiorat intensio: minorat remissio vel econuerso nisi fiat transitus per gradum medium. Sicut est ipse: quod datus. 4. teris ptinue proportionabilibus arithmetice: tanta sit proportio inter maiores: sicut inter minores.

Ad aliud dicitur secundum Sanct. Tho. i. q. 49 arti. 3. et de malo. q. 1. ar. 13. quod intensio perfectiois siue in positiois: est per accessum ad primum: sed intensio defectus et priuationis. est per recessum a primo. Aduerte preterea circa id quod dictum est: quod proportionaliter sicut maiorat intensio: impossibile est minorari remissionem: vel econuerso: nisi fiat transitus per gradum medium. Pro illo pono propositiones.

Prima. Si in maiore intensiois vel remissionis: gradus medius latitudinis. i. vt. 5. sit etiam medius inter terminum a quo et ad quem: talis motus siue maiore intensiois. Tunc proportionaliter sicut minoratur vnus: maioratur aliud: comparando totum ad totum: tamen secundum partes erit ordo euersus id est id quod vnus acquirunt in prima parte: aliud deperdit in vltima: et id quod vnus acquirunt in vltima aliud deperdit in prima. Prima pars patet: quia tunc

pro ^o acq.	intensiois.
pro ^o dep.	remissio.

termini remissionis: conueniunt cum terminis intensiois: vt si intensio fiat a. 4. per 5 ad 6. remissio est fiet a. 6 per 5. ad. 4. vnde intensio acquirunt proportionem sexquiquartam: et sexquiquintam: in toto tunc: et illas deperdet remissio vt liquet: ergo prima pars vera. Secunda pars patet quod terminus a quo vnus puenit cum terio ad quem alius se habet. n. illi duo numeri euerse ita quod maior vnus: est cum mino alius: et econuerso vt patuit in figura intensiois et remissionis. Et declaratur sic: in casu dato intensio acquirunt in prima parte proportionem. 4. ad. 5. que est sexquiquarta: et in 2. parte proportionem. 5. ad. 6. que est sexquiquinta: remissio vero deperdit proportionem sexquiquarta: in prima parte que est sexquiquinta et in secunda parte proportionem. 5. ad. 4. que est sex

quinta. Secunda propositio Si gradus medius sit terminus a quo cuiuscumque acquisitionis vel deperditionis

prop. acqui.	intensiois
prop. deper.	remissionis

Si sint. 4. termini continue arithmetice proportionales: scilicet terminus ad quem deperditionis: qui est minor: et terminus a quo communis vtriusque: qui est medius: et ad quem acquisitionis: qui est maximus: sed si sint aliquot numeri continue proportionales arithmetice: maior est proportio inter minores: quam inter maiores: et semper deperditur proportio que est inter minores: (quia illud quod deperdit fit minus et minus) acquirunt autem proportio que est inter maiores: ergo minus proportionaliter acquirunt quam deperdat. Verbi gratia si fiat intensio a. 5. ad. 7. deperdetur remissio a. 5. ad. 3. sed maior est proportio 5. ad. 3. quam 7. ad. 5. Prima enim est superbitertia: secunda vero superbiquinta. Unde differentia est inter proportionem multiplicem: et superparticularem vel superparcientem: quia multiplex est denominatur a maiori numero tanto est maior: vt quod drupla est maior quam tripla. Sed superparticularis et superpartiens: est denominatur a maiori numero tanto sunt minores: et que denominatur a minori sunt maiores: vt sexquiquarta est maior sexquiquarta et sexquiquinta maior sexquisexta. Similiter superbitertia est maior superbiquarta etc.

Tertia propositio. Si in acquisitione vel deperditione sit transitus per gradum medium: et ille non

Propo.	acquist.	intensiois
Propo.	deper.	remissiois

fit medius acquisitionis: vel deperditionis: sed sit propinquior termino ad quem: plus proportionaliter acquirunt quam deperdat quia tunc acquisitio incipit a minori numero quam finiatur deperditio: vt si aliquid intendatur a. 3. ad. 6. acquirunt duplam proportionem: et deperdit proportionem. 3. ad. 4. que est minor dupla

Quarta propositio. Si in acquisitione vel deperditione fiat transitus per gradum medium: et ille sit propinquior termino a quo acquisitionis vel deperditionis: plus proportionaliter deperditur quam acquirunt. Quia tunc deperditio finit in minorem numerum quam

propor.	acquist.	tionis
propor.	deperdit.	tionis

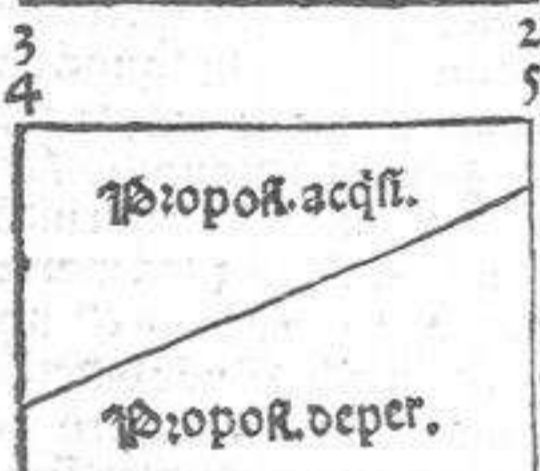
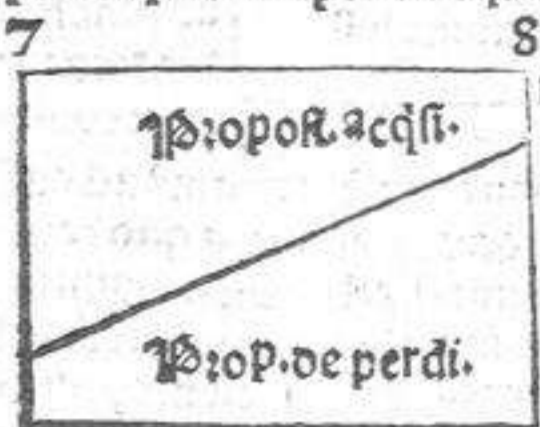
incipiat acquisitio: vt si quid intendatur a. 4. ad. 7. deperdet remissionem a. 6

Primi de celo & mundo

ad. 3. que est maior q̄. 4. ad. 7. Et si acquirat remissionem a. 4. ad. 7. deperdet intensiōem a. 6. ad. 3.

fed mtra eu3
I. sup eu3

Ultima propositio. Si in acquisitione vel deperditione: non fiat transitus per gradum medium nec sit terminus ad quem semper plus proportionaliter deperditur q̄ acquirat. Et si gradus medius sit terminus ad quem intensiōis: vel remissionis: plus proportionaliter acquiratur q̄ deperdat. Prima patet: quia semper est equalis excessus: inter terminos

deperditionis et acquisitionis. Et semper termini acquisitionis sunt maiores: termini vero deperditionis minores: vt si aliquid acquirat intensiōem vel remissionem a. 7. ad. 8. deperdit intensiōem vel remissionem a. 3. ad. 2. Secunda pars patet: quia tūc termini acquisitionis sūt minores: vt si intendatur aliquid a. 4. ad. 5. deperditur solum proportio remissionis a. 6. ad. 5. et acquiratur proportio sex quiquarta.

Tertius sic proceditur. Videtur q̄ vnus corpus simplicis non sit vnus motus simplex. Quia ignis est corpus simplex et tamen mouetur motu circulari: et motu recto: igitur. Sed contra ē philosophus dicens: necesse esse motus simplicium simplices. Textus com. vij.

Respondeo dicendum: q̄. Post q̄ philosophus ostendit vniuersum esse perfectum. ratioe corporeitatis: et vniuersitatis: hic ostendit ex quibus partibus perfectio eius integratur incipiendo a nobiliori parte eius: scilicet corpore celesti. Et primo ostendit q̄ p̄ter quattuor elemēta: necesse est aliud corpus simplex esse. Pro quo ponit talem propositionem fundamentalem: q̄ scilicet. Omnia naturalia: sunt secundū se ipsa mobilia motu locali: probatur sic. Corpora naturalia sunt que habent naturam: sed natura est principium motus: in eis in quibus est sc̄do. phi. ergo corpora naturalia habent in seipsis principium sui motus: sed quecunq̄ sunt mobilia quecunq̄ motu: sunt mobilia motu locali: et non eōuerso: vt p̄. 8. phi. ergo omnia corpora naturalia: mouētur motu locali: nō autem omnia aliquo aliorum motuum.

Notandum preterea: q̄ motus localis diuiditur in circulare: rectum: et mixtum: quorum duo: scilicet circularis et rectus sunt simplices: quod probat philosophus: q̄ solum sūt due magnitudines simplices: scilicet recta et circularis. Videtur autem secundum Sanct. Tho. intelligendum esse: non de magnitudine q̄ mouetur: sed de ea super quam fit motus: quia motus localis vt dicit Sanct. Tho. secundum loca specificatur.

Preterea. Aduerte: q̄ motus circularis est q̄ fit circa medium: et intelligendum est de medio mundi. Motus rectus est q̄ fit sursum: aut deorsum. i. a medio mundi: aut ad medium: primus est leuium: secundus est grauium. Ex quo sequitur q̄ omnis motus simplex: aut est circa medium mūdi: aut a medio: aut

ad mediū eius. Preterea notādū q̄. Corpora alia v̄d simplicia: aliud compositum Simplex vocat̄ qd̄ h̄z in se principium alicuius motus naturalis simplicis secundum propriam naturam. Vel secundum alios. Corpus simplex est quod nō est resolubile in partes diuersarum rationum. i. specierum. Sed contra. Ergo lapis est corpus simplex. Potest dici negando consequentiam: quia licet formaliter non habeat partes diuersarum rationum: virtualiter tamen habet: q̄a includit p̄fectiones formarum elemētorum. Corpus mixtum dicitur quod non h̄z in se sc̄dm propriam naturā: principium alicuius motus simplicis.

Conclusio prima.

Vnius corporis simplicis: est vnus simplex motus: probatur sic. Motus debet proportionari mobili: et motus simplex est corporis simplicis: et mixtus corporis mixti: antecedens patet: q̄a motus est actus entis mobilis: sed actus debet proportionari p̄fectibili: igitur. Item motus est effectus forme q̄a est effectus nature forma autem p̄ncipaliter est natura: sed forme corporum simplicium sunt simplices: ergo et motus p̄sequentes illas formas.

Conclusio secunda.

Preter quattuor elemēta ponendum est q̄ntum corpus simplex: circulariter motum: quod a philosophis q̄nta essentia nuncupatur. Probat hanc conclusionem philosophus. 5. rationibus.

Prima motus circularis est simplex: ergo primo est alicuius corporis simplicis: sed non est elemētum: quia elemēta mouentur motu recto. igitur ponendum est q̄ntum corpus.

Secunda ratio supponit duo: quorum primum ē q̄ motus violentus contrariatur motui naturali.

Sc̄dm est q̄ vnum vni est contrarium: vt probatur 10. meth. Tex. c. 14. Supponatur etiā q̄ aliquod corpus mouetur circulariter: vt patet ad sensū. Ex hoc sic arguitur: vel illud corpus mouetur tali motu secundum naturam: vel non. Si primum et non potest esse aliquod. 4. elemētum: vt probatum est. ergo ponetur quintum corpus. Si vero talis motus insit ei contra naturam. Ponatur ergo. Illud corpus esse ignis: ergo ex prima suppositione: motus naturalis ignis qui est rectus: contrariabitur circulari. Sed hoc non potest esse: quia motus sursum ignis: contrariatur motui deorsum: ergo per secundam suppositionem: non contrariatur motui circulari.

Tertia ratio. Motus circularis ē perfectio: motu recto: et per consequens prior: sed prior motus est naturaliter prioris corporis: ergo motus circularis est primo alicuius corporis simplicis: et non elemētum quia eis prius conuenit motus rectus: ergo ponendum est quintum corpus: maior patet: quia linea circularis est perfectio: linea recta: quia quecunq̄ in ea accipitur est principium medium et finis: linea autem recta: si sit infinita est imperfecta: quia non habet medium neq̄ finem. Si sit finita: potest sibi fieri additio: nō autem circulari: quia nichil est extra eā.

Quarta ratio supponit duo. Primum est q̄. Omnis motus simplex aut est secundum naturam: aut p̄ter naturam. Secundum est q̄ motus qui est p̄ter naturam vni corpori: est alij secundum naturam. Manifestum est autem aliquod corpus circulariter moueri. Et si quidem talis motus sit naturalis ei: habetur intentum. Si autem sit p̄ter naturam. ergo ex secunda suppositione: conuenit alteri secundum naturam

Primi de celo & mundo

videlicet que est septentrionalis versus polum arcticum: & meridionalis versus antarticum.

¶ Non enim est eiusdem dispositionis in omnibus partibus: immo experimento probatur quod quod ad modum polus arcticus est oppositus antartico: ita etiam est in magnete. Si enim acus fricetur ab ea parte que subiacet septentrioni: & appropietur parti opposite non attrahet eam: sed repellet et econverso. si acus fricetur a parte que subiacet meridiei. ¶ Talis inquit magnes circulariter moueretur: et non per ascensum et descensum: quia tunc talis motus esset violentus: motus autem magnetis: si magnes imperpetuum duraret esset perpetuus: ergo non esset violentus forte ad hoc quis negaret quod moueretur sed hoc esset subterfugere: immo est quidam tractatus de compositione talis magnetis: ideo concedatur ille motus.

¶ Et si dicas quod erit perpetuus si perpetuo duraret magnes in tali dispositione: concedatur et nego consequentiam: quia illa perpetuitas proueniret ex eo quod virtus mouens sepe applicaretur nisi si virtus motiva figuli sepe applicaretur rotæ: rota sepe moueretur. Si si duo homines perpetuo pcuterent pilam: ipsa sepe moueretur. Et quod tunc a sola virtute celesti mouetur et ipsa est perpetua perpetuo applicata: non est inconueniens quod perpetuo duret. ¶ Sed contra: passum conferret vim: ergo ille motus non esset violentus: antecedens patet: quia nisi forma magnetis esset ad hoc apta non videtur quare potius moueret magnetem: quam unum lapidem. Item non videtur quare sit magis violentus: quam motus ignis circularis: vel motus celi: qui est ab intelligentia: ideo potest dici secundum Sanct. Tho. de po. q. 4. ar. 1. 20^m. 2. q. 6. ar. 1. ad. 17^m quod in re qualibet est naturalis ordo: & habitudo ad causas omnes superiores. Et inde est quod illa que fiunt in corporibus inferioribus ex impressione celestium corporum non sunt violenta: licet videantur esse contraria naturalibus motibus inferiorum corporum: ut dicit commentator. 3. celi ut patet in fluxu et refluxu maris: qui licet non sit naturalis motus aque: in quantum grauis est eo quod non est ad medium: est tamen naturalis motus eius in quantum est a corpore celesti mota. et ita dicitur de magnete cui in quantum grauis est: non conuenit motus circularis. ¶ Si dicas ergo motus sursum teste oui: vel vasis pleni rore per lanceam: non est violentus: quia videtur solum esse a corpore celesti. Neque consequentia: quia testa solus mouetur per accidens ad motum roris: nec ex impressione celesti prouenit talis motus. Et ideo possit concedi quod motus roris non esset violentus. ¶ Ad aliud dicitur: quod sunt duo motus specie distincti quorum unus conuenit eis preter naturam. ¶ Sed contra Orbis augem solis & aliorum planetarum a luna differentes: sunt corpora simplicia et tamen nullus motus eis conuenit secundum naturam: quia nullum motum habent: preter diurnum & octauæ sphere. Dicendum quod motus eorum dicitur esse ad motum octauæ sphere: propter similitudinem quam habent cum illo motu: tamen est ab intelligentiis eis applicatis: & sic est eis proprius: sicut motus eccentricorum mercurij & veneris versus occidentem sunt eis proprii: licet sint similes ad inuicem: & equales.

¶ Ad tertium dicit philosophus quod mixto non prouenit motus simplex: nisi ratione elementi predominantis. ¶ Contra ergo si detur mixtum habens elementa ad equale pondus: nullum poterit habere mo-

tum naturalem: quia nullum elementum predominatur. dicendum quod naturaliter non potest dari tale corpus: illo tamen dato dicitur quod dicitur quod maneret naturaliter in medio inter aerem & aquam. ¶ Sed quod si quis moueret ipsum deorsum: an ille motus esset naturalis. Quod non probatur quia eadem ratione motus sursum esset sibi naturalis: ergo motus contrarij essent vni & eidem naturales cuius oppositum dicit philosophus hic. T. c. 10. 2. 11. forte dices quod secundum eandem formam non conueniunt sibi illi motus et quod passum conferret vim.

¶ Contra ergo motus lapidis sursum erit naturalis quia secundum quod continet formas aeris & ignis conferret vim: immo omni mixto conueniret omnis motus rectus naturaliter. Potest dici quod oportet passum conferre vim quantum ad formam elementi magis participatam: vel saltem quod non plus participet alias et quod videtur sequi: quod tale mixtum non moueretur naturaliter ad locum terre: nec ignis quia resisterent ibi tres forme & sola vna conferret vim. nolo tamen dicere quod tales forme sint formaliter in mixto. Sed de hoc in. 1. de generatione. q. 2. ar. 5. ¶ Ad aliud dicitur quod motus localis non attribuitur elementi: secundum. 4. qualitates primas: secundum quas distinguuntur. 4. elementa 2. de gene. T. c. 16. sed secundum grauitatem et leuitatem: unde duo graua comparantur ad motum localem: sicut vnum corpus: & similitudine duo leuia.

¶ Ad aliud dicit venetus quod aer de se mobilis est ad concavum lune: sed quod non possit esse ibi: hoc est ratione ignis impediens: aqua etiam mobilis est de se ad medium mundi: sed quod non possit moueri: hoc est ratione impediens terre. ¶ Contra secundum grauitatem et leuitatem assignantur loca elementorum sed terra est grauior aqua: ergo debetur sibi locus inferior: quam aqua: et eodem modo arguitur de igne respectu aeris: unde philosophus hic. T. c. 17. dicit quod aqua comparata ad terram est leuis. Item tunc aqua et aer essent extra loca sua naturalia: ergo detinerentur violente: sed nullum violentum perpetuum item videtur quod parue guttule pluuie: existentes in media regione: diuidunt totum aerem: ad hoc quod perueniant ad locum naturalem: ergo a fortiori aer deberet diuidere ignem: qui est facillime diuisibilis: quia rarissimus ites vas plenum aere si ponatur in profundo maris: statim diuidet totam aquam et ascendet sursum: ut patet ad sensum: ergo a fortiori diuidet ignem. item mixta in quibus dominatur aqua: quantumcumque grossa: et quantumcumque grauitatis aque habeant: nichilominus supnatant: ut patet in ligno et grossis trabibus. ea vero in quibus dominatur terra etiam minima: non supnatant sed vadunt ad fundum: ut patet in lapillis. Quod si locus aque esset centrum mundi: multo magis deberet grosse trabes ire ad fundum quam lapilli: igitur. Hec valet quod dicit: si esset foramen aquam descensuram quia hoc esset precise ad replendum vacuum et hoc modo etiam ignis descenderet: nisi aer vel aqua repleant huiusmodi foramen. ¶ Ideo dicendum aliter secundum Sanct. Tho. hic. T. c. 9. non est idem secundum speciem: motus terre & aque: vel ignis & aeris: quia non sunt idem termini secundum quos specificant: ideo concedatur quod aer descenderet licet non simpliciter diceretur moueri deorsum: sed secundum quid: quia terminaretur ille motus ad locum ultra medium semidiametri sphere actiuorum. Aqua autem diceretur simpliciter moueri deorsum: quia motus eius terminaretur ad locum citra medium semidiametri sphere actiuorum. ¶ Medium autem hoc opus est medianis inter superficiem concuam

aer: & cōcauā aeris. S; si hoc videt volūtariū: Dicq
 aer descēderet simplr: nec h̄ria ille mot⁹ motui surſū
 q; nō sūt ab eis dē t̄mis ad eos dē t̄mios p̄bs r. S. T.
 hic. Tex. c. 18. dt: q; aer adignē ḡuis ē. ¶ Ad aliū d;
 q; hoc erit pp̄t abhoiationē vacui iō nāl̄r nā cōi mo
 uet surſū: ad p̄seruationē toti⁹ nāe: q; abhorret vacu
 um. ¶ Cōtra vel talis mot⁹ surſū aq; estei nāl̄is: vel
 rōne forme vel matie nō p̄mū: quincliat ad h̄riū. s. de
 orſū. ¶ Rec̄m q; mā ē idifferēs ad oēs mot⁹. Dicūt
 aliq; q; rōne foſe: nō t̄n rōne eiusdē appetit⁹ q; rōne
 appetit⁹ ḡnis q; ē ad eē siml̄ cū corpore mouet surſū:
 rōne aut appetit⁹ sp̄ei mouet deorsū. ¶ Cōtra si p̄ā
 nus line⁹ multū sic⁹ ponat̄ i vitro semipieno aq; p̄ti
 intus r p̄ti ē: tūc aq; ascēdit p̄ p̄nū. vt exp̄imēto p̄:
 ḡ nō solū pp̄t vacui p̄letidēz mouet aq; surſū. Dicq;
 hoc est ad assimilādū sibi passū: sicut videm⁹ ignem
 moueri lat̄al̄: ad p̄bustibile p̄pinquū. ¶ Cōtra q̄n
 magnes trahit ferrū surſū: tale ferrū mouet nāl̄. si
 enī nō p̄ferret vi: nō videt q̄re magis moueret q̄ la
 pis vel lignū: r t̄n neq; hoc ē pp̄t vacuū neq; pp̄t af
 simulare sibi passū. Dicēdū q; ille mot⁹ est violēt⁹: et
 fit p̄ aliquā q̄litate alteratē a magnete introductā in
 ferrū: vt dt̄ Sā. T. 7. phi. T. c. 10. Et p̄bat q; nō tra
 hit ad quācūq; distātiā. Et dico q; nō trahit lignū: q;
 lignū nō ē susceptiuū illi⁹ q̄litate al̄tatie. Ex q; videt
 seq; q; p̄iectis ip̄im̄t aliq; q̄litas a p̄iecte: q; sortes
 q̄tūcūq; moueat aerē nisi tāgat lapidem: nō mouet
 ip̄s. ¶ Itē q̄n p̄icit grossū lapidē: pui t̄n q; sunt circa
 eū p̄tēti ab aere moto nō mouēt. ¶ Itē tūc nichil
 posset p̄ici in vacuo. ¶ Itē pila aliq̄n alci⁹ resilit q̄
 p̄iecta fuerit: r tūc ille aer q; nō fuit p̄io mot⁹ a sor
 te: nec ad illā p̄tē nō videt posse mouere pilā. ¶ Ad
 aliū d̄ q; grauitas r leuitas i mirtis: nō diuersificāt
 infinit; modis fm̄ sp̄ez. ¶ Ad aliū iā dictū ē quō ter
 ra r aq; sūt vnū. ¶ Ad aliū d̄ q; dextrū r sinistrū re
 periūt̄ i aialib⁹: r i celo: ideo ēt mot⁹ celi circular; ē
 sc̄dm dextrū r sinistrū aū r retro. ¶ Ad aliū d̄ q; lz
 ē: locū eē: nō pueniat corpi fm̄ nām: t̄n q̄n est ē: q;
 moueat ad locū suū: ē fm̄ nām. ¶ Ad q̄rtū d̄ q; circ̄latio ignis iest ei fm̄ nām supio
 rē: r nō p̄io: p̄bs aut p̄bat q; nō iest ei p̄io. ¶ Ad ali
 ud d̄ q; fm̄ diuersa vnū plurib⁹ h̄ria: vt p̄digalitas
 liberalitati sicut iordiatū ordiato: illiberalitati aut si
 cut suphabūdātia defectui: nō aut pōt dici q; mot⁹
 surſū r deorsū h̄riē circulari fm̄ rōnē cōem recti: re
 ctū enī r circularē p̄tinēt ad figurā: cui nichil est h̄riū.
 ¶ Ad q̄ntū d̄ q; ē p̄fecta p̄cialit̄: s; nō simplr: q; ali
 qd est ē: i p̄az: p̄mū vero corpi qd ē circularē oīa cō
 tinet. ¶ Cōtra diamet̄ mūdi nō pōt additionē reci
 pere. ¶ Itē mot⁹ circular; recipit additionē: cū sit
 p̄tinu⁹ r p̄petu⁹. ¶ Itē tūc h̄o nō eēt p̄fect⁹: q; ei p̄t
 fieri additio. ¶ Ad p̄imum dico q; hoc est ratione
 subiecti. ¶ Ad h̄m dicitur q; sit additio p̄ multas cir
 culatiōes: s; nō ad eandē circulationē. ¶ Ad tertiū
 d̄ q; h̄o est p̄fect⁹ fm̄ sp̄em: q; nō pōt ei addi aliqd p̄
 tinēs ad rōnē sp̄ei: linee nō rectē sit additio alci⁹ linee
 q; p̄tinet ad eādē sp̄em. ¶ Ad sextū d̄ q; i sc̄da rōne
 p̄bs negauit motū circularē eē h̄ nāz: loquēs fm̄ veri
 tatē hic aut illud p̄cedit aduersario: vt p̄bet q; etiā il
 lo dato: seq̄tur motū circularē puenire alicui fm̄ nāz.
 ¶ Ad aliū d̄ q; p̄bs loq̄tur d̄ motu simplici: ad quē
 nā corporis simplicis iclinat: mot⁹ aut diuersimode
 variati: magis videt eē arte dispositi: q; pōt eē p̄nci
 piū diuersorū. ¶ Ad aliū d̄ q; p̄bi pueniūt̄ i cogni
 tionē celi p̄ motum: ideo nō posuerūt corpi q̄scēs: s; z

causā pmanētie rez attribuebāt p̄io mobili: ḡnatio
 nē vero r corruptionē motui planetarū subsignifero
 Theologi aut pp̄t aliū finē posuerūt. ¶ S; vtz ces
 lum empireum possit naturalit̄ cognosci esse ponē
 dum: dicitur in sequentibus. ¶ Utrum vero influat
 in hec inferiora videtur q; sic secūdū Sā. T. i. q. 66.
 arti. 3. secūdū r quo. 6 ar. 19. De h̄is alias. ¶ Posset
 argui de motu cordis sed de hoc Petrus bruggen.
 8. phisicorum questio. p̄i. articu. 5. 7. S. T. opus. 35.
 ¶ Ad aliud dicit quidam: q; perfectio motus loca
 lis attēdit̄ ex nobilitate subiecti. Secūdo dico q; mo
 tus est actus entis in potentia secūndum q; huius
 modi: ideo ille motus est perfectio: i esse motus: q; ē
 magis actus entis in potētia inq̄tū h̄mōi: r talis ē
 motus localis. Et est etiam causa aliorū.
 ¶ Ad argumentum ante oppositum iam dictum ē.
 ¶ Circa solutionē tertij argumēti. Dubitat̄ An mi
 rtū debeat h̄re locū nāl̄: fm̄ elemētū p̄d̄ans: vide
 tur q; nō: q; aer d̄nat̄ in oleo: als nō supnat̄ aq;
 r t̄n nō naturalit̄ q̄scit in aere: vt p̄z ad sensū. ¶ S;
 Contra. Sc̄dm p̄m̄ hic mirtum mouet fm̄ elemen
 tū p̄d̄ans motu naturali: ḡ loc⁹ illi⁹ elemētū est sibi
 naturalis: tenet p̄na q; nihil mouet naturalit̄ motu
 recto: nisi ad locū naturalem.
 ¶ P̄io solutione notandum q; in elementis dupli
 ces sunt qualitates. Quedam sūt al̄tatiue: vt caliditas:
 r frigiditas: humiditas: r siccitas. Alie aut sunt
 motiue: vt grauitas: r leuitas. P̄ime autē non sūt
 motiue nisi p̄ accidēs: p̄ q̄nto ad maiorē caliditatez
 seq̄ leuitas: r ad frigiditatē grauitas. Grauitas. n.
 r leuitas: sūt q̄litates sc̄de. Et sc̄dm d̄nium istaz d̄
 elemētū moueri. Hoc supposito. ¶ Sit hec pp̄o sū
 damētalis: Grauitas aut leuitas elemētū: nō mouet
 elemētū in p̄pria sphaera surſū aut deorsū: nisi p̄ acci
 dēs. P̄ia p̄z p̄z: q; ex̄ns in p̄fudo maris: nō sēt̄t pō
 dus aque: r t̄n sentire deberet si grauitas aq; ibi mo
 ueret eam deorsū: in aere autē quis positus: si h̄eat
 vas aque super caput: sentit pondus quia ibi graui
 tas aq; mouet eā. Et hoc est qd dicit p̄bs in. 4. hui⁹
 q; elemēta in locis naturalibus nec sūt grauia: nec le
 uia. Secunda pars patz quia. Si includatur aer. in
 aqua: aqua mouebitur ad hoc q; sit sub aere: r tamē
 est in sphaera sua: r non nisi a grauitate.
 ¶ P̄io quo aduerte q; ex natura cōi sibi r t̄re: p̄uēit
 eē sub aere. Ex natura aut sibi p̄pria: cōuenit deſmi
 nat⁹ sit⁹ in vniuerso: r sc̄dz hoc h̄t deſmiatā sphaerā
 vñ si eēt vacuū vsq; ad cētrū mūdi: lz aq; moueret ex
 natura cōi (ne. s. daret̄ vacuū) ad cētrū mūdi: aut ēt
 si ibi esset aer hoc t̄n nō eēt quia circa centrum mūdi
 immediate sit loc⁹ naturalis aq;: s; q; puenit sibi rōne
 grauitat̄ eē sub aere. ¶ Sc̄da propositio. Ad hoc
 q; graue sit naturalit̄ locatum secundum naturam
 p̄p̄iam. i. inq̄tum tale graue non sufficit q; sit sub le
 uiori se: r ad hoc q; leue sit naturalit̄ locatū. nō suffi
 cit q; sit sup graui⁹ se lz hoc sufficiat fm̄ nām cōez: p̄z
 q; lapis ex̄ns i p̄tice edificij: ē sup ḡui⁹ se: dato q; celi
 lapides sint grauiorē: r t̄n ibi q̄scit violent⁹ q; nō v̄
 det q̄re pl⁹ q̄scat violētē supra lignū: q; ibi.
 ¶ Itē si ponat̄ infra vas plēnū aq; lignū: q̄uis su
 pnat̄abit aq; t̄n vas erit pōderosius q; si nō eēt ibi li
 gnū: ḡ h̄t ibi vsum ḡuitatis sue r t̄n est sup ḡui⁹ se:
 volo enī vas esse ferreum aut eneu. ¶ Itē aq; ex̄ns
 in medio vasis enei plēni aq;: p̄dētis in aere: est ibi
 violētē: p̄z: q; tota aq; ibi h̄z vsū ḡuitat̄ sue vt p̄z: ḡ p̄
 mā p̄pōnē ibi q̄scit violētē: ḡ r q̄lz ps ei⁹: q; eadē ē

no questio 2 i form:

bonuz ē hoc r bñ
 no condūz

i. ex natura sibi cōi p̄t̄re.

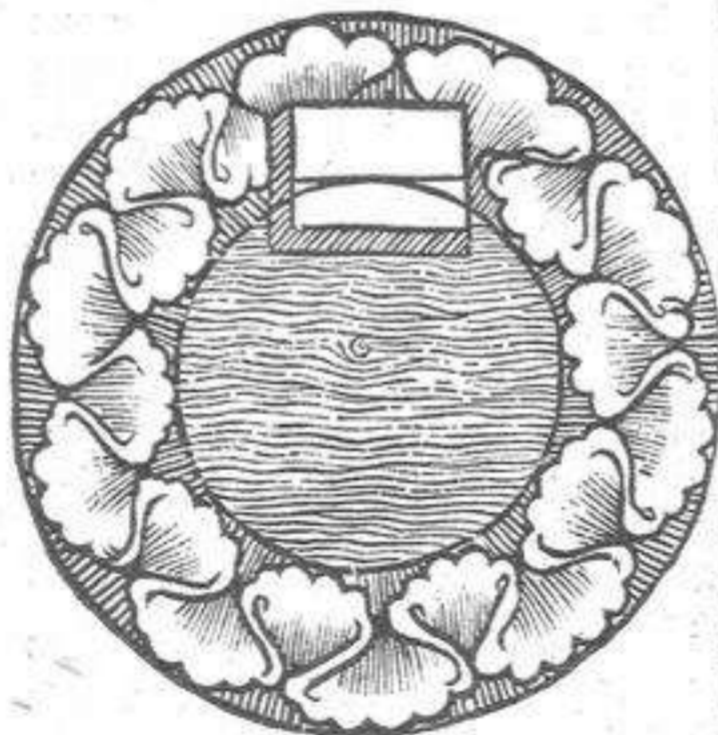
Primi de celo & mundo

rō de toto & de partib⁹: vt dicit p̄s hic. T. c. 19. & tñ ta-
lis aq̄ est sup grauius se: vel eq̄ ḡue: qd̄ in idē redit.

¶ Sc̄da ps. s. q̄ ad hoc q̄ aliqd̄ dicat̄ in loco suo se-
cū dū nām cōem: sufficit graue eē sup graui⁹ vel eq̄ ḡ-
ue: & leue sup leui⁹ v̄l eq̄ leue: p̄s: q̄ posito magno va-
se aq̄ in regiōe ignis adhuclignū supnaret: nec mo-
ueret̄ deorsū: ḡ esset in loco nāli (secludant̄ enīz oīa i-
pedimēta q̄ ab extriseco p̄nt̄ p̄tigere &) nō sc̄dz natu-
rā p̄pūā: q̄ sc̄dm illā nō p̄uenit sibi eē in sphaera ignis
ḡ sc̄dm cōem: sc̄dm quā leuius debz supferri ḡuioi:
aut min⁹ leui: aut ab eq̄ leui: siue graui cōtineri.

¶ Itē posito maris vase pleno aq̄ in aere: si q̄s sit i-
fūdo vasis nō sēt̄it p̄d⁹ aq̄: & hoc est q̄ p̄tes aq̄ sunt
in loco q̄eis sc̄dm naturā cōem debet̄ vt. s. vna aliā
cōtineat & graue sit sup grauius aut cū eq̄ graui &c.

¶ Tertia pp̄o: impole ē aliqd̄ mixtū eq̄lit̄ h̄re de ḡ-
uitate & leuitate: p̄s: q̄ tali corp̄i nō possz assignari
locus nālis in vniuerso: igif: añs patz: q̄ dato oppo-
sito marie eēt̄ inter duo elemēta ḡuia & leuia: s̄z hoc
nō: q̄ sit tale corp⁹ figure q̄drate & sint disticte medie-
tates ei⁹ p̄ lineā rectā: q̄rum vna sit grauis: & alia le-
uis: tūc si tale corp⁹ naturalr̄ locaret̄ medietas ḡuis
essz in aq̄ & leuis in aere: s̄z hoc est impole q̄ linea di-
uidēs aerē ab aq̄: ē circularis: ḡ linea talis corp̄is me-
dia contigeret eā solū in p̄cto: & cāret angulū p̄tin-
gētie inter cuius lineas remaneret aliquid de graui-
tate: & esset in loco aeris.

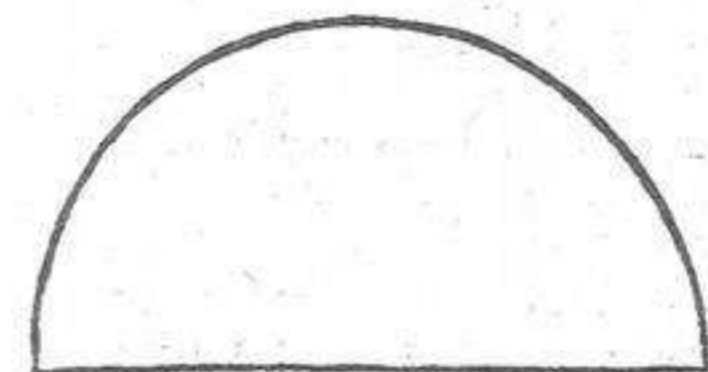
¶ Quarta pp̄o
mixtū non mo-
uet̄ fm̄ q̄litate
motiua elemēti
p̄d̄nantis. Pro-
bat̄ sit vnū mixtū
in q̄ sit duo ḡd⁹
ḡuitat̄ terre: et
duo aq̄: & duo ae-
ris: & tres ignis:
& sit i aere. Tūc
in hoc mixto do-
minatur leuitas
ignis: & tñ si mo-
uebit̄ sursū: q̄ in

casu solū. 3. ḡd⁹ ignis trahūt sursū: q̄ cū illi soli sit nō
nālit̄ siti ex p̄ia pp̄ōne illi soli mouet̄: duo aut̄ leui-
tatis aeree nec trahūt sursū nec deorsū. 4. aut̄ ḡuita-
tis t̄re & aq̄: resistūt igni: ḡ nō pōt leuitas ignis trahē-
re: idē arguit̄ de oleo in q̄ dñat̄ aer: tñ nō mouet̄ nec
q̄escit sicut aer. ¶ Ex q̄ p̄z q̄ pole ē motū nālē mixtū
tardiorē eē i fine: q̄ i p̄ncipio. sit. n. vnū mixtū h̄ns d̄
ḡuitate t̄re. 3. ḡd⁹: & aq̄. 3. & 2. aeris & 2. ignis: & mo-
ueat̄ a sphaera ignis: & sit resistētia medij vt vnū: tūc i
regiōe ignis mouebit̄ a p̄portioe. 8. ad. 1. q̄ ḡuitates
aq̄ & t̄re & leuitas aeris sūt vt. 8. leuitas aut̄ ignis pro-
tūc nec resistit nec mouet̄: p̄ p̄mā pp̄ōnē. Cū aut̄ tale
mixtū p̄uenit ad regiōez aeris: tūc sole ḡuitates tra-
hūt deorsū: q̄ sūt vt. 6. & leuitas ignea resistit: & sit resi-
stentia vt. 3. tā intriseca q̄ extriseca: minor aut̄ est p̄-
portio. 6. ad. 3. q̄. 8. ad. 1. Eodē mō af q̄ tardior mo-
uebit̄ i aq̄ q̄ aere: q̄ tūc leuitas aeris resistet: & fiet to-
ta resistētia vt. 5. ¶ Ex q̄ sc̄do ifero q̄ ḡue mixtū pōt
veloci⁹ moueri i pleno q̄ i vacuo: i casu enī p̄cedēte
posito vacuo i regiōe aeris moueret̄ solū a p̄portioe
6. ad. 2. q̄ mediū nō resistebat nisi vt vnū: & i regione
ignis moueret̄ a p̄portioe. 8. ad. 1. q̄ ē maior: ḡ veloti-
us i pleno q̄ vacuo. ¶ Quarta pp̄o. Mixtū mouet̄

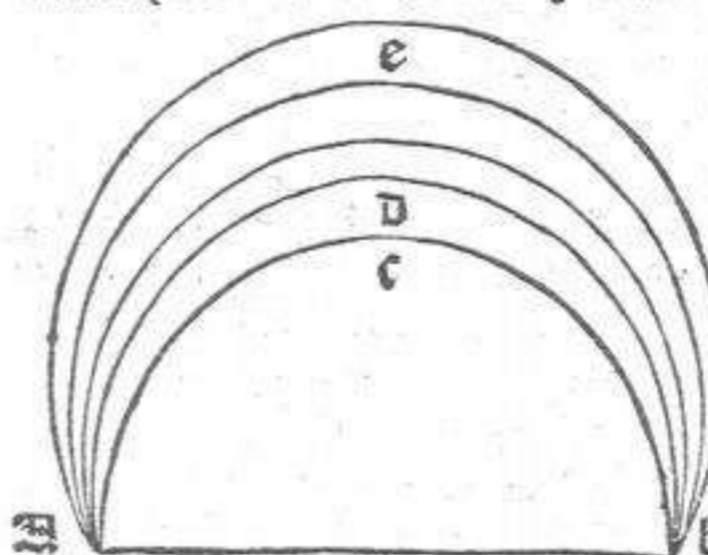
fm̄ q̄litates elemētoz h̄ntiū dñiūz i trahēdo: sursū
aut deorsū. Et hoc ē mixtū moueri fm̄ nām elemēti
p̄d̄nantis. Probat̄ sic: q̄ posito mixto qd̄ h̄eat de le-
uitate ignis. 2. ḡd⁹: d̄ leuitate aerea. 3. de ḡuitate aq̄
4. & de ḡuitate t̄re. 5. Siti sphaera ignis: tūc nō solū
ḡuitas aq̄ & t̄re mouebit̄ ip̄z deorsū: s̄z etiā ḡuitas ae-
ris: & sic nō solū mouet̄ fm̄ q̄litate motiua t̄re q̄ dñat̄
s̄z illorū triū elemētoz. Cū aut̄ p̄uenit ad aquā: nō
vlteri⁹ descēdit: q̄ tūc tot erūt grad⁹ trahētes sursū
q̄t deorsū. 5. s. aeris & ignis trahētes sursū & 5. t̄re trahē-
tes deorsū. 4. aut̄ grad⁹ aq̄ p̄ p̄mā pp̄ōnē nec trahūt
sursū nec deorsū. ¶ Et p̄ h̄ soluit̄ argum̄ añ op̄m. Ole-
um enī i aere descēdit q̄ qñ ē in aere. Leuitas aeris
nec trahit sursū nec deorsū: s̄z grauitas t̄re & aq̄ i ip̄so
trahūt deorsū: & cū leuitas aeris nō resistat descēdit vt
q̄ ad aquā vel t̄rā si aq̄ nō mediet. Q̄ si p̄ueniat ad
aquā: tūc grauitas aq̄ āpli⁹ nō mouet deorsū: s̄z sola
grauitas t̄re: cui resistit leuitas aeris (q̄ p̄ nō resiste-
bat) ne oleū sub aq̄ moueat̄. Et sic oleū pl⁹ h̄z de le-
uitate aeris & ignis: q̄ de grauitate t̄re: al̄s grauitas
terre traheret ip̄m sub aqua.

¶ Dubitat̄ sc̄do. An motui circulari sit aliqd̄ mot⁹
p̄ri⁹. Videt̄ q̄ sic: q̄ motui recto est aliqd̄ mot⁹ p̄ri⁹
ḡ & circulari. ¶ Itē mot⁹ circulares in eodē circulo
se inuicē impediūt: ḡ sūt p̄ri⁹. ¶ Ad dubiū d̄t p̄s hic.

Tex. c. 24. q̄ tri-
plr̄ possz̄ ymagi-
nari aliquem
motū p̄riari mo-
tui circulari. p̄io
q̄ motus rect⁹ ei
oppōat̄: vt puta
motui factō supra
semicirculū mot⁹ fact⁹
p̄ diametrū: sicut linea
recta videt̄ p̄riari curue.
Sc̄do possz̄ ymaginari
motus circularē eē p̄riū
motui circulari
q̄ ad p̄tes. Et
hoc triplr̄. p̄io
q̄ mot⁹ fact⁹ su-
p̄ eundē semicir-
culuz teris trās
posit⁹ sint p̄ri⁹:
vt mot⁹ ab a. in
b. & mot⁹ ab. b.

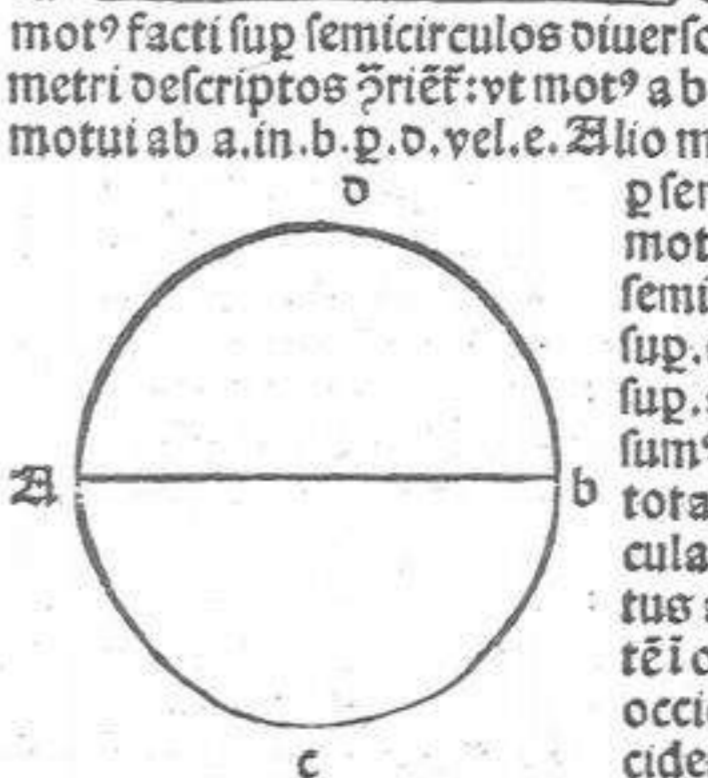

semicirculū mot⁹ fact⁹ p̄ diametrū: sicut linea recta
videt̄ p̄riari curue. Sc̄do possz̄ ymaginari motus
circularē eē p̄riū

motui circulari q̄ ad p̄tes. Et hoc triplr̄. p̄io q̄ mot⁹ fact⁹ su-
p̄ eundē semicirculuz teris trās posit⁹ sint p̄ri⁹: vt mot⁹ ab a. in
b. & mot⁹ ab. b.

mot⁹ facti sup semicirculos diuersos ex eadē pte dia-
metri descriptos p̄riēf: vt mot⁹ a. b. a. in. b. p. c. p̄riēf
motui ab a. in. b. p. d. vel. e. Alio mō q̄ mot⁹ fact⁹ su-
p̄ semicirculū: p̄riēf
motui factō sup op̄m
semicirculuz: vt mot⁹
sup. a. b. c. motui factō
sup. a. b. d. tertio pos-
sum⁹ ymaginari: q̄ vna
tota circūlatio al̄ci cir-
culatiōi p̄riēf: vt mo-
tus ab oriēte p̄cedēte
tē i oriētem: motui ab
occidēte p̄ ouētē i oc-
cidentem.

¶ Secundo. Aduerte q̄ ad contrarietatem motu-
um localium duo requiruntur. p̄imo q̄ loca sit p̄ria
quia termini motuum cōtrarioz debent eē p̄ri⁹. Se-
cundo q̄ maxime distēt: q̄ q̄dem distātia attēdenda

est secundum lineam rectam: quia per lineam curvam non potest cognoscitur: cum inter quoscumque duo puncta: possint pertrahi infinitae lineae curvae. Tunc etiam quia linea recta est minima: minimum autem uniuscuiusque generis est mensura aliorum.

Tunc sit prima propositio. Motui circulari non contra-riatur motus rectus: patet nam motui recto contra-riatur motus rectus: ergo non circularis: quia tantum unum unum est contrarium.

Secunda propositio motus circulares super diversos semicirculos ex eadem parte descriptos non sunt contrarii. Patet: quia unum motui infiniti alij essent contrarii: cum possint infiniti semicirculi ibidem describi.

Tertia propositio motus facti super diversos semicirculos oppositos: non contrariatur siue transpositis terminis siue non. Patet quia non sunt secundum lineam brevissimam: contrarietas autem motuum locali-um secundum eam attenditur. Item ad invicem continuatur: quia non contrariatur. Item potest eisdem secundum naturam convenire: ut patet in celo: quia non contrariatur.

Quarta propositio. Totam circulationem non contrariatur alteri circulationi: patet nam partes unius non contrariatur partibus alteri: quia nec totum toto.

Et si dicatur impossibile est solem sub eisdem polis moveri ab oriente in occidentem: et e converso: illi duo motus contrariatur. Dicendum quod si solis orbis non possit super eisdem polis illis motibus moveri: hoc tamen non est quia contrariatur: sed quia illis duobus motibus non potest aliquid moveri: nisi secundum unum illorum motuum mobile secundum se totum mutet locum: alias potest simul esse: ut patet de musca mota super rotam eius motum.

Ad rationes dubij dicitur. Ad primam negando consequentiam: quia in motu recto sunt duo puncta opposita: ad quod movetur mobilia per lineam brevissimam: non autem in circulari.

Ad aliam negatur quod motus circulares se invicem impediunt: sic quod sint impossibiles eidem corpori.

Quartum sic proceditur videtur quod celum non habeat motum naturalem: quia ille motus non est naturalis qui est totaliter ab extrinseco: sed motus celi est huiusmodi: igitur minor patet: quia est ab intelligentia: quod non est forma eius.

Sed contra dicitur: quia motus circularis convenit proprio ipsi celo: quia non est propter naturam: et per consequens est naturalis.

Respondeo ad id quod dicitur quod aliquid motus dicitur naturalis: non solum propter actuum principium: sed etiam propter passivum: sicut patet in generatione corporum: quod dicitur non potest dici naturalis ratione principij activi: movetur enim id naturaliter a principio activo: cuius principium activum est intra: nam natura est principium motus eius in quo est: principium autem activum in generatione simplicis corporis est extrinsecum: non est ergo naturalis ratio principij activi: sed solum ratione principij passivi: quod est materia: cui inest naturalis appetitus ad formam naturalem: sic ergo motus celestis quantum ad actuum principium non est naturalis: quantum vero ad principium passivum est naturalis. Materia corpus celeste habet naturalem appetitum ad talem motum. Corpus enim celeste indifferens se habet ad quodlibet ubi: sicut materia propria ad quodlibet formam.

Conclusio prima.

Pincipium activum motus celi est aliquid intellectuum et non natura celi nisi sit intellectualis. Hanc conclusionem probat. Secunda. t. 3. h. g. ca. 23. Cuius prima ratio est nullum agens secundum propriam speciem intendit alteri formam quam sit sua esse enim agens intendit sibi sicut corpus celeste secundum quod agit per motum intendit formam intellectuam ergo motus eius est a forma intellectuiva.

Secundo ostenditur quod movetur a seipso est vivum si ergo celum movetur a forma sua active ergo est animatum et non anima nutritiva cum in eo non sit generatio et corruptio neque sensitiva: quia non habet organorum diversitatem: ergo intellectiva si autem ab alio movetur vel illud est corpus et sic non movetur nisi motu: ergo ab alio movebitur et non est procedere in infinitum ergo

deveniendum est ad unum movens incorporeum sed illud quod est totaliter a corpore separatum oportet esse intellectuale ergo movens primum corpus est intellectuale celum autem est primum corpus: ergo movetur ab intellectu.

Tertio generatio et levitas movetur a generante et remouente prohibetur ut probatur. 8. phi. t. c. 32. forma enim in eis non potest esse movens et materia mota nichil ei movetur nisi corpus: sicut autem elementa sunt simplicia ita et celum igitur si movetur sicut generatio et levitas movetur a generante per se et a remouente prohibetur per accidens hoc autem est impossibile quia est ingenerabile nec motus eius potest impediri igitur oportet quod movetur a movente per apprehensionem et non sensitivam ut probatur est ergo intellectuiva.

Quarto si motus celi est a forma sua sine apprehensione aliqua et natura seipsum tendit ad unum nisi impediat: ergo quod ex sua ratione habet difformitatem non potest esse id ad quod tendit natura: motus autem est huiusmodi: ergo natura non intendit motum propter se ipsum: igitur intendit quodammodo motum: quod se habet unum ad multa.

Illud enim dicitur quod eodem modo se habet nunc et prius: ergo motus celi ordinatur in quietem: cuius primum apparetur cum sit continuus et perpetuus.

Sexto: Omni motui qui est a natura sicut a principio activo convenit quod si accessus ad aliquid est naturalis: quod recessus ab eo sit innaturalis et contra naturam: ut patet in quibus et levibus sed celum naturaliter movetur ab oriente in occidentem: ergo si naturam esset si rediret ab oriente in occidentem sed hoc est falsum. In motu enim celi nichil est contra naturam nec violentum.

Conclusio secunda.

Motus celi est naturalis ex parte principij passivi. Probatur sic: quia principium passivum celi. i. eius forma confert vim. i. habet aptitudinem ab motu naturali ergo.

Item celum movetur per se ergo naturaliter. ans patet quia motus eius est necessarius nullum autem per accidens est necessarium. 1. post. 2. 8. phi. t. c. xxxvi. 2. 5. meth. t. c. 6.

Item omnis motus simplex debet esse naturalis alicui corpori simplici: sed circularis motus est huiusmodi: et non potest primo convenire nisi celo ut probatur est ergo.

Item vel talis motus est naturalis vel violentus sed non violentus quia nullum violentum perpetuum motus autem celi est perpetuus.

Item celum est corpus naturale ergo habet naturam sed natura est principium motus eius in quo est ergo celum habet principium motus sui ergo motus suus est naturalis.

Conclusio tertia.

Pincipium activum motus celi extrinsecum movetur per voluntatem et intellectum solum probatur: quia tale principium est substantia separata secundum philosophum. 8. phi. et. 12. methaphis. sed substantie separate agunt per intellectum et voluntatem ergo etc.

Item motus qui est ab intellectu est voluntarius. 3. de anima t. c. 50. sed celum movetur ab intellectu ut probatum est ergo motus eius est voluntarius.

Contra hec arguitur motus celi est solum naturalis ex parte materie ergo non est simpliciter naturalis tenet contra quia alio motus lapidis sursum est naturalis quia materia eius de se est indeterminata ad quoscumque motum: ans patet ex. 5. Tho. h. g. li. 3. ca. 23. ubi dicitur quod motus celi est naturalis eo modo quod generatio est naturalis.

Item celus empiricus est immobile: et tamen materia eius est eiusdem generis cum materia aliorum: ergo ad motum naturalem non sufficit potentia passiva.

Item natura inclinat ad unum: sed in celo sunt plures motus: ergo non sunt naturales.

Item motus naturalis est a dante formam quam conferuat non oportet dare alium motorem per se sed remouentem prohibens: ergo celum movetur a se.

Primi de celo & mundo

¶ Secundo arguitur omne quod naturaliter mouetur ab aliquo loco quiescit violente in illo sed celum non quiescit violente post iudicium ergo neque naturaliter mouetur minor patet quia nullus violentum perpetuum sed celum perpetuo quiescet.

¶ Tertio arguitur contra tertiā rationem p̄ie conclusionis quod leuia & graua mouentur a se actiue vt patet ex Sancto Thoma loco allegato et. 4. 3. gen. ca. vltio quibus habeant formas simplices ergo & celum h̄et in se principium actiuum sui motus.

¶ Quarto celum mouetur cum fatigatiōe & resistētia quod eius motus non est naturalis tenet consequentia quia mobile nunquam resistit mouenti naturali antecedens patet quia celum mouetur certa velocitate velocitas autem attenditur penes proportionē mouentis ad resistantiam ergo est resistētia in motu eius.

¶ Item angelus inferior non posset mouere celum angeli superioris secundum Sanctum Thoma. I. q. 117. ar. 4. p̄mū & hoc non est nisi propter resistantiam igitur.

¶ Item si celum mouetur sine resistantia ergo mouetur velocitate infinita sed hoc est falsum ergo & illud ex quo sequitur maior pars quia potentia naturalis mouens sine resistantia mouet velocitate infinita vt videtur dicere philosophus. 4. phis. Tex. cō. 71. de motu facto in vacuo. ¶ Item non potest virtus mouere eterniter sine fatigatione & pena nisi sit virtus infinita intensiue sed intelligentia mouens celum non est infinita intensiue: ergo non mouet sine fatigatione & resistantia. ¶ Item motus naturalis velocior est in fine quam in principio. i. celi. T. c. 38. sed motus celi est vniformis: ergo.

¶ Quinto. Primum mobile trahit speras planetarum & non nisi motu violento antecedens per secundam partem motus ab occidente in orientem est naturalis planetis: ergo motus ab oriente in occidentem est preter naturam per consequentia quia si aliquis motus est naturalis oppositus erit contra naturam.

¶ Item ysidorus lib. 3. ethimo. dicit tanta celeritate spheram celi currere vt nisi aduersus precipitem eius cursum astra currerent que eam remorarentur mundi ruinam facerent ergo in celo est contrarietas.

¶ Item secundum philosophum in de somno et vigilia. Omnis virtus naturalis est fatigabilis et secundo celi Tex. commē. lxxj. dicit quod si alicui orbi adderetur maior stella motus laboraret.

¶ Sexto si voluntarius esset motus celi sequeretur quod non esset vniformis quia voluntas ad multa se habet & non est determinata.

¶ Item tunc in potestate motoris esset non mouere vel tardius aut velocius mouere et per consequens angelus posset mutare ordinem essentialem rerum.

¶ Item motus celi est ordinatissimus et totius naturalis ordinis principium quodammodo secundum Sanctum Thomam. 3. contra. gen. ca. cvij. ergo non subiaceret voluntati motoris creati.

¶ Septimo Angelus in quacumque distantia potest velle & intelligere & non potest mouere celum: ergo potentia motiua distinguitur ab intellectu & voluntate. ¶ Item mouere est actus transiens in alterum sed actus voluntatis & intellectus sunt immanentes.

¶ Item principium motus naturalis est natura secundo phisico. Tex. com. 3. sed motus celi est naturalis: ergo eius principium est natura motus & non intellectus aut voluntas.

¶ Item seclusa voluntate & intellectu adhuc intelli-

gentia per naturam posset mouere ergo mouet.

¶ Item cum anima mouet corpus proprium per appetitum immediatum mouet ratione nature quam cognitio nis aut desiderium & intelligentie mouet hoc modo celum.

¶ Octauo intelligentie competit mouere secundum quod competit ei esse in loco quod non est in loco nisi per operationem. secundum Sanctum Thoma. I. di. 37. q. 3. ar. 1. p̄mū & secundum hoc esse in loco competit intelligentie per substantiam & non per intellectum ergo minor pars quod competit ei moueri localiter per naturam & non intellectum & locus. ¶ Item secundum commentatorem in de substantia orbis. 12. meth. cō. 35. in substantiis separatis non solum est potentia volitiua & cognitiua sed etiam motiua in loco. Si dicatur quod non distinguitur a potentia volitiua vel intellectiua contra secundum articulum: parisiensem. dicere quod angelus moueat corpora per intellectum & voluntatem solum error. ¶ Item si motus celi esset a volitione aut esset a volitione vt est impium nullo exequente aut ipsamet exequente aut alio aliquo exequente. Primum est impossibile non secundum quod velle nihil aliud est quam impium sed ipsum & executio non sunt idem nec tertius modus potest dari quod executio sit a mobili quia tunc haberet principium actiuum sui motus: ergo ponenda est potentia motiua exequens.

¶ Item actus voluntatis non est productiuus secundum philosophum. I. ethico. 7. 9. metha.

¶ Nono proprium est deo sola voluntate producere res quia ipse solus est qui dixit & facta sunt. Ad hoc enim et hoc quod angelus vult aliquid fieri statim fit ergo est ponenda potentia motiua.

¶ Item in solo deo non differt velle & agere ergo.

¶ Item potentia motiua ponit obiectum in esse reali non autem intellectus aut voluntas ergo distinguitur. ¶ Item mouere est actus genere distinctus ab intellectione & volitione ergo pertinet ad aliam potentiam. ¶ Item virtus motiua est obediens intellectui et voluntati secundum philosophum. 7. ethi. ergo distinguitur ab eis. ¶ Item appetituum & motiuum sunt diuersa genera potentiarum secundum philosophum. 2. de anima Tex. com. 13.

¶ Decimo arguitur ex Sancto Thoma. de potentia. q. 6. ar. 3. ad 2. dicente quod Angelus non est immediatus principium operationis exterioris sed mediate voluntate operatur & voluntas mediate virtute & virtus immediate mouet ad motum localem & ad tertium dicit quod oportet quod sunt in intellectu habent non sunt actiue nisi mediate voluntate & virtute motiua. ¶ Item q. 9. ar. 10. ad secundum dicit quod angelus mouet primum sed impium non dicitur hic sine virtute actiua quam oportet alii quo modo contingere corpus ergo ponenda est virtus actiua distincta ab intellectu et voluntate.

¶ Ad primum dicitur negando antecedens nec motus celi solum est naturalis ex parte materie sed etiam ex parte forme sed dicitur esse similis generationi quantum ad hoc quod non se habet actiue ad motum sicut nec materia ad forme susceptionem. Secundo dicitur quod licet moueri sursum non sit contra naturam materie lapidis in se accepte est tamen contra naturam materie sub tali forma existētis.

¶ Contra est etiam contra naturam materie lapidis secundum quod est sub illa forma moueri ad aliam formam ergo generatio non erit naturalis. Hegetur antecedens immo materia existens sub forma lapidis appetit formam ignis aut huiusmodi et tamen non appetit moueri sursum quia primus appetitus conuenit materie secundum se siue materie prime secundum autem solum ratione forme.

¶ Ad aliud de celo epiroo dicitur quod non sufficit ad motum

Primi p 2 16 ar 10
hunc in materia
de motu celi

naturalē indifferentia ex pte mae: sed requirit qd nō sit
 q̄ inclinationē forme q̄a neq̄ mā sola ē subiectū mo-
 tus localis (sicut est subiectū gn̄atiōis) neq̄ forma s̄
 compositus: ideo celum empireum est immobile s̄m
 Sanct. Tho. i. q. 66. arti. 3. r. q. 102. 2. primū. ¶ For-
 te dices: si ergo deus moueret ipsū ille mot⁹ ess̄ vio-
 lentus q̄a talis motus ess̄ ab extrinseco passo non cō-
 ferente vim. dic q̄ q̄a talis motus eēt a cā v̄li nō ess̄
 violentus sicut nec mot⁹ circularis ignis r̄ passū cō-
 ferret vim obediētiālē. ¶ Contra: ergo si de⁹ moue-
 ret lapidem sursum ille motus ess̄ n̄alis. pōt negari
 q̄a talis mot⁹ ess̄ q̄ inclinationē in̄tiorē passiuū. vt
 dicit. S. T. 12. q. 6. ar. 4. sc̄dm r̄ de potentia. q. 6. ar-
 ti. 2. tertiu dicit q̄ deus aliqua facit supra n̄as. q̄dā p̄-
 ter n̄as. r̄ q̄dā q̄ n̄as vt q̄n aqua iordanis stetit rema-
 nente ḡuitate in ea. Si dicas: ḡ etiam cōtra naturā
 erit si moueat celum empireū. nagef̄ p̄na quia licz ce-
 lum empireū sit immobile hoc tñ non est per aliquas
 qualitatē additā sup formā que resistat motori vel p̄-
 quam habeat naturalem inclinationē ad contrariū
 um puta ad quietē: immo p̄prienon quiescit quia
 quies r̄ motus sunt circa idem. deus tamen poss̄ su-
 spendere resistentiam grauitatis lapidis r̄ mot⁹ eēt
 simplr̄ naturalis. ¶ Ad aliud dicit S̄ct. Tho. 3. q̄-
 gē. q̄ hoc est verū de n̄a agente nō aut de ea q̄ est p̄n-
 cipium passiuum. ¶ Ad aliud assumptum est veruz
 de motu naturali ex parte principij actiui vt in gra-
 uibus et leuibus.

¶ Ad secūdu dicit. S. T. de po. q. v. ar. v. xij. q̄ ma-
 ior est vera si motus sit naturalis ex pte principij acti-
 ui. Et li. iij. q̄. gē. c. vltimo dicit q̄ motus celi non or-
 dinatur ad reductionem de potētia ad actū quia nō
 potest talis potētia tota in actuz reduci. Sed ad ge-
 nerationem hominis principaliter r̄ ideo non est in-
 conueniens q̄ post certum numerum hominū celuz
 quiescat Secundo d̄r q̄ celum non mouetur ad locū
 sed in loco. S. T. iij. q̄. gē. ca. xxij. ponit duas cās p̄-
 pter q̄s motus grauiū pōt eē violentus r̄ non mot⁹
 celi. Prima quia habz naturalem inclinationē ad
 contrarium motum. Secunda quia eorū natura est
 determinata ad vnum locum r̄ ideo sicut naturalit̄
 tendit in ipsum sic contra naturam recedit ab eo.

¶ Ad tertium d̄r q̄ graua r̄ leua habent in se prin-
 cipium actiuum sui motus instrumentale.

¶ Ad quartum d̄r q̄ regule ille dantur de motibus
 factis per agentia mere naturalia r̄ de agente p̄iun-
 cto mae r̄ vbi mobile resistit. ¶ Ad aliud d̄r sc̄dm
 Sanct. Tho. de po. q. iij. ar. iij. xvi. q̄ duplex est diffi-
 cultas. Quedam est ex hoc q̄ paciens resistit q̄ agē-
 tē r̄ hec repit̄ in h̄is q̄ mutuo agunt r̄ patiunt̄. alia
 est s̄m q̄ patiēs elōguat̄ ab actu. q̄to eni potētia est
 magis elōguata ab actu tāto est maior difficultas i
 actioe agētis: r̄ sic dico q̄ inferior̄ āgel⁹ nō pōt moue-
 re celū superius q̄ nō h̄s potētiā ad hoc q̄ ip̄s reducat
 ad actū. q̄ ex q̄ est mai⁹ maiorē requirit reductionē
 ad actū. Sc̄do d̄r sc̄dm eūdē p̄ia pte q̄ Angel⁹ infe-
 rior̄ determinat̄ n̄alit̄ ad motū illius corporis. iō mai⁹
 mouere nō pōt sicut aia q̄ determinat̄ ad mouēdum
 corpus cuius est forma non pōt mouere alia nisi me-
 diante corpe suo: sicut etiā luna nō pōt tātū lumē pro-
 ducere sicut sol licet medium nō resistat. ¶ Sed con-
 tra motus solis fuit velocior̄ q̄n retrocessit tpe Eze-
 chie. r. lineis vt ad sitū suū siml̄ cū alijs pueniret: ḡ in-
 telligentia mouēs ipsum potest magis ei influere de
 motu q̄ influat r̄ per p̄ns non est determinata ad ta-

le corpus. Idē at̄ de eo qd factum est tpe Josue Dic
 q̄ talis velocitas (si fuerit) nō fuit a n̄ali virtute an-
 geli nec tñ oportuit aliū angelum superuenire q̄ s̄m
 Sanct. Tho. in. pu. dist. xxxvij. q. iij. ar. iij. vnus ange-
 lus agens in virtute impij diuini: est sufficientis vir-
 tutis ad reducendum in actum totum hoc qd diuina
 virtute operandum est circa aliquod corpus supra a-
 ctus naturales. ¶ Sed queritur an tempore Josue
 venus r̄ mercurius steterint sicut sol r̄ luna. videtur
 q̄ sic: quia alias per motuz suū distassent a sole per
 sex signa. Item non possunt moueri motu diurno ni-
 si per raptum celi ambientis: ergo cuz sol nō rapere
 nec ipsi poterant rapi. Sol tamen r̄ ceteri inferior̄
res planete adhuc per spacium illius diei moueban-
tur motu proprio.

¶ Ad aliud ppter hoc argumentū dubium est an se-
 cūdu auerroym ponendus sit primus motor infinit⁹
 intēsiue r̄ q̄busdā videt̄ q̄ sic sc̄dm opinionē ei⁹: s̄ po-
 suit motū celi finitū ppter motozē p̄iūctū finitū q̄ medi-
 ante p̄m⁹ motor̄ mouet p̄mū mobile s̄m eū: sed. S. t.
 2. celi sup Ter. c. lxxj. videt̄ dicere oppositū: dicit. n.
 sic. Et quo patet q̄ secundum aristo. motor̄ separa-
 tus qui est substantia incorporea r̄ imālis nō h̄z fini-
 tū excessū supra corp⁹ qd ab eo mouet̄: sed infinitus.
 Et quo p̄z falsū eē qd auerroys d̄t in suo cōmēto: q̄
 additio p̄mi motoris supra potētiā moti nō est infini-
 ta nisi in tpe infinito. Itē. S. phi. super. Ter. c. lxxix. d̄t.
 Sanct. Tho. q̄ s̄m auerroym potētie q̄ nō est i magni-
 tudine nō cōuenit p̄prie q̄ sit finita vel infinita: r̄ im-
 pugnat̄ ibi Sanct. Tho. Unde etiam secundum S̄-
 ctū Tho. ibidem auerroys aliter soluit hoc argumē-
 tuz duodecimo metha. cō. 41. vbi ponit duplicē mo-
 torem cōiunctum r̄ separatū quē dicit infinite virtu-
 tis. Et ideo dicit mgr̄ Thomas de vio. auerroym
 primo quidem existimasse deum non eē virtutis infini-
 te intensiue: sed vidēs hoc non esse verum in. 12. me-
 tha. (quod est eius testamentum) retractauit.

¶ Et ideo ad argumentum dicitur secundum San-
 ctum Thomam. S. phisicorum q̄ differentia est inter
 agens materiale et agens per intellectū: quia actio
 materialis agentis proportionatur nature agentis
 tanta enim procedit calefactio quantus est calor: sed
 actio agentis per intellectum non proportionatur
 nature agentis sed forme apprehense: et ideo prim⁹
 motor̄ mouet secundum rationem forme apprehen-
 se id est secundum q̄ conuenit fini et nature subiecti.
 Unde Sanctus Thomas duodecimo methaphi.
 super Ter. comment. 38. dicit q̄ secundum philoso-
 phum necessitas mot⁹ celi subiacet voluntati dei.
 Secundo dicitur q̄ virtus infinita non potest recipi
 in corpore: et ideo non propterea celum non moue-
 tur in instanti: quia deus non potest facere: sed quia
 res non est factibilis.

¶ Ad aliud d̄r s̄m S̄. Tho. de spū. ar. 6. ad. 8. q̄ q̄s
 virtus superioris ordis: s̄ sit finita in se r̄ respectu sui su-
 prioris: est tñ infinita respectu suoz inferiorū: sicut vir-
 tus solis respectu gn̄abiliū r̄ corruptibiliū: p̄ q̄rū pro-
 ductionē etiā si in infinitū ess̄ nō minorare. Et sic vir-
 tus substantie spūalis q̄ mouet celū est infinita respec-
 tu motus corporalis: vnde non sequitur i ea fatiga-
 tio. Secundo negatur maior: vt patet ex Sancto. t.
 S. phisico. contra cōmentatorem super Ter. cō. 79.
 ¶ Ad aliud dico q̄ propositio philoso. intelligitur
 de his que mouentur motu recto: quia recedunt a lo-
 co in quo prius erant violente.

no q̄ factus tpe Josue

Primi de celo & mundo

¶ Ad q̄ntū dī q̄ mot⁹ celi nō ē nālis ex pte p̄ncipiū actiui & id nō opz q̄ si p̄m⁹ mot⁹ pueniat ei fm nām q̄ sc̄ds q̄ nām ei pueniat. ¶ Sed q̄ i quolz gñe: qd ē p se p̄us est eo qd est p aliud s; celū est p̄mū in gñe mobiliū: q̄ ē p se motū tāq̄ mouēs seip̄m. dicēdū fm San. Tho. 1. q. 70. ar. 3. 5^m q̄ celum dī mouere seip̄m s; in q̄tū pponit ex motore & mobili nō sicut ex m̄a & forma sed sc̄dm cōtactum virtutis. & hoc mō eius motor potest dici p̄ncipium intrinsecū. ¶ Ad aliū dī q̄ p̄sidous loquit̄ secundum opinionem antiquorum alias dictum illud ridiculosum videtur.

¶ Ad aliud dicitur q̄ hoc est verum in generabilibus & corruptibilibus. ¶ Ad aliud dicit Sanc. Tho. ibidem contra commentatorem q̄ per motorem itel ligit philosophus p̄mū mobile quod suo motu rapit orb̄es inferiores & non intelligentiam aut p̄mū motorem. ¶ Sed queritur vtrum si celo saturni adderetur alia stella intelligentia mouens posset naturaliter mouere tale aggregatum. q̄ sic. quia potētia actiua angeli excedit potētiā passiuam celi & non p̄ indiuisibile ergo p̄ diuisibile: diuidatur ergo & p̄portionaliter ad medietatē eius addatur vna stella ad huc āgelus excedet celū ergo poterit mouere. ¶ Potest dici q̄ posset mouere sed non ita velociter sicut p̄us & hoc potest vocari fatigatio valde improprie.

¶ Sed contra substantia spiritalis que mouet celum h̄z virtutem naturalem determinatam ad talis corporis motum secundum San. Tho. de spiritu. ar. 6. septimum. q̄ non potest mouere maius corpus. dicendum q̄ habet potentiam determinatā ad motum talis corporis tanta vel tanta velocitate. ¶ Contra omnia corpora obediunt angelis ad nutum quo ad motum localem vt dicit San. Tho. 1. q. 110. arti. 2. & 3. Dicendum q̄ loquitur ibi de corporibus subiectis generationi & corruptioni. Celestia autem non obediunt eis ad nutum quia ipsi angeli sūt ad ea determinati sed de hoc dubio dicitur postea.

¶ Ad sextum dicit San. Tho. 3. cōtra gen. q̄ sicut nā determinat ad vnū p̄ suā virtutem ita volūtas ad vnū determinat p̄ suā sapiētā q̄ volūtas dirigit infallibiliter ad vnū finē. Et p̄ hoc p̄ ad aliud. ¶ Deinde dī q̄ angeli mouētes celū sūt b̄i ideo nō p̄nt nō mouere nisi p̄ impiū dei sicut in fine mūdi. ¶ Sed q̄rit̄ vtz loquēdo sc̄dm p̄hos angelus possit nō mouere videtur q̄ sic sc̄dm cōmē. 12. meth. cō. 41. dicētē q̄ intelligentie p̄nt mouere & nō sēp mouere. ¶ Sed q̄ ḡ possent mutare essētiā ordinē rerū Sā. Tho. 12. meth. sup. Tex. c. 38. dicit q̄ cū aristo. ibidem dicat q̄ necessitas p̄mi motus non est necessitas absoluta sed necessitas que est ex fine sequitur q̄ tota necessitas p̄mi motus subiact̄ voluntati diuine. ¶ Cōmētator tñ 12. meth. cō. 44. dicit p̄mum p̄ncipium esse omnino ociosum si nichil moueat & habet pro incōueniēti q̄ motus celi possit non esse. 7. phis. com. 2. & 8. phis. com. 9. ¶ Sed queritur vtrum nāliter loquendo celū posset velocius moueri q̄ sic. q̄ posset p̄les angeli applicare virtutes suas: q̄ posset veloci⁹ mouere q̄ vnus solus. ¶ Dicēdū sc̄dm San. Tho. 1. q. 52. arti. 3. & 1. di. 37. quest. 3. arti. 3. q̄ impossibile est idē sc̄dm idem pati & moueri a diuersis agentibus vel mouentibus: si vtrumq̄ sit perfecte virtutis ad inducendū effectum illum. sed hoc cōtingit quando plures mouent in virtute vnus mouentis sicut in trahētibus nauem & ideo non p̄t esse q̄ circa idem operatum conueniant operationes duorum angelorum quia

alter eorum supflueret. ideo p̄vni orb̄i nō attribuūt nisi vnū motū. S. T. quo. 1. 4. fm. ¶ Ad aliud p̄ ex imediate dictis. Si dicat̄ Angelus q̄ mouebat celū in p̄ncipio & nōdū erat b̄tūs potat̄ q̄ volūtatē dei cessare: q̄ p̄t mutare ordinē rerū dico q̄ si cessass; deus suppleuisset & mouisset celū aut alius āgel⁹ per imperium eius. ¶ Si querat̄ an angel⁹ poss; tardi⁹ mouere celū. videt̄ p̄mētator. 5. meth. cō. 7. dicere q̄ p̄mus motor nō p̄t velocius aut tardi⁹ mouere & 2. celi. T. c. 36. & 38. videt̄ p̄hs ponere velocitatē motus celi eē necessariā. S. T. de malo. q. 16. ar. 9. 7^m. dicit q̄ angeli nō possunt celos aliter mouere sed solum secundum modum proportionatum nature eorum. difficultas stat in hoc vtrum angelus feratur in omne id quod agit secundū totam vim suā. de hoc Sanc. Tho. prima. quest. 62. arti. 6. Oppositum tamen videtur dicere de malo. quest. 16. arti. 6. 17.

¶ Si queratur cuius ordinis sunt motores orbium dicit Sanc. Tho. in. 4. dist. 48. q. 1. ar. 4. q. 3. q̄ sunt de ordine virtutum qui est ordo medius secunde Hierarchie secundum Dionysium. Nomina autem motorum orbium planetarum secundum Abrahā Ben nazram sunt Cassiel Sathiel Sannael Michael. Annael Raphael Gauriel quorum quilibet gubernat mundum secundum suum ordinem. 354. annis & 4. mēsis lunaribus. Et primo saturnus secundo venus. tertio iupiter: quarto mercurius. quinto mars sexto luna. vltimo sol.

¶ Ad septimum dicit Sanc. Tho. quo. 6. ar. 2. ad p̄mum q̄ actio voluntatis angeli radicatur in essētia eius aqua procedit eius virtus et operatio oportet autem mouens esse simul cum mobili. 7. phis. Tex. cō. 12. ideo oportet ipsum aliquāliter coniungi reb⁹ quas mouet. Et hoc est q̄ alij dicunt q̄ voluntas in q̄tum voluntas equaliter se habet ad propinquum & distans sed non in q̄tum motiua.

¶ Ad aliud dicitur q̄ non mouet angelus per velle vel intelligere formaliter sed solum effectiue formaliter autem per respectum & per mouere quod procedit ab actu voluntatis & intellectus non q̄ sit in eis subiectiue sed in celo idem enim secundum diuersos respectus dicitur actio & passio. Secundo dicitur q̄ licet a nobis per operationem voluntatis et intellectus solam nichil ad extra producat̄ tamen a deo & angelis aliquid producat̄.

¶ Ad aliud dicitur q̄ p̄ncipium passiuum motus celi est natura ipsius celi sed non oportet p̄ncipium actiuum esse naturam vt distinguitur contra voluntatem & intellectum quia q̄tum ad hoc non est naturalis. ¶ Ad aliud negatur assumptum dato etiā q̄ p̄ma pars sit possibilis. ¶ Ad aliū dī q̄ nō ē s̄se de aīa & angelo q̄ nō cōiūgit̄ corpori vt forma.

¶ Ad octauū dī p̄mo q̄ maior est falsa nō enī itel ligētia mouet q̄ est in loco s; est in loco q̄ mouet vel opatur. Secūdo negatur minor q̄ nā nō est itel ligētie rō essēdi in loco essētia enī angeli non indiget loco vt dicit Sanct. T. 1. 61. ar. 4. 1. potuissent enī angeli aīa corpora creari s; operatio est ei ratio existēdi in loco et illa semper est actus voluntatis vel intellectus imperatiue vel elicitue.

¶ Ad aliud concedatur solutio et ad articulum dicitur q̄ loquitur de his qui dicebant q̄ non requirebatur similtas angeli cum corpore moto et q̄ volūtas āgeli erat efficac̄ ad mouēdum quicquid potat̄ velle & qualitercunq̄ & a quacunq̄ distantia.

¶ Ad aliud datur secundū. Et nego q̄ imperium z velle sint idem ymo imperiū est actus intellectus vt probat. S. T. 2. q. 17. ar. 1. Illo tamen dato dico q̄ hoc est ipsa voluntate erequēte sed executio non est imperium sed ipsa actio puta motus celi.

¶ Ad aliud verum est in nobis sed de angelis z deo secus est quia sunt nature totaliter intellectuales.

¶ Ad nonum dicitur q̄ proprium est deo omnia sola voluntate producere quod non conuenit angelo. Item in deo idem sunt actus voluntatis z voluntas realiter non autem in angelo. ¶ Ad aliud dicit q̄ per hoc potest probari q̄ distinguuntur ratione sicut scientia dei z eius voluntas: vñ licet idem sint in deo voluntas potentia z scientia non tamen sequitur q̄ quicquid deus potest vel scit illud velit. Secundo dicitur q̄ potentia motiua angeli potest vocari ipsum velle quod distinguitur a voluntate: vel ipsa voluntas sub actu vocatur potentia motiua z sic p̄z quo modo distinguuntur.

¶ Ad aliud negatur p̄na: quia res distincte genere possunt vni potentie conuenire qñ conueniunt in ratione communi illius potentie vt deus z creatura z substantia z accidens vt conueniunt in ente cadunt sub intellectu. ¶ Ad alia duo dicit q̄ philosophus loquitur de virtute motiua que consequitur formam in materia z illa distinguitur ab intellectu et voluntate.

¶ Ad decimum dicitur q̄ vtraq; pars videtur esse probabilis in doctrina eius vcz q̄ potentia motiua non distinguatur ab intellectu z voluntate vel q̄ distinguatur. Dicit enim de sp̄a. ar. 6. ad 8. q̄ probabiliter dicitur q̄ imperio voluntatis substantia spiritalis mouet corpus celeste sicut z in nobis apparet q̄ statim ad imperium voluntatis sequitur motus corporalium membrorum. Si tamen supra imperium voluntatis addatur influxus virtutis nō p̄pter hoc sequitur fatigatio.

¶ Sed dicendum q̄ prima opinio est magis ei conformis vt patet in locis in quib⁹ ex p̄posito tractat illā materiam vcz quo. 6. ar. 2. z opuscu. II ar. 3. et de malo. q. 16. ar. 1. 14. z 15. vbi dicit q̄ etiam anima humana solo intellectu z voluntate mouet corpus sibi vnitum. Sed proprium est solius dei q̄ materia obediāt ei ad nutum q̄tū ad formarum susceptionem.

¶ Et ad auctoritates in oppositum adductas pōt dici: sicut dicit Capr. in. 2. d. 7. ad primam q̄ probat virtutem motiuam distingui ratione a voluntate vñ capitur ibi virtus pro actu voluntatis. ¶ Ad aliam dicitur q̄ non est simile de angelo z anima: vnde anima non mouet exteriora corpora nisi per potentiam motiuam propriam aut sola voluntate et intellectu mouere potest. homo enim non est totaliter intellectualis nature sed solum secundum partem.

¶ Ad aliam dicitur q̄ imperium est actus intellect⁹ qui non dicitur sine virtute actiua id est sine actu voluntatis. ¶ Aliis autem videtur q̄ sit ponenda virtus distincta ab intellectu z voluntate. vnde de Ber gomo dicit q̄ Angelus dicitur agere p̄ imperiū tantum pro q̄to nullam actionem habet ad quam nō concurrat voluntas. Sed non agunt angeli per imperium tantū ita q̄ et cludatur eorum essentia intellectus z virtus. ¶ Sed contra. S. T. opusc. II. ar. 3. dicit q̄ angeli mouent per contactum virtutis vnde cum nihil in angelis sit altius q̄ eorum intellectus i fert q̄ eorum motiones procedunt a virtute intelle-

ctus sed virtus intellectus non est aliud ab intellectu vel eius actu. Subdit enim ibi. S. T. immediate q̄ Conceptio intellectus secundum q̄ habet efficaciam aliquid transmutandi imperium nominatur. Ex quo patet q̄ secundum. S. T. virtus angeli seu substantie intellectualis non est aliud q̄ imperium. ¶ Item de malo. q. 16. ar. 1. ad. 15. dicit q̄ differentia est inter corpora distantia z indistantia qz angelus solo imperio voluntatis mouet corpus cui coniungitur: circa reliqua autem que distant operatur per ea quibus immediate vtitur quorum virtus in medio diffunditur. Si ergo angelos agere per imperium tantum intelligat. S. T. ad hunc sensum q̄ nullam actionem habent ad quam non concurrat imperium: circa corpora distantia poterūt dici angeli operari per imperium tantū. Cuius tñ oppositum dicit loco allegato.

¶ Argumentum ante oppositum soluitur ex dictis qz motus celi solum est naturalis ex parte principij passivi.

¶ Quintum sic proceditur. Videtur q̄ Celum sit generabile. Celū enim est corpus naturale. Sed omne corpus naturale habet materiam admixtam p̄uatiōni. P̄uatiō enim est vnum principium rei naturalis: ergo celum habet materiam admixtam p̄uatiōni: ergo est generabile. ¶ Sed contra est philosophus hic. 2. cō. 20. dicens Similiter autem z rationale existimare de ipso z q̄ ingenitum z incorruptibile et inaugmentabile z inalterabile.

¶ Respondeo dicendum q̄ hic philosophus ostendit differentiam corporis celestis z corporum q̄ sunt hic. Et primo diffinit quid sit graue dicens q̄ Graue est quod natum est ferri ad medium secundum naturam. Leue autem quod natum est ferri a medio Grauissimum est quod omnibus substat que deorsum feruntur. Leuissimum vero quod omnibus supereminet que sursum feruntur vt ignis. Ex quo infert philosophus q̄ omne quod fertur sursum aut deorsum habet absolute grauitatem tanq̄ grauissimum sicut terra aut leuitatem absolute vt ignis aut habet ambobus respectu diuersorum sicut aer est leuis respectu aque et aqua respectu terre: sed aer est grauis respectu ignis z aqua respectu aeris.

¶ Conclusio prima.

¶ Celum non est graue nec leue. Probatur sic: qz motus recti sunt naturales. 4. elementis sed celum probatum est esse alterius nature ab eis: ergo nō cōuenit ei motus rectus sed grauitas z leuitas sunt cā illorum motuum per descriptiones immediate dadas: ergo celum non est graue nec leue. ¶ Item motus circularis est naturalis celo: sed vnius corporis simplicis est vnus motus simplex ergo celum nō est mobile motu recto: ergo nō est graue neq; leue. Ex quo infert philosophus q̄ si vna pars celi detraheretur non moueretur neq; sursum neq; deorsum: quia et quo toti non potest conuenire motus p̄ter naturam sic neq; parti eius. ¶ Item si vnus motus inest alicui secundum naturam causa illius ei in erit secundum naturam z econuerso. probatum est autem superius q̄ motus rectus non inest celo secundum naturam ergo neq; grauitas z leuitas que sunt causa eius.

¶ Conclusio secunda.

Primi de celo & mundo

Celum est inaugmentabile & indiminuibile. probatur quia illud quod augetur: augetur per appositionem alicuius connaturalis aduenientis quod cum primum esset dissimile factum est simile per resolutionem in materiam que deposita forma priori formas corporis augmentandi assumpsit: sed ubique est talis motus oportet esse generationem & corruptionem quod celo non potest conuenire ut ostendetur ergo.

Item diminutio fit per resolutionem materie eius quod diminuitur sub alia forma quod etiam fieri non potest sine generatione. **P**ro quo aduerte quod cuius augmentatio sit additio quantitatis ad quantitatem seu precedentis quantitatis maiorem. Tripliciter contingit aliquid augeri. Primo per accumulationem ut quando lapis additur lapidi & thesaurus thesauro. & hic modus est large sumptus. Secundo per refractionem ut aqua quando ebullit dicitur augeri & cera quando liquefit & hoc modo nulla quantitas aduenit sed tantum materia que erat in potentia ad maiorem quantitatem reducitur ad actum ut dicitur. 4. phi. T. c. 84. Tertio modo est augmentum verum in viventibus per ingressum nutrimenti quod amittit formam precedentem per resolutionem materie & transmutatur in substantiam aucti ut dicitur. 1. de gene. T. c. 39.

Probatur ergo quod Celum non sit augmentabile primo modo nec secundo. quia si celum deberet augeri maxime esset tertio modo cum ponatur a philosophis animatum: sed si id quod magis videtur inesse non inest: nec illud quod minus ergo celum non augetur primo aut secundo modo. **I**tem Si celum augetur per appositionem aut hoc esset per appositionem alterius celi & hoc non quia omnes celi iam sunt contigui: ergo nullum potest aliud celum addi. Si enim lapides iam sunt in aceruo non augentur nisi per aduentum aliorum lapidum vel augetur per appositionem aliorum puta elementorum & hoc non quia oportet id quod augetur primo modo eiusdem rationis cum addito. non enim augeri dicuntur lapides quia cum ponatur multitudo equorum cum eis. **I**tem si celum posset extendi sicut aer aut cera tunc posset corrumpi quia quod extenditur tantum potest extendi quod forma eius non potest manere sub tanta raritate. ut patet in aqua que fit ignis aut aer quando nimis rarefit. Omnium enim natura constantium est certus terminus augmenti & decrementi. 6. phi. T. c. 38.

Item si celum extenderetur maxime esset in estate quando viget calor: sed non videmus solem esse maiorem in estate quam hyeme: ergo non rarefit.

Notandum preterea secundum philosophum hic T. c. 101. & 102. Antiqui philosophi omnes qui precesserunt eum posuerunt mundum esse genitum sed diversificati sunt. Orpheus enim & Hesiodus quidam cti sunt theologi: quia res diuinas poetice & fabulariter ediderunt mundum dixerunt genitum sed incorruptibilem quos secutus est plato.

Alij vero posuerunt ipsum corruptibilem sic quod nunquam reparabitur post corruptionem. Et huius opinionis fuit anaxagoras & democritus: qui dixit mundum genitum a casu per concursum atomorum seu per mobilem & ita per eorum disgregationem quandoque esse dissolendum.

Tertia opinio est eorum qui dicunt quod mundus vicissim quandoque generatur & quandoque corrumpitur

& hec vicissitudo semper durabit. Huius opinionis fuit empedocles agrigentinus ponens quod amicitia congregante elementa & lite dissolvente generabatur mundus & corrumpebatur. Hoc etiam posuit Heraclitus ephesius dicens quandoque totum mundum eruri per ignem & post certos decursus temporum iterum generari per ignem. quem ponebat esse principium rerum. Dicunt autem quidam quod isti poete & philosophi & precipue plato non sic intellexerunt secundum quod sonat superficies verborum sed suam sapientiam volebant quibusdam fabulis & enigmatibus locutionibus occultare. Et quod aristotelis consuetudo fuit in pluribus non obijcere contra intellectum eorum qui erat sanus sed contra verba eorum ne aliquis ex tali modo loquendi errorem incurreret: sicut dicit simplicius in commento. Alexander tamen vult quod plato et alij antiqui philosophi hoc voluerunt quod verba eorum sonant. **A**duerte preterea quod secundum commentatorem hic com. 102. Nullus ante aristotem posuit mundum esse eternum. unde de mundo fuerunt. 4. opiniones. Prima est aristotelis quod non est generabilis nec corruptibilis: sed eternum que occulte tangebatur in lege caldeorum. Secunda est omnino contraria scilicet quod est generabilis & corruptibilis: & hec fuit opinio anaxagore quam credunt tres leges scilicet mahumeti iudeorum & christianorum. Tertia est opinio platonis. Et quarta ei totaliter contraria est: quod mundus est ingenuus & corruptibilis: & hanc opinionem dicit se non audiuisset nisi in lege sua que est valde extra naturam.

Notandum insuper quod has opiniones aristoteles multis rationibus improbat: quia ut dicit hic. **S**ciatis condemnare videri minus itaque nobis erillet: **O**portet enim disquisitores sed non inimicos esse iudicatos verum sufficienter id est non conuenit philosophis qui profitentur se inquisitores veritatis victis aliorum solo odio quasi inimici reprobare: sed debent se ipsos exhibere sicut arbitros & disquisitores pro utraque parte. **C**ontra opinionem platonis arguit philosophus. Primo quia oportet illud quod rationabiliter dicitur veritatem habere in omnibus aut pluribus: sed nos videmus omnia genita corrumpi: ergo non stat mundum esse genitum & incorruptibilem.

Secundo sumatur illa ex quibus mundus est constitutus certum est quod aliter se habebant ante factionem mundi quam post: si ergo ante factionem mundi aliter se habebant quam prius: ergo eadem ratione possunt postea aliter se habere: ergo potest corrumpi & postea iterum generari. Sed ad hoc respondet democritus & alij platonici quod mundus non est de nouo generatus sic quod partes eius precesserunt tempore totum sed solum natura. quod autem dixit plato mundum esse factum dicit illud per modum doctrine quam admodum describentes figuras geometricas: primo describunt quasdam partes postea alias non quasi prius fuerit huiusmodi partes: sed ut magis explicite demonstrent ea que ad figuram requiruntur. Sic plato ut facilius de natura mundi discipuli instruerentur. prius demonstrat quid habeant huiusmodi partes: & ex eis postea mundi compositionem ostendit. **U**nde Commentator. com. 104. dicit quod platonici ymaginantur mundum esse genitum sed non in tempore (quia tempus sequitur motum celi & sic tempus fuisse ante tempus) sed ab eterno. Et ex hoc colligitur ista distinctio scilicet aliquid potest esse prius alio tunc

nota definitione

poie vel natura. Et sic ponebat plato partes mūdi precedere secundum naturam ipsum mundum: ideo dicit commentator: q̄ hec opinio sic intellecta paruz differt ab opinione Aristotelis. Hęc tamen solutio nem improbat philosophus: quia non est idem de figuris et de mundo. Ea enim que conueniunt ad compositionem mundi sunt contraria et primo fuerunt inordinata postea ordinata sed impossibile est idem simul esse ordinatum et inordinatum ergo nō simul tēpore debent poni partes et totum iam constitutum. Quidam tamen dicunt mundum secundum plato nem esse genitum hoc est habere esse a prima causa omniuz. Deinde reprobatur philosophus. T. c. 107. opinionem empedoclis quia generatio est ad formam substantialem talis autem disgregatio vel cōgregatio non est nisi mutatio accidentalis: ergo per talem congregationem non potest mundus generari vnde hoc modo dicere mundū generari idē est ac si quis diceret cum ex puero sit vir pueruz corumpi et virum generari.

Deinde. T. c. 108. impugnat philosophus opinionem democriti quia post corruptionem mundi adhuc remanebit materia ex qua compositus erat sicut ante compositionem sed ante compositionem genitus est mundus ex illa materia ergo et post corruptiones poterit iterum generari cum materia eodem modo se habeat sicut ante generationem: ergo mundus non sic potest corumpi quin iterum possit generari.

Conclusio responsiua.

Celum siue mundus est ingenerabilis et incorruptibilis. Probat philosophus hic. T. c. 20. quia Omne generabile fit ex contrario et subiecto puta materia et omnis corruptio fit a contrario actiuo: sed quicquid corpori nihil est contrarium igitur: maiorem probat philosophus per ea que dicta sunt in primis sermonibus. i. 5. phi. T. c. 48. minor patet: quia contrarium contrarij sunt motus: sed motui celi nullus motus contrariatur. vt probatum est. Igitur celum est ingenerabile et incorruptibile: vnde vt dicit philosophus. T. c. 22. Omnes qui de dijs habent existimationem hunc locum deo attribuunt et barbari et greci vt immortale immortalis coaptatum.

Item probatur ad sensum quia secundum memoriam quam sibi inuicem tradiderunt astrologi dispositiones et motus celestium corporum obseruantes in toto tempore preterito non videtur aliquid transmutatum neq; secundum totum: neq; secundum partem. Item probatur ex nomine imposito ab antiquis qui nominauerunt ipsum celum ethera. i. semper piterne currens. thein enim in greco idem est q̄ currere. Sed anaxagoras male interpretatus est hoc nomen attribuēs igni ethim ei grece idem est q̄ ardere.

Probat etiam aliter Auerrois conclusionem: quia in corporibus esset processus in infinitum: quia si mundus esset genitus hoc esset ab aliquo alterante quod processisset ipsum: alterans enim precedit alteratum. queritur ergo: vtrum illud alterans sit genitum vel non. Si non ergo eadem ratione standum erat in primo q̄ scilicet celum non est genitum. Si sic iterum queritur a quo et sic in infinitum: ergo deueniendum est ad vnum alterans ingenerabile et inalterabile et illud est celum.

Item arguitur quia Si mundus est genitus vel hoc est ex aliquo vel ex nichilo. Non secundum quia

omnes philosophi in hoc conueniunt q̄ ex nichilo nihil fit sed oportet id quod fit preexistere in potentia: vt hētur. i. phi. T. c. 75. et 7. meth. T. c. 24. Hęc secundum quia tunc aliquid esset preter mundū. Quo modo autem mūdus sit productus dicetur. q. sequenti. ar. 1.

Contra hec arguitur quia Celum omnibus superfertur superlatis: q̄ est leuissimum per diffinitionem.

Item id quod est quandoq; propinquius medio et quandoq; remotius est graue vel leue per diffinitiones dadas: sed planete sunt huiusmodi quando enim sunt in perigio. i. opposio augis sunt propinquiores terre q̄ in apogio igitur. Item Stella comata videtur esse de natura celi et tamē est leuis. ergo.

Secundo Omne q̄ tum est diuisibile et per consequens diminubile. i. phi. T. c. 36. sed celum est quantum: ergo est diuisibile et per consequens diminubile. maior patet: quia quantum est diuisibile in ea que insunt. 5. meth. T. c. 18. Item quod dependet ab agente virtutis infinite potest ab eo augeri: sed celū dependet a deo secundum omnes: ergo. et c.

Item illud est augibile cui potest fieri additio quicquid lineam data est dabilis maior secundum geometras: et commentator. 2. phi. cō. 31. dicit hoc esse verum: ergo non datur maxima q̄titas celi.

Tertio Omnis virtus corporis finiti est finita. 8. phi. T. c. 79. sed virtus finita non potest se extendere ad durationem infinitam: vnde virtus finita non potest mouere tempore infinito: ergo corpus celeste nō habet virtutem vt sit tempore infinito et per consequens secundum se est corruptibile. Item illud quod potest deficere a propria operatione est corruptibile sed celum est huiusmodi: quia virtutes in corporibus secundum commentatorem. 12. meth. com. 41. possunt mouere et non mouere.

Quarto arguitur. Contra rationem Aristotelis de ingenerabilitate celi: quia sequeretur q̄ nulla substantia esset generabilis / quia substantie nihil est contrarium. Item si cōtrarietati motuum correspondet contrarietas corporum: ergo ignis magis contrariatur terre q̄ aque cum qua tamen simbolizat in siccitate. Item Si cōtrarietas motuum sequitur contrarietatem mobilium: ergo omnis substantia est mobilis motibus contrariis: quia omnis substantia est susceptiua contrariorum vt dicitur in predicamentis: ergo celum est mobile motibus contrariis.

Item Aer in regione ignis mouetur deorsum naturaliter et in loco aque sursum: ergo idem est mobile naturaliter motibus contrariis: ergo contrarietas motuum non arguit contrarietatem mobilium.

Quinto arguitur q̄ in celo sit contrarietas. dicit enim Hermes. 5. propositione centiloquij q̄ Opponitur venus mercurio quia hic quidem sermones et disciplinas illa vero voluptates amplectitur. Similiter et iupiter marti hic quidem vult misericordias et iusticiam: ille vero impietatem et crudelitatem.

Item Almanfor. propositione secunda aphorismorum centum et quinquaginta: dicit planete et alterationem in illo esse loco in quo substantialiter patitur ab alio contrarium vt solis in ariete qui saturni casus est. Sol enim habet claritatem / saturnus tenebrositatem et iouis in cancro / in quo mars cadit. Quorum alter cupit iusticiam alter vero significat iniusticias

Primi de celo & mundo

et mercurij in virgine qui casus est veneris. Alter namque significat scientiam & philosophiam. Altera causat hilaritates & quicquid est saporiferum corpori.

¶ Item. 36. propositione dicit quod dominus quinti circuli scilicet venus dissolvit quod ligat dominus tertij scilicet mars. Et dominus secundi scilicet iupiter dissolvit que ligat dominus primi scilicet Saturnus.

¶ Sexto arguitur Contra rationem Averrois: quod ex aere generatur aqua & e converso: & tamen aer non precessit aquam/nec oportet ibi procedere in infinitum ergo similiter potest dici de mundo quod ex vna parte genita est alia.

¶ Ad primum dicitur quod Celum non superfertur. i. non movetur sursum. Motus enim sursum vocatur qui est a medio philosophus autem hic capit sursum & deorsum ut sunt termini motuum a medio vel ad medium. ¶ Ad aliud dicunt quidam quod licet planete quandoque remotius quandoque propinquius sint ad terram tamen non dicuntur ascendere vel descendere seu moveri sursum vel deorsum quia ista solum debent accipi infra concavum orbis lune.

¶ Contra Si lapis moveretur usque ad celum solis post transitum concavi lune adhuc violente moveretur. ergo ascenderet. ¶ Item ille motus non esset circularis ut suppono: ergo rectus & per consequens aut sursum aut deorsum idem potest argui de corpore christi in ascensione. Sed quia nomina significant ad placitum: ideo dicunt alij quod licet secundum unam partem sit ascensus & descensus in celo tamen totum aggregatum ex eccentrico epicyclo & orbibus apogium & perigium differentibus est concentricum mundo. ¶ Sed Contra Ergo celum erit generabile secundum partem: quia in eo secundum partem reperiuntur motus contrarii. Negatur consequentia quia talis ascensus & descensus fit per lineam circulaarem et non per lineam rectam. ¶ Sed contra Si pars celi removeretur a celo possit moveri motu recto: ergo in celo potest esse motus contrarii. Ad hoc dicit philosophus in textu: quod nulla pars etiam a celo detracta potest moveri motu recto quia eadem ratio est de toto & partibus. ¶ Contra Talis pars detracta a celo in terram esset extra locum suum: ergo moveretur ad ipsum motu naturali. ergo in casu illo motus rectus conveniret naturaliter celo. ¶ Item talis pars non potest detrahi nisi per motum rectum ergo implicat partem detractam non moveri motu recto & per consequens hec conditionalis est vera quod si pars a celo esset detracta posset moveri motu recto non scilicet do etiam in hoc quod ad impossibile sequitur quodlibet.

¶ Ad hec dicendum est quod quoniam philosophus dicit partem celi detractam non moveri motu recto per detractionem intelligit solum divisionem. i. dato quod aliqua pars celi esset divisa a celo nullum agens naturale posset eam sursum vel deorsum movere non autem intelligit quod detraheretur. i. poneretur in sphaera actiuorum & passiuorum: manifeste enim implicat quod hoc possit fieri sine motu recto. ¶ Si dicatur. Moveat illam partem deus versus terram tunc ille motus erit naturalis vel violentus. Dico quod erit naturalis quia est a causa universalissima licet proprie debeat vocari voluntarius quia neque passum confert vim neque resistit quod tamen requiritur ad motum naturalem vel violentum. Dico tamen quod talis pars sic posita super terram a nullo agente creato posset sursum moveri non propter resistantiam: sed quia passivum non est

susceptivum talis motus sicut nec etiam posset calefi fieri. ¶ Si dicas ergo, nec deus quia hoc repugnat nature celi. Dicendum quod potentie dei attribuendum est quicquid non implicat contradictionem secundum S. T. 1. q. 25. ar. 4. sed hoc non implicat: non enim magis repugnat celo motus rectus quam albedo angelo: sed albedo potest poni in angelo secundum S. A. Th. quo. 7. ar. 10. ad 3. ¶ Si dicatur ergo deus potest ponere caliditatem in celo. Concedatur nec tamen sequitur quod fieret corruptibile: quia ille sole qualitates contrarie arguunt corruptibilitatem quarum certam proportionem requirit forma: unde fortes quantumcumque habeat albedinem aut nigredinem propter hoc non citius corrumpitur neque est corruptibilis: quod forma eius non requirit tantam vel tantam proportionem illarum qualitatum/nisi forte ex consequenti ratione proportionis qualitatum primarum & idem dicatur de scientia & errore virtute & vicio respectu anime que propterea non est dicenda corruptibilis.

¶ Si queratur an pars illa ibi quiesceret violente. Dico quod non quia motus ab illo loco non est illi naturalis. ¶ Ad aliud dicitur quod stella comata non est de natura celi: sed fit ex hypercaumate. i. subito iccedibili & est in supremar regione aeris.

¶ Ad secundum dicitur quod Celum est divisibile mathematice. i. habet partem extra partem sed non physice quia non potest separari pars a parte.

¶ Ad aliud dicitur quod de potentia absoluta deus posset addere materiam celo sicut & novum creare: sed utrum hoc sit possibile secundum Aristotelem dicitur questione sequenti. ¶ Ad aliud dicitur quod linea secundum rationem linee accepta potest augeri non autem si consideretur in tali vel tali subiecto: unde diametro mundi non datur aliqua linea recta maior nec circularis: maior circulo cuius diameter mundi est diameter. Et primo modo propositio geometrica est vera secundum commentatorem. 3. physicorum. com. 60.

¶ Ad tertium respondet Averrois: quod in celo est potentia ad motum secundum locum: sed non ad esse neque finita/neque infinita. ¶ Sed contra quia philosophus hic. T. c. 138. ponit in sempiternis virtutem ad hoc quod sint semper. Sed ut dicit. S. T. fuit deceptus in hoc quod existimavit virtutem essendi pertinere solum ad potentiam passivam: que est potentia materie cum magis pertineat ad potentiam forme: et sic in substantijs separatis et celo tandiu est potentia ad esse quanta est virtus formarum. ¶ Ideo aliter dicit. S. T. quod esse celi licet sit finitum & quantum extensivum non tamen subiacet variationi: quia eius duratio non mensuratur tempore.

¶ Contra hoc arguit quidam: quia celum est primo subiectum motui & tempori: quia tempus secundum eum non habet esse/nisi in motu primi mobilis subiective. Dicit ergo quod illud quod habet virtutem finitam in duratione est corruptibile: sed si habet virtutem finitam in magnitudine non oportet: ut patet de materia prima/unde celum habet virtutem infinitam in duratione. Sed hoc non evacuat argumentum. Querit enim argumentum unde habeat celum durationem infinitam cum forma eius sit finita siue esse suum/ & similiter virtus sua. Si a sua forma ergo finitum potest movere tempore infinito contra commentum. 3. phi. co. 69. Si ab extrinseco ergo ex se habet solum finitam durationem: & per se de se est corruptibile,

Ideo teneatur solutio. **S. T.** Et ad improbatio-
nem dico q̄ tempus est in primo mobili subiectiue: s̄
non mensurat esse eius: sed motus. ymo dicit. **S. T.**
1. q. 10. ar. 4. q̄ Si motus celi semper duraret tempus
non mensuraret ipsum secundum totam durationem
sed mensuraret quamlibet circulationem eius: quia
solum illud mensuratur tempore quod habet princi-
pium et finem in tempore. Hoc tamen videtur diffici-
le: quia si motus esset ab eterno et tempus. Sed tem-
pus est mensura motus ergo illud tempus eternum
mensuraret motum aliquem et non nisi eternum. Itē
cuiuslibet parti motus corresponderet pars temporis
mensurans eam: ergo toti motui corresponderet to-
tum tempus mensurans: unde autem celum habeat
perpetuitatem sui esse dicitur questione sequenti.

Ad aliud negatur minor: quicquid sit de maiore
ad Commentatorem dicitur q̄ verum est si illud pro-
pter quod mouent sit transmutabile: vt ibidem dicit.
Et subdit q̄ finis propter quem mouent est deus: q̄
mouent ratione amati et desiderati et principij.

Ad quartum dicit simplicius q̄ Aristoteles ca-
pit contrarietatem generaliter: vt includit oppositio-
nem priuationis et speciei et sic formatum et informe
contrariantur: et figuratum et non figuratum. Sed
licet hec responsio sit vera videtur non habere locū
in proposito: quia dicit Aristoteles contrarietatem
motuum corrūdere contrarietatem corporum et certū
est q̄ priuationi nullus correspondet motus: Ideo
dicitur q̄ substantie nihil est contrarium secundum
formam substantialem sed bene secundum propriam
dispositionem ad talem formam sicut ignis contra-
rius aque ratione calidi et frigidi: et talis contrarie-
tas requiritur in omnibus que generantur.

Ad aliud dicitur q̄ secundum situm magis con-
trariatur ignis terre q̄ aque: sed nō secundū qualita-
tes actiuas et passiuas: et primo modo hic loquitur
philosophus et de secundo in libro de generatione.

Ad aliud dicitur q̄ philosophus dicit: q̄ si motus
non sunt contrarij mobilia non sunt contraria: non
autem econuerso: quia posset quis dicere q̄ omnium
corporum contrarietatem habentium sunt contra-
rij motus. Non autem omnes contrarij motus sunt
contrarij. Sed secundum rei veritatem contra-
rietas motuum naturalium sequitur contrarietatem
actiuorum principiorum siue formalium et non ma-
terialium siue principiorum passiuorum quia eadem
materia est susceptiua contrarij: et ideo nichil p̄-
hibet alterationes factas ex principijs extrinsecis ef-
se circa idem subiectum quibus sint contrarie. Et ideo
quando aqua rarefit per caliditatem ille motus nō
est naturalis: quia est per alterationem factam ab
extrinseco passo non conferente vim. **A**d aliud
dicitur q̄ contradictio que includitur in omni oppo-
sitione habet in sui ratione q̄ sit secundum idem et re-
spectu eiusdem. Motus autem naturalis aeris est
sursum respectu terre et aque et deorsū respectu ignis
unde non sunt contrarij: quia sunt ad eundem termi-
num ad quem. Si dicatur Aer non mouetur natu-
raliter absolute sursum/nec absolute deorsum: ergo
motus eius est mixtus. Negatur consequentia: quia
motus mixtus vocatur motus qui secundum vnā
partem est ad vnum locum: et secundum aliam ad al-
ium. Motus autem aeris non dicitur sursum et deor-
sum ratione terminorum ad quem. sed solum ratione
terminorum a quo. **E**t quo patet q̄ non quelibet

qualitas per recessum a contrario fit magis intensa
Aer enim in sua natura habet solam leuitatem et nul-
lam grauitatem: et tamen non tantam habet q̄tam
ignis etiam in aliena materia/nisi forte dicatur q̄ il-
le leuitates distinguntur specie/sicut et motus eorū
vt dicit. **S. T.** hic super. 2. c. 9. Oppositum tamen
videtur probabilius q̄ scilicet leuitates ille sunt eius-
dem speciei. **S**ed contra Ergo motus consequen-
tes eas erunt eiusdem speciei. Negatur consequen-
tia: quia motus primo sequitur formam substantia-
lem et ex cōsequenti qualitates eius: unde caliditas
ignis non ponitur distincta specie a caliditate aeris
tamen caliditas ignis est principium secundarium
mouendi ad regionem ignis: vt patet in exalationi-
bus que mouentur vsq̄ ad supremam regionem aeris
ratione nimie caliditatis.

Ad quintum dicitur q̄ qualitates horum inferio-
rum non sunt in celo/nisi causaliter et non formaliter
unde sol per idem lumen indurat terram et mollescit
ceram et ita planete dicuntur contrarij a contra-
rijs effectibus: unde mars dicitur amare crudelita-
tem quia per lumen influentiam et motum suū cau-
sat calorem cum siccitate adurente: ex qua sequitur
multiplicatio colere ad quam sequitur ira et crudeli-
tas. Opus vero iouis est calefacere et humectare tē-
perate: ideo ei tribuuntur ea que sequuntur ad boni-
tatem complexionis: et in quibus videt seruari medium
sicut in iusticia et virtutibus. S̄ de his in methauris.

Ad sextum dicitur q̄ ratio Auerrois nō probat
quin celum aut mundus secundum partes sit genit⁹
sed bene q̄ nō secundum totū. Sed Contra nō oportet
q̄ si aliquid genitum sit ex alio q̄ aliud precesserit
tempore. Probatur quia Omnia mixta secundum
se tota sunt genita ex quattuor elementis et tamē ele-
menta non precesserunt tempore: ergo. minor patz:
quia nunq̄ fuit mundus sine mixtis quia genera-
tio est perpetua a parte ante et post secundum philo-
sophum. 2. de gene. 2. c. 58. Forte dicitur q̄ licz ele-
menta non precesserunt omnia mixta tamen quodli-
bet precesserunt. Et tiam dicitur de mundo q̄ quam-
libet partem precessit: sed nō omnes. Negatur quia
sol semper fuit: nullus autem homo semper fuit Ita-
tio etiam aristotelis equaliter probat de celo et eius
partibus.

Ad argumentum ante oppositum quod est Jo-
hannis grammatici: Dicit Commentator negado
celum habere materiam. Quod si intelligat de materia
ad q̄ eē scilicet est subiecta transmutationi verum di-
cit. Si vero intelligat corpus celeste nullomodo ha-
bere materiam falsum est. Cum enim sit actu ens al-
ias non ageret in hec inferiora vel est actus vel ha-
bens actus. Non primum quia esset forma subsistēs
et sic esset aliquid intelligens actu et non apprehensū
per sensum: ergo oportet q̄ sit in celo aliquod subie-
ctum siue actualitati: non tamen oportet q̄ tale sub-
iectum siue materia habeat priuationem: quia non
est nata aliam formam suscipere.

Sequitur in textu. Si autem est in-
augmentabile et incorruptibile eiusdē
intellect⁹ est suscipere et inalterabile eē.

In hac q̄runtur quinq̄. Primo Utrū
materia celi sit eadem cum materia hor-
um inferiorum. Secundo Utrū corp⁹ infinitū possit
moueri. Tertio Utrū sit plures mūdi.
Quarto Utrū potentia actiua termine

Primi de celo & mundo

tur ad maximum. Quæsto An genitum & corruptibile possit semper esse.

M primum sic proceditur. Videtur quod materia celi sit eadem cum materia horum inferiorum: dicit enim philosophus. 5. meth. 2. c. 10. 2. 11. quod ea quæ sunt unum in genere sunt unum in materia: sed omnia corporalia conveniunt in genere corporis ergo et in materia.

Sed contra Materia horum inferiorum subiecta est alterationi. Celum autem non est alterabile: ut dicit hic philosophus. 2. com. 20. ergo non habet materiam eandem cum inferioribus.

Respondeo dicendum quod hic consequenter philosophus probat celum non esse alterabile: quia tunc celum esset augmentabile cuius oppositum probatum est: tenet consequentia: quia omnis alteratio habet fieri circa primas qualitates tangibiles scilicet calidum frigidum &c. vel secundum eas que sequuntur primas ut durum molle sanitas langor: ut dicitur 7. phi. 2. c. 11. ergo si alteretur per caliditatem poterit per rarefactionem augmentari per frigiditatem autem condensari & diminui igitur.

Item omnis alteratio est de contraria qualitate in contrariam vel mediam: sed in celo nihil tale ponitur.

Notandum præterea quod Plato & omnes prædecessores Aristotelis posuerunt celum esse de natura 4. elementorum & per consequens communicare cum eis in materia. Quæ autem quedam corpora sint incorruptibilia ascribebat illud plato non materie sed voluntati artificis scilicet dei quem introducit celestibus corporibus dicentem. Natura vestra estis dissolubilia voluntate autem mea indissolubilia. Hanc autem opinionem philosophus satis superius reprobrauit. Avicenna vero posuit unam esse materiam omnium attendens ad unitatem forme corporeitatis quem insequitur Avicenna.

Contra hanc opinionem arguit. 5. Th. 1. q. 66. ar. 2. 2. in. 2. d. 12. q. 1. ar. 1. quia si forma corporeitatis sit una forma per se. i. dans esse materie cui supervenirent alie forme/ ex quo illa forma de necessitate inheret materie omne corpus est incorruptibile quantum ad illam formam. Corruptio autem accideret per remotionem sequentium formarum per que corpora distinguuntur & sic non esset corruptio simpliciter: sed secundum quid quia privationi sustinere refertur actu.

Adverte præterea quod identitas rationis materie superiorum & inferiorum dupliciter potest accipi uno modo logice: quia scilicet habent communem rationem logicam ut dicatur quod omnes materie conveniunt in hoc quod est formam suscipere. Alio modo physice scilicet quod materia que est sub forma superiorum quantum est de se possit esse sub forma inferiorum: sicut omnes figure dicuntur eiusdem rationis: quia quantitas existens sub quacunque figura quantum est de se nata est esse sub alia. Et hoc dupliciter: quia ratio materie potest accipi vel secundum quod est subiectum forme vel secundum quod est subiectum transmutationis. Primum tamen habet rationes quia ratio materie secundum quod est subiectum forme non includit nisi quod est nata facere unum cum forma. Ratio autem materie secundum quod est subiectum transmutationis includit ultra essentiam materie: illa quibus materia vel magis proprie res materialis est transmutabilis ad formam & ille sunt qualitates active

& quantum ad hanc rationem antiqui philosophi materiam celi posuerunt eandem cum inferioribus dicentes Celum esse de natura ignis vel alicuius alterius elementi & hec opinio satis a philosopho reprobat. Ideo ponatur secunda opinio quam multi peripathetici usque hodie imitantur scilicet quod materia secundum quod est subiectum forme est eiusdem rationis in superioribus & inferioribus: ita quod materia celi quantum est de se potest esse subiectum forme elementi nisi esset aliud prohibens. Sicut si dicamus quod quantitati celi de se non repugnat figura quadrata: sed materia celi non potest esse sub forma elementi quia non subicitur transmutationi/ quia sub forma quam habet non potest suscipere qualitates activas & passivas. Alii autem dant aliam causam: quia forma celi complet & satiat appetitum sue materie: quia virtute continet alias formas.

Contra hanc opinionem arguitur: quia forme communicantes in materia secundum quod est subiectum forme nate sunt esse successive in eodem quantum est de se sed formas tales necessario consequuntur qualitates active & passive: ergo si communicant in materia primo modo communicant etiam secundo modo maior est nota: quia formas illo modo communicare nihil aliud est quam materiam esse indifferentem quantum est de se ad recipiendum successive quamlibet illarum minor patet: quia proprietates accidentales que consequuntur per se formas substantiales debent eas consequi secundum quod erigit earum essentialis conditio et naturalis & per se sed omnes forme que secundum se nate sunt esse circa idem ex sua conditione erigunt accidentia per que forme diverse nate sunt esse circa idem successive & illa accidentia sunt qualitates active & passive: ergo omnes forme que nate sunt esse circa idem habent qualitates activas et passivas per quas nate sunt se consequi in tali materia successive.

Item materia non est nisi capacitas & potentia formarum secundum Augusti. de natura boni: sed natura materie non tollitur per quacunque formam ergo nec eius capacitas: sed materia aeris est in potentia ad formam ignis: ergo & omnis materia eiusdem rationis est in potentia ad formam ignis. ergo materia celi est in potentia ad formam ignis sed nihil potest esse susceptivum forme ignis nisi sit susceptivum caliditatis ergo materia celi quantum est de se est transmutabilis. **I**tem appetitus naturalis non est frustra nec potest per quacunque formam tolli: sed appetitus materie nihil aliud est quam potentia ad formam quam non habet ad quam sequitur privatio ergo materia non obstante forma celi appetit alias quia est in potentia ad eas: sed talis potentia non potest reduci ad actum sine transmutatione materie ergo si materia est in potentia ad talem formam quantum est de se. Erit etiam quantum est de se transmutabilis ad eam quod non potest fieri nisi per qualitates primas.

Secundo Omni potentie passive correspondet in natura potentia activa: sed si materia aeris est in potentia ad formam solis poterit per aliquod agens naturale induci forma solis in illam materiam: antecedens patet: quia potentia passiva naturalis se habet correlativè ad potentiam activam naturalem.

Ad hoc dicit Orham in. 2. q. 22. quod simpliciter loquendo antecedens est falsum: quia materia hominis est potentia passiva respectu anime intellective:

et tamen isti potentie passive non correspondet potentia naturalis actiua quia anima non potest produci ab agente naturali. Sed hoc non valet. Tum quia anima non est in potentia materie sic quod possit educi de ea sed solum introduci modo datur agens naturale quod potest disponere vltimate ad susceptionem talis forme. Tum etiam quia forma celi est totaliter immersa materie et sic educibilis de potentia materie.

Tertio Si materia celi non potest esse sub alia forma quia satiatur propter nobilitatem forme celi ergo materia hominis non poterit esse sub alia forma cum illa sit nobilissima omnium. Item materia ignis est in potentia ad formam celi ergo aliquod agens naturale potest disponere dispositione vltimate ad susceptionem talis forme. Item philosophus dicit. 7. meth. quod materia est quare potest esse et non esse si ergo materia celi est eiusdem rationis cum alijs per eam potest celum esse et non esse.

Quarto. Forma saturni est nobilior forma mercurij aut iouis: ergo potest in orbem iouis inducere qualitates disponentes ad susceptionem sue forme nec forma iouis faciat materiam quia perfectior est forma saturni. Queritur ergo quare saturnus agendo in iouem non potest inducere formam suam corrumpendo formam iouis non propter qualitates primas quia ille non requiruntur ad inducendum formam celi in materia.

Item Sol potest agere in materia ignis et introducere dispositiones ad formam suam si sint eiusdem rationis ille materie: ergo sol est generabilis. antecedens patet: quia introductio talis dispositionis non repugnat igni ex parte materiae nec requiritur quod possit materia tales dispositiones habere sub propria forma: quia quod ex igne fit aqua materia non recipit frigiditatem sub forma ignis sed solum sub forma aque.

Item secundum eos qualitates corporales ponuntur solum in materia et non in forma: ergo nihil prohibet materiam ignis recipere dispositiones a sole ad formam suam. Item materia inferiorum est corruptibilis et materia superiorum est incorruptibilis: et non sunt eiusdem rationis. Item philosophus. 10. meth. dicit quod corruptibili et incorruptibili nichil commune nominis.

Quinto Quorum non est vna potentia nec vna materia sed corporum inferiorum et superiorum non est vna potentia: igitur. minor patet: quia secundum philosophum. 8. et 11. meth. in inferioribus est potentia ad esse sed in superioribus tantum ad vbi. Item materia subiacet corruptibilitati solum ratione priuationis admittit sed materia celi non subiacet corruptibilitati: ergo non est eiusdem rationis cum materia inferiorum.

Item queritur quare celum est incorruptibile non propter materiam quia est admixta priuationi neque propter formam: quia scilicet agens naturale: ut dicunt quidam non potest eam producere et sic nec corrumpere: quia homo esset incorruptibilis habet enim formam incorruptibilem ergo hoc puenit ex eo quod talis forma non potest separari a materia quod quidem non contingit nisi ex hoc quod illa materia non habet potentiam de se ad aliam formam.

Item Si celum est incorruptibile quia pro solum primum agens potest induci vel auferri forma celi et de se est sub materia corruptioni subiecta: et esse incorruptibile conuenit celo solum extrinsece ut dicat celum incorruptibile non quia non possit corrumpi: sed quia potest non corrumpi et hoc est platonizare.

Notandum preterea quod secundum aliquos. Opinio

commentatoris est celum non habere materiam tanquam partem essentialem sui sed solum esse actum. id est formam subiectam quantitati et motui ratio sua est quia sola transmutatio realis arguit materiam que etiam opinio multis videtur fuisse opinio philosophi unde gabriel in dicit in. 2. quod magis hec opinio concordat rationi naturali que non ponit pluralitatem sine necessitate. Quod autem ista sit opinio commentatoris probatur ex. 1. celi. c. 5. et 10. vbi ait Corpus celi non est compositum ex forma et materia sed est simplex idem ponit 2. celi. c. 4. et 41. Item de substantia orbis dicit Corpus celeste est simplex et non compositum ex materia et forma idem ponit. 8. phi. c. 89. Alijs autem videtur quod secundum commentatorem in celo sit ponenda materia quia in principio libri de substantia orbis dicit Celum compositum ex duabus naturis et postea queritur utrum sint materia et forma et determinat quod sic et subdit quod huiusmodi materia non est eiusdem speciei cum materia rerum generabilium. Item. 12. meth. c. 10. dicit quod Omnia eterna que mouentur motu secundum translationem habent materiam sed non materiam generabilium.

Item in de substantia orbis. c. 2. sic inquit. Sola autem illa materia est principium corruptionis que est in potentia ad non esse et coniuncta priuationi qualis non est materia celi licet enim ipsa sit pura potentia tamen semper est coniuncta eidem actui et passiuo determinat sibi formam quam habet nec est indifferens ad plures formas. Et quo patet quod secundum commentatorem non solum est in celo materia sed etiam alterius rationis a materia inferiorum.

Dicunt ergo isti quod omnino secundum Auerroym ponenda est in celo materia tanquam pars essentialis. Et quod negat in celo esse materiam non est absolute accipiendum sed solum de materia que est potentia ad esse et non esse sicut est materia generabilium. Et hoc potest persuaderi ex. 8. meth. et 12. c. 10. vbi dicit Videmus quod corpus celeste non componitur ex materia que est in potentia.

Et quia nomine materie communiter accipitur illa potentia per quam potest aliquid esse et non esse. Ideo quandoque sine determinatione negat materiam in celo. 8. meth. declarauit intentionem suam dicens Celum esse corpus simplex non quia non componatur ex materia et forma: sed quia non componitur ex contrarijs et similiter quia non est resolubile in alia corpora propter quam causam elementa dicuntur simplicia: vnde quoniam cometa. Et celum non habet materiam adducit pro fundamento suo materiam esse principium corruptionis. Et quo patet quod eius intentio fuit negare in celo materiam subiectam generationi.

Tamen beatus Thomas in. 8. physicorum super Text. com. 79. impugnat commentatorem ex eo quod dicit celum non esse compositum ex materia et forma quasi ex potentia et actu sed esse materiam actu existentem. Et prima pars. q. 66. ar. 2. dicit Auerroym fingere quod ipsum corpus celeste sit materia celi ens in potentia ad vbi et non ad esse. Et. 8. physicorum dicit eum deceptum per equiuocationem potentie que quandoque se habet ad opposita: et hec excluditur a corpore celesti.

Quibusdam videtur commentatorem quod estimasse in celo non esse materiam: ut patet ex passibus allegatis: unde commen. 5. primi celi dicit Iste locus est fortior omnium locorum facientium errare quod celum sit compositum ex materia et forma: et commento decimo. Forme que sunt in materia contrarie sunt: et si esset forma in materia sine contrario: natura ociose egisset quod esset: quia fecisset

no. Commentator.

Primi de celo & mundo

potentia que non posset reduci ad actum quod contin-
geret si poneretur potentia sine generatione & corru-
ptione. ¶ Itē. 2. celi cō. 4. dicit q̄ si celum esset com-
positum ex materia & forma esset gñabile & propter
hoc corp⁹ celeste caret potentia oīno & cō. 41. dicit q̄
Si corpora celestia essent eadē genere & plura specie
essent cōposita ex materia & forma diuersa & sic s̄ēt
gñabilia. ¶ Itē. 1. celi. cō. 95. dicit q̄ Corpus celeste
nō est materia hñs formā quia tūc eēt graue vel le-
ue. Nichilominus tñ in. 12. meth. & in de substantia or-
bis cōmentator opinionē suā retractauit alias non
videtur quin cōtradicat sibi ipsi. De hys egidi⁹ de ro-
ma & bernardus de gannaco in impugnatione. 2. q.
pumi quodlibet godofredi.

¶ Notandum preterea q̄ scđm S. T. 8. phi. Causa
positionis cōmētatoris videtur ex hoc processisse q̄
potentia finita non videtur posse conseruare tēpore
infinito & per consequēs si celum esset cōpositum ex
materia & forma videtur q̄ non h̄et esse incorrupti-
bile nisi ab alio quod est impossibile secundū eus : q̄
sequeretur q̄ id quod in se est corruptibile fieret eter-
num. Concedit ergo auctores q̄ perpetuitas mot⁹
potest esse ab altero sed nō perpetuitas essendi. Ex
hoc infert celū non habere materiā: quia non habet
potentiā ad non esse. ¶ Contra hoc arguit. S. T.
ex pho. 1. celi dicente. T. c. 20. q̄ celum habet poten-
tiā ad hoc q̄ sit semp ergo in celo est potētia ad esse.
¶ Itē arguitur q̄ Celū non habeat ex se esse et per
consequēs q̄ habet eternitatē essendi ab alio per cō-
mēta. i. de substantia orbis confitentē q̄ deus est cā
celi nō solum q̄tum ad motum sed q̄tum ad substā-
tiam eius quod non est nisi quia ab eo h̄et esse. Et i
hoc etiam cōsonant verba eius. 5. metha. & in princi-
pio. 8. phi. q̄ quedam sunt necessaria que habēt cau-
sam necessitatis. ¶ Scđo af q̄ de mente Aristote-
lis sit ponere esse celi cātū a deo. Nam. 2. metha. T.
c. 4. & 8. Maxime ens est causa esse aliorū. ¶ Item
cōmē. 2. phi. cō. 75. ex ordine rerū adinuicē infert eē
aliquid cui⁹ prouidentia mūd⁹ gubernat et illud est
de⁹. Et de substantia orbis. c. 2. dicit q̄ quidam dire-
runt aristotelē non ponere causam agētē celum sed
solum mouentem & istud fuit valde absurdum. Ex
quo patet creationē esse possibilem secundū philoso-
phum & cōmentatorē: vnde S. T. 2. d. 1. q. 1. ar. 2. & 8.
phi. sup. T. c. 15. dicit q̄ philosoph⁹ nō negauit crea-
tionē nisi quo ad nouitatē essendi. ¶ Idē dicit Sco-
tus. 1. d. 2. & quol. 7. licet quidam dicant q̄ etiaz quo
ad nouitatē essēdi scđm cōmenta. & philosophum sit
ponenda creatio quia cōmētator. 12. metha. cō. 18. di-
cit q̄ Tenentes creationē dicunt q̄ agens creat to-
tū de nouo ex nihilo. Similiter arguit de aia ratio-
nali supposito q̄ sit immortalis: vt dicit Arist. 12. me-
tha. T. c. 17. & q̄ non fuit ab eterno vt ipse probat cō-
tra platonem. Ex quib⁹ sequitur aiam non educi de
potentia materie (quia esset corruptibilis) & per con-
sequens de nouo creari. S. T. de po. q. 3. ar. 9. Si di-
catur hoc esse contra. S. T. locis allegatis negantē
creationem quo ad nouitatē essendi secundū philo-
sophum dicēdū q̄ dictum. S. T. intelligitur quo ad
creationē mundi & non de animabus. Sed an deus
agat necessitate nature secundū philosophum: vi-
de Petrum bruxellē. preceptorem meum. 8. phisic.
q. 3. ar. 2.

¶ Aduertendum vt dicit. S. T. li. 2. cōtra gēt. c. 30.
Licet omnia ex dei voluntate dependeant & nichil

necessario aliud a se velit absolute vt probatur li. 1. c.
82. & 84. non tamen propter hoc excluditur absolu-
ta necessitas a rebus. Sunt enim quedam in rebus
que simpliciter & absolute necesse est eē: vnde illeres
in quibus non est materia vel si est non est in poten-
tia ad aliam formam non habent potentiam ad nō
esse: eas igitur simpliciter et absolute necesse est es-
se.

¶ Conclusio prima.

¶ Celum habet materiam etiam secundum opinio-
nem philosophi Prima pars. Probatur ratioe. S.
T. 1. parte. & 2. sententiarum & 1. celi. quia Celus est
ens in actu ergo vel est actus vel habens actū. Nō
primum quia esset nature intellectualis ergo secūdu
& per consequēs est cōpositum ex actu & potentia.

¶ Preterea. Celum est sensibile ergo materiale.
¶ Item philosophus. 1. celi. T. c. 95. dicit celum esse
cōpositum ex tota materia sua & ideo est incorrupti-
bile. ¶ Secundo in celo est quantitas sed prima ra-
tio recipiendi quantitatem est materia vt patet i ho-
mine qui a forma rationali non habet quantitatem
ergo celum habet materiam minor adhuc patet per
cōmēta. 7. meth. cō. 8. dicentem q̄ remota materia
remouentur tres dimensiones & omnia nouem gñā
accidentium. ¶ Item secundū philosophum hic
T. c. 92. Alterum (inquit) est hoc celum & celum sim-
pliciter & hoc quidem vt species & forma & hoc vt ma-
terie mixtum. Et T. c. 93. dicit q̄ licet mundus & ces-
lum sit cōpositus ex materia & forma: non tñ opor-
tet esse plures mundos: quia forma istius occupat
suam totam materiam. Idem dicit de celo. T. c. 95.
¶ Item cōmentator in de substantia orbis dicit
q̄ dimensiones non recipiuntur in celo nisi mediāte
forma: ergo est aliquid recipiens: non nisi materia
¶ Item philosophus. 6. phi. T. c. 32. probat q̄ omne
quod mouetur habet materiam. ¶ Item. 6. metha.
dicit q̄ omnia que pertinet ad phisicaz consideratio-
nem habent esse in materia: sed celum est huiusmodi
vt dicitur. 12. meth. T. c. 6. ergo & c.

¶ Tertio. In celo sunt qualitates sensibiles: ergo &
materia. tenet consequentia: quia qualitates sensibi-
les distinguntur ab alijs: quia sunt coniuncte mate-
rie & secundum esse & secundum rationem. 2. phisic.
& 7. meth. T. c. 18. ¶ Item. In celo est raritas & dē-
sitas secundum cōmentatorem. 8. meth. cōmento
12. & philosophus. 2. celi. T. c. 42. dicit q̄ stella est dē-
sior pars sui orbis: ergo in eo est materia: patet con-
sequentia per diffinitiones rari & densi. ¶ Item Ce-
lum est animatum secundū philosophū. 2. celi. T.
c. 1. ergo habet materiam: quia omne animatum est
corpus: vt patet ex arbore porphiris.

¶ Quarto arguitur auctoritatibus Aristotelis. 12.
meth. T. c. 6. dicentis q̄ omnis qualitas sēnsibilis ha-
bet materiam: quia omne mobile habet materiam.
Et. T. c. 10. dicit q̄ aliam materiam hñt ea que trans-
mutantur: quia habent generabilem. sempiterna ve-
ro non habent materiam generabilem: sed subiectaz
motui locali. vbi etiam cōmen. dicit q̄ in eternis corp⁹
poub⁹ est materia. ¶ Itē hic. T. c. 92. dicit phs sic.
Quoniā igitur est celū sensibile: singulariū vtq̄ erit
sensibile enim esse in materia existit. ¶ Item. T. c.
95. Celū aut (inquit) est q̄dē singularium & corp⁹ q̄ ex
materia. ¶ Itē. 2. meth. T. c. 12. & 16. dī q̄ in oīni eo
quod mouetur necesse est intelligere materiā.

¶ Conclusio secunda.

Licet materia celi et horum inferiorum sint eiusdem rationis logicalis non tamen conveniunt in ratione physica nisi analogice. **P**rima pars patet. Quia omnia corpora conveniunt in ratione corporis et omnis materie in ratione potentie. Diffinitur enim materia prima quod est pura potentia susceptiva forme substantialis. **I**tem substantia dicitur univocum de omnibus substantiis alias non esset genus ergo dicitur univocum de celo et inferioribus. **S**ecunda pars probatur rationibus factis contra opinionem contrariam. Et adhuc probatur quia due conveniunt in materia agunt et patiuntur ab invicem et sunt transmutabilia. ut dicitur. 1. de gene. 2. c. 1. sed corpora celestia et inferiora non sunt hominibus igitur. **I**tem privatio est accidentia in subiecto apto nato sed materia celi non est apta ad aliam formam: quia forma satiatur totam potentiam materie. **I**tem Commentator de substantia orbis. c. 4. dicit quod secundum themistium sol et luna et alie stelle aut sunt forme non in materia: aut si sunt in materia: materia dicitur univocum de eis et alijs corporibus. **T**ertia pars probatur a. S. 2. 1. parte. quod conveniunt secundum analogiam in ratione potentie.

Conclusio tertia.

Licet Celum sit a deo productum effectivum non tamen debet dici genitum vel ab eterno creatum.

Prima pars iam superius probata est esse de mente philosophi et commentatoris. Et adhuc probatur. In quolibet genere cause deveniendum est ad primam causam omnium illius generis ergo dabilis est prima causa efficiens et illa est deus. **I**tem si repugnat celo habere causam efficientem hoc esset quod est eternum: sed hoc est falsum: quod motus celi est eternus: et tamen habet causam efficientem. **I**tem philosophus hic. 2. c. 100. dicit quod a primo principio omnibus derivatur esse: his quidem clarius his vero obscurius. Et. 2. c. 32. dicit quod deus et natura nihil faciunt frustra: ergo deus non solum est finis: sed etiam faciens. **I**tem commentator in de substantia orbis dicit quod celum non tantum indiget virtute mouente: sed etiam largiente permanentiam eternam. Dicit etiam quod mouens totum est agens totum.

Item 12. meth. c. 36. dicit quod in separatis idem est efficiens et finis: sed deus est finis celi: ergo efficit celum. **I**tem 7. meth. c. 31. dicit quod factio virtutum intellectuum movit Aristotelē ad ponendum mouens separatim a materia: quod cum ille virtutes sint non mittit cum materia: oportet quod generentur quomodo a non mixto cum materia. **S**ecunda pars patet: quod generatio fit ex aliquo presupposito celum autem non est factum a deo aliquo presupposito ex parte celi: ergo. **T**ertia probat S. 2. contra generem. li. 2. c. 31. Quia deus omnia creavit voluntate et non necessitate ergo potuit non creare: prout tenet: quia deus non necessario vult ea quod vult ut probat. S. 2. 1. contra generem. c. 82. sicut nec artifex necessario vult artificata.

Contra hec a. 1. quod Celum sit alterabile quia Luna recipit lumen a sole et obscuritate a terra ergo alteratur a luce in tenebras. **I**tem Ad opus omne quod alteratur augeri vel minui: ergo ratio philosophi nulla est antecedens patet. Tum quia Augmentum solum reperitur in viventibus manifestum est autem multa alterari que non vivunt. Tum quia quando aqua calefit alteratur et tamen nulla materia sibi additur ergo non augetur.

Item omne agens in agendo repetitur. 1. de gene. 2. c. 54. sed celum alterat hec inferiora: ergo al-

teratur ab eis.

Secundo arguitur quod Celum non habeat materiam quia philosophus. 1. huius. 2. c. 21. dicit quod in celo non est aliquid ex quo factum sit igitur. **I**tem omnis potentia passiva est in potentia contradictionis. 5. meth. 2. c. 17. sed celum non est in potentia contradictionis nec aliquid eius quia est sempiternum et necessarium.

Item materie semper admixta est privatio que semper machinatur ad maleficium. 1. philo. 2. c. 80. sed ubi est privatio est potentia ad corruptionem: ergo celum esset corruptibile. **I**tem materia est qua res potest esse et non esse. 7. meth. 2. c. 22. sed celum non habet potentiam ad esse et non esse. ergo nec materiam.

Tertio Quecumque sunt intransmutabilia non habent materiam. 8. meth. 2. c. 14. sed celum est intransmutabile quia est eternum ergo. Forte dicitur quod non habent materiam subiectam generationi. Contra philosophus ibidem concludit quod accidentia non habent materiam ex qua per hoc quod non sunt per se transmutabilia sed celum non est per se transmutabile ergo non habet materiam ex qua. **I**tem philosophus. 5. meth. 2. c. 17. dicit Celum non fatigari in motu quia causa fatigationis est materia ergo in celo secundum eum non est materia. **I**tem 8. meth. 2. c. 4. dicit quod ad transmutationem substantialem sequuntur alie: sed non econverso. Ex quo videtur innuere celum non habere materiam de genere substantie. **I**tem 9. meth. 2. c. 7. dicit eandem esse potentiam contrariorum Ex quo infertur quod in eternis non est potentia nisi ad ubi.

Quarto arguitur quod Materia celi et corruptibilium non conveniant in ratione logica. Quia si celum esset species contenta sub uno genere logico constitueretur per differentiam contrariam differentiis aliarum specierum. Contrarietas autem differentiarum est vera contrarietas formarum succedentium sibi in eodem subiecto secundum commenta. 2. celi ergo sub materia celi posset esse alia forma. **I**tem corruptibile et incorruptibile differunt plusquam genere secundum philosophum.

Quinto arguitur quod Celum conveniat in materia cum inferioribus. Quia generans et genitum debent convenire: sed celum generat inferiora: ergo convenit cum eis et non in forma: ergo in materia minor patet. 2. de generatione. 2. c. 55. **I**tem raritas et densitas celi est eiusdem rationis cum raritate ignis et inferiorum ergo et materia in qua recipitur illa raritas. Similiter arguitur de quantitate que est in celo et de lumine que sunt eiusdem rationis hic et ibi.

Sexto illud quod est pura potentia ad esse simpliciter nihil actualitatis includens est in differens ad esse et non esse sed materia prima est huiusmodi: que est indifferens ad esse et non esse: ergo aut celum est corruptibile quantum est de se aut non habet materiam.

Item Materia prima de se est indeterminata et indiget forma ad determinationem suam. ergo materia celi de se est in potentia ad aliam formam: quia si de se non potest habere nisi istam ergo de se est determinata ad istam.

Septimo Sequeretur quod etiam materie celorum non essent eiusdem rationis sed tot erunt materie prime quot corpora celestia. Quia aut materia solis et lune sunt eiusdem rationis aut non si sic ergo materia solis est in potentia ad formam lune et cum non habeat eam est

Primi de celo & mundo

sub priuatione eius materia aut sub priuatione est principium corruptionis igitur sunt corruptibilia. ¶ Item vt supra dictum est impossibile est ea que sunt diuersarum rationum esse in equali gradu propinquitatis ad deum sed materia celi prima & inferiorum sunt in equali gradu propinquitatis ad deum ergo: minor patet. quia vtraque est pura potentia. ¶ Item sicut ponitur gradus in actu sic & in potentia sed in actu puro non ponuntur gradus ergo nec in potentia pura. ¶ Item secundum philosophum. 7. meth. 2. c. 49. Actus separat & distinguit ergo secluso actu a materia celi & inferiorum non distinguntur.

¶ Octauo Materia celi est pura potentia ergo potest priuari illa forma ergo potest esse sub alia et per consequens est priuata nuncilla quam haberet.

¶ Item Celum & hec inferiora conueniunt in forma corporeitatis ergo & in materia. ¶ Item philosophus in primo philosophi. loquens de mobili in communi ponit tantum unam materiam primam. ¶ Item Aristoteles. 2. meth. dicit quod necesse est ymaginari materiam in remota ergo que conueniunt in motu conueniunt in materia: sed ignis & celum conueniunt in motu circulari: ergo & in materia.

¶ Nono Aque secundum sacram scripturam sunt supra firmamentum: unde dicitur celum aqueum et ille aque conueniunt cum aquis inferioribus: quia in principio erant una aqua: ideo dicitur gen. 1. Fiat firmamentum in medio aquarum & diuidat aquas ab aquis: omne autem quod diuiditur oportet prius esse unum. ¶ Item Celum empireum videtur esse de natura ignis: dicitur enim empireum secundum strabum quia igneus: pyr enim grece est ignis latine.

¶ Item Prima die creata est materia prima secundum Augustinum dicentem quod nomine terre intelligitur materie prima ex qua reliquis diebus formata sunt ea que in illis creata sunt: sed corpora celestia non sunt creata prima die: sed firmamentum secunda die. Luminaria autem quarta die: sed tempore precedente materia non erat sine forma ergo materia celi est in potentia ad aliam formam.

¶ Decimo arguitur quod creatio non sit possibilis secundum Aristotelem quia omni agenti subijcitur materia 1. phi. co. 60. sed creati non subijcitur materia quia creatio est ex nihilo ergo nullum agens creat.

¶ Item omne agens extrahit ad actum id quod est in potentia: 12. meth. co. 44. sed in creatione nichil extrahitur de potentia cum ibi nulla presupponatur potentia ergo. ¶ Item omne agens facit compositum transmutando materia. 12. meth. co. 18. ergo in omni actione presupponitur materia secundum philosophum. ¶ Item omnis potentia actiua est principium transmutandi aliud. 5. meth. 2. co. 17. sed per creationem nichil transmutatur ergo nulla est potentia creatiua secundum philosophum.

¶ Undecimo autem ex cometa. 4. celi. co. 1. dicente quod res eterne non habent causas agentes sed solum causas finales & formales. ¶ Item vbi cumque Aristoteles loquitur de efficiente describit ipsum per principium unde motus vt patet. 2. physico. 2. c. 9. & 5. meth. 2. c. 2. ¶ Item efficiens debet esse aliquo modo prius tempore effectui. 12. meth. 2. 16. & 121. sed celum est eternum. ¶ Item ea que sunt ex nichilo quantum est de se in nichilum tendunt: ergo omnibus creatis inest potentia ad non esse: & per consequens nulle res alie a deo sunt necessarie quod est contra philosophum.

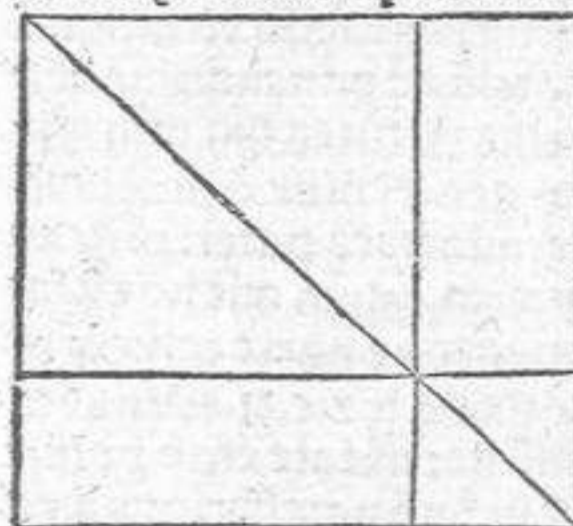
¶ Duodecimo arguitur quod si celum est creatum oportet

ipsum esse ab eterno: quia effectus procedens a causa preceedit per actionem eius sed actio dei est eterna alias fieret de agente potentia actu agens: & et res producte per talem actionem. ¶ Item posita causa sufficienti necesse est effectum poni sed si deus creauit mundum est sufficiens causa productionis eius ergo cum deus sit eternus mundus erit eternus.

¶ Item vnumquodque tantum durat in esse quanta est sua virtus essendi sed virtus mundi est ad semper essendum ergo semper fuit & est & erit.

¶ Ad primum dicitur quod duplex est alteratio scilicet passiva secundum quam aliquid abijcitur & aliud additur vt cum aliquid alteratur de calido in frigidum & sic diffinitur quod alteratio est mutatio de contraria qualitate in contrariam vel mediam. Alia est perfectiua secundum quam aliquid ab alio perficitur absque abiectione alterius forme & solum talis reperitur in celo quia quedam corpora celestia recipiunt virtutes ab alijs secundum coniunctiones & varios aspectus absque hoc quod aliquod eorum propriam virtutem amittat. ¶ Sed contra Jupiter impedit saturnum ergo minuit virtutem eius similiter venus mercurium & ita de alijs. Dicendum quod planeta dicitur impedire planetam vel vincere. Non quia diminuat virtutem alterius: sed quod propter fortiore impressionem non potest recipi influentia alterius que est contraria virtus tamen a qua procedit talis influentia non minuitur. Et sic distantia solis in hyeme impedit caliditatem licet sol tantam habeat virtutem in se sicut in estate tamen radij non refranguntur in hyeme ad angulos rectos vel ita propinquos angulis rectis sicut in estate: & etiam possit esse minor calor in estate vno tempore quam alio non propter refractionem radiorum sed propter virtutes aliorum planetarum & coniunctiones & aspectus eorum inter se vel in aliquo signo.

¶ Ad aliud dicitur quod philosophus loquitur de augmento quo acquiritur maior quantitas siue fiat per additionem materie siue per rarefactionem sicut autem augmentum proprie dictum non fit sine additione materie ita nec generaliter dictum sine rarefactione que non fit sine alteratione in corporibus physicis quod in mathematicis potest esse augmentum sine alteratione puta cum quadrato apponitur binomium vt dicit philosophus in predicamentis.

¶ Ad aliud dicitur quod verus est si communicet in materia cum passo et si agat ex contrarietate.

¶ Ad aliud iam dictum est.

¶ Ad aliud iam dictum est.

¶ Ad secundum dicitur quod philosophus dicit non esse aliquid ex quo sit factum quia oportet illud precedere: & autem celum sit compositum ex materia & forma non tamen factum est ex materia. i. presupposita materia sed ex nihilo.

¶ Ad aliud dicit ibi Sane. Thom. quod philosophus loquitur de potentia passiva secundum quam aliquid potest esse & non esse vel simpliciter vel secundum quid unde subiungit philosophus quod non est in conueniens id quod mouetur motu sempiterno habere materiam quia licet non sit in potentia ad moueri simpliciter est tamen in potentia ad hoc vel ad illud vbi.

Ad aliud dicitur q̄ philosophus loquitur de materia mitta priuationi ⁊ que est subiectus generatio nis vt patet quia ibi querit principia rerum ḡnabiliū Et ita dicatur ad aliud vnde philosoph⁹ i.7. meth. ex hoc infert q̄ in omni generatione oportet eē ma teriam.

Ad tertium dicitur q̄ philosoph⁹ nil aliud inten dit nisi q̄ ea que nullo modo possunt trāsmutari per se idest quocunq; motu moueri per se non habēt ma teriam ex qua sed solum in qua: albedo enim non al teratur sed album. Celum autem per se mouetur.

Ad aliud dicitur q̄ non est fatigatio in motu celi quia motor eius non est coniunctus materie.

Ad aliud dicitur q̄ celum non est generabile: vnde dicit ibi philosophus. Non enim necesse est: si aliquid habet materiam localem hoc ⁊ generabilem ⁊ corruptibilem habere. Ad aliud dicitur q̄ propo sitio philosophi intelligitur nisi talis potentia sit de terminata ad vnum illorum sicut eadem est potentia ad album ⁊ nigrum calidum ⁊ frigidum. Sol enī nō est in potentia ad ten ebrositatem naturaliter nec ce lum ad quietem ⁊ c̄.

Ad quartum dicitur q̄ Contrarietas differētia rum est contrarietas solum generaliter dicta alias non reperiretur i predicamēto substātie. Ad aliud dicitur q̄ verum est de genere phisico.

Ad quintum dicitur q̄ Celum couenit cū infe rioribus in hoc q̄ virtute continet quicquid cōtinēt inferiora sed non formaliter. Ad aliud dicit Com mentator in de substātia orbis q̄ raritas ⁊ huiusmo di accidentia solum analogice conueniunt cum supe rioribus ⁊ hoc potest dici loquendo phisice: quia ac cidentia horum inferiorum sunt corruptibilia. celi autem incorruptibilia. Secundo dicitur q̄ quan titas ⁊ cetere qualitates sunt eiusdem speciei hic ⁊ i celo sicut ⁊ lumē vt dicit. S. T. de veri. q. 9. ar. 1. 7^m. ⁊ 2. celi super. T. c. 53. dicit q̄ figura lux et magnitu do sunt eiusdem nature in celo ⁊ inferioribus: ⁊ hoc patet ex philosopho. 2. de anima. T. c. 68 ⁊ 69.

Contra. S. T. 2. d. 2. q. 2. ar. 2. 5. dicit oppositum Dicendum q̄ rarum ⁊ densum inueniuntur in corpo ribus celestibus secundum q̄ astra sunt spissiora et magis commassata q̄ spere eorum: non tamen secū dum differentiam contrarietatis: sed secundum ad ditionem ⁊ diminutionem virtutis: vt dicit. S. T. 2. celi super. T. c. 42. Ideo rarum ⁊ densum non sunt eiusdem speciei hic ⁊ ibi sed cetere qualitates ⁊ lux ⁊ diaphaneitas sunt eiusdem speciei. Rarum enim ⁊ densum in hys inferioribus sunt qualitates secunde cāte a primis non autem in celo ymo non videtur ra rum in celo aliud esse q̄ distantia partium ⁊ densum appropinquatio earum. Contra. S. T. de poten tia. q. 5. ar. 1. 6. dicit q̄ lumen non est in acre sicut for ma naturalis prout est in corpore lucido sed magis per modum intentionis sicut similitudo hominis in speculo sed similitudo rei non est eiusdem speciei cū ipsa rei in naturalibus ergo ne lumen aeris et solis idem ponit. q. 6. ar. 4. Dicendum q̄ lumen habet in aere esse intentionale. i. spūale q̄ dat esse spūale co loubus quia per ipm species colorum recipiuntur i medio ⁊ organo. vt dicit. S. T. 2. d. 13. ar. 3. Habet tñ etiam eē reale s; non ita perfectum sicut in sole vt dicit S. T. 1. q. 67. 3. ⁊ 2. de aia super T. c. 69. Si dica tur. Quātitas sequit materiā ergo diuersa materia arguit diuersitates q̄titatis: dic q̄ sequitur materiā

secūdu rōnē cōez materie vt est subiectū forme ⁊ non pro q̄to est admixta priuationi.

Ad sextum dicitur q̄ materia est pura potentia idest non habet esse nisi per formam sed tamē cū hoc stat q̄ determinet sibi formam a qua non possit se pa rari ⁊ ad illam non erit in potentia contradicōis ideo negetur maior. Dupliciter ei dicitur eē aliquid in potentia ad esse vno mō ad esse quod iā h; eo mō quo dī q̄ omnis materia habens formā ⁊ omne sub iectū habens accidens comparatur ad ipsum vt po tentia ad actū. Alio mō potest sumi potentia ad eē pro potentia receptiua alicuius esse quod nōdū h; sed pōt h;e secūdu q̄ dicimus albū actu eē nigrum in potentia ⁊ sic materia celi non habet potētiā ad esse ⁊ maior in hoc sensu est vera. Ad aliud dicit q̄ materia prima si sumatur in ḡne est ideterminata de se sed si sumatur materia prima i tali vel tali ḡne entiu est determinata ad formas illi ḡnis. Et sic ma teria prima in genere corruptibiliū determinat sibi formas separabiles a potentijs. Materia vero pri ma celestium determinat sibi actus inseparabiles a potentijs.

Ad septimū dicunt quidā q̄ materia prima supe riorum est alia ⁊ alia. Sed contra De⁹ potest fa cere plures soles ⁊ erunt eiusdem speciei. Forte ne gas q; km. S. T. 1. q. 47. ar. 3. 3. mundus iste cōstat ex tota sua materia ideo nō est possibile eē aliam ter rā p̄ter istā ita de alijs corpōibus mūdū cōstituē tibus est dicendū. Contra deus pōt facere plures mūdōs: vt dicit. S. T. de p̄i. q. 20. ar. 4. Itē De⁹ pōt diuidere soles in duas medietates ymo beati lo quēdo post iudiciū diuidēt celū: vt dicit S. T. 2. d. 2. q. 2. ar. 2. 5. Queritur ergo facta diuisione an materia vnus partis sit in potentia ad formā alterius Si sic ⁊ non habet eam ergo est priuata ea. Si nō ergo nō sunt eiusdē rōis: Ideo q; non est ponēda pluralitas sine necessitate dicatur q̄ oēs materie corpōum su periorū sunt eiusdē rōis. Pro quo aduerte q̄ ma teria dicit eiusdem rōis que simlē modū effēdi h; vbicūq; sit nō eiusdē aut rōis que dissimilē: vñ quia materia horū inferiorū semper est admixta priuatiōi sub quacūq; forma ponatur: ideo est eiusdē rōis in omnibus. Materia aut superiorū dī esse eiusdē rōis quia sub quacūq; forma ponatur satiat nec est i po tentia ad aliā quia ad nullā formā aliqua materia ē in potentia de se nisi per agens naturale induci pos sit saltē dispositiue. Contra Ea que cōicant i ma teria sunt adinucē transmutabilia. i. de ge. T. c. 1. er go si celi cōicant in materia sunt adinucē transmu tabiles. Itē Quēcūq; sunt eiusdē speciei quicquid est in potentia ad vnu: est in potentia ad aliud s; ma terie solis ⁊ lune sunt h̄mōi: ergo quacūq; formā pōt suscipere materia solis illā pōt suscipē materia lune.

Ad p̄mū dī q̄ ea q̄ cōueniūt in materia subiecta priuationi sūt iuicē trāsmutabilia ymo impossibile est q̄ celi trāsmutē ad inuicē q; de rōne materie eorum est q̄ satietur sua forma.

Ad 2^m dī q̄ maior est q̄a de po^o remota s; quā ali qd dī eē i potētia ad id qd nō h; s; loq̄ndo de pria potētia q̄ est iuncta actui nō opz. Sed Contra Se paref p̄ intellectū mā solis a sole ⁊ ymaginemur for mas solis ⁊ lune sine mā. Tūc illa mā est indetermi nata ad solem vel lunam (ponatur enim q̄ nunq; susceperit formam solis aut lune) ergo est in poten tia ad quamlibet illarum etiam remota quia nullā

Primi de celo & mundo

habet. ergo si ponatur in sole adhuc remanebit in ea potentia ad formam lune & cum non habeat eam est priuata ea. ¶ Forte dicitur qd casus est impossibilis. Sed qd pro nunc est impertinens materiam posse esse sine forma Admittatur casus. Et concedo qd erit idiferens ad utramque formam. ¶ Si ponatur in sole tunc non est amplius in potentia ad formam lune: qd forma solis complet totam suam potentialitatem sicut albedo separata est in potentia ad quodcumque subiectum. Si tamen ponatur in aliquo iam non est in potentia ad alia nec potest in eis poni & ita dicatur de anima creata ante corpus que de se est indifferens ad quodlibet: sed postquam in vno ponitur non est in potentia ad hoc qd in alio ponatur: vnde qd sit in potentia ad multa corpora non est propter priuationem eorum: sed propter indeterminationem sui actus formalis qui est dare esse seu informare. ¶ Sed vtrum materia talis diceretur priuata forma solis & lune videtur qd sic quia est apta nata esse sub forma cuiuslibet illorum & non est sub eis ergo priuatur qualibet illarum. ¶ Contra etiam poterit dici secundum opinionem Egidij & Thomae qd materia celi est eiusdem rationis cum materia inferiorum sed forma celi complet eam ideo naturaliter est incorruptibile.

¶ Sed dicendum qd non est simile: quia si materia celi est eiusdem rationis cum inferioribus est admixta priuationi: & per consequens non satiatur forma sua quia ratione priuationis appetit aliam sicut materia hominis appetit aliam formam non quia sit ea nobilior sed quia est priuata tali forma. Secundo dicitur qd dato qd agens naturale non posset celum corrumpere tamen ipsum agens naturale posset disponere materias inferiores ad formam celi maxime ipsum celum alias talis potentia passiva esset frustra. Non enim videtur ratio quare sol agendo in ignem vel aerem non posset alium solem causare. ¶ Ad aliud dicitur negando minorem. Et ad probationem dicitur qd licet utraq; sit pura potentia tamen vna est potentia ad formam nobiliores & que eam totam satiatur & alia non ideo vna est perfectior quia est potentia talis forme. ¶ Sed Contra ergo materia hominis est perfectior materia celi: qd forma hominis est perfectior forma celi. Dicendum qd licet forma hominis sit nobilior forma celi tamen corpus celi est nobilius corpore hominis vt dicit. S. T. 4. d. 48. q. 2. 3. 6^m. quia forma hominis non satiatur materiam. S. T. in 2. di. 1. q. 2. ar. 5. 1^m dicit qd perfectio celi est nobilior quam anima humana. Sed dicendum qd perfectionem celi accipit. S. T. pro angelo mouente celum: vt patet ibidem. ¶ Ad aliud negatur maior: quia actus purus debet continere in se omnem perfectionem possibilem reperiri vt patet. S. metaphisice. Tex. commen. 21. sed pura potentia non includit omnem imperfectionem. ¶ Itē etiā qd purus actus non est alteri vnibilis vnde possit plurificari sicut potentia pura.

¶ Ad aliud dicitur qd actus distinguit materias id est a forma accipitur distinctio vnus materie ab alia materia non tamen qd vna materia dicat aliquem actum supra aliam sicut & differentia constitutiva vnus relatiui sumitur a suo correlatiuo Sanct. Tho. 1°. q. 66. ar. 2. 4^m.

¶ Ad octauum dicatur secundum distinctionem datam de potentia.

¶ Ad aliud dicit Sanct. Thom. in 2. distinct. 12. qd forma corporeitatis logice loquendo est vna omnis

um corporum sed non secundum esse quia in inferioribus est in potentia contradictionis non autem in celo: & sic est alius modus potentie secundum esse: vt dicit Sanct. Thom. 1°. parte questio. 66.

¶ Ad aliud dicit Sanct. Thom. qd philosophus in primo physico. nondum probauerat esse quintam essentiam: ideo ibi nichil de hijs que sunt propria illi essentie determinat.

¶ Ad aliud dicitur qd ad conuenientiam aliquorum in motu generationis alterationis & augmenti requiritur communitas materie quia in talibus variatur aliquid intraneum rei: sed in motu locali nihil variatur de eo quod est intraneum rei: ideo subiectum talis motus est ens completum in esse primo talis rei motu ideo sufficit conuenientia materie secundum analogiam.

¶ Ad nonum dicit. Sanct. Thom. qd Aqua naturalis eiusdem speciei non est supra celum stellatus: sed dicitur Celum aqueum siue cristallinum propter diaphaneitatem sicut dicitur empireum propter splendorem. Et in 2. dist. 14. ar. 1. & 1°. q. 68. ar. 2. dicit qd istud celum est in quod reducunt astronomi motum orbis signorum qui est communis omnibus stellis ab occidente in orientem & iterum decimus ad quod reducunt motum diurnum. Et sic patet. n. esse celos quorum decem mouentur & vnum est immobile celum scilicet empireum.

¶ Ad aliud dicitur qd celum empireum non dicitur quia sit de natura ignis: sed propter lucem quam habet.

¶ Sed contra Ergo semper esset dies quia semper aer illuminaretur dicendum secundum. S. T. 1. q. 66. ar. 3. ad 4^m. qd Celum habet lucem non condensatam vt radios emittat sicut corpus solis sed magis subtilem vel habet claritatem glorie: que non est conformis claritati naturali.

¶ Ad aliud dicendum qd materiam informem dicit August. non precessisse tempore formationem: sed solum ordine nature vel originis. Alij vero sancti vt Chrysostomus & Ambrosius qui ponunt eam tempore precessisse non accipiunt materiam informem pro materia priuata forma: sed pro priuatione decoris & formositatis quam nunc habet. Per lucem autem prima die productam intelliguntur angeli secundum Augustinum sed secundum eos qui ponunt materiam informem precessisse duratione lux est qualitas creata post creationem materie informis. i. materie sub forma substantiali sine decore. Firmamentum autē dicitur die factum non quantum ad substantiam sed quantum ad decorem vel illi dies non dicitur successionem temporis sed ordinem nature vel firmamentum accipitur pro illa parte aeris in qua condensantur nubes & hanc expositionem commendat August. 2. sup. gene. ad litteram. Luminaria autem quarta die dicuntur facta non quin prima die sol haberet lumen suum similiter & luna: sed quia quarta die determinata est virtus eorum ad determinatos effectus. Videmus enim alium effectum habere radii solis alium radii lune & sic de alijs.

¶ Ad 10^m dicit qd maior est materia de agente per motum ideo posita est illa propter cometatorem ad probandum materiam esse ingentem. Et de tali agente dicit. 1. de ge. T. c. 29. qd agens est vni principium motus ¶ Ad aliud dicit qd maior materia est de agente de pedete & ideo assumit illam propter cometatorem ad probandum contra auicennam qd vna intelligentia non producit aliam.

¶ Et per hec patet ad aliud.

¶ Ad aliud dicitur quod nil aliud intendit philosophus nisi quod potentia actiua est principium agendi in aliud sed quia operatio que est cum motu est nobis magis nota quam ea que est sine motu ideo diffiniuit potentiam actiuam per esse principium transmutandi. Sed in 9. meth. T. c. i. declarans suam intentionem dicit quod potentia actiua se habet in plus quam potentia que est per motum.

¶ Ad undecimum dicitur quod res eterne non habent causas agentes quia actio proprie importat motum tamen habent causas agentes. id est dantes esse per simplicem productionem.

¶ Ad aliud dicitur quod philosophus diffinit causam agentem per motum quia est magis manifesta unde auicenna. id est sue sufficientie. ca. 2. dicit quod illa diffinitio solum est agentis phisici.

¶ Et per hoc patet ad aliud. ¶ Ad aliud dicitur. S. Tho. 2. con. gen. c. 30. quod res create dicuntur tendere in nichilum eo modo quo sunt ex nichilo quod quidem non est nisi secundum potentiam agentis. rebus ergo creatis non inest potentia ad non esse sed creator inest potentia ut eis det esse vel eis desinat influere esse.

¶ Ad duodecimum dicitur quod actio dei non est aliud a sua essentia licet forte dicat relationem ad id quod agit ideo licet sit eterna effectus tamen sequitur determinationem intellectus per imperium voluntatis ideo non est necesse quod effectus fuerit quando fuit sed quando voluit ipsum esse et per tempore quo voluit quia deus non agit necessitate nature. Sicut si volo die crastina ire ad ecclesiam non oportet ambulationem simul esse cum voluntate sed sufficit ipsam esse die crastina.

¶ Ad aliud dicitur quod posita causa sufficiente non est necesse ponere effectum extraneum a causa nisi pro tempore pro quo talis effectus est determinatus posito enim dominante aut dominatore non est necesse ponere domum nisi pro tempore quo artifex vult eam esse si voluntas eius esset efficax ad producendum effectum. ¶ Ad aliud dicitur quod virtus essendi presupponit substantie productionem ideo postquam celum est productum habet virtutem ad hoc quod semper sit si non ad hoc quod semper fuerit.

¶ Argumentum capitale soluitur ex dictis. Celum enim et inferiora conueniunt in genere logico tantum.

¶ Secundum sic proceditur videtur quod corpus infinitum potest moueri quia mouens infinitum potest illud mouere. Viginti. antecedens patet: quia si mouenti infinito detur mobile proportionatum sue potentie potest illud mouere.

¶ Sed contra sufficit auctoritas philosophi hic a Text. con. 33. vsque ad Text. con. 76.

¶ Respondeo dicendum quod postquam philosophus ostendit perfectionem vniuersi et ex quibus partibus eius perfectio integretur. Incipit inquirere de infinitate ipsius quia ut dicitur 3. phi. T. con. 30. quidam rationes perfecti attribuerunt infinito unde illi qui posuerunt vnum principium materiale infinitum posuerunt alia fieri per separationem ab illo et propter eius infinitatem posuerunt infinitas rerum generationes sicut si diceretur quod ex infinita massa paste possent fieri panes in infinitum. Qui autem posuerunt principia finita ut empedocles dixerunt generationes procedere in infinitum per reciprocam congregationem et segregationem elementorum. Horum autem philosophorum diuersitas ex hoc processit secundum philosophum

quia qui modicum transgressus fuerit a veritate sit longe plus decies miles. Sicut democritus ex hoc quod posuit minimum et corpora indiuisibilia: maria amouit principia mathematicorum puta quod linea non est diuisibilis in duas partes. Et hoc ideo quia principia sunt maiora virtute quam magnitudine.

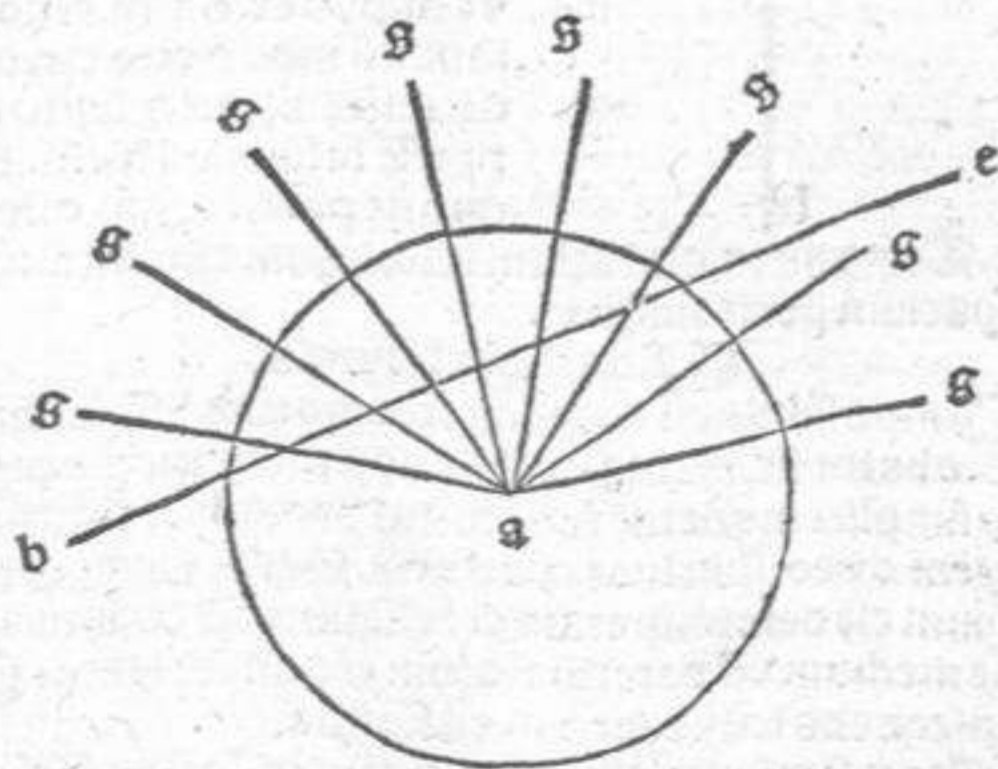
¶ Notandum preterea quod duplex est infinitum. scilicet secundum multitudinem et magnitudinem. Cum autem omne corpus sit simplex aut compositum oportet corpus infinitum esse tale. Omne autem corpus compositum tantam precise habet quantitatem quantam et simplex. ex quo componitur ideo necesse est si sint infinita corpora composita secundum multitudinem quod etiam sint infinita corpora simplicia. Probatur est autem superius quod solum sunt quinque corpora simplicia ideo sequitur quod corpora composita sunt finita secundum multitudinem restat igitur videre utrum aliquod corpus simplex sit infinitum magnitudinis pro quo sit.

¶ Conclusio prima.

¶ Impossibile est corpus circulariter motum esse infinitum. Probatur philosophus 6. rationibus.

¶ Quarum prima est si aliquod corpus circulariter motum est infinitum linee egredientes a centro ad circumferentiam infinite distabunt. Sint enim a et b. linee a centro egredientes tunc ex quo in infinitum protrahentur in infinitum distabunt moueatur ergo a. b. quiescente. Tunc sic a. nunquam perueniet ad locum et situm. b. si nunquam circulariter mouebitur cuius tamen oppositum patet ad sensum in celo antecedens patet quia infinita est distantia versus circumferentiam. a. ad b. sed non contingit infinita pertransire ut probatum est 6. phi. ergo a nunquam perueniet ad b.

¶ Pro secunda ratione supponatur quod si a tempore finito auferatur finitum residuum erit finitum. Secundo supponitur quod motus mobile et tempus similiter diuiduntur ut probatum est sexto. phi. Sit ergo centrum corporis infiniti a. a quo protrahatur linea. a. g. que sit infinita ex parte g. Supra quam extra centrum describatur linea equidistans. b. e. que sit infinita

ta utrobique tunc sic linea. a. g. mouebitur circulariter ergo interfecabit totam lineam. b. e. successive: ergo in tempore finito pertransibit spacium infinitum quod est contra secundam suppositionem et quod tempus motus linee. a. g. sit finitum patet quia ad sensum videmus celum in 24. horis circuire ergo tempus in quo linea. a. g. secatur totam lineam. b. e. est finitum cum sit pars illius temporis quo circuit centrum. a.

¶ Tertia ratio supponit vnum quod patet ad sensum scilicet quod si due magnitudines iuxta se moueantur con-

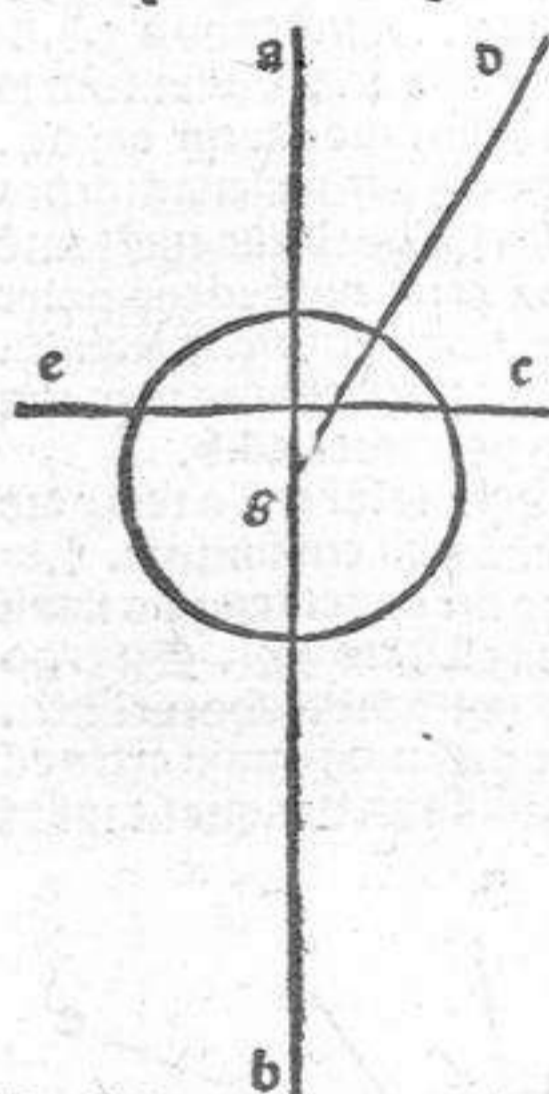
Primi de celo & mundo

tra se inuicem aut vna quiescat et alia moueatur eque cito seipsas absoluunt. Nam quantam partem vna accipit de alia tantam econuerso alia accipit de illa hoc tamen interest quod si ambe moueantur contra se velocius se absoluunt. Secundo supponitur quod impossibile est lineam infinitam tempore finito pertransire.

Tunc sic tempus in quo linea finita pertransit lineam infinitam est infinitum per secundam suppositionem: ergo et tempus in quo linea infinita pertransit infinitam est infinitum ergo linea a. b. infinita non absoluet totam lineam a. g. in priori casu in .24. horis. Cuius oppositum patet ad sensum celum scilicet moueri tanto tempore ad circueundum terram.

Quarta ratio. Corpus circulare est figuratum quia circulus est figura sed omne figuratum habet terminum per definitionem figure: ergo corpus circulare habet terminum: ergo non est infinitum.

Quinto. Sit centrum corporis circulariter moti g. et producat lineam infinitam ex utraque parte transiens per centrum. g. et sit a. b. Producat etiam lineam e. c. infinitam que secet a lineam a. b. ad angulos rectos et sit. g. d. linea que debet circuire. Tunc sic non potest g. d. circuire centrum g. nisi absoluat lineam e. c. sed non potest eam absoluere quia est infinita impossibile est autem infinitum pertransire nisi tempore infinito: ergo linea g. d. non absoluet circulum in .24. horis.

linea e. c. infinita que secet a lineam a. b. ad angulos rectos et sit. g. d. linea que debet circuire. Tunc sic non potest g. d. circuire centrum g. nisi absoluat lineam e. c. sed non potest eam absoluere quia est infinita impossibile est autem infinitum pertransire nisi tempore infinito: ergo linea g. d. non absoluet circulum in .24. horis.

Sexta ratio. Si celum esset infinitum circueundo transiret spacium infinitum sed si spacium esset finitum ita et tempus ex .6. phi. ergo celum non moueretur circueundo nisi tempore infinito quod propter esse falsum ad sensum. Ex quo sic potest argui ostensum.

Tempus in quo celum reuolutum est: est finitum: et spacium pertransitum.

Conclusio secunda.

Impossibile est corpus recte motum esse infinitum. Probatur sic. Quia omne quod mouetur motu recto simplici mouetur sursum aut deorsum. Sursum autem et deorsum sunt contraria. Sed si vnum contrarium est determinatum et reliquum. Deorsum autem siue medium est determinatum ergo et sursum et per consequens locus sursum est finitus.

Item si infinita est distantia inter locum sursum et deorsum ergo motus ad eos est infinitus quod est impossibile ut iam dictum est.

Secundo. Omne quod naturaliter mouetur sursum potest determinari per motum ad hoc quod sit sursum sed hoc non posset esse si locus medius esset infinitus quia non contingit infinita pertransire.

Tertio si esset aliquod tale corpus infinitum mobile motu recto haberet grauitatem infinitam aut leuitatem sed hoc est impossibile ergo et illud ex quo sequitur: condicionalis probatur quia dato opposito se

quantur multa inconuenientia. **P**rimum est quod eadem erit grauitas corporis finiti et infiniti immo infinitum erit corpus non habens grauitatem probatur. Sit corpus infinitum a. b. cuius grauitas sit finita puta vt .4. Accipiat ergo vna pars eius scilicet c. g. uis vt vnum tunc sic c. est graue vt vnum ergo .3. alia equalia. c. erunt graua vt quattuor dematur ergo .3. tales partes ab a. b. sicut est c. et vocetur tunc aggregatum c. d. Tunc sic a. b. est infinitum ergo post ablationem c. d. adhuc est infinitum et nulla ibi remanet grauitas patet quia in toto a. b. non erat nisi vt .4. et illa ablata est quia c. d. est tante grauitatis igitur. **S**ecundum inconueniens est quod maior erit grauitas corporis finiti quam infiniti immo partis quam totius quod patet si parti c. d. addatur adhuc pars e. a c d e infinita b

Ex quo enim c. d. iam erat ita graue sicut a. b. et per additionem e. fiet grauius ergo c. d. e. est grauius a b. et est pars eius igitur.

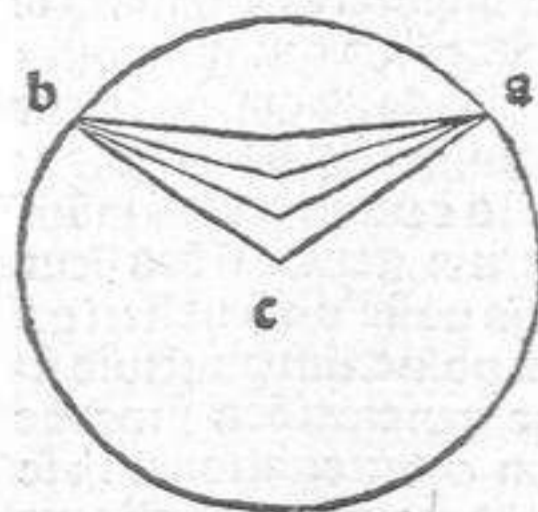
Tertium quod inequalium magnitudinum secundum materiam essent equales grauitates quod est inconueniens.

Deinde probatur minor scilicet quod impossibile sit esse grauitatem infinitam quia non esset assignare tempus in quo moueretur quoniam in minori moueretur et non est dabile minimum tempus ergo non moueretur: maior patet quia quacumque proportione data adhuc maiorem haberet illa grauitas ad mouendum deorsum quia finiti ad infinitum nulla est proportio.

Item dato quod detur minimum tempus in quo potest esse motus puta f. Accipiat g. finitum corpus quod posset moueri a grauitate sua per tantum spacium i duplo tempore ad f. aut in quacumque alia proportione tunc sic g. mouetur in duplo tempore ad f. per spacium l. ergo corpus duplo grauitatis ad g. puta p. mouebitur per idem spacium in subduplo tempore i. in f. g. p. et corpus infinitum eque velociter pertranseunt spacium l. sed hoc est impossibile quia corpus infinitum habet infinitam grauitatem et p. solum finitum ergo tardius mouetur p. quam corpus infinitum videlicet d. Et eodem modo arguatur de leuitate.

Conclusio tertia.

Impossibile est aliquod corpus esse infinitum siue mobile siue immobile patet. Nam dato opposito sit a corpus circulare infinitum versus conuexum et imaginentur duo puncta in superficie conuexa ymaginaria que infinite distat a centro et sint a. b. a quibus protrahantur due linee concurrentes in centro. c. sequitur quod angulus ibi catus esset acutissimus sed hoc est impossibile ergo minor patet quia ille linee aliqui ter distarent ergo posset poni linea media diuidens

illum angulum in duos minores et per puncta acutiores sed quod illud sequitur patet quod si linee precedenti ab a. et b. conuigerent parum remote carent angulum acutum et si iterum remotius causarent magis acutum ergo si concurrant infinite remote causabunt angulum acutissimum.

Secundo. Omne corpus est omniomerum. i. similitum parcius ut aqua aut ano

miomerum. i. dissimilium partium vt homo. Sed nullum corpus omiomerum est infinitum. Tum quia non haberet locum quia non posset circumscribi nec posset moueri motu recto aut circulari vt probatum est igitur. Nullum etiam corpus anomiomerum potest esse infinitum: quia. Omne corpus anomiomerum ex quo est mixtum componitur ex omiomeris ergo si omiomeria non sunt infinita nec anomiomeria. Forte dices secundum opinionem democriti infinitum corpus non esse unum et continuum tamen secundum multitudinem potest esse.

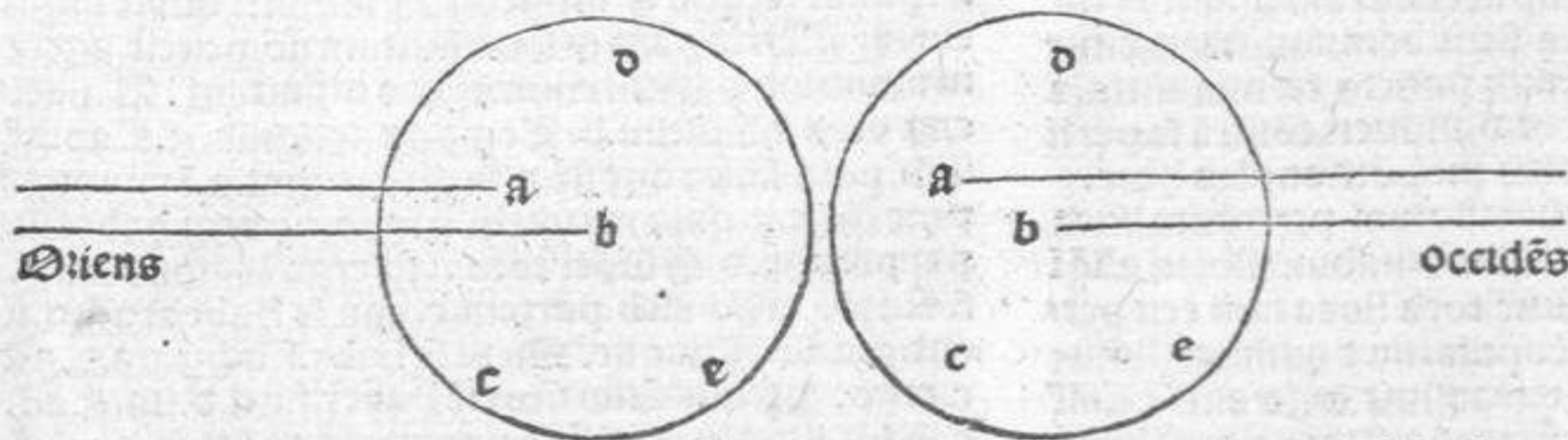
¶ Contra hoc arguit philosophus quia nihil prohibet huiusmodi infinita corpora diuisa coniungi et sic fiet unum corpus continuum infinitum.

¶ Tertio. Si esset aliquod corpus infinitum occuparet omnem locum et per consequens reliqua corpora non possent in loco esse nisi penetratiue et idem arguitur de partibus totius anomiomeri si enim caro hominis occupat omnem locum ubi erunt ossa.

¶ Quarto si daretur infinitum mobile aut moueretur recte aut circulariter non circulariter quia motus circularis est circa medium sed in infinito non est dare medium sicut nec extrema. nec recte quia omne quod mouetur recte mouetur ad aliquem locum si ergo infinitum debet moueri mouebitur ad locum infinitum et cum non sit dabile vacuum sequitur quod locus ille erit plenus et sic erunt duo infinita quod est impossibile.

¶ Item. Omne corpus mouetur ab alio et omne mouens debet excedere mobile: sed infinitum non potest excedi: ergo nec ab alio moueri.

¶ Quinto arguitur. Sequeretur dato opposito quod a linea esset minor. b. et tamen sine rarefactione fieret maior: sed hoc est falsum igitur maior patet positum quod b. linea et etiam. a. sint infinite versus orientem et finite versus occidentem sic tamen quod b. sit terminata ad centrum circuli. c. d. e. A. vero citra centrum et

moueantur circulariter. a. et b. donec fiat infinite versus occidentem et finite versus orientem tunc patet quod facta semicirculatione. a. excedet. b. ergo intentum. ¶ Item tunc opacum obijceretur luminoso et tamen non causaret umbram quod nullus perspectiuus concederet probatur tamen quia posito luminoso infinito quodlibet punctum opaci ab aliqua parte luminosi illuminaretur.

¶ Quarta conclusio.

¶ Deus non potest facere infinitum secundum magnitudinem nec multitudinem. Probatur quia dato opposito sequitur quod daretur vltima pars proportionalis. Posito quod deus creet in qualibet parte proportionali hore unum lapidem semper ponendo lapidem creatum super terram et in creatione secundi ponat eum inter terram et primum tunc in fine hore aliquis lapis erit super terram immediate contiguus et non nisi vltimus. vt facile deducitur ergo datur vltimus lapis creatus et per consequens vltima pars

proportionalis hore. ¶ Item sequitur quod inter duo puncta posset esse distantia positiua infinita sed hoc est falsum ergo maior patet ex priori casu. Ponatur enim a. et b. lapides et in prima parte hore creet deus unum inter illos duos et in secunda secundum et sic in infinitum tunc in fine hore erunt infiniti lapides inter a. et b. igitur. Forte negas casum. Contra: est impertinens quod deus c. lapidem creatum ponat sub lapide a. b. et iterum. d. lapidem sub. c. ita quod mouebuntur continue lapides priores posteriori vero non.

¶ Tertio si in sensu composito deus potest in qualibet parte proportionali hore creare unum lapidem pono ergo quod in prima parte hore. g. creet deus unum lapidem et ponat in ecclesia sancte genouefe et in secunda creet secundum et annihilat primum et sic in infinitum sic tamen quod nunquam annihilatur lapis preceps dens quin sequens sit creatus sic quod lapis productus in quacumque parte in instanti extrinseco illius adhuc erit. tunc in instanti extrinseco hore erit aliquis lapis in ecclesia sancte genouefe et non nisi vltimus ergo dabitur vltimus lapis creatus quod implicat quia daretur vltima pars proportionalis.

¶ Item sequitur quod aliquod corpus est infinitum cuius nulla pars finita est maior quam pedalis sed hoc est falsum igitur. probatur tamen maior ponendo quod deus in quolibet instanti hore creet unum pedale et coniungat illa quando creat tunc probatur maior quia datur oppositum puta datur pars illius corporis finita bipedalis. Contra ante secundum pedale huius partis fuerunt creata infinita alia pedalia coniuncta primo pedali. ergo istud pedale non est immediatum primo antecedens patet: quia inter instans in quo primum est creatum et instans in quo secundum est creatum fuerunt infinita instantia. ergo inter secundum pedale et primum sunt infinita pedalia et per consequens ista duo non sunt coniuncta et similiter arguitur de quibuscumque duobus pedibus ergo istud infinitum nullam habet partem finitam maiorem pedali.

¶ Item creet deus infinitos celos concentricos per partes proportionales hore tunc in instanti extrinseco vel totum aggregatum celorum

coniunctorum est sphericum et sic non est infinitum. Si non. deus nullum creauit celum qui fuerit sphericum et figuratum ergo aggregatum ex omnibus remanet figuratum et sphericum.

¶ Quarto ponatur corpus infinitum versus orientem et moueatur sortem transeundo motu recto in quolibet parte proportionali hore unum pedale incipiendo a parisio: tunc in fine vel sortem erit super illud corpus vel ultra: si super et infinitum spacium rectum pertransiuit: ergo inter sortem et parisium est infinita distantia. Si ultra redit in idem. Et secundo sequitur quod tale corpus versus orientem haberet terminum: quia sortem esset in termino eius. Forte dices quod sortem reducitur. ¶ Contra stat quod deus non reducat eum.

¶ Item quero quando reducetur. vel post finitas partes proportionales hore vel infinitas. Si secundum reducetur a distantia infinita: nec poterit incipi reduci ante instans terminatum hore quia ante illud non est verum quod pertransierit partes infinitas et si in illo

Primi de celo & mundo

instanti reducitur: ergo mouetur in instanti. Si p̄mū ergo infinities reducatur puta si post centesimam p̄tem proportionalem reducatur & sunt infinities centum partes proportionales ergo infinities reducatur. ¶ Item dato q̄ reducatur adhuc inuenit in instanti terminatio in aliquo loco sit igit̄ ille locus. b. Tunc sic instans extrinsecum hōre terminat motum sortis in. b. ergo pedale terminatum ad. b. est vltimū pedale pertransitum a sorte: ergo tempus in quo p̄transiuit adequate tale pedale est vltima pars p̄portionalis hōre.

¶ Item capiatur linea terminata. b. puncto parisi⁹ infinita versus occidentem. Tūc sic potest deus mouere lineam illam versus lugdunum per partes p̄portionales sic q̄ in qualibet parte p̄portionali hōre. b. punctum pertransibit versus orientem spacium pedale et in fine erit infinite distans a parisi⁹ quia p̄ tot pedalitates distabit quot fuerunt partes p̄portionales nec cogitur deus illā reducere parisi⁹ nec videtur quare non possit semper mouere recte: ergo inter. b. punctum et parisi⁹ erit infinita distantia.

¶ Item sequitur q̄ sunt infiniti homines quorum quilibet h̄t solum vnum scutum et tamen in fine hōre quilibet habebit infinita p̄tes: in prima parte p̄portionali hōre det secundus scutum suum. primo 2. 3. et 4. dent sua scuta. 2. 7. 5. et 6. 7. et 8. dent sua scuta. 3. 2. 4. 7. sic in infinitum tunc in fine illius partis quilibet illorum habebit duo scuta idem fiat in secunda et tertia parte p̄portionali & tunc patet: q̄ in fine hōre quilibet habebit infinita. Sed q̄ illud implicet p̄tes: quia si proiciant in vnum cumulum & sortes accipiat scuta infinita nichil remanebit. ergo non erant ibi nisi scuta sortis quod est cōtra casum.

¶ Item post projectionem accipiat quilibet vnum nichil remanebit accipiendum: ergo non quilibet posuit infinita.

¶ Quinto arguitur q̄ implicet lineam infinitam curuā claudi inter duo p̄cta sicut communiter dicitur de linea giratiua. Sint enim puncta terminantia. a. & b. & incipiāt duo stilli. c. & d. moueri contra se per lineam giratiuam per partes p̄portionales hōre.

Sic q̄ in fine erit a quolibet illorum pertransita linea giratiua arguitur sic. L. & D. obuiabunt sibi in aliquo instanti intrinsecō hōre & tunc tota linea iam erit pertransita ab illis duobus copulatum & quilibet illorum solum spacium finitum pertransiuit ergo ambo sūnt solum spacium finitum pertransierūt ergo tota linea est finita. Quia autem obuiabunt sibi in instanti intrinsecō patet: quia non obuiabunt in instanti extrinsecō hōre quia tūc quilibet illorum erit in loco alterius: q̄ prius obuiabūt & est inimaginabile q̄ duo mobilia moueantur contra se per eandem lineam et vnum transeat ad locum alterius & non obuient sibi in aliquo instanti intrinsecō temporis in quo mouentur.

¶ Quia autem quando obuiabunt solum finitum spacium pertransierunt patet: quia partes p̄portionales hōre vsq̄ ad illud instans sunt finite ergo & pedalitates pertransite. Item deus posset talem lineam curuam rectificare sine rarefactione & corruptione punctoꝝ extremorum: ergo daretur infinitum inter duo puncta. Alias rationes ponit San. Tho. 1. q. 7. arti. 3. & 4. & in plerisq̄ alijs locis. Et quo. 9. ar. 1. ad secundum dicit q̄ infinitum esse in actu non est intelligibile. Ideo philosophi qui posuerunt infinitum in actu propriam vocem ignorauerunt.

Quinta conclusio.

¶ Corpus infinitum non potest agere nec pati secundum se totum a corpore finito nec infinito probat philosophus primo q̄ infinitum non possit pati a finito Sit infinitum paciens. A. Agens vero. b. Tempus autem in quo est actio sit. g. Et sit. d. pars ipsius b que agat in partem. a. in eodem tempore quequidē pars sit e. Deinde accipiatur pars ipsius. a. que se habeat ad. e. in eadem proportionem in qua. b. se habet ad. d. & sit. f. Tunc sic. Sicut se habet. b. ad.

A	f	e	d. ita. f. ad. e. er
<hr/>			go per locum
b	d		a pmutata p̄
<hr/>			portione sicut
			se habet. b. ad.
<hr/>			f. ita. d. ad. e. s̄
g			d. mouet. e. in

tempore: g. ergo. b. mouet. f. in tempore. g. sed. f. est pars ipsius. a. ergo. b. in eodem tempore mouet totum & partem finitum & infinitum.

¶ Secunda pars patet: q̄ sc̄z infinitum non possit agere in finitum. Sit enim agens infinitum. a. & finitum paciens. b. & tempus sit. g. Capiatur: ergo aliquo

a	f	e	pars finita ipsi
<hr/>			us. a. que sit e
b	d		que in tempo
<hr/>			re. g. moueat
			partes. b. q̄ sit
<hr/>			d. q̄ h̄bit p̄
g			portiones ad

b. cum quodlibet eorum sit finitum. Capiō ergo in ipso. a. partem que se habeat ad. e. sicut. b. ad. d. & sit. f. Tunc sic sicut se habet. e. ad. f. ita. d. ad. b. ergo p̄mutatim sicut se habet. e. ad. d. sic. f. ad. b. sed. e. mouet. d. in tempore. g. ergo. f. mouet. b. in eodem tempore & f. est pars. a. ergo totum & pars mouent idem i. e. q̄

li tpe nisi dicatur q̄ mouebit in instanti quod implicat. ¶ Tertia pars q̄ sc̄z infinitum nō potest agere in infinitum patet: sit enim agens infinitum. A. paciens vero infinitum. b. Tempus actionis. g. Capiatur in. b. pars finita que sit. d. in quam aget. a. i. in eodem tempore q̄ sit. g. quia maiorem proportionem habet super partem. b. q̄ super totum sit ergo tempus min⁹. f. Capiō. ergo in. b. partem. e. que se habeat ad. d. sicut. g. ad. f. Tunc sic. Sicut se habet. f. ad. g. ita. d. ad. c. ergo. permutatim sicut se habet. f. ad. d. ita. g. ad. e. sed. a. aget in. d. in. f. tempore: ergo aget in. e. in. g. tempore: ergo aget in finitum & infinitum in eodem tempore. relinquatur ergo q̄ tale infinitum nō ageret: aut ageret siue moueret in instanti: nisi esset liberum

¶ Notandum preterea q̄ aliquid esse maius alio potest intelligi dupliciter. Uno modo quia continet aliud & aliquid vltra. Alio modo quia habet plures partes equales q̄ aliud. Secundum hanc distinctionem ponitur

Sexta conclusio.

¶ Licet vnum infinitum sit maius alio primo modo: non tamen secundo modo. Ex quo patet: q̄ nullum infinitum est maius vel minus alio: nisi sit pars aut totum respectu illius. Probatur ista conclusio quoad primam partem. Sit enim. b. linea infinita versus orientem: & terminata parisi⁹: cuius accipio partem terminatam lugduni que sit. d. arguitur sic. b. continet. d. et

b	d	net. d. et
<hr/>		aliquid vltra: ergo est maius primo modo. antecedens patet:

quia b. continet. d. et cum hoc partem. b. d. que est inter lugdunum et parisiuz. Eodem modo arguitur de tempore preterito terminato ad diem pasche: quod est minus tempore terminato ad diem penthecostes/posita mundi eternitate. Et secundum hoc dicit Sa. Tho. quoli. 9. articu. 1. ad primum quod numeri pares et impares simul accepti sunt plures quam numeri pares soli: idem ponit tertia parte. q. 1. ar. 3. ad tertium ubi dicit quod est quedam proprietates infiniti quod infinito non sit aliquid maius. s. secundo modo ideo dicit quod una linea infinita non est maior alia linea infinita quia manifestum est quod cuiusque earum sunt partes infinite. Et per hoc patet secunda pars conclusionis. Correlariuz vero probatur quia infinitum non potest esse maius alio nisi primo modo. Et hoc non potest esse nisi sit pars eius quia nichil continet aliud nisi sit pars eius. Sortes enim non continet pedem platonis.

Contra predicta arguitur primo quia rationes philosophi presupponunt infinitum corpus mobile circulariter habere centrum sed hoc est falsum igitur minor pars quia non haberet circumferentiam nec etiam medium: ergo neque centrum. Centrum enim est punctus a quo omnes linee ducte ad periferiam sunt equales. Item tunc ideo corpus haberet diuersa centra quia a diuersis punctis ad periferiam linee ducte sunt equales quia omnes sunt infinite.

Item si non potest esse corpus infinitum circulariter motum hoc ideo est quia daretur velocitas infinita in tempore finito sed hoc non impedit quia daret tarditas infinita in tempore finito ut patet: in motu rote fabu. Nam partes circumferentiales mouentur aliqua tarditate et aliqua pars versus centrum in duplo tardius et in quadruplo descendendo usque ad centrum quod non mouetur.

Secundo philosophus in rationibus suis supponit quod inter lineas procedentes a centro corporis infiniti sit spacium infinitum sed hoc est falsum quia impossibile est inter extrema determinata esse spacium infinitum.

Item potest aduersarius dicere quod tale corpus circuiuit solum in tempore infinito.

Item infinita velocitas non repugnat tempore finito. Nec oportet esse in instanti sic quod corpus velociter infinite motum moueatur in instanti ergo. antecedens patet pro utraque parte: quia dato quod deus moueat lapidem aliquantulum velociter in prima parte proportionali hore et in secunda velocius in duplo in tertia in triplo tunc in fine hore verum erit dicere quod hic lapis motus est infinite velociter et tamen neque tempore in finito neque in instanti motus est.

Tertio si ignis esset infinitus adhuc moueretur sursum igitur infinito non repugnat motus rectus antecedens patet quia si igni apponerentur infinita combustibilia augebitur in infinitum ut dicitur. 2. de aia. Tex. com. 41. sed non potest augeri sine motu locali recto igitur.

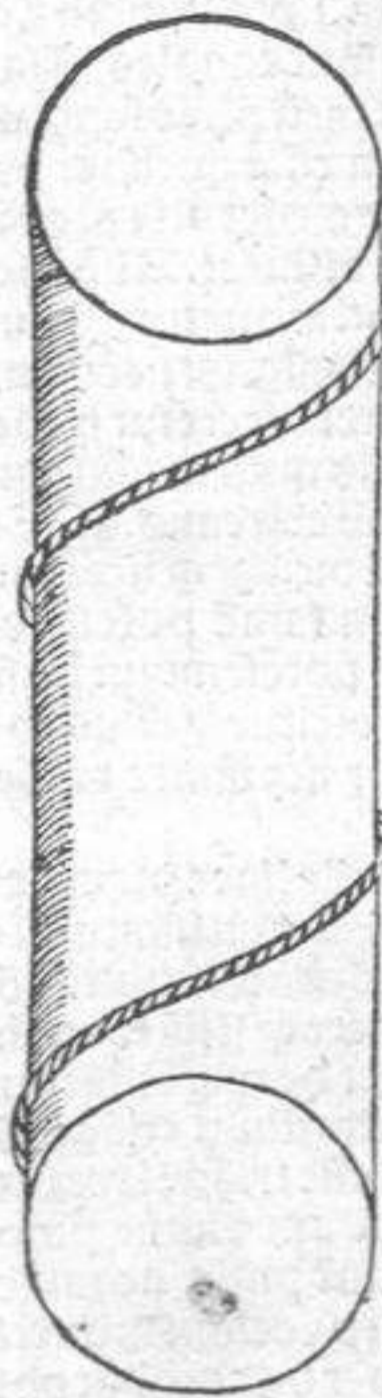
Item si esset unum graue finitum secundum latitudinem et infinitum secundum longitudinem adhuc haberet grauitatem finitam puta uniuersum ut. 4.

Item potest datur unum corpus cuius primum pedale sit graue ut. 4. secundum ut. 2. tertium ut unum et sic diuidendo grauitatem per partes intensiuas proportionales illud corpus non habebit nisi. 8. gradus grauitatis et tamen erit infinitum ergo dato quod moueatur non sequitur motum esse in instanti.

Quarto dato corpore finito parisi et infinito versus orientem adhuc illud deus posset mouere motu recto versus occidentem ergo non repugnat ei motus

Item non implicat quod sortes moueatur per totam horam et in qualibet parte proportionali transeat unum pedale posita linea super quam mouetur infinita. Forte dicitur quod deueniet ad tam paruam partem proportionalem quod non poterit in illa pertransire pedale.

Contra corpus gloriofum potest in tempore inceptibili moueri et sic mouebuntur corpora gloriofa post resurrectionem secundum San. Tho. 4. disti. 44. quest. 2. ar. 3. q. 3. et tamen in minori tempore idem spacium pertransibitur ab uno corpore gloriofo (ut ibidem dicitur) quam ab alio quia tempus est in infinitum diuisibile ubi videtur velle quod quocumque tempore dato in illo poterit corpus gloriofum moueri ad quancumque distantiam finitam.

Quinto arguitur. Quod si corpus infinitum habet grauitatem infinitam non tamen sequatur ipsum moueri in instanti quia per hoc probaretur celum moueri in instanti quia deus habet infinitam potentiam quod mouet.

Item arguitur de linea giratiua girante omnes partes proportionales columnae quae enim gira cuiuscumque partis proportionalis ad unum est ita magna sicut annulus vel linea circundans crassitudinem columnae.

Sexto arguitur secundum aristotelem fuerunt infiniti homines ergo cum anima sit immortalis et secundum eum non transeat de corpore in corpus fuerunt infinite anime et nunc adhuc sunt igitur.

Item eum est infinitum a parte post et est totum simul ergo est infinitum in actu.

Septimo arguitur quod corpus infinitum possit agere et pati quia haberet potentiam actiuam: ergo posset agere similiter possit habere materiam subiectam transmutationi: ergo posset pati ut puta si esset corpus pedale

aliter rotundum colunare infinitum versus orientem et esse uniuersum calidum ut. 4. posset calefacere unum aliud infinitum sibi coextensum frigidum uniuersum ut. 2.

Octauo arguitur contra sextam conclusionem quod proprium est quantitati secundum eam equale vel inequale dici ergo infinitum potest esse equale vel inequale alteri ergo et comparabile. Forte dicitur quod duo infinita sunt equalia puta linea a parisi versus occidentem in infinitum ducta est equalis ei que ducit versus orientem. Contra ergo si a linea versus occidentem remoueantur duo pedalia et a linea orientali unum pedale remanebunt inequalia quia si ab equalibus inequalia demantur remanet inequalia.

Item moueatur sortes per partes proportionales hore transeundo spacium pedale in qualibet et plato pertransit duo pedalia tunc plato in duplo velocius motus est quam sortes ergo spacium pertransitum a platone est duplum ad spacium pertransitum a sorte et utrumque est infinitum ergo unum infinitum est duplum ad aliud.

Primi de celo & mundo

¶ Item omne quod totum spacium occupat e maius eo quod solum partem spacij occupat sed sic est de duobus infinitis quorum vnum est infinitum versus orientem & occidentem & aliud solum versus orientem sicut tamē finita secundum grossiciem.

¶ Nono infinito potest fieri additio ergo potest augeri ergo fieri maius antecedens pars: si lineae infinite versus occidentem finite parius addatur linea a lugduno vsq; parius. **¶** Item omne cōtinēs est maius cōtēto sed vnum infinitum potest cōtinere aliud quia infinitum secundum omnem dimensionem continet infinitum secundum longitudinem tantum. **¶** Item animal significat plura q̄ homo & tamē vtrumq; significat infinita ergo vnum infinitum est maius alio secundum multitudinem antecedens pars: quia est terminus magis communis q̄ homo.

¶ Ad primum dicitur q̄ centrum potest capi dupliciter vno modo pro cētro corporis. i. pro puncto a quo omnes lineae ductae ad periferiam sunt equales vs̄ saltem vna non est maior altera & sic dicit philosophus 2. metha. Tex. com. 6. q̄ si infinitum esset quelibet pars esset media. s. negatiue. i. nulla pars esset alia propior extremis quia quelibet infinite distaret. Alio modo pro puncto immobili circa quod mouetur quodcumq; corpus & sic in quadrato posset assignari cētrum & sic tale corpus motum circulariter diceretur habere centrum motus licet nō corporis quia mediū corporis dicitur per equidistantiam ab extremis. **¶** Et per hoc pars: ad aliud. **¶** Ad aliud dicitur q̄ licet tarditas possit in infinitum augeri non tamē potest velocitas augeri in infinitum sicut linea potest minui in infinitum nō tamē augeri. Secundo dicitur q̄ illius rote nulla pars infinite tarde mouetur licet infinite tarde moueatur aliqua pars.

¶ Ad secundum dicitur q̄ ex quo ille lineae procederent in infinitum interciperet iter eas spacium infinitum inter illas clausum quia dato vno icōueniēti multa cōtingūt vnde aduersarij habēt cōcedere q̄ si lineae trianguli cōtinue augeantur in infinitum per horam in istā extrinseco hore verum est primo dicere illum triangulū nō habere tres nec illam figuram esse triangularem et per totum tempus fuisse solum finitum & nunc primo infinitum & tamē nichil nūc habere quī prius acquisierit. **¶** Ad aliud dicitur q̄ ad sēsūm pars celum moueri circulariter in tempore finito ideo per hoc probat philosophus ipsum nō esse infinitum. **¶** Secūdo dicitur q̄ nō posset tale corpus circuire in tempore infinito nisi tempore finito pertransiret spacium infinitum quia oporteret lineas que posita est moueri peruenire ad aliam lineam interquam & ipsam est spacium infinitum sicut arguitur ex 5. ratiōe prime cōclusionis.

¶ Ad aliud dicitur q̄ licet lapis fuerit motus infinite velociter sine cathegoreumatice. i. aliquo modo & in duplo & c. tñ nullus motus lapidis fuit infinitus cathegoreumatice. Deinde dicitur q̄ licet infinite velociter deus possit lapidem mouere tñ non est possibile q̄ deus moueat lapides infinite velociter. Deinde dicitur q̄ bene sequitur iste motus est infinite velox ergo est in istāti & sicut consequens implicat ita & antecedens.

¶ Ad tertium dicitur q̄ cōditionalis nichil ponit. Nec est incōueniens cōtradictoria sequi ad positionem infiniti vt dicit San. Tho. quo. 9. ar. 1. ad secundum vbi dicit q̄ nō potest intelligi infinitum esse actu sicut nō est intelligibile contradictoria esse simul vera

¶ Ad aliud dicitur q̄ grauitas illa esset infinita in mo

uendo licet enī aqua sit vniformis grauitatis tamē duo vasa aque plus ponderant q̄ vnum solum.

¶ Ad aliud dicitur q̄ datur minima grauitas q̄ potest extendi per subiectum ideo cum ad illam deuenit fuerit erit status. Secundo dicitur q̄ oporteret illas pedalitates etiam proportionaliter minus continere de materia & ideo deueniret ad vnam raritatem sub qua non potest esse grauitas nec forma grauis.

¶ Tertio dicitur q̄ illo dato nichilominus sequitur illud corpus effici infinite grauitatis p̄ solum motum localem vt si tale corpus fuisset terminatum parius & infinitum versus orientem tunc si deus moueat illud corpus p̄ partes proportionales hore versus occidentem illius corporis erāt infinite partes versus occidentem quarum quelibet est grauior parte pedali existēte parius quia partes precedentes sunt grauiores ideo bene probat argumentum q̄ infinitum esse implicat contradictionem.

¶ Ad quartum dicitur q̄ nullum agens naturale posset illud mouere quin moueret in instanti ideo impossibile est dari tale corpus quia dato q̄ moueret a deo sequuntur tamen inconuenientia vt q̄ infinitum sicut quid per solum motum localem fieret infinitum simpliciter & q̄ infinitum clauderetur inter duo puncta.

¶ Ad aliud dicitur q̄ licet quocumq; tempore dato sortis possit in illo trāsire pedale aut corpus gloriosum tamen nō est possibile sortem in qualibet parte p̄ portionali pertransisse pedale sicut deus in qualibet parte proportionali hore preterite aut quolibet instanti potuit creasse angelū tamen non est possibile q̄ creauerit in quolibet instanti angelum.

¶ Ad quintum dicitur q̄ deus mouet celum per intellectum & voluntatem & nō motu naturali secundum extremum sui posse sed omne corpus siue agens naturale agit secundum extremum sui posse. **¶** Sed contra ergo si deus moueat celum secundum extremum sui posse mouebit in instanti. Dic q̄ celum nō potest recipere virtutem infinitam motiuam dei sed illud graue haberet in se virtutem motiuam deorsum infinitam ideo moueretur in instanti. **¶** Ad aliud dicitur communiter q̄ non dat gira girans omnes partes proportionales. Sed hoc non euacuat difficultatem quia etiam dicitur q̄ nulle partes infiniti si daret sunt omnes. Ideo dicatur q̄ linea giratiua habet infinitas partes non communicantes equales aut maiores vni certe date & nego q̄ sit infinita quia ille infinite partes nō sunt extense recte nec illius lineae longitudo est infinita nec latitudo nec profunditas quia omnia ista mēsurantur per lineas rectas. Et si arguas q̄ deus rectificet totam illam lineam dic q̄ quālibet partem potest rectificare sed totam non potest idem dicatur de quadrato. Et si arguas de globo fili q̄ non esset maior q̄ titate pedali quia linea recta solū est tanta. Dicēdū q̄ debent dimensiones mensurari p̄ lineas rectas seclusa rarefactione & cōdensatione & corporis diuisione modo globus fili si rectificet istis seclusis erit multo maior q̄ pedalis longitudinis. **¶** Sed vtrum deus lineam girantem omnes partes proportionales columne possit separare. Potest dici q̄ quālibet giram potest separare sed nō omnes sicut quālibet partem proportionalem lineae a. potest separare ab aliis sed non omnes.

¶ Ad sextum dicit Sanctus. Tho. 2. contra gentiles. c. 81. ad tertium q̄ quidam propter hoc argumentum dixerunt animas humanas cum corporibus in

terire. sed q. hoc sit contra aristotelem probat San. Tho. c. 79. ex. i. de aia Tex. c. 65. r. 12. meth. T. c. 16. r. 17. aiam non esse mortales quod tñ Gregorius nīcenus aristoteli imponit. Alij dixerunt ynicum intellectum esse in omnibus hominibus vt auerroy. Et de hac opinione dicit Sanctus Tho. in. i. dist. i. q. i. arti. 5. ad. 20^m. q. nisi iprobaretur facillia esset ad euitandum agumentum. Alij vt algazel r auicenna admittunt infinitum in spiritualib⁹. Sed hoc repugnat principiis positis ab ari. 3. phi. Quid autem senserit aristoteles nō inuenitur expresse in dictis eius. Pōt test tamen dici q. licet mundus fuerit ab eterno non tamen homo.

¶ Sed contra. Cum homo sit microcosmus. i. miōr mundus videtur inconueniens apud aristotelem fuisse mūdū per infinitum tempus sine hominibus.

¶ Item ari. i. celi dicit q. Opiniones de celo q. erāt tempore suo iam infiniētes redierant ergo per eum ab eterno fuerūt homines. ideo potest teneri opinio algazelis r q. rationes philosophi. 3. phi. intelliguntur de corporibus licet secundum rei veritatem neq. in spiritualibus possit esse infinitus numerus.

¶ Sed contra. Secundum Sāctum Thomam de potentia. q. 3. ar. 13. r. 2. contra. gen. ca. 38. Deus potuit facere mundum ab eterno ad quod sequitur infinitos homines fuisse ponendo etiam hominem ab eterno sicut est possibile. Dicendum q. in casu necessario fuissent Adam r Eua per tempus infinituz anteq. generassent Sanct. Tho. i. quest. 46. ar. 2. ad octauū.

¶ Ad aliud dicit Sāctus Tho. i. q. 10. ar. 5. ad qrtū q. duratio cui est infinita quia non finitur tempore.

¶ Ad septimum dicitur q. rationes philosophi non probant q. non ageret sed q. actio eius eēt instantanea saltez si tota eius virtus passo applicaretur. Si autez pars solum applicaretur parti poterit agere successiue quia r agens r passum erunt finita.

¶ Ad octauum dicitur a quibusdam q. ad infinituz sequūtur contradictoria r ideo sequitur ipsum eē equele r inuale. Secundo potest dici q. Omne infinitū est inequale cuiusq. finito sed in nulla proportione quia finiti ad infinitum non est proportio vt dicitur. 8. phi. T. c. 14. r ideo non dicitur magis inequale vni finito q. alteri. Dia aut infinita q. vni nō est pars alterius poterunt dici equalia scdm dimēsiōē scdm quā sūt infinita. Et qñ ar. q. si ab equalibus r c. intelligenda est illa regula de q. titate proportionali proportione proprie dicta. i. que denomiatur ab aliquo numero mediate vel immediate.

¶ Sed contra arguitur q. vnuz infinitum nullo modo possit dici maius alio quādo illud aliud est pars eius quia ex hoc sequitur q. non quecunq. sunt equalia vni tertio sunt equalia inter se quod patet. Sit a linea a parisiō versus orientem infinita r pars eius. b. a lugduno que erit minor. a. r sit. c. linca incipiens

c

a parisiō versus occidentem arguitur sic. a est equale. c. r similiter. b. quia. a. non est pars. c. nec etiam. b. r tamen. a. r. b. non sunt equalia immo. a. ē maius. b. Dicendum q. que sunt equalia vni tertio sunt equalia inter se vt illa dicantur equalia quoruz vnuz tot habet partes equalēs vni certe date non communicantes sicut aliud sic. a. r. b. erunt equalia. Et si inferas q. pars est equali toti. Dicūt aliq. cōcedēdo q. sequatur ideo sicut pñs est impole ita r aīis.

¶ Alij dicunt q. hoc principium. Omne totum est maius sua parte itelligitur de parte aliquota vel nō aliquota. pars aliquota vocatur que aliquotiens sūpta reddit totum r habet ad ipsum proportionem suā per particularem. Pars nō aliquota est que aliquociens sumpta non potest reddere precise totum r habet proportionem super parcientem ad ipsum infinitum autem nullas habet tales partes ideo non pōt vocari proprie maius neq. minus neq. equale sue pti quia maius proprie dicitur q. habz maiorem proportionem ad aliud rationalem vel irrationalem.

¶ Ad aliud dicunt tenentes infinitum q. licet sortes in qualibet parte temporis terminata ad instans intrinsecum hōre sit motus in duplo tardius q. plato tamen in toto tempore terminato ad instans extrinsecum vnus non est motus velocius altero sed vterq. q. infinite velociter.

¶ Ad aliud dicitur q. proprie non occupat maius neq. minus. ¶ Ad nonum dicitur q. infinitum potest fieri maius primo modo sed non secundo.

¶ Ad aliud dicitur q. infinitum secundum longitudinem non potest continere localiter aliud infinituz secundum longitudinē nisi ponatur infinitum inter duo puncta vnde omnia hec vltima argumenta sūt ad probandum q. implicat contradictionem ponere infinitum. ¶ Ad aliud dicitur q. animal nō est terminuz magis cōmunitis q. homo quia significat plura: sed quia significat ea que iste terminus homo significat r cum hoc alia puta asinos hō enim non dicit terminus magis communis q. fenix licet dicatur de pluribus q. fenix.

¶ Ad argumentum capitale dicitur q. oportet esse proportionem inter mouens r motum. i. oportet mouens excedere in virtute resistentiam mobilis quod non esset si mobile esset infinitum.

¶ Ad tertium sic proceditur. Videtur q. sunt plures mundi quia melius ē bonum r perfectum multiplicari q. nō multiplicari sed mundus est q. dam bonum r perfectum igit. maior patz quia bonuz est sui ipsius diffusiuum vt dicit Dionysius. 7. ca. de diuinis nominib⁹.

¶ Sed ptra est pbs hic Tex. c. 76 vsq. ad. T. c. 101.

¶ Respōdeo dicendum q. postq. phis ostendit mūdum nō esse infinitum cōsequenter hic ostēdit vnitatem eius. P. ro quo aduerte q. mundus capitur quadrupliciter primo pro aggregato ex deo r creaturis Secundo pro vniuersalitate rerum productarum et sic angeli sunt de mundo. Tertio pro continentia vsibilium tantum r ita inter creaturas mūdi (inter q. homo excellit) non computatur āgelus vt dicit. S. Tho. in. i. di. 3. in expositiōe textus. Quarto potest accipi mundus solum pro aggregato ex elementis r elementatis r sic accipitur. i. methau. Tex. com. 2. Cum dicitur q. necesse est hunc mundum inferiorē esse contiguum lationibus superioribus vt tota virtus eius inde gubernetur.

¶ Notandum preterea q. philosophus ad probandum intentum ponit tres suppositiones quas dicit commentator esse manifestas.

¶ Prima est q. Omnia corpora mouentur et quiescunt tam secundum naturam q. violentiam loquendo de inferioribus quia cum sint generabilia et corruptibilia per vim forcioris agentis possunt permu- tari a sua specie r loco naturali q. possunt violentari.

Primi de celo & mundo

Item quia motui eorum naturali est motus contrarius. Contraria autem habet fieri circa idem. Et quo infero quod corpus quod potest moueri violente potest naturaliter moueri quia si mouetur violente mouetur contra naturam ergo habet naturam: natura autem est principium motus ergo potest naturaliter moueri. **S**ecunda suppositio est quod in quocumque loco corpora naturalia manent et quiescunt naturaliter: ad illum mouentur naturaliter. Et corpus quod naturaliter mouetur ad aliquem locum in illo naturaliter quiescit. Et si violente ibi quiescit violente ad illum locum mouetur et e converso. Si violente mouetur violente quiescit in loco ad quem sic mouetur.

Tertia est. Si aliquis motus violente conuenit alicui corpori motus contrarius conueniet ei secundum naturam. Tunc sit.

Conclusio prima.

Si essent plures mundi. Terra unius moueretur naturaliter ad medium alterius et ignis unius ad ignem alterius. Probatur quia ille terre essent eiusdem speciei: ergo locus naturalis unius esset naturalis alteri et per secundam suppositionem terra unius moueretur ad locum ubi alia quiesceret.

Item vel terra alterius mundi moueretur naturaliter ad medium istius mundi vel violente si prius ergo ibi quiescit violente et sic habetur intentum si violente ergo terra istius mundi naturaliter mouebitur ad medium alterius quia terra eius quiescit ibi naturaliter ergo naturaliter recederet a medio huius mundi.

Proterea aduertendum quod. Opinio quorundam fuit graua et leuia moueri quando sunt extra locum naturalem per extrusionem et pulsam et tractum et hoc modo non habere loca determinata ad que moueantur.

Contra hanc opinionem arguit philosophus primo quia sequeretur quod maior terra tardius descenderet quam minor quia facilius est pellere minus corpus quam maius cuius tamen oppositum patet ad sensum.

Secundo sequitur quod graua et leuia non velocius mouerentur in fine quam in principio cuius oppositum patet ad sensum: antecedens patet: quia quanto aliquid est longius a propellente tardius propellitur et tardius mouetur.

Deinde arguitur quod corpora graua et leuia moueantur ad determinata loca. Quia graua naturaliter mouentur ad loca a quibus violente recedunt et elementa violente recedunt a determinatis locis puta terra a medio etc.

Secundo omnis mutatio est de quodam termino in quendam terminum qui termini sunt contrarii: ergo determinati antecedens patet: inductione quia sanatio est ex infirmitate in sanitatem et augmentatio a paruitate in magnitudinem et. i. phis. Ter. co. 43. dicitur quod non ex quolibet non albo fit album sed ex non albo quod est nigrum.

Item tunc talis motus esset infinitus quia non magis terminaretur hic quam alibi sed eadem ratione qua incepit illic moueri incipiet moueri et hic si ipse est terra moueretur in infinitum igitur minor pars: quia si terra moueretur in infinitum deorsum quanto plus grauius descendit tanto velocius mouetur ergo terra infinite velociter moueretur sed non potest infinite velociter moueri sine grauitate infinita ergo haberet grauitatem infinitam quod iam improbatum est.

Hic queritur. Quare graua et leuia velocius mouentur motu naturali in fine quam in principio et violentius mouentur e converso. Ad hoc dicit yparcus quod prouenit ex parte mouentis per violentiam quia quanto elongatur motus tanto minus remanet de virtute mouentis et sic motus fit tardior unde motus violentus in principio quidem intenditur in fine autem remittitur intantum quod graue non potest plus sursum ferri sed incipit moueri deorsum propter paruitatem eius quod remanserat de virtute motus violenti que quanto minoratur motus contrarius fit velocior.

Sed quia hec ratio non habet locum nisi in hijs que mouentur naturaliter post motum violentum et non in hijs que mouentur naturaliter eo quod generantur extra propria loca.

Ideo alii dixerunt medium minus resistere quanto plus proceditur in motu naturali.

Sed contra ponatur medium uniuersum tunc nichilominus velocior erit ille motus in fine.

Item aer prope terram est densior quam remote a terra: ergo graue tardius moueretur in fine quam in principio.

Item hec ratio non minus competit violentis quam naturalibus.

Ideo dicendum cum aristotele quod quanto corpus graue descendit tanto magis confortatur grauitas eius propter propinquitatem ad locum proprium et ideo arguit quod si cresceret in infinitum velocitas cresceret in infinitum grauitas. Et hac sequitur propositione. quod possibile est corpus simplex graue vel leue velocius moueri et eque velociter in pleno sicut in vacuo. Sit enim a terra que in distantia unius leuce a loco suo moueatur ut duo et in distantia decem pedum moueatur ut .4. ratione propinquitatis et sit medium totum uniuersum ut unum tunc si ponatur vacuum in distantia unius leuce non mouebitur a nisi ut .3. quia medium non impediatur nisi velocitatem unius gradus et tamen propelum suum ubi est plenum mouebitur ut quattuor. Eodem modo arguitur de quolibet simplici corpore quod per medium uniuersum potest velocius moueri in fine quam in principio.

Conclusio secunda.

Est tantum unus mundus. Probatur quia si essent plures mundi terra alterius moueretur ad medium istius naturaliter ergo non naturaliter ascenderet in suo mundo sed hoc est falsum quia eadem ratione terra istius naturaliter ascenderet in isto.

Secundo motus celi est eternus ergo motor eius est infinite virtutis et immaterialis ergo non est nisi unus in numero quia distinctio indiuiduorum sub una specie est per materiam et per consequens non est nisi unum primum mobile et unus mundus.

Tertio. Sunt tria corporalia elementa ex quibus mundus constituitur scilicet graue leue et medium ergo oportet esse tria loca scilicet locus medius infimus et extremus sed si plures essent mundi terra huius mundi non esset in loco infimo immo esset supra celum alterius mundi nec celum super eumeret omni corpori sed hoc est inconueniens: igitur est tantum unus mundus et non plures: minor patet: quia si terra huius mundi non tenet infimum locum ergo non est grauisima. Si queratur qua unitate mundus iste est unus. Dicendum quod est unus unitate ordinis et contiguationis et finis: secundum quod quedam ad alia ordinantur ut dicitur. San. Tho. i. pte. q. 47. ar. 3.

Conclusio tertia.

Non possunt esse plures mundi naturaliter: probat philosophus. Quia mundus constat ex tota sua materia ergo non possunt esse plures: consequentia probat philosophus quia multiplicatio numeralis in specie fit per diuisionem materie ergo si sit aliquod indiuiduum continens totam materiam sue speciei non poterit amplius illa species multiplicari. Et hoc probat per exemplum de similitate que est curuitas in naso vel in carne unde si ex omnibus carnibus fieret vnus nasus in quo esset similitas non posset esse alia similitas nisi nasus corruperetur si etiam esset vnus homo compositus ex omnibus carnibus et ossibus sic quod non possent dissolui non posset esse alius homo sed mundus est compositus ex tota sua materia nec potest generari nec corrumpi. vt probatum est ergo totalis mundus non potest esse nisi vnus. Quod autem mundus constet ex tota materia sua probabitur ex conclusione sequenti. Secundo arguitur ratione philosophi. 12 meth. 2. c. 49. Quia si essent plures mundi essent plures primi motores et plura tempora sed consequens est impossibile: ergo et antecedens unde San. Tho. 1. q. 47. dicit quod illi potuerunt ponere plures mundos qui non posuerunt aliquam sapientiam ordinantem sed casum vt democritus qui dixit ex concursu atomorum factum esse hunc mundum et alios infinitos. Unde refert valerius li. 8 rubi. de cupiditate glorie. c. 9. quod Alexandri pectus erat insatiabile laudis Nam anarcho comiti suo ex auctoritate democriti preceptoris sui innumerabiles mundos esse referre ti heu me (inquit) miserum qui nec vno quidem adhuc suis potitus angusta homini possessio glorie fuit. Et 24. q. 3. c. Sunt et alie hereses: reprobatur opinio democriti tanquam heretica.

Conclusio quarta.

Extra celum nullum est corpus. Ex quo sequitur nullum ibi esse locum neque vacuum neque motum neque tempus. Probatur conclusio. Quia vel illud corpus (dato opposito) est simplex vel mixtum. Si simplex ergo celum vel aliquod aliud elementorum non celum quia celum non est extra celum nec elementum quia esset pars mundi. Si mixtum componitur ex elementis que sunt partes mundi. Item vel esset ibi naturaliter vel violente. Non naturaliter quia loca naturalia simplicium et mixtorum sunt in hoc mundo nec violente quia tunc esset natum ibi esse aliquod corpus naturaliter modo nullum corpus habet naturalem locum extra mundum. Item arguit Alexander quia si ibi sit vacuum vel est finitum vel infinitum si primum redit questio vtrum extra illud sit vacuum si finitum tunc erit frustra quia non est natum recipere corpus cum non possit esse corpus infinitum ergo non est vacuum quia vacuum est locus aptus repleti corpore. Item si extra mundum est vacuum similiter se habet mundus ad vnam partem sicut ad aliam quia ista non est proprie locus eius nulla est ergo causa quare in hac parte vacui remaneat ergo continue mouetur modo ad vnam partem vacui modo ad aliam aut fertur ad omnem partem et sic destruetur. Correlatiu patet quia non potest esse locus sine corpore neque etiam vacuum quia vacuum est locus non repletus corpore sed ibi nullus est locus ergo neque vacuum neque ibi est motus quia motus non est sine corpore nec tempus sine motu.

Conclusio quinta.

Entia que sunt extra celum sunt impassibilia et inalterabilia optimam vitam habentia et sufficientissimas et eternam. Probatur philosophus quia extra celum non est locus nec tempus nec motus ergo ea que ibi sunt nec subiciuntur tempori nec motui nec sunt in loco. Ex quo sequitur quod non senescunt tempore. Et habent vitam sufficientissimam quia non indigent aliquo ad conseruationem vite habent etiam vitam non temporalem sed eternam unde et hoc nomen eternum diuine ab antiquis est enunciatum id est conuenienter rebus diuinis. Quia eternum est quod continet omnem durationem et perfectionem unde et ab his entibus conuincitur esse et viuere hijs quod clarum est. s. sunt secundum indiuiduum sempiterna et vitam rationalem habentia his autem obscurius et debilius et imperfectius sicut his que sunt sempiterna non secundum indiuiduum sed solum secundum speciem vt sensibilia. Ex quo infert philosophus nichil melius esse primo motore neque habet quicquam prauum neque indiget alio cuius et per consequens est immobilis quia omne quod mouetur aut mouetur vt fugiat aliquod malum aut vt adipiscatur aliquod bonum: sed neutrum potest deo conuenire.

Contra hec argu. primo. Contra tertiam suppositionem quia ex illa sequitur quod motus terre in dextrum sit naturalis quia in sinistrum est violentus.

Item terra existens in concauo lune naturaliter mouetur ad regionem aeris et tamen non quiescit ibi ergo secunda suppositio est falsa.

Secundo arguitur contra primam conclusionem quia ponens plures mundos potest dicere quod non sunt eiusdem speciei et per consequens quod terra vnus non mouetur ad locum alterius.

Item terra est immobilis a medio mundi vt dicit philosophus. 2. celi 2. c. 101. ergo non posset moueri ad medium alterius. Item poterit dici quod propter distantiam terra vnus non potest moueri ad locum alterius sicut magnes non attrahit ferrum ad quamcunque distantiam.

Item si essent plures mundi adhuc terra haberet naturalem inclinationem ad medium sui mundi ergo non moueretur ad medium alterius.

Item si terra vnus mundi naturaliter moueretur ad medium alterius: ergo naturaliter ascenderet quod est falsum.

Tertio arguitur quod non omnis motus sit de contrario in contrarium quia motus circularis non habet contrarium.

Item arguitur quod motus grauium deorsum non debeat dici naturalis quia velocior est in fine quia grauiora velocius mouentur sursum quam leuiora et tamen motus ille non est dicendus naturalis maior patet: quia plumbum velocius proicitur sursum quam pluma.

Quarto arguitur. Si essent plures mundi concentrici non oporteret terram vnus moueri ad locum alterius quia terra vtriusque esset circa centrum mundi huius igitur rationes philosophi non concludunt.

Quinto arguitur. Contra rationem philosophi sumptam ex parte primi motoris quia assumit quod in separatis a materia non possunt esse plura indiuidua eiusdem speciei sed hoc est falsum igitur minor patet quia in quocunque differt quodditas ab habente quidditatem possunt esse plura indiuidua: sed in separatis a materia differunt quidditas et habens quidditatem ergo.

Prinde celo & mundo

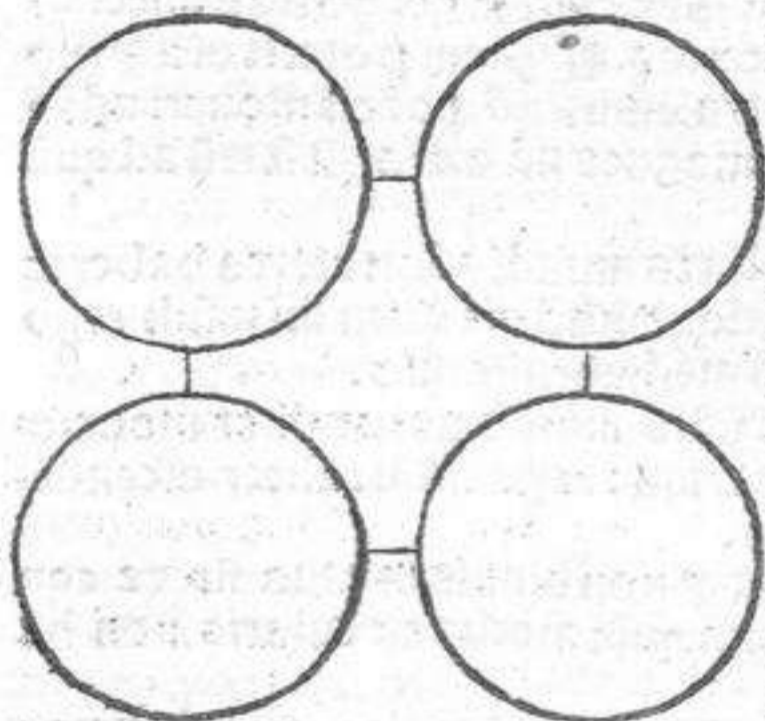
¶ Item motores conveniunt sicut mobilia quae moventur ut dicitur in 2. huiusmodi. 66. et differunt sibi differētia sicut mobilia sed orbis celestes partes sunt eiusdem speciei et differunt numero ut dicitur in 2. huiusmodi. 59. et motores.

¶ Sexto ubique est alia ratio forme et alia ratio forme in materia prout est plura individua eiusdem speciei sed celum est huiusmodi cum enim dico celum dico formam cum vero dico hoc celum dico formam in materia sed mundus potest multiplicari quia habet materiam que est principium pluralitatis individuum.

¶ Septimo mundus factus est a deo sed potentia dei non determinat ad istum solum mundum: sed deus potest facere alios mundos. **¶** Item quod aliquid est nobilius tanto est maioris virtutis sed mundus est nobilior eaque. Quia species equi potest perficere plura in individua etiam mundus. **¶** Item perfectum debet posse sibi simile generare ut patet in 2. de anima. 2. c. 34. Naturalissimum enim operum est quocumque perfecta et non orbata generare sibi simile: sed possibile est mundum si est perfectus habere plura supposita.

¶ Octavo autem quod extra celum sit vacuum quia si homo esset in circumferentia ultimi celi possit extendere manum extra celum ergo est ibi vacuum quia ibi natum est esse corpus. **¶** Item sequitur quod ultimum celum non moveretur localiter quia non esset in loco et per consequens non moveretur localiter saltim secundum superficiem convexam. **¶** Item deus posset extra celum creare lapides et movere motu recto quia ibi est locus et etiam posset facere lapidem illum distare a celo plusquam prius. **¶** Item posset creare duos lapides quorum unus esset extra alium extra autem est differētia loci igitur extra celum est locus. **¶** Item illi lapides possent distare.

¶ Nono si deus crearet circa mundum istum tres alios mundos eccentricos istum in punctis contingentes essent inter eos distantia et per consequens vacuum quia non tangerent se nec possent tangere nisi

in punctis. **¶** Item si omnia que sunt infra orbem lune essent annihilata esset vacuum quia ibi possit esse corpus ergo et extra celum cum ibi possit esse corpus. Item talis annihilatio facta deus possit creare lapides ibi qui plus distaret ab uno polo quam ab alio: ergo et extra

celum.

¶ Decimo arguitur quod extra celum non sunt intelligentie quia secundum aristotelem non sunt ponentes intelligentie nisi motrices orbium et sunt coniuncte suis orbibus ergo extra primum mobile est tantum una intelligentia alie autem sunt infra ipsum maiore patet in 2. methaphisicorum. 2. c. 48. ubi ex numero orbium concludit numerum intelligentiarum.

¶ Ad primum negatur consequentia quia motus in dextrum non est simplex nec in sinistrum sed mixtus.

¶ Ad aliud dicitur quod terra non movetur ad locum aeris ultimate.

¶ Ad secundum dicitur philosophus in textu quod tunc non esset ad propositum quia mundus non diceretur univoce de isto et de illo et esset voluntarium ponere sic mundos specie distinctos quia illi qui ponunt plures mundos utuntur univoce hoc nomine mundus et dant virtutem partibus unius mundi

di similem virtuti partium alterius mundi.

¶ Ad aliud dicitur quod si esset alius mundus terra ista haberet inclinationem ad medium eius et sic iam esset mobilis ad ipsas. **¶** Ad aliud dicit philosophus quod irrationabile est putare quod sit alia natura corporum simplicium propter hoc quod plus vel minus distata locis propriis. Item corpora naturalia in quacumque distantia habent suam formam que est causa talis inclinationis naturalis sed posita causa ponitur effectus.

¶ Item terra magis sursum posita ita bene inclinatur ad locum suum naturalem sicut minus sursum posita.

¶ Sed contra terra in loco suo non est gravis: ergo in loco suo non habet illam inclinationem. Dicendum quod in loco suo habet inclinationem ad quiescendum ibi et extra locum suum ad hoc quod moveatur ibi.

¶ Secundo dicitur quod terra in loco suo est gravis sed aliud habet officium gravitas in loco suo et extra locum ideo dicitur in loco suo terra non esse gravis quia ibi non movet eam gravitas deorsum.

¶ Ad aliud dicitur quod terra haberet aliam inclinationem quam habeat et quia hoc non est possibile ideo infert philosophus non esse plures mundos ut dicit commentator. 2. c. 88. quia corpora simplicia moverentur naturaliter motibus contrariis. Terra enim moveretur naturaliter pro quanto moveretur ad medium alterius mundi et violente quia moveretur a medio sui mundi. **¶** Ad aliud dicitur quod per hoc probatur quod non sunt plures mundi.

¶ Ad tertium dicit philosophus quod toti circulationi non est aliquod contrarium tamen pars circulationis aliquo modo alteri opponitur secundum terminos diametri ad quos terminantur et sic motus ab oriente in occidentem dicitur opponi motui ab occidente in orientem si accipiatur distantia per lineam rectam.

¶ Ad aliud dicitur quod quicquid gravius velocius proicitur sursum non tamen quanto aliquid est gravius tanto velocius movetur sursum. Quia autem plumbum velocius et remotius proicitur quam pluma ideo est quia materia eius est magis compacta et plus habet de materia ideo maiorem recipit virtutem et diutius retinet ideo per illam virtutem remotius et velocius movetur.

¶ Ad quartum dicunt quidam quod si essent plures mundi concentrici non oporteret terram unius moveri ad locum alterius quia utriusque terre est unum centrum unde dicunt quod si terra esset concava et in medio concavitate esset medium mundi terra ibi quiesceret naturaliter.

¶ Contra Terra naturaliter appetit esse sub omnibus aliis elementis ergo si circa centrum mundi infra terram esset aer vel aqua terra naturaliter moveretur ad hoc quod esset sub eis sed si supra celum esset terra ipsa esset super alia elementa: ergo naturaliter moveretur ad locum alterius que esset sub elementis.

¶ Item si celum esset divisibile sicut aer aut aqua illa terra descenderet naturaliter quia esset gravissima. Gravissimum autem est quod omnibus subsistat deorsum latis ut dicitur hic 2. textus comm. 17. ergo ibi quiesceret violente.

¶ Item si terra que esset supra celum naturaliter ibi quiesceret quia centrum eius esset centrum ultimi mundi: sed si ignis ibi poneretur etiam ibi quiesceret eadem ratione sed non naturaliter moveretur ad concavum celi illius mundi ymo

idē est locus naturalis ignis et terre. Ideo negatur illa conditionalis et eius probatio quia si aer poneretur in loco terre haberet idem centrum sicut nunc tamen violente ibi quiesceret sicut et terra in loco aeris.

Ad quintum dicendum quod in angelis differunt suppositum et natura secundum rem ut dictum est de ente et essentia. q. 5. ar. 2. vide ibi passus. S. T.

Ad aliud dicitur postea an celi sint eiusdem speciei falsum est etiam quod distinctio motorum sumatur a distinctione mobilium nisi forte extrinsece.

Sed queritur. An deus posset facere angelos plures in vna specie et sic: quia posset annihilare michaelem et alium producere eiusdem speciei quia non necessario eundem produceret. Potest dici quod successiue possunt esse plures angeli eiusdem speciei quia quod non sint plures hoc est quia non habent per quid distinguantur sed vno annihilato non oportet alium habere aliquid per quod distinguatur ab eo. Item si deus annihilaret albedinem separatam potest aliam creare eiusdem speciei separatam quasi primam posuisset in subiecto potuisset secundam creare: et etiam si annihilaret eam aut corrumpat poterit aliam facere et ita dicatur de angelis. Dicendum tamen quod deus non posset reproducere primum angelum annihilatum stante secundo. Oppositum tamen est probabile quod si deus eundem crearet quem annihilauit.

Ad sextum dicit philosophus hic Tex. c. 93. 94. et 95. q. Maior est vera si vnum individuum consistat solum ex parte materie sed si comprehendat materiam totam debitam sue speciei non potest esse pluralitas in diuiduorum in illa specie. Et sic est repugnantia non ex parte forme sed ex parte materie.

Ad septimum dicit. S. T. 1. q. 47. ar. 3. primum quod mundus est vnus quia omnia debent esse ordinata ad vnum unde ar. 12. meth. ex vnitatem ordinis concludit vnitatem dei gubernantis et Plato ex vnitatem exemplaris probat vnitatem mundi quasi exemplati.

Item si deus faceret alios mundos aut faceret eos similes aut dissimiles si omnino similes essent frustra. Si dissimiles nullus eorum comprehenderet naturam corporis sensibilis et sic nullus esset perfectus. Item si deus alias creaturas voluisset facere potuisset istum mundum maiorem fecisse et sic non esset necesse alium mundum esse. Ad aliud dicitur quod maius virtutis est facere vnum perfectum quam plura imperfecta in diuidua aut plurificata sunt imperfecta quia nullum eorum comprehendit in se totum quod pertinet ad speciem mundus autem perfectus est hoc modo ideo ex hoc ostenditur species eius esse magis virtuosam.

Ad aliud dicitur quod verum est si illud sit generabile et corruptibile mundus autem non est generabilis. Dic dubitatur an deus possit facere plures mundos. Ad hoc dicit Sanctus Thomas de veri. q. 20. ar. 4. q. Super omnia que deus fecit posset alia dissimilia facere et nouas species et noua genera et alios mundos nec vnus id quod factum est facientis virtutem ad equare potest idem dicit. 1. dist. 4. q. 2. arti. 2. et dist. 39. q. 1. arti. 3. dicit quod deus infinitas alias species posset facere.

Item 1. quest. 25. ar. 6. dicit quod deus potest facere vniuersum et quamlibet creaturam meliorem quam fecerit. Ex quo satis patet quod deus possit facere alium mundum.

Sed vtrum esset eiusdem speciei cum isto non habetur ex dictis sancti thome. Dico tamen ad questionem quod deus potest facere plures mundos eiusdem

speciei cum isto et concentricos et eccentricos. Probatur: quia potest facere aliam terram eiusdem speciei cum ista et ita de alijs elementis.

Potest etiam alium solem facere quia posset istum in duas partes diuidere: ergo et alium nouum facere.

Item iste sol indiuiduatur per materiam quantitatem signatam et alius sol haberet aliam materiam et aliam quantitatem ergo haberet unde distingueretur ab isto numero.

Secundo dicitur quod dato quod deus faceret alium mundum non oporteret terram istius moueri ad medium alterius quia posset facere quod ista terra haberet inclinationem solum ad medium istius mundi nec hoc esset contra naturam vel violentum quia secundum augustinum hoc est vnicuique natura quod deus fecit.

Item si terra huius mundi naturaliter moueretur ad medium alterius vel hoc esset quia medium alterius esset infimus medio istius vel quia est eiusdem speciei cum alia terra. Non primum quia positus mundus eccentricis non videtur medium vnus esset inferius ad medium alterius. Non secundum quia ignis existens sub polo arctico non mouetur naturaliter ad polum antarcticum licet ignis existens sub polo antarctico sit eiusdem speciei cum igne existente sub arctico.

Item illa duo media essent eiusdem speciei (ex hypothesi) ergo terra vnus non moueretur ad aliud medium quia nichil mouetur naturaliter motu simplici ab vno loco ad alium nisi diuersis specie. Et ad hoc quod ea que sunt eiusdem speciei sint naturaliter collocata sufficit sint quod in locis eiusdem speciei nec oportet quod moueantur ad eundem locum in numero: ut patet de duobus ignibus quorum vterque esset super terram vnus versus septentrionem et alter versus meridiem immo impossibile est duo corpora esse in eodem loco ad eade. Item terra istius mundi non posset moueri nisi celum istius mundi concurreret per motum suum quia motus celi est causa omnium aliorum motuum sed non concurreret et ad hoc quod moueretur ad alium mundum quia tunc motus qui fieret in alio mundo dependerent ab isto igitur.

Sed contra Sanctus Thomas 1. questio 47. arti. tertio ad tertiam dicit quod mundus consistat ex tota sua materia non enim est possibile esse aliam terram quam istam quia omnis terra ferretur naturaliter ad hoc medium vbi cuiusque esset et eadem ratio est de alijs corporibus que sunt partes mundi. Dicit Sanctus Thomas loquitur de terra secundum ordinem rebus inditum et de potentia dei ordinata.

Sed contra. In corpore articuli videtur dicere quod nichil cadit sub potentia dei quin contineatur sub ordine quem statuit rebus idem ponit. 3. contra genti. capitu. 98. Item 1. que. 25. arti. 6. tertium dicit quod vniuersum non potest esse melius ergo deus non potest creare nouas species perfectiores creatis nec nouum mundum. Dicendum ad primum quod deus non potest facere nisi ea que si faceret essent conuenientia et iusta et caderent sub ordine rebus a deo statuto ut dicit Sanctus Thomas 1. quest. 25. articu. 5 secundum et 105. articu. 6. et contra genti. libro tertio Pro absolute potest plura facere et alia quam ea que facit.

Ad aliud dicitur quod vniuersum suppositis istis rebus non potest esse melius propter decemissimum ordinem quod iam est in deo possit alium ordinem istituere ut dicitur in loco allegato. Secundo dicitur quod Quilibet creaturam

Primi de celo & mundo

potest deus facere meliorem bonitate accidentali s; non essentiali quia transcenderet limites sue speciei vt dicit. S. T. I. dist. 44. ar. 1. Tertio dicitur q; h; deus non possit facere aliquam rem meliorem essentialit; s; sit pot; tñ qualibet re creata aliam essentialit; meliorem facere.

¶ Ad octauum qd est stoiconū negat q; poss; talis hō extēdere manū eē celū nō ppf extrinsecū ipediēs sed q; de nā corporū naturalū ē q; p; tneant infra circū ferētā extremā celi. ideo si ess; aliquod corpus quod nō deberet a corpore celi cōtineri nichil phiberet ip; sū eē eē celū. ¶ Ad aliū dicitur q; vltima sphaera est i loco p accidēs vt dicit. S. T. Tho. 2. di. 2. q. 2. ar. 1. 4^m & arti. 3. primū & q. 6. ar. 3. dicit q; est i loco p ptes. idē ponit. 4. phi. sup. Ter. c. 43. vbi reprobatur opinione cōmētato ris dicētis celū eē i loco p accidēs. i. p cētrū. ¶ Ad aliud dicitur q; si deus crearet lapidē eē mūdū nō esset i loco nisi p suas ptes sicut & vltia sphaera. ¶ Secūdo dicitur q; deus nō posset mouere motu recto nisi crearet aliqd aliud corp; in q; talis lapis moueret q; in motu recto corpus dimittit totum locum & acquirit locum nouū totaliter differens a pūno. ¶ Tertio dicitur q; vn; lapis esset extra aliū negatiue. i. vnus non esset in alio sed non positiue nisi ponerētur in aliquo spacio communi.

¶ Quarto dicitur q; illi lapides possent distare priuatiue. i. non esse simul sed nō positiue. i. quod aliqd inter eos mediet nec plus priuatiue etiaz distarēt vno tempore q; alio per quēcumq; motum rectum quia non posset recte moueri vt dictum est. Ex quo infertur: q; si omnia que sunt infra orbem lune an nichilarentur poli distarēt adhuc positiue distantia curua sed nō recta. ¶ Forte dices illi lapides extra celū creati non distant ergo tangunt se: negatur cō sequentia quia ad tactum oportet vnum esse protensum vsq; ad aliud. ¶ Sed contra ad minus erunt immediati. dicendum q; possunt dici immediati negatiue. i. sine medio quia iter eos nichil mediat. Sed nō affirmatiue quia illa sūt immediata affirmatiue que sunt coniuncta secundum superficies extremas.

¶ Secundo sequitur q; si infra orbem lune deus moueret vnum lapidem in casu posito ille non plus appropinquaret vni parti celi q; alteri positiue nisi quādo tangeret aliquam partem quia tunc esset distantia curua inter lapidem & reliquas partes. Poss; tamen priuatiue plus vel minus distare ymaginando vnam lineam separatam procedentem a polo ad alium polum per vacuum poss; enim moueri ille lapis per illam lineam & plus vel minus distare a laterib; celi secundum eam sed illa distantia esset positiua.

¶ Si queratur quare lapis conceditur posse moueri in cōcauo orbis lune motu recto & nō extra celum dicēdum quia in cōcauo orbis lune esset in vacuo non autem extra celum vnde vacuum materialiter nichil aliud est q; corpus non locans aptum natum locare. posset tamen ille lapis moueri circa pūnum celum sed tunc daretur magnitudo super quam esset motus puta circumferentia celi. ¶ Notādum tamē q; moueri localiter potest aliquid dici dupliciter. Primo quia non seruat eundem situm secundum se vel partes suas in ordine ad aliquod fixum & sic lapis extra celum posset moueri. Alio modo quia acquirit vnum locum & relinquit alium secundum se vel ptes & sic extra celum vel in vacuo non potest esse motus localis. Primo autem modo non oportet id quod mouetur acquirere vbi.

¶ Ad nonum albertus dicit q; non possunt esse plures mundi eccentrici quia ex quo tangerent se impeditur motus eorum ab inuicem. Secundo dicitur q; non esset ibi vacuum quia superficies conuere illorū mundorū non sunt apte naturaliter locare corpus superficies autem. cōcaua orbis lune est apta locare ideo non est simile. ¶ Et per hoc patet ad aliud.

¶ Ad aliud dicitur q; licet deus poss; creare lapidē ibi tamen non distaret positiue plus ab vno polo q; ab alio. Et licet posset etiam creare extra celum nō tamen sequitur q; lapis sit natus esse extra celum q; hoc esset supernaturaliter & preter ordinē reb; iditū.

¶ Ad decimum dicitur q; substantie separate sunt extra celum. i. non continentur nec circumscribuntur celo aut loco sed totam corporalem naturam excedūt.

¶ Sed hoc non videtur sufficere ad mentem philosophi quia postq; probauit q; extra celum. i. supra superficies conueram celi vltimi non est tempus neq; locus statim infert q; ea que ibi sunt apta nata eē nō sūt in loco nec tpe. Ex quo videtur q; secundum mentem philosophi in superficie exteriori vltime sphaere sint ponende intelligentie.

¶ Item secundum Sanctum Thomam 2. di. 8. ar. 4. q. 4. Motores orbium secundum philosophos sunt coniuncti orbibus secundum totum & non secundum partem & ideo non mouentur per accidens ad motum orbium ergo motor orbis lune non debet dici esse extra celum empiricum sed cum orbe lune.

¶ Ideo dici potest q; secundum philosophum extra pūnum celum sunt multe intelligentie. Sed in 12. meth. non intendit q; non sint plures q; orbis celorum sed q; ad minus tot sunt ponende. vnde dicitur ratioabile vt dicit Sanctus Thomas. ibidē vt insinuet q; solum probabiliter concludit & non ex necessitate vnde subiungit q; id quod est necessarium circa hoc relinquit illis qui sunt fortiores ad inueniēdum q; ipse esset. Et cōsequenter in eodem textu dicit q; necesse est esse tot substantias quot sunt celi. et preter has non est necesse alias esse id est non potest probari ratione naturali q; sint alie. vnde videtur q; aristoteles dubitauit an essent plures intelligentie q; orbis nec voluit hoc determinare quia nō habuit rationem propter quam esset necesse pōere plures.

¶ Et licet secundum Sanctum Thomam questi. de demonibus arti. 1. aristoteles negauerit demōes esse videtur tamē in libro de somno & vigilia eos posuisse q;uis non poneret eos esse malos spiritus neq; corporeos sicut apuleius & plotinus post platonē vt patet. 5. metha. Ter. cō. 15.

¶ Ad argumentum ante oppositum dicit Sanctus Thomas q; ad bonitatem mundi pertinet q; sit vn; quia vnum habet rationem boni videmus enim q; p diuisionem aliqua decidunt a propria bonitate. Secundo dicitur q; diffundere bonitatem non est multiplicari individualiter: quia sic primum ens multiplicaretur sed est bonitatem participari ab alijs et sic ptes mundi participant perfectionem totius.

¶ Quartum sic proceditur. Videtur q; potētia actiua terminetur ad maximum quia philosophus hic Ter. commenti. 16. dicit q; virtus est excellentie et determinata ad excellentissimum. igitur.

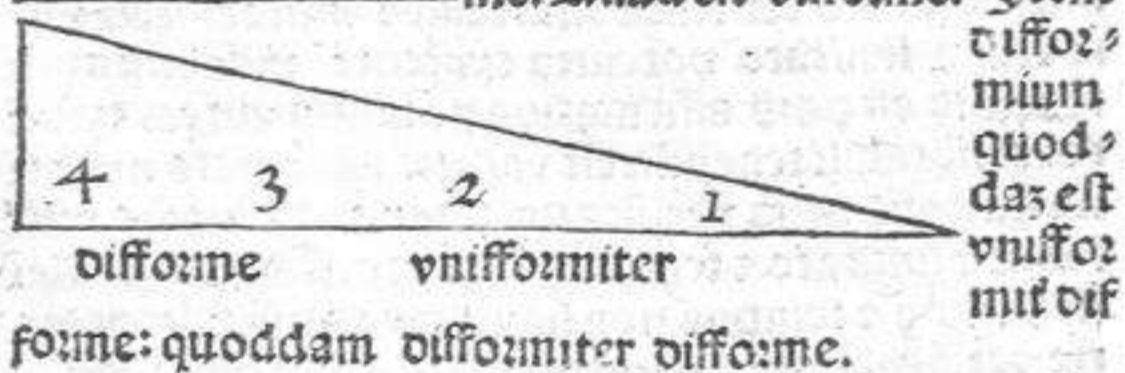
¶ Sed contra potentia non potest in aliquid qd possit in magis igitur non determinatur ad maximum.

Respondeo dicendum quod ut dicit philosophus hic **E. cō. 16.** Possibile et impossibile dupliciter dicitur. Primum dicitur possibile aliquid absolute quod scilicet secundum se est tale quod possit esse verum propter habitudinem terminorum ad inuicem. impossibile vero quod secundum se est tale quod non potest esse verum. Alio modo dicitur possibile et impossibile alicui quod scilicet potest esse vel non esse verum secundum potentiam actiuam vel passiuam alicuius et sic accipit hic secundum quod aliquod agens potest vel non potest.

Notandum preterea quod duplex est potentia scilicet actiua et passiuā. Potentia actiua est principium transformandi alterum secundum quod alterum: ut dicitur. **5. meth. E. c. 17.** Potentia passiuā est principium transformandi ab altero secundum quod ab altero. Et capitur hic transmutatio generaliter ut se extendit ad omnem actionem siue temporalem siue instantaneam ut est illuminatio et vitalis immutatio. **I**tem potentiarum quedam est debilitabilis quedam indebilitabilis. Debilitabilis est que agit cum resistentia debilitante seu fatigante ut homo currendo indebilitabilis que sine resistentia debilitante ut lumen producendo lumen et lapis cum mouetur deorsum.

Aduerte etiam quod aliquam potentiam non posse pertransire aliquod medium dupliciter potest esse aut ratione magnitudinis aut ratione resistentie siue virtutis. **I**tem mediorum quoddam est uniformis. Aliud est difforme. **I**tem

Aduerte preterea quod Maximum dicitur respectu alicuius potestati illud in quod potest illa potentia et in nullo maius ut a est maximum pondus quod fortes potest portare id est a fortes potest portare et nullum maius potest portare. Minimum in quod non potest potentia aliqua dicitur quando in illud non potest illa potentia et quocumque minori dato datur maius infra illud in quod potest talis potentia. verbi gratia b. est minimum pondus quod fortes non potest portare. i. b. fortes non potest portare et quocumque minori dato datur maius (infra b.) quod fortes potest portare. Minimum in quod potest potentia dicitur illud in quod talis potentia potest et in nullo minus ut c. est minimum visibile quod potest fortes videre. i. c. potest fortes videre et nullum minus. c. Maximum in quod non potest aliqua potentia dicitur illud in quod nec tantum potest talis potentia sed quocumque maiori dato datur minus (supra illud maximum) in quod potest talis potentia ut d. est maximum visibile quod matheus non potest videre. i. d. matheus non potest videre et quocumque maiori dato supra d. datur minus quod matheus potest videre. Dicitur est quocumque minori dato (in diffinitione minimi quod non) et quocumque maiori dato (in diffinitione maximi quod non) quia data latitudine a gradu ut. 3. ad gradum ut. 6. exclusiue gra-

duus ut. 6. est minimus qui non est in tali latitudine et tamen non quilibet minor illo est in illa latitudine quia gradus ut duo non est. Similiter gradus ut tria est intensissimus qui non est: et tamen non quilibet intensior illo est ibi quia gradus ut. 7. non est nec etiam gradus ut. 6. Dicitur est infra pro minimo quod non et supra pro maximo quod non: quia pondus equalis potentie cum sorte non est maximum in quod non potest fortes sed minimum quod non: et tamen in illud non potest fortes et quocumque maiori dato datur minus in quod potest: sed non supra illud pondus. Similiter Si stephanus non potest videre b. visibile sed quodlibet maius b. tunc b. non esset minimum quod stephanus non potest videre: sed maximum quod non: et tamen b. stephanus non posset videre et quocumque minori dato daretur maius quod posset videre puta omne maius b.

Insuper Aduerte quod ad inferendum diuisionem de maximo et minimo oportet duo subcontraria esse vera. i. si detur maximum pondus quod fortes potest portare: aut minimum quod non potest. oportet quod aliquod pondus fortes possit portare et aliquod non: ideo non datur maximum tempus in quo sol potest moueri: nec minimum nec maximum quod non: nec minimum in quo potest. Non datur etiam maximum visibile quod lapis potest videre nec minimum et c. quia nullo visibile lapis potest videre. Non datur etiam maximum calor quem deus potest facere nec minimum quem non potest facere: quia omnem calorem deus potest facere.

Notandum preterea quod diuisio maximi et minimi potest fieri vel sine limitatione tam medijs quam temporis et gradus secundum quem fit actio vel cum limitatione eorundem vel alterius illorum. Exemplum primum ut aliquod visibile aliquis potest videre et aliquid non ergo est dare maximum et c. Exemplum secundi ut aliquod visibile tu potes videre a tanta distantia per medium uniforme ut. 4. et aliquid non ergo datur maximum et c. Aliquod pondus fortes potest portare a proportionem dupla per aliquod spacium in hora et per aliquod non ergo datur maximum spacium per quod potest portare in hora a tali proportionem vel minimum et c. **I**tem aduerte quod Si fiat comparatio ad potentiam actiuam respondendum est semper vel per maximum quod non vel per minimum quod sic. Si vero fiat comparatio ad potentiam passiuam respondendum est per maximum quod sic vel minimum quod non subcontrarijs verificatis et sub potentia passiuā includitur medium et tempus et ea que non se habent actiue: unde si dicatur. Aliquod medium fortes potest pertransire et aliquid non inferendum est. ergo datur maximum medium vel minimum quod non: nec curandum est de alijs membris. Si vero dicatur. Ab aliqua potentia potest hoc moueri et ab aliqua non: infer ergo datur maxima et qua non potest moueri vel minima a qua potest nec cures de alijs membris. **I**tem aduerte quod terminus respectu cuius fit diuisio debet verificari pro eodem determinato supposito in utraque subcontrariarum nisi distri buatur: ut aliquod pondus hec potentia potest portare et aliquid non vel aliquod pondus omnis potentia potest portare et aliquid non omnis vel nulla et c.

Notandum preterea quod quidam opinantur omnem potentiam actiuam terminari per maximum in **e. iij.**

Primi de celo & mundo

quod potest ita q̄ datur maximum p̄dus quod fortes potest portare. ¶ Sed Contra Sortes excedit illud pondus diuisibiliter si ergo addatur ei medietas excessus adhuc poterit fortes portare quia adhuc excedet & tamen p̄dus erit maius: ergo primū non erat maximum q̄d fortes potest portare. ¶ Ad hoc dicunt negando q̄ post additionem possit fortes illud pondus portare: quia non sufficit quicunq̄ excessus: sed requiritur determinatus excessus a quo si deficiat nō poterit portare. Contra Sequitur primo q̄ hō semper a p̄portione maioris inequalitatis fit actio.

¶ Secundo arguitur Si requiritur determinatus excessus. Sequitur q̄ hō si aliqua virtus mouet ali quod mobile per aliquod spacium in aliquo tempore medietas virtutis mouebit medietatem mobilis per idem spacium i equali tempore ymo nec poterit mouere quod est contra philosophum. 7. phi. T. c. 36. Probatur: quia pono q̄ omne agens debeat excedere passum ad minus per vnum gradum. Et caspio mouens vt. 5. quod moueat mobile vt. 4. per pedale in hora patet ex positione quod medietas eius non poterit mouere medietatem mobilis: quia non excedet eam per vnum gradum. 2. enim cuz dimidio nō excedit. 2. per vnum gradum / sed solum per dimidium. ¶ Item agens vt. 9. potest mouere mobile vt. 8. quia ibi est excessus per vnum gradum: ergo per predictam regulam. 4. cum dimidio potest mouere 4. & nō excedit per vnum gradum igitur. ¶ Item sequitur q̄ dabitur vltimum instans actionis et motus. patet: quia moueat fortes lapidem vt. 4. & sit potentie vt. 6. & augeatur resistentia lapidis ad. 6. tunc in instanti in quo erit vt. 5. fortes adhuc mouet & motus lapidis est quia for. adhuc excedit per vnum gradum & nunq̄ postea mouebit: quia nunq̄ excedet post illud instans resistentiam per vnum gradum.

¶ Item Sequitur q̄ fortes incipit mouere vnum lapidem que nūq̄ mouebit: sed hoc implicat vt p̄ per exponētes igitur. maior patz: Sit a maximus lapis quem fortes potest portare & incipiat mouere: arguitur sic / immediate post hoc fortes erit debilitatus: q̄ omne agens in agendo repatitur: ergo erit minoris virtutis q̄ nunc: ergo immediate post hoc nō poterit mouere: quia nō habebit illum determinatum excessum sed minorem. ¶ Forte dices q̄ immediate post hoc mouebit & immediate post hoc non mouebit sicut de stilo tangentie partem albam & postea nigra p̄ partes p̄portioales. Hoc nō valet: q̄ si lapis mouebit a forte & nō sēp mouebit: ergo dabit spacium quod pertransibit lapis motus a forte: ergo et tempus correspondens. Ex quo statim infertur q̄ falsus est q̄ immediate post hoc non mouebitur ratione falsitatis secunde exponentis instans enim mediū per transitionis spacij a lapide (si posset moueri) est istas post hoc & tamen non inter illud & hoc lapis nō mouebitur ymo per totum tempus quod est inter illud et hoc lapis mouebitur. ¶ Ideo hac opinione reiecta.

¶ Sit Prima regula.

¶ Diuisione facta maximi & minimi & subcontrariis verificatis (quod semper presupponendum est) medi ante termino non distributo vel distributo solum p̄ finitis suppositis & sine limitatione tam respectu potentie actiue q̄ passiue siue illa potētia actiua sit debilitabilis siue nō sustinēda ē pars negatiua. Exem

plum primi. Si queratur An detur maximum pondus quod petrus potest portare vel minimum quod non potest detur secundum & illud est pondus equale potentie petri. ¶ Similiter Si queratur. An detur maxima potentia a qua hic lapis non potest portari vel minima a qua potest dandum est primum & illa est potentia equalis resistentie lapidis. ¶ Item Si queratur an detur maximuz visibile quod fortes non potest videre vel minimum quod sic: dandum est primum. ¶ Exempium secundi Si queratur. An detur maximum pondus quod quilibz homo potest portare vel minimum pondus quod non. Detur secundum & illud est pondus equale debilissimo homine. Datur etiam maximum visibile quod non quilibet oculus potest videre & illud est quod oculus debilissimus non potest videre.

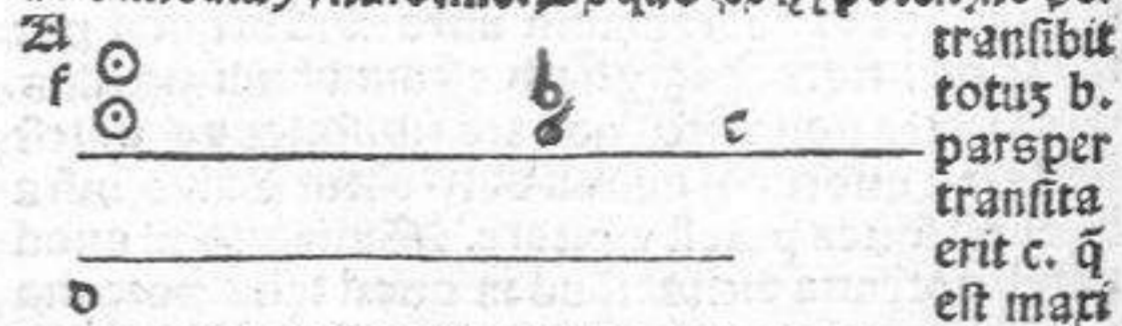
¶ Secunda regula.

¶ Diuisione facta maximi & minimi mediāte termino distributo pro ifinitis suppositis eligēda est pars affirmatiua. vt si queratur An sit dare maximū p̄dus quod quodlz fortius forte p̄t portare vel minimum quod non detur primum & illud est pondus equale potentie fortis. ¶ Item Datur minima potentia a qua quelibet resistentia: minor. forte potest pati et non maxima a qua non. Illa autem est potentia fortis.

¶ Tertia regula vbi est limitatio tam ad gradum potentie q̄ mediij.

¶ Si fiat diuisio mediij respectu potentie actiue limitate medio existente vniiformi & limitato / tempore etiam limitato potentia existente indebitabili tenenda est pars affirmatiua potentia autem existente debilitabili tenenda est vniuersaliter pars negatiua subcontrariis verificatis. Dictum est medio vniiformi & limitato & tempore limitato. Quia si mediū sit finitum & tempus non limitetur nunq̄ subcontrarie verificabuntur (quod tamen in omni diuisione requiritur.) Potētia enim indebitabilis si possit vnā partem istius mediij vniiformis diuidere & totum ex quo est indebitabilis. Si autem sit debilitabilis q̄ tumcunq̄ modice debilitetur potest minus debilitari. ergo quācūq̄ partem illius mediij potest transire: ergo altera subcontrariarum esset falsa.

¶ Probatur prima pars. Sit enim A potentia indebitabilis que moucatur per horam d. transeundo b. mediuz vniiforme. Ex quo (ex hypotesi) nō per

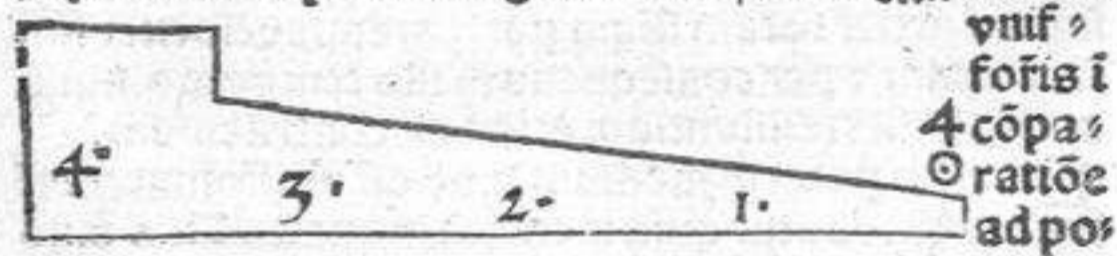
ma quam potest pertransire a. in d. tempore nec maiorem poterit pertransire i d. tempore quia mouetur secundum vltimum sui posse.

¶ Secunda pars patet Sit f. potentia equalis B. sed debilitabilis probo q̄ c. erit minima pars quam in d. tempore non potest f. pertransire. Quia c. non potest f. pertransire in d. q̄ debilitabitur & per consequens non tantum pertransibit sicut a. in eodem tempore & quamlibet partem minorem c. f. potest pertransire. igitur. minor patet: quia q̄ nō transeat c. hoc est ratione debilitationis sed quantumcūq̄ debilitetur minus potest debilitari: ergo quacūq̄ parte minore c. data inter illam & c. datur. maior. quam f. potest

pertransire: unde generaliter limitato tempore et medio univormi id quod est maximum quod sic respectu potentie indebitabilis est minimum quod non respectu potentie debilitabilis. ¶ Ex quo patet quod facta divisione respectu medij limitati (quod est potentia passiva) in comparatione ad potentiam debilitabilem tenenda est univormiter pars negativa et in comparatione ad indebitabilem univormiter tenetur pars affirmativa limitato tempore. unde A potentia est minima a qua c. in d. tempore potest pertransiri quia a nulla minori ut liquet intelligenti regulas proportionum motuum. f. autem est maxima a qua non potest c. in d. tempore pertransiri quia ab illa non potest a. qualibet maiori potest. ¶ Secundo infero quod si fiat divisio respectu medij limitati univormis et potentie indebitabilis in comparatione ad tempus univormiter sumptum siue illimitatum sustinenda est pars affirmativa. Si vero sit potentia debilitabilis sustinenda est pars negativa. verbigratia. Et si aliquod tempus in quo a. potest pertransiri c. et aliquod in quo non potest ideo est dare minimum tempus in quo potest et illud est d. quod etiam est maximum tempus in quo non potest f. pertransiri c. quia in illo non potest et in quolibet maiori posset: quod quicumque debilitetur minus potest debilitari.

¶ Quarta conclusio de pertransitione medij difformis.

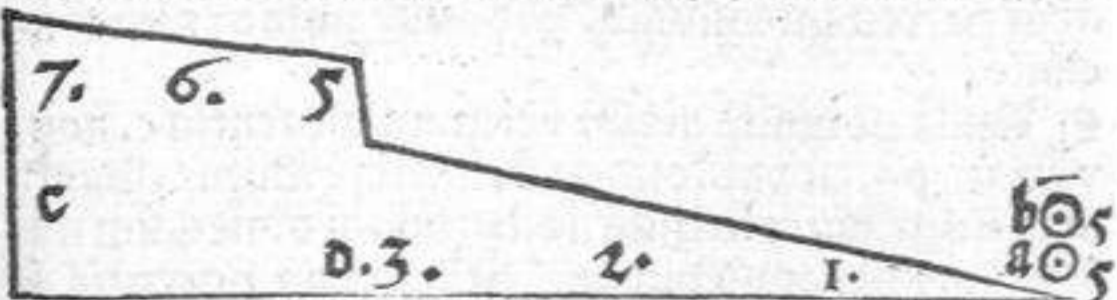
¶ Si fiat divisio respectu medij difformis sic tamen quod pars correspondens gradui maximo resistentie sit univormis

tentiam siue debilitabilem siue indebitabilem non limitato tempore univormiter teneatur pars negativa: unde datur maxima potentia que non potest illud medium pertransiri (et non minima que potest) Et illa est potentia equalis gradui summo illius resistentie siue debilitabilis siue indebitabilis.

¶ Quinta conclusio.

¶ Si fiat divisio respectu potentie limitate in comparatione ad partem medij sic difformis quod pars precedens gradum resistentie illi potentie equalem aut sit univormis aut si sit difformis non sit terminata ad illum gradum non limitato tempore tenenda est pars affirmativa tam respectu potentie debilitabilis quam indebitabilis. verbigratia Sit a. potētia indebitabilis et

b. debilitabilis ut 5. Et sit c. d. medij difformiter difforme cuius tamen medij pars c. est univormiter difformis inchoans a gradu ut 5. usque ad 7. Pars etiam d. sit univormiter difformis a non gradu ad 4. exclusive. Dico quod d. est maxima pars huius medij quam a. vel b. potest pertransiri: ut patet per exponentes. Sed si queratur an detur maxima potentia que non potest totum c. d. transiri vel minima que sic dicitur in sequentibus.

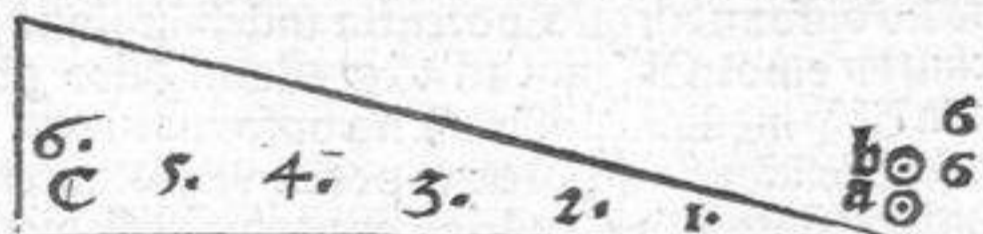
¶ Sexta regula.

¶ Si fiat divisio respectu potentie limitate in com-

paratione ad partem medij sic difformis quod potentia indebitabilis ibi posset cessare a motu propter defectum proportionis non facta limitatione temporis sustinenda est pars affirmativa respectu potentie indebitabilis et negativa respectu debilitabilis. ¶ Si potentia indebitabilis omnem partem illius medij terminatam ad punctum in quo cessat a motu potest pertransiri et non maiorem: ergo illa est pars maxima huius medij quam potest pertransiri. Et pars minima quam non potest debilitabilis potentia transiri quia ex quo debilitatur nunquam poterit pervenire ad illud punctum et ad quodlibet citra poterit: quia semper minus potest debilitari. ¶ Ex quo patet quod si fiat divisio respectu medij sic difformis in comparatione ad potentiam limitatam indebitabilem non limitato tempore tenenda est pars affirmativa et in comparatione ad potentiam debilitabilem pars negativa. Et si fiat talis divisio hoc medij potest aliqua potentia pertransiri et non quelibet vel ergo est dare minimam que potest vel maximam que non potest (Et loquor semper de medio in quo potentia equalis maxime eius resistentie cessaret a motu) Respondendum est quod datur minima que sic scilicet potentia indebitabilis equalis maxime resistentie et maxima que non scilicet potentia debilitabilis illi equalis.

¶ Septima regula.

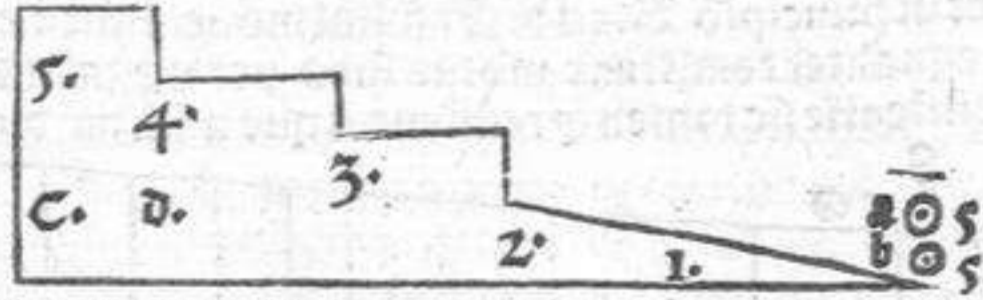
¶ Si fiat divisio respectu medij univormiter difformis in comparatione ad potentias non limitato tempore tenenda est univormiter pars negativa. Verbigratia Sit c. medium univormiter difforme a non

gradu usque ad 6. Dico quod non datur maxima potentia que potest illud pertransiri sed datur minima que non et illa est potentia equalis gradui ut 6. siue sit debilitabilis siue non: quia si super illud medium moveatur nunquam cessabit a motu: quia nunquam ei deficiet proportio: sed in eternum movebitur nec unquam ad extremum intensius deveniet.

¶ Octava regula.

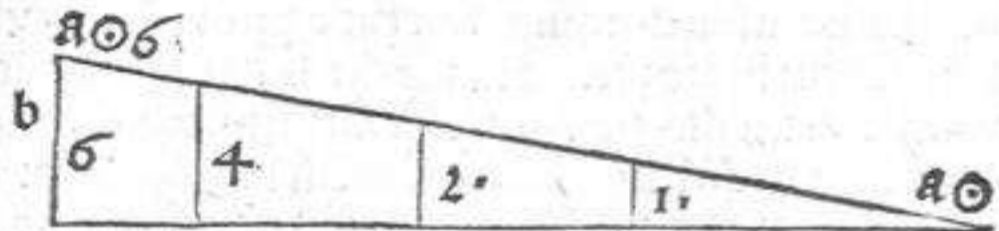
¶ Si fiat divisio respectu medij difformis siue univormiter siue difformiter fuerit difforme in comparatione ad potentias tempore limitato subcontrariis verificatis tenenda est pars affirmativa respectu po-

tentie indebitabilis et negativa respectu debilitabilis. Et si fiat talis divisio Aliquam partem c. potest a. vel b. pertransiri et aliquam non in hora. Ergo datur maxima que sic vel minima que non. Dicendum est quod d. est minima pars quam non potest b. potentia debilitabilis pertransiri in hora et est maxima quam a indebitabilis potest pertransiri in hora. Et quo enim per totam horam mouetur secundum extremum sue virtutis et in fine hore reperitur in d. puncto illo non poterit b. inueniri ex quo debilitabitur et quocumque dato infra d. ultra illud poterit b. inueniri: quia non tam modice potest debilitari quin minus possit.

Secundo suppono: q̄ Omnis latitudo motus vniformiter acquisita vel deperdita suo gradui medio correspondet. i. raptum precise pertransietur mediante illa latitudine sic acquisita: sicut mediante gradu medio eiusdem: si per totum tempus illo gradu medio moueretur. ¶ Pro quo aduerte q̄ Omne compositum ex duobus inequalibus est duplum ad medium inter illa vt. 8. & 4. est duplum ad. 6. similiter. 5. & 9. est duplum ad. 7. Ex quo sequitur q̄ omnis latitudo difformis est dupla ad suum gradum medium: & sic reducendo ad equalitatem fiet vniformis: & correspondebit gradui medio: vt si sint gradus difformiter dispositi. 2. 3. 4. 5. 6. Sumatur excessus 6. super. 4. (qui est gradus medius: quia proportionalr arithmetice sicut excedit 2. ita exceditur a. 6.) & sunt 2. Item sumatur excessus. 5. ad. 4. & est. 1. adde: ergo 1^m excessum. i. maiorem minimo numero: & fient 4. & 2^m excessum 2° numero & fient etiam 4. & patet tunc ad sensum q̄ illud remanebit vniforme vt. 4.

Tertio dico q̄ Si aliqua potētia vniformiter remittat motum suum ad non gradum: in triplo plus pertransibit in prima medietate q̄ in secunda. Sit enim A. potentia que vniformiter remittat motum

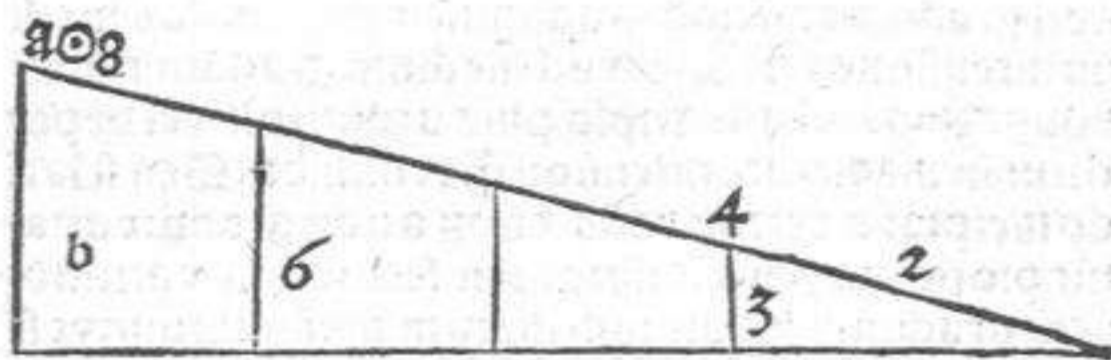
suum in b. ad non gradum in hora tunc a. in omni instanti prime partis proportionalis in duplo velocius mouebitur q̄ in instanti correspondente secunde partis proportionalis ergo cum prima pars proportionalis temporis sit dupla ad scdam: patet q̄ in quadruplo plus pertransibit in prima parte proportionali q̄ in secunda & in secunda in quadruplo plus q̄ in tertia & c. ergo in omnibus partibus simul sumptis in q̄ druplo plus q̄ in residuis a prima: consequentia tenet: quia si alique quantitates ad alias comparētur in eadem proportione: sicut vnum illorū se habet ad suum compar/ita aggregatum ex omnibus comparatis ad omnia ad que sit comparatio.

Exempli gratia Sit A. corpus bipedale cuius prima pars proportionalis proportiōe dupla sit b. que

A b c d e f erit pedalis vt

lit: 2^a sit c. que erit semipedalis: tertia sit d. que erit medietas semipedalis: & sic in infinitum. Tunc sicut se habet a. ad b. ita b. ad c. & c. ad d. & c. quia vbiq̄ est proportio dupla: dico q̄ sicut A. se h̄ ad suū cōpar sc̄ b. ita se h̄ ad totū residuum sc̄ c. d. e. & c. q̄ aggregatū ex eis est pedale sicut b. & etiam sicut se habet b. ad c. ita se habet ad aggregatum ex d. e. f. & c. quia sicut c. est semipedale ita aggregatum ex d. e. f. & c. patet ergo cōsequentia vltima. Restat autem maior probanda q̄ scilicet a. in duplo velocius mouebitur in quolibet instanti prime partis proportionalis: q̄ in instanti correspondente in. 2. parte. i. motus sub quo erit a. in quocunq̄ instanti prime partis: erit i duplo velocior q̄ motus sub quo erit in quocunq̄ instanti correspondente in secunda parte. Instantia autem vel puncta dicuntur correspondere quādo termināt latitudines ad quas se habent sua tota in eadem p̄ portione: vt si A. sit instans medium quarte partis hore & b. instans medium totius hore. a. & b. dicuntur

correspondere. Et primum pedale corporis serpedum: correspondet duobus primis pedibus corporis. 12. pedum. ¶ Tunc probatur maior: quia Ex q̄ a. vniformiter remittet motum suum: tantam velocitatem deperdet in medietate prime partis proportionalis sicut in secunda parte proportionali: q̄ sūt equales: modō aliquid vniformiter intendi vel remitti est in equali tempore equalem velocitatem acquirere vel deperdere: ergo in tota prima parte proportionali in duplo maiorem deperdet q̄ in secunda quia ipsa est dupla ad secundā: ergo in duplo velocius mouetur in prima parte proportionali q̄ in secunda: sed si aliqua potentia mouetur in proportiōe dupla ad aliam: in eodem tempore duplum pertransibit spacium: ergo in duplo tempore pertransibit bis duplum. i. quadruplum: ergo a quod mouetur in duplo velocius in prima parte q̄ in secunda per duplū tempus pertransibit in quadruplo plus in prima q̄ in secunda. Sicut autem se habet prima pars p̄ portionalis ad secundam sic totum se habet ad secundam medietatem: siue ad aggregatum ex omnibus p̄ ter primam: per regulam datam: ergo ipsum a p̄ transit in toto tempore vel hora spacium quadruplum ad spacium p̄ transitum in scda medietate: si ḡ auferat id quod pertransit in secunda remanebit spacium solum triplum: & est illud quod pertransit in prima. verbigratia. 4. se habet ad vnum in proportione quadrupla auferatur ergo. 1. de. 4. & remanebit solū tripla. Similiter 8. se habet ad. 2. in proportione quadrupla auferantur. 2. de 8. & remanebit solum tripla scilicet. 6. ad. 2. ¶ Exemplo forsitam meli⁹ capies. Sit igitur A. potentia vt. 8. & debeat remittere vniformiter motum suum ad nō gradum. Tunc i. 4^a. hore mouebitur a proportione que est inter 8. & 6. q̄ remittetur vsq̄ ad 6. & i. 2. 4^a. remittetur vsq̄ ad. 4. & in 3. 4^a. vsq̄ ad. 2. & in. 4^a. ad non gradū per diffinitionem vniformis remissionis remittetur ergo in p̄ ma medietate hore (que continet duas quartas) ab 8. vsq̄ ad. 4. Lapiatur ergo gradus medius illius latitudinis & per secundam suppositionem tantum pertransibit ac si vniformiter fuisset motum illo gradu medio (qui est 6. mediat enim in ter. 8. & 4. ad 6°

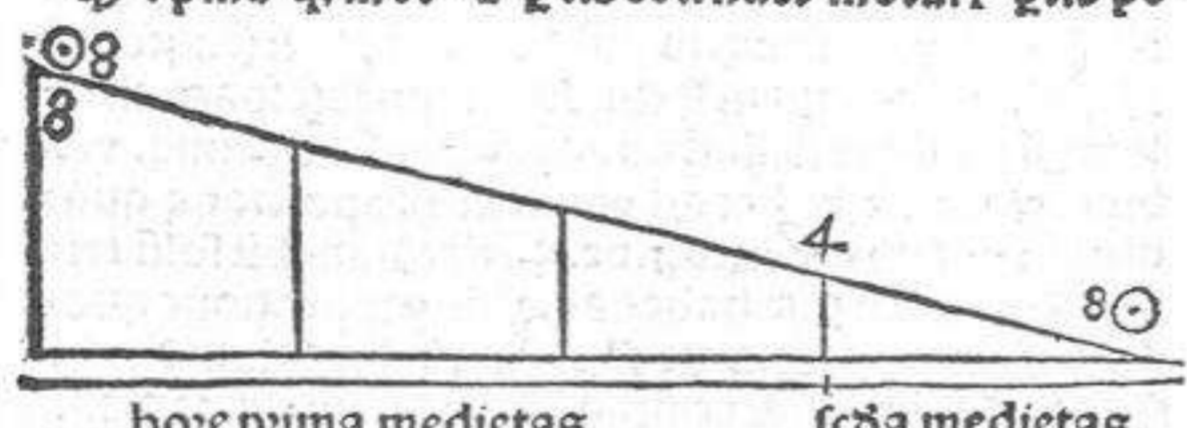

uebitur ergo A. in prima parte proportionali hore que est prima medietas: gradu vt 6. reducendo ad vniformitatem. Deinde Lapiatur secunda pars p̄ portionalis que est tertia quarta toti⁹ hore: & in illa a mouebitur a. gradu vt. 4. ad gradum vt. 2. Cuius latitudinis gradus medius est. 3. pertransibit ergo p̄ cise tantum spacium q̄ tum pertransiisset mouendo vt. 3. iam ergo. patet q̄ in prima medietate in duplo velocius fuit motum q̄ in secunda parte proportionali que est tertia quarta quia 6. ad 3. est proportio dupla: & tempus prime partis ad tempus secunde est duplum: ergo quadruplum spacium pertransibitur in prima parte proportionali ad spacium p̄ transitum in. 2. Si enim fortes mouendo vt. 3. in medietate hore pertransit vnā leucam plato mouēdo vt

Primi de celo & mundo

6. in tota hora pertransibit 4. quia in medietate prima hora pertransibit duas ex quo in duplo velocius eodem tempore mouebitur q̄ plato: & tantumdem pertransibit in secunda medietate: ergo 4. in tota hora pertransibit. **¶** Aliter probatur conclusio & facilius. **¶** Ponatur enim q̄ a. remittat motum suum vniiformiter a gradu vt. 8. ad non gradum. Tunc per diffinitionem remissionis vniiformis d̄z perdere in prima medietate hore medietatem latitudinis vt. 8. & illa est latitudo inter 4. & 8. Et cum latitudo dependita correspondeat gradui medio: A tantum spacium pertransibit ac si moueretur vniiformiter gradu medio illius latitudinis qui est 6. In secunda autem medietate a. deperdet latitudinem que est inter 4. & non gradum/ cuius gradus medius est. 2. ergo in secunda medietate tantum pertransibit ac si moueretur gradu vt 2. vniiformiter: ergo cum 6. ad 2. sit tripla p̄portio in prima medietate pertransibit in triplo plus q̄ in secunda.

¶ Et quo primo sequitur q̄ Si aliqua potentia vniiformiter intendat motum suum a non gradu in triplo plus pertransibit in secunda medietate temporis q̄ in prima q̄ motus 2° p̄tis cor̄ndet motui 1° p̄tis pot̄

ebit ad min⁹ sicut. 5. ad. 3. quorum p̄portio est super bitertia: & hec est tertia suppositio. **¶** Et h̄is patet quod gradus talis latitudinis difformis debent extēdi: quia nō vniiformiter difformiter: quia medi⁹ gradus intensiōis non potest esse medius extensiōis vt patet ex dictis. **¶** Quartum q̄ Supponit ad probationē principalis conclusionis est: q̄ omnium duarum latitudinum eque extensarum: & ineque intensarum: maior est p̄portio gradus medi⁹ medietatis intensiōis ad gradum mediū medietatis remissionis: in minori latitudine q̄ in maiori. Latitudines dicuntur eque extense: quando extrema remissio: a illarum latitudinū: equaliter exceduntur ab extremis intensiōibus: vt latitudo ab. 8. vsq̄ ad 6. est c̄q̄ extēsa cū latitudine a 4. ad 2. quia 8. excedit 6. per. 2. & similiter 4. excedit. 2. per. 2. **¶** Probatur hec quarta suppositio: q̄ Si fuerit equalis excessus inter maiora & minora: resultabit maior p̄portio inter minora q̄ maiora: vt. 4. ad. 2. est maior p̄portio q̄ 6. ad 4. vel. 8. ad 6. **¶** H̄is quattuor suppositiōibus p̄missis. **¶** Probatur conclusio principaliter intēta. Et primo q̄ Nulla potentia maior c. potest vniiformiter remittere motum suū d. mediū trāseūdo: quia si detur oppositū. Sit ergo a. potentia maior c. que in medio b. equali requaliter difformi medio d. remittat vniiformiter motum suū: siue ad gradū siue ad nō gradū: si sit possibile: & arguit q̄ nō: quia c. plus pertransibit in certa p̄portione in prima medietate temporis q̄ in secunda: vt patet ex tertia suppositione: sit ergo q̄ in f. p̄portioe plus: & sit g. punctum in quo erit in instanti medio. Tunc a remittet motum a gradu intensiōis: q̄ velocius incipit moueri q̄ c. quia cum potentia maiori: et per equalē latitudinē remittet sicut c. vt p̄z per p̄mā suppositionē: ḡ nō in f. p̄portioe plus pertransibit a. in prima medietate tēporis q̄ in secunda: p̄sequētia vltima patet per tertiā & quartam suppositionē: ḡ in instanti medio nō deueniet a. ad g. p̄ctum. **¶** Exēplo res aperiat. Sit potentia c. vt 8. que vniiformiter remittet motum in d. medio difformi ad non gradū: tunc per tertiā suppositionem patet q̄ illam resistētiā oportet esse extensam sic: q̄ latitudo dependenda in prima medietate hore seu temporis sit extē

hora prima medietas scda medietas. ēq̄lis q̄ per illud medium vniiformiter remitteret motum suum. **¶** Secdo infero q̄ Ubicūq̄ aliqd vniiformiter remittit motum: p̄portio pertransiti i prima medietate temporis ad spacium pertransitum in secunda est tanta quanta p̄portio medi⁹ gradus medietatis intensiōis illius latitudinis: ad gradus mediū medietatis remissionis: & econuerso dicatur de intensiōe: q̄ p̄portio pertransiti in secunda ad p̄transitum in prima est tāta q̄ta p̄portio medi⁹ gradus medietatis intensiōis latitudinis ad gradū mediū remissionis medietatis. Et quia i latitudine a non gradu ad certum gradum: semper gradus medius intensiōis est triplus ad medium gradum remissionis. Unde est q̄ in triplo plus acquiritur vel deperditur in medietate intensiōis q̄ remissionis. Sed si latitudo incipiat a certo gradu & non a non gradu: variatur p̄portio pertransitionum secundum variationem graduum mediōrum illarum medietatum: vt si aliquid remittat motum a gradu vt. 8. ad gradus vt duo medietas superior siue intensiōis est a. 5. ad. 8. cuius gradus medius est. 6. cum medio: & medietas remissionis est a. 5. ad. 2. cuius gradus medius est. 3. cum medio. **¶** P̄portio autem 6. cum medio ad. 3. cū medio: non est tripla sed est (reducendo ad numeralem denominationem) sicut p̄portio. 13. ad. 7. q̄. 6. cum medio continet. 13. medietates: & tria cum medio cōtinet. 7. medietates. **¶** P̄portio aut. 13. ad 7. est p̄portio super p̄ciēs septias: & talis erit p̄portio spacior. **¶** Itē Si aliqd remittat vniiformiter motum a 6. ad. 2. vltēdat a. 2. ad. 6. Si vis scire p̄portioem spaciorum p̄transitorū Accipe medietatē intensiōis que est a. 6. ad 4. cuius grad⁹ medius est. 5. Accipe postea medietatem remissionis que est a 4. ad. 2. cuius gradus medius est. 3. Dico q̄ spacium maius se ha-

sa difformiter per tres quartas d. Si ergo potentia maior puta vt. 16. d̄z vniiformiter remittere motum suū in medio d. oportet q̄ assignetur tempus in quo vniiformiter remittet: sit ergo medietas hore cuius prima pars terminetur. l. instanti: & g. sit punctum in quo debet esse in l. instanti: tunc in illo instanti solum deperdit 4. gradus latitudinis & in principio habebat. 16. quia incipit a non gradu moueri: ergo motus est vt. 12. Cum ergo ab illo instanti: scilicet l. vsq̄ ad

Diagram of a triangle representing a linear decrease in speed over time. The vertical axis is labeled '8' at the top. The horizontal axis is divided into four equal parts. The top vertex is labeled '8' and the bottom right vertex is labeled '8' with a circle around it. A point '4' is marked on the horizontal axis at the end of the second part. Vertical lines connect the top edge to the horizontal axis at the midpoint and at the end of the second part.

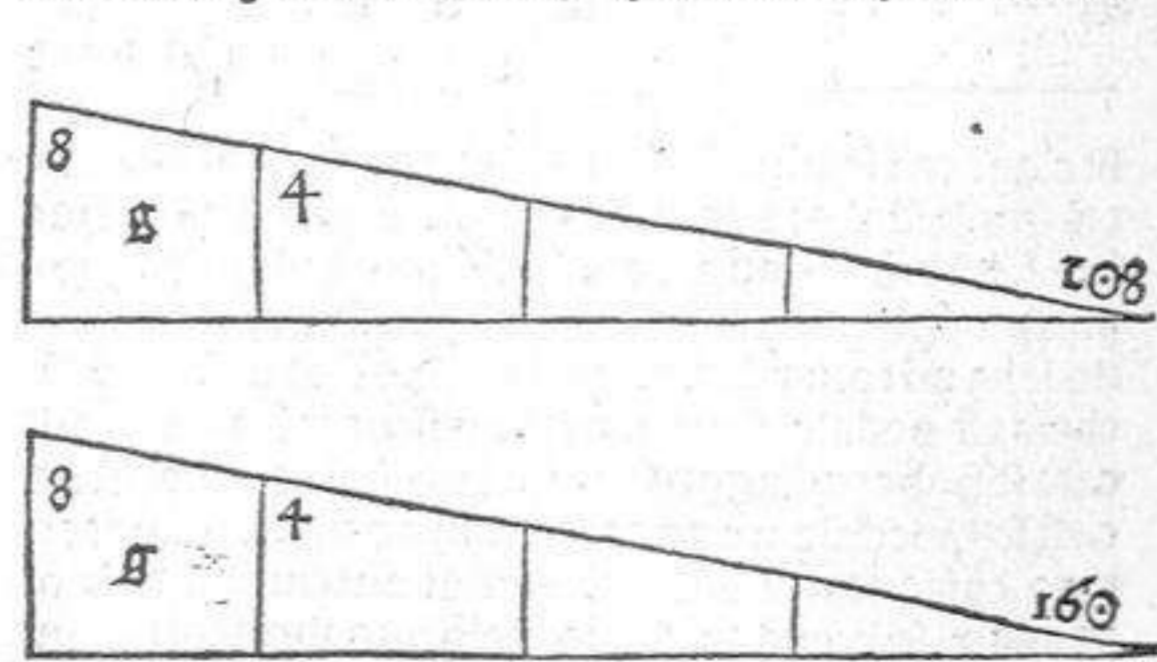
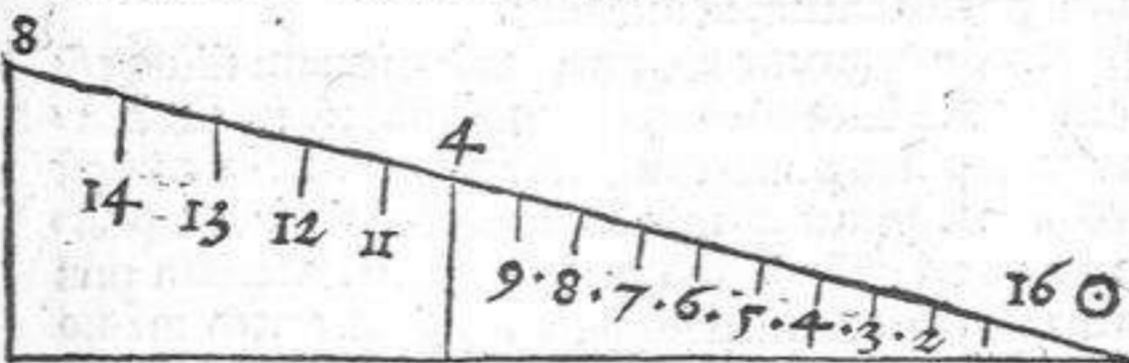

Diagram of a triangle representing a linear decrease in speed over time. The vertical axis is labeled '8' at the top. The horizontal axis is divided into four equal parts. The top vertex is labeled '8' and the bottom right vertex is labeled '16' with a circle around it. A point '4' is marked on the horizontal axis at the end of the second part. Vertical lines connect the top edge to the horizontal axis at the midpoint and at the end of the second part.

finem deperdet etiam solum. 4. gradus: in instanti terminatio erit motus ei⁹ vt. 8. Latitudo ergo ipi⁹ motus A. est. a. sex decim. ad. octo. difformis: et est eque extensa sicut latitudo a non gradu ad. 8. quia e⁹ idem excessus intensissimorum supra remississima: sed latitudo mot⁹ a. est maior latitudine mot⁹ c. q. latitudo ab. 8. ad. 16. est maior q⁹ a non gradu ad. 8. q⁹ per quartam suppositionem medius gradus medietatis intensioris c. habet maiorem proportionem ad gradum medium sue medietatis remissioris: q⁹ medius gradus partis intensioris a. ad medium partis remissioris: ergo non habet proportionem triplam: q⁹ illam habet medius gradus partis intensioris c. et per consequens non pertransibit in triplo plus i⁹ prima parte q⁹ in secunda per tertiam suppositionem. Et ultra: ergo non remittet vniformiter motum in d. quia medium d. est sic difformatum q⁹ gradus medius totius latitudinis terminatur ad triplum spacium ad residuam partem.

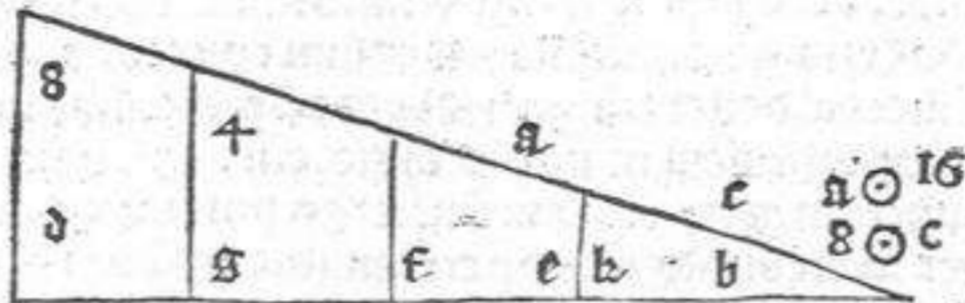
¶ Si queratur in qua proportione pertransiret pl⁹ a in prima parte q⁹ in secunda si vniformiter remitteret motum in resistantia a non gradu ad. 8. Per tertiam suppositionem Accipe medietatem latitudinis que est ab. 8. ad. 16. et illa est ab. 8. ad. 12. Cuius gradus medius est. 10. Medietas vero superior est a. 12. ad. 16. Cuius gradus medius est. 14. Proportio autem 14. ad. 10. est superbiquinta: unde oportet medium sic esse difformatum ad hoc q⁹ a. vniformiter remitteret motum suum in d. q⁹ pars spacij ad quam terminaretur 4. gradus qui est medius totius resistantie d. haberet proportionem superbiquintam ad residuum: vt patet in figura.

¶ Sed Queritur An a per continuam intensiones suam possit vniformiter continue remittere motum totum d. medium transeundo.

¶ Pro isto sit prima propo⁹ quam ponit calculator. ¶ Ubi potentia per medium difforme vniformiter remittit motum suum ad non gradum: potentia maior per continuam intensiorem potentie vniformiter poterit continue remittere motum suum. Pro⁹ datur quia per continuam intensiorem poterit seruari proportio eadem cum potentia maiori sicut minori: vt Si A. potentia transeundo d. medius intensiatur continue sic q⁹ a. et c. moueantur super d. et incipiat a. a proportione dupla moueri velocius q⁹ c. et sic continue varietur a q⁹ quotiescunq⁹ c. deueniet ad aliquem punctum d. q⁹ a. ad punctum in duplo plus distantem ab extremo remissioni: habeat i⁹ duplo maiorem p⁹portionem q⁹ c. ad punctum i⁹ quo tunc erit Casus est possibilis quia a. ad omnem punctum pro quolibet instanti potest se habere in quacunq⁹ p⁹portione volueris: vt satis constat: tunc continue a. in duplo velocius mouetur q⁹ c. et per consequens in duplo velocius remittet q⁹ c. antecedens: patet: q⁹ si a mouetur plus q⁹ in duplo velocius: ergo erit. vltra punctum in duplo plus distantem ab extremo remissioni q⁹ distat punctus ad quem erit c. et ad talem punctum in duplo plus distantem habeat a. p⁹portio

nem duplam ad proportionem. c. ad summum punctum et ad omnem punctum vltra minorem proportionem q⁹ ad istum: ergo tunc tardius mouebitur et per consequens non in duplo velocius. Et q⁹ ad omnem punctum vltra habeat minorem proportionem a: patet: quia ex casu habeat continue duplam proportionem ad p⁹portionem c. sed c. sepe minorem habeat p⁹portionem in puncto vltiori q⁹ ceteriori: cum ergo p⁹portio a. quam habet in puncto vltra duplum/ sit solum dupla ad p⁹portionem quam habeat c. i puncto vltiori q⁹ est tunc: sequitur q⁹ non est tanta q⁹ta est p⁹portio quam h⁹ret in puncto solu in duplo distante. ¶ Verbigratia. Sit medium d. difformatum sicut dictum est in alijs conclusionib⁹. Signo in eo. 4. pun

ctab. e. f. g. Sic q⁹ e. tantum distat a b: sicut b. ab extremo remissioni: et f. equidistet e. et g. equidistet f. Tunc quando c. erit in b. si a sit in e. puncto qui solu in duplo plus distat ab extremo remissioni q⁹ b. per casum a habeat super e. duplam p⁹portionem ad p⁹portionem c. ad b. et sic solum in duplo velocius mouebitur. Si vero a. non sit in e. sed sit vltra puta in f. tunc per casum a. habeat super f. solum p⁹portionem duplam ad p⁹portionem c. ad punctum medius inter e. et b. quod sit l. Cum ergo p⁹portio c. ad b. sit maior p⁹portione c. ad l. quia b. est p⁹portio maius extremo remissioni: et minus continet de resistantia q⁹ l. quod est propinquius extremo intensiori: sequitur q⁹ p⁹portio dupla ad p⁹portionem c. ad b. que est maior sit etiam maior p⁹portione dupla ad p⁹portionem c. ad l. que est minor: ergo p⁹portio quam habeat a. ad f. non est dupla ad p⁹portionem c. ad b. q⁹ per casum est dupla ad p⁹portionem c. ad l. ergo a non mouebitur in f. plus q⁹ i⁹ duplo: ymo nec in duplo velocius q⁹ c. in b. Si dicatur q⁹ a. mouebitur tardius q⁹ c. quando ergo c. erit in b. a. erit in puncto citra e. sit ergo in l. Tunc sic: Si a esset in e. moueret a proportione dupla plus q⁹ c. in b. et in l. habeat maiorem p⁹portionem q⁹ in e. quia in omni puncto propinquiori extremo remissioni habeat maiorem p⁹portionem q⁹ in puncto propinquiori extremo intensiori: seu magis remoto ab extremo remissioni: ergo a. in l. habeat plus q⁹ duplam p⁹portionem super c. in b. ergo mouetur plus q⁹ in duplo velocius: ergo non tardius q⁹ in dupla velocitate.

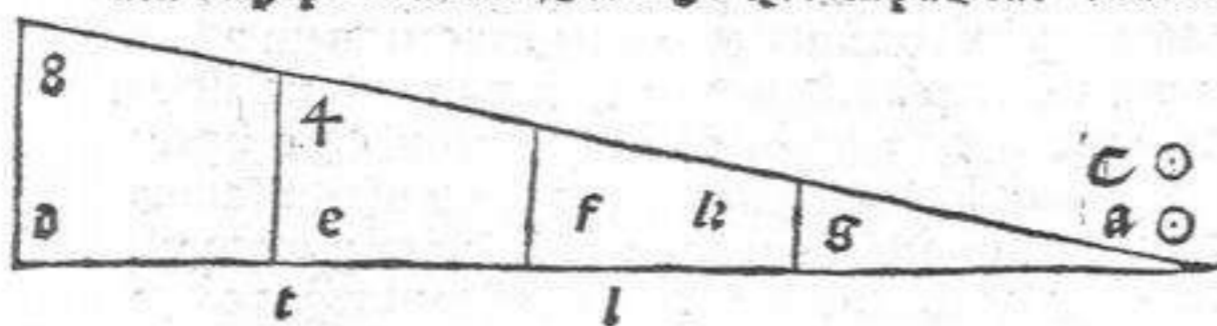
¶ Secunda p⁹positio Calculatoris.

¶ Si potetia per medium difforme vniformiter remittat motum suum ad non gradum: potentia maior per continuam remissionem poterit totum medium transeundo vniformiter remittere motum suum: sed hoc non potest esse nisi remittendo ad non gradum. ¶ Tertia regula. Si potetia per medium difforme vniformiter remittat suum motum. potetia minor per continuam suam intensiorem poterit remittere motum vniformiter totum medium transeundo: et hoc remittendo motum ad gradum. Et etiam ad non gradum sed per remissionem potentie nequa q⁹ et hec est quarta regula calculatoris.

¶ Contra primam propositionem arguitur: q⁹ Nulla potentia maior c. potest per continuam intensiorem vniformiter remittere motum suum in d. Et accipio potentiam a. que in principio sit i⁹ duplo maior q⁹ c.

Primi de celo & mundo

et incipiat moueri a non gradu resistentie. Tunc ptz
 q ex quo c. est vt. 8. a. erit vt 16. ¶ Secundo etiā pa
 tet: (q̄ admodum etiam concedit sup̄set) q̄ in duplo
 citius siue in subduplo tempore pertransibit a. medi
 um d. q̄. potentia c. Sit ergo h. tempus cui⁹ istans

hora h i.
 medium scilicet l. est instans in quo erit a. in termi
 no d. L. vero solum erit in ultimo instanti illius ho
 re. Hoc etiam patet: quia per casum: potentia ma
 ior scilicet a. debet semper habere ad punctum i quo
 erit: proportionem in duplo maiorem: q̄ se habeat
 ad punctum in quo inuenietur: ergo potentia maior
 scilicet A. in duplo citius pertransibit medium d. q̄
 potentia minor scilicet c. consequentia patet ex re
 gulis de velocitate motuum positis a philosopho
 7. phisi.

¶ Tertio patet q̄ ex quo c. in d. remittit motum su
 um ad non gradum. in triplo plus pertransibit in p̄
 ma medietate temporis q̄ in secunda vt probatum
 est. Diuido etiam d. in 4. partes equales scilicet d.
 e. f. g. ita q̄ d. sit extremum intensius ⁊ g. remissius e.
 autem est punctum terminans tertiam quartam in
 quo est gradus medius totius latitudinis: in q̄ pun
 cto debet esse a. in instanti medio iter h. ⁊ l. quod sit
 t. Arguo igitur primo: q̄ a. non erit cōtinue in p̄cto
 in duplo plus precise distante: ab extremo remissis
 mo partis g. q̄ c. Quia per casum t. est instans me
 dium temporis h. l. in quo A. debet esse in puncto e.
 cui correspondet gradus medius totius latitudinis
 deperdende: ⁊ l. est instans in quo debet A. esse i p̄
 cto d. ⁊ c. in puncto e. Sed arguo q̄ hoc non sit pos
 sibile. Sit enim a. in puncto e. in t. instanti: tunc que
 ro vel c. est in puncto medio inter extremum g. et e.
 quod sit l. vel citra vel ultra. Si sit in puncto l. ergo
 in tempore h. t. pertransiuit solum spacium g. l. s; tē
 pus t. l. est equale tempore h. t. ⁊ spacium l. ⁊ equale
 spacio g. l. ergo cum c. minorem proportionem ha
 beat ad l. e. q̄ ad g. quia illa pars est maioris resistē
 tie ⁊ intensior vt liquet. sequitur q̄ non in equali tem
 pore quo pertransiuit g. l. pertransibit l. c. ergo in tē
 pore t. l. quod est equale tempore h. t. non pertransi
 bit l. e. ergo in instanti l. non erit in e. ⁊ tunc a. erit in
 d. ergo prius a erit in gradu intensissimo q̄ c. in gra
 du medio ergo plusq̄ in duplo velocius mouebitur
 A. q̄ c. Si dicas q̄ c. erit citra vel ultra punctum l.
 sequitur (prout arguit sup̄set h: in probatiōe sue p̄clu
 sionis) q̄ tunc a habet proportionem ad c. vel maio
 rem vel minorem q̄ duplam ergo non continue i du
 plo velocius mouetur a q̄ c. Positum est enim i ca
 su q̄ a. in puncto in quo erit in quocunq̄ instanti: ha
 beat duplam proportionem ad illud punctum: ad p
 portionem quam habebit c. in puncto in quo erit:
 Vel vt ipse dicit. Quando cūq̄ c. deueniet ad aliquē
 punctum medij d. q̄ ad punctum in duplo plus di
 stantem ab extremo remissioni: hēat a. in duplo ma
 iorem proportionem q̄ c. ad punctum istum. Et quo
 patet q̄ secundum eum oportet continue punctum

in quo est a in duplo plus distare ab extremo g. q̄
 punctum in quo est b. quod probatum est esse impos
 sibile vniformiter remittendo motum.

¶ Secundo arguitur. Si a vniformiter remittit
 motum in d. sicut c. sed in subduplo tempore sequi
 tur: q̄ in triplo plus pertransit in prima medietate
 sui temporis q̄ in secunda: quia medium b. est sic dif
 formatum q̄ spacium terminans gradum medium
 latitudinis resistentie est triplum ad residuum: vt
 probatum est per tertiam suppositionem conclusio
 nis superius probate: sed hoc est falsum: igitur. minor
 patet: quia per tertiam suppositionem. Spacium
 pertransitum in prima medietate temporis in vnif
 formi deperditione in medio difformi: se habz ad spa
 cium pertransitum in secunda parte temporis in ea
 dem proportione in qua se habet gradus medius
 medietatis intensioris illius latitudinis ad gradum
 medium medietatis remissionis: sed non sic est de la
 titudine a. igitur: minor patet: quia ex quo a. in prin
 cipio est duplum ad c. est vt 16. ⁊ cum in instanti ter
 minatiuo temporis scilicet in l. instanti: debeat ha
 bere proportionem duplam respectu puncti d. quod
 est vt. 8. ad proportionem c. ad e. punctum in quo
 tunc ponitur que est. 8. ad 4. Ergo in instanti l. A.
 erit vt. 32. Erit ergo latitudo a. difformis a. 16. ad
 32. Cuius gradus medius est. 25. Et per consequē
 maior medietas illius latitudinis est a. 32. vsq̄ ad
 25. Et minor est a. 25. vsq̄ ad 16. Gradus etiam me
 dius prime medietatis est. 29. Gradus autem mediu
 us partis remissionis est. 21. Sed 29. ad. 21. non est p
 portio tripla: ergo per suppositionem neq̄ spacium
 pertransitum in prima medietate est triplum ad spa
 cium pertransitum in secunda.

¶ Tertio arguitur Contra probationem illius cō
 clusionis. Quia Si a. continue habet se in propor
 tione dupla in puncto suo ad proportionem c. in p̄
 cto suo: sequitur q̄ in instanti l. c. non erit in pun
 cto e. quod est falsum: quia in instanti l. a. erit in pun
 cto extremo d. ⁊ intensissimo: ergo c. erit in medio
 ḡdu resistētie d. ⁊ ille ē i p̄cto e. q̄ p̄tinue c. d; esse in
 gradu subduplo ad gradum in quo est A. Et ultra
 a. est in d. ⁊ c. in e. ergo non est a. in puncto in duplo
 plus distante a. g. puncto extremo q̄ c. quia d. est ex
 tremum et e. non est medium punctum: sed in termi
 no tertie quarte vt liquet.

¶ Item Ponitur in casu q̄ A. habeat continue
 duplam proportionem in puncto suo ad proportio
 nem c. super punctum suum alias non semper in du
 plo velocius moueretur a. q̄ c. Ponitur etiam
 q̄ quocunq̄ c. deueniet ad aliquod punctum:
 q̄ ad punctum in duplo plus distantem ab extre
 mo remissioni habeat a. in duplo maiorem propor
 tionem q̄ b. ad punctum in quo erit. Et quo sequi
 tur q̄ A. semper habet proportionem duplam su
 per punctum medium inter se ⁊ extremum g. ad pro
 portionem c. ad punctum suum: sed punctum e.
 non est medium inter extremum g. ⁊ d. quia non
 est in magnitudinis medio: ergo quando A. est in
 puncto d. in l. scilicet instanti: non habet super d. p
 portionem duplam ad proportionem c. super e. ergo
 c. non est in e. quia est in puncto in quo habet ppor
 tionem subduplam ad proportionem a. ad d. ⁊ illud
 est citra e.

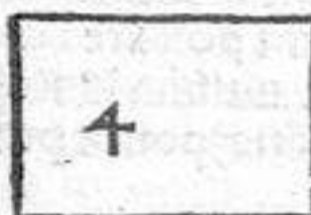
¶ Per hoc patet solutio rationis facte pro conclu

sione. Admitto enim q a habeat continue proportio- nem duplam ad punctum i duplo plus distantem a puncto extremo: q punctum in quo erit c. Et nego q continue i duplo precise velocius mouebitur a. q c. quia non erit continue in puncto in duplo plus di- stante a. c. q c. distet a gradu extremo. Et quando dicitur vel erit citra vel ultra: dico q citra: et sic conti- nue mouebitur plus q in duplo velocius. Et quado queris instans in quo incipiet moueri plus q i duplo velocius dico q in primo instanti scilicet in h. ita q post instans h. A semper precedet c. sed non per du- plex spacium ab extremo remissiori.

Secundo Dico q implicat contradictionem q a. vniformiter remittat motum suum et c. sit continue in puncto medio inter A. et g. si c. remittat vniformi- ter motum in subduplo tempore: vt probatus est. Se- quitur enim ex casu illo q A. erit in d. puncto extre- mo ante instans l. quia erit in eo quando c. erit in pu- cto medio inter g. et d. sed illud erit ante instans l. pa- tet: quia in instanti l. c. erit in e. quia l. est instans me- dium inter h. et i. sed punctum medium inter g. et d. est citra e. ergo c. erit in illo ante instans l. reliquas pro- positiones ingeniosis calculatoibus relinquo im- pugandas.

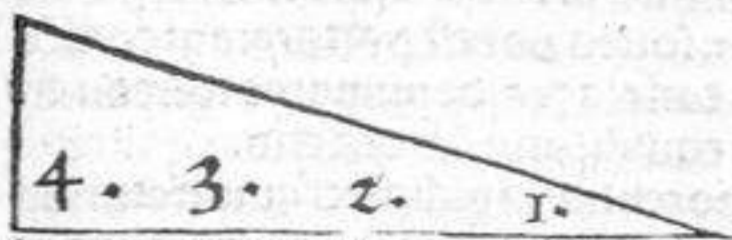
Deinde pro intellectu septime conclusionis: Res- tat ostendere q Omnis potentia equalis extremo intensiori medij vniformiter difformis: imperpetuu in illo medio mouebitur: et nunq ad extremum per- ueniet.

Pro quo aduerte. Duplex est latitudo qualis- tatis: scilicet vniformis et difformis. Vniformis vo- catur que est equaliter extensa in subiecto: quando scilicet in nulla parte subiecti illa qualitas est inten- sior q in alia: et communiter figuratur admodum q

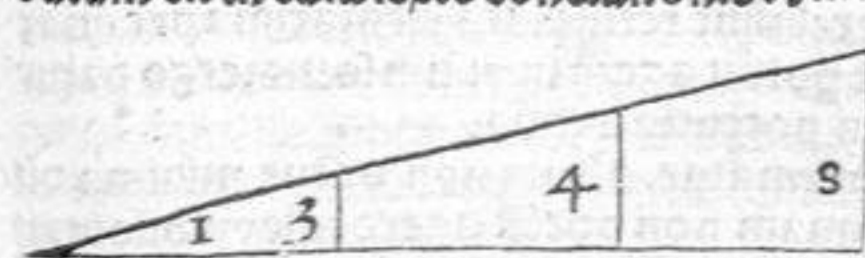
drati vel quadranguli. Latitudo difformis est duplex: scilicet vniformi- ter difformis et difformiter diffor- mis. Vniformiter difformis diffini- tur a quibusdam: q est illa que sic se

habet q quibuscunq duabus partibus secundu ex- tensionem immediatis illius datis: remissimus gra- dus qui non est in vna est intensissimus qui non est i alia. Vel aliter et facilius. Qualitas vniformiter dif- formis est illa cuius quibuscunq partibus duabus da- tis equalibus extensiu: per tantam distantiam ex- cedit extremum intensius i vna extremum remissius eiusdem: per quantam in alia extremum intensius ex- cedit suum extremum remissius: et communiter figu-

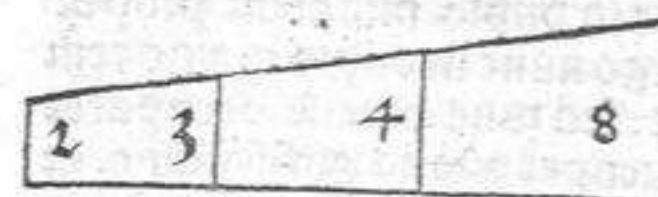
ratur admodum trianguli. Latitudo difformi- ter difformis est illa cuius partes

secundum extensionem sunt difformiter intense. i. no- seruatur illa proportio que seruatur in latitudine vnif- formiter difformi. Et ista est duplex: quedam est sic difformis q nullam habet partem vniformem: vt p- batum est in casu septe conclusionis: et illa figuranda

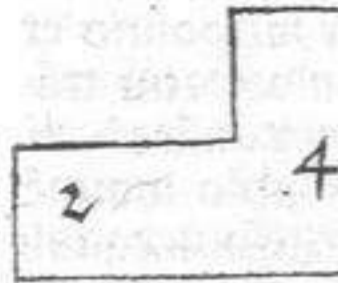

est admo- dum trian- guli: si inci- piata non gradu: sed

gradus medius secundum intensionem non poni- tur medius secundum situm in triangulo. Si autem

tremum strictius.

Alia autem est latitudo sic diffor- mis q habet aliquam partem vnif- formem et quo ad illam partem fi- guratur quadrangula. Quando q vero componitur ex duabus partibus: quarum quelibet est vnif- miter difformis. Et multis alijs

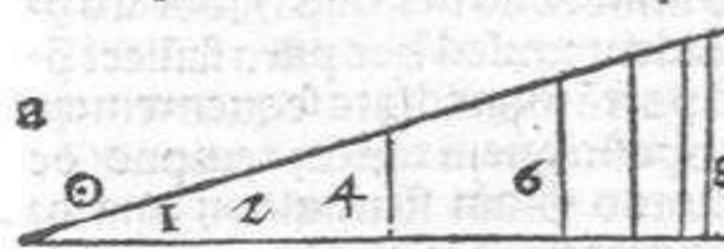

modis possunt latitudi- nes dif- formari

Conclusio.

Si aliqua potentia equalis gradui extremo siue intensissimo medij vniformiter difformis: moueatur in eo a gradu remissiori: inchoando versus extremu itessimum nunq deueniet ad fine siue terminu resistetic.

Hec sic demonstratur. Sit a potentia vt g. et b. sit medium vniformiter difforme a non gradu: vel a gra- du vsq ad g. Et diuidatur b. per partes proportio-

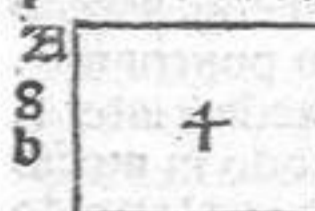

nales minoribus ter- minatis versus ex- tremum intensius et sit hec diuisio p- proportionem du- plam.

Tunc probatur q infinitum tempus requiri- tur ad hoc q A. diuidat b. siue pertranseat. Quia quacunq parte proportionali b. data: tantum tem- pus requiritur ad hoc q A. illam pertranseat sicut ad pertranseundum primam: ymo plus temporis re- quiritur ad pertransitionem cuiuscunq partis post- primam: q ad pertranseundum primam: sed ad per- transeundum primam certum tempus occupabit: er- go cum infinite sint partes proportionales non com- municantes: ad quarum quamlibet tantum requiri- tur de tempore vel plus q ad pertranseundum pri- mam: sequitur q A. potentia infinitum tempus oc- cupabit ad pertranseundum totum b. sed infinitum tps non habet finem: ergo nunq erit in fine b. quia non potest esse nisi in fine temporis infiniti: tota con- sequentia est nota cum minore.

Sed maior probatur Supponedo primo q velo- citas motus sequitur pportionem potentie ad resi- stentiam. vt dicitur. 7. phis.

Secundo Supponit. Datis duobus spacis quo- rum vnum est duplum in quantitate ad reliquu poten- tia in duplo minore pportionem inequalitatis hns ad minus q ad maius: tantu tempus occupabit ad pertranseudu subduplum: q tum duplu. vt si a. sit po-

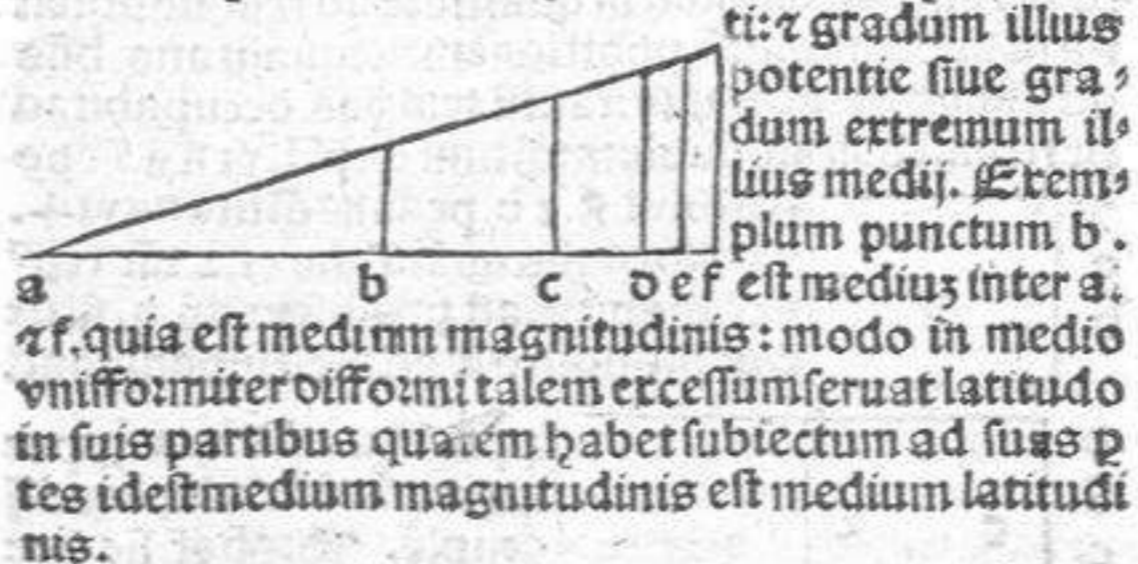
tentia vt g. et b. pedalis qtitatis vt 4. et c. bipedalis qtitatis vt. 2. tm tep- occupabit a. ad ptranseudu b. sicut c. q: proportio a. ad b. est subdupla ad

ppor- a ad. c. quia ppor- tio dupla e subdupla ad q- drupla. Probaf sic hec suppositio. Quia si a. ha- beret tantam proportionem ad b. sicut ad c. tuc in- duplo citius transiret b. q c. cum b. sit subdu- plum ad c. sed nunc in duplo tardius mouetur

f. ij.

¶ tunc quia habet nunc in duplo minorem proportionem ad b. ¶ tunc ergo nunc in duplo maius tempus occupabit ¶ tunc: sed tunc precise occuparet tps in duplo min⁹ ¶ occupet nunc ad p^otrāseūdū c. q^o solum in duplo citius pertransiret b. ¶ c. ergo nunc tantum tempus occupabit ad trāseūdū b. sicut ad pertransireūdū c. Vel aliter probatur suppositio et breuius: Sit d. potentia equalis que moueatur trāseundo c. Et ponatur q^o A. debeat pertransire b. in hora Arguitur sic d. habet super c. in duplo maiore proportionē q^o a. super b. per casum ergo d. in equali tempore pertransibit duplum spacium ad spacium pertransitum ab a. sed a. in hora pertransibit b. quod est pedale: ergo d. in eadem hora pertransibit totum c. quod est bipedale. Prima consequentia patet: quia Si aliqua potentia mouet per aliquam resistantiam transeundo aliquod spacium in aliquo tempore. Eadem vel sibi equalis mouebitur per medietatem resistantie transeundo duplex spacium in equali tempore: vt dicitur 7. phi. T. c. 36. Ex hoc probatur maior assumpta scilicet q^o quacumq^o parte proportiona lib. data tantum tempus requiritur ymo plus ad p^otrāseūdū illam q^o precedentē. Quia quacumq^o parte data a. ad illam habet in duplo minorem p^oportionem: ymo plusq^o in duplo minore ad illā quā habet ad p^otem immediate precedentem: sed hec pars scilicet p^ocedens est dupla ad partē immediate sequentem: ergo per secundam suppositionem tantum tempus occupabit a pertranseundo vnam sicut aliam: maior patet: quia quacumq^o parte data in b. A habet ad illius quemlibet punctum plusq^o in duplo minorem p^oportionem q^o ad punctum correspondentem in parte immediate precedente: ergo. antecedens patet: quia datis duobus terminis maiori & minori: mediū per equam distantiam inter istos: est maius medio proportionali geometrico inter eosdem: sic q^o terminus iter eos maior super terminum medium habet p^oportionem plusq^o in duplo minorem ad illam quam habet super terminum minorem. verbigratia. 5. est medium per equidistantiam inter 8. & 2. & proportio 8. ad 5. est plusq^o in duplo minor q^o proportio 8. ad 2. quia secunda est quadrupla que est plusq^o dupla ad proportionem super tripartientem quintas. Quadrupla enim componitur ex duabus duplis quarum quelibet est maior q^o super tripartiens quintas. Omnis enim proportio multiplex est maior superpartiente: & superparticulari: vt notum est: sed quacumq^o parte proportionali data in medio vniformiter diffor: mi: quicumq^o punctus eius est medium inter punctū sibi correspondentem in parte immediate precedenti: & gradum illius

¶ f. quia est medium magnitudinis: modo in medio vniformiter difformi talem excessum seruat latitudo in suis partibus quam habet subiectum ad suas p^otes id est medium magnitudinis est medium latitudinis.

¶ Item notandū q^o Aliqui diuidunt potentia imutabilem: & immutabile. Potentia actiua mutabilis est que sic se h^o: q^o quocumq^o dato in quod potest agere: potest in quodlibet minus: & in aliquod maius: si

cut potentia fortis portatiua. Potentia actiua imutabilis est que sic se habet q^o datur aliquod in q^o sic potest: q^o non potest in maius: circumstantiis posit. vt datur ignis potens in vna hora in passum sic dispositum cum tali iuuamine producere caliditatez vt. 4. sic q^o non posset intensiorem in tanto tempore producere: ceteris paribus. Potentia passiuamutabilis est que a quocumq^o potest pati: a quolibet maiori p^ot & ab aliquo minori. Potentia passiuamutabilis est potentia sic circumstantionata: q^o datur ali: quod a quo potest pati: & non a minori. Unde quotienscumq^o fit limitatio temporis & aliorum terminorum diuisionis: & potentia remanet inuariata tunc vocant eam immutabilem: alias non. Et voco potentiam inuariatam quando non debilitatur nec fortificatur in tempore actionis. Secundum hoc dant isti semper respectu potentie mutabilis partem negatiuam: sed respectu potentie immutabilis affirmatiuam. Et est reditus in idem cum hijs que dicta sūt superius.

¶ Contra predicta arguitur Non sequitur Aliqua pars a scuti est alba: & aliqua non: ergo datur maxima que est alba: vel maxima que non: vel minima q^o sic: vt facile est deducere: ergo. verificatio subcontrariarum non sufficit ad inferendum diuisionem illam.

¶ Item arguitur: q^o superfluat. Sufficit enim dicere hec potentia est finita: ergo datur maximum vel minimum &c.

¶ Secundo arguitur: q^o detur maximum in quod potest potentia actiua. Sit enim fortes vt. 8. & portet lapidem resistantie vt. 6. & augeatur continue resistantia vsq^o ad 8. in hora sic q^o in instanti terminante horam: si remaneret esset equalis potentie fortis & illud instans sit primum non esse lapidis. Tunc ille lapis fuit maximus quem fortes potuit portare: ergo intentum: assumptum patet: quia nullum maiorem (loquendo de magnitudine resistantie) potuit portare.

¶ Item philosophus hic Tex. com. 116. Si inquit aliquid potest moueri stadia centum aut leuare pondus semper ad plurimum dicimus.

¶ Item tunc infinitum pondus fortes potest portare: quia dato quocumq^o pondere quod potest portare: adhuc maius potest portare: et sic in infinitum.

¶ Tertio Sit fortes potentie portatiue vt. 4. & ponatur super caput eius lapis resistens vt. 4. tunc fortes illum potest sustinere: & non maiorem: ergo ille est maximus quem fortes potest portare: antecedens patet: quia si non tunc lapis depumeret fortem. ergo a proportionem equalitatis fieret actio.

¶ Item etiam potentia lapidis terminaretur ad maximum: quia nullum maiorem forte posset depumere.

¶ Item elongetur aliquod visibile a forte: vsq^o quoprimo ipsum non videat: nec possit videre propter elongationem: tunc distantia inter oculum fortis ad visibile exclusiue terminata est maxima per quam illud visibile potuit agere in visum fortis: ergo datur maximum in potentia actiua.

¶ Confirmatur. Quia non datur minima distantia per quam non potest agere tale visibile in visum: ergo datur maxima. antecedens patet: quia si datur minima per quam non: ergo nō per illam & per

quamlibet minorem: sed hoc non: quia potest illud visibile tantum appropinquare visui: quod basis trianguli quem constituent species visibiles non terminabitur in extremitatibus visibilibus: et sic non secundum se totum videbitur ymo forte non videbitur: quia sensibile positum supra sensum non causat sensationem.

Quarto. Datur maxima velocitas qua lapis a potest moueri per medium: igitur. antecedens patet: quia velocitas qua mouetur per medium rarissimum est maxima: qua potest moueri motu naturali: sed datur vnum tale medium: quia datur maxima raritas que potest esse in inferioribus et illa est raritas ignis. vt patet. 2. dist. 14. ar. 1. ad 4^m. Et de potentia. q. 4. ar. 1. ad 5^m. dt. S. T. q. Aqua potest tantum rarefieri et non manebit aqua: sed aer vel ignis. **Item** sint duo corpora plana immediata secundum superficiem latam et incipiant subleuari tunc immediate post hoc aliqua pars aeris erit mota vsq; ad centrum illarum superficialium: ne detur vacuum: ergo. aer immediate post hoc mouebitur. a circumferentia ad centrum: ergo infinita velocitate mouebitur: consequentia probatur quia si fuisset motus in hora fuisset motus aliquantulum velociter: et si in medietate hore adhuc velocius et in medietate medietatis hore velocius fuisset motus: ergo ex quo immediate post hoc erit motus mouebitur infinita velocitate et per consequens maxima.

Quinto arguitur: Contra primam regulam. Datis ponderibus maioribus et minoribus potentia fortis. Aliquod distans fortis potest portare: et aliquod non: et tamen non datur minimum quod fortis non potest portare: vt patet: ergo. **Item** Aliqua pars quadrati est maior medietate et aliqua non: et tamen non datur minima pars que non est maior medietate. **Item** Ab aliqua proportione inequalitatis potest puenire actio: et ab aliqua non: et tamen non datur minima proportio inequalitatis a qua potest puenire.

Item sit A pondus equale potentie fortis. Tunc aliquod pondus quod nec est a. nec equale a fortis potest portare: et aliquod non: et tamen non datur minimum pondus quod non est a. nec equale a quod fortis non potest portare.

Sexto. Sit fortis potentie diuisiue vt. 4. et sit medium vniiformiter difforme a non gradu terminatum ad. 8. cuius gradus medius vt. 4. sit a. Tunc sic Ali cuius partis huius medij terminate ad a. sufficit fortis aliquam partem diuidere: puta partem partis incipientis a non gradu ad a. et alicuius partis terminate ad a. nullam partem sufficit fortis diuidere puta partis que est inter gradum vt. 8. et a. et tamen non est dare remississimam partem partis terminate ad a. quam non sufficit fortis diuidere: vt patet calculanti. **Item** Sit A. vnum graue quod fortis sufficit portare: et crescat illud quousq; fortis non sufficit portare: crescat etiam potentia fortis portatiua: non tamen ita velociter sicut a. et sit instans b. in quo primo fortis non sufficit portare a Tunc per regulam: A. in illo instanti erit minimum quod fortis non potest portare. Sed contra: in instanti b. fortis erit fortior quam immediate ante: et a. in nulla proportione erit grauius quam immediate ante: sed immediate ante fortis sufficiebat portare a ergo et in illo instanti.

Confirmatur. Quia in illo instanti fortis erit fortior quam immediate ante: ergo tunc sufficit plus portare

re quam immediate ante: sed immediate ante sufficiebat portare a. ergo nunc sufficit portare aliquid maius quam erat a immediate ante hoc et non est aliquid minus quam a. inter ea que sunt maiora quam erat a. immediate ante hoc. ergo sufficit nunc fortis portare a.

Septimo arguitur. Contra eandem regulam primam quia Aliquod est pondus quod quilibet homo immediate post hoc sufficit portare: et aliquod quod non: et tamen datur maximum pondus quod quilibet homo immediate post hoc sufficit portare: ergo non est tenenda pars negatiua: maior patet posito quod fortis sit debilissimus hominum: qui sit fortis vt 4. et incipiat fortificari et lapis grauis vt 4: et incipiat graueferi: sed minus proportionaliter grauefiat quam fortis fortificetur: et tunc patet quod ille lapis est grauiissimus quem quilibet homo immediate post hoc poterit portare: quia illum et nullum maiorem etc.

Item per regulam. Sit a maximum quod per se non potest videri: et sit b. insensibiliter maius a. Tunc sic B. non causat speciem visibilem sensibiliter maiorem quam a igitur qua ratione a non videtur ita nec b. et b. est maius a. ergo a non est maximum quod non potest videri a forte.

Confirmatur intendatur a insensibiliter non tamen ad gradum b. tunc a. et b. apparebunt eque visibilia: igitur. sub eodem gradu apparebunt: igitur per tantam latitudinem potest a. remitti manens continue visibile sicut b. sed si b. remittatur ad gradum in quo est a videbitur: igitur si a remittatur ad gradum pulcherrimum: videbitur. ergo non erit maximum non per se visibile.

Octauo arguitur contra secundam conclusionem. Quia positus infinitis hominibus quorum debilissimus sit fortis: tunc pondus equale forti est minimum quod non quilibet homo potest portare: ergo non est danda pars affirmatiua.

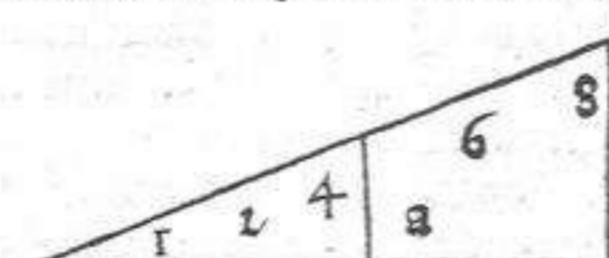
Confirmatur quia sit fortis potentie vt 6. et plato potentie vt. 8. et sint infiniti homines qui sint fortiores forte: et platone: tunc non dabitur maximum quod quodlibet fortius forte sufficit portare quia minimum pondus quod plato non sufficit portare: est minimum quod non quilibet homo fortior forte sufficit portare.

Item Aliquod pondus quodlibet equale vel fortius forte sufficit portare: et aliquod non: et tamen non datur maximum sed minimum quod non: pondus scilicet equale potentie fortis.

Nono Aliquod pondus aliquod debilius forte: et quodlibet fortius forte sufficit portare: et aliquod non: et tamen non datur maximum pondus quod aliquod debilius forte: et quodlibet fortius forte potest portare: ergo diuisione facta maximi et minimi mediante termino distributo pro infinitis suppositis: subcontrarijs etiam verificatis: non est eligenda pars affirmatiua: ymo nec negatiua. Non enim quod fortis sit fortis vt quattuor: et sint infiniti homines: quorum quilibet sit fortior forte: et sint multi alij eodebiliores: Quia enim in isto casu non datur maximum pondus quod aliquod debilius forte: et quodlibet fortius forte potest portare: probatur: quia non pondus vt quattuor: cum nullus debiliores forte possit illud portare: nec etiam potest assignari aliquod pondus minus quam vt. 4. quod sit maximum quod aliquod debilius forte etc. quod cumq; minor dato: dabitur maius: quod aliquod debilius forte et quodlibet fortius forte sufficit portare.

Primi de celo & mundo

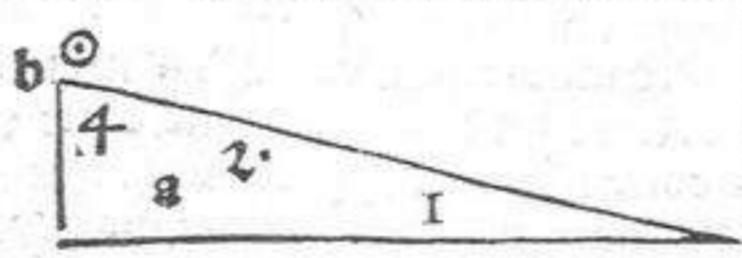
Item aliqua est pars caliditatis vniformiter difformis/a non gradu ad 8. cuius quelibet pars est intensior a gradu (quod sit

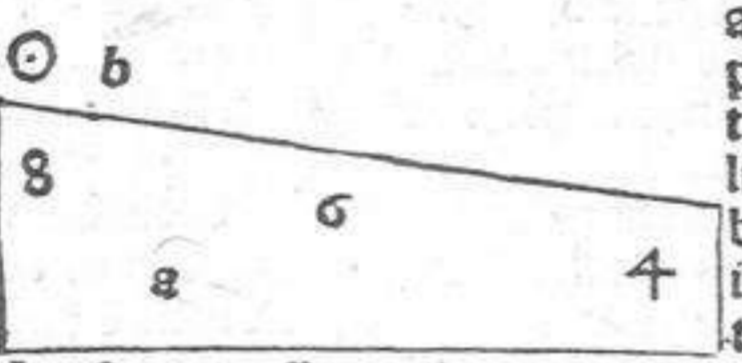
medius totius latitudinis) & aliqua cuius non quelibet pars est intensior a gradu: nisi non est dare intensissimam partem latitudinis/cuius non

quelibet pars est intensior a gradu: nec remississimam cuius quelibet pars est intensior a gradu: igitur. Si enim datur remississima que sic: puta ab 8. ad 4. falsus est: quia pars que est a 6. ad 4. est remissior illa: & tamen illius quelibet pars est intensior a gradu.

Decimo in aliquo instanti quelibet pars huius alterabitur & in aliquo non: & tamen non datur primum instans in quo quelibet pars huius passi alterabitur. Ponatur enim qd a sit alteratum per horam preteritam: sic qd per totum/nunc primo fuerit inducta latitudo vniformiter difformis: a non gradu ad 4. & continuetur b. agens actionem suam: sic qd in medietate hore future inducet in passum latitudinem vniformiter difformem a 4. ad 8. Et in secunda medietate

faciet totum summum. **Fortis** dicitur sicut dicitur: qd fit diuisio respectu potentie

active: id aut datur primum instans futurum in quo non quelibet pars alterabitur: aut vltimum in quo quelibet alterabitur: & tenenda est pars affirmatiua: qd medium instans hore future in quo primo erit inducta p totum passum latitudo vniformiter difformis a 4. ad 8. erit vltimum instans futurum in quo quelibet pars istius alterabitur.

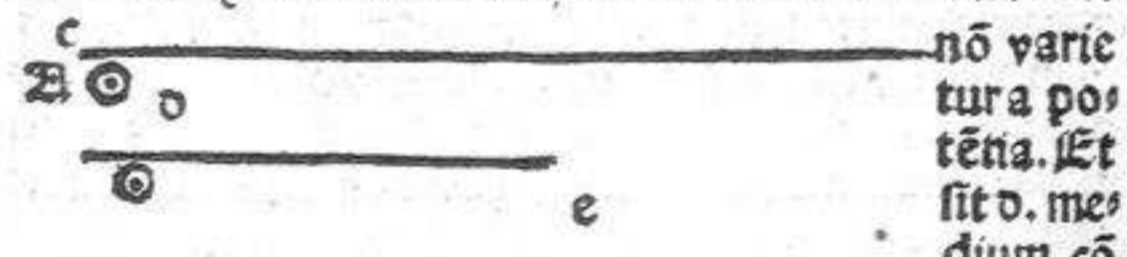
Sed contra Nulla pars a. in illo instanti erit summa: & quelibet fiet summa per alterationem continuam a: ergo quelibet pars post illud instans alterabitur & p consequens instans medium non erit vltimum in quo quelibet pars alterabitur.

Undecimo. Sit vnus spaciū cuius nullus punctus sit pertransitus. Tunc in aliquo instanti quilibet punctus huius spaciū poterit esse pertransitus & in aliquo non: tamen non est danda pars affirmatiua: sed negatiua: scilicet instans presens quod est vltimum in quo non potest esse pertransitus quilibet punctus. **Confirmat** Quod in aliquo instanti futuro quilibet punctus inter A. & b. poterit esse pertransitus ab a. & in aliquo non: et tamen datur vltimum in quo non: casu quo a poterit moueri versus b. punctum/omni velocitate citra d. & non d. velocitate quia illud quod erit vltimum instans in quo a non poterit tangere b. erit vltimum in quo non quilibet punctus inter a. & b. potest esse transitus ab a.

Duodecimo arguitur. Contra tertiam conclusionem: quia data parte affirmatiua respectu potentie indebitabilis: sequitur qd a proportionem equalitatis fiet actio: igitur. antecedens patet: quia datur maximum medium vniforme: quod potentia A. vt 4. sufficit in hora pertransire tunc vel illud medium resistit vt 4. vel minus. Si primum habetur intentum. Si

secundum ergo poterit a potentia indebitabili medium maioris resistentie pertransiri. **Fortis** dicitur qd verum est: sed non in eodem tempore: sed in maiore. **Contra.** Vel omnibus illis circumstantiis positis A. excedit resistentiam: vel non. Si sic: cum per diuisibile excedat si addatur medietas adhuc poterit moueri: si non: ergo agit a proportionem equalitatis.

Tertiodecimo arguitur. contra sextam conclusionem: qd medium non possit esse sic difformatum: qd in eo potentia indebitabilis possit vniformiter remittere motum suum ad non gradum: quia supponit qd si resistentia vniformiter proportionaliter crescat respectu potentie non variate: potentia illa vniformiter remittet motum suum: sed hoc est falsum igitur: minor patet: Quia ex illa primo sequitur qd a. & b. ab eodem gradu motus incipiunt remitti: & vniformiter remittentur ad non gradum eodem tempore: & tamen non continue eidem gradui correspondebunt motus eorum: quod patet manifeste esse falsum. Probatur tamen sequela. Sit c. medium vniforme crescens vniformiter proportionaliter: ita qd a. in illo remittat motum suum vniformiter ad non gradum totum c. in hora transeundo: & maneat c. vniforme: et

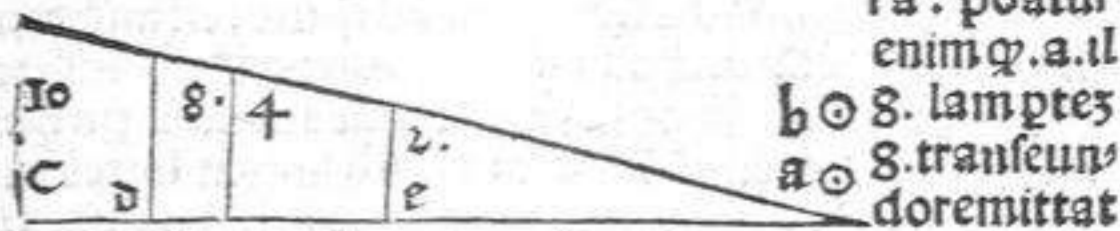

similiter dispositum sicut c. in quo b. etiam remittet motum suum: sit tamen d. subduple quantitate ad c. et intendatur d. consimiliter sicut c. & maioretur in quantitate ad equalitatem c. vniformiter acquirendo quantitate per rarefactionem/ solum in parte non pertransita (aliter enim ante finem hore esset d. per transitum: sicut satis patet: quia citius qd c. eo qd pars pertransita rarefieret) & maneat continue c. eiusdem quantitate sicut nunc est. Quo posito: probatur consequens illatum: scilicet qd non eidem gradui correspondebunt motus a. & b. quia mediante motu a. pertransibit c. & mediante motu b. non pertransibit d. nec aliquid equale c. ergo. minor pro secunda parte probatur: qd ex quo b. vniformiter remittet motum suum ad non gradum: aliquando mouebitur eque velociter sicut punctum extremum d. (quod sit e) quod ex casu per rarefactionem acquirit quantitate equalem ipsi c. Cum ergo in illo instanti in quo b. mouebitur eque velociter cum e. distabit ab ipso e. alias d. esset totum pertransitum ante finem hore: & post illud instans continue tardius mouebitur qd e. sequitur manifeste qd in fine hore non erit in puncto e. ergo non pertransibit in hora spacium equale spacio c. & per consequens non continue correspondebunt motus a. & b. sed erit motus b. remissior.

Quartodecimo arguitur contra septimam conclusionem: qd A. potentia equalis gradui summo latitudinis vniformiter difformis: potest illam latitudinem scilicet c. diuidere: quia quamlibet eius partem potest diuidere: ergo totam partem terminatam ad gradum summum potest diuidere.

Item in quolibet puncto illius partis intrinseco est minor resistentia qd vt 8. qui est gradus summus: ergo potest a. quolibet punctum intrinsecum pertransire: nec requiritur qd punctum extrinsecum pertransit ad hoc qd totam latitudinem vniformiter difforme pertransit.

Quintodecimo arguitur contra octauam cōclusionem: q̄ in casu illo. d. non sit minima pars quam non sufficit. b. potētia debilitabilis pertransire in hora: pōatur enim q̄. a. il

motum suum ad non gradum: tunc aliquam partes minorem. d. non potest. b. pertransire: igitur: antecedens patet: de parte. d. e. que est pars ipsius totius. d. e. est minor toto. d. istud argumentum est etiam cōtra sextam conclusionem.

Ad primum dicendum q̄ in verificatione subcontrariarum oportet q̄ vna pro maiori verificet q̄ alia: ad hoc q̄ diuisio valeat: et non pro equali: modo quacūq̄ parte alba data in scuto: datur equalis que nō est alba. Ideo etiam hec diuisio non valet.

Aliqua pars istius magnitudinis terminatur ad. a. extremum punctum: et aliqua non: ergo datur maxima que sic vel que non etc.

Unde si affirmatiua verificatur pro maiori q̄ negatiua: tunc est diuisio respectu potentie passive referendum est per maximum quod non vel minimum quod sic. Si vero sit e conuerso: erit diuisio respectu potentie actiue et respondendum est per maximum quod sic. vel minimum quod non. Si vero indifferenter vtraq̄ subcontrariarum verificatur pro maiori et minori: tunc danda sunt quattuor membra diuisiōis: et non solum duo. vt per aliquam distantiam tu potes videre. a. et per aliquam nō: nec tantam: ergo datur maxima per quam potes videre: vel minima per quam nō potes: vel maxima per quam nō potes vt minima per quam potes videre a. Sed nō ē assignādū aliqd̄ mēbrū sine limitatione pro maiori vel minori: quia nesciret rōndēs intelligere an de termino paruitatis vel magnitudinis inquiratur. vnde quis absolute non sit necessarium tamen est magis congruum: quia secundum aliquam determinationem respondendum est per terminos correspondentes potentie actiue: et secundum aliam limitationem per terminos correspondentes potentie passive vt si per distantiam pedalem potes a videre: et per nullam minorem: vel si nō per illam: tamen per quālibet maiorem inter pedalem et bipedalem. Si etiam per distantiam decem pedum potes a. videre: sed non per maiorem: aut si non per illam: sed per quamlibet minorem inter decem pedes et nouem. Tunc si fiat hoc modo diuisio. Per aliquam distantiam supra pedalem potes a videre: et per aliquam nō: quia negatiua verificatur pro maiori q̄ affirmatiua (nam verificatur pro distantia cētum pedum) est diuisio respectu potentie actiue: et danda est maxima per quam potes a videre: vel minima per quam non potes: et illa est q̄titas decem pedalis. Si vero sic fiat diuisio. Per aliquam distantiam sub distantia decem pedum tu potes a videre: et per aliquam nō: affirmatiua verificatur pro maiori q̄ negatiua. Ideo danda est vel maxima per quam nō potes: vel minima per quam potes a videre: secundum regulam datam. Ad aliud negatur antecedens: quia licet subcontrarie verificentur solum pro potentia finita: q̄ illa sola est que in aliquam resistantiam potest: et aliquam nō: nō tamen omnis veritas subcontrariarum sufficit ad inferendum diuisiōem: vt dictum est vnde nō sequitur pars huius scuti alba est finita: ergo da

tur maxima vel minima etc.

Sed contra hoc arguitur q̄ diuisio valeat et respectu potentie infinite: quia corpus infinitum est minimum quod deus nō potest facere. Dicendum est primo negando assumptum quia corpus infinitum non est corpus: nec potest esse corpus. Secundo dicitur secundum eos qui admittunt infinitum: tenēdo vnum infinitum esse maius alio q̄ corpus infinitum non est minimum quod non potest a deo fieri: sed si teneatur vnum infinitum nō esse maius alio: tunc dicendum est corpus infinitum eē maximum quod deus potest facere.

Ad secundum dicunt aliqui q̄ bene datur maximum pōdus quod sortes immediate ante hoc potuit portare: vel quod immediate post hoc poterit portare: vt si sortes sit nunc potentie vt quattuor: incipiat augeri eius potentia: tunc lapis vt. 4. est maximum pondus quod immediate post hoc sortes poterit portare: sed non datur maximum pondus quod potest portare. Secundo dicitur q̄ dare pondus maximum q̄ sortes potest portare: est assignare aliquam resistantiam in quam sortes potest: et non in maiore modo nulla talis est nec fuit nec ille lapis vnq̄ fuit sub qualitate terminata exclusiue ad gradum vt. 8. quia quocūq̄ instanti ante vltimum dato: in illo non fuit exclusiue ad. 8. quia inter illud et istud mediat tempus. Impossibile est etiam aliquam qualitatem terminari exclusiue ad gradum.

Ad aliud dicunt aliqui q̄ philosophus loquitur de potētia limitata simpliciter. Alij dicunt q̄ potētia actiua terminatur ad maximum infra quod potest. Alij dicunt q̄ potentia actiua terminatur ad maximum. i. habet terminum versus extremum maius: et nō versus minus extremum: ideo infert philosophus q̄ quicquid potest in maius potest in minus. Alij dicunt q̄ potētia actiua terminatur maximo numero sine fractione: et sic centum dicitur maximus numerus librarū quas sortes potest portare: quia licet plus possit: non tamen plus in vna libra. Ideo. San. T. hic dicit q̄ si maximum in quod potest aliquis est ire viginti miliaria vel stadia: viginti et vnum erit minimum in quod non potest. Alij dicunt q̄ philosophus loquitur secundum communem modū loquendi vulgarium.

Ad aliud negatur consequētia: vt patet per exponentes que sunt q̄ aliquotum pōdus sortes potest portare: et nō tantum est pondus quin maius possit portare.

Ad tertium dicitur a quibusdam q̄ si sortes consequatur in sua potentia tunc sortes sustinere poterit lapides: sed nō propter hoc sequitur actio: a proportionē equalitatis quia non ageret in lapidem sed solum resisteret ne lapis descenderet: et lapis resisteret ne sortes moueretur sursum. sicut si graue vt quattuor descendens deorsum obuisaret leui vt quattuor ascendenti sursum: tunc vtrūq̄ impediret aliud. Sed supposito q̄ sortes debilitabitur: et nichilominus lapidem sustentabit per tempus: puta per horam: absq̄ hoc q̄ deprimatur aut succumbat: probatur q̄ nō sit maximum pondus quod sortes potest sustinere per tempus: quia maius illo poterit sustinere per minus tēp̄. Dicendum est q̄ pondus sustentari a sorte intelligitur q̄ nec nimis nec parum sortes deprimatur et tunc negatur q̄ illud non sit minimum quod sortes non potest sustinere: quia immediate post hoc sortes erit debilitatus: et per consequens lapis aget a pro

Primi de celo & mundo

portione maioris inequalitatis. ¶ Sed contra non quodlibet minus illo fortes potest per tempus sustine- re: igitur non est minimum quod non: antecedens patz quia ab vno iniori fortes debilitabitur. Dicendum qd a nullo iniori potest fortes sic debilitari qd immediate post hoc habeat ille lapis proportionem maioris in equalitatis & sic non succumbet immediate post hoc.

¶ Ad aliud negatur qd nullum maiorem forte possit depumere: quia per tempus potest debilitare sic ma- iorem forte qd ipse succumbet: sed non immediate post hoc. ¶ Ad aliud dicitur qd illa distantia est maxima per quam non potest illud visibile videri.

¶ Ad confirmationem dicitur primo secundum qd di- ctum est in solutione ad pmu qd ad dadum disiuncti- uam in istis opz limitare dicendo datur minima supra talem distantiam vel maxima que non est.

¶ Secundo negatur antecedens. Ad probationes negat consequentia: quia minimum quod non: non sic debet exponi sed vt dictum est.

¶ Ad quartum dicitur qd si consideretur raritas in se non datur maxima et sic non datur maxima velocitas si consideres in se: licet velocitas primi motus sit ma- xima: que potest naturaliter esse.

¶ Ad aliud potest negari casus: sicut philosophus ne- gat. 2. de aia. T. c. 13. Secundo dicitur a quibusdam qd ille motus erit infinite velocitatis.

¶ Sed contra tunc per talem motum pertransibit infinitum spacium. Negant consequentiam: quia p- nullum tempus adequatum durabit: sed per infinite modicum tempus.

¶ Sed contra sit aer circumstans a & punctum extre- mum eius quod erit in. d. centro corporis plani. b. tunc inter. b. & d. est spacium pertranseundum. a. b. ante qd perueniat ad. d. sit ergo punctum mediu. c. argui- tur sic. b. prius erit in. c. qd in. d. (alioquin non in omni motu locali esset prius & posterius) ergo non imedia- te post hoc. b. erit in. d.

¶ Item dabitur pmu instans in quo. b. erit in. d. & da- tur instans in ceptionis motus ergo dabitur tempus adequatum illi motui: antecedens patz: quia secundum philosophum. 6. phi. in omni motu datur vltimu mu- tatum esse completum.

¶ Ad quantum dicit qd illa diuisio non valet: quia fit ex- clusio illius quod deberet dari pro termino illius po- tentie. ¶ Secundo dicit & melius: qd datur minimum isto- rum ponderu quod fortes non potest portare: & illud est pondus minimum inter maiora. Nec sequitur: ergo quod libet minus potest portare: sed sequitur qd quodlibet mi- nus inter ista potest portare: & hoc est verum.

¶ Ad aliud dicit qd ibi non debet fieri diuisio respectu potentie actiue: sed passiue. Ideo datur maxima ps que non est maior medietate: & illa est medietas.

¶ Ad aliud negatur scda pars disiunctiue: immo a qualibz proportionem inequalitatis agentis supra pa- tiens potest prouenire actio.

¶ Ad aliud dicit qd non valet illa diuisio quia per ea tolli- tur mebru quod est assignandum.

¶ Ad sextum dicit qd semper opz illis respectu cuius fit diuisio est terminum discretus: aut capi pro vno & eo- dem determinato supposito: in vtraqz subcontrariarum vnde qn dicit aliquam partem terminatam ad. a. suffi- cit fortes diuidere ibi ly partis verificat pro parte que est a non gradu ad. a. & qn in negatiua dicit aliquam partem terminatam ad. a. non potest fortes diuidere: ibi ly partis supponit pro parte que est ab. a. ad. g.

¶ Secundo dicit qd per illam diuisionem tollit ps assignan- da. Ideo sic est diuisio facienda. Aliquam partem hu- ius medij potest fortes ptrasire: & aliquam non: ergo. & tunc dico qd ps inchoans a non gradu ad quatuor est minima ps huius medij inchoans a non gradu: quia non sufficit fortes ptrasire: vnde simpliciter non datur minima ps hu- ius medij siue remississima quam non sufficit fortes di- uidere: sed cum determinatione potest dari scz minima in- choans ab extremo remissioni.

¶ Ad aliud conceditur consequens. Ad improbatio- nem dicitur qd licet a in nulla proportionem erit imme- diate post hoc grauius qd immediate ante: tamen erit grauius qd immediate ante in aliqua proportionem. Et negat vltima consequentia: nisi addat in antecedente qd a non velocius augebat qd fortes: vel qd tunc graui- tas sua est minor potentia fortis.

¶ Ad confirmationem dicit qd fortes in nulla propor- tione est maior qd immediate ante: ideo non potest portare maius qd immediate ante. Secundo dicit qd nunc fortes non habet eandem proportionem ad. a. quam habe- bat immediate ante.

¶ Ad septimum dicit qd ibi fit limitatio siue (vt alij di- cunt) fit diuisio respectu potentie immutabilis.

¶ Sed. Contra sit alius lapis equalis primo: qui inci- piat graue fieri plus proportionaliter qd primus lapis: scz minus qd fortes fortificet & tunc ps: qd hunc lapidem secundum: quilibz homo immediate post hoc sufficit et portare: & erit maior primo.

¶ Dicendum qd licet quilibz homo immediate post hoc sufficiet portare maius pondus primo lapide: nullum tamen est maius pondus qd sit ille lapis datus: quod quilibz homo immediate post hoc sufficiet portare.

¶ Ad aliud dicitur qd licet excessus. b. super. a. sit ins- sensibilis per se sumptus: tamen additus toti est sens- ibilis. ¶ Ad confirmationem dico qd. a. & b. sub di- uersis gradibus apparent licet non percipiat diuer- sitas graduum.

¶ Ad octauum dicit Gaetanus qd regula intelligit vbi respectu multitudinis infinite non datur debilissi- mu. Sed qd tota latitudo illorum terminetur exclusiue.

¶ Ad confirmationem similiter dicit: qd tota latitudo for- tiorum forte non terminatur exclusiue: sed inclusiue ad gra- dum vt. g. qd est potentia platonis.

¶ Ad aliud si totum disiunctum distribuatur ps qd to- ta latitudo non terminatur exclusiue ad gradum: quia ibi includitur fortes aut equalis sibi.

¶ Ad nonum dicit qd opz vnam subcontrariarum verificari p vna parte: & aliam pro alia parte solum: sed sic non est hic: quia vtraqz verificat pro fortioribus for- te & pro debilibus: oportet autem vnam solum p fortioribus & aliam p debilibus verificari.

¶ Secundo dicit qd non totum illud respectu cuius fit diuisio distribuit: quia debilius non distribuit: in af- firmatiua: quod tamen requirit ad regulam.

¶ Ad aliud dicit qd illa diuisio non valet: quia p qua- cunqz parte verificat vna subcontrariarum p equali verificari potest alia: quacunqz enim parte data cuius quelibet pars est intensior a gradu. Datur equa- lis cuius non quelibz pars est intensior a gradu.

¶ Ad decimum dicit qd in casu illo medium instans est vltimum in quo quelz ps a alfabif. Et ad impro- bationem concedo primam consequentiam: & consequens Et negat vltima consequentia: quia licet quelibz ps. a post illud instans alfabif: in nullo tamen instans post illud: quelibz ps alfabif: & hoc sufficit ad hoc qd sit vl-

Primi de celo & mundo

non remittit motum ad nō gradum: tunc simpliciter illud quod est maximum respectu potentie indebilis est minimum quod nō respectu debilitabilis.

Argumentum capitale solutum est.

Hic dubitatur an sit dabile maximum in quod p̄t agens liberum: puta āgelus. Et loquor de operatione exteriori que est mouere corpora.

Dicendum secundum Sāctum Thomam de malo. q. 16. ar. 10. 2. 1. q. 117. ar. 4. primum q̄ substantie spiritalis q̄dam sunt quarum virtutes nō determinant ad aliquod corpus: sicut angeli qui sunt naturaliter ab eis absoluti: sed tamē possunt determinari ad aliquod corpus mouendum vt motores orbium: 2. tales maius corpus mouere nō possunt propter huiusmodi determinationes. Et ideo si stella vna adderetur orbi saturni motor eius nō possz mouere: vt dicit. 2. celi sicut nō possz celum stellatum mouere. Et quo videtur secundum Sanctum Thomam q̄ orbis saturni sit maximus quem p̄t motor eius mouere.

Sed dicendum q̄ duplicia sunt corpora. Quedā sunt q̄ resistunt motori sicut si terra moueatur sursum. Et de talibus dico q̄ datur minimum quod nō p̄t mouere angelus (puta raphael) nō autem maximus quod potest neq̄ minimum. Et quo enim mouet cū resistantia necesse est virtutem impressam a motore esse maiorem resistantia lapidis vel globi terre 2. nō indiuisibiliter: ergo diuisibiliter. Alia sunt q̄ licz non resistant motori: tamen requirunt certam virtutem sibi imp̄mi ad hoc q̄ moueatur vnde dicit Sanctus Thomas. 2. d. 15. q. 1. ar. 2. 2. de potentia. q. 3. ar. 11. 1. q̄ in celo relinquit virtus impressa a motore eo modo q̄ relinquitur in instrumento.

Et de talibus. Dico primo q̄ non datur maximum mobile quod p̄t mouere motor saturni. Probatur sic quia illud celū p̄t moueri a minori: igitur ip̄e potest mouere maius cum sit fortior quocūq̄ minori se: antecedens p̄ q̄ celum saturni p̄t tardius moueri q̄ moueatur ergo 2. a minori angelo p̄ cōsequentia q̄ bene sequit tardius mouet q̄ prius: ergo nō tantam recipit virtutem a motore vt moueat sicut prius: ergo cum ab alio minori possit suscipere celum saturni omnem virtutem que est infra virtutem sui motoris poterit ab alio saltem tardius moueri.

Secundo dico q̄ celum saturni est maximum mobile quod potest suus motor mouere tanta velocitate q̄ mouet q̄a omnis motor maior maiorem virtutē posset influere 2. p̄ consequens aliud maius corpus eque velociter mouere: nullus autem minor p̄t tanta velocitate mouere. Et semp̄ suppono q̄ motor secundum extremū sue potētie moueat.

Et ideo dico ad sanctum thomā 2. philosophum q̄ angelus mouens vnum celū nō p̄t mouere aliud maius siue idem: si stella addatur tanta velocitate sicut prius. Et quo p̄ q̄ si fiat diuisio sine limitatione velocitatis respectu corporum non resistantium: dāda est pars negatiua sed si velocitas limite assignāda erit pars affirmatiua.

Aliquod genitum sic proceditur. videtur q̄ aliquod genitum 2. corruptibile possit sepe esse quia potest aliq̄s ignis generari in concauo orbis lune cui nunq̄ applicabitur agens contrarium ergo potest perpetuari. **S**ed contra est philosophus hic Ter. com. 133.

Respondeo dicendum secundū philosophum. 2.

com. 11. ingenituz dicitur tribus modis. Primo illud quod lz habeat esse potest non esse: hoc tamē non est per transmutationes: sicut tactus 2. intellectio 2. omnia que sunt in instanti. Secundo dicit ingenitum quod contingit fieri sed nondum est factum: vt anti christus si nondum sit natus 2. hoc modo ingenitum tantum valet sicut non genitum quod contingit generari: tertio dicit ingenitum quod impossibile est fieri: sic vt quandoq̄ sit 2. quandoq̄ nō sit: 2. hoc modo chimera dicitur ingenita: q̄a non potest esse 2. de q̄a nō p̄t nō esse. Et hoc dupliciter q̄a vel aliqd dicit impossibile fieri / q̄a nullo mō potest fieri: vt hircoceru⁹ aut q̄a est factibile sed difficulter: sicut si dicam⁹ ali quod castrum esse inerpugnabile.

Et q̄a tot modis dicitur vnum oppositoruz quot reliquum. Ideo genitum dicitur tribus modis. Primo omne quod habet esse post nō esse siue p̄ generationem vt homo: siue sine generatione vt tactus et gustus. Secundo capitur pro omni eo quod potest esse p̄ceptiones: siue habeat esse post nō esse siue nō 2. sic mūdus a platone dicitur genitus 2. sic si pes fuisset ab eterno nichilominus vestigium eius diceret genitum. Tertio dicit genitum id soluz quod potest esse p̄ generationem siue iam fuerit siue futurum sit: dū mō possit incipere esse p̄ generationem.

Et sicut dictū ē de genito 2. ingenito: ita dicat de corruptibili 2. incorruptibili. Differentia est solum in hoc q̄ genitum 2. ingenitum dicuntur ex parte inceptionis. corruptibile autem 2. incorruptibile ex parte deficionis. vnde corruptibile dicit p̄mo omne quod potest desinere esse. Secundo quod p̄t desinere esse p̄ transmutationem. tertio illud quod facile corrumpitur: 2. potest dici eustarchon. i. bene corruptibile. i. corruptibile primo dicitur q̄ p̄t desinere esse sed sine corruptione que sit p̄ transmutationes. Secundo qd postq̄ est nō p̄t nō esse: 2. hic est modus p̄p̄⁹ tertio q̄ difficulter corrumpitur.

Notandum p̄terea q̄ possibile 2. impossibile dicit aliqd primo quod nō implicat cōtradictionem: et sic possibile est sortem tangere celum. Secundo dicitur impossibile quod nō potest naturaliter fieri vt cecum recuperare visum. tertio dicitur aliquid possibile respectu potentie actiue aut passiue vt dicitur est articulo precedenti.

Conclusio p̄ma

Impossibile est aliquod genitum esse incorruptibile: vel ingenitum corruptibile: sed omne ingenituz est incorruptibile: 2. omne incorruptibile est ingenitū similiter omne genitum est corruptibile 2. econuerso capiēdo genitum tertio mō: 2. incorruptibile 2. ingenitum p̄ eo quod nō p̄t esse p̄ se terminus generationis 2. corruptionis. Probatur conclusio. Quia omne sempiternum est incorruptibile / 2. ingenitum: 2. econuerso: sed nichil genitum est sempiternum: ergo non est incorruptibile maior p̄: quia sempiternuz est quod semper est 2. si est corruptibile aliquando non erit: ergo nō erit sempiternum similiter arguit de ingenito: qz si est ingenitum aliquando nō fuit 2. si est sempiternū semper fuit: impossibile est ergo sempiternum esse genitum aut corruptibile. Secunda pars maioris / q. s. Omne ingenitum 2. incorruptibile est sempiternum p̄: quia illud quod non habet p̄ncipium sui esse neq̄ terminum est sempiternum: sed id quod est ingenitū 2. incorruptibile est huiusmodi per eorum diffinitiones igit. **F**orte dicit q̄ lz oē ingenitū 2. incorruptibile

simul sit sempiternum: tamen nō oē ingentum est sempiternum.

¶ Sed cōtra si aliqd p̄us semper fuit z postea corrūpitur in aliquo signo temporis: non potest ratio assignari quare nunc magis corrumpitur aut possit corrumpi q̄ in aliquo infinitorum p̄cedētium: potest autem ratio assignari si tempus p̄cedens ponatur finitum: quia dicitur q̄ habebat virtutem ad esse in tāto tempore vel ad non esse in tanto tempore.

¶ Item si potest nunc non esse: ergo z in toto tēpore p̄terito potuit non esse ergo nō fuit ingentum: q̄ possibile est q̄ nō semper fuerit.

¶ Secundo arguitur q̄ omne genitum sit corruptibile: quia genitum dicitur q̄ quandoq̄ est ens z quādoq̄ nō ens z similiter corruptibile: ergo conuertit̄.

¶ Item omne genitum habet materiam trāsmutationi subiectam: ergo omne tale est corruptibile et econuerso. Ex precedentibus potest faciliter probari conclusio quia. Omne genitum est corruptibile: q̄ nullum est incorruptibile.

¶ Item omne ingentum est incorruptibile: ergo nullum est corruptibile quia nichil potest esse genitum: z ingentum: corruptibile z incorruptibile.

¶ Conclusio secunda.

¶ Posita perpetua duratione motus celi. Omne corruptibile aliquādo corrumpetur. Probatur quia si aliquod est corruptibile habet potentiam ad nō esse: sed frustra est potentia que per infinitum tempus nō reducitur ad actum.

¶ Item data quacūq̄ parte ignis: si motus celi dureret perpetuo aliquando descēdet ad locum sue corruptionis propter aliquam constellationem ipsum regentem.

¶ Item materia eius est in potētia ad aliam formā ergo aliquando erit sub alia forma frustra enī est potentia que perpetuo suo actu priuatur.

¶ Secūdo arguitur de mixto quia omne tale habet in se causas sue corruptionis: cum sint in eo qualitates contrarie: ergo est corruptibile.

¶ Conclusio tertia.

¶ Aliquod corruptibile nunq̄ corrumpi est possibile per virtutem prime cause. Probatur ex apostolo. cor. 15. dicente. Seminatur in corruptione: resurget in incorruptionem: seminatur in infirmitate: surget in virtute. ¶ Item. Omne quod corrumpitur a suo cōtrario corrumpitur: sed omnem actionem contrarij potest deus impedire: vt patet de igne fornacis caldeoꝝ/qui tres pueros exurere nō potuit: ergo.

¶ Item motus celi habet perpetuitatem solum a p̄ma causa: z de se est possibilis ad esse z nō esse: vt dicit commentator. 12. meth. cō. 41. z tamen est perpetuus. igitur.

¶ Conclusio quarta.

¶ Aliquod est genitum quod nunq̄ corrumpetur: sed est incorruptibile z capio genitum pro eo quod habet esse post non esse. Probatur ista conclusio p̄mo de anima intellectiua/que est immortalis z incorruptibilis vt probatur a Sā. Tho. 1. q. 75. ar. 6.

¶ Forte dicitur q̄ secūdam philosophum est corruptibilis. ¶ Contra hoc arguitur ex San. Tho. lib. 2. q̄ gen. ca. 79. vbi. adducit pro se philosophus. 1. de anima. Ter. com. 69. dicentem q̄ intellectus videtur esse quedam substantia z nō corrumpi. Et. 12. metha. Ter. c. 16. z. 17. dicit q̄ intellectus remanet corrupto corpore z nō alie forme z libro de generatiōe anima

lium dicit q̄ intellectus de foris est. ¶ Ex quo patet q̄ licet aristoteles ponat animam esse formam nō tamen ponit eam non subsistere z per consequens corruptibilem sicut Gregorius nicenus ei imponit: nam a generalitate aliarum formarum animam intellectiuam excludit: dicēs eam post corpus remanere z substantiam quandam esse: idem ponit Sanct. Tho. 12. meth. vbi dicit q̄ non potest ille textus deprauari sicut quidam deprauare nisi sunt dicentes philosophū intelligere de intellectu potētiali vel agēte solum.

¶ Forte dicitur q̄ vnicus est intellectus in omnibus hominibus secundum philosophus: z ille est ab eterno: quia est vna substantia separata. Hoc reprobatur San. Tho. opus. 16. vbi ostendit illud manifeste esse contra philosophum.

¶ Secūdo arguitur. Species intelligibilis est incorruptibilis: z tamen est genita: igitur. antecedens probatur San. Tho. 1. q. 89. ar. 5. quia omne quod corrumpitur aut corrumpitur a cōtrario: aut per corruptionem subiecti: sed subiectum speciei intelligibilis est incorruptibile scz anima siue intellectus: ipse etiaz species non habent contrarium q̄tum ad simplices apprehensionem: (q̄uis in compositione z diuisione reperitur contrarietas) ergo nullo modo corrumpitur San. Tho. li. 2. contra gen. c. 74.

¶ Conclusio responsiua.

¶ Omne genitum habens contrarium: aut cuius esse dependet a materia subiecta transmutationi: posita perpetuitate mundi: z motus celi aliquando corrumpetur. Ex quo sequitur q̄ omne tale est corruptibile: aut secundum se totum: aut secundum partes. Dico secundum totum aut partem/quia non est necesse q̄ tota terra secundum se totam aliquando corrumpatur quia elementa secundum se tota sunt incorruptibilia semper enim erit terra z aer zc. Probatur conclusio quo ad primam partem quia omne contrarium corrumpitur a suo contrario: immo p̄traria vicissim insunt eidem subiecto: ergo aliquando vnum corrumpet reliquum.

¶ Secunda pars patet quia omne habens tales materiam est mixtum vel simplex: si mixtum tunc habet in se contrarias qualitates: z per dñum vnus super aliam poterit corrumpi. Si simplex tunc habet contrarium: z requirit certam dispositionem qualitatum primarum: ergo est corruptibile: quia ille qualitates possunt poni extra illam proportionem.

¶ Contra hec arguitur primo. Contra rationē philosophi. Non enim sequitur hoc habet potentiaz ad esse z ad non esse: ergo simul potest esse z nō esse sicut non sequitur sortis habet potentiam ad hoc q̄ sedet at z ad hoc q̄ currat: ergo potest simul vtrunq̄.

¶ Secundo. Si omne genitum est corruptibile: ergo corruptum idem numero potest redire: consequens est falsum secundum philosophum. 2. de gene. Ter. com. 70. ergo. maior patet: quia quādo brunellus corrumpitur tunc in materia eius generatur priuatio illius forme: si ergo illa priuatio sit corruptibilis potest iterum illa forma informare ipsam materiam: quia nō potest aliter priuatio corrumpi.

¶ Item arguitur q̄ non est inconueniēs aliquid durasse tempore infinito: z tamen corrumpi: quia priuatio forme sortis z potentia ad eaz fuit in materia sortis per infinitum tempus p̄cedens generationem sortis: z tamen nunc per generationem eius et priuatio z potentia illa corrumpuntur: ergo.

Primi de celo & mundo

Tertio si omne corruptibile corrūpetur: ergo oē generabile generabitur: cōsequens est falsum apud arist. dicentem. 2. perihēr. q̄ futurus quis icedere nō incedet & de somno & vigilia. Et hic. Ter. cō. 119. dicit q̄ citharizantem licet sit falsum ipsum nō citharizare: nō tamen est impossibile.

Item si omne generabile de necessitate generabitur: ergo omne futurum necessario eueniet: ergo nō op̄ cōsiliari vt infert philosophus. 2. perihēr.

Item sicut se habz generabile ad genitum: ita corruptibile ad corruptum: ergo permutatiz: sicut se habet generabile ad corruptibile: ita genitum ad corruptum: sed nō omne genitum est corruptum: ergo neq̄ omne generabile est corruptibile.

Quarto lumen lune ad qd̄ nō attingit vmbra terre est corruptibile: & tamen nunq̄ corrumpetur: igit̄ maior p̄z quia est eiusdem speciei cum alio: ergo est corruptibile.

Item aurum est corruptibile: quia est mixtum: et tamen nunq̄ corrumpetur vt dicunt alchimiste se eē ex p̄tos: qui habent artem corrupendi omnia alia metalla: & nō habent artem corrupendi aurū.

Quinto si omne genitum corrumpetur hoc esset quia omne tale requirit certam proportionem qualitatum: sed hoc est falsum. igitur. minor patz: de fonte iouis in dodone/ qui faces accensas extinguit: & extinctas accēdit: quod nō essz nisi in eo essz simul et caliditas summa: et frigiditas f̄ōs etiam hammonis die frigidissimus est vt̄ ex eo potare nullus possit: nocte feruet vt tangi nō possit.

Item arguitur de mōte aethna in sicilia: i cuius vertice (vt refert solinus) hiatus duo sunt: cratheres nominati: per quos eructatus erumpit vapor/ p̄missio prius fremitu: per estuātes cauernarum latebras: longo mugitu itra terre viscera diu voluitur nec ante se flammarum globi attollunt/ q̄ interim strepit̄ antecedant. Mirum est hoc nec illud minus quod in illa feruentis nature peruicacia: mixtas ignibus niues profert: & licz vastis erundet incendijs: apicis canicie perpetua brumalem detinet faciem: ita inuicta in vtroq̄ violentia: nec calor frigore mitigatur: nec frigus calore dissoluitur: vnde si ille niues essent corruptibiles: maxime ab igne corumperentur. Si etiam ille ignis deberet corumpi maxime esset a niue: & cum sit extra locum naturalem non per tot annorum curricula iam durasset.

Sexto salamandra non pōt igne exuri: ergo eius complexio nō pōt immutari.

Item dicitur in libro de virtutibus herbarum et lapiduz: qui alberto attribuitur: q̄ si Albeston lapis qui est coloris ferri & in arabia inuenitur & secunduz solinū in arcadia) igne accendatur: nunq̄ poterit extingui: sed perpetuo ardebit: eo q̄ lapis ille habz naturam lanuginis que pluma salamandre dicitur: cuz modico humido vinctuoso & pingui: inseparabili ab ipso & illud fouet ignem in eo. vnde ysidorus refert lib. 16. ethi. in templo quodam fuisse veneris phanū ibiq̄ candelabrum: & in eo lucernam sub diuo sic ardentem: vt eā nulla tēpestas nullus h̄ymer extingueret.

Similiter ecistos est lapis secundum ysidorū eth. lib. 16. similis croco: & in partibus hispanie inuenitur iuxta gades herculis & hic lapis filabilis est propter ventositatem in ipso rarefactaz: & si ex eo fiat vestis: nullo modo pōt exuri: sed magis exignē nitebit.

Item plinius lib. 37. ca. 22. dicit. q̄ in itacionensi

agro sūt silices quibus ne ignis quidem nocet. Vide & in monumenta sculpti: contra vetustatem quoq̄ i corrupti p̄manent. est & viridis lapis vehemēter igni resistens: sed nusq̄ copiosus.

Septimo Si sortes p̄destiatus & in pctō mortali: tunc in libertate sua est semper p̄manere in peccato illo: & nunq̄ mouetur in peccato: ergo potest se p̄petuare in vita.

Item vita hominis est p̄ calidum & humidum naturale: sed in potestate nostra est impedire actionem calidi in humidū: ergo. minor p̄z. Quia quidam medici iactant se posse dare medicinam: qua quis semel vsus/ per viginti & amplius annos manere poterit sine cibo: quod nō essz nisi impediretur actio calidi in humidum radicale: ergo pōt impediri corruptio hominis: si post viginti annos iterum eandem sumat medicinam.

Octauo arguitur q̄ secundum philosophum animarationalis sit mortalis: quia secundum eum hic omne genitum est corruptibile & corrupet.

Item secundum philosophum. 1. de anima Ter. com. 12. Si intelligere est fantasia aut non sine fātasia non erit hoc sine corpore: sed anima rationalis secundum eundem. 3. de anima Ter. com. 30. & 39. nō pōt intelligere sine fātasmate: ergo nec sine corpore.

Item. 1. de anima Ter. com. 65. dicitur q̄ intelligere hominis corrupitur quodam interius corrupto: scilicet fantasia. **E**t tertio de anima Ter. com. 20. dicit q̄ nō remuiscimur post mortem eorum que sciuimus in vita.

Ad p̄mum dicitur q̄ consequentia est bōa. Neq̄ est eadem ratio vtrobiq̄ vt dicit Sāctus Thomas quia id quod semper est scz p̄ infinituz tempus/ habz potentiam vt sit in infinito tempore: potentia autē existendi nō est ad vtrunq̄ respectu temporis in quo quis potest esse: omnia enim appetunt esse: & vnum quodq̄ tantum est: q̄tuz pōt esse: & hoc precipue p̄z in his que sunt a natura: quia natura determinata ē ad vnum: & sic quicquid semper est/ non cōtingenter semper est sed de necessitate: quia nō loquimur hic d̄ possibili logicaliter: sed phisice: & hoc modo sicut potentia actiua rei naturalis terminatur per maximum vel minimum in quod pōt vel nō pōt: sic etiam daf maximum tempus vel minimum per quod potest vt nō pōt res naturalis esse: vt dicit philosophus hic. Ter. comen. 118.

Ad secundum dicitur q̄. Priuatio nō generatur nec corrupitur: quia nō dicit aliquod positū supra materiam. Idem dico de potentia materie: que addit solum respectum rationis supra materiam.

Sed contra ista materia est priuata forma sortis: ergo est apta nata habere eas: ergo pōt habere: & sic idem quod prius.

Dicēdum q̄ materia est apta nata habere formā corruptam: quia q̄tum est de se non repugnat eilla forma: sed est indifferens ad eam: q̄ autem nō possit eam suscipere est p̄ accidens: ex eo scz q̄ iam eam habuit. vnde impossibilitas illa nō p̄ouēit ex parte materie: sed ex p̄te forme: que a nullo agente pōt amplius educi quia in plurium instantium quolz: nō potest idem effectus numero p̄duci: vt dicit. 2. de generatione. Ter. com. 70. maxime in his que a motu dependent: vt sunt corruptibilia.

Alij ponunt in materia duplicem potentiam absolutam scz & respectiuam. Prima semper est in m̄

respectu forme: sed non secunda. ¶ Ad aliud iam dictum est quod privatio non addit aliquam realitatem super materiam.

¶ Si dicatur. Sortes per infinitum tempus habuit non esse: ergo nunc non potest esse: quia non videtur quare ante hoc instant non potuerit esse: tenet consequentia per philosophum qui habet pro inconuenienti quod aliquid tempore infinito habuerit esse: et nunc primo habeat non esse. ¶ Dicendum quod non est simile de generatione et corruptione quia sortes non potest generari nisi ab isto patre: et non ab alio: quia a plurius agentium quolibet non potest idem effectus numero produci: sed corruptio potest esse a quolibet plurium agentium: sortes enim potest occidi et a platone et a matheo: aut suffocari ab aqua: aut igne comburi et tamen erit idem sortes.

¶ Ad tertium dicitur quod inter generabilia quedam habent causas necessitatis ut eclipsis solis et lune: et talia necessario generabuntur: secundum philosophum nisi iam sint genita. Alia non habent causam necessariam nisi secundum speciem: pro quanto sunt de perfectione vniuersi: et non secundum individuum: et generatio talium est necessaria solum secundum species. Ideo dicitur quod omne generabile generabitur aut secundum individuum aut secundum speciem: posita eternitate mundi: a parte ante et a parte post.

¶ Ad aliud dicit Ioannes de ianduno: quod duplex est necessitas: scilicet continua et intercisa. Continua est qua aliquid necessario est in quolibet tempore: ut deus. Intercisa qua aliquid necessario est pro determinato tempore. Et hec est duplex. Quedam enim est que habet tempus determinatum et quo ad naturam et quo ad nos: ut eclipsis solis aut lune. Alia est necessitas intercisa habens tempus determinatum quo ad naturam: sed non quo ad nos: ut ire cras ad ecclesiam et loquendo de illa necessitate: omne generabile necessario generabitur: necessitate scilicet determinata quo ad naturam: sed non quo ad nos.

¶ Sed contra sequitur quod mali non sunt puniendi: quia ea que sunt de necessitate non sunt imputanda: nec refert an peccans cognoscat vel non cognoscat dum modo non se impossibilitet: quod est ex se ad oppositum: quod dico propter furiosos et temulentos ex culpa propria. ¶ Ad hoc dicit quod deus honoratur ex necessitate nature sue quia est bonus: unde ad hoc quod aliquis laudetur aut vituperetur: premietur aut puniatur: non oportet quod illud quod potest facere possit nunquam facere: quia deus non potest non esse bonus nec potest non mouere secundum aristotelem. et tamen propter ista venit laudandus: verum est tamen quod ex his que fiunt ex necessitate violencie: ut si quis trahatur per crines: ex quo sequitur aliquis actus malus de se: puta quod cadit super mulierem grauidam: et ledit eius fetum: non est propter hoc laudandus vel vituperandus: sed solum ex his que fiunt necessitate ita quod impossibile est aliter se habere contingit laudari si sit bonus in se: et si sit malum in natura sua vituperari. ¶ Sed contra hanc opinionem arguit Sanctus Thome contra gen. lib. 3. capitu. 72. vbi probat quod cum diuina prouidencia stat rerum contingencia: et capitu. 73. et 74. probat libertatem arbitrii: et casum et fortunam stare cum diuina prouidencia: que tamen iste negare videtur. ¶ Forte dicitur sicut dicit ipse Ioannes de ianduno quod ea que sunt solum necessaria necessitate intercisa secundo modo dicta: sunt contingencia ad vtrilibet.

¶ Sed contra cognicio nostra nichil facit ad hoc quod aliquid fiat contingenter: vel non contingenter: ergo per respectum ad eam non debet dici effectus contingens. ¶ Item in celo non est contingencia ad vtrilibet: ut dicit philosophus. 2. phisi. Text. com. 46. et tamen determinato tempore multa ibidem fiunt: que a nobis non cognoscuntur.

¶ Item consilium tenetur ad impediendum actus aliquem: puta expugnationem alicuius vrbis: que fieret tali hora vel die: ergo talis expugnatio non est necessaria necessitate nature.

¶ Et ad id quod dicitur de deo qui laudatur quia bonus et tamen necessario est bonus. Dicendum quod laus proprie respicit opera: ut dicit Sanctus Thome super ps. 47. Et ideo deus proprie non est laudandus propter bonitatem: sed magis honorandus honore latricis: scilicet laus debetur effectibus eius: ut dicit Sanctus Thome. 22. quest. 91. arti. 1. primum sed quandoque laus capitur generaliter: et sic propter ea que sunt necessaria: potest esse laus. ¶ Et ideo ad argumentum dico quod non omne generabile necessario generabitur nisi habeat causam necessariam sue generationis. Hec sequitur omne genitum corrumperetur ad id est genitum ergo ad id corrumperetur. Tum quia ly adam aliter ampliatur in minore. quam in conclusione. Tum quia ly genitum: in maiore stat solum pro genito quod est vel erit: idem dicatur de hac: omne corruptibile corrumperetur.

¶ Ad aliud negatur maior: quia omne generabile est genitum: sed non omne corruptibile est corruptum.

¶ Ad quartum dicitur quod lumen non habet primum: ideo per eternam profectam conseruantis potest perpetuari: per accidens. Secundo dicitur quod nunquam lumen lune corrumpitur: sed in eclipsi solum remittitur quod tunc non habet lumen nisi per radios reflexos: umbra enim est lumen diminutum. ¶ Ad aliud dicitur quod aurum est corruptibile: unde licet per artem corrumpi non possit tamen per naturam que potentior est arte corrumpi potest: ut patet in deauratis: a quibus aurum per successionem totaliter aufertur.

¶ Secundo dicitur quod nullus alchimista querit modum ad aurum corrupendum sed magis ad generandum: tertio dicitur quod non sequitur non potest corrumpi per ignem: quod non potest corrumpi: aut tamen negaret galenus.

¶ Ad quintum videtur dubitare Augu. 21. de ci. deus an hec sint vera. Sed notandum ut dicit auctor libri te gimenti: quedam esse manifesta sensibus in quibus nulla scimus rationem: et quedam sunt manifesta ratione: in quibus nullum sensum necessitationem percipimus. Et in primo genere encium nulli credendum est nisi experientie: et non est experienda ratio: nec neganda experientia. Et in secundo genere encium non est expectandus sensus. Exemplum primi ut quod magnes trahit ferrum: ita enim illud manifestat experientia: quod nullus negare potest.

¶ Aduerte etiam quod non est estimandum sicut philosophus naturalis aut medicus putat: quod tota virtus rerum naturalium sit ex commixtione quattuor qualitatum primarum: cum inueniantur multa experimenta: que verificari non possunt per calidum et frigidum. Hec etiam reducenda est tota mirabilitas rerum et radix experimentorum: ad figuram celestem: ut autumat purus astrologus: immo quandoque a quattuor qualitibus primis: quandoque a forma substantiali: ut quod homo sit risibilis: quandoque vero per virtutes corporum celestium impressas: prouenit diuersitas rerum et mirabilium in hoc mundo

Secundi de celo & mundo

Quod ergo fons iouis faces extingat accensas / extin-
cras accendat: non est: quia ibi simul sint qualitates
contrarie: sed per virtutem occultam nobis incogni-
tam: quam habet forte a celo. idem dicatur de fonte
hammonis. Nec hoc debet multum videri absurdum:
quia secundum vincentium in speculo naturali: que-
dam herba est que si sumatur a sano reddit infirmus
si ab egro sanat eum. Si enim malos humores repe-
riat consumit: si non inueniat: in humidum radi-
cale sevit. Nec potest dari ratio quare cum inueni-
erit malos humores in illos solum: & non in bonos
agat.

De monte aethna dicitur quod a diuersis locis pro-
cedunt ignis & niues: sed coniunguntur in exitu illorum
cratherum: et tunc agunt in inuicem: sed continue al-
ie et alie succedunt niues: et etiam ignes: et continue
corrumpuntur.

Sed arguitur quod possit esse actio contrarietatis si-
ne corruptione. Quia corpora damnatorum realiter
patientur ab igne: et alterabuntur & tamen non cor-
rumpuntur: immo beatus Augustinus per montem
aethna et huiusmodi fontes nititur probare: quod cor-
pora damnatorum non consumuntur: argumentum
autem non concluderet nisi intelligatur de eodem
igne: & eadem niue.

Dicendum secundum Sanctum Thomam. 4. di-
stin. 44. questio. 3. artic. 1. quest. 3. quod. Causa quare
corpora damnatorum post resurrectionem erunt in-
corruptibilia est diuina iustitia: sed etiam diuine ius-
titie seruit naturalis dispositio ex parte corporis:
quia scilicet corpora non patientur passione nature:
sed solum intentionali: eo modo quo visus patitur
ab albedine: sed hoc intererit inter corpora beatorum
et damnatorum: quod nichil recipient per modum affli-
ctiui vel lesiui: sicut damnatorum corpora: que ob hoc
passibilia dicuntur.

Sed contra homines in statu innocentie fuissent
naturaliter incorruptibiles: et tamen fuissent geniti.
Dicendum secundum Sanctum Thomam opus. 3.
capi. 136. quod immortalitas non conueniebat homini
ex natura corporis neque anime: sed ex virtute superio-
ri ipsius dei: qui dedit anime rationali virtutem: ut
supra conditionem corporis ipsum continere posset:
que quidem virtus nil aliud erat quam originalis iustitia:
ut dicit Sanctus Thomas. ca. 187.

Ad sextum dicit Sanctus Thomas. 4. distinc. 44. q. 3.
arti. 1. q. 3. ad tertium quod secundum philosophum lib.
de proprietatibus elementorum: nullum animal in
igne vivere potest. Dicit enim Galenus quod omne cor-
pus ab igne tandem consumitur quibus quedam sint
que ad horam in igne illa permanent: ut hebenus.
Et sic salamandra tandem ab igne corrumpitur:
posset etiam baculo interfici: sed quod cito non corrup-
patur hoc est quia habet poros multum constrictos
& sic non potest statim ignis subintrare. Sicut etiam
lapis qui balasius dicitur: & habet figuram & colorem
grandinis.

Ad septimum dicitur quod predestinatus potest damnari
et mori in peccato mortali: in sensu diuiso. Sed in
sensu composito non admitto quod sortis sit predestina-
tus: & semper permaneat in peccato mortali.

Ad aliud dico quod humidum radicale corrumpere-
tur: sed insensibiliter sicut etiam in statu innocentie
necessarius erat usus ligni vite: quia virtus minueba-
tur per cibum et potum: sicut vinum per admixtionem

aque: ut dicit Sanctus Thomas. 1. q. 97. ar. 4. non
tamen lignum vite erat causa sufficiens immortalita-
tis: sed erat sicut coadiuuans iusticiam originalem.
Tum etiam quia non habebat virtutem restauran-
di deperditum: sed solum fortificandi. Unde si quis
nunc sumeret de ligno vite posset quidem vitam pro-
longare: sed non perpetuare: nisi frequenter sume-
ret: ut dicit Sanctus Thomas. 2. distin. 29. artic. 5.
tertium et quartum.

Ad octauum dicendum quod philosophus intelligit
de genito quod est per se terminus generationis: re-
quirente certam dispositionem qualitatum primarum
ut dictum est in conclusione responsiva.

Ad aliud dicit. S. T. li. 2. q. 86. ca. 51. quod minor est
vera pro statu isto. **A**d aliud dicit ibidem doctor sa-
ctus: quod. Corrupto corpore intelligere nunc secundum
modum patris vite corrupti: sed ei succedit modus intel-
ligendi aliorum: & ideo subdit: ipsum autem impassibile est.

Reminisci autem cum sit actus per organum corpore
um exercitus: non remanet post mortem: nisi capiatur
equiuoce pro intelligentia eorum quam quis prius nouit.

Ad argumentum autem oppositum dictum est in. 2. p. clone.

Et idem dicitur de globo terre ex parte iuxta centrum:
quia propter fluxum multarum partium terre: pars que
est ultra centrum fiet grauior: & tunc pars que modo
est in centro fiet extra centrum: & tandem perueniet ad
superficiem & corrumpetur. **S**i queratur an ces-
sante motu celi omnia mixta in eodem instanti corrum-
perentur. **D**icendum secundum Sanctum Thomam. opus.
II. arti. II. q. 14. quod non: sed tunc inciperent corrumpi.

Finit primus de celo & mundo.

Incipit secundus de celo & mundo arist.

Tertus. **Q**uidem igitur neque est omne
factum celum etc.

Circa. Hunc tertium. Queruntur quinque
primo. An celum sit animatum. Secun-
do. An sint in celo omnes differentie po-
sitionis. Tertio. An celum necesse sit ad
generationem rerum / moueri pluribus
motibus. Quarto. An celum sit sphericum. Quinto
An omnia alia lumen suum recipiant a sole.

De primis sic procedit. Quidem quod
celum sit animatum: quia philosophus hic. T.
co. 61. dicit: loquimur de stellis tam
quam de corporibus vivis & actio-
nem habentibus. **S**ed 2. Aia est
actus corporis organici phi-
2. de ala T. c. 7. sed celum non
est corpus organicum: cum sit
sphericum: ergo non habet animam.

Respondeo dicendum: quod postquam
philosophus in primo libro determinauit de toto mun-
do: in quo ostendit esse quedam corpora que mouentur
motu recto & quedam que circulariter mouentur hic
incipit determinare de corporibus circulariter motis
Et primo in generali de toto celo. Secundo in spacia-
li de stellis in celo existentibus. **D**icit ergo primo
quod ex dictis in primo libro satis patet: quod celum est ingra-
bile & incorruptibile: et sempiternum & immortale: in
seipso continens infinitum tempus: quia tempus non
extenditur ultra durationem mundi: sed causatur a
motu celi: omnis autem causa continet causatum.

Hec autem conclusio licet satis iam sit probata. Ad
huc tamen hic persuadetur a philosopho: auctoritate anti-
quorum patrum scilicet caldeorum: qui cultum diuinum exhibe-

bant celo tanq̄ diuino z immortalī corpori: et quod semper mouetur: vnde et ab ethin quod est semper currere greci theos. i. deum nominauerunt.

¶ Item quia motus celi est causa aliorum: z nō habet principium neq̄ finez motus circularis: sicut alij tum etiam quia antiqui attribuerunt dijs celum tā q̄ sit immortalē: z consequenter possit esse locus immortalium.

¶ Notandumz preterea q̄ de perpetuitate celi diuerse apud antiquos fuerunt opiniones. Prima est fabularis poetarum dicentium. Celum egere gigante quem vocant atlantem: ad sui sustentationem: sed q̄ hoc est fabula. ideo non est ita suspicandum: nisi forte velint intelligere q̄ celum habet causam conseruantem: z sic illa fabula aliquid diuinum continet: alias autem oritur eadem difficultas de atlante a quo sustentatur.

¶ Alij dixerunt vt empedocles. Celum saluari tanto tempore propter velocitatem sui motus: que excedit inclinationem proprie nature ad cadendum: sicut accidit in aqua: que non effunditur si vas velocius giretur q̄ sit motus aque deorsum. Huius etiaz opinionis fuerunt democritus: et anaxagoras: sed hec opinio iam reprobata est: quia ponit celum graue. Nullum etiam violentum potest esse perpetuum.

¶ Tertia opinio est platonis qui posuit in thimeo q̄ in medio mundi anima eius ad extremum celum omniquaq̄ complexa incepit incessabilem z prudentem vitam: ad omne tempus: z sic anima cogit celus sic manere perpetuo.

¶ Sed cōtra hoc arguit philosophus: quia illa anima nō esset beata: quia sēper esset occupata ad mouendum celum contra suam naturam: et sic non posset contemplari: quia continue laboraret: z esset in tristitia. Neq̄ esset prudens adhibere robur suum ad laborandum sine intermissione: immo esset peioris conditionis q̄ anime mortalium animalium: que redeunt a motu corporis saltem in somno.

¶ Ideo. Contra hanc opinionem. Ponitur talis conclusio.

¶ Celum mouetur sine fatigatione et labore. Probatur quia illud quod est laboriosum et violentum: q̄to plus continuatur: tanto magis est laboriosum: et optime dispositionis expers: sed celum non potest mutari a dispositione vt probatum est: cum sit incorruptibile ergo non patitur laborem in motu.

¶ Itē mot⁹ celi neq̄ celū hz friū: nec resistit motori.

¶ Item intelligentia mouens est intransmutabilis vt probatur. 12. methaphis. Tex. commen. 38. igitur est infatigabilis: q̄ si esset fatigabilis esset mutabilis.

¶ Pro intellectu huius conclusionis sciendum: q̄ fatigatio est diminutio potentie actiue cognitiue propter diurnam actionem: restaurabilis per quietē. Dicitur potentie actiue quia passius non est fatigabilis. Dicitur cognitiue: propter ignem qui calefaciendo non fatigatur: nec lapis deorsum descendendo. Dicitur propter diurnam actionem: quia homo impotens factus ex senectute vel egritudine nō dicitur ex hoc fatigatus: sed ex itinere aut labore.

Et hec remissio potentie fit propter exalationem spirituum: quibus reassumptis a natura per requiem: recuperatur virtus z ordinantur humores qui per laborem facti sunt inordinati.

¶ Ex quo sequitur primo. q̄ nulla fit fatigatio sine

actione disponente ad corruptionem: quia non potest virtus diminui sine alteratiōe deperditia: que semper est ad corruptionem forme: secundum quam fit alteratio.

¶ Secundo sequitur q̄ contrarietas et resistentia sunt causa fatigationis: quia omnis actio corruptiua est ratione contrarietatis agentis: et passi.

¶ Et si dicatur. Sensus agit sine contrarietate z resistentia: et tamen fatigatur.

¶ Dicendum q̄ ad sensationem concurrunt immutatio organi ab obiecto: et alteratio eiusdem organi et q̄tum ad hoc sensus potest habere resistentiam et contrarietatem: et etiam corrumpi: sed q̄tum ad cognitionem non fatigatur: quia non faciat oculus visu nec auris auditu vt dicit solomon.

¶ Item nota q̄ resistentia in presentiarum nichil aliud est q̄ inclinatio ad non sic moueri: vel ad motum oppositum: vel ad quietem.

¶ Sed ad videndum an celum sit animatum. Notandum est q̄. Circa hoc diuerse fuerunt opiniones: vt dicit Sanctus Thomas. 1. questio. 70. articu. 3. z de spiritu. articulo sexto tam inter philosophos: q̄ doctores ecclesiasticos. Anaxagoras enim vt refert augustinus. viij. de ciuita. factus est reus apud athenienses: quia dixit solem esse lapidem accensum: negans vti q̄ ipsum esse deum aut aliquid animatum. Plato vero et aristoteles posuerunt celum esse animatum.

¶ Inter etiam doctores ecclesiasticos. Origenes posuit corpora celestia animata: quem videtur sequi Hieronymus exponens illud ecclesiastici primo. lustrans vniuersa in circuitu pergit spiritus. Tamen super illd̄ ysaię Audite celi et auribus percipe terra: dicit q̄ propheta non alloquitur inanimata: scilicet celum et terram: sed habitatores celi et terre. Basiliius autem et damascenus asserunt corpora celestia non esse animata. Sed Augustinus sub dubio dereliquit: in neutram partem declinans: vt patet secundo super gen. ad litteram: et in enchiridion vbi dicit q̄ si celestia corpora sint animata: pertinent ad societatem angelorum eorum anime.

¶ Secundo aduertendum q̄. Opinio auerroys fuit: q̄ Cum motus circularis cōueniat celo et ille motus sit proprius anime: oportet aliquam substantiaz viuentem scilicet intelligentiam esse formam celi: ratione cuius motus et figura spherica: et alia huiusmodi accidentia celo conueniāt. Et addit q̄ huiusmodi forma non dat celo primas perfectiones: sed tantuz secundas: vnde non fuit intentio auerroys: q̄ anima celi et motor eius et intelligentia sint distincte res: sed q̄ differunt ratiōe. ideo octauo phisico. vbi mouet questiones duas difficiles: dicit: q̄ animatum dicitur duobus modis. Primo dicitur aliquid animatum anima inexistente corpori que est constituta per subiectum inherenter. Alio modo animatum dicitur anima non inherente corpori nec constituta per subiectum: que est principium dans sibi esse: sed solum dat motum corpori: et coniungitur per motuz quia est principium determinatum motus: et sic celum est animatum. vnde illa forma considerata vt est principium actiuum motus / dicitur anima: et secundum se dicitur intelligentia. Quod autem fuerit ista opinio commentatoris: potest probari ex duodecimo methaphisice. cōmē. xxxvi. vbi dicit q̄ anima celi est abstracta a materia: et est intellectus qui secundum eum nulli potest coniungi vt forma.

Secundi de celo & mundo

Item. 2. celi com. 61. dicit q̄ motor celi nō est in materia. Et quo infert q̄ anima celi est ipse intellectus eius: & motor.

Item. 7. meth. dicit: q̄ virtus formatia seminis nō agit nisi per calorem: qui est in semine: non q̄ sit forā in eo sicut anima in calore naturali: sed q̄ sit ibi inclusa: sicut anima in corporibus celestibus.

Conclusio prima.

Aliqua substantia intellectualis vnitur corpori vt forma. Patet de anima rationali.

Sed forte dices intellectum non vniri materie vt forma secundum aristotelem. **C**ontra Aristoteles. 2. de anima Tex. com. 7. post definitionem anime in eodem capitulo subiūgit quasdam esse anime partes separabiles: quod non potest intelligi nisi de intellectiva.

Item Tex. com. 27. numerat intellectum inter potentias anime: & in. iij. de anima Tertu. commen. 1. vocat intellectum partem anime qua cognoscit anima: et sapit: et Tertu. commenti. 5. dicit intellectum esse quo opinatur & intelligit anima.

Conclusio secunda.

Impossibile ē substantiā intellectualem vniri corpori vt forma: quia compositum sit corruptibile. Probatur sic. Anima est actus corporis phisici organici potentia vitam habentis ergo omne corpus habēs animam est in potentia ad non habendum eam.

Secundo necesse est intelligentem fātamata speculari. 3. de anima Tex. com. 39. Et loquitur philosophus de intellectu coniuncto corpori: sed omne habens fantasiam habet ceteros sensus: & maxime sensum tactus qui est apprehensiuus qualitatum elementorum: ergo omne tale habet animam sensitivam: quia iste potentie ad eam pertinent: vt patet. 2. & 3. de anima. Organa etiam potentiarum sensitivarum requirunt determinatam proportionem secundum mixtionem elementorum: ergo omne habens animam sensitivam est corruptibile. Omne autem habens animam intellectiuam habet sensitivam: quia cognitio anime coniuncte ortum habet a sensu: igitur.

Tertio omnis forma intellectiva est separabilis a materia: vt vult philosophus. 3. de anima Tex. c. 20. Talis etiam forma perfectius intelligit separata q̄ coniuncta: esse etiam eius non dependet a materia: quia non est educibile de potentia eius: ergo talis forma est separabilis: & per consequens compositum est corruptibile.

Quarto arguitur ex philosopho. 3. de anima. Tex. com. 61. dicente: q̄ nō potest corpus habere animā & intellectum discretiuū: sensum autem non habere. Et quo infert q̄ nullum corpus mobile habens intellectum est sine sensu. Omne autem quod habet sensum est corruptibile: igitur.

Conclusio responsiva.

Celum non est aiatum aia informante sed solum mouente. Prima pars patet: quia si celū habet animam aut est intellectiva / aut sensitiva / aut vegetatiua: non secundum nec tertium quia esset corruptibile. Nec primum quia per secundam conclusionem. Omne habens formam intellectiuam est corruptibile: si sit vnita sicut forma materie.

Secundo tunc demonstratio aristotelis. 8. phis. Tex. com. 79. & 12. metha. Tex. com. 36. nullius est virtutis: quia nō probaret primū motorem esse immobilem & separatū a magnitudine. Nec valet si dica-

tur q̄ illa anima mouebit per accidens: quia per motum circulare forma indiuisibilis que est tota in toto & qualibet parte non mouetur p̄ accidens ad motum corporis: sicut nec deus mouetur per accidens ad motum cuiuscunq̄ creature. **M**oto: autem orbis secundum philosophos coniungitur orbi secundum totum: & non vni parti tantum: quia virtus eius primo appareat in parte detra: & ideo non mouetur p̄ accidens quia totus orbis nō mutat locum vt dicit Sanctus Thomas. 2. dist. 8. arti. 4. q. 4. Quis forte fuerit opinio philosophi. 4. phis. motorem celi nō esse in toto: sed in aliqua parte vt dicit Sanctus Thomas. de spiritu: arti. 6. ad. 6^m. post oppositum. Et 8. phis. Tex. c. 84. dicit philosophus formam motricem eē maxime vbi eius effectus apparet: scz in circulo maiori. Non per determinationem substantie: sed p̄ efficientiam motus vt dicit Sanctus Thomas ibidem.

Tertio arguitur per argumentum post oppositū **I**tem nobilior est forma separata q̄ coniuncta: s; motor celi est forma nobilissima ergo est separatus.

Item damascenus lib. 2. nullus animatos celos vel luminaria existimet. Inanimati enim & insensibiles sunt. **O**ppositum tamen non est contra fidei doctrinam: vt dicit Sanctus Thomas libro secundo contra. gen. capitu. 70.

Secunda pars patet ex philosopho. viij. phisico. Tex. com. 83. vbi postq̄ ostēdit q̄ primum mouens seipsum scilicet celum / componitur ex duabus partibus quarum vna est mouēs & altera mota: assignās quomodo hęc due partes vniantur: dicit q̄ per contactum: aut duorum ad inuicem (si vtrunq̄ sit corp⁹) aut vnius ad alterum et non econuerso (si vnum sit corpus & aliud non) et platonici ponebant solum contactum virtutis inter animam & corpus.

Item anima coniungitur celo solum propter motum: aut propter intellectionem: quia non propter alias operationes. Non secundum: quia intellectio non exercetur per corpus: nec indiget corpore / nisi in q̄tū ei per sensus ministrantur fantasmata: que non sunt ponenda in celo: ergo solum vnitur propter motum: sed ad hoc q̄ moueat non oportet q̄ vniantur ei vt forma: sed per contactum virtutis: igitur vnitur solum sicut motor mobili.

Item commentator. 12. metha. dicit: q̄ corpora celestia non habent de virtutibus anime nisi intellectū & virtutem desideratiuam: que mouet in loco: & concludit ibi tales animas in nulla existere materia: sed esse formas abstractas. Et ideo dicit Sanctus Thomas. 1. quest. 70. articu. 3. q̄ interponentes celestia corpora esse animata: et ponētes inanimata: parua vel nulla differentia inuenitur in re: sed solum in voce. **E**t quo patet: q̄ forma celi secundum quam est formaliter celum: est insensibilis nec est intellectiva: sed est corporalis: & sic totaliter immersa materie vt dicit Sanctus Thomas de spiritu. articulo sexto ad secundum.

Contra predicta arguitur primo: q̄ Celum moueatur cum fatigatione: quia si circa idem mobile sint diuerse virtutes diuersos motus intendentes: ille sibi inuicem resistunt et quandam violentiam inferunt: vnde sequitur fatigatio: sed sic est i celo: igitur mouetur cum fatigatione: minor patet. Nam motor diurnus quamlibet spheram planetarum mouet et inclinatur ad vnum motum: scilicet diurnum: et alter motor scilicet p̄ oprius / inclinatur ad alium motū q̄

diurnum:ergo illi motus sibi resistunt:vnde primus motus dicitur motus raptus qui significat violentiam. Et ideo planete superiores velocius mouentur motu diurno/et alie sphaere inferiores:propter maiorem distantiam a primo:et per consequens minorem violentiam.

¶ Item nisi virtus motiua celi sit fatigabilis:ergo est infinita intensiue:quia mouet tempore infinito.

¶ Item planete quandoq; tardius quandoq; velocius mouentur ergo cum fatigatione:antede pater:quia quandoq; sunt retrogradi/aucti numero/et motu/quandoq; minuti.

¶ Secundo super illud iRo. 8. Omnis creatura in gemiscit:dicit glosa ambrosij:q; omnia elementa cum labore explent sua officia:sicut sol et luna non sine labore statuta sibi implent spacia:quod est causa nostri vnde quiescent nobis assumptis:igitur est ibi labor. Alia argumenta posui. i. celi. q. i. ar. 4.

¶ Tertio arguitur q; substantia intellectualis vniri non possit corpore vt forma:quia philosophi probant intellectum esse a corpore separatum:et non esse virtutem in corpore:ergo neq; habet esse in corpore.

¶ Item cuius esse est commune corpori oportet operationem esse communem:quia operatio non potest esse sublimior essentia rei:sed operatio forme intellectiue non est communis corpori:ergo neq; esse eius.

¶ Quarto arguitur q; celum sit animatum. Quia nobilioris corporis nobilior est forma:sed corpus celeste est nobilissimum:ergo habet nobilissimam formam:et illa est anima.

¶ Item inanimata non mouent se:sed celum mouet se:vt dicitur. 8. phi. ergo est animatum.

¶ Item commentator ponit in celo duos motores vnum coniuictus et vnum separatum:et hec fuit communis opinio philosophorum:et auicenne:vt dicit Sanctus Thomas. 2. distin. 10. arti. 2. et est rationalior:motor autem coniuictus est anima celi vt ibidem dicitur:et distin. 14. ar. 3.

¶ Quinto. Philosophus. 2. de anima Tex. co. 29. dicit q; quibusdam inest intellectuum et intellectus vt hominibus:et si quid aliquid huiusmodi est scilicet celum:vnde subiungit Tex. comm. 32. Quibus de numero corruptibilium inest intellectus:insunt omnes alie potentie:vt daret intelligere q; aliqua incorruptibilia habent intellectum que non habent alias potentias. Et per hoc potest etiam. 2. conclusio impugnari.

¶ Item. 6. ethi. dicit q; homine alia multo digniora et diuina sunt secundum naturam:ex quibus mundus constat:per que intelligit corpora celestia.

¶ Item commentator de substantia orbis dicit motum circulare esse proprium anime.

¶ Sexto nichil agit extra suam speciem:substantia autem viuens est melior non viuente:ergo nichil potest eam causare nisi viuens:sed celum causat vitam:vt patet in animalibus ex putrefactione genitis:ergo viuit.

¶ Item si substantia mouens celum sit totaliter extrinseca:et non mouet sola voluntate quia hoc est proprium dei:ergo aliquid celo influit ad mouendum:scilicet virtus eius est finita:ergo accideret ei fatigatio per diurnitatem motus:maxime secundum ponentes eternitatem motus.

¶ Item philosophus. 8. phi. vbi vult soluere duas dubitationes:quas dicit fortissimas:accipit q; corpo

ra celestia sunt animata:quasi sine hoc questiones ille solui non possint.

¶ Item hic Tex. commen. 13. dicit sic. Est autem celum animatum et habet motus principium.

¶ Confirmatur. Quia laudare non conuenit nisi rei cognosceti:sed in ps dicitur laudate eum celi celorum:ergo celi habent animas.

¶ Ad primum dicitur q; illi motus non se impediunt quia motui circulari nichil est contrarium. Tum q; sunt super diuersos polos. Primum autem motus dicitur motus raptus:quia per illum mouet primum mobile alios celos:non tamen contra naturam. Nec mouentur orbis superiores velocius quia magis violentes:sed propter influentiam primi mobilis q; maior est in orbibus superioribus q; inferioribus.

¶ Ad aliud negatur consequentia:quia non mouet cum resistentia.

¶ Sed contra ergo demonstratio philosophi nulla est. 8. phi. qua arguit q; primus motor est infinitus:q; mouet tempore infinito:quia etiam ipse non mouet cum resistentia.

¶ Dicendum secundum Sanctum Thomam sup. Tex. com. 79. q; consequentia philosophi est bona:si propositiones accipiuntur per se. Quia q; istud mouens moueat hoc mobile tempore infinito est per accidens:ex eo q; hoc mobile habet semper eandem proportionem ad mouens:et e conuerso. Quod si mouens sit finite virtutis poterit dari corpus maius sua virtute:et tunc non posset illud mouere. Ideo oportet primum mouens per se esse tale q; quocumq; mobili dato possit illud mouere:alias non esset primum mouens per se:sed solum per accidens:ex eo scilicet q; tale corpus est primum. Dicitur autem mouens primum per se cui repugnat dare prius in genere per se mouendum. Manifestum est autem:q; quocumq; mouente finito non repugnat dare maius. Nec etiam quocumq; corpore dato:repugnat dare maius illud ergo est primum per se mouens q; potest quocumq; corpus mouere:etiam infinitum si detur:q; admodum antis qui philosophi estimauerunt. Secundo dicitur q; ad hoc q; aliqua virtus sit infinita:requiritur q; dato q; moueat cum resistentia non sit fatigabilis:vt sit primum simpliciter per se mouens.

¶ Ad aliud dicitur q; retrogradacio prouenit ex aggregatione plurium motuum in vno mobili:vt postea dicitur.

¶ Ad secundum dico scdm. S. T. 4. di. 48. q. 2. ar. 2. tertium. q; labor ille non signat aliquam fatigationem illis corporibus accidere ex motu:scilicet capis per defectu illius ad quod aliquid tendit:vt q; motus ille ordinatus est ad compleendum numerum electorum:illo incompleto non datur consequi illud ad quod ordinatus est:et ideo similitudinarie dicitur laborare:sicut homo qui non habet quod intendit.

¶ Ad tertium dicitur q; per hoc probatur q; talis substantia non habet esse immersum corpori. Primum etiam probatur q; est separabilis non secundum essentiam:sed scdm potentiam:vnde si operatio eius aliqua completur per organum corporeum:potentia que est illius operationis principium:est actus illius partis corporis per quam operatio completur:sicut visus est actus oculi. Si autem operatio non completur per organum corporeum:potentia non erit actus corporis:et per hoc dicitur intellectus esse separatus. ¶ Ad aliud satis patet q; non oportet omnem operationem anime fieri per corpus:quia non est immersa materie sed est super materiam eleuata.

Secundi de celo & mundo

Ad quartum dicendum secundum Sancti Thomae I. q. 70. ar. 3. ad secundum quod simpliciter forma animalis est perfectior forma celi scilicet forma celi est nobilior quantum ad rationem forme: quia perficit totaliter suam materiam: ut non sit in potentia ad aliam: et dat sibi esse incorruptibile: quod non dat anima etiam rationalis suo corpori. Corpus tamen celi simpliciter est nobilior corpore hominis: ut dicit Sanctus Thomas de po. q. 6. arti. 6. 13.

Ad aliud dicitur quod celum dicitur mouere seipsum in quantum componitur ex motore et mobili: qui sibi vnitur secundum contactum virtutis: et hoc modo capiendo celum scilicet pro aggregato ex motore et mobili: motor est principium intrinsecum: et erit motus eius naturalis ex parte principii actiui: sicut motus voluntarius est naturalis animali in quantum animal est. **A**d aliud dicitur quod philosophi posuerunt unum motorem separatum: communem omnibus celis: et ille est deus: quem quidem motorem dicebant habere species vniuersales. Motorem autem cuiuslibet orbis proprium vocauerunt animam orbis: et dicebant eum habere species particulares: quia scilicet vnicui orbem mouebat. Sanctus Thomas I. distinct. 37. quest. 3. arti. 3. sed ex hoc non habetur quod coniungatur ille proprius motor sicut forma corpori: ut dicit Sanctus Thomas de spiritu. arti. 6. 10^m.

Ad quintum Sancti Thomae exponit illam auctoritatem de substantiis separatis: aut de celo si sit animatum loquitur etiam ibi philosophus conditionaliter.

Ad aliud dicitur quod corpora celestia includendo motorem sunt diuina homine.

Ad aliud dicitur quod est proprius anime mouentis sed non informantis.

Ad sextum dicitur quod licet corpora celestia non sint animata: tamen motores eorum habent vitam: et id eorum virtute celi causant vitam: tanquam instrumentum virtute principalis agentis.

Ad aliud dicit Sanctus Thomas de po. quest. 3. arti. 11. decimum quartum quod virtus angeli reliquitur in corpore celesti: non sicut forma habens esse completum in natura: sed per modum intentionis: sicut virtus artis est in instrumento artificis.

Ad aliud dico quod nil aliud voluit presupponere philosophus: nisi quod celi mouentur ab aliquo cognoscente. **E**t ad aliud dicitur quod philosophus accipit celum pro aggregato ex motore et mobili.

Si dicatur secundum Dionysium. 7. c. de diuinis nominibus. Sapientia diuina coniungit fines priorum principum secundorum. Supremum autem in natura secunda scilicet corporea est celum: et infimum in natura prima scilicet spirituali est anima: ergo celum est animatum.

Dico quod corpus celeste attingit substantias spirituales: in quantum inferior ordo earum eis vnitur per modum motoris.

Ad confirmationem dicit Damascenus. quod celi dicuntur enarrare gloriam dei materialiter: in quantum sunt hominibus materia laudandi vel enarrandi: similia enim inueniuntur in scripturis de montibus et collibus.

Ad argumentum ante oppositum patet ex iam dictis. Accipit enim philosophus celum pro aggregato ex motore et mobili: nec loquitur assertiue: ut patet ex verbis eius.

D secundum sic proceditur. Videtur quod in celo non sint omnes differentie positionis ex natura rei distincte.

Quia in solis videntibus reperitur ille. 6. differentie: secundum philosophum hic Text. com. 9. sed celus non est animatum ut dictum est: ergo.

Sed contra est philosophus hic Text. com. 13.

Respondeo dicendum quod pythagorici videntes celum animatum attribuerunt sibi dextrum et sinistrum quia hec omni animali videntur conuenire. Sed insufficientis est positio eorum quia tradiderunt posteriora relictis prioribus: que sunt sursum et deorsum. Ideo restat inquirendum quid sursum et deorsum ante et retro etc. et an sint in omnibus entibus.

Quod ad primum. Notandum quod sursum diffinitur (ex parte dimensionis) quod est animati corporis longitudinis principium. Nam in homine qui est animal maxime perfectum: dicitur longitudo quasi maxima eius dimensio a capite. Dextrum autem dicitur principium latitudinis. Anterior vero profunditatis.

Et puncta hijs opposita dicuntur deorsum: sinistrum et retro: vnde cum longitudo sit prior latitudine: et latitudo profunditate: sicut linea prior est superficie: et superficies corpore: sequitur quod sursum precedit dextrum: et dextrum prius est quam ante. Sed quia differentie positionum non sumuntur absolute a terminis dimensionum: sed secundum quod in ipsis resident et sunt quedam principia motuum.

Ideo aduertendum: quod secundum diuersitatem principiorum motuum: sumitur diuersitas positionum. Triplex autem est motus in animali: scilicet augmentationis: localis: et sensus. Sursum ergo in animali: dicitur principium longitudinis corporis animati: per hoc quod est principium augmenti: et illud est caput in animalibus: in plantis autem sunt radices. Deorsum autem est pars illi opposita: ut pedes in homine. Sed dextrum sumitur a principio motus localis: vnde dextrum est principium latitudinis informate virtute motiua secundum locum. Motus enim ille licet oriatur a posteriori parte cerebri: vel a vicario posterioris partis cerebri: qui est nuca per spondiles dorsum descendens: tamen non effunditur per organa motiua nisi in latere quod est initium latitudinis animalis: hoc est latere dextrum: et ideo in latere videmus omnia organa motus formari a natura: figuntur enim crura ad ambulandum: et ale ad volandum. **E**t propter hoc natura ordinauit ibi (secundum Albertum) vertebra: et pyrides vertebrarum in quibus sunt virtutes motiue animalium: in latere namque habent suas volubilitates et mobilitates. **E**t ad motum illum per se quidem: refertur dextrum: propter pleniorum calorem: et cordis maiorem verticulum versus latere dextrum. **E**t ideo animal perfectum ut homo equus: elephas etc. dextrum pedem preponit in ambulando. Sinistrum autem dicitur pars latitudinis opposita dextro. Similiter penes virtutem motus sensitiui sumitur ante in animali: vnde. Ante dicitur principium profunditatis informate virtute motiua secundum sensum: facies ergo dicitur ante quia ibi existit virtus iniciatiua motuum sensus licet enim virtus visiva non sit in extremo oculi: tamen ibi iniciatur motus: quia ibi recipitur species visibilis: sine qua non fieret visio. Pars autem opposita dicitur retro.

Notandum preterea quod dupliciter inueniuntur iste

differentie in rebus: absolute scilicet: et respectiue Absolute siue ex natura rei dicuntur in illis in quibus reperiuntur secundum diuersas partes diuersarum virtutum: et diuersarum rationum. Respectiue autem reperiuntur in corporibus que non sunt diuersarum naturarum: et virtutum: vt sunt lapides et metalla et omnia inanimata. vnde in talibus sursum dicitur pars que est versus elementa leuia: deorsum autem que est versus graua: in homine autem quomodocumque ponatur: semper caput dicitur sursum et facies ante.

Conclusio prima.

Neque sursum neque deorsum aut alie differentie positionis sunt in inanimatis ex natura rei. Prima quia inanimata non habent determinatam partem: que sit principium augmenti: vel motus localis: aut sensus: igitur: antecedens patet: quia ignis sursum ascendens ex natura rei: non prius mouetur secundum vnam partem: quam secundum aliam vt liquet: igitur.

Secunda conclusio.

Licet in omni animato reperiantur aliquae differentie positionis ex natura rei: non tamen omnes. Prima pars patet: quia. Omne animatum habet principium motus augmenti et nutrimenti: quia ille est effectus anime vegetatiue: que reperitur in omni animato anima informante: vt patet ex. 2. de anima: ergo. in omni animato reperitur sursum et deorsum.

Secunda pars patet. Quia non omne animatum habet principium motus localis: aut sensitiui: vt patet in plantis: que ex natura rei non habent neque dextrum: neque sinistrum: neque ante: neque retro: sed solum per respectum ad nos. Et hoc tripliciter. Primo secundum quod eadem arbor: que est dextra respectu mei: est sinistra respectu alterius: similiter ante et retro sicut diuinatores. i. augures vt dicit philosophus. T. c. 10. qui dicunt autem esse dextram/ aut sinistram respectu egredientis domum: et ex hoc presagiunt bonum: aut malum futurum. Secundo per similitudinem ad partes nostras sicut in statua dicimus dextrum quod est simile dextro hominis. et cetera. Tertio per contrariam positionem sicut in imagine: que resultat in speculo. Cuius dextrum est quod est oppositum nostro sinistro. et sinistrum quod opponitur nostro dextro: idem dicatur de alijs positionibus.

Si queratur an omne animal habeat sex differentias positionis. Videtur quod sic: quia habet potentiam motiuam secundum sensum. Dicuntur quod omne animal habet sursum et deorsum: ante et retro: sed non dextrum et sinistrum nisi sit mobile motu progressiuo.

Notandum insuper. quod philosophus secundum propriam opinionem diffinit dextrum dicens: quod Dextrum est principium motus secundum locum: Sursum autem dicitur principium longitudinis pro quanto ex eo originatur motus localis. Ante autem dicitur illud: ad quod est motus: vnde secundum philosophum in hijs que habent motum augmenti: sensus: et localem accipitur sursum et cetera differentie secundum principia illorum motuum. Sed in hijs que habent solum principium motus localis: sumende sunt secundum extrema dimensionum: in quibus distincte virtutes: que sunt principia actiua et passiva motus reperiuntur.

Conclusio responsiua.

In celo sunt sex differentie positionis: ex natura rei distincte. Probat philosophus. 1. quia Celi est animatum et habet principium motus: ergo. in ipso est dextrum et cetera differentie positionis: quod enim in ipso sit sursum

patet: quia est in eo dextrum: quod est posterius quam sursum: vt probatum est: vbi autem est posterius necesse est et prius esse.

Item quod in eo sit ante. patet: quia ante dicitur ad quod est motus siue per quod est motus: sed hoc est in celo: vt patet: igitur.

Sed queritur que pars celi debeat dici dextra: et que sinistra: que sursum: et que sit: astra. Dicendum secundum philosophum quod Oriens est pars dextra in celo: quia ab illa incipit motus celi: et ibi oriuntur stelle: Occidens autem est pars sinistra. Meridies autem: est anterior pars celi: quia Antedicitur per quod est motus. Motus autem celi ab oriente in occidentem: est per meridiem ergo illa pars est anterior.

Ex quo sequitur quod Polus antarcticus siue meridionalis est sursum in celo. Quia si dicatur quod arcticus qui est supra nos sit sursum. Tunc sequeretur quod motus celi esset a sinistro in dextrum: quia tunc esset ymaginatio partium celi: sicut si homo extensus de polo in polum: haberet caput in aquilonari: et pedes in australi: et faciem ad nostram habitationem: et tunc esset necessario sinistrum eius in oriente: vt patet in figura.

Dicendum ergo Polus antarcticum esse sursum et nostrum qui dicitur arcticus deorsum: in parte etiam circa illum polum sunt nobiliores stelle: vt postea patebit. Meridies etiam dicitur ante quia ibi viget virtus solis: et stellarum plusquam in parte opposita.

Pro intellectu predictorum. Aduerte quod in omni motu circulari necesse est ymaginari lineam per medium corporis moti transeuntem que non mouetur sed super ipsam corpus illud dicitur moueri. Nec autem linea vocatur axis sphaere ad similitudinem axis carri qui est stipes in medio circa quem rote ipsius carri voluuntur: vnde non omnis linea transiens per centrum sphaere dicitur axis: sed solum illa circa quam mouetur que arabice dicitur nigear. Puncta autem aerae terminantia poli dicuntur grece. Latine autem vertices: quia super eos fiat vertigo aut reuolutio corporis: istorum autem polorum vnus qui semper est supra nos dicitur arcticus siue aquilonaris aut septentrionalis Arcticus dicitur ab arcturis duabus celi ymaginibus ibidem existentibus iuxta polum qua

Secundi de celo & mundo

rum maior vocatur helice siue calisto lichaonis regis filia. Altera minor helice filia quam archadem vocat hesiodus. Alij cynosuram dicitur septentrio nalis a septem stellis plaustrique sunt minoris vise. Dicitur autem aquilonaris siue boreus a vëto. Polus autem oppositus dicitur antarcticus quasi contra arctum locatus.

¶ Secundo aduerte q̄ in octaua sphaera sunt. 48. ymagines constitute ex stellis nobis apparentibus & distincte perceptibilibus in quibus sunt. 1022. stelle fixe quibus si adiungatur planete fient. 1029. Stellas autem fixas posuerunt antiqui in. 6. magnitudinibus in prima magnitudine posuerunt. 15. In secunda. 45. in tertia. 208. in quarta. 474. in quinta. 217. in sexta autem. 63. Ex his. 48. ymaginibus. 12. sunt in zodiaco scilicet aries &c. Et continent. 346. stellas. Extra vero signiferum sunt. 36. quarum. 21. declinant ad septemtrionem & continent. 360. stellas & 15. declinant ad austrum.

¶ Nomina autem ymaginum sunt hec. Prima est visa minor siue Cynosura habens. 7. stellas secunda helice siue visa maior & habet stellas. 24. draco habet 15. Bootes siue arctophilax siue arcturus habet. 14. Corona siue Ariadna habet. 9. Sphincus siue augifer. 27. & serpens quem tenet. 30. Engonasis siue genunirus. 24. Erictonius hentochus siue auriga. 10. Lepheus. 19. Cassiopeia. 13. Andromeda. 21. Equus primus. 4. Pegasus siue equus dimidius. 18. Deloton siue triangulus. 3. Perseus. 18. Pleiades. 7. Lira siue fidicula. 9. Lignus siue holo. 13. Aquila. 4. Delphin. 9. Quon. 17. Lirus siue canis maior. 10. Procyon siue canis minor. 2. Lepus. 7. Argonauis. 26. Letus siue pisitrix. 14. Meridanus. 17. Piscis siue Mocus. 12. Hydra. 27. Crater siue ciphus. 10. Cornus. 6. Philirides vel chiron siue Centaurus. 33. Pharus siue sacrarius. 4. Anguis. 18. Circulus iunonius. 13. Sagitta. 5. Si quis autem rationes harum ymaginum exacte cognoscere voluerit legat aratum & higinium.

¶ Tertio Notandum ad inueniendas differentias positionis in celo q̄ ab astronomis ponuntur in sphaera celesti duo circuli maiores. i. diuidentes sphaeram in duo equalia qui dicuntur coluri. Dicitur autem colurus secundum auctorem sphaere a colon grece quod est membrum latine & vros quod est bos siluester quia q̄ admodum cauda bouis siluestris erecta facit semicirculum sic colurus nunq̄ apparet nobis nisi dimidius: sed secundum boeciū colurus grece est curtum latine: vnde et curta pyramis coluron dicitur yparcus autē in libro de Hierarchijs spirituum interpretatur colurū a colon quod est membrum. et vros vis quia spiritus qui sunt in coluris: scilicet incubus et succubus videntur in somnijs membris genitalia: vnde dicit q̄ incubus & succubus coluros tenent & q̄ in maiori coniunctione trium superiorum planetarum in punctis zodiaci per q̄ coluri transeunt. i. ariete libra cancro vel capricorno virtute illorum spirituum sper-

ma alicuius hominis dormientis ponunt in matricem mulieris & exinde oriuntur homines qui videntur diuini vt fuit merlinus & secundum aliquos sic generabitur antichristus: vt videatur de virgine natus S. R. 1. q. 51. ar. 3. 6^m. Et. 2. d. 8. ar. 4. q. 2. Augustinus

autem. 15. de ci. dei. tales vocat incubos siluanos et phaunos.

¶ Sed vt spectat ad propositum dicendum q̄ Colurus primus est circulus transiens per polos mundi & principium arietis & libre. Et quia in duobus punctis arietis & libre sunt equinoctia. i. sole ibidem existente dies est equalis nocti per vniuersam terram ideo dicitur colurus distinguens equinoctia. Alter vero colurus transit per polos mundi & duo prima puncta cancri & capricorni in quibus sunt solsticia quia scilicet sole ibidem existente aut maxime zenith. nostre appropinquat aut maxime distat. Est autem zenith. punctus in firmamento directe superpositus capitibus nostris. Arcus autem qui intercipitur inter equinoctialem & primum punctum cancri vocatur maxima solis declinatio que secundum ptolomeū est. 23. graduum & 51. minorum. Sed km alcmeonem est. 23. gra. & 33. minorum.

¶ Si queratur vnde processit talis diuersitas. Dicendum q̄ hoc prouenit propter motum titubationis ratione cuius caput cancri octauae sphaere non semper est solsticium vt declarat purbachius in theoricis.

¶ Ex dictis patet q̄ duo coluri se secant similiter et equatorem ad angulos rectos sphaerales: Nec inconuenit triangulum sphericum habere tres angulos rectos.

¶ Secundo patet que loca in celo sint principia differentiarum positionis. Principium enim arietis est dextrum. Libre vero sinistrum Capricorni ante et cancri retro. Poli autem sunt sursum & deorsum. Quare autem aries ponatur primum signum dicitur postea.

¶ Contra hec arguitur: quia sicut est de motu augmenti ita & de motu generationis & nutritionis: ergo sumende sunt differentie secundum generationem sicut secundum augmentum & sic erunt octo.

¶ Item nulle sumuntur a motu intellectus ergo neq̄ a motu sensus sicut enim immutatur sensus a sensibilibus ita intellectus ab intelligibilibus. Similiter arguitur de appetitu.

¶ Secundo arguitur q̄ nō sint in celo ex natura rei quia illa pars celi que nunc est dextra postea fiet sinistra.

¶ Item illa pars est dextra a qua motus localis incipit: sed motus celi nunq̄ inceperit nec vn̄a pars ante aliam potest moueri ergo non est dextrum ex natura rei.

¶ Item Oriens est diuersum secundum diuersas regiones ergo dextrum celi accipitur per respectum ad nos sicut & oriens.

¶ Item planete mouentur ab occidente in orientem: ergo occidens est dextrum eorum.

¶ Tertio ignis est sursum scdm sitū mundi ergo nichil supra ignem est deorsum sed totum celum est supra ignem: ergo in eo non est deorsum.

¶ Item in celo longitudo non distinguitur a latitudine cum sit sphericum ergo sursum non distinguitur a dextro.

¶ Quarto in nobis sursum est nobilior pars ergo & in celo: sed pars nobilior celi est per quam mouetur planete ergo ibi est sursum & non in polis.

¶ Item secundum comen. hic c. 12. ibi est sursum vbi est magis principium motus sed illud est in oriente: ergo oriens est sursum.

¶ Item arguitur q̄ Polus arcticus sit sursum: q̄

terra habitabilis debet esse sita versus partem nobiliores: sed ipsa est sita versus polum arcticum: agitur.

¶ Ad primum dicitur quod ubi est sursum penes principium augmenti est etiam sursum penes principium nutritionis et generationis: quia ad omnes hos motus deseruit nutrimentum quia a capite incipit nutritio: quia ibi preparatur nutrimentum quod etiam postea mittitur ad vasa seminalia. ¶ Ad aliud negatur consequentia: quia sensus est virtus in corpore et certam partem sibi vendicat in corpore non autem intellectus quia non est virtus organica. De appetitu dicitur quod sequitur sensum vel intellectum. Et ideo ab eo non sumuntur differentie positionis: sed ab intellectu vel sensu.

¶ Ad secundum. Propter hoc argumentum dicunt quidam in celo empireo esse has differentias ex natura rei et in alijs celis solum per respectum ad empireum. Alij dicunt differentias in celo esse solum per respectum ad nos. Alij dicunt quod in celo est vna pars determinata que est dextra et alia sinistra ita ut ubi cumque sit illa pars semper est dextra et sic sol est dextra sui orbis ubi cumque sit. Sed quia nulla istarum opinionum est secundum mentem aristotelis. Tum quia non ponit celum quiescens. Tum quia ponit eas ibi ex natura rei et non quo ad nos alias polus arcticus esset sursum in celo. Tum etiam quia ponit dextram celi semper in oriente.

¶ Ideo dicendum secundum S. T. 2. d. 14. ar. 3. 4. concedendo assumptum et negatur consequentia: quia dextram et sinistram non sumuntur in celo ex influentia alicuius corporis sicut in animali ex virtute anime: sed solum sunt in celo ex virtute motoris sui quicumque sit. Ex quo videtur sequi quod si celum sumatur circumscribendo motorem non erunt iste differentie in eo ex natura rei: ideo quando ponit philosophus eas in celo ex natura rei accipit celum pro aggregato ex motore et mobili et ideo dicit celum animatum.

¶ Si dicas ergo celo quiescente non erunt in eo iste differentie ex natura rei. Concedatur sed aristoteles non admitteret forte illud esse possibile.

¶ Secundo patet quod si motor celi mutaret locum nihilominus dextrum celi eodem modo acciperetur sicut nunc licet non per respectum ad terram. Semper enim oriens esset dextrum et occidentis sinistrum. S. T. 2. d. 2. q. 2. ar. 3. 3. m.

¶ Ad aliud dicitur quod licet motus celi non inceperit esse nec vna pars prius sit mota quam alia si tamen inciperet: mouens prius influeret in vnam partem quam aliam.

¶ Sed Contra Motores orbium secundum philosophos coniunguntur eis secundum totum ergo non prius influunt in vnam partem quam aliam antecedens patet: ex. S. T. 2. d. 8. ar. 4. q. 4. ¶ Dicendum quod licet influat in omnes partes tamen virtus eius primo apparet in oriente.

¶ Ad aliud dicitur quod Oriens non est accipiendum secundum regiones vel aspectum nostrum: sed secundum orientem terre habitabilis unde cum occidens verum sit in fine terre habitabilis parum ultra hieron promontorium ad duos scilicet gradus cum dimidio. Oriens verum accipiendum est in ea parte terre habitabilis que distat ab eo per 180. gradus versus orientem que est medietas circuli: unde quidam ponunt verum orientem in ciuitate arym quam dicunt esse sub equatore. Sed hoc esse falsum patet ex eo primo

quod nulla sub equatore ciuitas huius nominis a ptolemeo aut quouis alio cosmographo ponatur: inuenitur tamen arisabium in. II. asie tabula sed a ptolemeo eius longitudo. 157. gra. aut paulo primo assignatur. Latitudo vero. 23. graduu. ¶ Ponit et ptolemeus in. 9. asie tabula ariam habentem in longitudine. 105. gradus in latitudine vero. 36. Et quo satis patet nec huic saltem nomini (aris) ciuitatem propinquam aut in vero oriente aut sub equatore collocari. Sed pro huius dubij solutione.

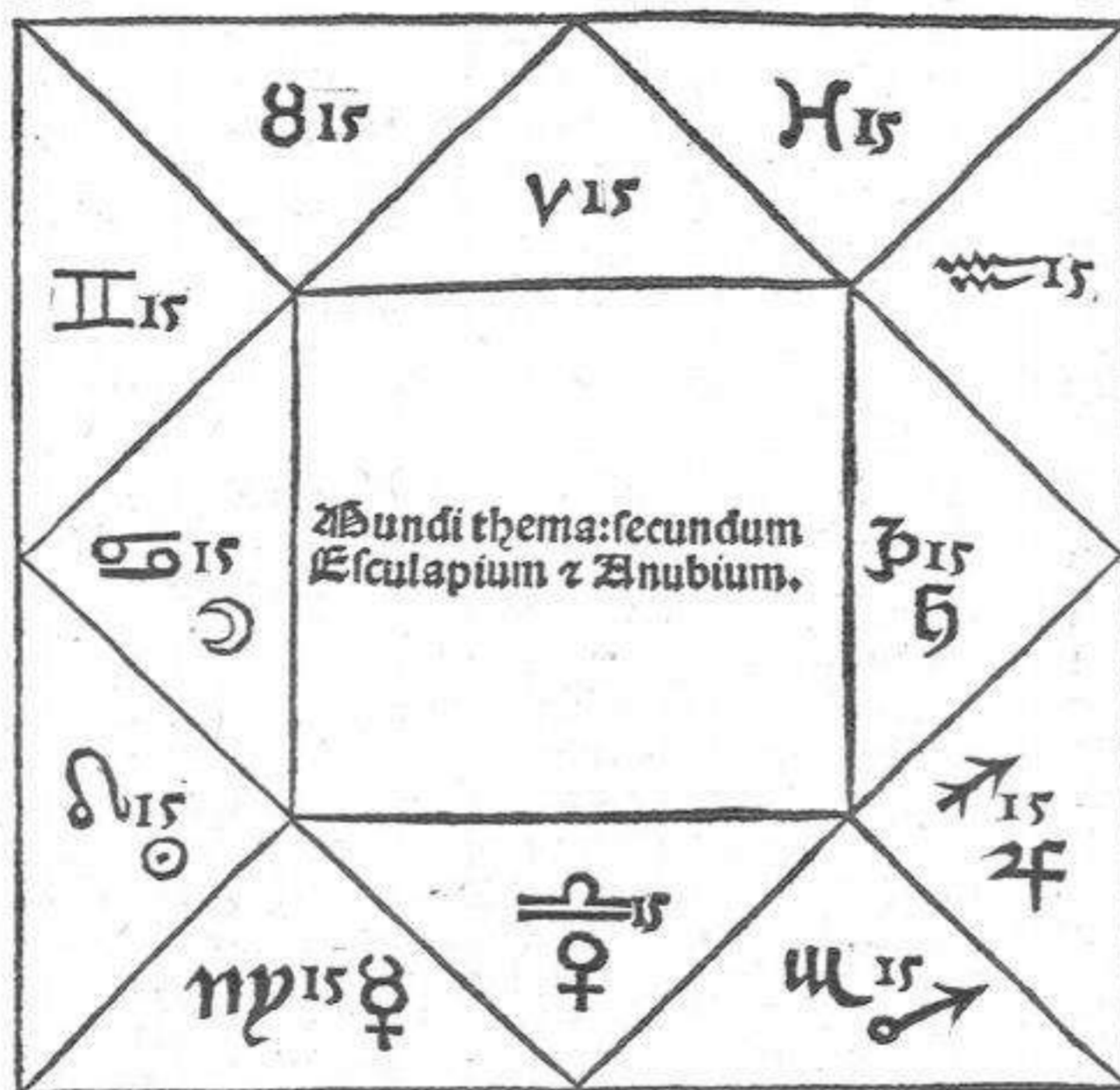
¶ Aduerte quod Verum oriens potest bifariam accipi. Primo specialiter et tunc oriens verum accipitur secundum eam partem terre que supposita equinoctiali: ab occidente vero superius assignato. 180. gradibus distat et sic verum oriens est in sarapa citate que est sub equinoctiali fere: imperceptibiliter tendens ad tropicum capricorni propinqua satirorum promontorio. Et occidentis verum est ea pars sinus hesperici que subiacet equinoctiali. Auster vero dicitur ea pars maris indici que subest equatori distans ab occidente gradibus. 90.

¶ Alio modo accipitur oriens generaliter pro omni plaga terre supposita linee ducte a polo arctico per sarapam ad polum antarcticum: et sic in oriente vero ponitur non solum sarapa sed et thine metropolis sinarum et catigara statio sinarum versus circulum capricorni et polum antarcticum habens in longitudine. 174. gra. in latitudine vero. 9. gra. Sed versus circulum cancri et arctum iuxta orientem verum sunt. Sinus iheriodis ichtiophagi siue ethiopes: hocium promontorium senus fluuius ambaste apistra et sinarum regio orchades fluuius. Montium semantinorum extremitas ac pars montis orozocoracis cuius latitudo est gra. 37. et bantision fluuius cuius initium est ad. 55. gradus latitudinis. Sed in occidente vero non solum ea pars sinus hesperici ponitur que equatori subiacet prope scilicet fluuium minum et caput virge sed etiam insule septem dellepulzelle quarum media est in linea occidentali ultra tropicum capricorni. Citra vero equatorem ponuntur prope occidentem insule portugalsium inuente tempore henrici infantis Anno. 1472. Et gomira insula que est sub tropico cancri. Et alie multe insule que sunt citra tropicum cancri ut insule fortunate et palma et madera et pitosanto landobries Latherides et alie multe. In meridie autem vero sunt ultra eam partem maris indici in qua videtur feltus qui et vitulus marinus dicitur habens vocem ut thaurus pellem durissimam et pillosam fortis est animosus et iracundus pariens in terra nec facile mutat locum in quo habitat. Sunt in quoque sub illa meridiei linea insula minuthias et pars maris prassodi ultra equatorem. Citra vero equinoctialem sunt insule iste. vtz. Mirsiaca Bene Ameza ubi cernitur leuiathan draco marinus qui frequenter contra cetum pugnat. Item insula discoidis Sinus sochalites et zenobij insule Asaborum promontorium et ichtiophagi inter tropicum cancri et equatorem. Sed citra cancri tropicum est chilus insula: et pars sinus persici Araria. Partha torodna Persis samia guriauna galla. Pars maris hircani siue caspij tatabogor. Lanodipsa siue Lymoma Masthei Robosti. Et illa pars montium hiperboreorum in qua sunt vni albi.

¶ Ex hijs patet quod Cum sol rationabiliter sit creatus in oriente. ut dicit. S. T. 4. d. 43. ar. 3. q. 4. Et in

Secundi de celo & mundo

ariete cum illud sit initium veris & sub illo accipiatur verum oriens stricte captum propter equinoctialis cum eo coitum: ideo in martio dicitur mundus creatus & ab hebreis primus mensis nominatur: vnde & astronomi reuolutiones annorum mundi accipiunt ex introitu solis in arietem: manifestum est i^q ascēdens mundi non fuisse cancrum vt iulius firmic⁹ haly abenragel & ceteri astrologi autumant: sed signum arietis quibus iulius firmicus non autumet mundum habuisse initium s; loquitur s; Esculapium & Anubium qui vt ipse dicit quatenus esset quod mathematici i genituris hominum sequerentur exemplum hanc quasi mundi genituram diuini viri prudenti ratione finerunt. Abundi itaq; thema secundum eos tale fuit.

Hec autem figura si quis ponat omnes planetas in suis domibus creatos aptior est Verum q; oriens non sumitur secundum aliquam determinatam partem celi sed secundum motores potest dici solē quidem creatum in oriente sed in leonis signo. Quia autem volunt planetas in altitudinibus esse creatos ponunt solem in ariete creatum lunam in thaurō venere in piscibus martem in capricorno saturnum in libra. Solum mercurium in altitudinē suā collocare non possunt ideo cum sole ab eis poneretur. Que autem istarum opinionum sit verior sciri non potest nisi quis verissime mundi etatem vsq; ad primam diem cognouerit: vt dicit S. T. 4. d. 48. q. 2. ar. 2. 8^m. dicit tamen d. 43. ar. 3. q. 4. credibile esse solem in oriente & lunam in occidente fuisse creatam: Ex quo patet q; parum ad rem pertinet an i suis domicilijs vel alijs locis planete sint creati. S; de hys alliacen. libro de concordia historie & astronomie contra quem disputat Johannes picus libro. 5. contra astrologos.

Ad aliud dicitur q; si habeatur respectus ad motores planetarum & ad proprium eorum motum sic dextrum primi mobilis est in sinistro planetarum tamen semper oriens est dextrum quia occidens pmi mobilis est oriens planetarum secundum proprium

motum. Secundo dicitur q; dextrum & sinistrum et cetera differentie accipiuntur secundum primū motum qui est perfectissimus & non secundum motus p prios planetarum.

Ad tertium dicitur q; licet per respectum ad elementa nulla pars celi sit deorsum tamen comparando partes celi ad inuicem & in ordine ad motum vna pars est sursum & alia deorsum.

Ad aliud dicitur q; commentator loquitur de principio motus augmenti & nutrimenti quod est i aia li non autem in celo.

Et si dicatur Sursum est principium longitudinis. Longitudo autem in celo sumitur ab oriente in occidentem: ergo oriens est sursum: minor patet: q; secundum astronomos longitudo ciuitatis accipitur penes distantiam ab occidente vero. Latitudo vero penes distantiam ab equatore: versus alterum polorum: ergo poli debent dici ante & retro & oriens sursum: occidens vero deorsum.

Dicendum q; in celo longitudo capitur a polo in polum: sed in terra sumitur ab oriente in occidentem. Cuius ratio est. Quia longitudo accipitur penes maximam corporis lineam: vnde si tota terra habitaretur eius longitudo posset sumi a polo in polum. Sed quia non tota habitatur saltem temperate a polo in polum: sed bñ ab oriente in occidentem: ymo etiam vltra orientes ad. 240. gradus habitatur: ideo longitudo eius sumitur ab oriente in occidentem: vt dicit San. Tho. super Job. 38. Latitudo vero ab equatore: quia temperata habitatio: & climatum diuisio: est citra equatorem: ad 15. gradus fere.

Et si queratur quare astronomi accipiunt longitudes ciuitatum per distantiam ab occidente: & non ab oriente.

Dicendum q; occidens verum est nobis magis notum ex eo scilicet q; ibi est finis terre habitabilis: sed vltra orientem verum est adhuc habitatio ad. 240. gra.

Ad aliud dicitur: q; non oportet terram habitabilem esse sitam versus partem simpliciter nobiliorē rem celi: sed versus partem nobiliorē orbium planetarum: vnde licet simus in deorsum celi: tamen nos sumus sursum respectu orbium planetarum: qui sūt causa generationis & corruptionis in hys inferioribus.

Ad capitale dicendum q; in celo circūscripto motore non reperitur sursum nec deorsum: aut alie differentie ex natura rei: quia circūscripto eo non est principium actuum in celo: neq; a quo nec ad quod motus localis. Ideo accipiendum est celum pro aggregato ex motore & mobili: que aliquo mō faciunt vnū vt dictum est articulo precedenti.

Tertium sic proceditur. Videtur q; ad generationem rerum nō sint necessarij diuersi motus celorum: quia celum agit in inferiora non solum motu/ sed lumine/ & influenza: & hec sufficiunt ad diuersificandos effectus: & generationes causandas: ergo non requiruntur diuersi motus.

Sed Contra est p̄s hic. T. c. 21.

Respondeo dicendum q; philosophus postq; determinauit de ordine partium situ alium celi hic consequenter. T. c. 17. determinat de diuersitate partium

Etum ad ordinem spherarum volens ostendere causam quare in celo non est vna sphaera tantum.

C Pro quo considerandum est: quod si motui circulari esset motus contrarius: non esset difficile videre plures esse motus in celo: quia non esset vniuersum perfectum in suis speciebus (ex quo contraria differunt specie) si vnum contrarium sit in rerum natura: et non reliquum: vt si esset motus sursum et non deorsum. Ex quo infert philosophus questionem hanc esse difficilem. Tum quia accidentia per que possemus de venire in cognitionem huius questionis: non sunt eiusdem rationis in celo et in inferioribus.

Motandum preterea quod philosophus pro solutione questionis ponit quinque conditionales. Ex quibus infert sextam responsiuam ad quesitum.

Prima est. Si celum est corpus diuinum: necesse est motum eius esse sempiternum. Probatur philosophus: quod vniuersum quod huiusmodi operatione est proprium suam operationem: scilicet celum est eternum: ergo eius operatio debet esse eterna: maior patet: quia vnum quodque appetit suam perfectionem: operatio autem est vltima rei perfectio vel saltem ipsum operatum: minor probata est in primo huius: et ex opinione antiquorum: consequentia patet: quia operatio dei est immortalitas. cum ergo motus celi sit dei operatio: erit sempiternus et immortalis. Et immortalitas in presentiarum non dicit solum sempiternitatem ipsi esse: quia hoc non est operatio sed passio: sed dicit operationem vite sicut itelligere: vnde subdit philosophus: hec autem est vita sempiterna. Sed attende quod per hoc non demonstrat philosophus quod necessario celum semper moueatur sed solum quod est potens ad semper moueri: ratione sue incorruptibilitatis vt dicit hic. S. T. Et quo patet quod aliter hic probat sempiternitatem motus celi in 8. philosophi. ex sempiternitate scilicet corporis celestis: quam non dicit in 8. probauerat.

Secunda conditionalis est. Si celum mouetur motu sempiterno et circulari: necesse est terram esse. Probatur: quia motus circularis est circa medium fixum. ratio autem medij est accidentalis: ergo est in aliquo subiecto. illud autem non est aliqua pars celi: quia que libet pars celi mouetur circulariter. Tum etiam quia illa pars celi ibi quiesceret naturaliter: et sic esset mobilis ad medium et sic motus circularis sibi conueniret preter naturam. Et sic non quiesceret perpetuo: ergo neque celum moueretur perpetuo circulariter. Quod autem terra sit sicut punctum respectu celi: dicitur. q. sequenti ar. 4.

Tertia conditionalis. Si terra est: necesse est ignem esse. Probatur: quia si vnum contrarium est in rerum natura et aliud: quia contraria habent fieri circa idem: sed ignis et terra sunt contraria secundum situm: quia ignis mouetur sursum terra vero deorsum. Tum secundo. Posituum prius est priuatiuum: terra autem se habet vt priuatiuum respectu ignis contraria enim se habent sicut prius et melius: vt dicitur. 1. philosophi. sicut frigidum respectu calidi: ergo. minor patet: quia terra est grauis et frigida. ignis autem leuis et calidus: grauitas autem et frigiditas habent rationem priuatiuis respectu calidi et leuis: ergo.

Quarta conditionalis. Si ignis et terra sunt: necesse est elementa intermedia esse. Probatur: quia ignis et terra habent contrarietatem ad alia elementa: vt probabitur in libris de generatione.

Quinta conditionalis. Si elementa sunt: necesse

est generationes et corruptiones esse. Probatur: quia elementa sunt contraria: ergo agunt et patiuntur ad inuicem: ergo fiunt generationes et corruptiones. Secundo motus elementorum non est eternus: quia est rectus: ergo ipsa sunt generabilia et corruptibilia: patet consequentia: quia non est rationabile aliquid mobile esse sempiternum: cuius motus non potest esse eternus.

Sexta conditionalis responsiuam ad questionem. Si generationes et corruptiones sunt: necesse est celum moueri pluribus motibus: et plura esse corpora celestia. Probatur: quia motus primi mobilis est vniuersalis formis: ergo non potest causare diuersitatem in generabilibus: ergo oportet esse alium motum planetarum sub circulo obliquo: ad diuersitatem causandam in rebus genitis. Et hoc latius declarabitur. 2. de gene.

Motandum preterea quod quia vt ex dictis philosophi patet: videtur inconueniens: Corpus esse eternum et celum agere in hec inferiora sine motu. Dubium est apud catholicos philosophos. An sit ponendum celum quiescens. quod dicimus empireum. Secundo. An habeat influentiam in hec inferiora.

Dicendum ad primam questionem. Primum quod Celum empireum non inuenitur positum nisi per auctoritates. Strabonem et bedam et basilius: vt dicit. S. T. 1. q. 66. ar. 3. Potest tamen hoc persuaderi ex conditione glorie future. Expectatur enim in futura gloria remuneratio spiritualis: et corporalis. Non solum in corporibus humanis glorificandis: sed et in toto mundo innouando: inchoata est autem spiritualis gloria in principio mundi: in beatitudine angelorum: quorum equalitas sanctis promittitur: vnde conueniens fuit vt etiam a principio corporalis gloria inchoaretur in aliquo corpore: quod scilicet fuerit a principio absque seruitute corruptionis et mutabilitatis et totaliter lucidum. Et illud est celum empireum: quod est locus beatorum hominum magis quam angelorum: et est ad congruitatem contemplationis et non necessitatem: vt dicit. S. T. 2. d. 2. q. 2. ar. 1. 2. Et quia sancti erunt in plena participatione eterne lucis: et quietis: ideo decet celum empireum esse lucidum immobile: et incorruptibile.

Secundo dicitur quod Celum empireum est corpus naturale. Sed aduerte quod ens potest dici naturale dupliciter: vt dicit. S. T. loco allegato ar. 2. 4. Primum prout diuiditur contra ens in anima: et sic celum empireum est naturale: habet enim materiam. Alio modo dicitur naturale secundum quod diuiditur contra ens diuinum: quod abstrahitur a motu et materia. Et sic naturale dicitur illud quod mouetur: et est ordinatum ad generationem et corruptionem in rebus: et sic celum empireum non est ens naturale: sed diuinum: quod ordinatum est ad gloriam bonorum nec habet materiam determinatam ad motum.

Tertio dicitur. Quod non potest demonstrari ratione naturali: quod sit ponendum celum quiescens: siue empireum. Probatur sic: quia quicquid de celis cognoscimus: hoc est aut per visum: aut motum. Celum autem empireum nec motui subiacet nec visui: vt dicit magister in 2. d. 2. vnde et dicitur intellectuale: quia per solum intellectum capitur: licet in se sit visibile: vt dicit. S. T. 1. q.

Ad secundam questionem respondetur: quod Probabilius est celum empireum influere in hec inferiora

Secundi de celo & mundo

fa. Probatur sic: Totum vniuersum est vnum vnitate ordinis: vt dicit philosophus. 12. metha. 2. cō. 52. Hec autem vnitas consistit in hoc q̄ corporalia reguntur per spiritualia: & inferiora corpora per superiora: ergo si celum empireum nec regit̄ ab alijs corporibus: nec alia corpora regit̄ influendo in ea: non continetur sub vnitate vniuersi.

¶ Item Talis est ordo rerum q̄ vniformitas precedit difformitatem: vnde primus motus precedit motum planetarum: in quo reperitur difformitas: & causat continuitatem & perpetuitatem generationis. Secundus autem diuersitatem & contrarietatem: ergo quies precedit motum: & per cōsequens preter ea que influunt per motum: cōgruus est ponere vñū primum qđ singulariter per quietem influit: prima cōsequētia patet: quia motus primus licet habeat vnitatem: habet tamen eam cum diuersitate. Noueri enim est aliter se habere nunc & prius. Quies autem habet puram vnitatem. Nam quiescere est eodem modo se habere nunc & prius. Has duas rationes ponit. S. T. quo. 6. ar. 19.

¶ Tertio Qualis est ordo angelorum inter se: talis est ordo corporum: sed supremi angeli qui assistūt habent influentiam super medios / & vltimos / qui mittūt quibus ipsi non mittantur secundum dionisium: ergo & celum empireum habet influentiam super corpora que mouentur quibus non moueatur.

¶ Quarto Omnis substantia naturalis habet aliquam operationem: & tanto nobiliorē quanto fuerit ceteris excellentior. Celum autem empireum est nobilissimum inter substantias corporeas: ergo habet operationem aliquam & nō immanentem: cum non viuat: ergo transeuntem in alia: & per cōsequēs influit in ea.

¶ Item ipsum est lucidum: lumen autem potest diffundi: ymo diffunditur in omne quod potest illud recipere: etiam sine motu: vt patet de sole post diem iudicij: ergo celum empireum potest & illuminat alios celos.

¶ Item arguunt alij: quia ī duabus terris eiusdem latitudinis: nascuntur res omnino diuerse: sic q̄ illa que nascitur in vna non potest in alia iueniri: hoc autem non potest esse per influentiā cuiuscunq; celi moti: quia quecunq; pars transit super vnā: transit super aliam: & equales angulos & aspectus causāt plantę super vtrāq;: ergo videntur ista esse reducenda ad celum immobile: cuius alia pars est super vnā terram & alia super aliam: maior patet: quia burtia q̄ oleis habūdat: est in eadem latitudine cum lugduno: que eis in caret: in galacia etiam siue compostella aque sanissime & leuissime inueniuntur: quales in nulla alia parte hispanie inueniri possunt.

¶ Si queratur Qualem effectum habeat celū empireum in hijs inferioribus. Dicit S. T. quo. 6. q̄ effectus eius est perperuitas: & permanētia in inferioribus corporibus. Et. 1. q. 66. ar. 3. 2. m. dicit q̄ influit ī primum celum: non aliquod transiens & adueniens per motum: sed aliquod fixum & stabile: puta virtutē continendi: & creandi vñ aliquid huiusmodi ad dignitatem pertinentem.

¶ Sed Pro intellectu diuersitatis motuum celi.

¶ Notandum: q̄ inter motus celestes duo sunt manifestiores. Primus est decimi celi: vt dicit. S. T. 2. d. 14. ar. 1. super duas axis extremitates: polum scilicet arcticum / & australem: ab oriente per meridiem ī

occidentem iterum radiens in orientem: quem equinoctialis circulus per medium diuidit. Est autē equinoctialis: circulus maior in sphaera. i. diuidens eam in duo equa: secundum quamlibet sui partem equidistans ab vtroq; polo primi mobilis. Et dicitur equinoctialis: quia sole sub eo existente in principio scilicet arietis & librae: dies sunt equales noctibus. Et alio nomine dicitur equator: vel cingulus primi mobilis. Transit autem hic circulus per initium arietis ad redemptum tauri pedem: inde ad mediam orionis aluū: & per curuationes ydre: crateramq; & coruum: ad principium librae: inter duas lucidas illius signi stellas: inde ad vtrāq; ophiulci genua. Postea per aquilam: ad pegasi caput: a quo rursus ad initium arietis. Primus autem motus dicitur diurnus: quia scilicet in die siue spacio. 24. horarum completur.

¶ Et autem celum hoc motu moueatur. Probāt astronomi primo: quia videmus stellas que oriūtur continue in eadem propinquitate & distantia manētes eleuari: quousq; in medium celi veniāt: & postea eodē modo tendere ad occasum.

¶ Secundo Quia videmus stellas propinquas polo: vtrāq; scilicet vrsam: circa polum circulariter volui: vt nunc quidem versus orientem: nunc versus meridiem / aut occidentem / appareant / secundum diuersa anni tempora. Et autem ista per motum terre saluari non possint: maxime quo ad eclipses & coniunctiones: postea patebit cum de quiete terre agatur.

¶ Secundus motus est motus aliarū spherarū a prima: per obliquum circulum: super axes distantes a primis 23. gra. & 33. minutis secundum acmeonem quem imitantur posteriores astronomi. Poli huius motus sunt poli zodiaci: quia scilicet ab eis zodiacus equaliter distat vnde quaq;. Et quo patet: q̄ cum sit circulus maior in sphaera: diuidet equatores ī duo equalia: vterq; enim per centrum sphaere transibit. Ipsius zodiaci obliquitatem (teste plinio) intellexisse ac rerum fores aperuisse: primus anaximander milesio traditur olympiade. 58. Signa deinde ī eo cleostratus: & primum arietis & sagittarij. Dicitur autem zodiacus a zoe quod est vita: quia scilicet secundū motum planetarum sub illo: est omnis vita in rebus inferioribus: vt probabitur. 2. de gene. Differt autem hic circulus ab alijs: quia omnes alij in sphaera intelliguntur sicut linee: indiuisibiles scilicet secundū latitudinem: sed zodiacus intelligitur vt superficies habens in latitudine. 12. gradus. Linea autem diuidēs zodiacum scđm latitudinem: ita vt hinc & inde serelinquat gradus: dicitur ecliptica sub qua sol continue mouetur.

¶ Secundo Notandum q̄ zodiacus & quilibet circulus in sphaera: diuiditur in. 12. partes equales que dicuntur. 12. signa / vnde & signifer latine dicitur: arabice vero nitach. Horum signorum nomina sūt hec aries / thaurus / gemini / cancer / leo / virgo / libra / scorpius / sagittarius / capricornus / aquarius / pisces. Iō autem diuiserūt signiferum in. 12. signa secundum aboasarem: quia ex. 48. ymaginibus celi. 12. sunt ī circulo obliquo: vnde & dicitur zodiacus a zodion quod est animal. quia quelibet illarū. 12. partiū noiaturnoie alicuius animalis. Aliam causam assignat: quia omnes res que fiunt & destruntur in hoc mundo: sūt ex. 4. elementis & habent tria esse: scilicet principium medium & finem. Quattuor igitur elementa multo

plicata per tria sunt. 12. vnde astronomi diuidunt zodiacum in. 4. triplicitates: quib⁹ preponunt planetas: diurnos scilicet diurnis: et nocturnos nocturnis. Primus trigonus est igneus: diurnus: masculinus: et septentrionalis: scilicet arietis: leonis: et sagittarii. Eius dominus in die sol: in nocte iupiter: vtriusq; particeps saturnus. Secundus trigonus thauri scilicet virginis: et capricorni: est nocturnus: terreus: femineus: ac meridionalis. Eius dominus in die venus: in nocte luna: vtriusq; particeps mars. Tertius scilicet geminorum: libere: et aquarii: est aereus: diurnus: masculinus: ac orientalis. Cuius primus dominus in die saturnus: secundus mercurius: nocte e contra: vtriusq; vero particeps iupiter. Postremus trigonus cancri: scorpii: et piscium: est aquaticus: nocturnus: femineus: occidentalis. Eius dominus primus in die mars: secundus saturnus: nocte vero contra: vtriusq; tamen particeps luna. Et hec secundū opinionem Julii firmici: et recentiorum. Ptolomeo enim aliter videtur: vt patet in primo quadripartiti. Pponit enim martem consortem primi trigoni: saturnum autem secundi. Item venerem secundam quarti excluso saturno.

Sed Circa hec Queritur primo. Quare hec signa nominentur nominibus animalium. Respondet auctor sphere: primo: propter dispositionem stellarum fixarum in illis partibus: ad modum huiusmodi animalium. Secundo propter proprietatem conuenientem tam illis partibus: q̄ animalibus a quibus nomina accommodarunt: vnde dicunt astronomi q̄ signa magis habent operari: et imprimere: super animalia sue similitudinis q̄ alia: vt aries super arietes et alia animalia eiusdem speciei. Componitur autem et stellis. 18. Thaurus habet influentiam super thaurus/ceruos/bubalos: et huiusmodi habet autem stellas. 18. Gemini plus influit i homines: et ita dicatur de alijs. habet autem signum geminorum stellas. 19. Lancer. 16. Leo. 19. Virgo. 19. Libra. 17. Scorpi⁹. 19. Sagittarius. 15. Caper. 25. Aquari⁹. 31. Pisces. 39. Et hee stelle gubernant (vt dictum est) animalia sue similitudinis. Nam signa rationalia: que sūt gemini/virgo/ et medietas sagittarii: respiciūt rationalitē hoīs. Et illi q̄ hūt hec signa i ascēdēte nativitate rōabiles sunt vt plurimū: et libēter cum hoīb⁹ cōuersantur. Qui vero habent in horoscopo signa siluestria: sunt vt plurimum solitarii: nisi forte loc⁹ planetarum impedierit. Quapropter ptolomeus propositione. 9. centiloqui dicit q̄ vultus huius seculi sūt subiecti vultibus celestibus: et ideo sapiētes qui ymagines faciebant: stellarum introitus in celestes vultus aspiciēbant. et tunc operabantur quod debebāt.

Secūdo queritur. Quare aries ponitur primum signū. Dicendū secundum pto. propositione. 156. prime partis quadripartiti: q̄ ideo est signū primū aries que est masculinū: calidū: et agens est dignius passo: et equinoctionalis per ipsum transit: et ab eo maior incipit mutatio firmamenti. **Et si dicatur q̄ Eadez rōne libra erit primū signum:** quia est etiā calidum et caliditas est principū mouendi. Regatur p̄na: quia ab ariete incipit generatio: et a libra corruptio. Aries etiā est signū igneū: quod est maioris actiuitatis q̄ libra: quod est signū aereum. Item in ariete incipit ver. quod comparatur prime hominis iuuentuti: vt dicit Ptolomeus. 140. propositione prime partis quadri. vnde astrologi arieti tanq̄ primo caput tri-

buunt: thaurus collum: geminis humeros: cācro cor: leoni pectus: virgini vētre: libere renes et vertebrae: scorpio ingiuria siue naturalia: sagittario femora: genua capricorno: Aquario tibiae: et piscibus pedes: vnde pto. 20. propositione centiloqui dicit: q̄ tangerē mēbrum ferro: luna in signo illius membri existente: verendū et malum. Et hoc ideo quia luna auget humiditatem: in omni membro ad cuius signū maturatur.

Tertio notandum: q̄ Quodlibet signum diuiditur in triginta partes equales: que dicuntur gradus. Et hoc ideo quia sol motu suo in. 30. diebus fere: transit vnum signum. Quodlibet etiā gradum diuiserunt astronomi in. 60. minuta: et quodlibet minutum in 60. secunda et sic vsq; ad decima.

Si queratur quare potius diuisio fit per. 60. q̄ per alium numerum. Respondetur q̄ inter numeros iste est maxime diuisibilis per partes aliquotas. Diuisio autem maxime est necessaria astronomo: pro locis et veris motibus habendis planetarum: vnde Alphonsus et ceteri tabularii zodiacum in sex signa solum diuidunt: cuiuslibet signo. 60. gra. tribuentes: propter diuisionis et multiplicationis: que per illum numerum fit facilitatem. Numerus enim sexagenarius habet. 11. partes aliquotas scilicet. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 10. 12. 15. 20. 30. Et hīs patet circulum. 360. gradus continere si ducantur 12. in. 30.

Notandum quarto. Q̄ motus planetarum ab occidente in orientem. Probatur ab astronomis. Primo: quia si quis lunam de sub radijs solis exeuntem vespere certa hora inspiciat et notet eius distantiam ab occidente: sequentibus diebus propinquiorē eadem hora eam videbit orienti.

Secūdo Probatur de sole et alijs planetis: quia si eis occasum tenentibus: notetur eorum distantia ab aliqua stella fixa: versus occidentem: post certum tempus: secundum motuum eorum velocitatem: apparebunt plus ab ea distare versus orientem.

Vnde planete dupliciter possunt a stellis discerni. Primo quia non semper ad se inuicem: nec ad stellas fixas eandem seruant distantiam. Secundo quia non scintillant. Stelle vero fixe omnes scintillant. Causam autem scintillationis quidam distantie et visus debilitati ascribunt: quorum opinionem adducit Aristoteles primo posteriorum. Et hic Tertio commenti. 48. dicit q̄ visus tremat longe valde porrectus. Alij motum celi: propter velocitatem continue angulos radiationis solaris variantem dicunt esse causam. Alij autem ex visus conamine: ultra suam facultatem: circa obiectum valde apprehensibile: improporcionabiliter distans: dicitur provenire. Non tamen videtur aliqua harum causarū sola sufficere: videmus enim aurū: et es nobis propinquum: per superfusionem lucis solaris scintillare. Neq; secunda sufficit: quia planete etiam mouentur motu primi mobilis: et tamen non scintillant: ergo velocitas motus continue angulos radiationis solaris varians non sufficit ad scintillationem causandam. Neq; tertia causa adducta sufficere videtur: videlicet q̄ ex visus conatu ultra facultatem propriam: in obiectum improporcionabiliter distans causetur scintillatio. q̄ multe stelle fixe facilius oculo presentantur q̄ aliqui planete: et visus non tantum conatur circa eas / sicut circa aliquos planetas: et tñ ille scintillant tñō planete nisi forte saturn⁹

Secundi de celo & mundo

omnium supremus: qui flante borea: scintillare videtur. Similiter & mercurius quando multum est propinquus soli: unde & stilbon dicitur grece a scintillando. Sol etiam semper videtur scintillare propter excellentiam luminis: ut dicit S. T. hic super Ter. com. 49. Omnes tamen iste cause simul sumpte videntur probabiliter sufficere. Angulus enim radii solaris cum superficie stelle fixe est magnus: & non visui bene perceptibilis: propter magnam ab oculo distantiam: propter quam: conatur oculus cum non possit plene de obiecto distincte iudicare: ille etiam radius continue variatur: ideo lumē stelle videtur scintillare. In planetis autem. nec fit ita magnus angulus: & quia prope terram sunt: non ita velociter moventur: nec visus ita conatur.

¶ Ex quo patet: quod scintillatio quandoque ex nimio fulgore procedit: ut in sole: & armis politis: & tergis: quandoque propter distantiam: ut in stellis fixis: aut propter parvitatem ut in mercurio. Quandoque vero plura istorum simul reperiuntur: aut etiam propter motum: ut patet de candela posita in magna distantia.

¶ Quinto. Notandum quod aliquid moveri pluribus motibus: potest vno modo sic intelligi quod vnicuique dem motu moueatur sed ille erit mixtus: & non simplex ut si globus terre descenderet ad centrum per arcum. Alio modo sic quod pluribus distinctis motibus moueatur. Et hoc dupliciter. Primo equaliter siue eque primo: & hoc est impossibile: quia ut probatum est primo huius: vnius corporis simplicis est vnus simplex motus ei primo conueniens. Alio modo sic quod vno motu moueatur ex se: & alio motu ad motum alterius. Et hoc modo celi planetarum dicuntur moveri pluribus motibus.

¶ Pro quo sit prima propositio.

¶ Possibile est aliquid moveri duobus motibus: aut pluribus modo ultimo posito. Probatur de musca que mouetur ad motum lancee versus orientem que etiam motu proprio mouetur super lanceam versus occidentem aut si circuiret lanceam per crassitudinem eius mouendo.

¶ Item arguitur de aqua que in vitro vase circulariter mouetur: cum quo stat vas etiam motu recto moveri: & per consequens aquam. Similiter arguitur de naui: que potest moveri ad vnam partem: et fortes in ea existens ad oppositam.

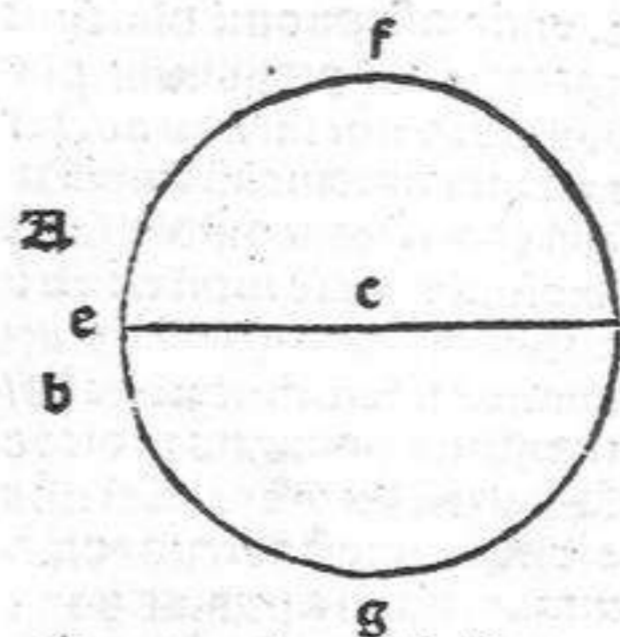
¶ Item hoc patet de epiciclo: qui mouetur ab oriente in occidentem: secundum se totum: & cum hoc mouetur motu proprio super centro suo: & polis.

¶ Secunda propositio.

¶ Possibile est aliquid circulariter moveri duobus motibus oppositis: & super eisdem polis: & centro. Probatur De motu musce super rotam: si ad oppositam partem moueatur & musca continue motu proprio medium latitudinis rote teneat: patet quod poli illius motus non erunt alij a polis rote.

¶ Tertia propositio.

¶ Impossibile est aliquod corpus circulariter moveri pluribus motibus circularibus: super eisdem polos: nisi altero illorum motuum: secundum se totum mutet locum. Tales enim motus sunt realiter inconuenientes. Probatur sic. Sint a. & b. due potentie applicate c. rote ut super eisdem polos oppositis motibus circularibus moueant & sint e. d. puncta diametri. Tunc sic a mouebit rotam c. ut e. fiat in d. per f. & b. eandem mouebit ut e. sit in loco d. per g. (sint

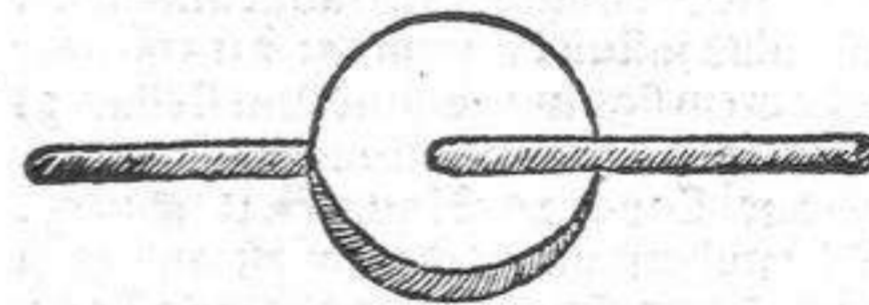
enim f. sursum: & g. deorsum opposita) vel ergo a. & b. eque velociter mouebunt c. vel non. Si primum ergo cum e. per motum a. fiet in f. etiam per motum b. fiet in g. que sunt puncta opposita Si non. Nonatur ergo quod motus quo mouebatur ab a. sit velocior. Tunc sic

vel d. quando erit in f. per motum a. erit etiam ibi per motum b. vel non. Si primum motus b. est superfluous. Si non sed est extra lineam f. g. secundum latitudinem ergo illi duo motus non fuerunt super eisdem polis. Si dicas quod motus b. faciet quod maius tempus requiretur ad hoc quod e. fiat in f. Contra sufficit quod a minori potentia moueatur: ergo frustra ponitur oppositus motus.

¶ Item sequeretur Quod si fortes debilis moueret rotam circulariter: plato fortissimus contra mouendo non posset impedire fortem: quia non impediret nisi per motum inconuenientem: sed ille non est inconueniens motui fortis si oppositum conclusionis est verum: igitur. Quod autem motus circularis rote possit impediri contranitando: patet ad sensum.

¶ Quarta propositio.

¶ Possibile est corpus circulariter moveri pluribus motibus quodammodo oppositis: super diuersis polis: & tamen non secundum se totum mutare locum. Et per hoc saluatur pluralitas motuum in celo. Probatur. Posito globo super arcem sic quod possit volui arcem immota: sicut rota carri. Poterit etiam ipsa axis moueri circulariter: ut patet ad experientiam:

& ad eius motum mouebitur globus quod axis transuersaliter mouebitur. Hoc etiam

potest videri in sphaera artificiali: sic scilicet composita: ut nulla ponatur axis transiens per polos primi mobilis: verum ponatur semicirculus ferreus: siue eneus extra primum mobile: cuius extremitates ipsos polos contingant. Et versus polum antarcticum: infra primum mobile: figatur baculus dentatus secundum latitudinem. Deinde circa polum zodiaci ponatur circulus ad magnitudinem circuli arctici: qui etiam ad intra sit dentatus. Circuli vero in quibus fixus est zodiacus: sint alij a circulis primi mobilis: & a polo zodiaci ad polum ponatur axis: cui terra poterit insigi: cuius axis / extremitates contungant circulos deferentes zodiacum: circulis primi mobilis non tamen illis inhereant. Circulus autem dentatus sic proportionetur: ut dens eius sit inter duos dentes baculi dentati: fixi: et immobilis.

¶ Notandum preterea: quod opinio alpetragii fuit omnes sphaeras vnicuique motu moueri: scilicet ab oriente in occidentem: & ab vnica intelligentia. Sed dicebat primum quidem mobile complere reuolutionem suam in 24. horis: sed alie sphaere inferiores secundum distantiam a prima retardantur alique plus alie minus. Octaua enim sphaera non complet

p. p. 56.

illam reuolutionem in 24. horis: sed modicum deficiat: ita q̄ in 36000. facit vnam reuolutionem minus q̄ primum mobile. Postea saturnus adhuc magis retardatur sic q̄ in triginta annis facit vnam reuolutionem minus: iupiter vero in 12. mars in duobus Sol/venus/ & mercurius/ equaliter in vno anno: Luna in mense.

¶ Sed hec opinio non potest saluare: quare talis retardatio non fiat sub eisdem polis: super quibus fit motus ab oriente in occidentem.

¶ Item Retrogradationes & eclipses: quare vno tempore fiant: & non alio: per hunc modum non possunt rationabiliter saluari.

¶ Item nec potest saluari: motus accessus et recessus.

¶ Item tunc orbis planetarum deberent vniformiter retardari: et proportionaliter ad distantiam primi mobilis: sed hoc est falsum: igitur minor pars: quia octaua sphaera retardatur ab vna reuolutione in 36000. annis: saturnus vero in 30. iupiter in 12. manifestum est autem q̄ proportio octauae sphaerae super saturnum: ad proportionem saturni ad iouem: non est sicut. 36000. ad 30. ad proportionem 30. ad 12.

¶ Item venus/ mercurius/ & sol/ equaliter deficient. et tamen non equaliter distant. Dicendum est ergo sphaeras alias a primo moueri motu distincto a motu primi mobilis: et etiam motu primi mobilis: qui dicitur motus raptus. Et isti diuersi motus sunt a diuersis intelligentiis.

¶ Notandum est in super Pro numero celorum habendo: q̄ Antiqui philosophi & astronomi: non percipientes in celo nisi duos motus predictos: posuerunt octauam sphaeram esse primum mobile. Ptolomeus vero considerans motum stellarum fixarum (qui omnes fere considerationes fecit: super stellam prime magnitudinis que Cor leonis dicitur: latitudinem septentrionalem 10. minutorum habens: et septentrionalem declinationem: que etiam hoc tempore: anno scilicet salutis 1513. est in 22. gra. & 16. minuto leonis) inuenit motas esse huiusmodi stellas singulis centenariis annis vno gradu: a loco in quo erant tempore abrachy & yparcy: qui eum fere 300. annis precesserunt. Quare vnum motum octauae sphaerae tribuit/ sub zodiaco none sphaerae: vltra motum diurnum secundum quem motum auges planetarum aliorum & luna mouentur: vide & ab alphonso: blauchino: & aliis qui tabulas ediderunt: vocatur motus augis communis. Nonam vero sphaeram estimauit ptolomeus esse primum mobile: quem sequitur alfraganus differentia. 13.

¶ Albategni vero comparans loca stellarum ab eo inuenta: locis & considerationibus aliorum: videtur q̄ velocissime esse translatas: dixit motus stellarum semper esse ad orientem. 60. annis & 4. mensibus vno gradu: vt completa circulatio fiat. 21720. annis.

¶ Alij vero adhuc posteriores perceperunt stellas fixas in ordine signorum procedere: tempore tamen suo retrogradari: qui motus ad tempora comparantes: concluderunt octauam sphaeram in 900. annis versus orientem moueri. 7. gradibus: & alijs nongentis annis totidem contra ordinem signorum redire gradibus: & ita successiue ad partes oppositas moueri: per equale spacium in tempore equali. Quos secutus thebit: negauit stellas fixas totum zodiacum

none sphaera in certo tempore absoluere. sed videns eas ad partes diuersas moueri: remoto motu augis communium: secundum q̄ eum posuit Ptolomeus. voluit stellas fixas moueri in circulis paruis: in capite arietis & libe descriptis quem motum vocauit accessus: et recessus: siue titubationis. Omnes igitur isti sapientes astronomie: vltra octauam sphaeram nonam solum posuerunt: quam primum mobile nominauerunt.

¶ Sed quia istorum opinio non saluat ea que in motu stellarum apparent. Tum quia retrogradantur: quis nongentis annis earum duret retrogradatio: non tamen. 7. grad. sed ad summum. 27. minutis retrocedunt. Tum etiam quia cum procedunt: non solum nongentis annis: ymo. 6000. annorum fere & 2. gradibus mouentur: vt patet ex tabulis blanichini.

¶ Ideo posteriores astrologi vt alphonso: blanichinus Johannes de regio monte: & alij comparantes omnes considerationes antiquorum: cum considerationibus eorum: inuenerunt stellas fixas: quandoq̄ ad orientem: quandoq̄ ad occidentem: quandoq̄ ad aquilonem: nonnunquam vero ad austrum moueri. Et nihilominus quandoq̄ velocius ad septentrionem q̄ ad austrum: nonnunquam econuerso moueri. Tantam apparentiam & tam diuersam non confidentes vnico motu saluatos. Tum enim poli horum paruorum circulo: secundum thebit sint ipsa capita arietis & libe ecliptice fixe: & inter polos & circumferentias suas intercipientur solum de ecliptica. 4. gra. 18. minuta et. 43. secunda. stelle autem fixe iam illam distantiam preterierunt. ideo sunt ymaginati in octaua sphaera duos motus. Primus tardissimus in longitudine zodiaci primi mobilis: secundum ordinem signorum: singulis ducentis annis. 1. grad. & 28. minutis. In die vero. 4. tertijs. 20. quartis & 17. quintis. Alter vero fit in duobus circulis paruis/ in capite arietis & libe: secundum ymaginationem thebit: quem etiam quo ad hoc/ omnes posteriores imitantur quo motu: stelle quandoq̄ ad orientem: quandoq̄ ad occidentem: septentrionem: & austrum mouentur. Et istorum ergo duum motuum concubinatione saluantur omnes apparentie in motu stellarum. Quando namq̄ in illis circulis octaua sphaera mouetur secundum ordinem signorum: tunc combinatur cum motu augis: & fit motus velocissimus ad orientem. Quando vero motus accessus est contra ordinem signorum: tunc motus est tardior ad orientem. Sicq̄ omnia istis duobus motibus saluantur nec sine eis saluari possunt.

¶ Conclusio prima.

¶ Necessesse est ad generationem/ celum diuersis motibus moueri Probatur: quia Celum est causa inferiorum in ea scilicet agendo. actio autem potissimum fit calore. Sed calor non potest causari in istis inferioribus solo lumine: quia post diem iudicii sol non calefaciet. Tum etiam: quia motus localis est primus motuum: ergo non potest esse alteratio sine eo: ergo si celum hic continue agit: continue mouetur.

¶ Item dato q̄ celi agerent sine motu non tamen possent diuersitatem in effectibus causare (quetamen est necessaria ad eum vniversi) illud ei quod non mouetur semper eodem modo se habet: idem autem semper

Secundi de celo & mundo

manens idem & eodem modo: semper natum est fa-
cere idem. I. celi & 2. de ge. ergo necesse est celum mo-
ueri (ad generationem & corruptionem) diuersis mo-
tibus: vt influentie & virtutes stellarum/ ad diuersas
partes perueniant.

Item Omne corpus in mouendo mouetur sed
celum est corpus & mouet inferiora: ergo moue-
tur.

Item non possunt saluari eclipses & aspect⁹ pla-
netarum per vnicum motum: non enim potest ratio
assignari quare luna potius eclipsetur in vna oppo-
sitione q̄ alia nisi per diuersitatem motus eius: er-
go mouetur pluribus motibus.

Conclusio secunda.

Ultra octauam & nonā sphaeras ponēda est sphae-
ra decima: que primum mobile dicitur. Probatur.
Quia vnus corporis simplicis est vnus simplex mo-
tus: primo sibi conueniens: sed octaua sphaera habet
tres motus: vt experti sunt astronomi: ergo duo ex
illis non conueniunt ei primo: motus scilicet diurn⁹
& augium: ergo ponenda est nona sphaera cui primo
conueniat motus augium. Et cum ipsa etiā mouea-
tur duobus motibus: vnus illorum prius conuenit
alteri corpori: scilicet diurnus: ergo est ponenda de-
cima sphaera.

Et huius patet quō ordinētur celi. Post namq; ce-
lum empireum. Ponitur sphaera decima: ad quam
reducatur motus diurnus: vt dicit. S. T. 2. d. 14. ar.
1. Deinde nona sphaera/ siue celum aqueum/ post quā
celum stellatum. Deinde collocantur celi planetarū:
primum saturni: postea iouis/ martis/ solis/ veneris/
mercurij: & lune.

Si queratur: quō cognitus est ordo est planetarū
& celorum. Dicendum q̄ per stellarum eclipses: seu
occultationes adinuicem. Clarum est enim: q̄ illa
stella que ad alterius coitum veniens: illam nobis
occultat terre vicinior est. Quia igitur luna omnes
quibus iungitur occultat: a nulla vero occultat: ideo
in primo celo constituitur. Mercurius etiam omnes
preter lunam occultat: venus vero alias a mercurio
& luna: mars saturnum: & iouem: iupiter saturnum.
Quilibet etiam planeta stellas fixas occultat: nul-
la autem stella fixa planetarū potest occultare. Ideo
sic cognitum est celos esse locatos. Sed quia sol a
nulla occultatur preter q̄ a luna: eo q̄ in eius presen-
tia nulla stella videtur. Ideo tēpore aristotelis opi-
nabantur solem immediate situm post lunam: & ideo
aristoteles eos secutus: posuit solem lune immedia-
tum: vt patet hic T. c. 60.

Albumasar vero vnicum posuit celum: p mercu-
rio: sole: & venere: & nitebatur per magnitudinē epi-
ciclorum saluare ea que de venere & mercurio appa-
rent.

Ptolomeus autem: & omnes astronomi: & phisi-
ci: tenent solem eē i quarto celo. Quia cum sit fons
& origo lucis: & caloris vitalis: a quo & cetera astra lu-
men: & animantia vitam habent: rationale est vt
sit in medio omnium: tanq̄ rex in medio regni sui.

Si enim esset in secundo celo: & terram nimis calefa-
ceret: & astra superiora non bene illuminaret. Si au-
tem in sexto vel septimo situaretur astra inferiora de-
biliter lumen reciperent: & vita ob caloris defectus
desereretur & deficeret.

Aliam huius veritatis rationem efficaciorē

ponit Ptolomeus in almagesti: vbi ex visuali dia-
metro solis: & ex basis magnitudine: arguit longitu-
dinem radij: & distantie. Sed hec ratio geometris &
perspectiuis pro nun est relinquenda. Reliquorum
autem celorum ordo: ex motu deprehensus est.

Si queratur quare potius motus primus est ab
oriēte in occidentem: q̄ econuerso. Respondet
philosophus Text. commenti. 33. q̄ Rationabilius
est celum moueri ab oriēte in occidentem per me-
ridiem: q̄ alio modo. Probatur. quia natura facit
de possibilibus qd̄ melius est: ergo celum d̄ moueri
nobilitiori & digniori motu possibili: sed ille motus lo-
calis est dignior: qui est a digniori parte. Dextra au-
tem pars est nobilitior sinistra & ante nobilitior q̄ retro
ergo Celum rationabiliter mouetur ab oriēte/ qd̄
est dextram: per meridiem qui est ante: q̄ ab occide-
te per aquilonem.

Contradicta arguitur primo contra conditiona-
les philosophi. Dato enim q̄ aqua esset in centro
mundi: & nulla esset terra posset celum moueri: ergo
conditionalis est falsa: et eodem modo arguitur de
alijs.

Item cessante motu celi: adhuc elementa essent
contraria: ergo ad inuicem agerent et paterentur:
et per consequens essent generationes et corru-
ptiones.

Item nobilitius non est propter minus nobile:
ergo motus celi non est propter generationes in-
feriorum.

Secundo arguitur q̄ Possit naturaliter proba-
ri celum empireum esse. Quia omne quod moue-
tur est in loco: sed locus est superficies corporis con-
tinentis: ergo omne quod mouetur continetur pri-
mo autem mobile mouetur: ergo ab aliquo alio
continetur & illud est celum empireum.

Item perfectius est quod acquirit bonitatem si-
ne motu: q̄ qd̄ per motū: sed dei pfecta sunt opera:
ergo oportet perfectissimum corpus esse immobile:
& illud est quod dicimus celum empireum.

Tertio in celo reperiuntur differentie positionū
ex natura rei: & hoc non potest saluari in sphaeris mo-
bilibus: quia pars dextra erit postea sinistra: ergo
reducende sunt iste positiones ad celum immobi-
le.

Item arguitur per ea que in diuersis locis eius-
dem latitudinis eueniunt: que non videntur posse
reduci ad celum mobile.

Item arguitur q̄ non influat: quia per hoc de-
struuntur probationes philosophi: quibus pbat ce-
lum moueri. Hoc etiam tenet San. Th. 2. d. 2. q. 2.
arti. 3.

Quarto Si celum mouetur diuersis motibus:
vel ambo sunt naturales: vel violenti: vel vnus na-
turalis: & alter violentus. Non primum: quia vnus
corporis simplicis est vnus motus simplex natu-
ralis. I. huius Text. commen. 8. sed celum est corp⁹
simplex: ergo. Nec ponendum est aliquid violentū
in celo: motus enim eius est perpetuus.

Item vel motores sunt eque fortes: vel vnus
alio fortior. Si primum ergo celum non mouetur
sicut si duo homines eque fortes contra se trahant
baculum: tunc nec ipsi nec baculus mouebitur. Si
vnus est fortior: ergo sphaera solum mouebitur vno
motu: versus partem scilicet ad quam tendit motor
fortior.

Item quies est nobilior motu: ergo conuenit celo et non motus.

Quinto. Vel illi diuersi motus essent ab vna intelligentia vel a pluribus non primum: quia vna intelligentia habet solum mouere vnico motu: sicut forma naturalis vnicam habet propriam operationem.

Hec secundum: quia vnus orbis est solum vna intelligentia sicut vnus corpus est tantum vna anima.

Item Diuersi motus sunt ad diuersa loca: sed impossibile est aliquid simul esse in diuersis locis: ergo impossibile est ipsum moueri diuersis motibus.

Sexto Diuersitas motuum principaliter ponitur in celo: propter diuersitatem effectuum: sed per opinionem alpetragii possunt saluari. Tum quia saluatur diuersitas aspectum. Tum etiam quia diuersae partes celi diuersas habentes influentias: super eundem locum: per motum primi mobilis transirent.

Item Nisi per vnum motum possunt diuersi effectus in specie causari: tunc oporteret tot motus ponere quod sunt effectus in specie.

Septimo arguitur. Quod non sunt ponende decem sphaerae: quia octo sphaera est superior tanto dignior: et nobilior: sed octaua est nobilissima cum sit plena stellis: nona vero et decima stellis careret: ergo ipsa est suprema.

Item Omnis sphaera facta est ut moueat stellam sibi insitam. ille enim est finis eius / ut scilicet stella in haec inferiora influat: sed supra octauam sphaeram nulla est stella ergo neque sphaera.

Octauo arguitur. Quod Sol sit in secundo celo quia nisi sic sequeretur quod posset a mercurio et venere eclipsari: quod tamen nunquam visum est.

Nono arguitur. Quod Stelle fixe non absoluant totum zodiacum primi mobilis. ut ponunt moderni et per consequens quod non sit ponendus motus augurii alius a motu titubationis. quia sequeretur quod aliquando polus boreus lateret nos quando scilicet esset in capricorno.

Ad primum dicendum quod omnia praedictarum conditionalium sunt accipienda loco propositionum de possibili. Secundo dicitur quod omnes ille conclusiones patent ad sensum. ideo non est usus philosophus circa eas forti argumentatione. vnde hic T. c. 66. dicit topica solutione se soluere questiones difficiles.

Ad aliud dicit alexander. quod licet cessante motu celi esset generatio et corruptio non tamen ordinata ut scilicet nunc ex calidis generentur frigida nunc e contrario. Talis enim ordo est per virtutem celi sed contingeret: sicut Heraclitus posuit quod quandoque omnia fierent ignis.

Sed melius dicitur secundum simplicium. quod omnis motus inferiorum cessante motu celi cessaret. quia virtutes corporum inferiorum sunt sicut materiales et instrumentales respectu celi et ideo non mouent nisi motu.

Ad aliud dicit commentator: quod Motus celi prima intentione non est propter generationem et corruptionem inferiorum. vnde motores mouent principaliter ad conseruandam similitudinem ad primum principium que est causalitas. Sed secundario mouent propter generationem quia scilicet non haberent causalitatem respectu inferiorum nisi mouerent ad generationem et corruptionem.

Ad secundum dicitur quod sufficit illud quod circulariter mouetur esse in loco per accidens. ut dicitur

4. phisicorum Text. comment. 43. ratione scilicet partium.

Ad aliud dicit Sanctus Thomas. 2. d. 2. quod non oportet quod illud quod sine motu bonitatem diuinam participat. sit corpus.

Ad tertium dicitur quod sursum et deorsum sumuntur in celo secundum virtutem motoris et non secundum partes mobilis ut dictum est arti. precedenti.

Ad aliud dicitur quod isti diuersi effectus sunt a celo mouili. sed virtus intelligentie est maior in oriente quam in occidente. Et ideo in partibus propinquiouibus orienti alioqua generantur que non generantur in partibus remotioribus eiusdem latitudinis quia influenza recepta in oriente debilitatur per remotionem et distantiam ab eo.

Ad aliud negatur consequentia. quia non dicimus celum empireum causare generationem et corruptionem sed permanentiam.

Sed Contra. Ergo ea que generantur in vno loco et non in alio eiusdem latitudinis non debent reduci ad celum empireum.

Dicendum quod Celum empireum per se non potest esse causa generationis sed bene cum motu ceterorum orbium.

An aliud de S. T. dicendum sicut dicit quoli. 6. arti. 19 quod aliquando visum est ei celum empireum non influere in haec inferiora in. 2. d. 2. q. 2. ar. 3. Sed post diligentem considerationem in. 1. q. 66. ar. 2. Et quo. 6. tenet celum empireum influere in haec inferiora.

Secundo dicitur quod celum empireum non influit influenza cognita ratione naturali: sed bene occultata.

Tertio dicitur sicut dicit. S. T. de potentia. q. 5. ar. 8. quod Corpus duplicem habet actionem: vnam secundum proprietatem corporis. ut scilicet agat per motum. Aliam autem hanc secundum quod attingit ad ordinem substantiarum separatarum: sicut nature inferiores consueuerunt aliquid participare de natura superiori sicut aliqua animalia participat aliquam similitudinem prudentie. que est propria homini.

Et hoc modo cessante motu celi sol adhuc illuminabit aerem et celum empireum sine motu influit pro quantum aliquo modo attingit ordinem substantiarum separatarum. ut dicit Sanctus Thomas quolibeto sexto.

Ad quartum dicitur quod vnus est naturalis et alter preter naturam sed non violentus sicut neque motus circulans ignis in sua regione.

Ad aliud dicitur quod vnus est fortior: et negatur consequentia. quia illi motus non sunt repugnantes.

Ad aliud dicitur quod simpliciter quies est nobilior motu. Et negatur consequentia. quia per quietem non possit celum habere suam actionem et consequi suum finem. et ideo necesse est ipsum moueri.

Ad quintum dicitur quod illi motus sunt a pluribus intelligentiis sed illa que mouet motu preter naturam non est in illo orbe. sed in superiori cui scilicet conuenit ille motus primo. secundum naturam.

Ad aliud dicitur quod idem potest moueri ad diuersa loca et esse in diuersis locis. quorum vnus est communis et alter proprius.

Ad sextum dicitur quod licet per opinionem alpetragii saluari posset generatio non saluarentur tamen ea que in celo apparent. ut probatum est.

Secundi de celo & mundo

Ad aliud dicitur: q̄ per secundum motum: possunt multis modis variari aspectus & influentie: que per vnum diuersificari non possunt.

Ad septimū dicitur q̄ Nona & decima spheræ sūt nobiliores octaua: quia propinquiores primo enti. Et licet pars stellata sit nobilioz parte non stellata eiusdem orbis: non tamen alterius. Ad aliud dicitur: q̄ licet finis orbis sit mouere stellam: non tamen sibi infiram. Nona autem spheræ & decima mouent omnes stellas: sūt ordinate ad earum motum: vt dicit. S. T. hic super T. c. 68.

Ad octauum dicit Desfalach, in libro de causis orbū: q̄ Venus & Mercurius cū sunt cū solei vno gradu secundum longitudinē: sunt longiores q̄ esse possint secundū latitudinē. Sed hoc est falsum: quia nō nunq̄ in cōiunctione solis & veneris Venus nullā habet latitudinē: nisi forte duoz̄ minorum: Mercurius vero quandoq̄ quinq̄: quandoq̄ decē: nōnūq̄ duo decim minorū solum: in coitu solis latitudinē obtinet. Ideo dicitur primo a quibusdā: q̄ Venus & Mercurius non sunt corpora opaca: sed perspicua.

Secundo dicitur: q̄ vmbra que ab eis causat: cū sit conoidalis / non pertingit vsq̄ ad terram: Mercurij quidē propter paruitatē: veneris vero ppter solis ppinquitatem. Quanto enim spaciū minus / ppinquius est luminoso: tanto breuiorē causat vmbra (vt demonstrant perspectiui) vnde cum terra indistātia qua est ad solem / non possit causare vmbra: que pertranseat celū lune: multo minus ven⁹: que est minor terra: & soli propinquior: causabit vmbra que pertingat ad terrā. Tertio dicitur: q̄ si quis artificiosē hora coniunctionis horum planetarum cum sole: corpus solis possit intueri: puncturam aliquaz̄ nigrā in corpore solis notare posset.

Ad nonum: negatur consequentia. sicut neq̄ polus orbis solaris: quia allukaba que est stella polaris: nō ponitur sub eclipticā primi mobilis. Ideo nō est necesse q̄ possit nos latere / per illum motū: sicut nec occidit nobis / per motū primi mobilis. Locus autem stelle sub zodiaco / assignatur per lineam transeuntem per vtrumq̄ polum primi mobilis: & centrū stelle: vnde punctus intersectionis quam facit illa linea / in zodiaco primi mobilis: est locus stelle secundum longitudinem.

Ad argumentum capitale dicitur: q̄ licet Celum sine motu possit causare lumen in inferioribus: tamē illud lumen non habet virtutem transmutandi inferiora: nisi sit cum motu. vnde post iudicium: licet sol & stelle illuminent inferiora nulle tamen erunt generationes & corruptiones.

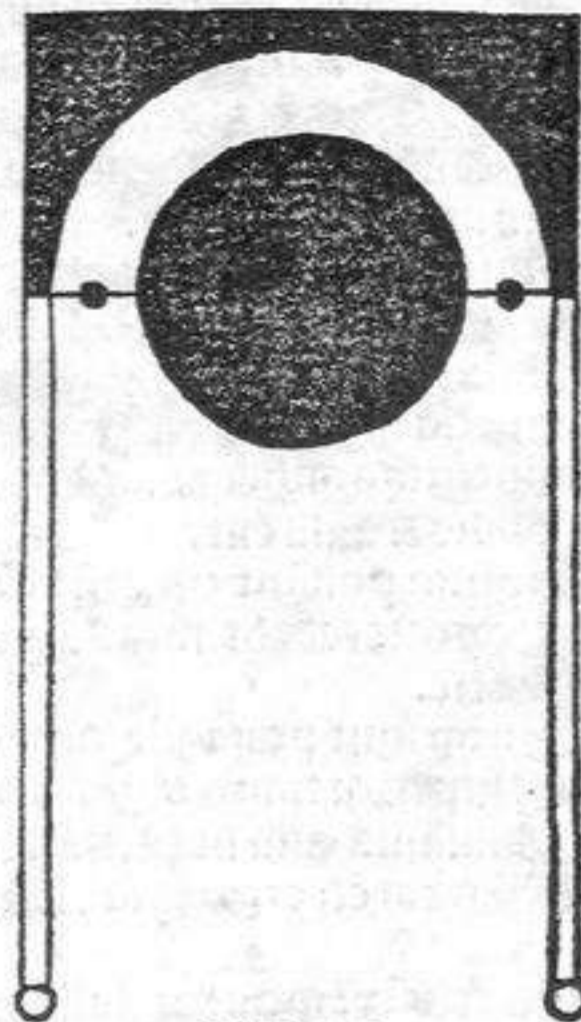
Ad quartum sic proceditur Videtur q̄ Celum non sit spherice figure: q̄ Spherica figura est omnium figurarum hysoperimetrarum minima: secundum archimedes lib. de hysoperimetris: ergo non competit celo consequentia patet: quia celum oportet esse maxime capacitatis.

Sed contra est philosophus. T. c. 22.

Respondeo dicendum q̄ Spheræ diffinitur ab aristotele. 7. metha. T. cō. 27. q̄ est figura ex medio equalis. Sed a geometris describitur q̄ est corpus rotunditate perfectum: cuius omnes diametri sūt equalis. Diameter autem est linea recta transiens per medium cuiuscunq̄ figure: terminata ad extre-

mitates eius. Et dicitur a dua quod est duo et metros mensura: quia diuidit figuram in duas partes equalis. Ab euclide autem diffinitur: q̄ est transitus circumferentie dimidij circuli: q̄ fixa diametro eousq̄ circumducitur quousq̄ ad locum suum redeat.

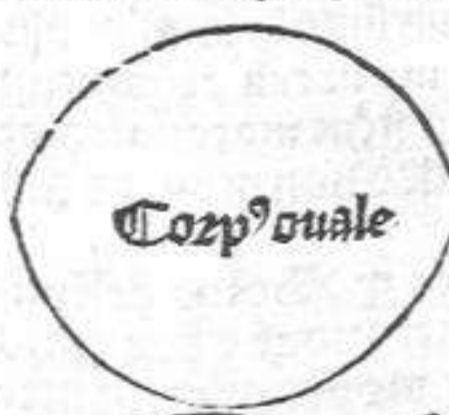
Circūferentia / siue perimenter / vel periferia / dicitur linea vel linee figuram terminantes. In figuris planis. Sed in figuris solidis / siue corporis / Superficies vna / vel plures / terminans figuram solidam: dicitur circumferentia. Hec autem diffinitio / secundum quosdam / docet artificialem constituere spheram. Si enim i leui calibe aut ferro sumpto circino supra quācunq̄ lineaz̄ / semicirculus educatur: qui ab arcu ad diametrum vsq̄ ex cauetur & ad circumferentiā exacuatur: vt ex ea parte ad secundū fiat aptus: exurget ins-

Spheræ

strumentum tormandis spheris (non minus q̄ circulus) aptissimū. Sed quia mathematicus abstrahit a motu: & materia (sensibili) vdeo videtur euclides solum de motu ymaginario intellexisse: sicut intelligunt mathematici ex fluxu puncti describi lineā Theodosius vero diffinit spheram q̄ est solidum vnica superficie contentum: in cuius medio pūctus est: a quo omnes linee ad periferiā ducte / sunt equalis. Pūctus autem ille: centrum spheræ dicitur. Differt autē hec diffinitio a descriptione euclidis: quia illa diffinit spheram quo ad fieri: sed hec est de spheræ quo ad suum factum esse.

Notandum secundo: q̄ differentia est inter spheram pprie dictam: & orbem: quia spheræ vnica habet superficiē scz̄ cōuerā: vt patet ex diffinitionib⁹ datis ab euclide: & theodosio. Orbis autem duabus terminatur superficiebus: cōuera scz̄ exteriorē: & concava interiorē. Spheræ tamen generaliter p omni corpore perfecte rotundo capitur. siue cōcauā hēat superficiem: siue non. Ex quo p̄: q̄ iter elementa sola terra pprie spheræ dī. Reliqua autē elementa: & celi: orbis pprie sūt: q̄ alienis & nō pprijs dimēsiōib⁹ replēt. Stelle etiā pprie spheræ dicuntur.

Notandū tertio q̄ Periferia circuli diuidit: vel in duo equalis: q̄ q̄libet semicircul⁹ dī: aut in duo inēq̄lia: q̄ vnū portio semicirculo maior. Aliud portio semicirculo minor / dicitur: vnde q̄ admodum ex motu semicirculi / secundū ymaginationē / spheræ cāf sic ex trāsitu portiois minoris / corp⁹ ouale. Et ex trāsitu portiois semicirculoma iouis corp⁹ lētulare. Si queratur quis fuerit primus spheræ iuentor. Respondetur scdm̄ p̄li. in 2. nālis historie c. 8. q̄ Atlas

libie filius: quē z celuz sustinere fabulatur poete. Sz in hoc sibi ipsi refragari videtur. Nam in .7. capi. 56. Astrologiam dicit atlantem inuenisse. Speram vero in ea milesius anaximander. Sed secundum ciceronez li. 1. tuscul. Archimedes siracusanus repertor extitit. Neq; tamen primus archimedes: sed ante archimedis tempus: apud megaras megarensis euclides spheram adinuenerat: diogenes autem museo ascribit. Circinum vero perdidit dedalios z ferram inuenit. vnde ouidius. viii. methamorphoseos. Serre (inquit) reperit vsu. Primus: z ex vno duo ferrea brachia nodo iunxit: vt equali spacio distantibus illis: altera pars staret: pars altera duceret orbem.

¶ Notandum preterea: q; figurarum quedam sunt plane: quedam solide / siue corporee. planas: quidem terminant linee. Solidas vero superficies. figurarū autem solidarum quedam est rotunda. Alia autem conica / siue angularis. Item rotundarum quedam est regularis / siue perfecte rotunda: scilicet sphaera: q̄dam irregularis / vt oualis: aut lenticularis. Planarum etiam quedam est circularis / quam philosophus 5. metha. T. c. 19. vocat agonam. i. sine angulo. Alia rectilinea / z polygonia. i. plurium angulorum. Item figurarum: quedam sunt yso-perimetre: quedam vero non. yso-perimetre figure sunt, quarum perimetri sūt equales. Dicitur autem perimetre / a peri quod ē circum / z metros mensura: quasi figuram mensurans / arcus circa: yso. autem idem est q; equale.

¶ Conclusio prima.

¶ Inter planas figuras circularis est prior: z inter solidas sphaera. Prima pars patet: quia linea circularis est prior: linea recta: ergo z figura circularis rectilinea antecedens patet: quia perfectum est prius imperfecto: sed linea circularis est perfecta: non autem recta: igitur: minor patet: quia perfectum est cui nichil deest: z quod nō potest additionem suscipere: huiusmodi autem est linea circularis. Recta autem linea potest additionem suscipere: igitur.

¶ Secundo: vnum prius est multitudie: sed circularis figura vna linea continetur: rectilinea autem pluribus. Est enim quintum principium euclidis in geometria: duas rectas lineas superficiem claudere nullam: ergo ipsa est prior.

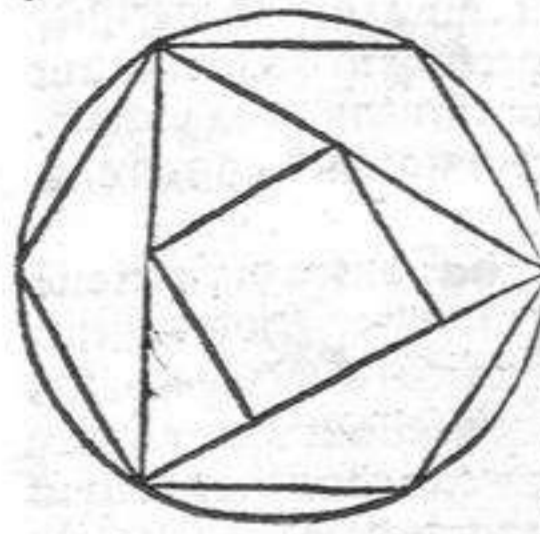
¶ Secunda pars patet: quia sicut se habet circulus in planis / ita sphaera in solidis. vnde sicut circulus vnica linea continetur ita sphaera vnica superficie: sed circulus est prima figurarum planarum: ergo z sphaera solidarum.

¶ Secundo arguitur: auctoritate platonicozum: q; dicebant corpora ex superficiebus generari: ipsi enim solam spheram non resoluebāt in plures partes sphericas. Ex quo patet: q; de intentione eorum fuit sphericam figuram esse primam. Pythagorici etiam circulo vnitatem tribuebant: triangulo autem dualitatem: quia habet in valore duos angulos rectos: vnitatem autem est prior: dualitate: ergo figura circularis est prima figura.

¶ Conclusio responsiua.

¶ Licet non sit demonstrabile: concauum infimi celi esse spherice figure: necesse est tamē omnes alias celorum superficies: siue concauas / siue conueras / esse sphericas. Prima pars patet: quia dato q; concauum celi lune sit angulare: non impeditur motus circularis: neq; propterea datur vacuum. Ex quo ignis qui est illi immediatus / potest rarefieri z con-

densari: igitur. ¶ Secunda pars patet: quia figura spherica est prima: ergo debetur primo corpori quod est celum. ¶ Item corpori simplicissimo debetur figura simplicissima: cuiusmodi est spherica.

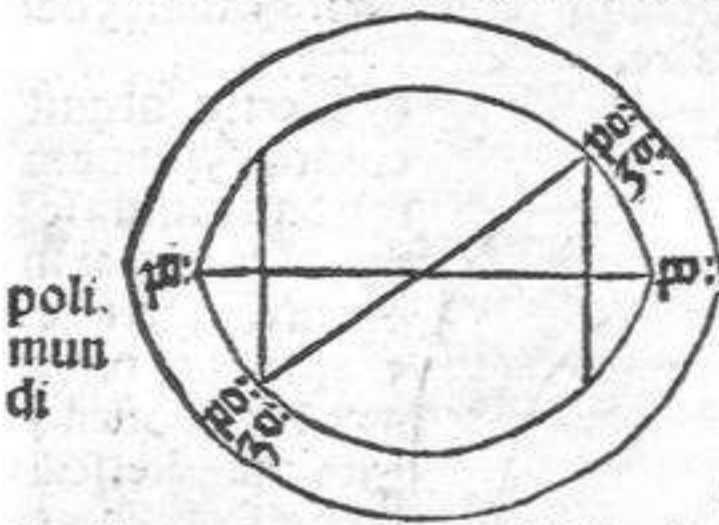

¶ Secundo si celum esset angularis figure / quo ad conueram superficiem: vel concauam: tunc daretur vacuum: quando scilicet pars angularis / per motum remoueretur.

¶ Tertio minimuz in vno quoq; genere est mensura alioruz: minimus autē motus est velocissimus: ergo

motus celi est velocissimus: z minimus: ergo debet sibi figura / ad velocitatem motus aptissima. illa autem est spherica. Phila enim faciliter per terram mouetur ad omnem differentiam positionis: nō autem corpus triangulare / aut quadratum.

¶ Quarto figura oualis / aut lenticularis / quis videre fatis celo pueniēs / si vnico motu moueret non tamen potest conuenire si moueatur diuersis motib; quin necesse sit celuz / aut rarefieri / aut rumpi / aut dari vacuum / z corporum penetrationem: que omnia ē 4. phisi. z. i. huius / ostensa sunt impossibilia vnde dicit auerroyz com. 27. q; talis debz esse figura celi / vt

vbicunq; ponerēt poli: celum posset moueri: quod non potest eē: si sit oualis / aut lenticularis figure.

¶ Quinto arguit auctor sphaere: q; mundus iste corporeus factus est ad simi-

litudinem mundi archetipi. i. principalis / z exemplaris / qui est deus omnipotens archos enim idem est q; principalis: tipus autem similitudo: sed deus caret principio / z fine: ergo ad imitationem eius mundus iste debuit sortiri figuram: que z fine careat: z principio: cuiusmodi est spherica. vnde z mater ecclesia / sacramentalem hostiam rotundam conficit: vt eius q; sub illa continetur: infinitatem / z perfectionem nobis demonstrat. Trimegistus etiam mercurius diffinit deum: q; est circulus cuius centrum est vbicunq; et circumferentia nusq;.

¶ Sexto. Quia cum celum omnia contineat: debetur sibi figura capacissima: z maxima: sed spherica ē huiusmodi. Igitur. minor patet: quia omnium polygonorum yso-perimetrozum / quod plium est angulorum maius est. Circulus autem per totum est angulus: vt dicitur hic. Ter. com. 33. Est enim perimetre circuli curuatus in omnibus punctis: nec est in eo aliud quid rectum: ergo figura circularis spherica / est omnium yso-perimetrozum maxima. Ex quo patet: q; ipsa est capacissima. Cum enim ideo figura pluriū angulorum sit capacio: quia perimetre eius in pluribus locis recedit a medio: figura circularis erit capacissima: quia eius perimetre: in omnibus locis recedit a medio: q̄tum est possibile. Et hoc ad experientiam patet. Si quis enim ceram quadrangulariter dispositam / aqua impleat. z eandem sine linearum augmento circulariter disponat. experietur eam sic dispositā

Secundi de celo & mundo

us aque continere: q̄ prius.

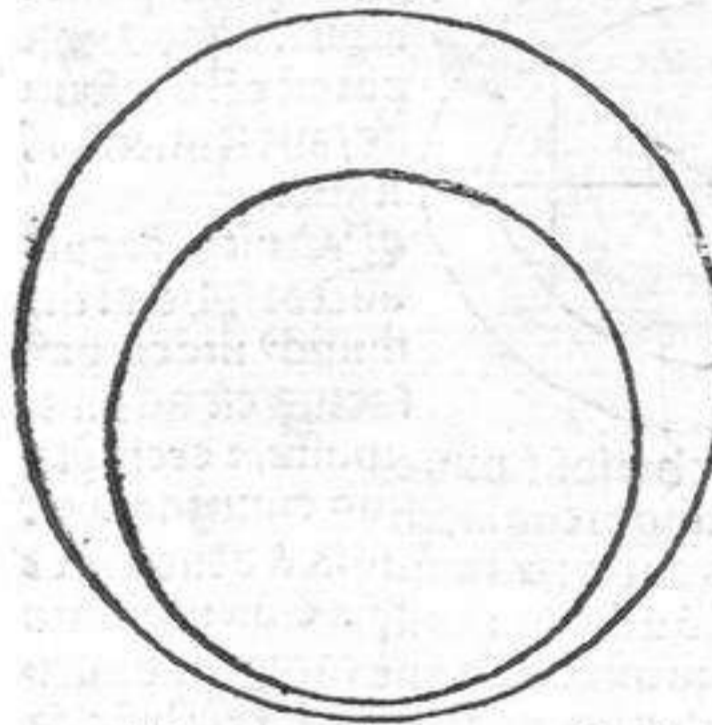
Septimo arguit alhazgas differentia secunda: quia si celum esset planum, aliqua pars celi esset nobis propinquior alia, lateralis scilicet angulari, sed hoc est falsum, igitur minor patet, quia tunc in meridie deberet nobis sol maior appere, q̄ in occidente aut oriente, quia que propinquiora sunt, maiora videntur, patet autem ad sensum solem maiorem apparere, in oriente q̄ austro.

Contra hec arguitur primo, Contra diffinitionem spheræ datam ab euclide: quia si spheræ est transitus r̄c, q̄ equales transitus sūt equales spheræ: vel describūt equales spheræ: sed hoc est falsum: igitur minor patet: quia stat q̄ duo semicirculi equaliter corpus describant: aut transeant: et tamen erunt inequales: puta vnus duplus ad alium: igitur.

Item spera est ens permanens: ergo non est transitus r̄c. **I**tem arguitur contra diffinitionem theodosij: ignis est spherice figure: et tamen nō est solidū corpus: quia non firmum: igitur.

Secundo arguitur q̄ Celum non sit sphericū: q̄a orbis eccentrici nō sunt spherici, cum non omnes linee ducte a centro ad vtranq̄ circumferentiam sint equales.

Item dato q̄ primum mobile quo ad superficies conuexam sit ovalis figure, nullum sequitur inconueniens. **I**tem arguitur contra quintam rationem conclusionis, quia per eam probaretur homines debere esse figure spherice.

Tertio arguitur contra septimam rationem, quia sol apparet maior in oriente q̄ meridie, et tamē plus distat a nobis in oriente q̄ in meridie, scilicet per semidiametrum terre igitur.

Ad primum d̄ q̄ transitus dupliciter possūt dici equales. **P**rimo quia i

equali tempore suas complent reuolutiones, et sic negatur consequentia. Alio modo dicuntur equales q̄ tum ad spacium descriptum, et sic equales transitus equales spheræ describunt.

Ad aliud dicitur q̄ illa diffinitio ē causalis, vnde sic est intelligenda. Spheræ est transitus, i. ymaginatur cārē ex transitu r̄c, v̄l est id qd̄ causatur ex tali transitu. **A**d aliud dicitur q̄ solidum aliquādo tantū valet sicut firmum seu fixum, et sic non capitur hic.

Alio modo dicitur solidum quod est trina dimensionatum non concuum, sed per totū plenum sine repletionē corporis alterius speciei, et sic capit theodosius. **E**x quo patet q̄ licet aer aqua ignis et celi non sint proprie spheræ sed orbis, totus tamen mundus spheræ proprie dici potest, quia terra que illa finaliter replet, pertinet ad mundum et est pars eius.

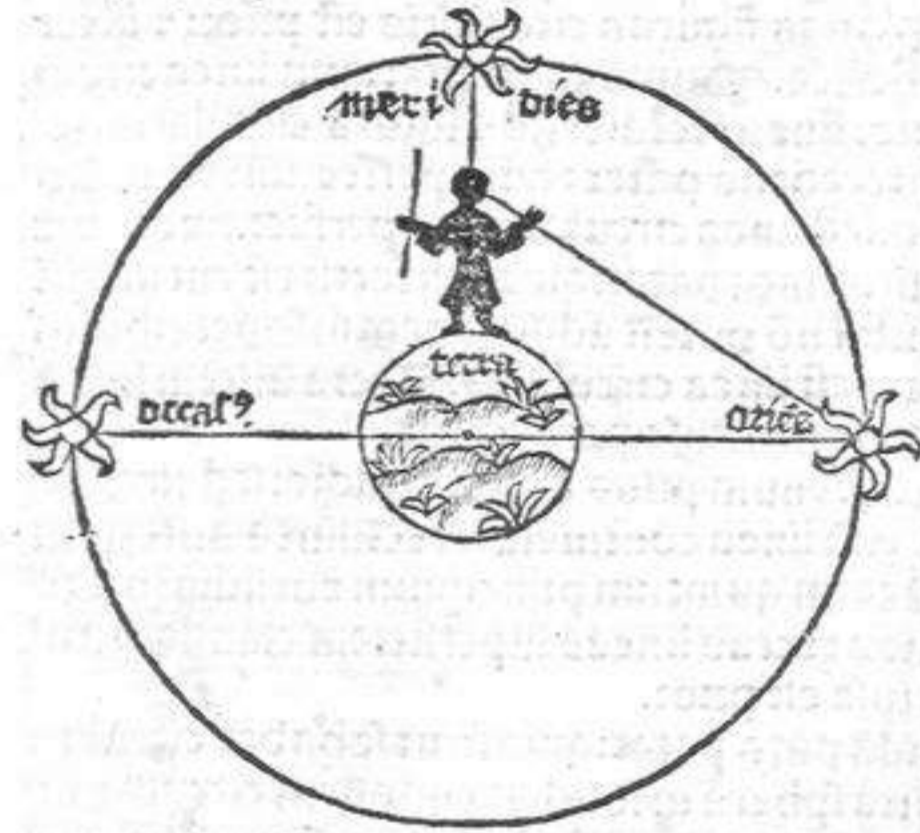
Ad secundum dicitur q̄ quelibet superficies eccentrica est spherica, licet a nullo puncto ad quālibet superficiem, possint omnes linee recte ducte esse equales. **A**d aliud dicitur q̄ licet non possint demonstrari superficiem conuexam primi mobilis esse spherica

rationabile tamen est propter rationes adductas, et idem dicatur de concavo orbis lune.

Ad aliud dicitur q̄ non est simile de toto vniuerso, et vnica creatura, vniuersum enim omnes creaturarum particularium perfectiōes includit, ideo magis debet imitari diuinam perfectionem in figura q̄ quecunq̄ partialis, creatura.

Secundo dicitur q̄ licet non que libet istarum rationum sufficiat, omnes tamen simul sumpte sufficiunt.

Ad tertium dicitur q̄ ratio alhazgani vt stat p̄ ui est momenti, vnde quidam mutant verba eius in hunc modum. Si celum esset lateratum, sol vel alius planeta vno tempore āni appareret notabiliter maior q̄ alio tempore, consequens est contra sensum, et consequentia patet, quia cum moueatur sub zodiaco quandoq̄ esset in parte angulari, et quando in laterali, et per consequens quandoq̄ propinquior, quandoq̄ remotior etiam notabiliter, proportio enim diametri ad costas, est maior q̄ sexquitercia, et per cōsequens stella in angulo existens, plus recederet q̄ per tertiam partem totius distantie, que est a terra ad costas, s̄ id quod est notabiliter propinquius aut remotius, notabiliter maius aut minus apparet, ergo. **E**t tūc ad argumentum dico q̄ licet sol in oriente plus distet ab oculo p̄ semidiametrum terre q̄ in meridie illa tamen distantia est imperceptibilis, quia tra ad celum comparata est sicut punctus vt dicitur questione sequenti articulo quarto.

Mo-
tandum
tamē q̄,
vt dicitur,
I. ar. q. se-
quenti.
Sol p̄
appropin-
quat
terre, q̄
est in op-
posito
augis
sc̄z in ca-
p̄ como,
q̄ quan-
do est in

auge. **E**t ideo diameter solis visualis (secūdu astro nomos) in opposito augis est maior, q̄ in quocunq̄ alio loco sole existente, sed hec diuersitas nō nisi a sapientibus notatur.

Si querat̄. Cum sol sit nobis propinquior i austro q̄ oriente, quare maior apparet in oriente q̄ meridie. **D**icendum q̄ radius procedens a re visibili, cum occurrat diaphano densiori, medius illud quia densus nititur illum radium reflectere, nec tamen omnino reflectit, nec omnino directe incedere permittit, ideo fit q̄ talis radius frangitur. Cum enim corpus est in medio vniiformi, radij eius directe procedunt vsq̄ ad occursum medij densioris, vbi propter resistentiam radij laterales incipiunt accedere ad radium centram, qui dicitur perpendicularis, v̄l cathecus, et ita recedunt ab proflu recto, et franguntur vt dicit cantuaricus, propositione. 15. et 16. primi sue perspective, et in secunda tertij vbi igit radij congregati p̄ illud medius directe incedunt vsq̄ quo obuiet medio rario: vbi

propter minorem resistantiam incipiunt dilatari quia de natura lucis est se diffundere per medium: nisi impediatur et sic radij laterales incipiunt dispergi et a radio perpendiculari abscedere et frangi. Et qua diuersitate contingit res quandoque minores quandoque maiores apparere quandoque propinquiores quandoque remotiores. Itz enim per radium fractum visam necesse est extra locum suum apparere vt dicitur in. 5. tertij. Et in sexta eiusdem dicitur rem parti in medio densiore partem in rariora existentem apparere fractam vt patz de baculo pro media parte in aqua et per alia parte in aere vnde si oculus sit in medio densiori q̄ sit medium cui occurrit radius inter rem et oculum tunc apparebit res distantior q̄ sit quia radij ad perpendicularem fracti minorem in oculo causant angulum q̄ si recte iecerent. Si vero oculus sit in medio rariori tunc radij illi medio occurrentes franguntur a perpendiculari et ideo maiorem causant angulum q̄ si recte procederent et per consequens faciunt rem apparere propinquiora et maiora q̄ si per medium vniforme videretur. vnde flante austro qui est humidus et grossus res maiores apparent q̄ flante borea qui est siccus et subtilis vt vult aristoteles.

¶ Notandum tamen q̄ licet vniuersaliter res appareat maior quando videtur per radium fractum a perpendiculari non tamē semper apparet propinquior vnde secundum cantuariens. 65. primi. distantia orizontis maior apparet q̄ alterius partis hemispherij sicut realiter ita est: ista tamen maioritas distantie non est propter excessum visui notabilem sed propter iudicium quod sit ex relatione ad corpora in media. Nam q̄ corpora videmus inter nos et orizontem q̄ inter nos et meridiem aut aliam celi partem et propter hoc iudicamus distantiam orizontis esse maiorem etiam si secundum rei veritatem esset minor inde etiam prouenit q̄ cum inter plura cacumina montium nichil videmus mediare iudicamus illos esse valde propinquos.

¶ Ex his patet ratio q̄ res sol apparet maior in oriente vel occidente q̄ in meridie vapores enim qui sunt inter solem et aspectum nrm̄ circa terram disgregant radios visuales ita q̄ representant rem maiorem q̄ si videretur per medium vniforme sicut. patet de denario proiecto in aqua qui videtur maior q̄ sit in rei veritate propter radioum quando ad medium rarij us perueniunt disgregationem.

¶ Secundo patet. Aliquas res per radium fractum videri que per directum videri non possent vt dicit. septima tertij. et experimento potest probari. Si q̄s enim denario in vitro posito tam diu retrocedat donec denarium ob directorum radioum defectu non videat si tunc aqua limpida superinfundatur denarium videbit licet etiam longius abscesserit.

¶ Ex quo tertio patet solem ac stellas nonnunquam videri ipsis adhuc sub orizonte existentibus propter. s. radioum a vaporibus refractionem vnde cum sol citius solito mane apparet signum est pluuie future.

¶ Quarto sequitur omnia astra tempore sereno in meridie vel eo circa existentia minora apparere q̄ si per medium vniforme viderentur quia oculus noster est in medio densiore inter omnia media que sunt in nos et ipsa.

¶ Ad argumentum capitale dicitur q̄ figura spherica est minima q̄tum ad occupationem quacumque enim figura data p̄soperimetro circulo siue spherice ma-

ior erit eius diameter q̄ spherice vt ex demonstrationibus ad quadraturam circuli a liarolo bouillo adductis facile est coniectare tñ est maxima q̄tum ad capacitatem.

¶ Quintum sic proceditur. Videtur q̄ non omnia astra lumen suum recipiant a sole quia planetis attribuitur proprii colores secundum lumen suum ergo habent proprium lumen. ¶ Sed contra est auctoritas omnium philosophorum.

¶ Respondeo dicendum q̄. Idic consequenter. 2. vcz. ca. 41. philosophus incipit determinare de natura stellarum. Pro quo ponit tales propositionem rationabile est q̄ stelle pertineant ad naturam spherice in qua situantur. Probatur primo. Quia illa sunt eiusdem nature que habent eundem motum naturalem sed celum et astra sunt huiusmodi igitur. minor pars quia astra circunvoluntur sicut et celum.

¶ Item antiqui dixerunt astra esse de natura ignis quia celum secundum eos erat de natura ignis ergo secundum opinionem eorum astra sunt de natura celi.

¶ Notandum preterea q̄ Averroys hic. 2. c. 49. et 59. dixit. Omnes stellas esse eiusdem speciei induitua/reprobando auicennam. Et ratio sua est quia si astra essent diuerse species et conuenirent in genere tunc essent composita ex genere et differentia et per consequens generabilia et corruptibilia.

¶ Contra hanc opinionem arguit San. Tho. hic super Tex. com. 59. quia si essent eiusdem speciei haberent easdem operationes in specie et eosdem effectus sicut patet in omnibus rebus naturalibus eiusdem speciei sed hoc est falsum igitur minor patet ex pto. in primo quadripartiti vbi ponit naturas planetarum et stellarum fixarum totaliter diuersas et quodammodo contrarias.

¶ Secundo motus celestium corporum sunt naturales ergo si omnia corpora celestia sunt eiusdem speciei habebunt vniformes motus sed hoc est falsum vt patet de planetis ad inuicem et per comparisonem ad stellas fixas.

¶ Tertio secundum aristotelem. i. huius Tex. com. men. 94. vniuersum est perfectum et est ingenerabile quia constat ex tota sua materia ideo non possunt esse plures mundi ergo si celum lune siue luna non constat ex tota sua materia est generabilis. Generatio enim et indiuiduorum multitudo prouenit vt dicit philosophus ibidem aut quia vnum indiuiduum non potest semper durare aut quia non suscipit perfectam operationem sue speciei: siue quia forma eius non faciat materiam: quorum nullum celo aut stellis conuenit.

¶ Quarto motus orbium specie differunt: ergo et ipsi orbis: patet consequentia quia si essent eiusdem speciei vnus motor secundum speciem/sufficeret.

¶ Item corpora celestia sunt essentialiter subordinata: indiuidua autem eiusdem speciei non essentialiter subordinantur.

¶ Dicendum est ergo corpora celestia esse vnus nature secundum genus: diuersarum autem naturarum secundum speciem: figura autem spherica sequitur naturam generis: sicut et motus circularis. Ex quo patet q̄ si stelle fixe differant inter se specie: non sunt continue celo/ sed solum contigue: alias specie distincta per se continuarentur: cum nichil sit ponendum in celo euenire a casu.

Secundi de celo & mundo

Patet etiam rationem auerrois esse ridiculosas ut dicit Sanctus Thomas quod scilicet corpora celestia haberent materiam: illud enim multo magis sequitur ex sua positione. Quia multiplicatio individuorum in vna specie est per diuisionem materie.

Item in angelis sunt genera et species tam enim in eis non est materia. Tum etiam quia non omne habens materiam est generabile ut probatum est in primo huius quest. 2. arti. 1.

Notandum preterea quod opinio antiquorum philosophorum fuit astra esse de natura ignis et per consequens eiusdem nature cum inferioribus ut prolixius recitat philosophus. 1. metheo. Quis etiam opinionis dicitur albumasar et post eum Joannes picus ptolemeum fuisse. Dicit enim in prima quadripartitulum nam humidam quia humidus vapor a terra ad eam reliquis astris terre proximior ascendit. Et eadem ratione saturnum aridum quia ab his vaporibus magis elongetur eundem vero et frigidum quia sit procul a calore solis. iouem autem tepatum quod iter gelidum saturnum et feruidum martem medius collocatur: sed ad hoc respondet haly auerrodan commentator ptolemei ubi soluit rationem albumasaris. Dicit enim albumasar. Quomodo potest fumositatis humida ad lunam ascendere cum fumositatis ascendere nequeat ultra. 16. stadia secundum quod stadium est spacium quadringentorum cubitorum et sic. 16. stadia faciunt. 2. miliaria et decimam ac tertiam decimam vnius miliaris fere. Hanc inquam rationem deridet haly dicens ptolemeum nolle ut versus ad lunam fumositates ascendant sed quod ascensus fumositatis humide qui est versus lunam docet nos quod trahit humores terre et aliorum corporum sicut adamas trahit ferrum: neque opinatus est ptolemeus astra esse calida aut humida vel frigida aut sicca nisi secundum operationem et virtutem.

Notandum preterea secundum Sanctum Thome. 2. di. 13. arti. 3. Differentia est inter lucem lumen radium et splendorem. Lux enim dicitur secundum quod est in aliquo corpore lucido in actu. a quo alia illuminantur ut in sole. Lumen autem dicitur secundum quod est receptum in corpore diaphano illuminato ut in aere. radius autem dicitur illuminatio secundum rectam lineam ad corpus lucidum. Et ideo ubicumque est radius ubi est lumen sed non conuertitur. Contingit enim lumen esse in domo ex reflexione radiorum solis quibus non ex directa oppositione propter aliquod corpus interiacens. splendor autem est ex reflexione radij ad aliquod corpus tersum et politum sicut ad argentum aut ad aquam vel aliquid huiusmodi ex qua reflexione radij projiciuntur. Et his facile est videre quomodo aliqua corpora sunt lucida aliqua opaca et alia diaphana. illa enim corpora que habent lumen ex sua natura formalia. sunt maxime lucida actu sicut sol. Que vero sunt propinqua his receptiva luminis sunt diaphana ut aer et aqua. Que vero neque habent lumen ex sui natura neque sunt luminis intra se receptiva sed sunt maxime materialia sicut terra dicuntur opaca. Et si sint tersa et polita ut radios reflectere possint dicuntur splendida sicut es et argentum.

Insuper aduerte quod ad hoc quod corpus luceat oportet quod habeat in se lumen compactum et sit corpus densum et unitum et propter hoc aer illuminatus non lucet propter raritatem. similiter partes celi alie a stellis et planetis non lucent eo quod sunt diaphane et ideo est quod visu non percipiuntur ut dicit Sanctus Thomas hic su-

per Tex. com. 51. Et potest orobari quia licet ignis est propria sphaera habeat lucem ex propria natura nullum minetur a sole ut dicit Sanctus Thomas. 2. de aere super Tex. com. 70. tamen lux eius non apparet nobis nisi in natura aliena propter subtilitatem. idem ponit opus. 51. unde cum partes celi non stellate sint rariores igne multo minus videbuntur.

Item stelle de die non videntur propter solis presentiam ergo multe minus celum cum sit multo rarius et minus lumen causet in medio.

Item nulla res potest videri nisi medium per quod videtur sit magis diaphanum et rarius ea per. 52. prime spec. aer autem est densior parte celi non stellata igitur videtur per aerem maior patet de existente in aqua qua qui non videt alias partes aque quas tamen in aere videret.

Conclusio responsiva.

Omnia astra lumen suum recipiunt a sole. Probatur quia. Primum in vno quoque genere est causa omnium que sunt illius generis sed in genere lucidorum sol est primum igitur. minor patet quia quod in ordine plurium est magis tale primo et per se est tale sed sol inter omnia astra est magis lucidus. Tum propter eius magnitudinem quia crescente magnitudine crescit virtus. Tum propter spissitudinem et densitatem ideo habet lumen multum intensum et unitum. Tum propter actiuitatem: lumen enim suum est maxime actiuum et penetratiuum alterando inferiora. unde cum dominetur igni qui est maxime calidus oportet ipsum esse summe lucidum quia lux est causa caloris.

Secundo luna a sole lumen suum recipit dicitur enim luna quasi luce nitens aliena. ergo et quolibet alia stella antecedens patet ex augmento et decremento et eclipsi eius. Consequentia probatur sic enim arguit philosophus hic Tex. com. 59. Luna est spherica: ergo et cetera astra.

Tertio arguitur auctoritate Dionysij. 4. cap. de diuinis nominibus quem adducit Sanctus Thome. 2. dist. 15. q. 1. ar. 1. 4. dicentem a sole illuminari omnia corpora et superiora et inferiora et non tantum lunam unde et secundus philosophus adriano sciscitanti quid esset sol scripto respondit Solem esse celi oculum caloris circuitum splendorem siue occasu diei ornatum horarum distributorem. Haly vero abeuragel dicit quod sol est lumen et candela celi. gubernator mundi factor temporum per eum fiunt planete orientales et occidentales Et per eum fiunt apparentes et occulti. per eum mouetur omnis res se mouens. per eum nascitur omnis res nascens crescit omnis res crescens: crescit omne folium et maturatur omnis fructus ipse est spiritus celi magnus. cum eo viuificantur signa et quod libet signum quod est cum eo habet maioutatem suam per alia signa.

Quarto arguitur auctoritate astronomorum qui experti sunt planetas superiores maiorari lumine et augeri quando sunt in opposito augis propter appropinquationem ad solem unde planeta existens in auge videtur minoris magnitudinis ac luminis quam esse possit. Cum autem separatur ab auge versus ad. 90. tunc paulatim crescit in magnitudine ac lumine versus ad equalitatem et propriam eius magnitudinem et lumen. A. 90. autem gradibus versus ad. 180. paulatim augetur eius magnitudo et lumen. ita quod in gradu. 180. erit maior lumine et magnitudine quam esse possit. A. 180. du postea. 180. versus ad. 270. minuentur omnia predicta

eta et fiet equalis lumine et magnitudie et in gra. 360 quando scilicet iterum reperietur in auge erit minor quod esse possit. videmus etiam venerem ac mercurium multo lucidiores apparere ceteris planetis propter eorum ad solem vicinitatem unde quando tantum se paratur venus a sole et post solis occasum tandiu super horizonem manet quod diu sol lumen eius non possit obfuscare tunc lumen eius tam magnum est et etiam corpora opaca illi obiecta causant umbram ac si lune obijcerentur. Sed etiam in medio planetarum est collocatus sicut cor in medio corporis quod est primum et fontale principium a quo virtus in omnes alias partes diffunditur.

¶ Contra hec arguitur primo quod non omnes orbis differant specie quia septem orbis mouentur motibus eiusdem speciei ab occidente in orientem ergo sunt eiusdem speciei. consequentia: patet: quia vni corpori simili inest vnus motus simplex secundum philosophum primo huius Tex. com. 8. Item arguitur de astris quia sunt partes eiusdem orbis unde commen. hic. co. 42 dicit quod stella est densior pars sui orbis.

¶ Secundo arguitur quod. Astra sint de natura ignis argumento antiquorum nam esse calidum et luminosum est proprium ignis: sed stelle calefaciunt et illuminant igitur.

¶ Tertio arguitur quod Celum videatur quia existente aeris serenitate percipimus aliquid aliud ab astris et sole visu et illud non est nisi celum. ¶ Item Celum est lucidum et proijcit radios vsque ad terras alias non ageret in hec inferiora suo lumine ergo potest videri.

¶ Quarto arguitur quod ignis de sua natura non habeat lucem quia in propria sphaera non lucet: sed in propria sphaera est in sua natura. ergo de sua natura non habet lucem.

¶ Quinto arguitur quod stelle non recipiant lumen suum a sole. Quia luna tempore eclipsis videtur secundum se totam. similiter quando est in quadra videtur eius pars non illuminata ergo habet aliquod lumen aliud a sole. ¶ Item si alia astra illuminantur a sole sequeretur quod per accessum et recessum a sole deberent apparere arcualis figure maxime venus et mercurius Luna venus nonnunquam a sole. 44. gradibus mercurius vero. 30. distent. ¶ Item planeta superior est maioris perfectioris quam inferior: ergo influit in eum et non econuerso. ¶ Item astronomi dicunt planetas solis appropinquantes minui lumine et recedentes auge ri lumine cuius oppositum esset dicendum si lunam recipere a sole.

¶ Sexto arguitur quod non oportet primum vniuscuius generis esse causam aliorum quia aqua est primo frigida et tamen non omne frigidum est ab aqua similiter nec omne calidum ab igne.

¶ Ad primum negat consequentia quia motus est accidens consequens naturam genericam et non specificam. Secundo dicitur quod quilibet illorum septem orbium habet aliquem proprium motum vt dicitur question. sequenti. arti. 1. ¶ Ad aliud si quis teneat stellas esse se orbi continuas videtur dicendum ipsas esse eiusdem speciei vel celum esse totum etherogeneum et ita dicendum esset de planetis alijs a luna sed tunc non videretur esse corpora perfecta in sua specie sed partes orbium. ideo melius videtur dicendum quod non sint partes orbibus continue sed solum ipsis contiguantur sicut postea de luna dicitur unde Sanctus Thomas. hic super Tex. com. 49. dicit ex auctoritate platonis quod quibus

stelle sint quodammodo partes orbium habent tamen secundum se ipsas propriam integritatem. immo aristoteles videtur hoc presupponere cum inquit de motu stellarum an scilicet circungirerentur. Si enim ponantur stelle continuari et esse partes orbium tollitur questio de proprio motu earum et Tex. com. 45. dicit quod rationabile est astra circulis infra ferri: non sicut alterius nature existentes vt dicit Sanctus Thomas. sicut clauus ferreus infigitur rote lignee sed sicut eiusdem nature existentes ac si stella sit nobilior pars sphaere non tamen vult Sanctus Thomas. simpliciter dicere stellam esse partem orbis sed esse eiusdem nature generice cum suo orbe cuiusmodi non sunt ferrum et lignum.

¶ Ad secundum respondet philosophus Tex. com. 42. quod stelle per motum et aeris confricationem causant calorem in his inferioribus et per lumen. Et ponit exemplum de sagittis que per motum calefiunt ita vt plumbum eis infixum liquefiat: sed de hoc primo methau. quest. 1. arti. secundo.

¶ Ad tertium dicitur a quibusdam quod illud quod sic percipimus nec est celum nec aliqua pars celi sed est aer qui propter suam magnitudinem visum nostrum quodammodo terminat habens in se lumen solis et aliorum astrorum et propter eius nimiam distantiam a nobis indicamus illam partem que terminat visum nostrum continuari astris quia visus noster non potest propter sui debilitatem de vltiori parte siue astris propiniori iudicare. ¶ Ad aliud dicitur quod licet radios suos vsque ad nos protendat non tamen sunt visibiles nec sufficiunt causare visionem sicut nec radij stellarum in presentia solis. ¶ Unde lucidum dicitur aliquid dupliciter vt dicit Sanctus Thomas. 2. dist. 2. q. 2. arti. 2. 1. Primo modo quia radios emittit visui nostro visibiles. et sic nec celum est lucidum nec ignis in propria sphaera licet bene in aliena propter densitatem. Alio modo quia in natura sua habet lucem et sic celum et ignis sunt lucida. ¶ Et per hoc patet solutio ad quartum. ¶ Possent tamen probabiliter dici quod celum videtur sed tunc ponendum esset densius igne et aere medio. Nec hoc est improbabile: vt patet de galia. Tum quia maxima raritas ad quam potest materia peruenire est ignis raritas vt dicit Sanctus Thomas. 2. di. 14. ar. 1. 4. Et de potentia. q. 4. ar. 1. ad quintum. immo celum aqueum sine cristallinum videtur habere densitatem aque non enim solum propter diaphaneitatem vocat cristallinum aut aqueum imo potius deberet dici aereus. ¶ Et si arguatur stelle de die non videntur ergo nec celum. dicendum quod simpliciter videntur tantum enim radium proijciunt super oculum de die sicut de nocte: sed non discernuntur sicut si quis a longe videt pratum herbis refertum videt quidem singulas herbas: sed non discernit. ¶ Vel aliter dicitur quod illud quod apparet existente aeris serenitate est media regio aeris que propter continuam frigiditatem est multo densior alijs regionibus et igne sicut in hyeme halitus (qui propter circumstantem frigiditatem statim condensatur) oculo percipitur.

¶ Ad quintum dicitur quod nullum est astrum quod non habeat in se aliquod lumen proprium sed illud est debile et remissum et fortificatur per lumen solis. Secundo dicitur quod semper luna recipit lumen secundarium umbra enim est lumen diminutum. ¶ Ad aliud dicitur primo de astris superioribus quod semper sol illuminat partem que est versus nos sed de venere et mercurio dicendum quod sunt corpora transparentia et ideo

Secundi de celo & mundo

imbibunt lumen solis secundum quamlibet partem eius. ¶ Ad aliud dicitur q̄ sol est maioris perfectionis q̄tum ad lumen licet non essentialiter nec est inconueniens id quod est essentialiter imperfectius quoad aliquid esse perfectius vt p̄ de igne & hoīe San. Tho. 12. meth. super Tex. c. 44. dicit q̄ quanto corpus est superius est nobilius essentialiter sicut & intelligentia ipsum mouens. ¶ Ad aliud dicitur q̄ dupliciter potest intelligi planeta minutus vel auctus lumine primo quo ad nos: vt scilicet dicatur auctus lumine quando bene potest videri & diutius & sic tunc planeta auget lumine quādo recedit a sole v̄ sol ab eo. Alio modo potest dici auctus lumine in se quando scilicet habet maius lumen & sic quando est propinquior soli est maioris luminis & quando propinquior terre dicitur auctus magnitudine quia diameter eius visualis est maior & hoc modo capiunt tabularij vt alphonfus & brāchinus & alij. Primo autem modo theorici. Differunt etiam in hoc quia theorici vt georgius purbachius accipiunt augmentum et decrementum secundum distantiam & appropinquationē ad solem per arcum ecliptice. Tabularij autem sc̄z lineam rectam procedentem a centro planete vel eius epicicli ad centrum terre nec habent respectum ad distantiam que est inter planetam & solem in zodiaco. Nos autem in presentiarum vtrunq̄ attendim⁹ vnde cor leonis sole existente sub leone multo plus illuminatur q̄ eo in aquario aut alio signo existente quando enī est in aquario distat ab illa stella plus q̄ si esset in leone per diametrum sui orbis qui q̄tus sit postea dicitur arti. 4. questionis sequentis.

¶ Ad tertium dicitur q̄ propositio philosophi intelligitur in causis vniuocis vnde si aliquid potest causari & a causa vniuoca & equiuoca tunc oportet q̄ si causetur a causa vniuoca causetur a prima causa in vniuocas vel ab alia pro quanto participat aliquid de natura prime cause frigiditas autem & caliditas preter causas vniuocas primas que sunt ignis et aq̄ habent causas equiuocas scilicet motum lumen & influentiam corporum celestium ideo non est necesse omnem frigiditatem ab aqua causari immo quando q̄ per antiparistēsim causatur sed hoc est per accidens. Secundo dicitur q̄ primus est causa q̄tum ad perfectionē & ideo nichil potest esse perfecte calidus nisi participet naturam ignis nec sūme frigidum nisi participet naturam aque. Terra enim bene desiccata non est tante frigiditatis sicut alia & ita stelle licet non totum lumen a sole habeant perfectiones tamē sui luminis sine presentia solis non haberent. Et id dicunt perspectiui q̄ quando sol eclipsatur colores solita venustate prauantur vnde nec ad lumen candele colores ita perfecte apparent in sua natura sicut de die ad lumen solis.

¶ Ad argumentum capitale dicitur q̄ licet idem lumen procedat a sole in omnes stellas tamen aliā dispositionem habet in vna q̄ in alia secundum scilicet raritatem & densitatem earum & commixtionem proprii luminis cum solis lumine vnde dicunt astronomi saturnum esse plumbei coloris iouem stannei martē calbei solem aurei venerem cuprei mercurium argēti viui lunam vero argētei vnde secundum hos colores attribuunt planetis dñia metallorum. Sed sc̄z plinium lib. 2. naturalis histo. c. 18. Saturno colorē candidus ioui clarus Marti igneus lucifero cādēs vesp̄eri refulgens. i. veneri cum solem precedit inest

color candidus cum sequitur refulgens. Mercurio radians lune blandus soli cum oritur ardens postea radians sine scintillans.

¶ Sequitur in tertio. Quoniam autem videntur & astra translata et totum celum &c. Tex. comen. 43.

¶ Circa hunc textum querunt quicq̄. Primo an ad saluandum ea que apparent in motibus planetarum sint ponendi in celo eccentrici & epicicli. Secundo an astra moueantur motu distincto a motu orbium & causent sonos armonicos. Tertio an proportionaliter orbis alij a primo mobili velocius moueantur motu diurno & tardius motu proprio sc̄m distantiam ab eo. Quarto an terra quiescat in medio mundi & sit spherice figure. Quinto an eclipsis luminarium sit possibilis.

¶ Primum sic proceditur. Videtur q̄. Ad saluandum ea que in motibus apparent planetarum non sint ponendi eccentrici & epicicli quia tunc mundus haberet diuersa centra & sic nō posset assignari in quo illorum esset locus grauium. ¶ Sed p̄tra est Ptolomeus astronomorum princeps in almagesti & vniuersitas eorū. ¶ Respondeo dicendum q̄ P̄ositio eccentricorum & epiciclorum ortum habuit propter irregularitates que apparent in motibus planetarum. Que omnia vt manifesta fiant hic articulus in duas partes diuidetur. Prima erit de motus celi regularitate. Secunda de eccentricorum et epiciclorum rōnabili pōne. ¶ Quo ad primum. Notandum q̄ dupliciter pōt dici motus vniiformis & regularis. Primo ex p̄te subiecti quādo scilicet quelibet pars subiecti equale spacium pertransit in equali tempore sicut cum graue deorsum mouetur. Et hec regularitas nunq̄ potest in motu circulari obseruari quia semper partes que sunt circa centrum vel arem minus spacium in equo tempore pertranseunt q̄ partes que plus a cētro remouentur. Secundo potest dici motus regularis q̄ ad tempus: quando inequali parte temporis / equali spacium p̄transitur. Ut si sortes equali velocitate in hora / transeat vnum pedale. ¶ Motus irregularis tam ex parte subiecti q̄ temporis: opposito modo diffiniatur.

¶ Notandum preterea: q̄ licet motus circularis et circuitio sint idem realiter: quia tamē circuitio addit supra motum circulaem / descriptionem anguli circa centrum: ideo nō eodē modo accipitur velocitas motus circularis: & circuitiōis. Vnde velocitas motus circularis attenditur penes lineam descriptam a puncto velocissime moto: sed velocitas circuitiōis & regularitas: attenditur penes angulum descriptum in tanto vel tanto tempore circa centrum vnde illa dicuntur equaliter circuire que in equali tempore absolunt suos circulos: & sic stella que est prope poli. equaliter circuit cum stella que est prope equatores: licet non equaliter moueatur. quia minus spacium describit.

¶ Notandum preterea q̄ velocitas in motu potest prouenire ratione alterius motus superuenientis: vt si musca moueatur super lanceam versus orientes

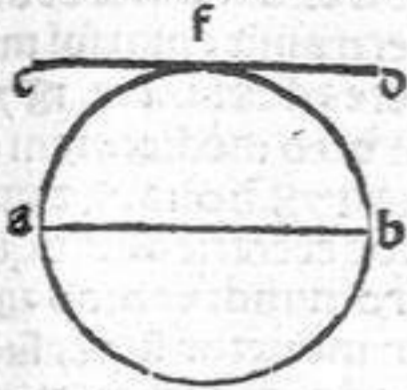

vniiformiter: sic q̄ eam absolueret in hora: tunc si q̄

proiciat lanceam versus orientem velocitabitur motus musce propter motum lancee. Quomodo uatem aliquid possit moueri pluribus motibus dictum est articu. 3. questionis precedentis. His uisibis pono tres propositiones quas ponit alliaceni. in. q. 4. super tractatum sphere.

Prima.

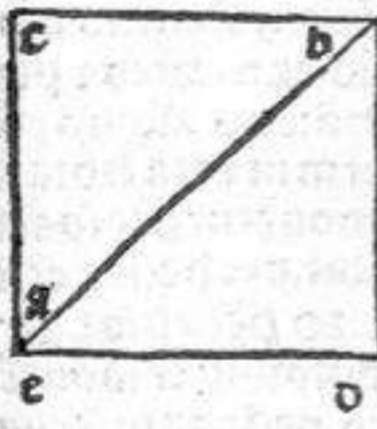
Possibile est ex duobus motibus rectis motum circulare describere. Probatur quia. Sit circulus descriptus super diametro. a. b. Et sit linea. c. d. contingens superficiem circuli in puncto e. et sint linee. a. b. et c. d. parallele et equales et in puncto. e. sit musca. f. et moueatur. c. d. motu recto versus a. b. in hora sit

et in fine hore erit. c. d. super. a. b. f. etiam moueatur uniformiter pertranseundo. e. d. in eade hore ita et semper erit. f. in puncto contactus circuli et linee. c. d. et tunc patet q. f. absoluet q. r. tam circuli super lineam circulare ergo motus ille erit circularis et eodem modo poterit totum circulus absolue re equaliter semper distando a centro.

Secunda propositio.

Ex duobus motibus rectis potest fieri motus mixtus ex recto et circulari. Probatur. Sit enim quadratum aliquod cuius diameter. a. b. et costa. b. c. que moueatur motu recto uniformiter versus costam. d. e. donec cooperiat eam. Et sit musca in puncto b. que etiam in eodem tempore pertranseat lineam. b. c. ita et semper erit in puncto contactus linee a. b. et linee. b. c. ille enim motus neque simpliciter est rectus nec simpliciter circularis sed mixtus. Et quo patet q. possibile est idem mobile in eodem tempore de

scribere costam et diametrum. Tertia propositio. Ex duobus motibus regularibus possibile est fieri unum irregularem. Probatur moueatur lancea a puncto b. versus punctum a. regulariter et sit rota in extremitate lancee in cuius circumferentia sit. c. musca uniformiter mota versus a secundum partem superiorem et versus. b. secundum inferiorem circulariter manifestum est q. cum musca erit in parte rote que mouetur versus a velocitabitur motus eius quia tunc mouebitur ad a et motu lationis et motu proprio cum vero mouebitur in parte que est mota versus. b. tunc retardabitur motus eius quia mouebitur contra motum lationis. Et per hunc modum saluatur retrogradationes et directiones planetarum.

scribere costam et diametrum.

Tertia propositio.

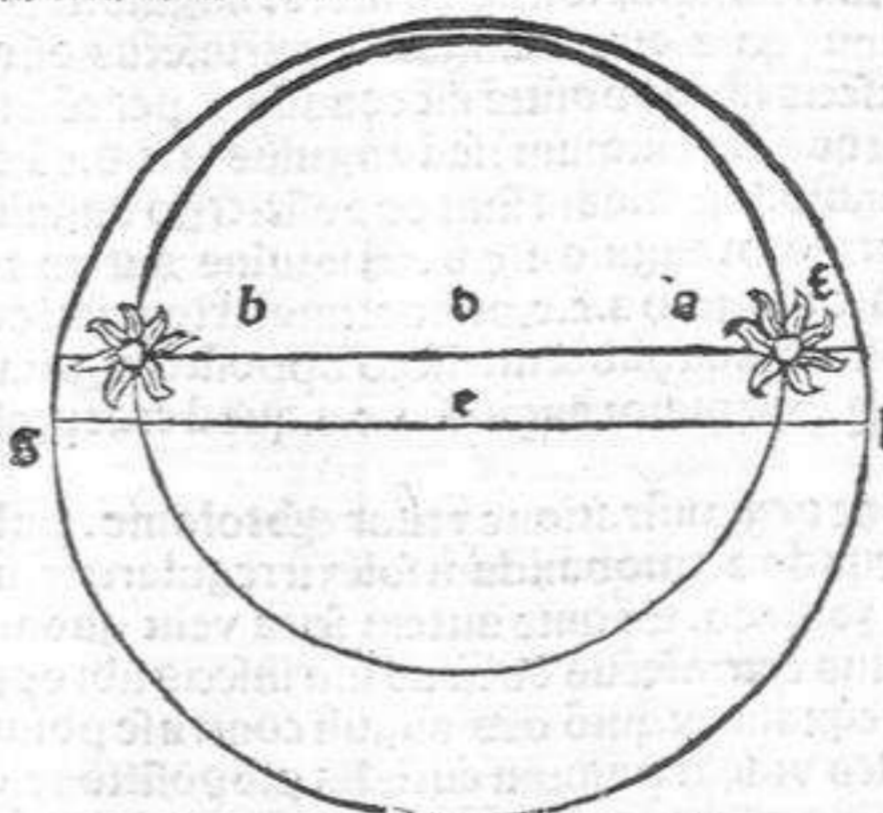
Ex duobus motibus regularibus possibile est fieri unum irregularem. Probatur moueatur lancea a puncto b. versus punctum a. regulariter et sit rota in extremitate lancee in cuius circumferentia sit. c. musca uniformiter mota versus a secundum partem superiorem et versus. b. secundum inferiorem circulariter manifestum est q. cum musca erit in parte rote que mouetur versus a velocitabitur motus eius quia tunc mouebitur ad a et motu lationis et motu proprio cum vero mouebitur in parte que est mota versus. b. tunc retardabitur motus eius quia mouebitur contra motum lationis. Et per hunc modum saluatur retrogradationes et directiones planetarum.

Quarta propositio.

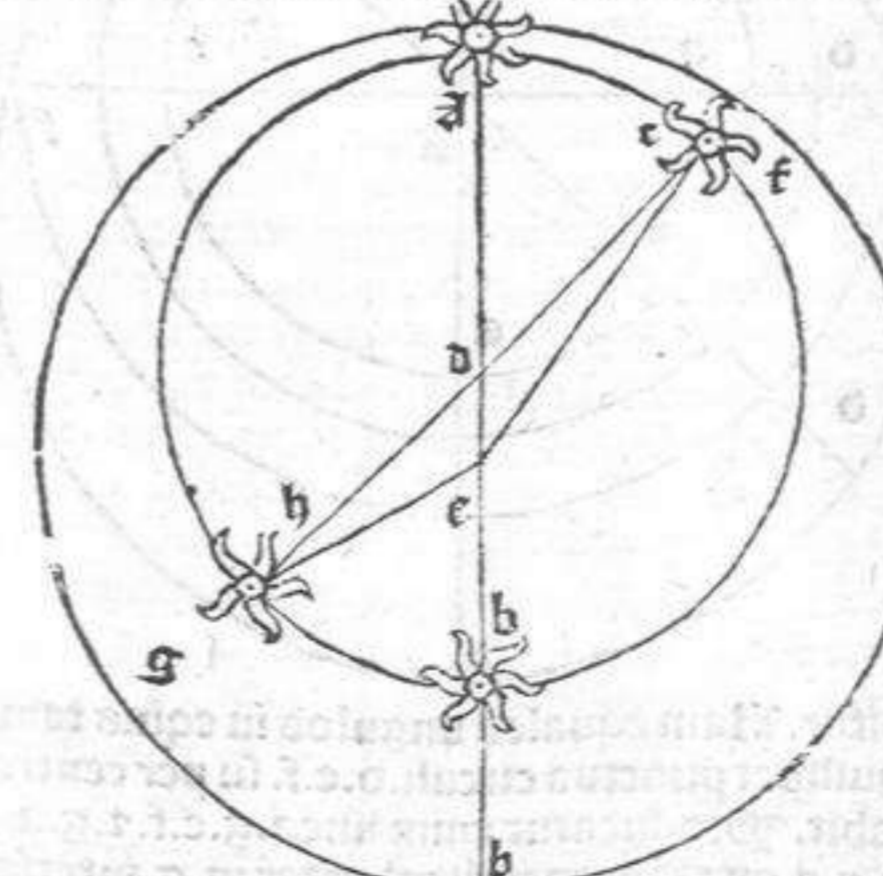
Impossibile est motum circulare esse regulare super diuersis centris siue punctis. Probatur. Sit circulus. a. b. cuius centrum sit. d. et in. a. puncto sit mobile. f. dico q. si. f. uniformiter mouetur et circuit circa. d. punctum et circa aliud punctum quodcumque irregulariter mouetur et circuit. Quia si non datur oppositum et sit. e. aliud punctum circa quod. f. regulariter moueatur. Describo ergo circulum. g. h. con-

tinentem circulum. a. b. cuius centrum sit. e. hii circuli erunt necessario eccentrics quia centra eorum distat Tunc sic. f. regulariter mouetur super. d. ergo in medio totus temporis quod sit una hora pertransibit ab. a. in. b. ergo in medietate illius hore pertransibit de circulo. g. h. solum partem superiorem interceptam inter a. et b. et illa est minor semicirculo: quia in ea non cadit centrum. Iterum moueatur. f. a. b. in. a. in reliqua medietate temporis ex quo regulariter mouetur et tunc patet: q. pertransibit de circulo. g. h. portionem que est inter. b. et a. et illa est maior semicirculo quia in ea includitur centrum.

Item impossibile est quancumque lineam rectam diuidere circulos eccentros in duo equa nisi unam solum que scilicet transit per centrum utriusque. Patet ergo q. f. pertransit in prima medietate hore portionem minorem semicirculo g. h. et in secunda portionem maiorem et per consequens inequaliter mouetur super centro circuli g. h.

Secundo arguitur geometrice quia. f. maiores causat angulos super. e. pertranseundo partem inferiorem que est inter. b. et. a. quam superiorem que est inter. a. et b. Quod sic demonstratur. Sit enim. a. b. linea transiens per. d. et. e. centra utriusque circuli et sit f. in puncto a in circulo super cuius centrum mouetur regulariter qui sit. c. d. h. et. h. sit punctum oppo-

situm. c. Circulus uero maior sit. a. b. g. f. igitur existente in. a. moueatur ad. c. angulum. c. a. d. causando super centro. d. et causando angulum. c. a. e. super centro. e. Deinde. f. posito in puncto. b. postquam scilicet medietatem utriusque circuli pertransierit: moueatur in. h. (puncto scilicet opposito. c.) causando angulum. b

Conclusio responsiva huius articuli.

Omnis motus celi circa terram est super aliquo centro regularis q̄stum est ex se. Probat philosophus hic Tertu. comment. 35. Primo quia irregularitas provenit ex intensione et remissione motus s; hoc non est in celo igitur minor patet: quia intensio est in principio medio vel fine sed motus celi non habet principium medium neq; finem igitur motus celi non potest esse irregularis.

Secunda ratio. Omnis irregularitas provenit aut a mobili aut a mouente aut ab utroq; sed primū non est in celo quia celum est inalterabile et semper eiusdem dispositionis et figure. neq; secundum: quia mouens non mouet cum fatigatiōe ergo semper eodem modo mouet.

Tertio remissio in motu fit propter impotentiam virtutis mouentis sed virtus mouens celum est infinita. igitur non potest remitti.

Item etiam non potest causa assignari quare motus celi debeat remitti vno tempore et non alio igitur omnis motus celi circa terram est regularis. Et hec de primo articulo.

Pro secundo articulo. Notandum est primo q̄ antiqui astronomi percipientes planetas quandoq; in motu velociores quandoq; tardiores quandoq; directos: id est secundum ordinem signorum procedentes quandoq; retrogrados: id est contra signorum seriem motos ad saluandas huiusmodi apparetias ne in motu celi irregularitas esset ponenda voluerūt eiusmodi irregularitates per diuersos motus ad debitum ordinem reducere. vnde pithagoras posuit eccentricos et epicyclos quem insecutus est ptolemeus et moderni.

Sed quia videtur inconueniens ponere in celo corpora difformis spissitudinis ad quam videtur seq̄ vacuum et multa alia inconuenientia: ideo eudorius. Posuit vnicuiq; planete plures sphaeras mūdo concentricas vt ponit philosophus. 12. methaphis. Ter. commen. 45. et. 46. Solem quidem et lunam dixit ser sphaeras habere vnus quemq; videlicet tres. Cuilibet autem reliquorum quinq; dedit quattuor et sic fuit omnis nūerus orbium planetarum. 26. secundum eum. Callippus autem (qui vt dicit simplicius cum aristote. athenis conuersatus est. Quem etiam videtur aristoteles insequi. 12. methaphis. Ter. comment. 45) videns q̄ non sufficienter per orbis quos posuit eudorius saluarentur velocitates et tarditates que apparent in sole et luna cuilibet eorum addidit duas sphaeras Saturno vero et ioui non addidit differentes reliquis autem quinq; vnā ita q̄ quilibet eorum haberet etiam quinq; sphaeras forte autem addidit hanc sphaeram propter retrogradationem et stationem que apparet in his stellis has autem sphaeras vocabat differentes quibus addebat alias quas vocabat reuoluentes saturno videlicet tres et totidem ioui cuilibet autē aliorum quattuor. Et sic fiunt omnes orbis secundum callippum. lix. Aristoteles autem ponit solum. lvi. aut errore numeri pretermittens reuoluentes lune aut reuoluentes martis pretermisit propter aliquam rationem nos latentem vt dicit Sāctus Thomas duodecimo methaphisice super Ter. com. 45. et. 46.

Sed quia per hos orbis mūdo cōcentricos nō potest saluari quomodo eadem stella sit quandoq; propinquo: terre quandoq; vero remotior: nec mul-

ta alia que i celo apparēt Ideo ptolemeus vidēs positionem pithagore nullum inferre impossibile est euz paucioribus orbibus ea saluare que per multos ab alijs saluari non possunt predictam pithagore opinionem approbavit ac per eam in almagesti demonstrauit ea que in celo apparent ratiōabilius q̄ per quancunq; aliam saluari. Pro cuius opinio nis declaratione.

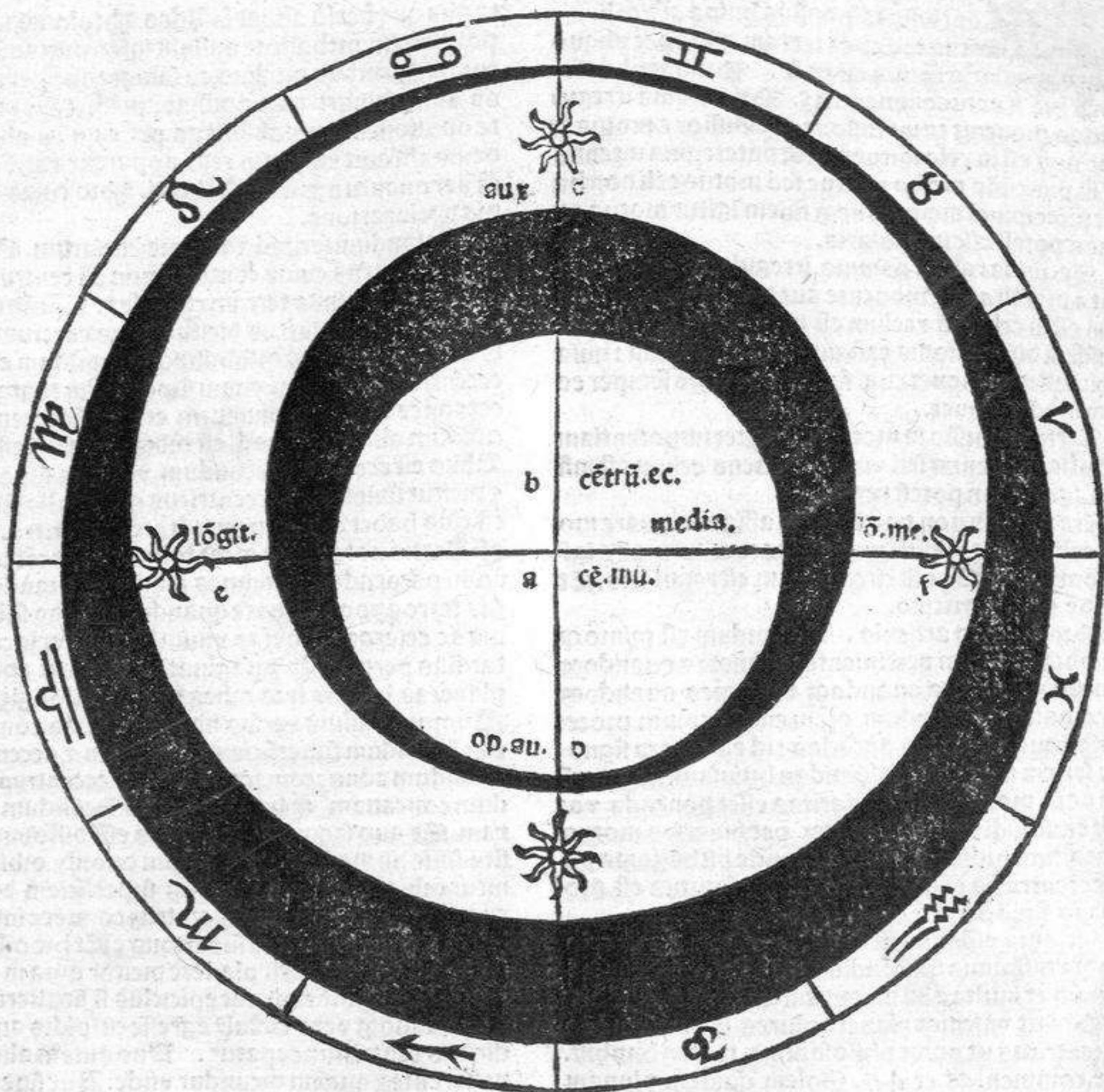
Notandum secundo q̄ in presentiarum. Orbis dicitur eccentricus cuius centrum non est centrum mundi et nichilominus terram circūdat. Cōcetricus autem siue homocentrus dicitur cuius centrum est mūdi centrum. Et vterq; subdiuiditur: quidam enim est eccentricus secundum vnā superficiem tantum scilicet concuam aut conuexam et dicitur eccentricus secundum quid cuiusmodi est orbis augem differens. Alius est eccentricus secundum vtramq; superficiem et dicitur simpliciter eccentricus quia nulla superficiēs eius habet centrum mundi pro suo centro.

Tertio notandum q̄ ptolemeus et ceteri astronomi perpendentes omnes planetas quandoq; magis terre appropinquare quandoq; minus solem etiam ac ceteros planetas vnū signum velocius aut tardius pertransire ymaginati sunt solem et quinq; planetas habere tres orbis pro motu longitudinis. Quorum primus versus nos est mūdo concentricus secundum superficiem concuam et eccentricus secundum conuexam tertius vero eccentricus secundum concuam et homocentrus secundum conuexam. Ex quo sequitur illos orbis esse difformis crassitudinis: in medio autem horum duorum orbium ponitur orbis secundum vtramq; superficiem eccentricus cum centrum suum sit centrum conuere infimi orbis et cōcaue superficiē superioris. Et hic orbis differēs solis aut epicycli planete dicitur quia in eo corpus solare est infixum aut epicyclus si sit alterius planete quādoq; vero circulus egressus cuspidis aut egredientis centri nuncupatur. Duo autem alij orbis differentes augem dicuntur vnde. Aur siue apogium est punctus circuli eccentrici a mundi centro absentissimus id est maxime distās. Oppositum autem augis siue perigium est punctus eccentrici mundi centro propinquissimus. Hec duo puncta absidum summum fastigium et inum a plinio dicuntur. Hec autē duo puncta per lineam rectam per mundi et eccentrici centra transeuntem determinātur: vnde cum linea a solis centro aut epicycli planete ad centrum mundi protensa per centrum eccentrici transierit tūc sol aut epicyclus vel planeta dicitur esse in auge sui eccentrici vt cum sol fuerit in primo gradu cācri et decimo octauo minuto fere hoc anno. 1513. Aur enim solis est. s. 1. gra. xxxi. minuto. xviii. secundo. trium et eadem est aur Veneris Saturni autem est. s. 4. 13. 16 22. iouis s. 2. 53. 29. 40. Martis. s. 2. 15. 4. 53. Mercurij. s. 3. 30. 32. 14. Motus autem augium est in anno. 26. secundorum et. 25. tertiorum. Sed hic motus propter motū titubationis quandoq; velocitatur quandoq; vero retardatur maxima autem velocitas eius in anno est secundorum. 55. et. xxv. tertiorum. Maxima vero retrogradatio est in anno secundorum. 2. et. 32. tertiorum.

Sed orbis augem eccentrici lune differētes mouentur contra successionem signorum quotidie. vñ decim gradibus. vñ decim minutis et. 18. secundis.

Et in hoc diuersificantur orbis augem lune differēs.

Secundi de celo & mundo

ferentes ab orbibus auges eccētrorum aliorum planetarum differētibz in hoc tamen conueniunt q̄ semper pars strictior vnus illorum orbūz est cum latiori alterius.

Ex his patet q̄ sole in principio cancri existente ē in maxima remotione a terra q̄ esse possit et in principio capricorni est in maxima propinquitate. Sed in initio arietis aut libe medio modo se habet est enim tunc in longitudine media differētis. Longitudo autem media secundum purbachium est punctus circumferētie eccentrici inter augem et oppositum eius et in sole determinatur per lineam a centro mundi ad eccentricum protensam que perpendiculariter cadit super augis lineam et dicitur linea longitudinis medie quia ipsa est medium proportionale geometricē inter lineam augis et lineam oppositi augis. Linea augis dicitur linea a centro mundi ad augem protrahita. Linea oppositi augis est linea recta que a mundi centro ad oppositum augis eccentrici per tenditur.

Si queratur q̄tum linea augis excedat lineam oppositi respondetur q̄ per duplam lineam ad eam que est inter centrum mundi et centrum eccentrici distantia autem centri mundi a centro eccentrici est secundum ptolome. 3. dictione alma. ca. 4. gra. 2. minuto. 29. secundo. 30. Excessus ergo lineę augis super lineam

perigij est. gra. 4. minuta. 59. Sed qualiter inueniatur Ptolome. ibidem docet nec nostre pro nunc est considerationis.

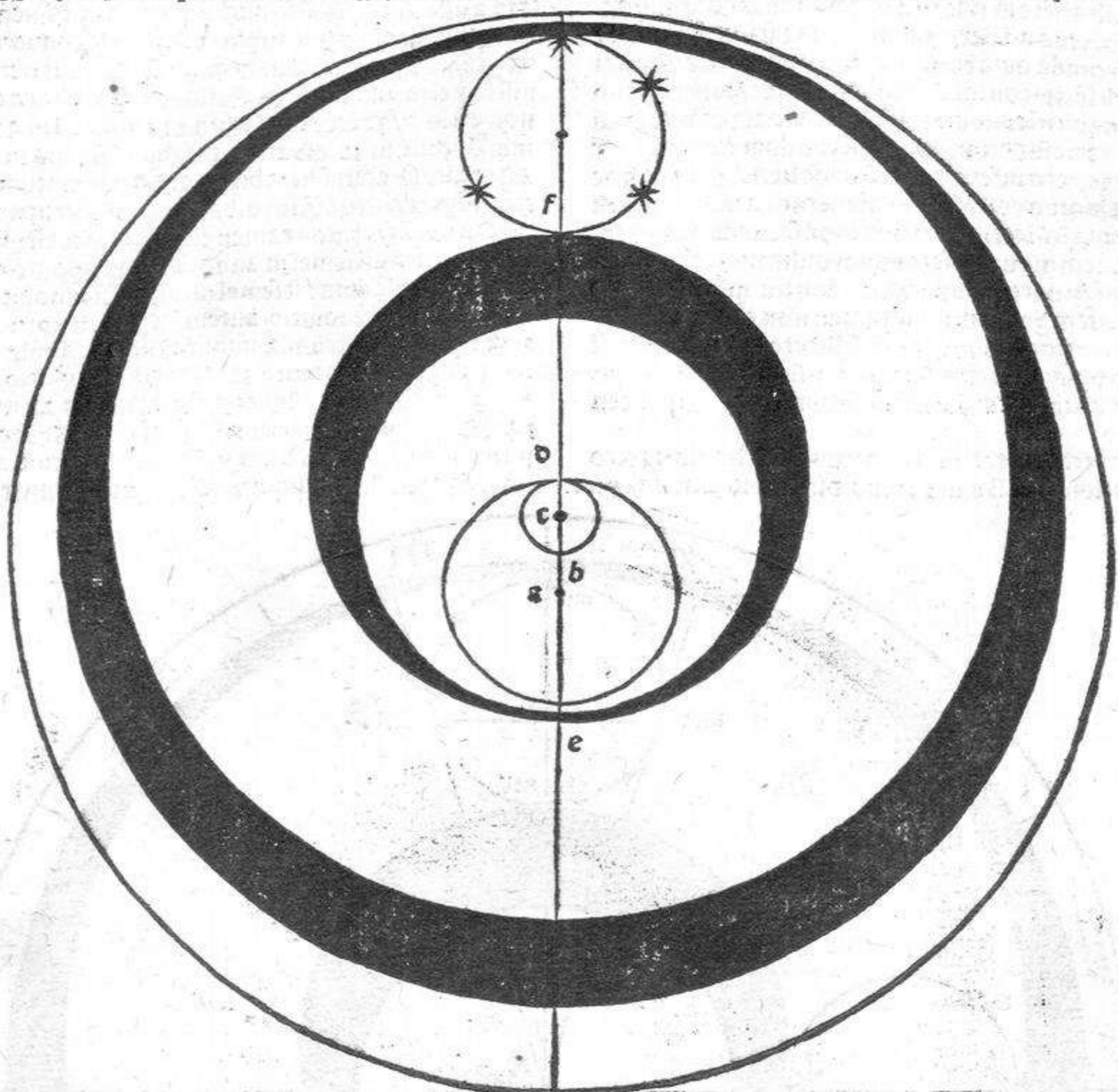
Motandum quarto. Quia non solum planete alij a sole quandoq̄ contra successionem signorum mouentur. Luna etiam licet nunq̄ retrogradatur tamen nonnunq̄ etiam in opposito augis eccentrici existens aut velociorem aut tardiozem habet motū vno tempore q̄ alio. Que diuersitates cuz non possint per solum eccentricum cum orbibus augem differētibz saluari. id dixerūt astronomi epiciclos omnes planetas preter solem habere. Est autem epiciclus sperula parua in profunditate eccentrici plane te existens in quo quidem epiciclo corpus planete figitur et est eccentrico contiguus et non cōtinuus quā mouetur alio motu a motu epicicli. Dicitur autem epiciclus ab epi. quod est supra et ciclos circulus quasi supra circulum differētem existens. in epiciclo autem quattuor puncta signantur secundum que dicitur planeta esse aut in auge epicicli aut opposito aut in statione prima vel secunda vnde descriptis tribus lineis quarum media procedat a centro mundi per centrum epicicli Alie vero a mundi centro procedentes epiciclum includant tangentes ipsum in duobus punctis superficie conuere habebuntur quattuor puncta quorum punctoz illud quod maxime remouetur

Secundi de celo & mundo

Quinto aduertendum q̄ quia astronomi perceperunt Centrum epicicli mercurij existens in auge deferentis & equantis .i. in primo gradu scorpj maxime a terra remoueri existens autē in opposito augis eccentrici & equantis .i. in .i. gra. thauri nō maxime terre appropinquare qđ tamen fieret si vn⁹ eēt motus

autē equantis est pūctus medius in circūferētia pui circuli int̄ cētrū mūdi & cētrū horū orbū. Hic duo orb̄es auge equantis deferētes dicūt & mouēt ad motū octaue sphere sicut orb̄es auge eccentricorū aliorū planetarū deferētes. 32. secundis .s. in anno hoc tēpe nro scđ; successionē signorū. Sed scđ; & q̄rtus orb̄es

Amūdi cētrū
b cētrū equantis
c cētrū pui circuli.
d cētrū eccentrici
e oppositum
augis eccentrici
f apogium eccentrici.

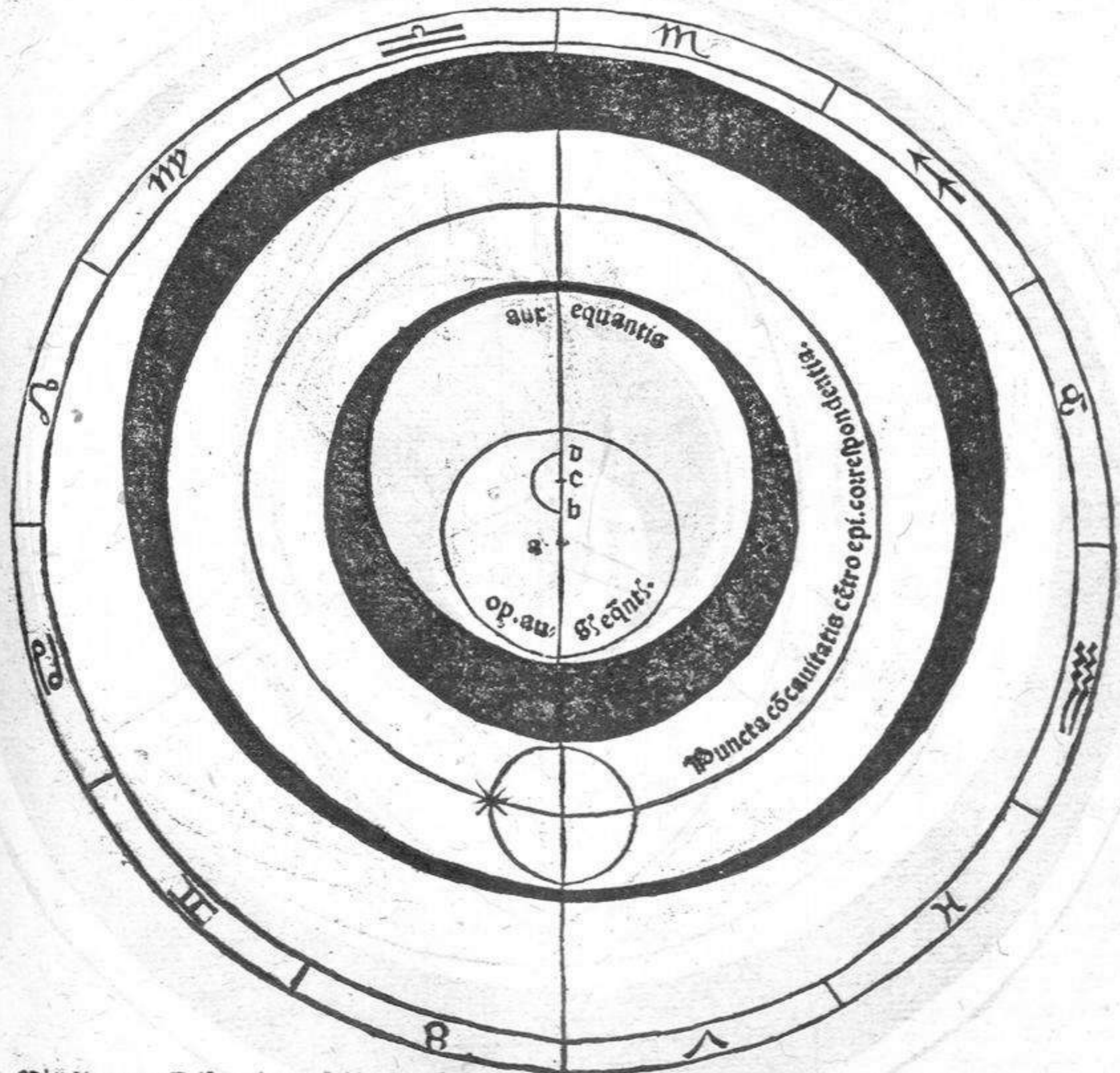

apogij & perigij deferētis & equantis. Itē ē qđ pl⁹ terre appropinquat qñ ē extra perigij equantis q̄ in eo existēs. Tū qđ nō p̄portidabiliter arithmetice tm̄ appropinquat terre in p̄rio g. thauri q̄tū distat i p̄rio g. scorpj existēs sed minus . immo nunq̄ est in puncto eccentrici quem contingit maxime terre appropinquare. Quā etiam terre maxime appropinquat neq̄ est in perigio eccentrici neq̄ equantis. His rationibus moti astronomi et alij / quattuor orb̄es p̄ter eccentricum de def̄t mercurio difformis spissitudinis. Sic ergo mercurius habet quinque orb̄es et epiciclum quorum p̄imus: id est infimus et quint⁹ sunt eccentrici scđm qđ Nam superficies cōuera q̄nti & cōcaua p̄mi siue infimi sunt mundo concentricę. Concaua autem supremi & conuera infimi sunt mundo eccentricę sed sibi p̄s homocentre Centrum autem earum est punctus tantum distans a centro equantis q̄tum distat centrum equantis a centro mundi et hic punctus est cētrum parui circuli quē cētrū eccentrici describit Centrum

dissimilis etiā crassitudis eccentrici mūdo s̄m vtrāq̄ sunt superficiem. Nam cōuera secūdi & cōcaua q̄rti habēt centrum tantum a cētro pui circuli distās q̄tū cētrū dicti circuli a cētro distat equantis. Et ip̄m ē cētrū eccentrici deferētis epicicli: ip̄m ḡ est qđ pui circuli describit. Sed cōcaua secūdi & cōuera q̄rti superficies circulo paruo cōcētrice sunt. Hic duo orb̄es auge eccentrici deferētes dicūt. Nam int̄ hos tertij q̄ eccentric⁹ d̄f vel epiciclum deferēs est collocat⁹. Mouentur autem hic duo orb̄es sup̄ centro parui circuli r̄ariter q̄ seriem signorū tanta velocitate quanta linea medij motus solis (que est etiam linea medij motus mercurij) mouēt s̄m ordinē signorū hoc ē. 59. mi. 8. secundis. & 19. tertijs i die sic tñ qđ grossior ps scđi sit sep̄ i opposito crassitudinis maioris q̄rti & e⁹. Et quo ps q̄ licz ps grossa scđi qñq̄ sit cū pte grossa p̄mi & qñq̄ cū pte grossa q̄nti nō tñ est penetratio dimensionū. Nam qñ ps grossa scđi est cū pte grossa p̄mi tunc pars grossa quarti est cum crassiori parte quisti. Cum vero pars

grossior scđi est cū parte spissiorū quinti tūc ps spissior
 quarti que pu⁹ erat cū pte crassiorū quinti nō est cū ea
 sed occupat partē quā occupabat ps spissior scđi et
 ecōuerso. ¶ Sz orbis eccētrus epicicli deferēs mo
 uetur regulariter sup cētro equātis sūm seriē signorū
 59. minutis. 8. scđis 2. 19. tertijs. Ex q̄ p3 q̄ Lū aut
 eccētri mota p̄ signorū ordinē eq̄līf recedat ab auge
 equātis sicut cētrū epicicli ab ip̄a auge equātis scđy
 signorū successū. ¶ Sz i q̄ q̄ Lētrū epicicli eq̄ cito est i
 opposito augis eccētri 7 equātis : vñ sicut est ac si for
 tes 7 plato exeūtes a locis oppositis moueāt p̄ se eq̄
 velociter: tūc ei i medio illoꝝ locoꝝ spacio sibi obuia
 būt vt facile est dem̄fare. ¶ Sz dō p3 q̄ Ex q̄ cētro
 epicicli exīte i perigio equātis grossior ps scđi orbis
 erit i eodē pigio distabit cētrū epicicli a cētro mūdi
 nō solū per spaciū qđ ē iter cētrū mūdi 7 pūctū cōca
 uitatis eccētri corrdēs cētro epicicli qñ epicicli⁹ ē i
 auge equātis s3 vltra hoc distat a cētro mūdi cētrū

supra eccētricū: 7 ideo tūc pūct⁹ cōcauitatis eccētri
 corrdēs cētro epicicli maxie appropinquat centro
 mūdi: q̄ iter eccētricū 7 cētrū mūdi solū sunt partes
 tenuiores p̄mi 7 scđi orbis pres vero grossiores q̄r
 ti 7 quinti sūt sup eccētricū. Sed cū epicicli⁹ sit in peri
 gio equātis tūc pars grossior quarti orbis fit vers⁹ au
 gē equātis supra eccētricū. Pars aut spissior secūdi
 orbis fiet versus perigiū equātis iter sc3 eccētricū 7 mū
 di cētrū. Pars nāq3 crassior scđi orbis pti spissiorū q̄r
 ti sēp ē oppo^a. Nec aut oia 7 si absq3 māli istrumēto
 difficile possit p̄phēdi hito tñ istrumēto facile sūt itel
 ligibi^a ēt a mediocri igenio. Pūctū aut cōcauitatis
 eccētri corrdēs cētro epicicli uoco oēm pūctū circuli
 sup cētro eccētri descripti 7 p cētrū epicicli trāseūtis
 ¶ Qui⁹ vltimi correlarij hitatē iubiecta dem̄fat formu
 la i q̄ d. cētrū eccētri p motū ab auge equātis factū
 ē i b. equātis cētro describēdo semicirculū d. b. 7 per
 p̄ns accessit cētrū eccētri ad cētrū mūdi sūm supficiē

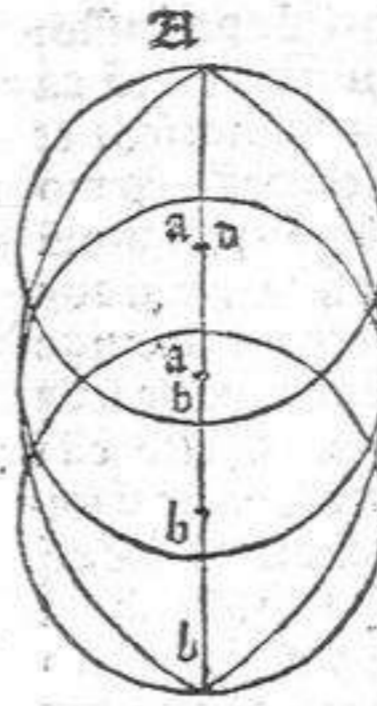
A mūdī cētrū
 b. eccētri et
 equātis cētrū
 c. parui circuli
 centrum.
 d. eccētri cen
 strum cū epici.
 erat in auge
 equantis.

epicicli per crassiciē maiorem scđi orbis q̄ est iter ec
 cētricū 7 cētrū mūdi. Lzei epicicli exīte i auge equā
 tis grossicies quarti orbis sit i opposito augis ipsi⁹
 equātis: ipsa tñ nō est inter eccētricū 7 cētrū mūdi: s3

q̄ ē p̄s⁹ auge equātis p lineā d. b. g supficiēs q̄ erat s3⁹
 oppm̄ aug⁹ p tātā lineā fcessit a cētro vt ps spissior 2ⁱ
 orbis locū obtineret it cētrū mūdi 7 eccētri^m. Sūlz ps
 spissior 4ⁱ orbis mota ē p̄s⁹ auge equātis vt eccē⁹ cedēt.
 i. liij.

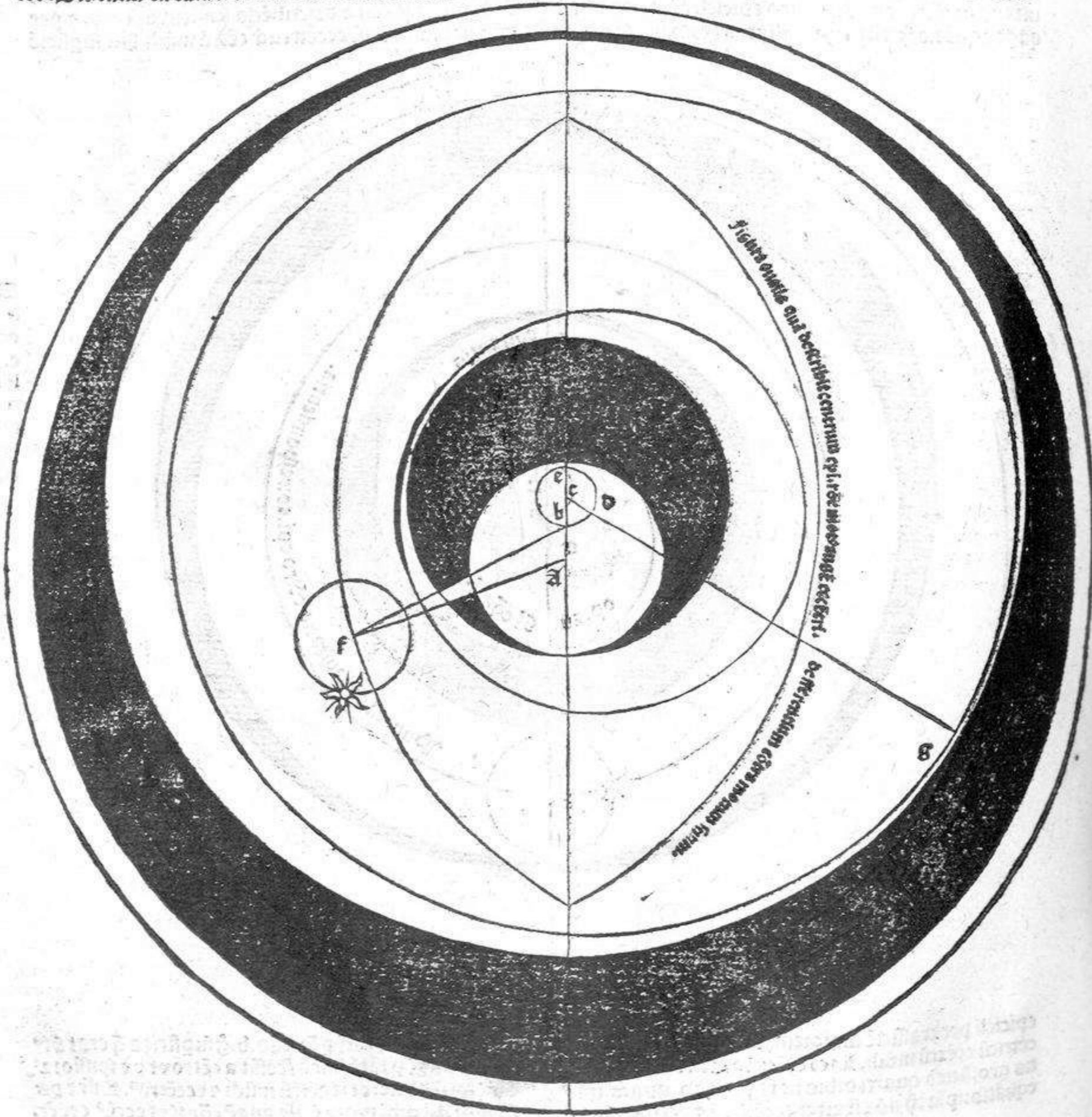
Secundi de celo & mundo

¶ Si queratur. Ex quo mercurio exis in opposito
 augis equatis non est in maxima ad terram propinquitate in
 quo posito debeat accipi maxima propinquitas centri
 epicycli eius ad terram. ¶ Dicendum quod Maria quam ad
 terram habet propinquitas centrum epicycli est quasi centrum eccen-
 trici distat ab auge per circuli. 4. signis et tunc centrum epi-
 cyclicum distat ab auge equatis. 4. signis: et tunc ipsum cen-
 trum quod per continuum ad centrum mundi accesserat inci-
 pit a centro mundi iterum recedere. Centrum enim
 epicycli propter motum augis eccentrici que contra mo-
 uetur non describit figuram circulearem in deferente
 sed potius oualem quia eccentricus per motum au-
 gis continue accedit ad centrum mundi: unde motus
 epicycli in eccentrico est sicut quando mouetur musca
 circulariter et cum hoc circulus ille mouetur motu re-
 cto. Sit enim circulus a. et b. et sit musca in a. que de-

beat moueri in b. circulariter et mo-
 ueatur circulus a. b. motu recto do-
 nec punctum b. fiet in c. et quando
 b. fiet in c. tunc etiam musca fiat in
 b. et tunc patet quod musca plus distat a
 centro circuli a. b. fixo quod sit d.
 quam in principio ut facile esset demon-
 strare: non ergo descripsit semicirculus
 a. b. sed portionem semicirculo mi-
 norem. Si ergo eodem modo rede-
 at in a. perficiet duas portiones se-
 micirculo minores ex quibus figu-
 ra conficitur oualis. Quorum om-
 nium demonstrationes ex almage-
 sto patent. Sed pro conclusionis persuasione quam
 demonstrare est mathematici subiecta sufficiat figu-

A mundicentrum
 b. centrum equantis
 c. centrum parui circuli
 d. centrum eccentrici
 e. centrum eccentrici quasi epicycli
 f. centrum epicycli quasi est terre proxi-
 mior quam est pos-
 sit.
 g. terminus li-
 nee ostendens
 motum orbium
 augem deferen-
 tium super centro
 parui circuli ab
 auge equantis

ra ne nalis pbielimites trafilire videamur. In pto:
lomei aut almagesto geometrica demonstratiõe cõ
clusio manifestatur.

¶ Conclusio responsiva.

¶ Quis non sit demonstrabile ea que apparent i
celo non posse saluari sine eccentricis z epiciclis eo
modo quo ponunt astronomi. Necesse est tamen in
celo esse eccentricos. Nec aliqua inueta est rationabi
lior via ad singula regulanda q̄ per epiciclos z eccẽ
tros.

¶ Prima pars patet. ex S. T. I. huius super T. c.
5. dicente q̄ yparcus z pto. inuenerunt eccentricos et
epiciclos z q̄ hoc non est demonstratum sed supposi
tio quedã. ¶ Item. 1. que. 32. ar. 1. 2^m Et q̄ in scia ali
quando inducitur ratio non que probet radicem: sed
que radici iam posite ostendat congruere sequẽtes
effectus sicut in astronomia ratio eccẽtricoz z epici
clorum ponitur ex hoc q̄ hac positione facta possũt
saluari apparentia sensibilia circa motus celestes nō
tamen hec ratio est sufficienter probans q̄ etiam for
te alia positione facta saluari possent.

¶ Secundo opus. 70. q. 4. ar. 3 ad 8^m dicit Sanc.
Tho. q̄ Non est demonstrabile q̄ inter celos q̄ sunt
solidi z non diuisibiles nō sint alie substantie rarefa
ctibiles z condensabiles z nichilominus incorrupti
biles per quarum inspissationẽ contingit aliquando
stellas plus ad cẽtrum mundi accedere z per rarefa
ctionẽ recedere ergo nō est demonstrabile ibi esse or
bes solidos auges differentes verum hec opinio re
pugnaret opinioni aristo. qui ponit celũ inagibile
z indiminuibile. 1. huius. T. com. 21. ¶ Tamen rare
factio z condensatio ymo nec diuisio celi repugnet
incorruptibilitati eius patet ex S. T. 2. d. 2. q. 2. art.
2. ad 5^m. Raritas enim in celo nō est qualitas cau
sata. a. 4. primis sicut i istis inferiorib⁹. Et opus. 11.
ar. 10. dicit q̄ aer cessante motu celi erit adhuc scdm
naturã suã facile diuisibilis nō tamen corruptibilis.

¶ Tertio arguitur q̄ Sine epiciclis possit saluari re
trogradatio z statio ac directio planetanum q̄ stel
le fixe ratione motus octaue spere omnes has passi
ones habent: z tamen neq̄ ipsis neq̄ motui octaue
spere datur epiciclus.

¶ Secunda pars patet scz q̄ necessario sunt ponen

di eccentrici. Omnis circulus concentricus secundum
quodlibet punctum circunferentie equaliter appro
pinquat centro per diffinitionem circuli ergo dato q̄
cunq̄ centro fixo i circulo si aliqua pars circunferen
tie magis distet aut: pp̄: opinet ei totus circulus
mutabit centrum z per consequens fiet eccentric⁹ al
teri circulo cuius dictus punctus fixus est cẽtrum s̄
corpora planetarum quandoq̄ plus quandoq̄ min⁹
appropinquant centro terre ergo non semper cẽtrũ
orbium eorum est centrum mundi: ergo ad minus
quandoq̄ orbes eorum differentes sunt eccentrici mũ
do: ergo ponendi sunt eccentrici. Et hoc per amplius
demonstrabitur in tertia pte conclusionis. Nec ista
pars repugnat prime quia non dicimus non esse de
monstrabile esse orbes eccentricos: sed q̄ non est de
monstrabile eos esse ponendos secundum q̄ eos po
nunt yparcus Ptolomeus z ceteri astronomi mo
derniores secundum quorum opinionem nunq̄ cen
trum eccentrici est idem cum centro mundi.

¶ Tertia pars q̄ rationabilior est opinio de eccen
tris z epiciclis q̄ quacunq̄ alia. Probatur ab astr o
nomis.

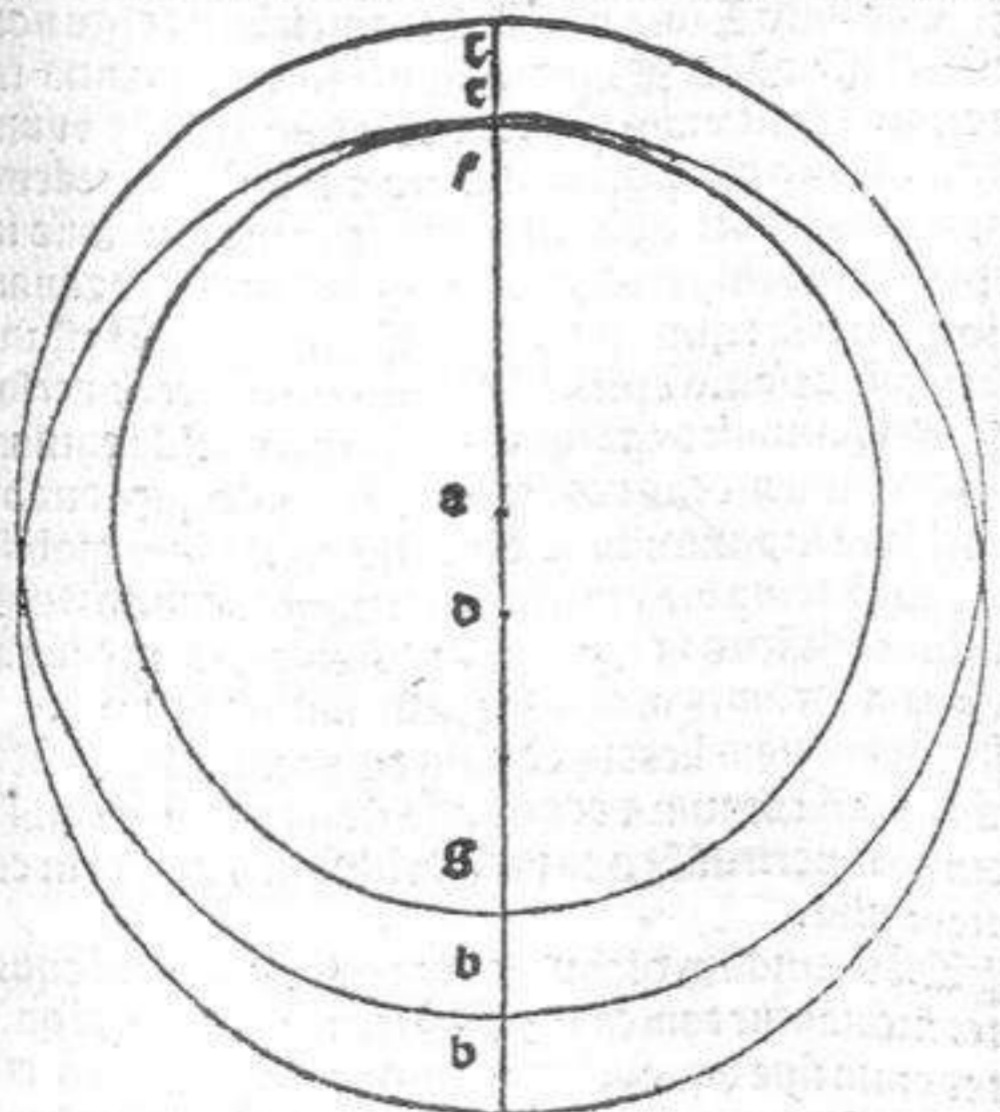
¶ Primo A ptoleuo dictione. 5. almagest. capi.
14. z 16. quia diametri visuales solis z lune z plane
tarum quandoq̄ sunt maiores quandoq̄ minores:
ergo quandoq̄ plus quandoq̄ minus a terra distãt
ergo eorum orbes non sunt terre concentrici. ante
cedens patet: primo de marte qui existens in auge
notabiliter minor apparet q̄ in opposito augis.
Solis autem diameter quando est in auge eccẽtri.
31. minuta zodiaci. In opposito autem 34. cordat. i.
extenditur directe vt corda respectu arcus. Lune ve
ro in auge eccentrici z epicicli existentis diameter. 29
minuta. In opposito autem augis vtriusq̄. 36. cor
dat. Quomodo autem hoc cognitum sit. dicit Frã
ciscus capuanus q̄ Ptolomeus sumpto astrolabio
per anulum sic q̄ nature sue dimitteretur vt scilicet
tenderet ad centrum mundi voluella eleuauit do
nec supremam partem diametri solis aut lune per
vtrumq̄ foramen conspiceret z notato numero gra
duum z minutorum in dorso astrolabij in quo voluel
la fuerit. Secundo altitudinem partis infime lumi
naris visuali linea notauit z inter duas notas diffe
rentiam luminaris diametri longitudinem esse dig
rit.

¶ Secundo arguitur: quia sol maius tempus occu
pat in pertransendo ab ariete in libram q̄ a libra
in arietem: ergo mouetur super alio centro q̄ cen
tro mundi vt satis per quartam propositionem des
monstratum est. Et hec ratio Buerroy m coegit in
principio methero. fateri centrum orbis solis nō es
se centrum mundi propter inequalitatem scilicet mo
tus solis super centro mundi.

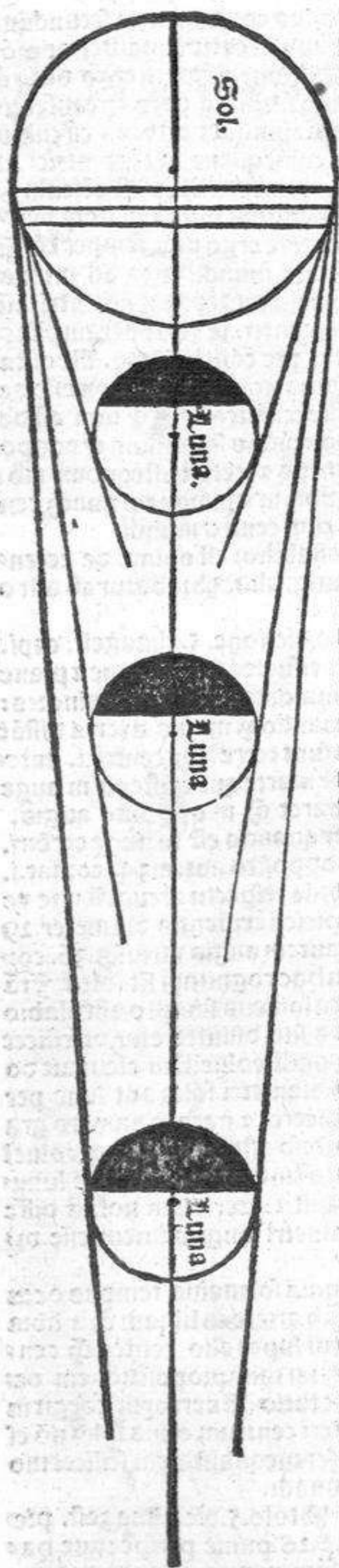
¶ Tertia ratio que est Ptol. 5. dic. almagest. pres
supponit id quod ex. 21. z 26. prime perspective ha
beri potest q̄ Luminosum maius quanto propins
quius est opaco minori plus extensius et intensius
ipsum illuminat z ab opaco ymbra causatur minor
hec est. 22. prime perspective archiepiscopi cantua
riẽ. Et qua sic arguitur. Experimento probatum
est vnam eclipsim contingentem in aliquo puncto
z distantia a capite z cauda draconis esse maiorem
alia in eodem puncto et distantia contingente z pl⁹
corporis solis aut lune obumbriari omnibus reliquis
remanentibus paribus z non potest hoc nisi ad lu

no istom hatis e3

A. cẽtrus
circulorũ
b. c. z f. g.
q̄ sunt ho
mocentri.
D. centrũ
circuli b. c.
q̄ p̄ctus
c. sit ppin⁹
qui cẽtro
a. z p̄ctũ
b. remoti⁹.

Secundi de celo & mundo

minarium approximationem reduci: igitur luminaria quandoque plus quandoque minus a centro terre distant & secundum hoc eius aut maioratur aut minoratur umbra. Comprehensum est enim eclipses solis aut lune sole existente in cancro contingentes esse maiores hijs que sole existente in capricorno sunt: quia scilicet in cancro est solis apogium. In capricorno vero perigium. Et hec quoque ratio averroyi ad eccentricum ponendum movit. 2. celi cō. 32. ubi dicitur hoc quod apparet in luna de eclipsifortissime sine eccentrico circulo salvari non potest.

Quarto arguitur: quod rationabile sit ponere epiciclos quia non solum planete regrediuntur & diriguntur sed etiam a centro mundi recedunt & ad ipsum accedunt. Contingit enim planetam in auge eccentrici existentem plus distare a centro terre quam ipsa aut eccentrici ymo quandoque extra auge eccentrici existens planeta plus distat a mundi centro quam quando in auge eccentrici erat hoc autem non sine epiciclis rationabiliter videtur posse salvari.

Contra predicta arguitur primo contra quartam conclusionem quia sol in equali tempore pertransit medietatem zodiaci a principio cancri ad initium capricorni & in eodem tempore pertransit medietatem sui eccentrici.

Similiter reliquas medietatem zodiaci & medietatem eccentrici in equali tempore pertransit sicut primam: ergo regulariter movetur super utroque centro.

Secundo arguitur contra quintam: quia quando circulus est eccentricus unum punctum magis centro super quod ponitur moveri ille circulus appropinquat quam aliud: ergo circa ipsum minorem circulum describit quam aliud: ergo illa duo puncta non equaliter moventur & per consequens motus circuli super illud centrum non est regularis.

trum non est regularis.

Tertio arguitur quod omnes orbis regulariter moventur motu diurno quia moventur illo motu per raptum primi mobilis. Primum autem mobile equaliter rapit quemcumque orbem uno tempore sicut alio cum moveat sine resistantia & fatigatione igitur uniformiter movetur illo motu quicumque orbis uno tempore sicut alio. Et ad hoc possunt fieri rationes quas adducit philosophus hic pro regularitate primi motus demonstranda.

Quarto arguitur quod non sint ponendi eccentrici & epicicli rationibus commentatoris oppositum tuentis nullum tamen reliquit modum per quem apparentie ille salventur. Prima ergo eius ratio. 1. celi cō. 5. talis est motus celi est circa medium tantum ergo nullus est a medio vel ad medium: sed si ponantur eccentrici motus planete in eis erit quandoque ad medium puta quando movebuntur ad absidis imum fastigium & quandoque a medio quando scilicet ad apogium movebuntur: tunc enim recedent a centro terre igitur non sunt eccentrici.

Item orbis celestes sunt spherice figure secundum philosophum hic c. cō. 32. Sed orbis augem deferentes si ponantur eccentrici non sunt spherici: quia sunt spissiores in una parte quam alia. ergo: aut non sunt aut non omnes sunt spherici.

Item etiam quod daretur tunc vacuum & corporum penetratio quando scilicet pars grossior veniet ad locum partis tenuioris supposito quod nulla fiat condensatio aut rarefactio.

Quinto per orbem infimum inequalis spissitudinis salvantur cum eccentro omnia que apparent in sole aut luna: ergo tertius supra eccentricum locatur aut superfluit aut solum ponitur ne fiat in natura vacuum & per consequens est ociosum.

Sexto arguitur quod possit demonstrari esse ponendos epiciclos per rationem quartam factam ad conclusionem: quia scilicet per epiciclum salvantur distantie a terra maiores uno tempore quam alio sub eodem gradu signi que non videntur sine epiciclo posse salvari stelle enim licet regrediantur non tamen magis aut minus a terra abscedunt oppositum autem est in planetis.

Septimo Luna non habet epiciclum: ergo non est necesse alios planetas habere. consequentia tenet: quia sicut unus planeta velocius transit unum signum uno tempore quam alio ita & luna. antecedens patet: quia dato opposito: tunc per motum lune in epiciclo macula eius deberet nobis apparere quandoque eversa: quia pars lune que in perigio est inferior in apogio epicicli fiet superior et econverso.

Ad primum negatur consequentia. Ad regularitatem enim motus requiritur quod quibuscumque duabus partibus magnitudinis acceptis equalibus mobile in equali tempore utramque pertranseat modo si divi datur zodiacus in quascumque duas alias medietates non utramque in equali pertransibit tempore.

Item etiam licet in equali tempore pertranseat a cancro ad caprum & econverso non tamen in equali tempore pertransit a cancro in libram & a libra in capricornum.

Ad secundum dicitur quod illa duo puncta non equaliter moventur tamen regulariter moventur. Equaliter enim siue eque velocius moveri cum aliquo est in equali tempore equale spacium pertransire sicut

aliud: sed regulariter moueri est in equali tempore equales angulos causare super illo puncto. Superficies enim cōcaua primi mobilis ita regulariter mouetur super centro mundi sicut conuera tamen non eque velociter.

¶ Ad tertium negatur consequentia: quia illa irregularitas non prouenit propter inequalem raptum sed propter coniunctionem plurium motuum sicut si musca moueatur circulariter super rotam infiram lancee q̄ velocius vel tardius perueniat ad terminū vna vice q̄ alia non prouenit ex hoc q̄ lancea tardius defferat muscam: sed a motu musce super rotam. Et ideo philosophus hic *T. c. 35.* dicit q̄ rationes suas solum intendit applicare ad primum motum: quia vt ibi dicit in hijs que desubtus sūt plures lationes cōueniunt in vnum et tunc rationes sue sunt efficaces: quia ex quo primum mobile vnico motu mouet nō potest in eo esse irregularitas ex pluralitate motuum si ergo esset irregularitas pueniret aut a mobili aut mouente vt ipse arguit.

¶ Ad quartum dicitur q̄ motus celi est solum circa medium. i. celo nullus conuenit motus nisi circularis. Secundo dicitur q̄ motus rectus ad mediū aut a medio non potest esse in celo: vnde aristoteles nō dicit motum a medio aut ad medium solum elementis conuenire sed motum rectum a medio aut ad medium solis elementis voluit conuenire.

¶ Ad aliud negatur consequentia. Dico enim orbis augis esse sphericos: sed non eque spissos. Ad sphericitatem enim corporis sufficit q̄ vtraq̄ eius superficies sit circularis: vnde non sunt idem sphericus et eque spissus.

¶ Ad aliud negatur consequentia: quando ei pars spissior superioris venit ad locum tenuioris partis tunc pars spissa infimi que erat sub parte tenui superioris recedit et vadit ad locum vbi prius erat pars grossa supremi vt facile in materiali instrumento potest videri si in plano orbis illi fiant discōtinui ab eccentro ita vt et eccentrus et ipsi per se moueri possint sic tamen ad inuicem primus et tertius colligētur vt alter sine altero non moueatur.

¶ Ad quintum dicitur q̄ orbis superior ponitur vt totum aggregatum ex orbibus planetarum mouentibus sit mundo concentricum. Secūdo dicitur q̄ ad augem non sufficit q̄ maxime a terra distet: sed etiam requiritur q̄ maxime firmamento appropinquet modo licet per infimum orbem centrum solis posset q̄ q̄ minus centro terre appropinquare non tamē pl̄ appropinquaret celo nisi vel daretur vacuum vel poneretur orbis dissimilis spissitudinis. Tertio dico q̄ Tertius orbis ponitur per se propter motum eccentrici causandum sed per accidens propter vacuum: quia scilicet illo non posito non posset eccentricus (dato etiam q̄ esset secundum superficiem conuexam mundo concentricus) neq̄ super suo centro neq̄ super cētro mundi moueri quin fieret vacuum: vnde rationabile est: vt in celo ponantur ea per que omne impedimentum motus remoueatur siue sit impediens per se siue per accidens. Cum etiam in istis inferioribus videamus graua a loco naturali moueri et ascēdere ne ob defectum motus eorum leuia motu suo priuentur.

¶ Ad sextum dicitur q̄ etiam sine positioe epiciclorum possent saluari non solum retrogradationes et c. sed etiam remotiones planetarum a terra per tales

directiones et appropinquationes per regressiones: per multiplicationem scilicet orbium eccentricorum aut fm. q̄d aut simplr vñ aut eccentri mercurij per motum suorum orbium ab auge equantis cōtra successam signorum mouetur continue appropinquando ad centrum terre donec centrum eccētrici fuerit motum ab auge parui circuli. 4. signis. Deinde per eadem signa mouetur secundum successionem continue iterum recedendo ab ipso terre centro non tamē habet huiusmodi aux epicicli: Sed quia ad hoc q̄ planete sub eodem signo possent et regredi et procedere et regulas quas ad motum solis habent obseruare multa eccentricorum indigerent multitudine frustra autem fit per plura quod potest fieri per pauciora ideo rationabilius est ponere epiciclium q̄ tantā multitudinem orbium ex qua maxima in motu vero planete inueniendo confusio contingeret in calculo. Neq̄ est magis absurdum ponere epiciclium q̄ stelam orbi suo discontinuam girari circa centrum: proprium cuius oppositum non est secundum philosophum demonstrabile.

¶ Ad septimum dicitur q̄ Luna habet proprium motum in epiciclo alioquin sequeretur illud inconueniens adductum. Et si inferas ergo et quelibet alia stella per consequentiam philosophi hic *Textu commen. 59.* vbi ex rotunditate lune arguit rotunditatem omnium stellarum. Ad hoc dicetur articulo sequenti.

¶ Ad capitale dicitur q̄ Centrum primi mobilis est centrum mundi. Utrum autem equans sit orbis celestis vel solum circulus in eccentro descriptus dicitur ar. 5.

¶ Si queratur Qua via possint sine epiciclis motus longitudinum sex planetarum saluari. Respondetur q̄ saluantur primo stationes/directiones/et retrogradationes planetarum: si eccentricis eorum vltra motum quem habent sub zodiaco (quem regulat linea medij motus eorum) assignetur alius motus ad similitudinem motus octaue sphere: vni quidem velocior: alteri tardior: secundum q̄ apparet in motibus eorum: ita vt motus titubationis saturni ponatur cōpler i in 378. diebus fere. Jouis autem i. 398. Martis vero in 779. diebus: vt dictum est. Distantia autem et appropinquo ad centrum terre per talem motum: saluabitur. Si cuilibet planete (preter solē) assignabimus duos orbis: defferentes augem et oppositum augis titubationis planete dictos. Sicq̄ cuilibet quinque planetarum a mercurio dabim⁹ quos orbis eodem modo dispositos sicut dictum est de mercurio: nisi forte quo ad hoc q̄ centrum periferie conuere minoris/et concaue maioris illorum duorum: aliter assignabitur q̄ in mercurio: proportionaliter scilicet ad distātiā/quam acquirūt a centro terre/ per motum epicicli. Hanc tamen legem illi duo orbis seruabunt: vt in luna secundum successionem signorum moueatur aux titubationis: in tempore in quo ponitur epiciclus eius reuolui: sic scilicet vt q̄n erit verus motus corporis lune velocissimus: tunc sit in opposito augis titubationis: quando vero fuerit tardissimus: tunc sit in auge. In alijs autem planetis opposito modo mouebuntur: contra scilicet signorum seriem: quia motus titubationis eorum est contrarius motui titubationis lune: ideo sic debent moueri contra ordinem signorum: vt cum motus eorum fuerit velocissimus sub signifero: tunc sint in aux

Secundi de celo & mundo

Se titubationis siue accessus & recessus. At cum tardissimemouebitur planeta:tunc in perigio titubationis reperietur. Et sic illi orbes in equali tempore absoluent zodiacum in quo corpus planete suum paruum circulum per motum accessus & recessus absoluet vt orbes saturni in. 378. diebus iouis in. 398. et sic de alijs. Et per hunc modum dandi sunt mercurio septem orbes quorum secundus & quintus erunt augein titubationis deferentes. Centrum namq; periferie concaue secundi & conuere quinti erit centrum parui circuli. Sed concaue quinti & conuere secundi centrum erit centrum equantis. Et per hoc frangitur argumentum quod auerroryste putant demonstratiuum de macula lune. Quomodo autē motus latitudinum saluentur facile est inuenire.

A secundum sic proceditur. Videtur q; astra moueantur motu distincto a motu orbium & causent harmoniam sonorum: quia Sol de mane ouēs videtur circūgirari: ergo & quelibet alia stella.

Item arguitur q; causent harmoniam quia Corpora mota velociter causant sonum: vt patet de virga & corda cithare: sed corpora celestia velocissime mouentur ergo causant sonum.

Sed contra est philosophus hic a Tex. com. 43. vsq; ad. 57.

Respondeo dicendum q; Postq; philosophus ostendit qualis sit natura stellarum hic determinat de motu earum ostendens primo quomodo moueantur. Secundo an ex earum motu sonus causetur. Quo ad primum sit.

Prima conclusio.

Licet stelle non moueantur motu volutationis nec moueantur ab oriente in occidentem motu proprio non tamen est demonstrabile ipsas non circūgirari. Prima pars patet. Quia illud quod reuoluitur sic mouetur q; non semper eadem superficies eius apparet: sed videmus q; in luna eadem facies semper nobis apparet: ergo ipsa non voluitur: ergo eadem ratione neq; alie stelle. Secundam partem scilicet q; stelle non mouentur per se ab oriente in occidentem probat philosophus: quia aut circuli in quibus sunt simul cum eis mouentur aut quiescunt. Non primum quia aut eque velociter mouentur circuli & stelle aut circuli velocius aut stelle. Non primum nec tertium quia Circuli sunt maiores stellis ergo motu naturali debent velocius moueri q; stelle. Forte dicitur q; eque velociter mouentur: sed hoc est a casu. Contra in celo nihil est ponendum a casu.

Item que a casu sunt contingunt vt in paucioribus: sed hoc esset in omnibus stellis: ergo nō esset a casu. Ea enim que sunt a casu non similiter se habent in omnibus.

Item Si eque velociter mouentur circuli & stelle tunc alter motus esset superfluo. Neq; est dicendum q; circulus velocius moueatur: quia videmus stellas maxime fixas eque cito in idem punctum redire sicut & circulos earum. Sed q; planetenon eque cito redeant est propter motum proprium earum.

Si dicatur q; circuli quiescunt & stelle mouentur. Contra: sequeretur q; stelle celum diuellerent siue dirumperent eo modo quo rūpitur aer aut aqua. hoc autem est inconueniens.

Item irrationabile esset stellas que sunt circa eq;

noctialem velocius moueri q; eas que sunt circa polum: & sic ille que sunt circa polum deberent facere duos aut tres circulos anteq; ille que sunt circa equinoctialem complerent vnum. **I**tem si astra hoc modo mouerentur: tunc progredierentur sed motus progressiuus non conuenit eis quia sunt spherica: figura autem spherica est ad motum progressiuum ineptissima.

Item quia videmus ea semper equidistare in vno tempore sicut alio: ergo rationabilius est ponere astra quiescere & solum moueri ad motum circuloꝝ quibus insiguntur.

Tertia pars patet quia illo motu posito nullum predictoꝝ inconuenientium sequitur: ymo ponentes epiciclos necessario habent ponere lunam circūgirari ne facies eius euersa appareat. & potest iste motus rationibus platonis persuaderi: quia stelle sunt corpora naturalia: ergo habent aliquem motum naturalem & non nisi circulaem cum sint de natura celi: ergo secundum se mouentur circulariter. Tum secundo: quia secundum multos sunt corpora animata ergo p se mouentur: cum ergo sint spherica & figura spherica sit ad omnes motus ineptissima preterq; circulaem: mouebuntur circulariter.

Hic nota q; differentia est inter volutationem et circumgirationem. Volutatio enim est quando corpus mouetur circulariter: sic q; axis sit ex transuerso corporis per respectum ad oculum ita q; semper alia & alia superficies oculo presentat. Sed circumgiratione est quando axis motus non est ex transuerso: sed vnus polorum versus oculum: sicut in rota molendini cuius eadem superficies semper videtur. Unde idem motus est volutatio & giratio respectu diuersorum: rota enim carri respectu illius qui est retro ipsū voluitur: sed in ordine ad illum qui stat a latere: dicitur girari. sed pro noticia figure stellarum ponitur.

Secunda conclusio.

Omnia astra sunt spherice figure. Probat philosophus primo opinione communi philosophoꝝ: qui dicunt stellas esse sphericas.

Secundo: quia eadem est figura eorum que sunt eiusdem nature: sed stelle sunt eiusdem nature cum suis orbibus: ergo & eiusdem figure.

Tertio natura nihil facit frustra: sed astra nō mouentur motu progressiuo: sed solum circulari: ergo natura non dedit eis figuram aptam motui progressiuo sed motui circulari aptissimam: que est spherica: que etiam est ineptissima ad quemcūq; motum preterq; circulaem.

Quarto Luna est spherica: ergo & quelibet alia stella. antecedens patet: quia luna crescit & decrescit secundum arcuales portiones. Luna enim quando soli coniungitur secundum superius hemispherium illuminatur a sole: & secundum inferius (scilicet nrm) remanet obumbrata & obscura: & tunc dicitur sinodica. Sed paulatim ipsa a sole recedente: superius hemispherium a parte qua magis distat a sole desinit illustrari: & secundum eandem quantitatem incipit illustrari hemispherium inferius: & tunc incipit luna videri figure annularis. i. arcualis: & continue augmentatur lumen eius versus nos. quousq; distet a sole. 60. gradibus: & tunc dicitur monoides. Cum vero. 90. a sole distiterit gradibus: dicitur dicorhombos. Sed cum a sole. 135. partibus distat id est. 4. 8

gnis cōmunibus 7.25. gradibus amphicyrtos nuncupatur. i. maior dimidia minor plena donec a sole per 180. gra. elongetur. i. sex signa communia 7 tunc pancelenos. i. plena dicitur luna. Ab hic vero vsq; ad solis coitum eadem que prius ordine prepostero sortitur nomina. Primo namq; amphicyrtos in dedi cothomos. Post hac monoydes. i. fere tota deficiens. Postremo synodica. i. soli coniuncta dicitur manifestum est autem q; si superficies lune esset plana tota simul a sole illuminaretur igitur 7c.

Et confirmatur hec ratio ex eclipsibus solis que sunt lunulares. i. circulares 7 arcuales: incipit enim sol obscurari per interpositionem lune inter nos 7 ipsum secundum arcualem figuram: ergo luna est spherica: ergo 7 alia astra. Figura enim spherica consequitur corpora celestia secundum genus. Et hec de primo.

Pro secunda parte quesiti Notandum q; Cōsonantia est soni grauis acutiq; mixtura suauiter vniformiterq; auribus incidēs ex multiplici aut supparticulari ratione profecta. Melos tamen quandoq; ex superparciente elicitur Diapason namq; diapente actonus melos eliciunt. Est enim melos suauis

Diatonicum Chromaticum Enarmonicum Chromaticum genus est quod per duo inequalia semitoniam (i. maius siue apothomen) 7 minus 7 trihemitoniam ascendit. i. tonum 7 semitonium minus. Enarmonicum est quod per duas dieses ascendit 7 diatonum. i. qui duos complectitur tonos. Diesis est semitonij minoris medietas ex partitōe habitudinis differentie extremorum proueniens que 7 tetrartermeria dicitur. Sed secundum bacchium diesis est minimum interuallum quod humana natura modulatim possit efferre. Diatonicum genus melos est cuius partitio per semitonium minus et duo tonos continue procedit. Chromaticum genus videtur pithagoras in motu celestium corporū posuisse. A terra enim posuit ad lunam tonum. A luna ad mercurium semitonium 7 ab eo ad venerem aliud hemitonium. A venere ad solem trihemitonium. i. tonum 7 semitonium quod dicitur diapente. A sole ad martem tonum. Ab eo ad iouem semitonium 7 ab ioue ad saturnum dimidium. Et inde ad signiferum sexcuplum. i. trihemitonium. Unde fit ex his Lira octhacordos pithagore hoc modo secundum censurinum qui totum mundū euharmonion esse nō est ostendere.

Proslambanomenos grauissimus scilicet neruus.	Terra.
Hypate hypaton Luna. i. principalis principalium	Tonus.
Perhypate hypaton Mercurius subprincipalis principalium	Semi. minus.
Lychanos hypaton Venus inder principalium.	Semi. maius.
Mese Sol media	Trihemi.
Paramese diezeugmenon Mars sub media disjunctarum.	Tonus.
Trite diezeugmenon Iupiter tertia disjunctarum.	Semi. minus.
Paranete diezeugmenon Saturnus penultima disjunctarum	Semi. maius.
Mete diezeugmenon Aplanes. vltima disjunctarum.	Trihemi.

auribus accepta uocatio amenusq; plurium uocū congressus: ut si capiatur vnitas 7 ternarius qui sūt minimi consonantie diapason diapente numeri (si tñ vnitas numerus dici deat) Capiant etiā minimi numeri toni qui sunt. 9. 7. 8. Ducatur vnum in. 8. 7. 3. in. 9. 7. puenient. 27. 7. 8. inter que est proportio tripla supertriparciens octauas non ergo erit tibi consonantia et tamen q; sit melos experientia discitur. Diapente vocatur consonantia que nascitur ex proportione sexquialtera interualli vt. 6. 7. 4. Diapason vero que ex dupla vt. 6. 7. 3. Diapente diapason est consonantia quam ad inuicē constituunt iuncte consonantie diapason ac diapente 7 in tripla proportione consistit vt 3. 7. 1. Tonus est consonantie principium ex soni ad sonum sexquioctaua proportione proueniens vt 8. et. 9.

Notandum secundo q; Pithagoras estimans ex motu celi causari sonum inconueniens ratus tales sonos esse inuicem dissonos dixit eos esse harmonicos: vnde secundum plinium 2. naturalis historie ca. 22. Pithagoras dixit tonum interuallum quod est a terra ad lunam. Tonus autem omnis certis constat phtongis: vnde phtongus est harmonie principium 7 se habet ad eam sicut vnitas ad numerum et punctum ad lineam 7 instans ad tempus vel aliter phtongus est modulate uocis casus in tenorem vel phtongus est nerui primi certus strepitus. Ex quo patet q; phtongus non est simpliciter diuisibilis. Omnis enim sonus est in infinitum diuisibilis.

Harmoniarum siue melorum tria sunt genera.

Sed higinus A sole ad martem solum hemitonium ponit itemq; ad iouem aliud hemitonium. Sed a ioue ad saturnum tonum. Et ad signiferum a saturno tonum. Secundum vero Georgium vallam. Mos neruos planetis veteres deputarunt. Et quo patet eos diatonicum genus 7 non enarmonicum in celorum consonantia assignasse.

Mete Saturnus	Tonus.
Paranete Iupiter.	Tonus.
Paramese Mars.	hemitonium
Mese Sol.	Tonus.
Hyperhypate Venus.	Tonus.
Parhypathe Mercurius	hemitonium.
Hypathe Luna	Tonus.
Proslambanomenos	Terra.

Sed hecvt inquit Plinius iucunda magis q; necessaria subtilitate a philosophis dicta sunt.

Conclusio responsiua.

Corpora celestia motu suo non causant sonos. Probatur quia Lum habemus auditum quo nos sonum percipimus nos deberemus audire tantam uocem que a motu celi proueniret.

Sed forte dices sicut dicunt pithagorici q; iste sonus statim cum nascimur coeristit nobis. Et ideo nobis accidit sicut malleatoribus eris qui propter consuetudinem quasi non sentiunt differentiam soni 7 silentij eo q; aures eorum sunt implete huiusmodi sono.

Contra hoc arguit philosophus dicens hoc alliciēter

Secundi de celo & mundo

z musice dictum esse. Quia non solum est inconueniens q̄ nullo modo tam magnos sonos sentiamus: sed etiam q̄ Corpora inferiora per eos non patiantur etiam si eos non sentiant. Videmus enim excellentes sonos non solum destruere auditum animalium: sed etiam corpora inanimata sicut sonus tonitruus frangit lapides z ferrum ac edificia quod ideo est: quia cum sono sit vehemens medijs percussio Corpora autem celestia sunt tam maxime q̄tatis sonus ergo eorum si sit trascendit sonum tonitruus z quemlibet alium ergo debet vsq̄ ad nos pertingere: vnde si propter consuetudinem non audiremus tales sonos pari ratione nec alios.

¶ Secundo Sonus causatur ex diuisione aeris. Ea autem que sunt infra corporibus alijs non causant sonum quando solum mouentur ad motum illorum quibus infiguntur sicut homines qui sedent in nauis non sonant nauis mota ergo cum stelle non moueantur nisi ad motum circuloꝝ non causabunt sonos Circuli etiam stellarum non possunt frangi: ergo non possunt sonum causare nec vltimum versus nos diuidit aerem aut ignem quia nuq̄ subingreditur alijs a diuideretur: ergo vnde videtur natura prouidisse stellis ne per se mouerentur diuidendo celum quatenus non causarent sonos quia nihil in istis inferioribus posset in suo esse conseruari nisi valde paruo tempore propter vehementiam sonorum quos causarent.

¶ Et hac autem philosophi propositione infert alexander q̄ arist. hic sensit deum habere prouidentiam de hijs que in hijs sunt inferioribus. Non enim potest nature attribui prouidentia secundum q̄ est quedam virtus in corporibus: sed solum per comparationem ad intellectum naturam instruentem.

¶ Contra hec arguitur primo q̄ astra non circungirantur quia in solo sole apparet circungiratio: et tamen illa circungirationis apparentia non est ppter motum: vt postea dicitur: ergo non debent dici alia astra circungirari. Et hoc videtur philosophus hic intendere T. c. 48.

¶ Secundo arguitur de luna quam necesse est circungirari si ponantur epicicli ne facies eius euerfa appareat: ergo idem erit de alijs.

¶ Tertio arguit q̄ non sit inconueniens orbes causare sonum. Tum primo quia pithagoras testabatur illam harmoniam se quandoq̄ audisse. Tum secundo quia potest dici q̄ soni illi non sunt corruptiui sed viuificatiui sicut z motus celi. Tum tertio quia q̄ non audiamus sonos illos dicent pithagorici non prouenire ex consuetudine: sed quia non sunt proportionati nostris sensibus sicut multos odores percipiunt canes quos homines percipere non possunt.

¶ Item quando Corpora dura mouentur supra se inuicem quis non se mutuo frangant tamen sonum causant: sed corpora celestia sunt huiusmodi non emittunt cum non sint rarefactibilia ergo causant sonum dato q̄ se non diuidant.

¶ Ad primum dicendum secundum Sanctum Thomam hic ex auctoritate simplicij q̄ Aristoteles non intendit hic probare q̄ stelle non circungirantur: sed q̄ scintillatio que apparet in stellis z motus qui apparet in sole non est necessario ponendus propter circungirationem quia dato q̄ stelle non circungirantur

adhuc apparebunt scintillare. Similiter z sol. vn de aristoteles hic nil aliud probat nisi q̄ non est necesse astra circungirari: ideo neq̄ hunc motum asserit nec directe improbat.

¶ Ad secundum dicitur q̄ non est necesse ponere epiciclos: z per consequens neq̄ circungirationem lune Si tamen ponantur epicicli necesse est ponere lunam girari. Et quando infero q̄ idem erit de alijs. Dicitur primo negando consequentiam neq̄ est idem arguere de motu z de figura. Figura enim spherica consequitur corpora celestia a toto genere: sed non omnis motus consequitur ea a toto genere.

Sol enim non retrograditur nec mouetur in latitudinem eo modo quo ceteri planete. Non est ergo inconueniens lunam habere aliquem motum qui nulli alteri conueniat. Luna etiam vnico motu mouetur secundum latitudinem. Tres vero superiores duobus. venus autem z mercurius tribus. Secundo dicitur q̄ Astronomi non negant alios planetas girari: sed dicunt non esse necesse eisdem talem motum attribuere propter quacumq̄ apparentiam que in eis videatur.

¶ Hic queritur. De macula lune vnde proueniat. Ad hoc diuersimode diuersi respondent. Quidam enim dicunt. Aliquod corpus inter nos z lunam interponi. Sed Contra quia tunc illa macula diuersis diuersimode deberet apparere: quia illud corpus non eodem modo potest mediare respectu diuersorum locorum. Alij dicunt q̄ Luna est sicut speculus z in se recipit similitudinem terre z montium z corporum inferiorum. Sed Contra Tunc luna existente in oriente deberet alia dispositio videri illius macule q̄ in occidente. Aliam enim partem representaret z aliter dispositam in oriente q̄ in occidente. Tunc etiam ratio aristotelis non concluderet lunam non circunvolui quia licet circunvolueretur pars tamen que esset versus nos reciperet speciem terre.

¶ Sed dicendum secundum Sanctum Thomam q̄ illa macula prouenit a dispositione corporis lune que est corpus opacum et alique partes sunt alijs grossiores: z ideo non ita bene imbibunt lumen solis sicut partes rariores z subtiliores. Hec autem diuersitas potius apparet in luna q̄ alijs: quia ipsa se habet ad cetera astra sicut terra ad alia elementa z ideo quodammodo habet in sua inferiori superficie quoddam exemplar rerum generabilium.

¶ Si queratur qualis est figura que apparet in luna Dicitur communiter q̄ sit figura hominis: z ideo philosophus hic Tertio commenti. 49. vocat eam faciem lune. Sed secundum Albertum est ibi similitudo leonis habentis caput versus occidentem et caudam ad orientem factam ad modum folij habentis figuram trium proportionum circuli z sup tergum leonis erigitur quedam arbor que a stipite curuatur versus occidentem in qua curuatura apparet homo sedens.

¶ Ad tertium dicitur q̄ Pithagoras non audiuit sonum illum per species auditus: sed cognouit proportionem que essent in tali harmonia si esset.

¶ Ad aliud dicitur q̄ licet sol sit viuificatiuus tamen propter excellentiam sui luminis nostrum visum corrumpit. Sic etiam ille sonus propter excellentiam nostrum auditum destrueret.

C Ad aliud dicitur q non est simile quia canis propter meliorem olfactum percipit odores qui propter paruitatem ab homine percipi non possunt: sed odores fortes percipiunt homines sicut et alia animalia unde cum ille sonus sit excellentissimus deberet ab homine percipi.

C Ad aliud dicitur q Corpora dura sonum causant propter compressionem aeris medij et eius fractionem.

C Sed Contra Sancti in celo loquentur et tamen non erit ibi aer qui frangatur Dicendum primo secundum S. T. 2. d. 2. q. 2. ar. 2. 5^m q probabile est celum empiricum frangi sine tamen corruptione sicut neq aer semper corrumpitur quando frangitur aut aqua Secundo dicitur q Sonus causabitur realiter per fractionem aeris connaturalis existentis in pectore hominis et pulmone et multiplicabitur intentionaliter per celum empiricum. Ad hoc enim q forme sonus non est necesse aerem exteriorem frangi.

C Ad Capitale dicitur q Sol videtur circūgirari maxime in ortu et occasu propter excellentiam luminis et quia tunc visus noster propter vapores medios melius potest figi in ipsum. Sed in meridie videtur quidem scintillare sed non girare: quia tunc visus propter vaporum resolutionem non potest super ipsum tantum desigi sicut in ortu vel occasu.

C Ad aliud dicitur q Corpora dura et virge et corda citare non causarent sonum nisi frangeretur aer medius inter autē corpora celestia nihil mediat ideo vel oportet ea frangi vel non causabunt sonum.

Tertium sic proceditur. Videtur q Orbis debeant multiplicare proportionaliter motus suos secundum distantiam a primo mobili et secundum talem distantiam velocitates eorum augeri quia Tres superiores illum ordinem seruant q secundum q a primo mobili distant augent motum proprium et diminuant diurnū ergo et in alijs debet hoc obseruari.

C Sed Contra est: quia Sol Venus et Mercurius equaliter mouentur ab occidente in orientem.

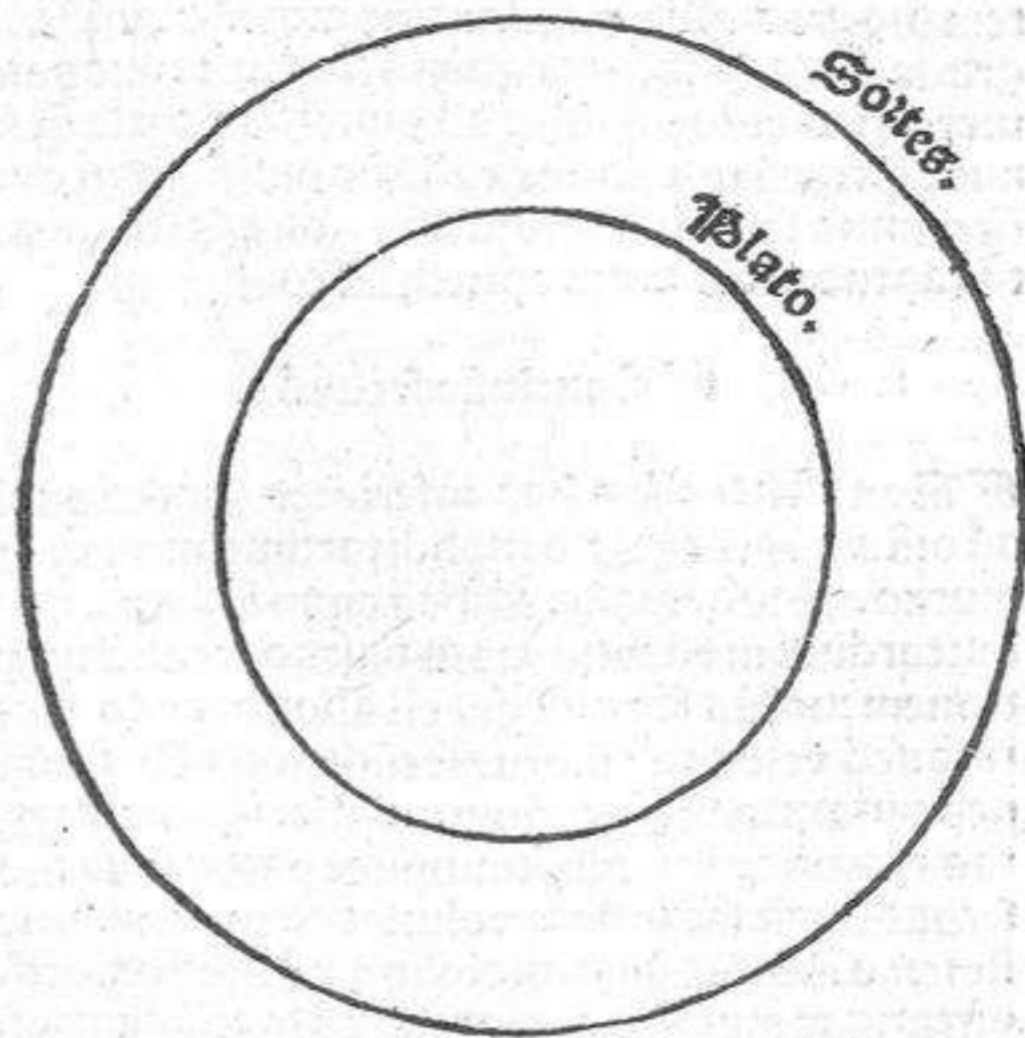
C Item Orbis superiores pluribus mouentur motibus q Sol aut Luna: ergo motus non debent multiplicari secundum distantiam a primo mobili.

C Respondeo dicendum q Quilibet orbis a primo vel superius dictum est habet ad minus duos motus.

Primum quo mouetur ab oriente in occidentem ad motum primi mobilis. Alium vero quo mouetur sub zodiaco ab occidente in orientem et hic est quodam modo primo contrarius vt supra dictum est. Dubiū ergo est. vtrum planete propinquiores primo mobili debeant velocius moueri motu diurno et tardius motu qui est sub signifero: inferiores vero tardi⁹ motu diurno velocius autem motu proprio.

C Pro quo Notandū q Opinio alpetragij vt iam dictū est fuit omnes orbis vnico motu moueri circa terram ad motum primi mobilis: et ideo orbis q erant prope primū mobile velocius moueri et minus remorari. Reliquos autem plus remorari propter distantiam ab influentia primi mobilis et secundum istum dicendum esset q planete proportionaliter ad distantiam a primo mobili velocitantur et retardantur. Sed quia hec opinio iam reprobata est: quia nō videretur ratio quare sol nō semper maneret sub equinoctiali.

C Ideo aliam assignat causam Alexander dicens Planetam superiorem ideo in maiori tempore perficere cursum suum non propter tarditatem motus: sed propter magnitudinē circuli sicut si fortes et platio debeant transire duos circulos quorum vnus sit duplex ad alium et fortes transeat maiorem et moueantur eque velociter: tunc platio in duplo velocius

circuibit non quia velocius moueatur: sed quia circulus suus est subduplus ad circulum sortis et sic saturnus: quia maiorem circulum peragrat q iupiter plus manet ad circueundum q iupiter.

C Sed Contra Tunc magnitudo orbis saturni deberet habere proportionē ad orbē lune quam habent 30. anni ad 1. mensem que est. 360. ad vnū quod arithmetice sequenti vbi orbū magnitudines ponentur patebit esse falsum.

C Ideo aliter dicendum q in vniuerso est duplicem naturam considerare: naturam scilicet sempiternę permanentię que est maxime in intelligentijs et naturam generabilem et corruptibilem que est in inferioribus corporibus. Corpora autē celestia cū sint media de vtraq; aliquantulum participant secundum duos motus. Nam primus motus qui est diurnus est cā sempiternę duratiōis in reb⁹. Secundus autē motus qui est in circulo obliquo ab occidente in orientē est cā generatiōis et corruptiōis et aliarū trāsmutationū. Primum q mobile tāq; nobilissime nature hz solū primū motū q pertinet ad naturā vniuersalitatis. Alia vero celestia in qtu magis recedūt a substantijs immobilib⁹ appropinquādo gnabilib⁹ et corruptibilib⁹ aliquid participāt de motu secūdo et tāto min⁹ qtu corp⁹ est nobili⁹. Sic igitur saturn⁹ minimū hz de secūdo motu propter nobilitatē sue nature et ideo motus ille est in eo tardior. Luna autē plurimū habet de secūdo propter propinquitatē sue nature ad corpora gnabilia. Medij vero planete medio modo se habent.

C Conclusio Prima.

Licet orbis superiores velocius moueantur motu diurno possibile tñ est inferiorē planetā velocius circuire terrā planeta superiori. Prima pars p³: quia Orbis oēs planetarū et alij a primo mobili mouentur motu diurno solū ad motū primi mobilis: s; oēs agēs fortius agit in propinquū q distās: ergo prima sphaera plus preualet supra orbis superiores q inferiores: ergo velocius eos mouet.

Secundi de celo & mundo

¶ Secundo Orbes superiores maius spacium describunt quam inferiores in equali tempore cum sint maiores: ergo velocius mouentur.

¶ Secunda pars patet posito quod in orientis puncto coniungantur mercurius et saturnus in scorpij primo gradu et primo minuto et sit mercurius retrogradus et in 24. horis retrogradiatur. 28. minutis. saturnus autem progrediatur. 7. minutis fietque mercurius in 29. gradu libre et saturnus in primo scorpij et tunc patet quod mercurius citius redibit ad punctum orientis quam saturnus. Trigessimus enim gradus libre prius erit in oriente quam primus scorpij. Verum hoc non erit solum a motu raptus: sed a motu epicycli illi coniuncto.

¶ Conclusio secunda.

¶ Non est necesse orbes inferiores proportionaliter ad distantiam a primo mobili tardius moueri motu diurno. Probatur sic. Orbes enim alij a primo mobili tardius mouentur motu diurno secundum proportionem motus secundi qui est aliquomodo ei contrarius: sed velocitas motus secundi non debet sumi penes distantiam ad primum mobile: igitur neque tarditas motus diurni orbium. minor patet: quia motus secundus est secundum voluntatem mouentis distincti a motore primi mobilis et non propter defectum virtutis motiue primi mobilis ad mouendum inferiores orbes equali velocitate quo ad circuitiorem: igitur secundum proportionem mouentium ad orbes debet sumi velocitas aut tarditas motus secundi et non secundum distantiam ad primum mobile.

¶ Item Sol venus et mercurius motu secundo eque

velociter circueunt: et tamen non eque distant a primo mobili: igitur.

¶ Si queratur. Quare orbes superiores tardius mouentur motu secundo quam inferiores Dicendum si cutiam dictum est: quia plus appropinquant substantijs immobilibus et plus recedunt a corruptibilibus ideo magis mouentur motu diurno: minus autem secundo.

¶ Sed Contra Quia tunc velocius deberet motu secundo moueri venus quam sol et mercurius quam venus Dicendum secundum San. Tho. hic co. 58. Quod motus celestes non solum sunt naturales: sed voluntarij et propter finem desideratum. Quantum ergo ad hoc quod sunt naturales communiter inueniuntur planetes superiores esse tardioris motus propter nobilitatem naturam ut dictum est. Sed in quantum sunt voluntarij et ad finem ordinati variatur proportio velocitatis eorum in speciali non secundum proportionem distantie: sed secundum id quod melius est: unde quia motus veneris et mercurij quasi colligantur motui solis tanquam ei deseruientes ad effectum productionem quasi vniiformiter cum ipso mouentur non tamen totaliter eodem modo. Licet enim medius motus solis veneris et mercurij sit semper idem tamen propter motum in epicyclo sit motus veneris velocior motu solis ita quod si non retrogradaretur multo citius pertransiret zodiacum quam sol. Similiter etiam mercurius velocius signiferum pertransiret quam venus Sed quomodo orbes superiores tardius mouentur motu secundo sequens demonstrat figura: in qua omnium eorum medij motus assignantur cum veris motibus none et octaue sphaere ac decime.

	S.	V.	M.	2 ^a	3 ^a	4 ^a	5 ^a	6 ^a	7 ^a
Decimum siue primum mobile in hora.	0	15	0	0	0	0	0	0	0
Decimum mobile in die	12	0	0	0	0	0	0	0	0
Nonum mobile in die	0	0	0	0	4	20	41	17	12
Nonum mobile in anno.	0	0	0	26	25	51	9	38	0
Nonum mobile in annis. 49000	12	0	0	0	4	56	24	0	0
Septimane siue octaua sphaera in die	0	0	0	0	30	24	49	0	0
Septimane in anno	0	0	3	5	0	58	5	0	0
Septimane in annis 7000.	12	0	0	0	0	12	30	0	0
Saturni medius motus in die	0	0	2	0	35	17	40	21	0
Saturni circus in anno	0	12	13	34	42	30	27	45	0
Saturni circus in annis 30.	12	7	1	25	22	17	34	57	0
Saturni circus in annis. 29. et diebus 163.	12	0	1	22	25	44	1	48	0
Jupiter in die.	0	0	4	59	15	27	7	23	50
Jupiter in anno.	1	0	20	28	59	59	59	59	10
Jupiter in 12. annis.	12	4	20	45	46	21	22	1	30
Jouis circus in annis 11. et diebus 314.	12	0	1	24	22	50	57	22	10
Martis circus in die	0	0	31	26	38	40	5	0	0
Martis circus in annis. 2.	12	22	34	10	27	40	50	0	0
Martis circus in anno et diebus 322.	12	0	2	4	44	57	15	0	0
Solis veneris et mercurij circuli in hora.	0	0	2	27	50	49	3	18	4
Solis veneris et mercurij circuli in die.	0	0	59	8	19	37	19	15	56
Solis veneris et mercurij circuli in anno	11	29	45	39	22	1	59	45	40
Solis veneris et mercurij circuli in anno et horis 6.	12	0	0	26	26	56	19	34	4
Lune circus in hora	0	0	32	56	27	33	7	57	41
Lune circus in die	0	13	10	35	1	15	11	4	35
Lune circus in diebus 27. et horis 8.	12	0	9	17	4	15	2	45	12

Conclusio responsiva.

Non oportet motus orbium celestium multiplicari secundum proportionem distantie ad supremum sic quod primum mobile unico motu moueatur secundum duobus tertium tribus et sic per ordinem. Probatur. Orbis celestes non mouentur solo impetu nature: sed ab aliquo cognoscente mouentur propter aliquem finem: ergo nec debent habundare nec in multitudine motuum deficere secundum exigentiam finium: sed diuersi orbis ad diuersos fines ordinantur: ergo motus sunt multiplicandi secundum proportionem ad finem et non ad primum mobile: oportet ergo quosdam superiores orbis pluribus moueri motibus et inferiores paucioribus secundum finium diuersitatem.

Unde in celo sunt duo ordines orbium et in quolibet illorum oportet aliquem esse summum. Primum ordo est eorum qui sunt causa perpetuitatis et durationis rerum ac diuersitatis effectuum. Secundus est orbium qui sunt causa transmutationis et vicissitudinis generationis et corruptionis. Primi ordinis summum est primum mobile post quod et nonum mobile obtinet primatum sphaera octaua que est stellis plena et quo ad diuersificandos effectus tenet primum locum quia preeminet in stellarum multitudine quod congruit vniuersalitati causalitatis eius propter diuersas effectuum species. Sed in secundo ordine tenet supremum fastigium solis sphaera. Sicut enim propter diuersitatem causandam octaua sphaera stellis diuersis repletur ita solis sphaera super habundat in magnitudine solaris corporis et luminositatis eius propter efficaciam transmutandi in inferiora: vnde primo celo principaliter vnica deseruit alia sphaera ad causandam permanentiam scilicet nona. Octaua autem sphaera deseruiunt ad effectuum diuersitatem tres alie scilicet saturni iouis et martis: et ideo etiam ipsi habent vniiformes motus. Mouetur enim quilibet eorum 7. motibus scilicet motu diurno. Motu none sphaere qui est motus augium. Motu octaue qui dicitur titubationis. Motu proprio eccentrici super centro equantis sub signifero. Motu epicicli secundum quem procedunt et redeunt. Et duobus motibus latitudinis: scilicet secundum motum eccentrici et motum epicicli per que superficies plana epicicli a superficie differens declinat. Licet autem octaua sphaera principaliter sit causa diuersitatis effectuum est tamen etiam causa permanentie sicut et planete tres superiores: vnde ptolomeus in centiloquio verbo. 36. dicit stellas fixas esse exercendas in constructione vrbium vt diuident: planetas autem in domorum constructione. Sed solis orbi qui est supremus inter orbis causantes transmutationem in hijs inferioribus deseruiunt tres inferiores planete: vnde orbibus solis solū quatuor dantur motus scilicet diurnus none sphaere et octaue et motus proprius quo sub zodiaco centrum solis. 59. minutis fere mouetur in die. Sed in orbibus venens reperiuntur. 8. motuum diuersitates quia vltra omnes motus qui planetis superioribus conueniunt reperitur in epiciclo motus alius latitudinis qui dicitur reflexionis: in sphaera vero mercurij vltra omnes hos motus reperitur alius qui est orbium augem eccentrici differens contra progressum signorum et sic ei. 9. dantur motus. At in sphaera lune quia motus eius omni mense iterantur. 6. solum diuersitas

tes notantur. Primum namque motus eius est diurnus. Secundus orbium augem eccentrici differens signorum successione. Tertius eccentrici super centro mundi iuxta signorum seriem. Quartus equantis. Quintus epicicli. Sextus et ultimus est ipsius corporis lune in epiciclo circungiratio.

Ex predictis patet lunam vnico motu moueri secundum latitudinem/ratione eccentrici: qui deuiatio dicitur. Tres vero superiores duobus: scilicet deuiatione et inclinatione ratione epicicli. Mercurium autem et venere tribus: deuiatione scilicet/inclinatione et reflexione.

Secundo apparet ratio quare astrologi permanentiores et vniuersales effectus reducant in planetas superiores et eorum coniunctiones: vnde secundum ptolomeum in quadripartito. Ea que sunt saturni attribuuntur ad vniuersalia loca terre. Ea autem que iouis ad loca annualium temporum. Ea vero que sunt martis/solis/venere/et mercurij ad loca mensium. Transitus vero lune ad loca diurna.

Contra predicta arguitur primo: quod motu proprio debeant orbis superiores velocius moueri inferioribus: quia secundum philosophum hic Textu commen. 44. Maiora corpora velocius mouentur motu naturali et sibi proprio quam minora: sed motus ab occidente in orientem est naturalis et proprius planetis: ergo quanto planetarum orbis sunt maiores tanto velocius debent motu proprio moueri.

Item omnes orbis equali tempore complent cursum suum motu diurno: ergo eque velociter mouentur.

Secundo motu diurno mouentur orbis inferiores ad motum primi mobilis et secundum philosophum hic mouentur secundum quod preualet primum mobile in eos: sed proportionaliter plus preualet in superiores quam inferiores ergo proportionaliter ad distantiam primi mobilis mouentur velocius superiores orbis motu diurno quam inferiores.

Tertio Secundus motus conuenit alijs a primo secundum quod recedunt a substantijs separatis: sed orbis proportionaliter ad distantiam a primo mobili recedunt a perfectione substantiarum separatarum: igitur proportionaliter ad distantiam a primo mobili velocitatur motus secundus eorum: maior patet ex Sancto Thoma hic super Textu commēti. 58.

Quarto Quanto aliquid est perfectius tanto paucioribus indiget motibus sed quanto aliquid est propinquius primo tanto est perfectius: ergo tanto paucioribus indiget motibus: ergo proportionaliter ad primi mobilis distantiam debet sumi multitudo motuum.

Quinto arguitur quod tres superiores planete non sint deseruientes octaue sphaere ad permanentiam rerum: quia secundum astronomos maiores sunt anni solis quam cuiuscumque planete alterius: et maiores sunt anni lune quam saturni: igitur non debent anni attribui superioribus: menses autem inferioribus.

Ad primum dicendum quod motus naturalis alicuius corporis si principaliter ordinatur ad illius corporis perfectionem sicut est in grauibuset leuibibus debet esse velocior in maiori corpore quam minori. Si vero ad aliquod extrinsecum ordinatur: tunc debet conuenire corpori secundum exigentiam finis. Permanetia

Secundi de celo & mundo

autem generabilium et corruptibilium est nobilior transmutatione et eorum generatione quare superioribus orbibus plus debet attribui de motu qui est ad permanentiam rerum ordinatus cuiusmodi est motus diurnus quod de eo qui est ad transmutationem causam deputatur. Nobilior namque corpori nobilior debetur effectus. Secundo dicitur quod motus diurnus est naturalis cuiuslibet orbi secundum id quod est dignius in sua natura: et ideo est velocior quam secundus.

Ad aliud negatur assumptum. Planeta enim qui velocius motu secundo secundum signorum seriem mouetur tardius circuit quam alius. Secundo dicitur quod dato quod omnes orbis equaliter circuissent non tamen equaliter mouerentur: sed orbis maiores velocius quam inferiores et minores.

Ad secundum iam dictum est quod quantum ad id quod est voluntarium in motu secundo non dependet inferiores a primo mobili: unde cum solum in equaliter circueant motu diurno ratione motus secundi secundum proportionem motus secundi est attendenda diuersitas motus diurni. Velocitas autem aut tarditas motus secundi est attendenda per respectum ad finem et non solum per respectum ad nobilitatem mobilis.

Si dicatur Velocitas motus diurni in orbibus inferioribus impedit velocitatem motus secundi qui est eis proprius: ergo est ibi aliqua violentia a primo orbe causata. Negatur consequentia: quia uterque est naturalis et non contrariantur.

Ad tertium dicitur quod non solum attenditur velocitas secundi motus per recessum a substantiis immobilibus: sed etiam ex fine ad quem ordinatur.

Ad quartum dicitur quod secundum philosophum hic T. c. 63. Encium est multiplex ordo. Quedam enim sine motu suam habent perfectionem ut primum omnium deus benedictus. Aliqua autem unico motu suam adipiscuntur perfectionem ut primum mobile. Alia sunt que multis motibus suam acquirunt perfectionem: ut tres planete superiores. Quartus ordo est eorum que licet paucioribus moueantur motibus non tamen tantam acquirunt perfectionem sicut ea que pluribus mouentur motibus ut sol. Quintus ordo est eorum que quibus pluribus moueantur motibus non tamen tantam acquirunt perfectionem sicut alia ut mercurius venus et luna.

Ad argumentum ergo negatur maior. Melius est enim totam perfectionem habere pluribus motibus quam paucioribus solum partem. Perfectior namque est homo quam brutum licet plures habeat actiones quia habet actionem intellectus qua perfectionem maiorem adipiscitur quam quodcumque aliud animal: brutum etiam perfectius est quam planta licet ultra plantam habeat actionem sensus. Licet ergo sol paucioribus moueatur motibus quam superiores non tamen tantam acquirunt perfectionem per illos pauciores quam tamen habent superiores per plures motus.

Notandum tamen quod Simplicius existimat ordinem nobilitatis celorum non esse secundum ordinem situs: sed unumquodque siue nobilior siue minus nobilior ibi ponitur ubi est optimum ipsum poni et sic sol et luna licet sint perfectiores alijs planetis tamen secundum Aristotelem propinquissime situantur corporibus inferioribus que indigent illuminari ab eis.

Sed Contra Philosophus. 12. methaphi. Tert. comen. 44. dicit quod ordo substantiarum separatarum est secundum ordinem mobilium.

Secundo id quod est continens est formaliter et comparatur ad contentum sicut totum ad partem: ut dicitur. 4. phisico. Tert. comen. 45. ergo est dignius et perfectius contento: sed sphaera superior continet inferiorem: ergo planeta superior est altioris effectus et vniuersalioris quam inferior.

Dicendum ergo secundum Sanctum Thomam 12. methaphi. Tert. comen. 44. Ordinem celorum esse secundum ordinem situs eorum: unde ut dictum est planete superiores diuturniores operantur effectus. Effectus etiam planetarum apparent in istis inferioribus secundum ordinem eorundem. Nam primi tres videntur ad existentiam rei secundum seipsam ordinari. Stabilitas enim rei saturno attribuitur. Perfectio autem et bona habitudo iouis. Virtus autem rei secundum quod contra nociva se tuetur et ea propellit correspondet marti. Sed tres inferiores videntur habere proprium effectum ad motum rei existentis: ita quod sol sit ut vniuersale principium motus: et ideo eius operatio in motionibus inferioribus maxime apparet. Venus autem habet effectum magis determinatum generationem scilicet per quam aliquid speciem consequitur: et ad quam omnes motus alij ordinantur inferioribus. Mercurius vero proprium habet effectum in multiplicatione individuorum in vna specie: et ideo varios habet motus et secundum astronomos cum naturis omnium planetarum miscetur. Lune autem proprie competit immutatio materie et dispositio ipsius ad recipiendum omnes impressiones celestes: et ideo astronomi in omni iudicio statum lune obseruant: quia scilicet per eam corpora inferiora recipiunt influentias aliorum planetarum.

Secundo Aduerte quod astrologi magis sequentes sensum considerant nobilitatem planetarum secundum quod ex eis effectus sensibilibus producantur: ideo vocant nobiliorum qui nobiliori et sensibilibus modo agit cuiusmodi est sol. Sed dicendum quod dignitas essentialis astrorum est secundum situm eorum. Sed accidentalis que est quantum ad sensibilem operationem non.

Sed Contra. Operatio sequitur essentiam: unde nobilior arguitur essentia: a perfectiori operatione ergo si sol operationem habet perfectiorem quam saturnus erit eo essentialiter dignior. Dicendum quod duplex est operatio astrorum: quedam est sensibilis per lumen scilicet et motum producta: et hec perfectius est in sole quam alijs sicut et lumen. Tum quia est maioris astrorum. Tum quia non tantum a terra distat quod non possit sensibilibus agere neque tantum appropinquat quod nimium tarde motu diurno moueatur. Alia est operatio astrorum per influentiam que non tantum est sensibilis sicut prima et illa est in saturno quam in sole nobilior quia et vniuersalior et diuturnior: idem de alijs dicatur planetis.

Ad quintum dicendum quod in inferioribus duplexes sunt res. Quedam enim sunt animate. Alie vero inanimate. Loquendo ergo de rebus inanimatis: ut sunt lapides ligna arida et huiusmodi durabilia sunt ea que sunt de natura saturni quam alterius planete. Similiter alij effectus ut pestilentie et infirmitates que ex influentia Saturni aut

aliorum planetarum contingunt. Sed quia vita consistit in calido et humido: ideo tempus vite maius attribuitur planetis principaliter in corpora viva influentibus caliditatem et humiditatem quam aliis secundum quod completionem moderatorem influunt. Et ideo quia maiorem influit caliditatem sol quam quicumque alius planeta et maiorem humiditatem luna in quibus consistit vita ideo illis duobus maiores anni tribuuntur quam aliis quia operationes eorum magis apparent in his inferioribus. Mars enim licet magnam causet caliditatem est tamen eius calor magis consumptivus et adustivus quam vivificativus. Dantur autem cuilibet planete anni maximi maiores medij et minores: ut patet in figura.

Saturni Anni maximi.	465.
Maiores.	57.
Medij.	42.
Minores.	30.
Jovis maximi.	428.
Maiores.	79.
Medij.	45.
Minores.	12.
Martis maximi.	264.
Maiores.	66.
Medij.	40.
Minores.	15.
Solis maximi.	1460.
Maiores.	120.
Medij.	69.
Minores.	19.
Veneris Anni maximi.	151.
Maiores.	82.
Medij.	45.
Minores.	8.
Mercurii maximi.	460.
Maiores.	79.
Medij.	48.
Minores.	20.
Lune maximi.	520.
Maiores.	108.
Medij.	66.
Minores.	29.

Sed utrum ista sint vera et sint hoc modo anni planetis tribuendi dicetur in 2. de gene. q. 2. ar. 3. Pro nunc tamen dicitur quod planete superiores diucius conseruant ea que conseruant et que influunt quam inferiores sed saturnus non conseruat vitam imo est inimicus vite cum sit frigidus et siccus ideo non est necesse saturninum plus vivere iouiniano imo minus.

Ad argumentum capitale negatur quod proportio naturaliter sicut distat tres superiores a primo mobili sic retardentur a motu diurno. Secundo dicitur quod ideo magis retardatur Jupiter quam saturnus et mars quam iupiter a motu diurno non solum propter distantiam: sed propter finem secundi motus quia scilicet magis congruit fini quod ita moueantur.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod Terra non quiescat in medio mundi nec sit spherica. Omne enim corpus naturale est mobile terra est huiusmodi igitur potest moueri a medio.

Item arguitur quod non sit spherica figura enim spherica est ad motum localem aptissima sed terra est immobilis per primam partem huius articuli ergo non est spherica aut saltem frustra est spherica.

Sed contra est philosophus hic a. Tex. commē. 72. vsque ad finem huius secundi.

Respondeo dicendum quod postquam philosophus determinauit de corpore celesti quod circulariter mouetur hic determinat de terra non secundum quod est elementum sed secundum quod est centrum celestis motus. Et primo determinat de eius immobilitate deinde de eius figura. Et secundum hoc hic articulus in duas partes diuidetur. in prima de immobilitate eius in secunda autem de figura videndum erit.

Quo ad primum. Notandum primo quod plures philosophorum ponentium mundum finitum dixerunt terram esse in medio ut anaximander anaxagoras democritus empedocles et plato. Sed pythagorici dixerunt ignem positum in medio mundi. Terram autem ad modum vnus stelle moueri circulariter circa medium mundi. Ponebant etiam aliam terram oppositam illi terre quam dicebant moueri sicut istam quam etiam antichtona vocabant eo quod est contra posita huic terre. Licet autem ut dicit Sanctus Thomas pythagorici sic dixerint secundum apparentiam sermone intelligebant tamen metaphorice loquentes ignem esse in medio quia calor naturalis a sole et stellis procreatus vsque ad medium mundi pertingit omnia quodammodo contemperans. Terram autem dicebant stellam quia est causa diei et noctis per habitudinem ad solem. Terram vero aliam dicebant lunam vel quia obsistit lumini solis ut patet in eclipsibus sicut et terra vel quia est terminus celestium corporum sicut et terra elementorum. Alij vero dixerunt terram esse in medio mundi et ibi circulariter circa axem mundi reuolui. Tertij dixerunt ipsam esse in medio mundi et ibi quiescere. Sed causas quietis diuersimode assignauerunt xenophontes enim colophonius dixerunt ipsam quiescere propter infinitam profunditatem eius. Sed istud inquit aristoteles dixit ne cogeretur laborare ad inquirendam causam quietis terre non quod secundum se verissimile videatur. Et hanc opinionem derisit empedocles.

Thales milesius dixit terram aqua sustineri et supnatare sicut lignum. Sed tunc queritur de aqua quid eam sustentet. Item aqua est leuior terra ergo debet superferri quia leuiora superferuntur.

Item eadem est inclinatio totius et partis: scilicet pars terre posita in aqua tendit infundum: ergo et tota terra: cum partes terre quanto maiores sunt: tanto velocius tendant ad fundum.

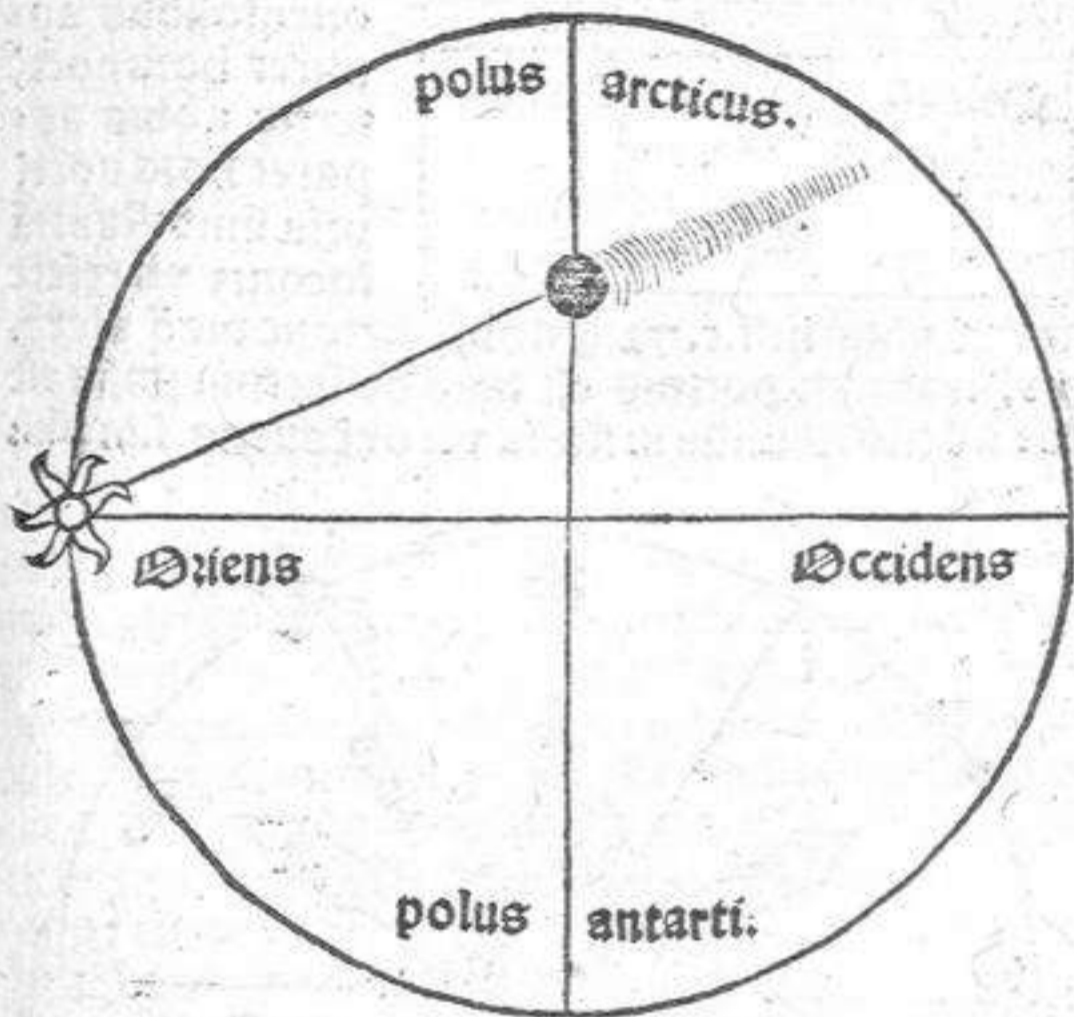
Tertia est opinio anaximenes anaxagore et democriti: dicentium terram esselatam: et propter hoc non posse diuidere aerem subtus existentem: quia est compressus. Sed hec ratio non est sufficiens: quia dato quod terra sit rotunda et non lata: poterit aerem comprimere. Probabitur etiam inferius terram esse sphericam.

Quarta opinio est empedoclis dicentis celum propter velocitatem motus sui impedire terre motum: et eam ad medium equaliter propellere: sicut quando velociter mouetur cyathus: impeditur motus deorsum aque in eo existentis. Sed hec opinio ponit terram violente detineri in medio. Ideo querit cessante violentia ad quam partem mouebitur terra: aut sursum: aut deorsum: et sic redit prior dubitatio.

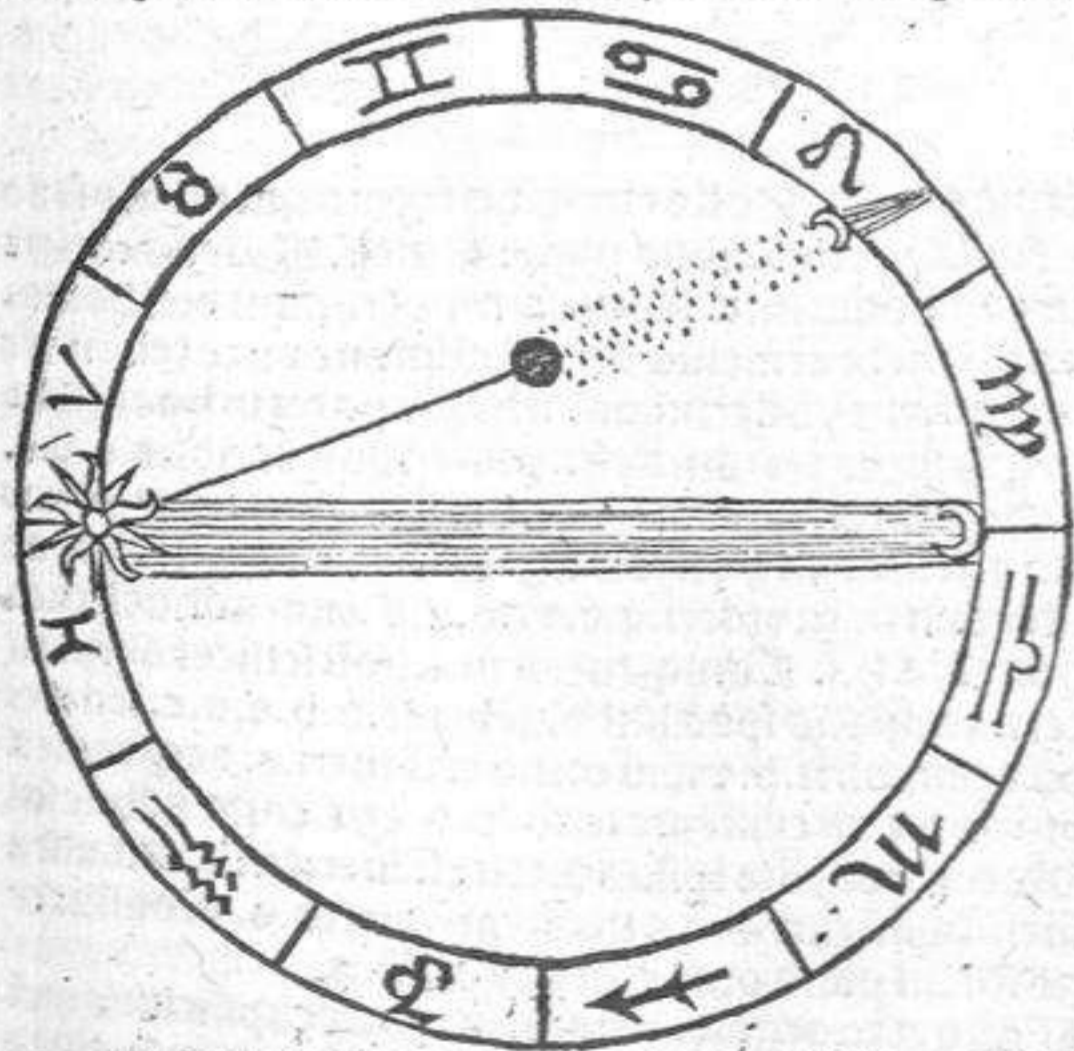
Item queritur durante lite elementorum (secunda

le spaciu tēporis ab ortu solis vsq; ad meridiēz & a me-
ridie vsq; ad occasum nisi solis existētib; sub polis.
Lines enim que est ab oriente ad meridiem non est
equalis linee que est a meridiē ad occasum nisi existē-
tib; sub polis quorum scilicet horizon interfecaret
arem mundi ad angulos rectos vt facile ex geome-
tria posset demonstrari sed q; hoc sit falsum patet ad
sensum ex instrumento per quod diei hore ab ortu ad
meridiem inueniuntur semper equales hore que sūt
a meridiē ad occasum. Patet etiam q; non sit dicen-
dam tertium. quia ad illd sequuntur omnia predicta
inconuenientia. Et hec est ratio pto. i. almage. ca-
pitulo qnto.

¶ Item. Tunc vmbre corporum erectorum sole eri-
stente in equinoctio non fierent directe contra occi-
dentem quod eē falsum: patet sensui.

¶ Quinto arguitur ratione auerroys hic. c. 103. q; a
tunc eclipses lunares non fierent luna a sole distāte
per. 6. sig. i. in oppositione solis terra enim non esset
perpendiculariter inter solem & lunā & per consequens
non impediret lumen solis qui perueniret vsq; ad lu-

nam. ¶ Deinde arguitur q; quiescit ratioib; astro-
nomorum quia. Sol post trecentos seragintaquinq;
dies horas quinq; & 49. minuta redit ad punctū pri-
mū arietis sed si terra circuiret non rediret in dicto

tempore propter mutationem meridiani igitur non
mouetur circulariter minor: patet supposito q; sol nō
eadem hora omnibus oritur & occidit vt postea pro-
babif. ¶ Donatur enim gratia exēpli q; hoc anno. 1513
parisius ingressus est sol arietem die 10. martij hō. 9
pomeridiana minuto. 44. diebus equatis. Ex quo
per suppositam maiorem que experimento probata
semper est: sequitur q; die decima Martij. 1514. hora
quintadecia post meridiē minuto. 33. ingredietur sol
arietem. sed q; nō erit ita si terra moueatur. Proba-
tur sic quia anno sequente parisi; fiet orientali; aut
occidentali; per motum suum ad orientē aut ad oc-
cidentem ergo sol illa die citius aut tardius arietem
ingredietur per respectum ad ciuitatem parisiē. q;
si fuisset immota terra.

¶ Forte dicis q; terra mouetur eque uelociter sicut
primū mobile & redit in fine. 24. horarum ad idem
punctum. ¶ Contra aut moueretur ad orientem vlt
occidentem. Non primū quia tunc non omnia signa
ourent parisiē ciuitati quia inferius hemisperm
nunq; per motum celi esset supra & sic quandoq; esset
pisiē sib;. non ser mensur; similiter & dies. Non secun-
dum quia tunc in spacio. 24. horarum eidem ciuita-
ti sol bis ouretur & occideret quod est falsum cōsequē-
tia patet ratione motus solis contra motum terre.
Nam completa reuolutione media a sole & media a
terra obuiarēt sibi ergo per duas medias reuolutio-
nes cuiuslibet illorum contra se bis sibi obuiarent.

¶ Forte dicis. Celum quiescere & terram moueri.
Cōtra motus rectus cōuenit naturaliter terre ergo
motus circularis non sibi primo cōuenit ergo alicui
alteri primo conuenit & illud est celum.

¶ Item non possent saluari eclipses et distantie pla-
netarum & aspectus sine motu celi igitur.

¶ Secundo Astronomi sciūt dicere horam & minu-
tum eclipsis solis & lune & quo ad initium & quo ad me-
dium & quo ad finem vt experimēto probatur: & nul-
lo modo attendunt ad motum terre immo supponūt
eam non moueri et tamen iudicium eorum est veruz
& semper reperitur verum qd tamen non esset verum
si terra moueretur vt ex pūori ratione patz ergo ter-
ra non mouetur.

¶ Sed ad videndum quomodo terra dicatur esse i
medio mundi. Notandum q; tribus modis potest in-
telligi terram esse in medio mundi. Primo quia cen-
trum grauitatis eius est centrum mundi. Secundo
q; centrum magnitudinis eius sit centrum mundi.

Tertio quia est pars alicuius aggregati: cuius cen-
trum & grauitatis & magnitudinis est centrum mun-
di.

¶ Conclusio secunda.

¶ Centrum grauitatis terre est centrum mundi: et
non centrum magnitudinis. Prima pars patet: q; a
terra est summe grauis: omne autem graue naturali-
ter tendit ad medium: donec centrum grauitatis ei;
fiat centrum mundi: nisi impediatur: igit.

¶ Confirmatur quia si centrum grauitatis terre nō
est centrum mundi hoc est propter grauitatem aque
impedientis terram: ne moueatur donec cētrum gra-
uitatis eius sit centrum mundi: sed hoc est falsum: g.
minor patet: quia si globus terre vel lapis proijciaf
infra mare: mouebitur diuidēdo aquam donec pūn-
gat ad terram quam vltterius non possit diuidere: vt
cētrum eius fiat centrum mundi: ergo multo magis
tota terra debet aquam diuidere: vt centruz eius sit
centrum mundi: idem enim est motus totius & part;

Secundi de celo & mundo

¶ Secundo si centrum gravitatis terre non est centrum mundi: cum naturaliter debeat esse centrū mūdi: aut ergo naturaliter impeditur a gravitate aque ne sit centrum mundi aut violente. Si primum gñō sibi debetur secundum propriam inclinationem centrum mundi plusq̄ aliud centrum: si secundum. Quis nullum violentum sit perpetuum erit aliquando ita q̄ centrum gravitatis terre erit centrum mundi.

¶ Item si ad locum naturalem terre sufficiat centrū aggregati ex aqua & terra esse centrum mundi ergo dato q̄ terra sit circa aquam eo modo quo aqua est circa eam adhuc erit nālr locata: q̄ adhuc centrum gravitatis aggregati erit centrum mundi.

¶ Secunda pars patet quia si terre cētrum quo ad magnitudinem esset centrum mundi tunc esset aquis totaliter cooperta cuius oppositum videmus. Probatu consequentia quia cum aqua semper fluat ad declivorem locum omnis autem punctus in circumferentia circuli est propinquior centro quocunq̄ puncto extra circumferentiam existente sequitur q̄ quilibet punctus superficiei conuere aque esset alio: & remotior quolibet puncto periferie terre & per consequens ad illud punctus moueretur & sic totam terrā aqua cooperiret vt facile est deducere vel assignā dū esset aque aliud centrum a centro mundi & ponere q̄ experientiam aquam alio: terra. Quomodo autem terra et

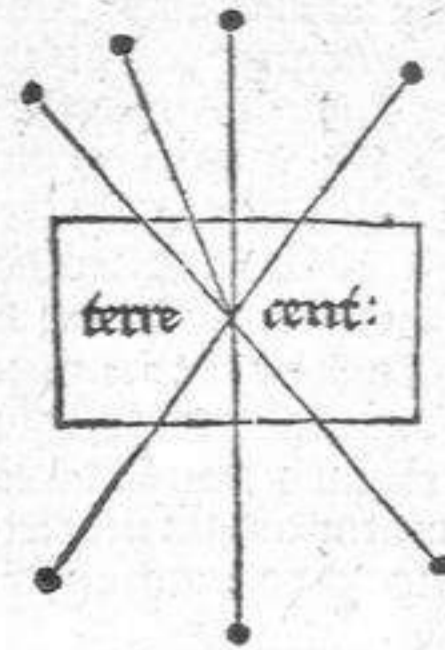
tem terra et aqua sint cōcentrice et tñ ps terre sit a quis discooperta dicitur. 2. methauro rum. ¶ Tercia pars terre discooperta est lenior: pte sibi correspondēte cooperta aquis cui sit calefacta a sole & astris reliqua autē

cōpressa ab aque frigiditate ergo est ea rario: et per consequens maior.

¶ Conclusio tertia.

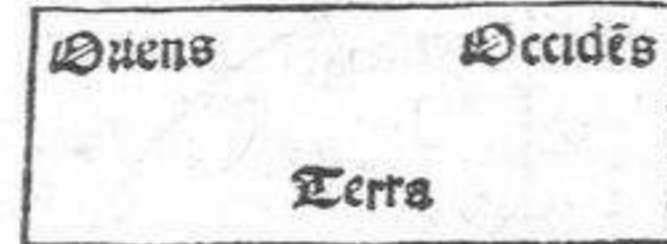
¶ Licet. Pars terre discooperta sit rotūda & pars aquis cooperta etiaz tendat ad rotunditatem nō tamen tota terra habet perfectam rotunditatem. Prima pars probatur a philosopho. Primo quia vna queq̄ pars terre discooperte habet gravitatem per quam tendit ad medium & semper maior pars pellit minorem quousq̄ equaliter sint in illo medio quia illa pars est vniformiter grauis. Et eodem modo arguitur de parte aquis cooperta que etiam equaliter pellitur ad centrum quia partes eius sunt vniformiter aut parum difformiter graues igitur.

¶ Secundo arguitur specialiter de parte terre discooperta. Corpora grauia que cadunt super terram tēdendo ad centrum semper causant angulos rectos i quacunq̄ parte terre cadant ergo ipsa est rotūda tenet consequentia quia si esset plana non causarent semper angulos rectos immo non causarent nisi in 4. locis āgulos rectos in omnibus autem alijs obli quos. ¶ Tertio arguitur rationibus astronomoꝝ

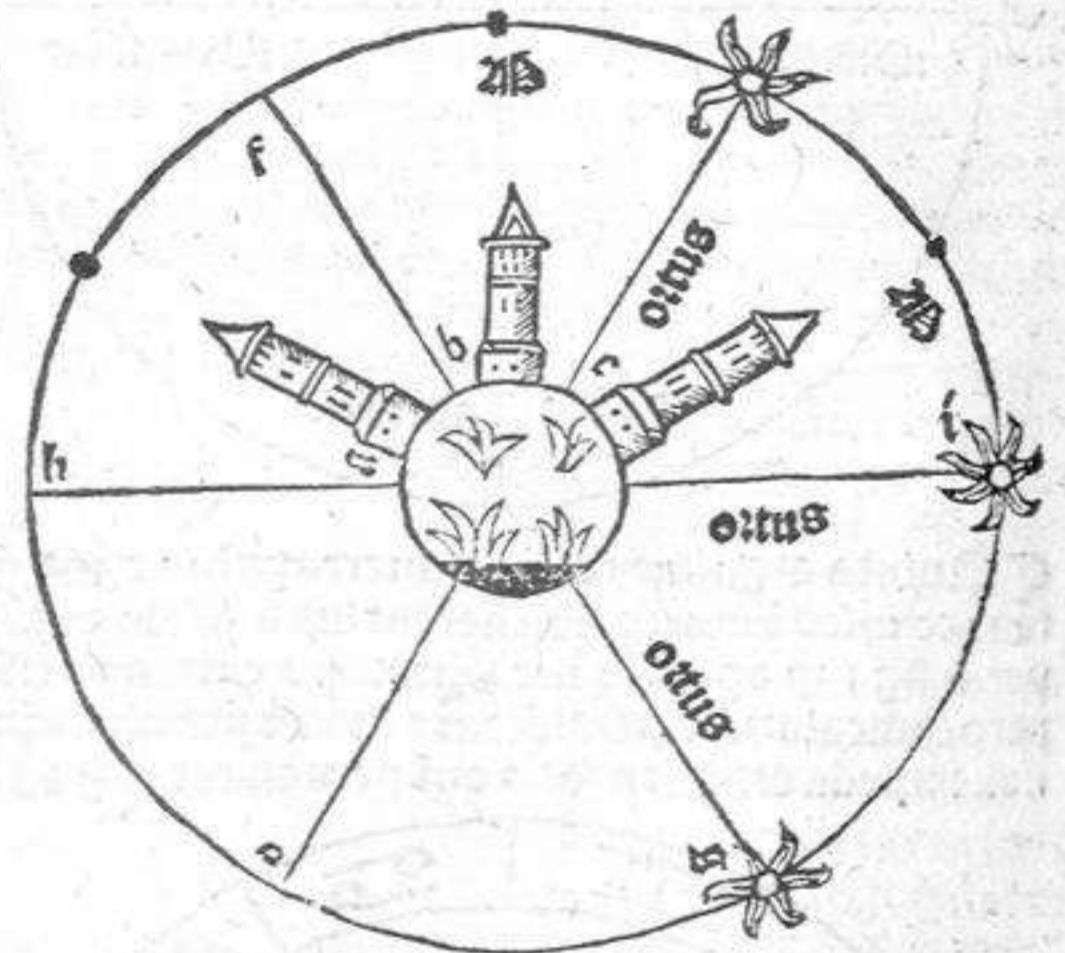
Stelle & signa non simul & equaliter oriuntur & occidunt existentibus in oriente & occidente sed prius oriuntur propinquioribus orienti huius autē prioritatis & posterioritatis ortus causa est tantū tumor terre. Si enim esset plana ab oriente in occidentem tūc quando sol est in puncto orientis videretur simul ab orientalibus et occide

talibus et equaliter eis oriatur igitur non est plana

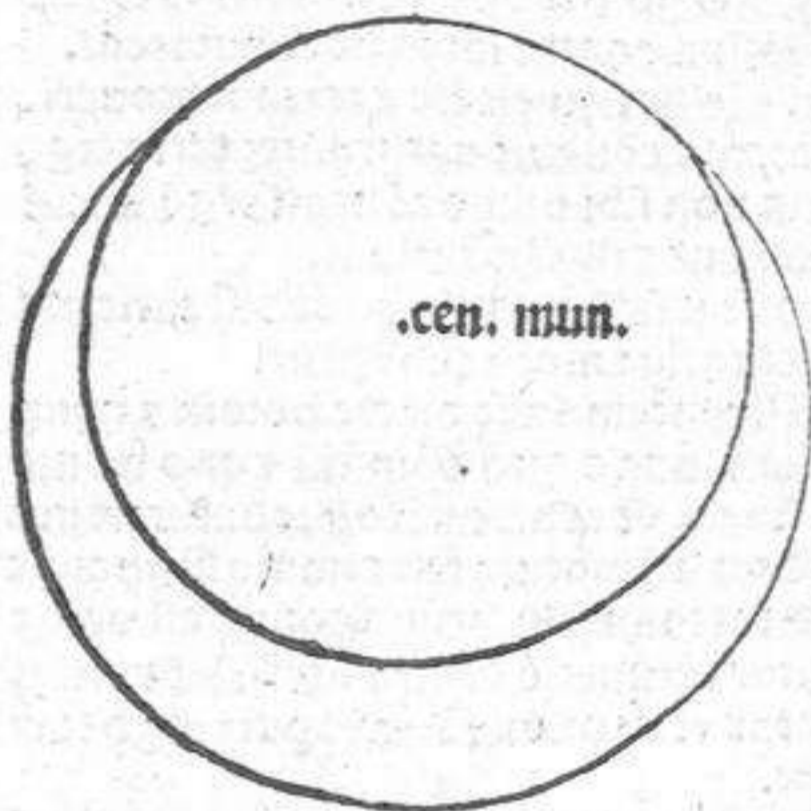
maior pars: quia eadem eclipsis q̄ orientalibus apparet hora noctis tertia nobis apparet hora noctis prima h̄m distantia locorum vñ refert

plini⁹. 2. nālis hist. c. 72. q̄ nobil' victorie die q̄ alexā. apud arabiam potitus est luna defectum passa est hora noctis secunda in sicilia vero exoriens. i. in prin

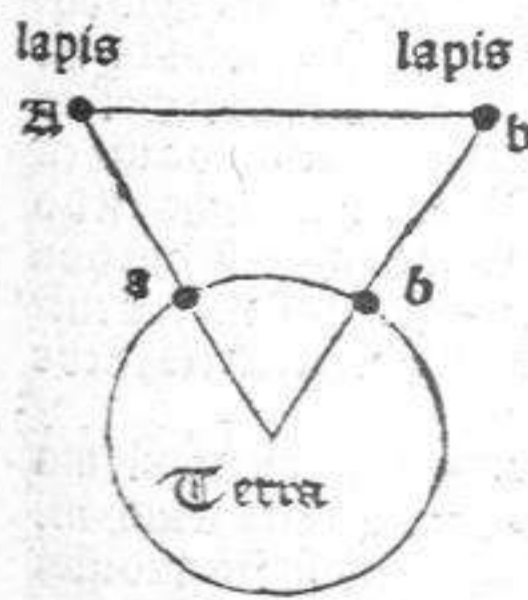
cipio noctis. Solis etiam defectus qui sub vipfano & fonteꝝ consulibus pridie kalen. Mayas cōtigit in campania inter septunam & octauam diei horam apparuit in armenia vero corbulone duce teste inter decimam & vndecimam. Et hoc patet in hac figura in qua supra terram descriptis tribus arcibus. a. b. c. sit horisō turris. a. d. e. & sit. h. i. horizon turris. b. turris autem. c. sit horizon. f. g. Manifestus est solem existentem in. g. videri. a. c. & nō. a. b. cum adhuc sit sub horizon. h. i. Lumq̄ fuerit in. i. post scilicet alicuius certi temporis spacium videbitur. a. b. & a. c. sed incipiet oriari turri. b. & iam ortus erit turri. c. neq̄ tamen videbitur ab existente in turri. a. erit enim adhuc sol sub. d. e. horizon ipsius a. At cū fuerit in. e. erit ultra meridianū turris. c. & in oriente turris. a. Constat ergo solem prius oriari. c. q̄. b. & b. q̄. a.

¶ Quarto arguitur aristoteles quia eclipsis lune quando non tota eclipsatur est arcualis figure ipsa autē fit ex interpositione terre inter solem & lunam. Sed hec ratio solum probat aggregatum ex aqua & terra

esse rotundum et non eam partes terre quā aq̄ opit.
 ¶ Quinto arguitur q̄ sit rotūda a septentrione ad
 meridiem quia existentibus versus meridiem aliq̄
 stelle appent q̄ nūq̄ apparēt septētrionalib⁹ ⁊ intan
 tū possz aliq̄s pcedere versus meridiē q̄ stelle q̄ ei p̄
 us semp̄ apparebāt ⁊ nūq̄ occidebāt ei occultarēf
 ⁊ oriri ēf scdm̄ magis v̄l min⁹ vers⁹ meridiē abiret
 Sed q̄ stella exnti in meridiē appareat ⁊ non illi q̄ ē
 in septētrione nulla pōt assignari cā nisi tumor terre
 igit̄ terra est rotūda a septētrione ad meridiē maior
 p̄z: q̄ stelle minoris v̄sic q̄ nūq̄ nobis occidūt orūf
 ⁊ occidūt carmanys ⁊ horrestis. Sūt aut̄ horrestes
 ppli versus equoxtalē ad austr⁹ hitātes vltra quos
 ea ex pte nō cognoscebat̄ habitata regio añ nauiga
 tiones vespucij portugalen̄. Carmania vero indoꝝ
 regio est cōtermina persis vasta deserta ⁊ tinēs flumē
 hēt auriferū ac mōtes arsenici ⁊ salis Carmanica vi
 tis racemū bicubitalē facit nemo eorū ducit vxorem
 q̄ prius hostis caput regi suo nō obtulerit. Ucanus
 Tunc furor extremos mouit roman⁹ horrestas Car
 menosq̄ duces quorū iam flexus i austrū. Ether nō
 totā mergi tñ a spicit arcton. ¶ Itē af̄ ex plinio. li. 2.
 nālis hist. c. 72. dicēte q̄ Lanopū nūq̄ videt italia q̄
 in egipcios illuminat vt nō nūq̄ ab eis videatur.

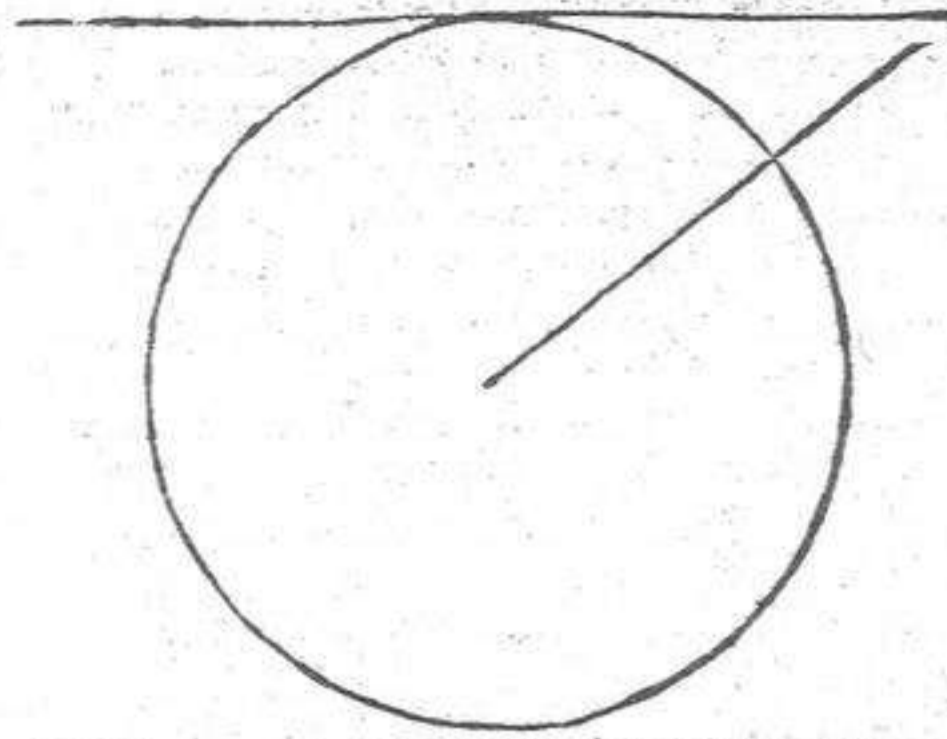
¶ Scda ps huius cōclusiōis q̄ tota terra nō habet
 pfectā rotūditatē p̄z. Quia ptes terre exntes sub aq̄
 magis cōprimūf vt appropiēt cētro q̄ ptes terre di
 scoopte. ¶ Itē aq̄ nō est alcior terra discoopta alioꝝ
 quin opiret eā ⁊ flueret ad eā q̄ terra aq̄s coopta p̄
 tendit ad cētrū q̄ discoopta. ¶ P̄terea af̄ de ma
 rumis insulis sicut taprobana cui⁹ tota lōgītudo est
 19. graduū. Latitudo 10. 12. Et omadascar sub tro
 pico capricorni cui⁹ circuit⁹ est. 4000. miliariorū sicut
 ter āglia scocia yslādia ⁊ alieq̄ sup aquā eminet. Q̄
 si terra eēt pfecte rotūda deberēt eē sub aqua sicut ⁊
 cetere ptes vel reliq̄ ptes aquā deberēt in altitudine
 supare. ¶ P̄terea af̄ de maris fluminib⁹ quoz non
 nullā ab oriēte in occidētē. Alia ecōuerfo fluūt q̄ nō
 eēt nisi aliq̄ ptes terre in oriēte alciores forēt occidē
 talibus ⁊ ecōuerso añs p̄z de Gange ⁊ nilo flumini
 bus q̄ fluūt ab occidēte p̄ oriēte. Oman aut̄ a me
 ridie versus oriēte. At tigris ab occidēte meridiem
 versus defluit s̄z orcaedes a meridiē ad septētrionalē
 plagā p̄greditur. ¶ Ex hac cōclōne inferf̄ p̄io q̄ si
 duo lapides ab alto sup terrā cadāt plus inuicem ap
 propinq̄būt q̄ erūt in suspicie terre q̄ p̄us. Cū enim
 tendāt ad cētrū p̄pēdiculariter causabit̄ triāgul⁹ ex

tali motu cui⁹ due linee est
 a cētro ad lapides ⁊ tertia
 q̄ erit basis termiabit̄ illis
 lapidibus linee aut̄ ab an
 gulo recedentes continue
 plus a se inuicē recedūt q̄
 to a cētro abent̄ q̄ cum illi
 duo lapides in loco casus
 plus distent a mundi cen
 tro q̄ i terre suspicie eri
 stentes plus eriam inter se
 distabunt. ¶ Secundo se
 q̄tur q̄ si aliqua turre fiat

secundum perpendicularum erit lacio: sursum q̄ deor
 sum. Hoc correlarium p̄z ex p̄cedenti.

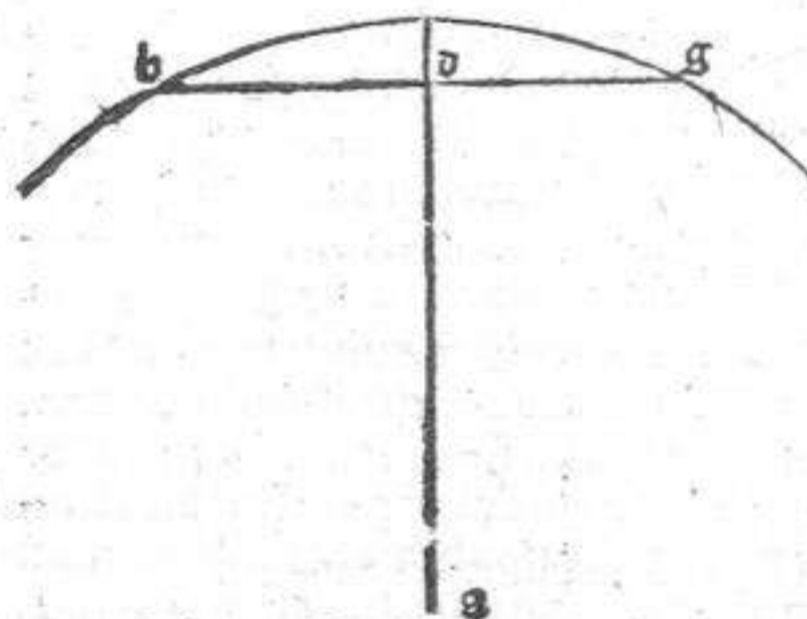
¶ Tertio sequitur q̄ si quis moueatur per lineaz re
 ctam super terraz aut̄ semper descendit aut̄ ascendit
 semper enim appropinquabit centro aut̄ recedet ab

eo nā cū linea recta tāgat sphericū solū in pūcto. Cū
 etiā pūctū circūferētie circuli sit p̄p̄iq̄us cētro q̄cūq̄
 pūcto exntē extra circūferētiā. Q̄ ē vero pūctū infra
 circūferētiā sit p̄p̄iq̄us cētro q̄cūq̄ pūcto circūferen
 tie q̄n tale mobile mouebit̄ p̄ lineā exntē eē circulum
 appropinquādo puncto contact⁹ circūferētie ⁊ illi⁹
 lineē recte descendet quia appropinquabit magis
 centro. Cum vero ab illo pūcto iterum recedēdo
 mouebit̄ sup lineā recta exntē eē circulū tūc recedet
 a puncto circūferētie eē circulū ⁊ sic ascēdet. At si li
 nea circulū secuerit q̄n mouebit̄ p̄ ptē exntē eē circulo
 lū p̄sus p̄feriā descēdet s̄l̄ ⁊ a p̄feriā recedēdo infra
 circulū. Cū aut̄ p̄ eandē lineā infra circulū p̄ motū p̄
 ferie appropinq̄bit ascēdet. Et cū a p̄feriā recedet
 trāseūdo ptē lineē q̄ est eē eā etiā tūc ascēdet cōtinue
 q̄ tale mobile aut̄ ascēdet aut̄ descēdet. S̄z si p̄ p̄feriā
 moueat̄ neq̄ ascēdet neq̄ descēdet eandē nāq̄ ad cē
 trum semper habebit distantiam.

¶ Conclusio quarta.

¶ Aqua est rotūda. P̄obaf̄ p̄io rōne p̄bi hīc. T.
 cō. 31. Supponēdo q̄ aq̄ nata est sēp̄ fluere in magis
 cōcauū. i. in decliuorē locū siue centro p̄p̄iorē q̄ ad
 sensū p̄z. Sit igit̄ a. cētrū mūdi. Et sint. b. g. duo pun
 cta suspicie aq̄ q̄ sint termini lineē. b. g. q̄ est recta si
 suspicies aq̄ sit plana. P̄otrahāt̄ q̄ lineē. a. b. ⁊ a. g.
 ⁊ fiet triāgul⁹. a. b. g. Diuidat̄ q̄ triāgul⁹. a. b. g. in
 duos triāgulos p̄ lineā p̄cedētē a cētro. a. v̄s̄q̄ ad
 lineā. b. g. quā secet p̄ mediū ad āglos rectos i pūcto
 d. ⁊ fient duo triāguli. a. b. d. ⁊ a. g. d. Tūc sic triāgu
 lus. a. g. d. ē

rectus q̄ per
 17. p̄mi ē ma
 xim⁹ angul⁹
 triāguli. a. g.
 d. (alias triā
 gul⁹ valeret
 plusq̄ duos
 rectos) q̄ p̄.
 19. p̄mi angu
 lo. a. g. d. lon
 gius lat⁹ est

oppositū ⁊ p̄ p̄ns lineā. a. g. est maior lineā. a. d. q̄ pū
 ctū. d. est magis cōcauū q̄ pūctū. g. ⁊ p̄ p̄ns aq̄ exntē
 in. g. mouebit̄ ad. d. donec adeq̄f̄ lineā a. d. lineē. a. g.
 loc⁹. f. medi⁹ extrēo. Et eodē mō af̄ de pūcto. b. q̄ a
 qua in co exntē mouebit̄ ad. d. donec lineē. a. b. a. d. ⁊
 a. g. sint eq̄les ⁊ p̄ p̄ns lineā trāsiēs p̄ pūcta. b. d. g. sit
 circularis p̄. s. tertij euclidis p̄ quā p̄bat̄ q̄ lineā tan
 gens tres lineas equales ab eodē cētro egrediētes

Secundi de celo & mundo

est circularis. ¶ Secundo arguitur experientijs. nā posito signo in litore maris abeat naus a portu donec oculus existēs iuxta pedem mali signum nō possit intueri stante igitur naue oculus existētis in summo mali videbit predictum signum ergo q̄ stans in pede mali nō videat prouenit ex tumore aque medio inter oculum et signum alias multo melius signum videre deberet cum linea procedens a signo ad oculum eius sit minor linea procedente a signo ad oculū existentis in summitate prore. Nam angulus cātus a linea procedente a signo ad oculum inferiorem et a linea procedente ab oculo superiori ad inferiorem est maior angulus totius trianguli supposito q̄ oculus inferior sit in linea mali aut inter malum & signum ergo per. 19. primū illi angulo longius latus est oppositum & illud est linea procedens a signo ad oculum existentis in summo prore. ¶ Aliud experimentū ponit Ptolomeus. 1. almage. c. 4. Quia si sit naus a mari tātum elongata q̄ terram non videat & incipiat appropinquare prius videbuntur summitates montium & cacumina rerum altarum & q̄to plus appropinquabit tanto videbitur pars maior illarum rerum ac si ex aqua surgerent que cuncta non nisi tumori aque sit attribuenda. Sed hoc experimentum etiam in medio cribus fluuijs potest probari.

¶ Tertio arguitur Nam in totis homogenijs eadē est figura naturalis totius & partis sed videmus partes aque habere figuram rotundam ergo & tota aq̄ est rotunda minor patet: in guttis aque cadentis et rore in herbis inuento. possent hic fieri eadem argumenta ex apparitione stellarum & ortu & occasu que pro rotunditate terre probatione adducta sunt. Sicut vtrum centrum aque sit centrum mundi dicitur. 2. methaurozum q̄ neq̄ centrum grauitatis aque neq̄ superficie concave est centrum mundi sed superficie conuexe. ¶ Item aqua mouetur circulariter vt patet in fluxu & refluxu igitur est rotunda.

¶ Ex his duabus conclusionibus patet. Aliis duo elementa esse spherica. Nam superficies concava aeris est eadem cum conuexa aque superficies autem conuexa aeris merito est ponenda rotunda omnes namq̄ partes corporis simplicis eq̄liter aut accedunt ad centrum aut recedunt a centro illius corporis. superficies etiam conuexa ignis ex superficie concava lune probatur esse spherica.

¶ Conclusio quinta.

¶ Terra respectu firmamenti est sicut punctus aut centrum respectu circuli. Probatur quia in parua distantia in terra fit magna diuersitas circa apparentiam stellarum Hispalensibus namq̄ ortur stella que dicitur lucida subtransstro que est in. 20. grad. gemiorum que tamen romanis semp̄ occultatur & tamē hispalis non distat a roma secundum latitudinem nisi. 3. gra. & 30. minutis que non faciunt nisi fere. 120. terre partem q̄ si terra esset valde magne quantitatē non tam cito euntibus a roma hispalim appareret huiusmodi stella q̄to namq̄ aliquis circulus est maior tanto accedit ad planiciem & rectitudinem et per consequens parua causant diuersitatem per magnas distantias. ¶ Secundo arguit philosophus ex columnis herculis. quas scilicet: in occidente fixit quasi labouum suorum metas siue rerum a se gestarum monumenta que gemine colonne per hoc parua ad orientem vbi est india habere distantiam comprobant quia scilicet circa vtrūq̄ locum elephantes oriuntur

Columnne autem ille gades dicebatur: sed postq̄ vetustate defecerunt duobus montibus aut duabus insulis prope columnas illas situatis (vt dicit nicolaus perottus. 6. epigram. siue cornucopie) nomina remanserūt. Similes columnas Alexander macedo in extremis indie partibus sue expeditionis signa reliquit.

¶ Tertio arguitur ratione ptolo. 1. almage. capi. 6. Si terra respectu celi esset alicuius quantitatē non videretur medietas celi quod est contra apparentiam nam vbiq̄ sit homo sex signa habet sub horizonte & 6. supra horizontem igitur maior patet: quia si ymaginetur plana superficies diuidere terrā in duo equa & per consequens totum celum oculus existens in centro terre non videret nisi medietatem firmamenti nulla enim linea recta (per quam solam fit visio per. 28. prime perspective archiepiscopi) posset ad oculū duci infra lineam procedentem a centro mundi ad firmamentum alias due linee recte superficiem clauderēt Secunda namq̄ linea primam secaret atq̄ ad oculum pertingeret. Ergo cum in oculo debeat ad angulum inclinari acutum sub quo solo fit visio per. 39. et 40. prime sequitur q̄ in duobus punctis illam continget & sic claudetur superficies. Similiter oculus nūc existens in superficie terre videt medietatem celi ergo insensibilis est distantia superficie terre ab eius centro & per consequens est parue quantitatē.

¶ Quarto arguitur ratione alphiagani differentia 4. Minima enim stella fixa visu notabilis est insensibilis quantitatē respectu celi sed omnis talis est maior terra ergo multo magis terra erit insensibilis quantitatē respectu firmamenti. ¶ Ex hac conclusione sequitur q̄ etiam aggregatum ex terra & aqua est insensibilis quantitatē respectu celi nam omnibus nauigantibus medietas celi semper apparet & quando eis ostenditur vnum signum oppositum occidit & omnia eis contingunt sicut existentibus in terra respectu celi.

¶ Ex quo secundo inferitur q̄ aggregatum ex aqua & terra est rotundum & posset probari per rationes. tertie conclusionis.

¶ Pro faciliori intellectu prime conclusionis et eius probationum. ¶ Notandum q̄ Horizon est circulus maior in sphaera diuidens partem celi visam a non visam & dicitur circulus hemisperij quia scilicet celus per medium diuidit. Est autem duplex horizon scilicet rectus qui diuidit equinoctialem ad angulos rectos spherales & transit per vtrūq̄ polum mundi Alius est obliquus qui scilicet diuidit equinoctialem ad angulos inequales. horizonta rectum habet habitates sub eq̄ noctiali si quis ibi habitare possit & ideo dicuntur habere spheram rectam. Alii autem habitates vbiq̄ terrarum habent horizontem decliuē. Huius autē circuli polus sepe est zenith. capitis illius cuius est horizon. ¶ Ex quo patet: q̄ diuersa loca diuersū hnt horizontē. Variato namq̄ polo circuli variat totus circulus. Quia oēs linee a polo ad circuli ducte periferias debent esse equales.

¶ Preterea notandum q̄ meridianus est circulus maior in sphaera transiens per polos mundi: & zenith nri capitis. Def aut meridianus quia vbiq̄ sit homo quotūq̄ anni tpe q̄ sol per motū firmamenti puenit ad suū meridianū est illi meridies. ¶ Ex q̄ patet: q̄ diuersitas meridianorū puenit a diuersa distantia aut ab oriente aut ab occidente. Nam sol citius puenit ad meridianū cuius tatis propinquus orienti, vñ distantia meridianorū ab occidere est longitudo ciuitatū quare aut ab occidere

potius q̄ ab oriente sumatur longitudo dictum est. quest. precedenti articu. secundo. Latitudinis vero ciuitatis diuersitas sumitur penes diuersitatem horizon- tis vnus ciuitatis ab alia. Unde latitudo ciui- tatis est distātia eius ab equinoctiali.

¶ Et dictis patz q̄ possibile est ciuitates diuerse la- titudinis esse eiusdem longitudinis vt patet de roma ⁊ drepano ciuitate sicilie. Et secundum aliquos A. ug- dunum parisijs et vienna provincie sunt eiusdem longitudinis. Similiter mediolanum et ticinijs.

Item feleina ⁊ pisa. Aricum etiam in italia ⁊ lilibe- um promontorium in sicilia.

¶ Secundo sequitur. Aliquas ciuitates eādem ha- bere latitudinem ⁊ diuersam longitudinem patet de lugduno ⁊ segnia germanie ciuitate ac dacia regio- ne que sunt latitudinis. 45. g.

¶ Item de pisa et ligure ciuitatibus italie. Rhodo- pe etiam mons eiusdem latitudinis est cum bizantio siue constantinopoli.

¶ At quia in tertia ratione tertiē conclusiōis addu- citur diuersitas horarum eclipsium in diuersis locis. Notandum q̄ horologiorū quedam sunt integra illa scilicet que vsq̄ ad. 24. horas computant ⁊ dicū- tur integra quia equiparantur toti diei naturali nec nisi semel quolibet die naturali incipiunt. Et ista sūt duplicia. Quedam enim inchoāt ab occasu solis vt italica. Alia ab ortu vt grecorum horologia. Et se- cundum hoc diem naturalem inchoant itali ab occa- su greci ab ortu solis in alium ortum diem protrahen- tes. Alia sunt horologia dimidia que scilicet solas 12. horas computant et inde ad primam redeunt et hec bis in die nāli incipiunt scz in meridie ⁊ in media nocte. Et his pmuniter vtuntur Galli et hispani di- em tamen naturalem a medio noctis inchoantes.

¶ Aduertendum tamen q̄ initijs diei naturalis nō omnes sumūt secundum horologia. Astronomi enī diem communiter a meridie inchoant in quacunq̄ parte mundi. vnde et tabulas quas componunt de motibus planetarum aptant ad meridiem alicuius ciuitatis inde radicem temporum sumentes ⁊ motu- um nullo modo ad horologium attendentes. Ec- clesia autem diem incipit a media nocte vt dicit. S. Tho. 3. q. 80. arti. 8 ad quintum ⁊ in. 4. dist. 13. quest. prima. arti. 2. q. 4. 3^m. Secundum iudeos vero dies incipit in sero quia computant secundū lunam que de nocte incipit apparere vt dicit Sanctus Thomas opus. 3. c. 247. ⁊ super Jo. 13. capitulo. Et hoc in so- lemnitatibus legis alias autem de mane in mane vt dicit Sanctus Tho. 4. dist. 11. q. 2. arti. 2. q. 3. secundū ⁊ contra gēti. libro quarto capitulo sexagesimo octa- uo. Secundum vero Crisostomum naturalis dies non terminatur in vespere sed in mane id est oriente sole vt dicit Sanctus Thomas prima parte quest. 74. ar. 3. ad. sextum.

¶ Pro quite conclusiōis faciliōri notitia quia s̄m Sanct. Tho. opus 10. ar. 42. ⁊ opus 11. ar. 25. q̄titas terre a centro ad periferiam naturaliter sciri potest. Aduerte q̄ quantitas absoluta terre secundum opi- nionem astronomorum qui erant tempore aristote- lis continet. 400000. stadiorum sed secundum pro- lomeum et alphanum qui diligentius considera- uerūt rotunditas terre secundum maiorem circulus est. 180000. stadiorum cuius et nēpe gradui celi. 500 deputant stadia in terra. Est autem stadius octaua pars miliaris ⁊ continet. cxxv. passus. Duo vero mi-

liaria faciunt leucā. At Ambrosius theodosius ma- crobius et. Eratosthenes philosophi cuiuslibet ḡdus celi dixerūt. 700. correspondere stadia i terra. Sicq̄ secundum eos terre totus ambitus est. 252000. sta- diorum. Harum autem opinionum diuersitas et eo videtur processisse q̄ terra quam mensurauerunt pro- lomeus et alphanus erat tumorosior ea quam inē- surauit Eratosthenes.

¶ Sed. Pro maiori noticia magnitudinis stellarū et distantie orbium a terra ponitur sequens tabula. Cuius tabule sūdamētū iuxta geometraz opinione sumitur a diametro terre qui per regulam circuli et diametri est minor circulo in proportione tripla sex- quiseptima et per consequens secundum opinionez eratossthenis erit diameter terre. 80181. stadiorum et per consequens. 5012. miliarum romanorum sed se- cundum alphanum cuius computatione pro nūc vtimur terre semidiamet̄ ē. 3250. ⁊ sic miliarū ptinet 1542. passus quod tamen secundum Romanam cō- putationem: octo solū stadia. i. 1000. passus cōtinet. Secō supponit̄ q̄ q̄us est pportio cubi vni⁹ diamet- tri ad cubum alterius ea est globi ad globum. Cub⁹ autem diametri est qui consurgit ex ductu eius in se- ipsum bis vt. 27. est cubus ternarij. ter enim tria ter⁹ sunt. 27.

¶ Solis diameter se habet ad diametrum terre in proportione quintupla sexqualtera vt. xj. ad. ij. Est sol maior terra. clxvj. ⁊ paulo amplius. 166.

¶ Lune diameter exceditur a diametro terre in pro- portione tripla superbiperciente quintas vt. 17. ad. 5. Est ergo terra trecesies nouies maior luna ⁊ paulo plus. 39.

¶ Mercurij diameter a diametro terre excedit in p- portione vigecupla octupla vt. 56. ad duo. Est ergo Mercurius. 21952. terre pars. 21952.

¶ Veneris diameter a terre diametro superatur in proportiōe tripla sexquiteria. Est ergo veneris ma- gnitudo sicut. 37. pars terre. 37.

¶ Diameter martis ad terre diametrum habet pro- portionem sexquiseptimam vt. 7. ad. 6. Continet ergo Mars terram semel et dimidium et decimam tertiam fere terre partem. 2.

¶ Diameter Jouis ad terre diametrum est propor- tio quadrupla supernonupartiens decimassetas vt. lxxij. ad. xvj. Continet ergo Jouis crassitudo ter- ram paulo minus q̄ nonagesies quinquies / ueest. n. vna quadragesima. 95.

¶ Saturni diameter ad terre diametrum habz pro- portionem quadruplam sexqualteram vt. xvij. ad. 4. Est ergo saturnus maior terra nonagesies semel ⁊ paulo plus. 91.

¶ Stellarum prime magnitudinis diameter conti- net terre diametrum quater et eius tres quartas. Estq̄ proportio eorum vt. 19. ad. 4. quadrupla su- pertriparties quartas. Crassitudo ergo stelle prime magnitudinis continet crassitudinē terre centesiesse- pties et ferme sextam vnus. 107.

¶ Diameter stellarum secunde magnitudinis ad ter- re diametrum est proportio vt. 269. ad. 60. Continet ergo stella secunde magnitudinis terram nonagesies et paulo plus. 90.

¶ Diameter stellarum tertie magnitudinis ad dia- metrum terre est proportio vt. 33. ad. viij. quadrupla sexquioctaua. Continet ergo terram stella tertie ma- gnitudinis septuagesies et fere quintam vnus. 70.

Secundi de celo & mundo

Diametri stellarum : q̄rte magnitudinis ad terre diametrum est proportio vt. 49. ad .13. tripla super decupartiēs decimas tertias. Est q̄s quelibet earum maior terra quinquagesquater. 54.

Diametri stellarū quinte magnitudinis .ad terre diametrum est proportio vt. 49. ad .15. tripla super q̄ dripartiēs decimas quintas. Continet ergo quelibz earum terram trigiesies quinquies. 35.

Diametri stellarū sexte magnitudinis ad terre dia metrum est proportio vt. 83. ad .32. fere. Continet. n. diameter huiusmodi stellarum terre diametrum bis & dimidium & tres tricesimas secundas. Est ergo que libet illarum maior terra decies & octies. 18.

Hui⁹ aut magnitudinis stelle secunduz alphaganum minime sunt que sese obtutibus ingerant humanis.

Ex quo patz falsum esse q̄ Paulus venetus. c. 2. methaurozum dicit. Solem. s. esse minozes quibuscū q̄ astris superioribus visui apparentibus. Dato enī q̄ in loco stellarum fixarum ponere non solum vide retur cum etiam nunc stellas fixas in opposito sui si tas illuminet que multo plus ab eo distant q̄ stelle fixe a terra per spacium. s. qd̄ est inter solem & terram. Sed & sub maiori angulo q̄s quecunq̄ earum videre tur. Est enim omnibus alijs astris maior. Secundo patz lunam esse terra minozem contra plinium lib. 2. naturalis hist. c. 11.

Tabula interuallorum milliariū a centro terre ad concaua & conuexa celorum.

Concauum lune.	10907.
Conuexum lune.	208541.
Concauum mercurij.	208541.
Conuexum mercurij.	542750.
Concauum veneris.	542750.
Conuexum veneris.	3640000.
Concauum solis.	5640000.
Conuexum solis.	3965000.
Concauum martis.	3965000.
Conuexum martis.	28847000.
Concauum iouis.	28847000.
Conuexum iouis.	46816250.
Concauum saturni.	46816250.
Conuexum saturni.	65357500.
Concauum octaue sphere.	65357500.
Conuexū octaue sphere.	130715000.
Concauum noni orbis.	130715000.

Tabula spissitudinis orbium & crassitudinis que sub ducto concauo vnus cuiusq̄ orbis a cōuexi interual lo relinquitur.

Crassitudo lune globi.	9910.4
Crassitudo itubontis.	334209
Crassitudo phosphou.	3097250
Crassitudo phebi siue solis.	325000.
Crassitudo globi piroentis.	24882000
Crassitudo phaetontis.	17969250
Crassitudo phaenontis.	18541250
Crassitudo octaue sphere.	65357500

Duplata distantia terre ad conuexum cuiuslibz orbis facile elicietur per regulam diametri ei⁹ circūferētia

At quia aliquantum laboris req̄rit inuentio periferie p̄ diametri p̄portione si p̄ diuisionē p̄cedat dia metri p̄ .7. precedente per tria multiplicatione ideo. Ad faciliozem per diametrum periferie inuentionez

multiplicetur diametri nūer⁹ p̄ .22. & p̄ductum p̄ .7. partiatur & proueniet circuli ambitus. **I**tem ad i ueniendam diametrum per circūferentiam multi plicetur circūferentie numerus per .7. & per .22. di uidatur et nascetur diametri numerus. **O**rbium itaq̄ q̄s circūferentie tot miliaria continent quod subies cta demonstrat formula.

Periferia globi lune.	1310829
Perimeter mercurij globi.	3411572.
Periferia globi veneris.	22880000.
Periferia globi solis.	24922857.
Perimeter martialis globi.	181324000
Periferia globi iouis.	294273572.
Perimeter saturni.	410818572
Perimeter globi octaui.	821637143

Circūferētiarum numero per .360. partito emer gent miliaria magnitudinis vnus cuiusq̄ gradus cu iusuis globi hac forma.

Unus gradus circūferētie globi lune.	3642
Un⁹ globi mercurij siue itubontis.	9476.
Un⁹ globi veneris vel phosphou.	63556
Un⁹ globi solis q̄ & phebus d̄r.	69231
Un⁹ globi martis siue piroentis.	503679.
Unus globi iouis ac phaetontis	817428
Unus globi saturni q̄ & phenō d̄r.	114163.
Un⁹ sōhere octaue.	2282226.

Contra predicta arguitur primo q̄ ignis sit in me dio mundi quia nobilissimo corpori debetur nobilit or locus sed ignis est nobilissimum elementorum et locus medius est nobilior igitur est in medio mundi minor quo ad secundam partem patet: quia in ania libus locus medius datur cordi tanq̄ nobilissime p̄ ti nobilior locus. **I**tem infernus videtur esse in cē tro mundi q̄ & ignis antecedens p̄ ex San. Tho. 4. distin. xlviii. questio. ij. articu. 3. 4^m & dist. 50. quest. 2. arti. 3. quest. 3. dicente infernum esse in medio mundi **I**tem ille locus est nobilior in vniuerso i quo vni untur virtutes vniuersi sed medium mundi est huius modi vndiq̄ enim circūdat equaliter ab omnib⁹ partibus vniuersi igitur.

Secundo arguitur pro opinione thaletis. Nam secundum plinium. c. 97. 2. lib. a. natura histo. in rea tino quedam insule semper fluctuant sicut in agro ce cubo & eodem reatin o mutinensi stattonensi in vadi monis lacu. **E**t ad cutilias aquas opaca silua est q̄ nunq̄ die ac noctu eodem loco visitur. **E**t in tarqui nensi lacu magno italie duo nemora circūferuntur nunc triquetram figuram edentes nunc rotundam amplexu ventis impellentibus quadratam vero nū q̄. **E**t. capi. 96. dicit q̄ quedam terre ad ingress⁹ tre munt sicut in gabinēsi agro non procul v̄be roma iugera ferme ducenta equitantium cursu. **E**t theo phrastus libro quarto de histoia plantarum. capitu lo. 12. dicit q̄ in orcho meno sunt insule fluitantes ma gnitudinis vtiq̄ multipharie sed que amplissima ad ternorum ambitum stadiorum spectatur. **A**t in egi pto magne admodum coagmentantur vt et sues p̄ multi in eis nascātur quos incole transeuntes venā ri consueuerunt. **H**ec autem fieri non possent nisi terra aqua sustentaretur igitur.

Tertio arguitur q̄. Terra moueatur. **O**mne enī corpus naturale habet motum naturalem sed terra est huiusmodi igitur mouetur.

Item si terra non moueretur motu recto tunc ps terre existens in centro nunq̄ moueretur inde et per consequens cum nunq̄ sibi posset agēs applicari nū q̄ corrumperetur et sic non omne corruptibile corūpetur quod est contra philosophum. r. huius. Ter. c. 13. **I**tem. Ab aliquibus locis terre quādoq̄ maria recesserunt vt ostendāt echinades insule ab ache loo anne conuecte. Ab aiorq̄ egipti pars a nilo in quam a pharo insula noctis et diei cursum fuisse ho merus auctor est. Et secundum herodotum mare fu it supra memphim vsq̄ ad ethiopum mōtes. Simili ter et aliquas terras irruerunt Ab aria vt ponit plī nius. 2. naturalis. histo. capi. 90. Nec autem fieri nō possent nisi terra aut supra maris altitudinem eleua retur aut infra eam depumeretur et per consequens motu recto moueretur.

Item idē est motus totius et partis sed angelus potest mouere partem terre ergo et totaz terram sal tem multi angeli simul.

Quarto arguitur q̄. Terra non sit in medio mun di quia. Medium magnitudinis eius esset medium mundi cuius oppositum dictum est. Probatur con sequentia per rationes philosophi quia partes equa liter sepellunt ad centrum et grauior pellit minus ḡ uem.

Item aggregatus ex aqua et terre medietate que est infra eas est grauius reliqua medietate: ergo pel let eam donec centrum illius aggregati sit centrum mundi et non centrum grauitatis terre.

Item illud aggregatus est corpus graue non im peditum ergo mouebitur donec medium eius sit me dium mundi.

Item naturalis locus grauiissimi est q̄ centrum grauitatis eius sit centrum mundi sed illud aggrega tum est huiusmodi igitur.

Quinto arguitur q̄. Terra non sit rotūda. Vide tur enim ad sensum esse plana. Tum etiam quia mul ti sunt montes et valles in terra qui impediunt eius rotunditatem. Tum quia planum tangens spheri cum tangit solum in puncto: cuius oppositum patz ad sensum de terra.

Item Sol in ortu deberet apparere arcualis figu re quod est falsum igitur maior patet: quia pars so lis visa per terram diuiditur a non visa ergo si terra est spherica diuidit solem arcualiter.

Sexto arguitur. Si terra est spherica tunc ocul⁹ existens in superficie terre non videret medietatem

celi consequens est cōtra astronomos igitur maior patet. Sit circulus terre. a. b. cuius cētrum. c. et sit in puncto a. oculus. d. Erigatq̄ linea. a. b. transiens p cē trum. c. Sit ergo linea. e. f. cadens perpēdiculariter et diuidens lineaz. a. b. c. ad angulos rectos et per cō sequens terram et omnes circulos celestes per medi um. **P**roduco etiam lineam. a. g. siue. d. g. equidistā tem linee. e. c. Tunc sic si oculus. d. videret medietatē celi videret spacium. g. e. sed illud nō videt ergo: minor patet: quia si videt spacium. g. e. ergo visio fit sub angulo contingentie quod est contra. 39. p̄me p̄ spectiue archiepiscopi. Si dicatur q̄ a puncto. e. pro cedet linea faciens angulum cum linea. g. d. in pūcto d. ergo angulus contingentie diuideretur per angu lum acutum rectilineum et sic non essz omni angulo acuto rectilineo minor quod est contra. 13. quarti eu clidis.

Septimo arguitur q̄ aqua non sit rotūda. Si. n. esset rotunda et eius centrum est centrum mūdi ergo terra est concentrica aque sed omnium circulorum cō centricorum maior totum continet minorem per. 4. eucli. ergo aqua totaliter circundabit terram quod est falsum.

Octauo arguitur q̄. Terra non sit sicut punctus respectu firmamenti quia tunc celum esset agens im proportionatum respectu terre et sic per actionem su am destrueretur. **I**tem existens in superficie terre videret medium celi cuius oppositum probatum est per argumentum sextum.

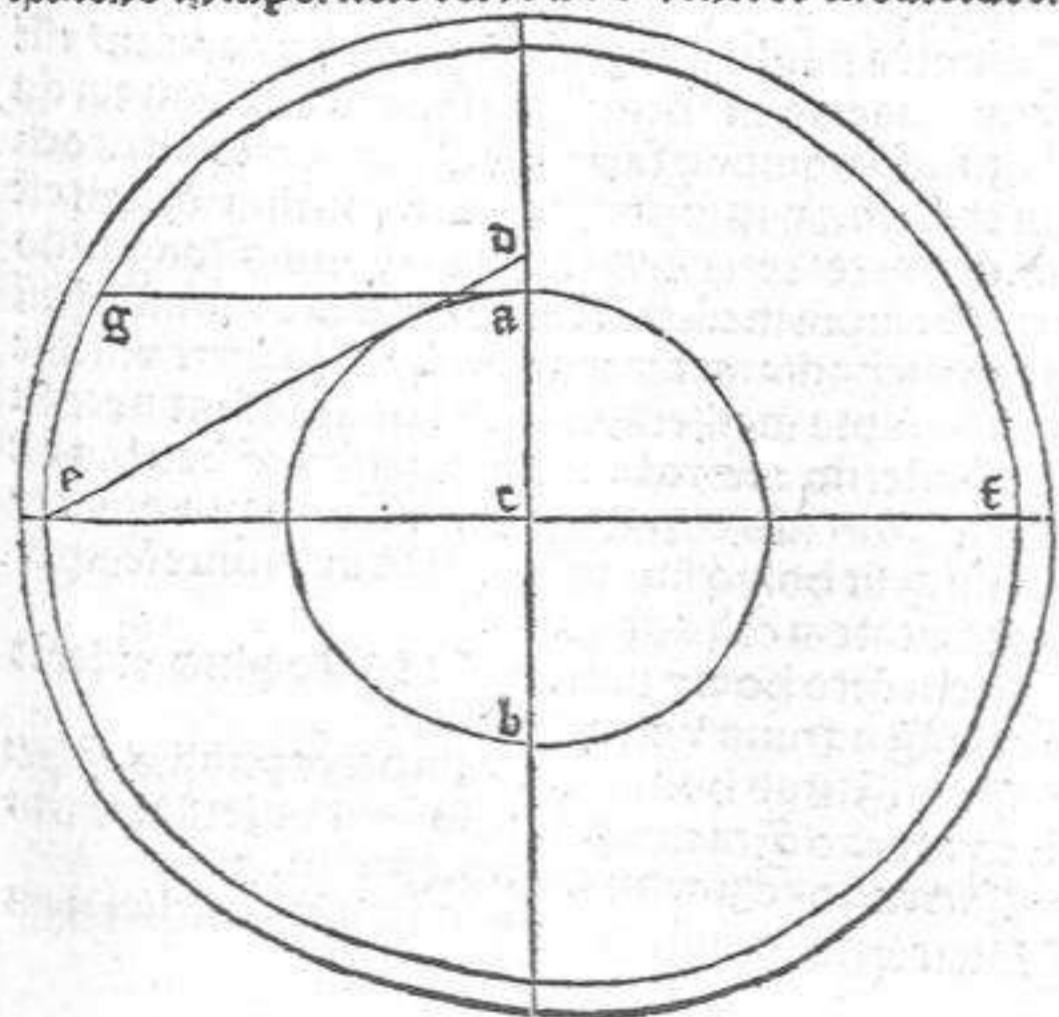
Ad primum dicitur q̄ non est simile de animali et de mundo neq̄ eodem modo sumitur mediū magni tudis et virtutis. **L**oc enim quod est medium virtutis in aiali cōseruās ipm aial non est in medio magnitu dinis s; vmbilic⁹ est i medio magnitudis vñ nō debz assignari nobilitas corporis ex loco s; nobilitas loci ex corpe ibi scdm nām exñte. Et idē cū corp⁹ q̄sto ap propinq̄t sūmo tāto sit nobili⁹ ideo assignand⁹ est ei locus ppinq̄or p̄io corpoi et p̄ p̄is a medio siue cen tro distātor. **A**d aliū dī scdm. S. T. q̄ infern⁹ rō nabitur ponit sub terra. 4. d. 44. q. 3. ar. 2. q. 3. licet nō possit certitudinaliter sciri vbi sit vt dicit opus. 10. ar. 31. Scdo dī fm eū opus. 11. ar. 24. q̄ nō estimat ipz eē in centro terre q̄a ille est loc⁹ adque ferunt ḡuia nec videtur intentionē nāe frustrari vt cōiter dī ideo p̄ babilius est ipm eē circa cētrū q̄ in terre cētro. **D**f ḡ aliqñ infern⁹ eē in cētro terre qz qd parū distat nihil distare videt. **A**d aliū dī q̄ agēs nobili⁹ est passo **E**t ideo loc⁹ a q̄ pcedūt virtutes. s. superior est nobi lior loco in quo recipiuntur.

Ad scdm dī p̄babiliter q̄ infra illas insulas erat aer inclusus q̄ p̄ tps impediuit ne tales isule submer gerētur neq̄ est simile de tota terra et illis insulis.

Terzio vero terre ad introitum per agrancium pro uenit ratione aque intercluse et imbibite poris eius.

Ad tertium dicitur q̄ non est necesse omne mobi le secundum se totum moueri sed secundum partes. vnde aduerte q̄ motus secundum totum non conue nit elemento nisi ratione corporis superioris vel si se cundum se totū extra locū suū ponat vñ ignis et aer virtute motus celi mouent circularit. Aqua aut q̄a multum a celo distat non perficit motum circulare sed q̄si semicircularit mouet. Terra aut tāq̄ impes ctissimū oim elemētōū nullo circulari motu mouet.

Ad aliū dī q̄ nō ē icōueniēs trā qñq̄ fm se totaz moueri motu recto qñ. s. p̄tutē solis et stellarū pars

Secundū de celo & mundo

que est aquis discooperta sit nobiliter leuior tunc. n. ab alia pellit vt centrū gūitatis toti? sit centrū mūdi vñ p̄ba 1. methau. 7. albert. 2. eiusdē dicit q̄ p̄tinue sit grādis mutatio ī fra vt vbi nūc ē mare postea appareat fra 7. ecōuerso. Attamē q̄a terre cōsūptio ex parte vna 7. additio ex alia nō sit nisi lōgo tpe 7. puo tpe est insēibilis nec vnq̄ eius cētrū gūitatis sēbilis a mūdi cētro recedit ideo simplr dicitur eā stabilē 7. ī mobilē. Et p̄ h̄ p̄ ad alt. ¶ Ad alio d̄. s. t. opul. r. ar. xvj. 7. opul. rj. ar. v. q̄ āgel? sua nālī p̄tute nō pōt mouere totā terrā vsq̄ ad globū lune q̄a nulla virt? creature pōt imutare ordinē p̄cipaliū p̄tiū vniuersi vñ nec āgeli corpa celestia mouere p̄nt nisi scdm motus pueniētes naturis eorū alijs aut motib? nō p̄nt scdm p̄pūā virtutez s; hoc diuinitus miraculose fieri poss; . P̄oss; aut fieri virtute hoīs vel angeli q̄ aliq̄ ps terre p̄ violētā sursū ferat s; q̄ totū vnū elemētū extra suū ordinē nālē ponat nō subiac; angelice p̄tati. Si tñ habeat solū respect? ad pōder; q̄titatē 7. nō ad ordinē vniuersi sic nō solū multi imo vn? angelus poss; terrā totā ex locū nālē totalit? ponere idē pōt de malo. q. 16. ar. 10. ¶ Si q̄rat quāta ps tre pōt moueri ab āgelo sine ordīs vniuersi detrimēto d̄. S. T. q̄ nō pōt a nobis detrimari. ¶ Si dicat virt? āgeli est infinita īferi? q̄ quēcūq̄ effectū pōt ī inferioribus cāre. ¶ D̄m q̄ nō d̄ infinita q̄a nō detrimet ad de terminos effect? s; q̄a in suis effectib? p̄ducēdis nō patit lassitudinē aut defectū. ¶ Sed q̄rit an āgelus possit circularit? terrā mouere. ¶ Videt q̄ sic q̄a p̄ talē motū ordo vniuersi nō variat vt d̄. S. T. loco allegato. ¶ R̄ndet. s. t. q̄ terra nālī q̄scit vt vult p̄hs hic. Et quo videt h̄meuz q̄ terra nō possit ab āgelo circularit? moueri q̄a nō pōt totū vnū elemētū mouere nisi h̄m modū cōueniētē nāe sue. Sc̄do d̄ proba biliter q̄ s; mot? circularis terrenō variaret ordines essētiālē vniuersi absolute/tñ poss; mutari q̄tum ad generationem 7. corruptionez. P̄ossēt enī oīa aīalia terrestia vna die p̄ talē motū submergi 7. p̄ p̄ns oīs homines hō tñ a. S. T. 4. 3. gentiles in fine pōit p̄n cipalis ps vniuersi dicēs eius gnationē esse cām finalem toti? motus celi aut aliquib? semp ess; dies alijs aut semp nox 7. multa (q̄ nō vidēt cōgruere ordinē generabiliū 7. corruptibiliū) sequerentur inconueniētia. Si tamen non habeatur respectus ad ordinem generabiliū 7. corruptibiliū videtur non esse incōueniens terram ab angelo posse propūā virtute circulariter moueri sicut etiam posset aquā mouere naturaliter ad hoc q̄ totam terrā circuiret veluti ī dilu uio vniuersali vt potest eliciet. S. T. opul. ii. art. 12. Manifestum tamē est q̄ si habeatur respectus ad ordinem generationis 7. corruptionis non potest terra esse aquis vndiq; cooperta immo necesse est eam eē aquis quo ad aliquam partem discoopertāz vt dicit philosophus. 1. methaurozum.

¶ Ad quartum dicit philosophus hic. Tex. cō. 103. q̄ terra est spherica aut secundum naturam spherica vnde illa ratio probat solum q̄ terra secundum naturam est totaliter spherica tamen propter vitam aīaliū necesse est eam esse rariorem in vna parte 7. leuiorem ratione solis 7. stellarum ipsam eleuantium.

¶ Ad aliud dicitur q̄. Qualitas motiua elementi gūitas scilicet velleuitas duo habet officia. Primum est mouere elementum ad locum suum naturalem si sit extra. Secundum est conseruare 7. retinere ipsam in loco suo si fuerit eo vnde cum. Locus aque sit es

se circa terrā 7. sub aere sequitur q̄ grauitas eius nō mouet eam in loco illo existentem sed soluz conseruat in illo loco ne ab eo moueatur 7. per consequens nō mouet eam deorsum neq; pellit terram alias aer etiam deberet pellere ignem versus concauū orbis lūe 7. cum ignis sit rarissimus 7. per consequēs facillime diuisibilis aer perueniret ad concauum lune sicut. n. se habet aqua ad terram sic aer ad ignem vnde. Sā. Tho. 1. huius. super Tex. com. 9. dicit q̄ non omnis est idem scdm spēm motus aque 7. terre vel ignis et aeris q̄ nō sūt idē termini scdm quos specificant eorum motus Aer enim natus est moueri ad locum q̄ supereminet terre. ¶ Ex quo patz q̄ si terra poneretur in cōcauo lune aqua nō moueret ad cētrū mūdi nisi ad replendum vacuum sed circa centrū mundi orbiculariter diffunderetur 7. haberet superficies cōcauam sicut neq; ignis si solus ess; rarefēt vsq; ad cētrum terre nisi vt dictum est p̄pter vacuū repletionez propter quam etiam terra sursū moueretur.

¶ Ad argumentum igitur distiguit? vel q̄ aggregatum sit grauius grauitate mouente sic negatur vel conseruante sic verum est. ¶ Ad aliud negat q̄ illd sit corpus graue sed est corpora graua. ¶ Et p̄ hoc patz ad aliud Grauitas enim aque 7. terre non sunt eiusdē speciei specialissime in ratione mouendi sicut neq; calor naturalis animalis 7. calor ignis. Et hoc ideo quia non sola grauitas est p̄ncipium intrinsecum motus sed forma substantialis sub grauitate s; ue mediante grauitate.

¶ Ad quintū dicitur q̄ terra apparet plana prop̄ magnitudinez suam q̄uis enim respectu celi sit sicut punctus non tamen per respectum ad nos. Circul? autem q̄to maior est tāto linea eius recedit a curuitate 7. accedit ad rectitudinem. Montes autem qui sunt in terra sunt sicut pilus appositus sphere corporee respectu terre vt dicit Sā. Tho. hic vnde si terra esset perfecte spherica non posset tangi a linea recta in superficie conuexa nisi in puncto. ¶ Ad aliud d̄ q̄ secundum veritatem terra interfecat solem circulariter sed propter distantiam non percipimus: linea enim obliqua a remotis apparet recta.

¶ Ad sextum dicit Paulus venetus q̄ oculus existens in superficie terre non videret celi medietatem vt demonstratum est Astronomi autem intelligunt de oculo eleuato supra terram qui etiam tantum potest eleuari q̄ plusq; medietatem celi videbit circūgirando.

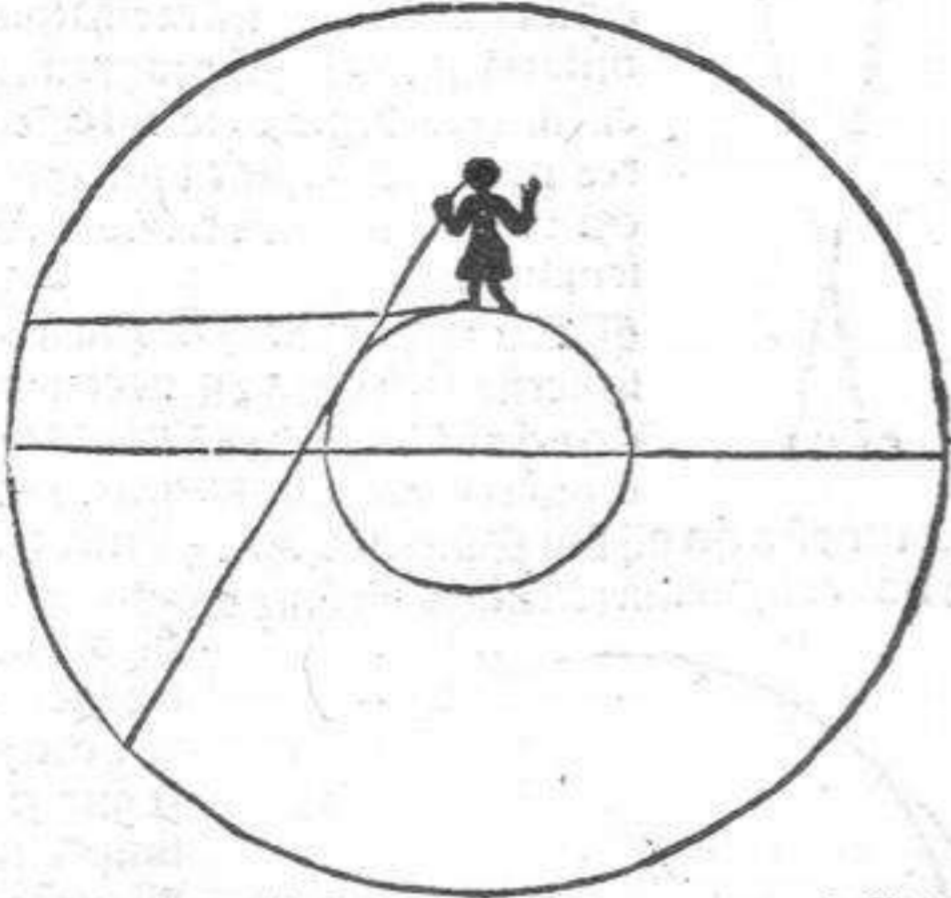
¶ Contra paulum arguit Franciscus capuan? existens hanc opinionem non esse recitatu dignam q̄a si lōgitudō hominis facit q̄ videat de celo vltra oculum existentem in superficie terre tantum q̄tum est semidiameter terre ergo dupla hominis longitudo faciet vt supra medietatem celi videat tantum q̄tū est terre semidiameter ergo existens in turri videbit tantum supra medietatem celi: quante sunt decem: vel duodecim: terre semidiametri sed cōsequens est falsum igitur minor patet: quia astronomi volunt q̄ vbi cūq; sit homo siue in turri siue in monte semper ei medietatem celi apparere.

¶ Item q̄to homo maior esset tanto plus videret de celo q̄ paruus vel inclinatus.

¶ Item q̄titas hominis est imperceptibilis respectu terre ergo q̄tuncq; sit non facit diuersitatem in conspiciendo celum supra superficiem.

¶ Dicit ergo hominem non videre celi medietatem

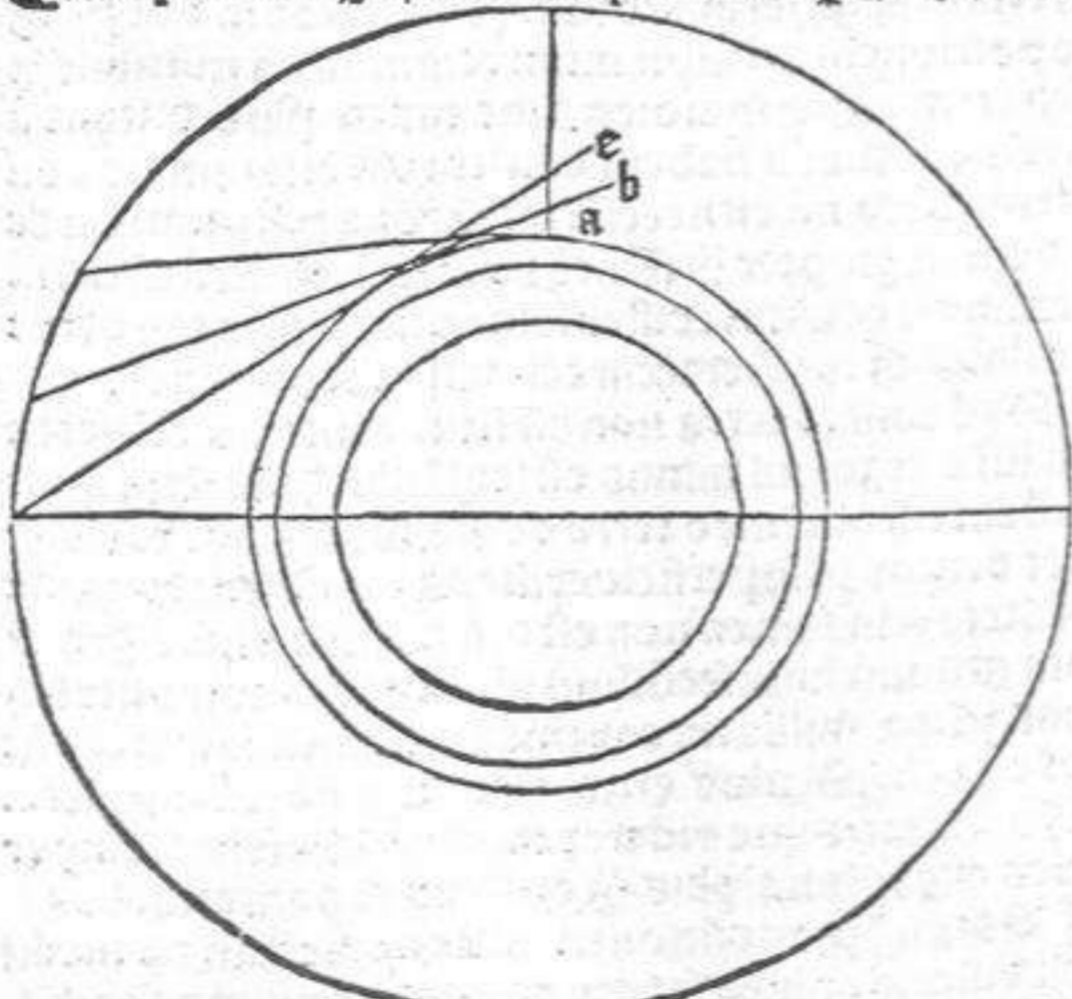
sed q̄a linea orizontis insensibiliter deficit a diuisione celi p̄ mediuz sic q̄ nullo sensu p̄cipi p̄t talis diuersitas ideo dicitur homo celi medietate vidē. ¶ S̄ p̄ solutiōe ponuntur propositiones. prima. ¶ Homo eleuatus super superficiem terre plus videt de celo q̄ h̄o iacēs i superficie. ¶ Probat̄ homo n̄āq̄ h̄is oculū in superficie deficit in vidēdo medietate celi p̄ semidia- metrum terre. ¶ Eleuat̄ aut̄ nō q̄ linea procedēs ab oculo eius tangens superficiem terre in p̄cto inter secat lineam procedentem ab oculo iacentis in terra & p̄ n̄s erect̄ videt plusq̄ iacens partem celi inter- ceptam iter illas duas lineas. ¶ Sc̄da p̄positio nō

quecunq̄ eleuatio hominis super terram sufficit ad videndam celi medietate. ¶ Probat̄ quia illa sola sufficit secundum quam linea ab oculo procedens in tersecando lineam existentis in superficie et contin- gens superficiem terre coniungitur in puncto extre- mo linee transeuntis per centrum terre & diuidentis celum in duo equa si ergo sumatur distantia siue ele- uatio ad hoc requisita quolibet minor erit insufficiens ¶ H̄oūm demonstrationem facile geometra medio- criter doctus fabulare potest que causa breuitatis a nobis consulte relinquatur.

¶ Ad rationes Lapuan̄ dicitur.

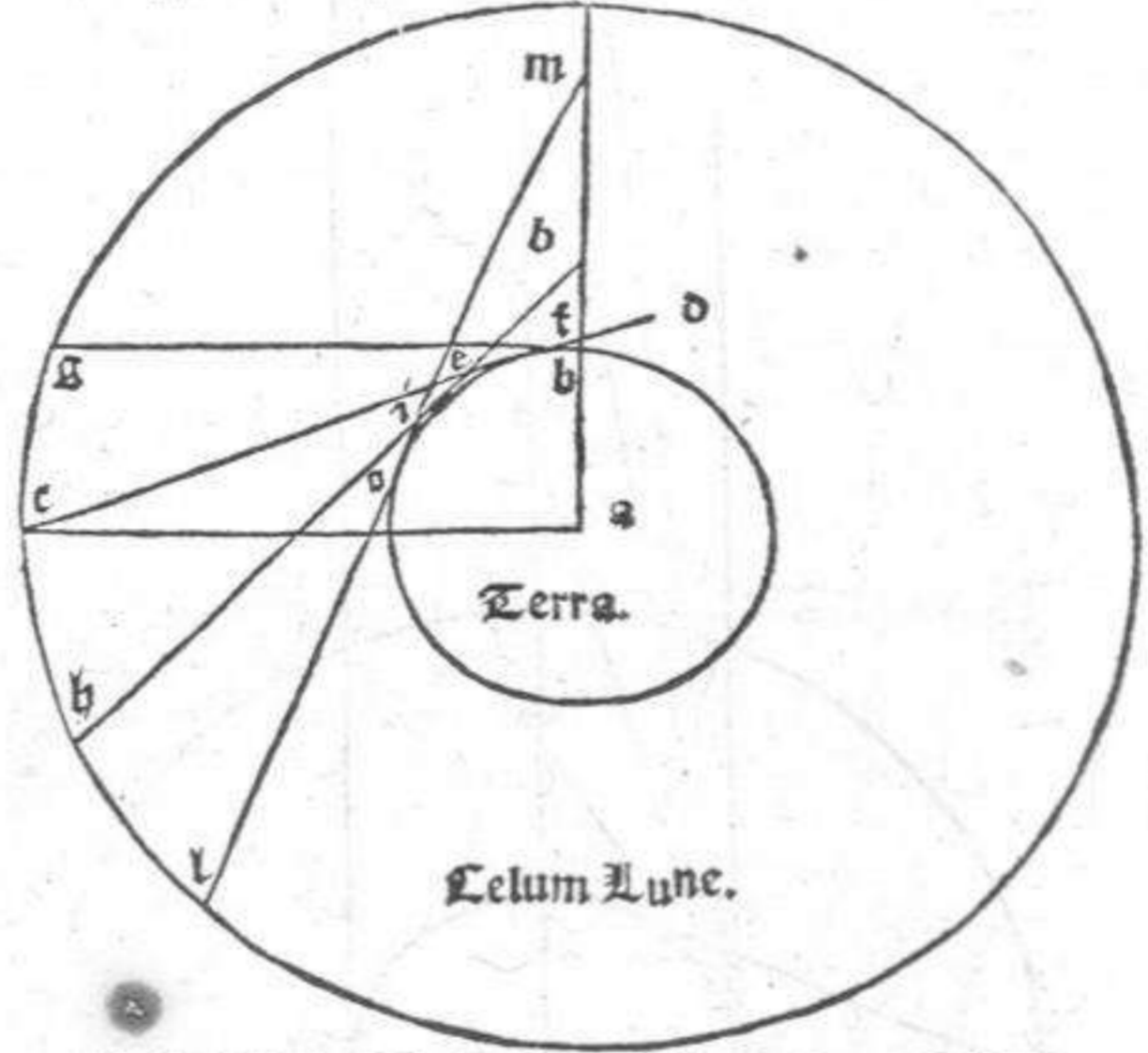
¶ Ad primam q̄ ex ea bene probatur q̄ non omnis

Ocul̄ ex- istētis in su- perficie. Ocul̄s ele- uat̄ non vi- dēs medie- tatem. Ocul̄ vi- dēs medie- tatem.

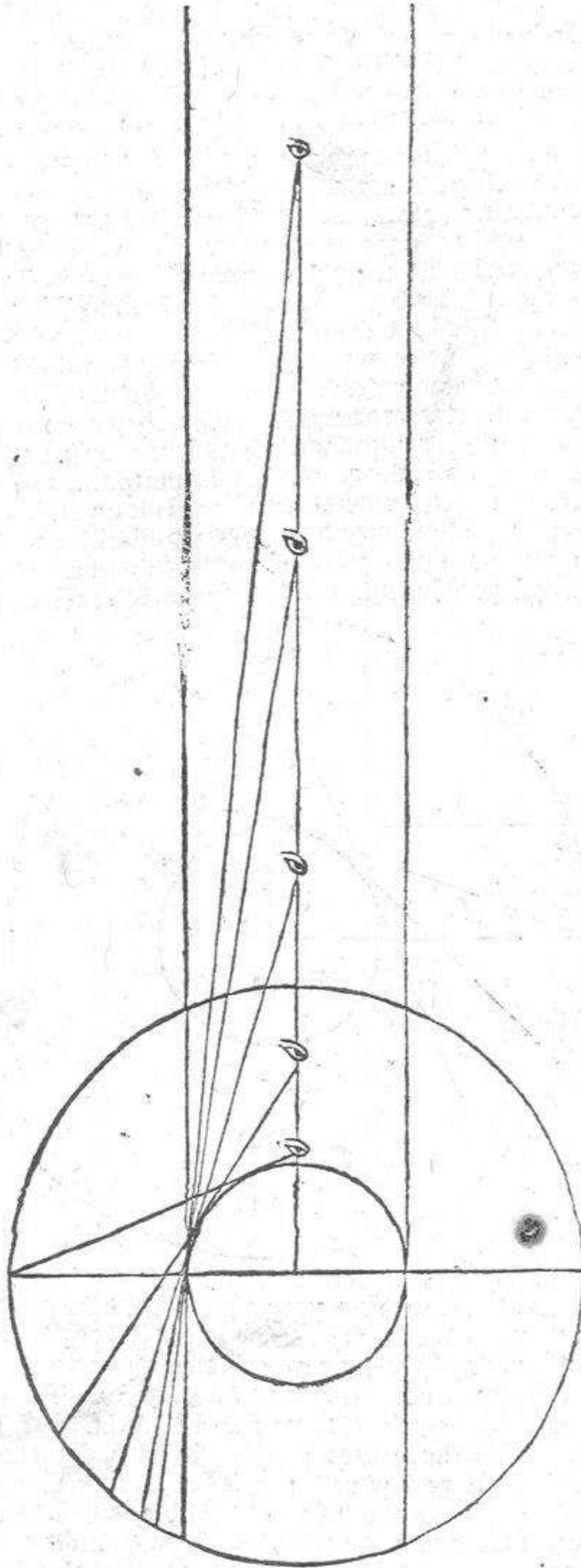
eleuatio super superficiem terre sufficit ad videndu- medietatem celi.

¶ Secundo d̄ q̄ potest sciri quanta eleuatio oculi requiratur ad videndam cuiuscunq̄ celi medietate. Scito ei terre semidiametro q̄ sit. a. b. & distātia celi cuius medietate videre cupis a terre cētro cuius di- stantie termini sint puncta terminantia lineam. a. c. q̄ perpendiculariter cadat super lineam. a. b. in puncto a. quod sit centrum mundi ex geometria cognosce- locus cōtactus linee. c. d. procedentis ab extremitate linee. a. c. & progredientis donec terre conuerum in puncto. e. tangat & continue recte procedendo p̄- ficeret triāgulū linearū. a. b. a. c. c. d. si linea. a. b. esset in infinitū p̄sus. b. producta. Cognosce in q̄ si linea c. d. secet lineā. a. b. in infinitum productam in p̄cto f. q̄ linea. f. b. est eleuatio requisita sup p̄cto. b. ad hoc q̄ celi medietas videat. ¶ An̄ ḡ Lapuan̄ ifert q̄ eris- stēs i turri videret decuplū semidiametrū terre si tur- ris eēt decuple altitudis ad altitudiem h̄ois in pede turris exstis. ¶ D̄m q̄ min̄ q̄ decuplū spaciū ad ter- re semidiametrū videret excessus enī ille nō attēdif- penes p̄portione eleuatiōis vnī sup alterū s̄ penes p̄portione anguli quē cāt linea ab oculo vnius vsq̄ ad celū p̄cedēs sup lineam p̄deūtē. a. terre cētro ad

oculū. ¶ bi ḡ a in exēplo p̄fato sit linea. b. g. p̄pēdicu- lariter cadēs sup p̄cto. b. & p̄ n̄s eq̄ distās linee. a. c. siue parallela. ¶ Ocul̄ igit̄ exstis in. f. pl̄ videt q̄ exstis in. b. de celo p̄ spaciū. g. c. q̄d ē eq̄le semidiametro ter- re dico q̄ ad hoc q̄ ocul̄ videat. g. h. q̄d ē duplū ad. g. c. nō sufficit q̄ eleuef supra. f. ¶ tū ē. a. b. i. f. s̄ q̄ tū eleuef quōsq̄ linea ab eo p̄cedēs vsq̄ ad. h. tāgat su- superficiem terre in puncto. i. ¶ Erit ḡ in p̄cto. l. mani- festū est aut̄ q̄ spaciū. l. f. ē maī q̄. f. b. angul̄ nō mi- nor idē dicat̄ de oculo exstis i. m. q̄ duas semidiamē- tros v̄re videt sup. f. et pl̄ q̄ in duplo distat ab. f. q̄. f. ab. ¶ Ex q̄ p̄z: q̄ ocul̄s p̄tinue recedēdo a terre sup- ficie pl̄ & pl̄ de celo videt. Si dicat̄ ḡ tū posit̄ elōga- ri q̄ celū totū posit̄ videre negat̄ q̄nā q̄ cū visio nō sit at nisi sub angulo acuto in choato & per medium dia- phanum pars que est directe opposita oculo nō pos- terit videri necesse enim esset lineam rectam transire per terram & sic aut non perueniret ad oculum aut ponenda esset terra diaphana v̄de. Si ymaginētur due linee parallele terram includētes in infinitum p̄ l.iii.

Secundi de celo & mundo

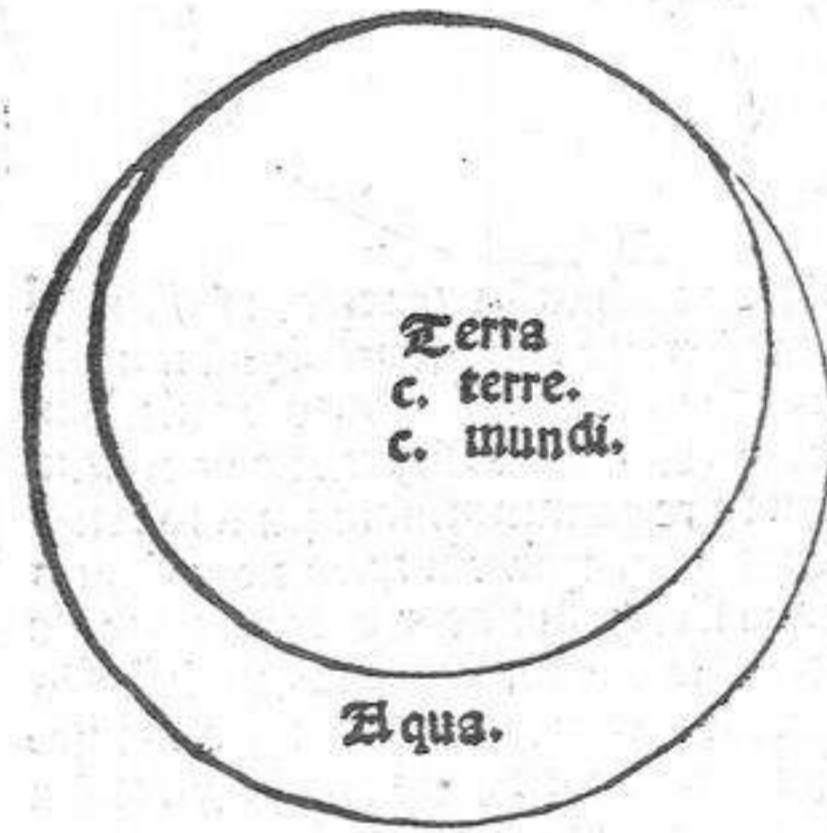
cedere includent de celo quod est terre diameter di-
co ergo quod totum reliquum spacium celi est minima pars que per
elevationem a superficie terre non potest videri circūgirādo
illa enim non potest videri et quelibet minor potest videri
quibuscumque enim punctis datis inter puncta diame-
tri circuli ab illis possunt protrahi linee non equidistantes
sive peralelle. Ab illis vero non quin interfecent
periferiam circuli.

Alia illata esse concedenda patet ad sensum vide-
mus enim solem prius illuminare summitates mon-

ditium et domorum et arborum partes
inferiores secluso etiam extrinseco i
pedimento preterquam rotunditate ter-
re. Et ad illud quod adducit de quanti-
tate hominis respectu terre nega-
tur consequentia quia homo eleua-
tus ideo plus videt quam iacens etiam
sensibiliter quia linea procedens ab oculo
versus celum valde prope intersectat line-
am procedentem ab oculo iacētis et pro-
prie cum post intersectionem recte pro-
cedendo continue spacium maius inter-
cipiat finaliter magnam facit inter se
distantiā propter longum progressum licet
enim linee a. b. et c. d. se interfecant
tes paruum intercipiāt in principio spa-
cium et insensibile tamen versus b. et d. est
sensibile.

Ad septimum dicitur quod Aqua secundum
superficiem suam est concentrica mun-
do non autem terre quia centrum magnitu-
dinis terre non est centrum mundi. Et
negatur propterea quia aqua secundum Sanctum Thome et Aristotelem
non habet figuram circularem completam.

Ad octa-
uum dicitur S.
Thome opus.
9. que. 98. quod
simpliciter solum
est agens im-
proportionat-
us respectu
inferiorum effe-
ctuum quos
facit in infe-
rioribus sed
solum secundum nos
et sic terra non
habet proportio-
nem ad prius
celum secundum a-

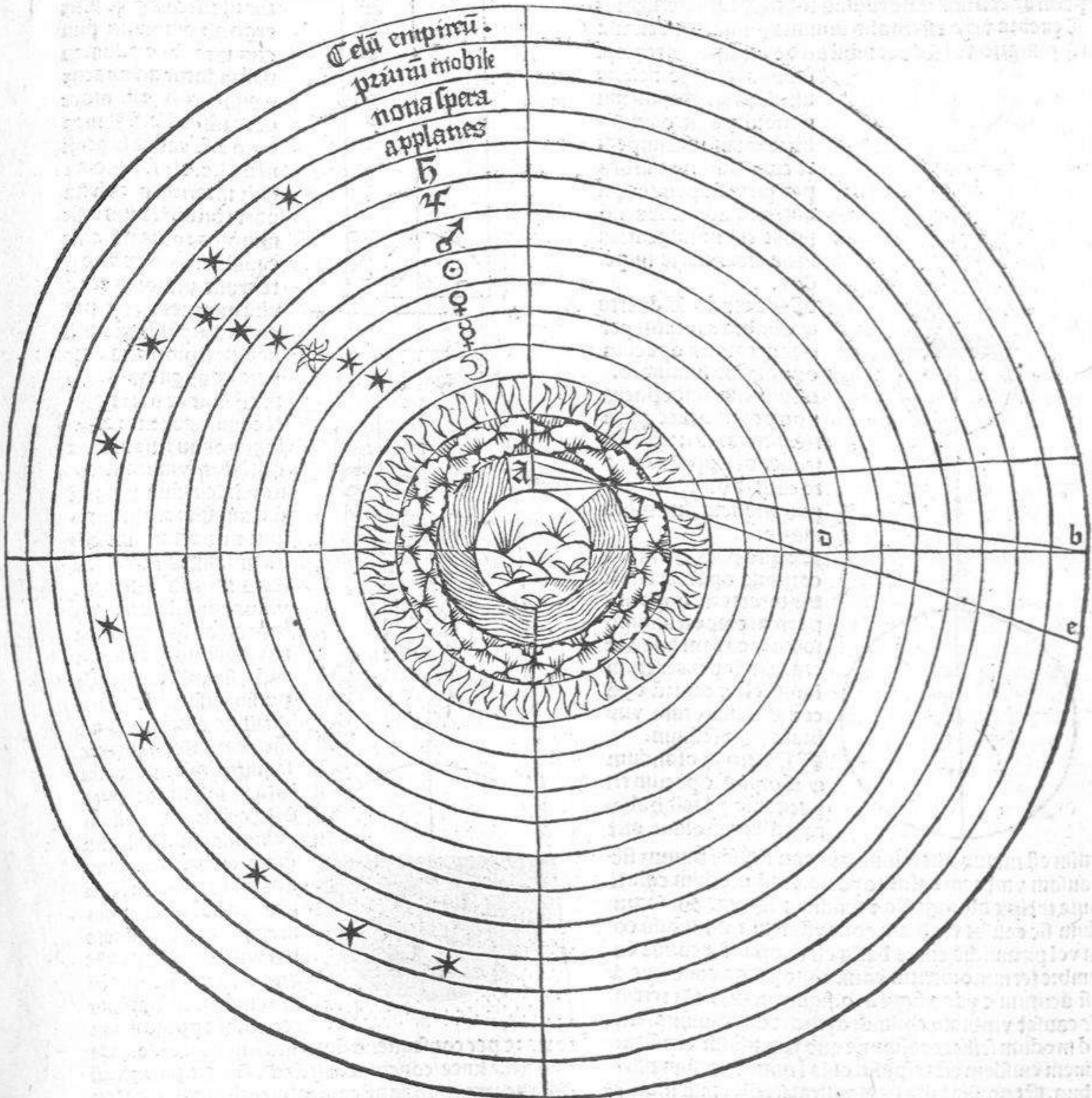
spectum nostrum. Secundo dicitur quod celi non solum agunt in terram
sed etiam in spheram totam generabilium que habet
proportionem ad supremum celum satis notabilem
Celi etiam quanto maiores sunt tanto plus distant a
terra nec omnes habent eisdem effectus immo con-
trarios ideo non est necesse terram ratione paruitatis a ce-
lo destrui propter quietatem influxum. Ad aliud iam
dictum est oculum existentem in superficie terre vide-
re minus quam medietatem celi imperceptibiliter.

Sed contra terra non est sicut centrum respectu
celi lune ergo ad minus est sensibilis differentia inter
existentem in centro terre et eius superficie. Dico quod
licet oculus in superficie existens non videat celi lune
medietatem tamen non est differentia unius gradus
cum gradus lune secundum almagesti computatio-
nem. 3642. miliaria contineat. Semidiameter autem
terre. 3250. Oculus ergo eleuatus potest supplere.
3250. miliaria que videret existens in centro (si super-
ficies esset plana) plus quam existens in periferia.

At quia propositionem astronomorum de medijs
celi visione omnes fere exponunt de vltima sphaera.
Pro huius dubij solutione. Ponitur talis proposi-
tio. Quis oculus existens in superficie terre non videat celi
medietatem quantumcumque magni necesse est tamen oculum a periferia

eleuatū aut vltimū celi videre plusq̄ medietatē aut nullius alterius hemispherium intueri. Prima pars demonstrat in 6° argumēto. Linea nāq̄ pcedens a celo ad oculū sic existentē est parallela linee procedēti a centro terre ad celū. Supponitur enim oculum tātū dē vidē de celo versus oriētē sicut occitē. ¶ Se cūda ps ps qm̄ si linea a. b. recta ab oculo procedēs vltimū circulū cōtigat i pūcto medio siue hemisphērico respectu oculi nulli⁹ alteri⁹ circuli pūctū p̄sise tāget. Si hō d. pūctū mioris circuli mediū qd̄ scz est ter

min⁹ linee trāseūt a cētro mūdi ad circulū cāntis an gulos rectos sup linea p̄deūte a mūdi cētro ad oclū iterseceat a linea a. e. pcedēte ab oculo ad hm̄di celū z p̄tigēte puerā terre supficiē: illi⁹ qd̄ celi solā medietatē videbit alioz aut miorz min⁹ q̄ medietatē maiorū hō plusq̄ medietatē. Nec lz geometrice demfari posset subiecta q̄tū ad p̄m̄ attinet satis oñdit formula. ¶ Ad argu^m an oppm̄ dictū ē. ¶ Ad aliū d̄ q̄ terra est spherica pp̄ motū equalē suaz p̄tiū ad cētrū z q̄ ille mot⁹ n̄ sibi frustra p̄uēit sic nec spica figu⁹,

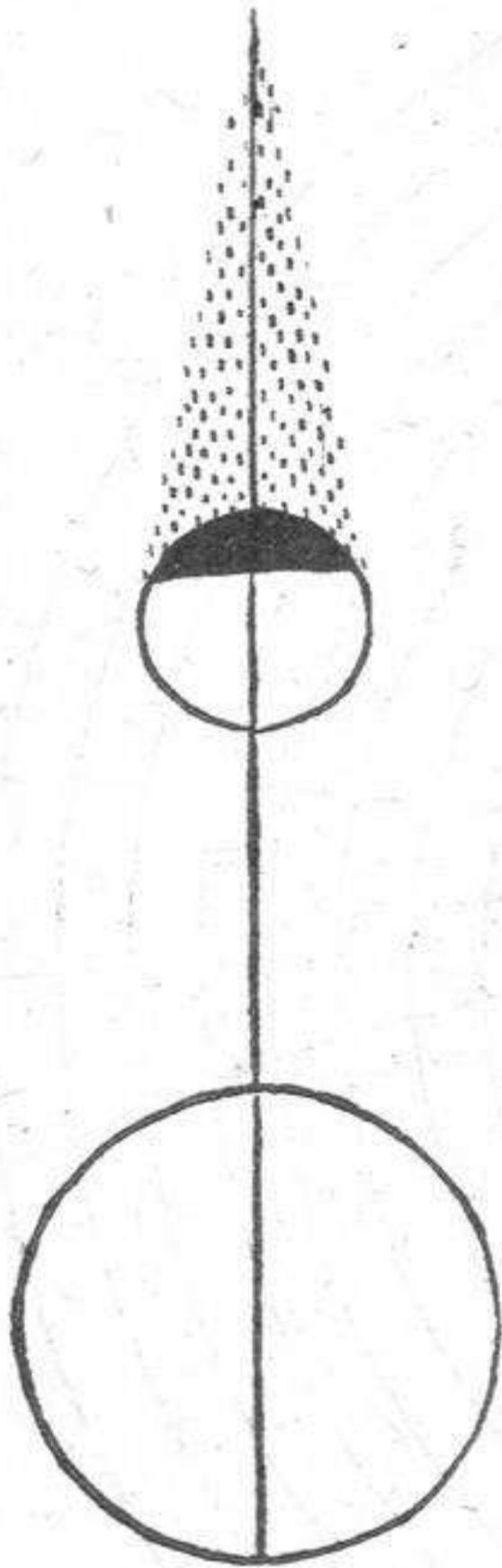

Ad quintū sic pceditur Videt q̄ eclipsis luariū nō sit possibilis. Si ei luna possit eclipsari hoc eēt p̄terpōnē terre iter eā z solē. Sicut z sol eclipsaret per interpositionē lune iter nos z solē sed hoc est falsum; igit, minor

ps: quia tūc oi mense deberet vtraq̄ eclipsis euenire ¶ Sed cōtra est p̄tolome⁹ z omnes astronomi z ipse etiam sensus. ¶ Respondeo dicendum q̄ secundum perspectivōs v̄ria est inter vmbriā z tenebrā. Umbra ei est lumen diminutū. vt dicit archiep̄s. 25. 1° perspectivae; vnde

Secundi de celo & mundo

Vmbra dicitur lucis primarie priuationem & secundarie deriuationem. Est autem lux primaria que radiose procedit a luminoso siue lux primaria est ea que i oculo recepta luminosi visione in sufficit causare. Et sic lux solis quam uocamus radij dicitur lux primaria. Lux secundaria siue accidentalis est que est a latere extra radio:rum incidentiam & que per omnem medij partem oblique se diffundit sicut est lux existens i camera ad quam nunq̄ radius solis ingreditur que scilz hys fenestras septentrionales tantum aut que i apeditur extrinsece ne radius solis ad eam perueniat. Tenebra uero est totalis luminis primarij & secundarij priuatio ubi scilicet nihil est de lumine.

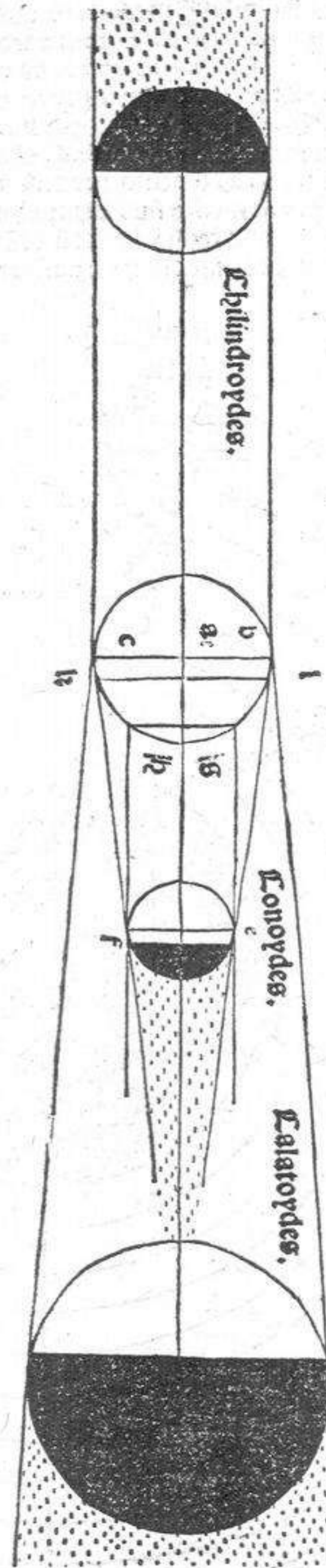
Archiepiscopus dicit se nescire an aliquod corpus mundanorum possit omnino lucis transitum impedire cum nullum natura perspicui sit penitus priuatum & ad minus non possit circumfulgentiaz lucis secundarie impedire.

Secundo Aduerte q̄ Umbra causatur per hoc q̄ corpus opacum opponitur luminoso. Quia enim est opacum non potest a luce primaria pertransiri: & per consequens i opposita parte causat vmbra per priuationem lucis primarie.

Et quo patz q̄ vmbra corporis opaci extenditur directe in opposita partem corpori luminoso ita q̄ eadem linea recta transit per centrum luminosi & centrum opaci & diuidit totam vmbra per medium.

Tertio Notandum q̄ Corpus opacum tripliciter se potest habere ad luminosum aut

enim est maius aut minus aut equale. Si primus sic causat vmbra calathoydem. i. ad modum calati quia incipit ab angusto & tendit in latum. Si secundum sic causat vmbra conoydalem. i. ad modum cono vel pyramidis cuius basis est in opaco & conus in vmbre termino: dicitur enim conoydes a cono quod est acutum & ydos figura. q. figure acute. Si tertium sic causat vmbra chilyndroydem siue columnarem ad modum scilicet colonne que secundum crassitudinem eiusdem est dispositionis i omnibus suis partibus. Et possunt ista demonstrari. Si enim maior est diameter luminosi q̄ opaci: quia scilicet luminosum est maius opaco Sint extrema diametri A luminosi b. c. Extrema uero diametri corporis opaci minoris d. sint e. f. Manifestum est q̄ linee siue radij A perpendiculariter procedentes ad e. f. non oriuntur a terminis diametri b. c. Si enim hoc facerent equidistantes essent linee b. e. & c. f. & cum ytraq̄ diametro

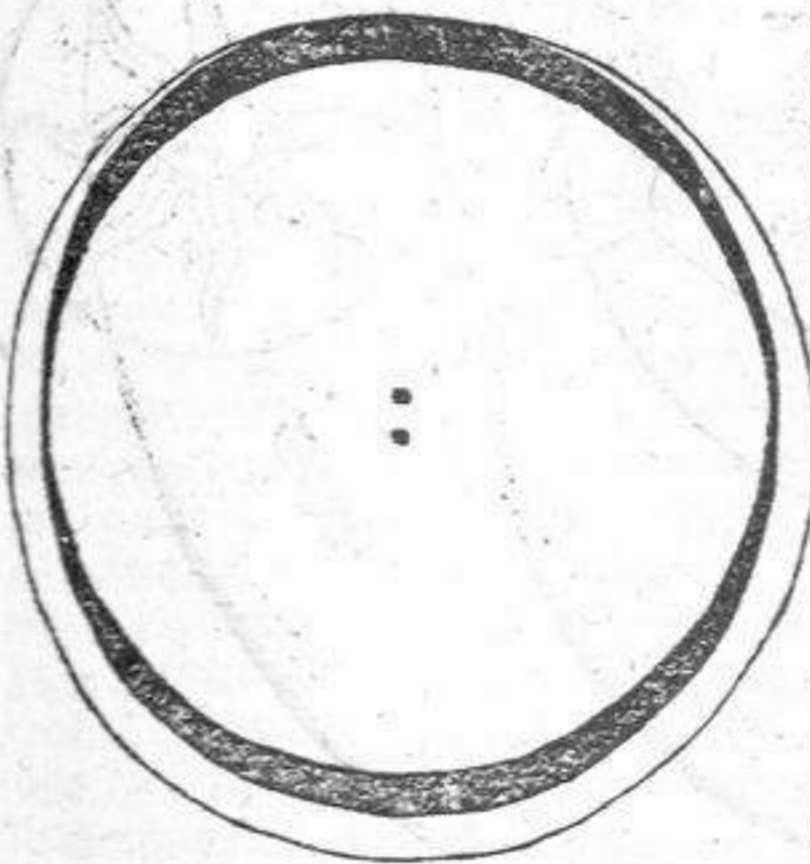
rectos angulos causerent & per consequens essent equales diametri corporum inequalium. Radij ergo A luminosi causantes super diametro e. f. angulos rectos oriuntur ab aliquo arcu minori q̄ sit hemispherium a. sit igitur ille arcus g. h. Luz ergo ab omnibus punctis inter b. & g. lumen diffundatur ad opacum a punctis b & c. procedent radij ad e. f. Linea ergo e. f. cadet super lineas l. e. & l. f. & duo anguli interiores ex vna parte duobus rectis erunt minores: quia non erunt equales: ergo ex vna parte erunt maiores et ex alia minores: ergo per quartam petitionem linee ille si protrahantur versus angulos minores q̄ sunt ex parte opaci coniungentur: ergo luminosum si sit maius causabit vmbra conoydalem siue pyramidalem. Si uero luminosum & opacum sint equalia tunc linee procedentes a terminis diametri vnius causabunt angulos rectos super diametro alterius & cum illi radij sint distantes q̄ possint esse quicunq̄ radij illius corporis & nunq̄ poterunt concurrere sequitur q̄ vmbra causata in infinitum durabit & erit ad modum colonne equalis latitudinis vbiq̄. At si luminosum sit minus: tunc linee procedentes a diametro eius ad diametrum vmbrosi: causabunt angulos versus luminosum minores duobus

rectis: & per consequens si versus luminosum protraherentur linee concurrerent: sed versus opacum nunq̄ concurrent: alias due recte linee superficiem clauderent: contra quintum principium: causabitur ergo curta pyramis euerfa & infinita.

Quarto Notandum q̄ omne luminosum sphericum maius: plus extensius & intensius illuminat de opaco minori propinquo q̄ remoto. Quo ad secundum satis notum est omne agens naturale fortius i propinquum agere q̄ indistans. Sed prima pars p̄

q̄ scilicet extensive plus illuminet. Omne enim lūos
sū maius illuminat spherā minorē plusq̄ dimidiā.
Si enim radij p̄cedentes a diametro luminosi con-
tingerēt spherā minorē i extremis diametris tunc
vtrinq̄ rectos angulos causarent per. 15. tertij eucli-
dis et sic essent equales diametri luminosi et vmbrosi
contra ypothesim: radij ergo luminosi p̄cedentes
a maiori portione q̄ sit opacū porrigēt faciētes pira-
mides per quartā 1^a archiep̄i inter quas includetur
opacū et p̄ p̄ns necessario pl⁹ q̄ medietas ei⁹ illumi-
nabit et q̄to fuerit p̄p̄nqu⁹ opacū lūoso tanto ma-
ior ps ei⁹ icludet: q̄ ois piramis latior est q̄ 1^a basim
q̄ conū radij ei illaz pyramidū nō cōtingēt opacū i
p̄ctis diametri sed vltra ea alioq̄n eq̄ distarēt et sic cā-
ref colūna et nō piramis. ¶ Ex hac p̄ckone seq̄t p̄mo
q̄ q̄to sol p̄p̄nqu⁹ fuerit lune tāto magis eā illu-
minabit intēsiue et extēsiue. ¶ Secundo sequitur q̄ i
hyeme sol plus illuminat de terra q̄ in estate et intēsi-
ue et extēsiue. ¶ Tertio sequit̄ q̄ in nouilunio pl⁹ de
luna a sole illuminatur q̄ i plenilunio. ¶ Quarto
sequitur q̄ quāto luna aut terra fuerit remotior tāto
maiorē vmbriā cābit. Ex quo ei minus illuminat̄ ex-
tēsiue pl⁹ cābit de vmbria q̄ ad maiorationē extēsi-
uā lūis seq̄t mioratio vmbrie et ecōuerso. ¶ Quinto
seq̄t eclipses quū lunares tuz solares maiores fieri i
estate q̄ hyeme. Tūc enim luna ac terra plus a sole
distant.

¶ Notādū quinto q̄ Zodiacus h̄z latitudinē. 12.
graduū diuiserūt ipsū astronomi sc̄dm eā per lineas
circulārē que dicit̄ ecliptica q̄ nūq̄ est eclipsis solis et
lune quin vterq̄ sit sub ea uel p̄pe eā. D̄r aut̄ alio no-
mine via solis q̄ nunq̄ sol ab ea declinat sed semper
sub ea mouet̄. Reliq̄ planete nō semp̄ sub ea mouēt̄
s̄ modo p̄sus austrū mō versus septētrionē deuiāt.
Unde astronomi ymaginantur quendam circulum
causari a centro epicycli lune circa mūdi centrū inter-
secantem superficiē eccētri in duobus punctis oppo-
sitis ipsi superficiē eccētri equalē: ille autem circul⁹
equans lune dicitur et sub ecliptica situat̄. Superfi-
cies vero eccētri dicitur circul⁹ circa centrū orbis ec-
centri a cētro epicycli vna reuolutione descript⁹. S̄z
circulus equans aliorum planetarū dicitur circulus
quē centrū epicycli describit super puncto tantū distā-
te a cētro eccētri q̄tum centrum eccentrici a mūdi cē-
tro distat. Circulus vero eccentric⁹ deferēs eodem
modo sicut in luna est ymaginandus. Dicitur autēz

¶ Ex dictis p̄z q̄ Lū sol semp̄ sit sub ecliptica et vmb-
ria corporis opaci tendat diametraliter versus pun-

ctū centro lūosi oppositū termin⁹ vmbrie terre seper
est directe sub ecliptica.

¶ Sexto Notādū q̄ Differentia est inter equātem
lune et equantē quinq̄ planetarū. Equās ei quinq̄
planetaz est solū circul⁹ ymaginat⁹ in eccētrico mo-
do supra dicto. Sed equās lune licz nō nūq̄ accipia-
tur p̄ circulo ymaginato in eccētrico quē cāt centrū
epicycli lune sup cētro mūdi sub ecliptica. Et it̄ etiā
orbis mūdo cōcētric⁹ ambiēs tres alios orbis lune
qui deferēs caput draconis lune dicit̄. Iste autēz
orbis quart⁹ mouet̄ sup arc̄ et polis zodiaci circa cē-
trū mūdi regulariter contra signoz seriē. 3. minutis. 10.
secūdis fere i die secūq̄ tali motu eccētrū et orbis au-
gē deferēs circūuoluit. D̄r autē deferēs caput dra-
conis q̄ ad motū ei⁹ superficies eccētri lune intersecat
eclipticā cōtinue in alijs et alijs p̄ctis: vnde vna ei⁹
pars versus aquilonē altera p̄sus austrū ab eclipti-
ca declinat: illa iḡ circūferētie itersectio i q̄ cū cen-
trū epicycli lune fuerit incipit vers⁹ aq̄lonē ire caput
draconis d̄r reliqua vero cauda. D̄r autē draco q̄ si-
cut draco est i extremitatib⁹ strict⁹ i medio vero lat⁹
sic et spaciū illoz circuloz ad vna sectiōe ad reliquā.
¶ Si querat̄ quāta est latitudo maxia draconis lu-
ne. Dicit̄ p̄tol. 4. almag. c. 1. q̄ est quinq̄ graduū ab
ecliptica. Intersectio autē in q̄ cū luna fuerit ad aq̄-
lonē incipit declinare d̄r caput: q̄ tunc ad zenith n̄ri
capitis accedit. Reliq̄ p̄o cauda q̄ cū epicycl⁹ lune i
ea fuerit incipit luna a nobis recedere: nobilio: autē
est accessus q̄ recessus. ¶ Secūdo d̄runt equātes alio-
rū planetaz ab equāte lune. P̄sonū ei circuli equan-
tes ymaginati ad equalitatē circuloz eccētroz ad re-
gulā dū motū cētroz epicycloz sub zodiaco et ad mo-
tū latitudinis ymaginandū et intelligēdū: i luna autē
solū p̄pter secūdū cētrū ei epicycli lune regularit̄ mo-
uetur super centro mūdi.

¶ Tertio Centrū equātis lune est centrū mūdi: nō
autem aliorum planetarum.

¶ Conclusio prima.

¶ Licet propter motū capitis et caudę draconis ali-
cuius quinq̄ planetaz nō sit aliquis orbis addēdus
p̄pter tñ motū capitis draconis lune est ponendus
quart⁹ orbis mūdo cōcētric⁹ tres alios orbis ambi-
ens. Prima pars p̄z: q̄ p̄pter itersectiones nō ē po-
nēdus orbis ali⁹ cū sufficiat diuersitas poloꝝ mot⁹
eccētri a polis ecliptice oēs ei circuli maiores i spherā
diuersos h̄ntes polos seintersecāt: vt p̄z de eq̄no-
ctiali et signifero. Itēq̄ ponēd⁹ est orbis p̄pter motū
itersectionū sub zodiaco q̄ nō mouet̄ nisi ad motū
8⁹ spherę. Que oia p̄ diuersos mot⁹ eidē orbi pueniē-
tes saluāt. ¶ Secūda pars p̄z. Caput nāq̄ dra-
conis lune mouet̄ p̄ seriē signoz. 3. minutis. 10. secundis. et
38. tertijs in die: iste autē mot⁹ nō pōt eē p̄ motū orbis
augē deferētū: q̄ illi orbis nō solū mouet̄. 3. minu-
y. mo. 11. gra. 12. minutis et 18. sc̄dis. Si ergo p̄ illū mo-
tū moueret̄ caput draconis sub ecliptica moueret̄. 12.
gra. fere in die cui⁹ oppm̄ dem̄ant astronomi. Itē
pōt iste mot⁹ cōuenire illis sectionib⁹ per motū eccē-
tri. Tū q̄ nō mouet̄ p̄ signoz seriē. Tū q̄ i die moue-
tur. 13. gra. 10. minutis et 35. secūdis: q̄ reducēdus est
iste motus ad aliū orbē q̄ deferēs caput draconis d̄r
Maior tot⁹ rōis p̄bas: q̄ eclipses lune que fiūt ca-
pite ex̄ite in leone pri⁹ cōtingunt postes in cācro q̄
virgine tertio i geminis et sic retrogradiendo. Et q̄
ille motus velocior: sit motu octauę spherę p̄z q̄: cuz
octaua spherā suū circulū cōpleat in. 7000. annoꝝ.

Secundi de celo & mundo

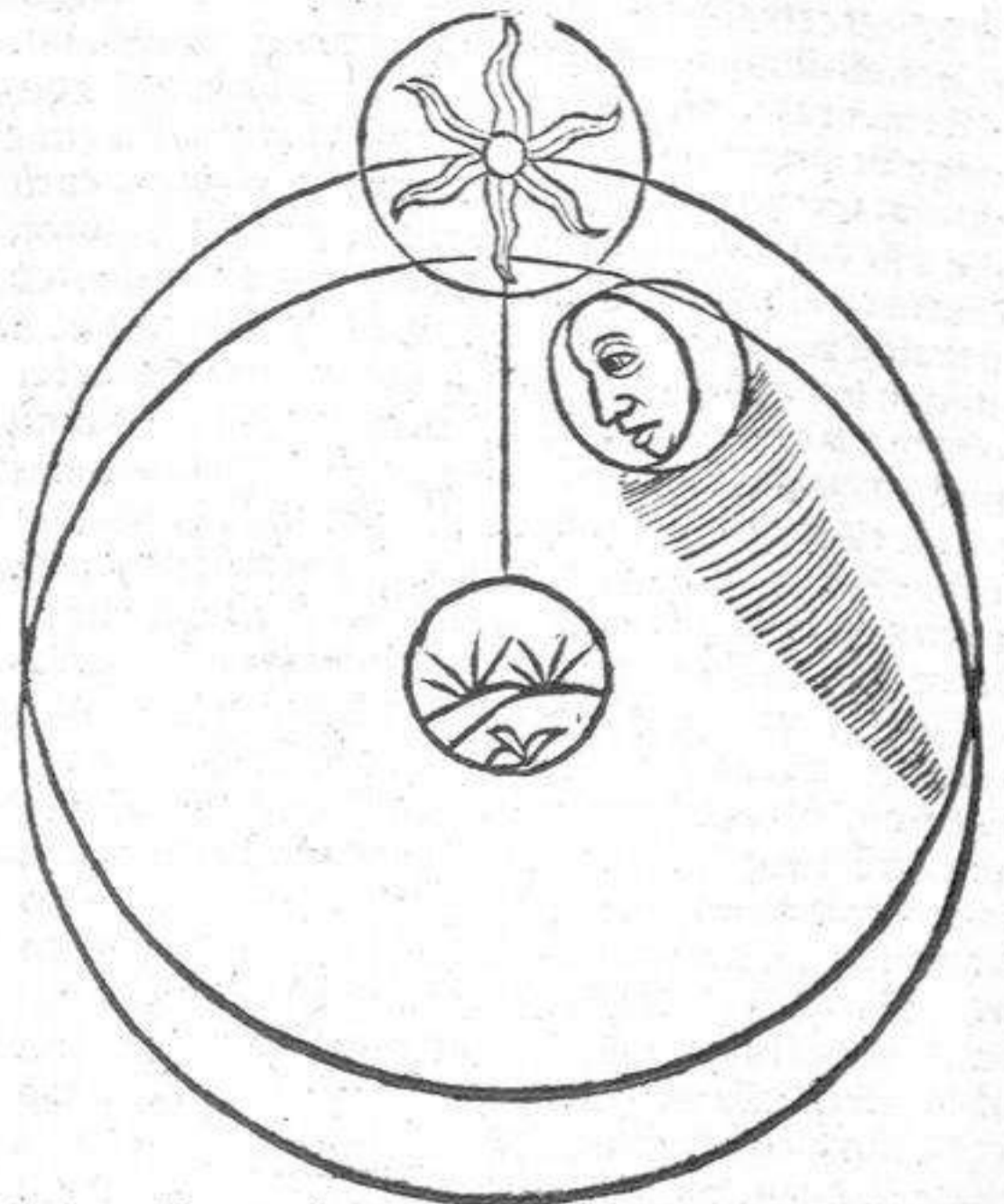
nona vero in .49000. Inuentum est caput draconis totū pertransire zodiacū in tpe minori q̄ 19. añoz
¶ Notandū p̄terea sc̄dm p̄to. 5. almagest. vmbriam terre cōiter vsqz ad spherā veneris per tingere: iyt p̄bat ex p̄portione aris vmbre ad diametrū orbis lune. Aris aut̄ vmbre ex p̄portione diametri solis ad diametrum terre z eius distātie a terra cognoscitur.
¶ Sc̄do Aduerte q̄ Eclipsis siue deliquiū lune nihil aliū est q̄ p̄uatio luis qd̄ a sole recipit p̄ radios lucis p̄marie p̄p aliq̄d iter mediū ipediēs Eclipsis vero solis nō est p̄uatio luis ei⁹ q̄ ad se: s̄ q̄ ad nos qz sc̄z lunē ei⁹ ad nos nō p̄t puenire p̄p aliq̄d corp⁹ opa cū mediās iter solē z aspectū n̄fz. vñ s̄gil. i. georgic⁹. Lune deliquiū vocat defectū qz km̄ rei s̄tatē deficit a lue: s̄ solis eclipsis vocat laborē Lū iqt̄: defect⁹ lune varios solisqz labores. Solei vñ egrotare qz im potēs est ad radios ad nos emittendum.

¶ Conclusio secunda.

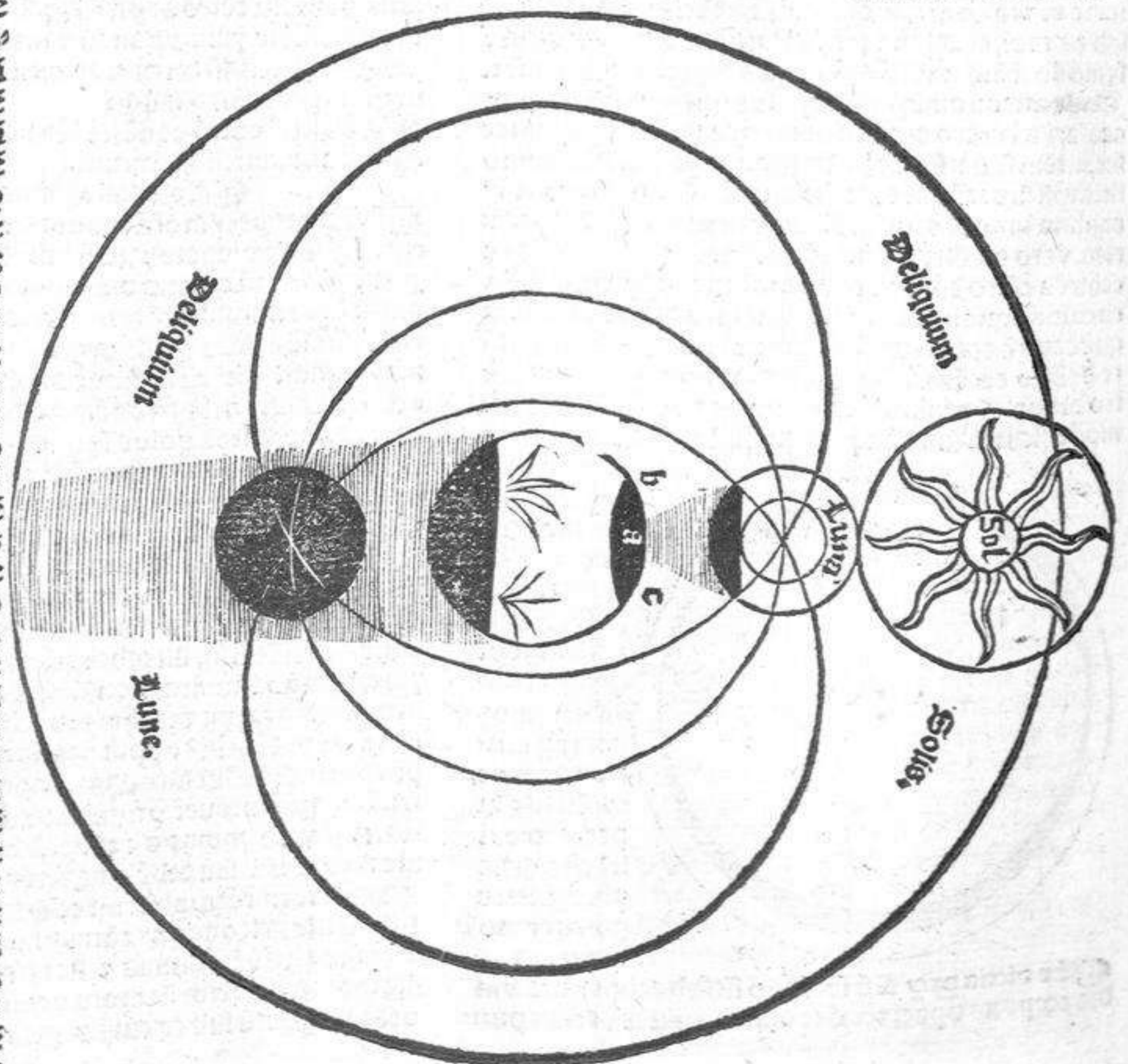
¶ Necessē ē lunā q̄nqz moueri ēē eclipticā q̄nqz s̄o ēē sub ecliptica p̄z: qz Lū Opacū causet vmbriā ex opposito lūiosi maioris sic qz termin⁹ ei⁹ sit i nadir. i. p̄ctō directe opposito cētro lūiosi t̄re vmbria extēdet s̄ eclipticā: s̄ si lūa sēp ē sub ecliptica i oi oppōne solis z lune erit eclipsis lūe: ip̄a nāqz ēē i p̄ctō directe soli opposito. z p̄ p̄ns igrediet vmbriā t̄re Sitr i oicō iūctiōe cū sole ead̄ linea trāsiret p̄ t̄re cētrū z cētra solis z lune: z p̄ p̄ns luna cāret vmbriā s̄ t̄ra z sic fieret eclipsis solis. **¶** Sc̄da ps p̄z: qz luna q̄nqz declinat ab ecliptica s̄p̄ aq̄lonē q̄nqz s̄p̄ austrū: s̄ ipole ē corp⁹ de terio trāsire ad terim nisi trāsēūdō mediū igf trāsibit eclipticā.

¶ Conclusio 3^a.

¶ Solis eclipsis ē polis s̄itr z lune. p̄bat qz pole est i p̄iūctiōe eoz vtrūqz ēē sub eclipticā p̄ motū draconis lūe: s̄ lūa ē corp⁹ opacū vt p̄p figuras q̄s recipit recedendo a sole: s̄ tūc cāt vmbriā directē s̄p̄ cētrū eclipticē z illd̄ ē cētrū mūdi s̄ tūc in p̄oif̄ in aspectū n̄fz z solē p̄pēdi clariter **¶** Sc̄do p̄bat de luna i oppōne solis p̄t ei tūc ēē sub ecliptica z p̄ p̄ns igrediet vmbriā t̄re ex q̄ tra est i medio mūdi z lūa mior ea
¶ Et hac p̄ctione p̄z rō q̄re nō sit eclipsis lūe aut solis oi mēse qz nō sēp illo t̄p̄e lūa ē sub ecliptica z p̄ p̄ns nō eadē linea recta trāsibit p̄ cētrū terre z solis ac lūe cētra Et hoc i plano nō p̄t bñ videri: s̄ i spherico facile ē itueri. **¶** Sc̄cūdo p̄z qz nō p̄t ēē eclipsis sol̄ i vniuer

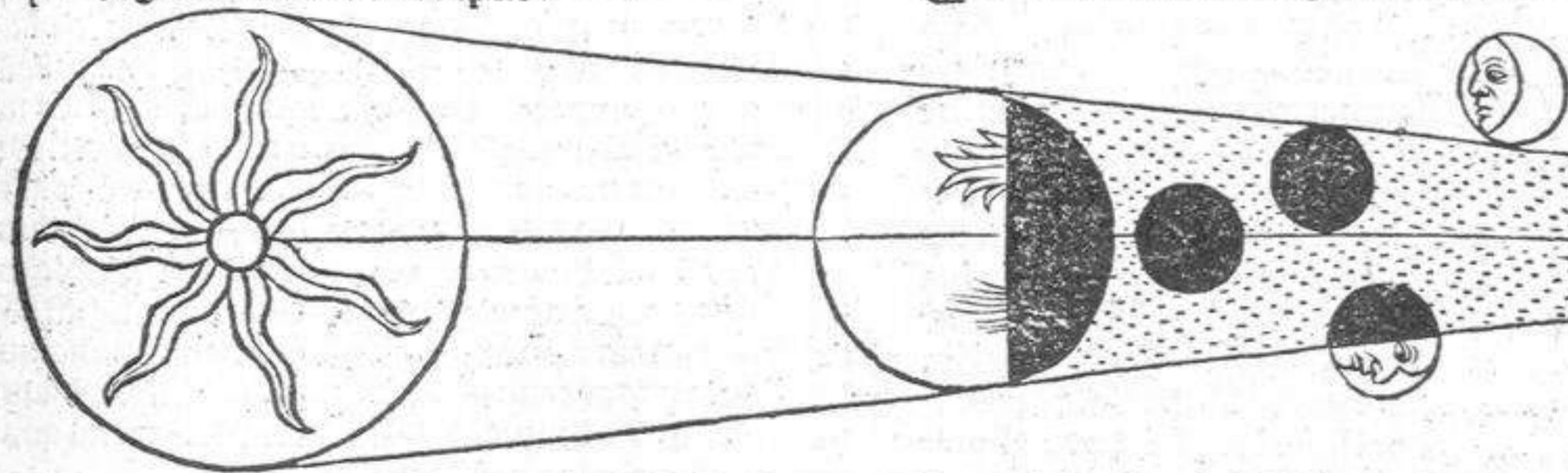
sa tera. Luna ei est mior t̄ra z sole s̄ nō p̄t ei⁹ vmbria icludē totā terrā p̄cedēdo ei p̄tinue fit minor ad modū piramidis km̄ grossiciē: illis s̄ q̄ sūt i pte terre quā nō p̄tingit vmbria lune nō appebit eclipsis solis. s̄ bi ḡra p̄s terre a. vmbria lūe occupabit: nō aut̄ p̄s b. ne

¶ c. Sicut si i medio camere sit candela z aliquis ei opponat manus vnpti camere lumē cādele auferet nō aut alteri. Et p hoc differt solis eclipsis a lune de liqo: qz qñ luna eclipsat oib⁹ eā vidētib⁹ appet ei⁹ de liqū. Tū qz i eodē istāti oib⁹ appet eclipsis lūe. Eclipsis hō solis hō aspect⁹ diuersitatē pu⁹ appet vni hī tatiōi deñ alteri. Sicut si cādele extinguit oib⁹ sī de finet lumē appare z nō pu⁹ illi pti q̄ alti s; si nō extinguit s; ei man⁹ oppōat z p̄tinue moueat: tūc p̄tinue alia z alia camere p̄tē desinet illuare. Et q̄ p̄ q̄ cū luna icipiat p̄iugi soli a p̄te occ̄ntali mouēdo p̄ ouē tē pu⁹ solis eclipsis occ̄ntalib⁹ q̄ oriētālib⁹ appebit. Dfunt etiā iste eclipses qz lune eclipsis oib⁹ eq̄l̄r durat sicut extinctio candele: non autem eclipsis solis sicut si manus p̄ onit añ candelā z moueat / ps camere q̄ eclipsat a p̄ma p̄te man⁹ hō quā ip̄a man⁹ mouet lōgiori tpe eclipsabit q̄ ps supposita alti extremitati. Itā s; p̄mā p̄tē mouebit tota man⁹ ip̄ediēdo lumē sup alterā aut nō trāsibit tota man⁹: s; solū extremitas alia q̄ p̄ motū p̄tinue ab ea recedet nec alia ps ei succedet.

¶ Cōclusio 4^a.

¶ Possibile est lunā solū p̄tialr qñq; hō totalr eclipsari. Scda ps p̄ qz p̄t tota lūa ifra vmb̄rā t̄re p̄tine ri cū sit fra m̄lto maior ea igr̄. P̄tia ps p̄bat q̄ d̄t ei luna h̄te vnā p̄tē sui corpis ex vmb̄rā t̄re pp̄ latitudinē ab ecliptica s; illā p̄tē z hō alia igr̄diēf vmb̄rā t̄re z tūc p̄ qz luna p̄trāsibit p̄ vmb̄rā t̄re absq; eo qz tota eclipsat vn̄ si luna ad min⁹ distiterit a capite vel cauda dracois. 12. g. i oppōe cū sole nō paciet eclipsi qz tūc h̄y. Latitudinē. 1. g. z 2. minutor. Semidiamet̄ hō vmb̄re t̄re i loco illo est mior vno ḡdu orbis lune. Si hō i oppōne luna h̄uerit latitudinē 26. minutor solū vel eo circa tūc tota eclipsabit. Eritq; tūc argumētū v̄z lune. i. distātia corpis lune ab capite dracois aut quōq; ḡduū vel eo circa aut 6. signoz cōium z qñq; ḡduū siue qñq; sigz 25. g. Et si luna i oppōe fuerit int̄ 12. z 6. g. a capite v̄l cauda eclipsabit s; nō totalr: ifra hō caudā v̄l caput z 5^m ḡdū ab altero illoz cōiungēt totaliū lune eclipsis.

¶ Pro quo aduerte qz Astronomi diuiserūt diamet̄rū solis ac lune i 12. p̄tes eq̄les q̄s vocāt digitos eclipticos siue p̄cta: vn̄ diameter vmb̄re terre p̄tinet 22. p̄cta diametri lūe hō lunā. Se ergo habet diamet̄rū vmb̄re terre i loco lune addiamet̄rū lune sicut 22. ad 12. vn̄ si i tabulis inueniat luna 12. p̄ctis eclipsari tota q̄dē eclipsari significabit (qz tota ei⁹ diamet̄rū vmb̄rā igr̄diēf) s; subito ad lumē redire. Si hō min⁹ 12. p̄ctis ponat̄ eclipsata nō tota s; ei⁹ ps deliquiūz paciet hō p̄ctorū nūex. At si pla. 12. p̄ctis i tabula notēt nō p̄ p̄ctis diametri lune (cū solū 12. obtieat) sūt accipiēda s; diametri vmb̄re terre p̄cta q̄ luna igr̄diēf p̄ talē numerum significabuntur. Tempus igr̄ deliquiū totalis lune tabella hic inserta dem̄fat ¶ Ex p̄cedentibus patet qz Eclipsis solis que fuit

Quarta.	ho	mi ^a
12	0	0
13	0	46
14	1	0
15	1	12
16	1	21
17	1	28
18	1	33
19	1	35
20	1	37
21	1	39
22	1	41

tpe passionis xpi per vniuersā terrā ne fuit nālis. P̄tio qz eclipsis illa fuit die plenilunij z nō nouilunij vn̄ dionisi⁹ ad polycarpum de apollophane loquens. Erant⁹ igr̄ ābo ap̄d heliopolī āboq; il̄ icidētē mirabilr soli lūe globū notābam⁹ (nō ei eiusce p̄uctōis tūc aderat tps) ipsaq; rur⁹ ab hora nona ad solis diamet̄rū (.i. oppōnē) ad vesperā supra nature vires restitutā. ¶ Vbi ps hō m̄ raculū illi⁹ eclipsis qz scz luna a p̄uctōe solis ad oppōez breuissimo t̄pis spacio redijt. ¶ Tertio qz eclipsis solis nālis icipit a p̄te solis occ̄ntali s; illa a parte oriētali ichoaut. ¶ Quarto qz sol icipit post eclipsim a p̄te p̄mo eclipsat̄ il luare cui⁹ oppm̄ fuit i illa. Itā lūa nō p̄erransit solem: sed post q̄mota est ab oriēte in occ̄ntē stetit sub eo z postea retro cessit it̄z ad oriētē sicq; pars occ̄ntalis q̄ vltio eclipsata erat p̄mo ap̄ puit: vn̄ i donysi⁹ ad polycarpū. In m̄eouā ait illi⁹ (scz apollophanis) reuoca z aliū q̄ddā. Itēpe ei (vt ipse nō ignorat) cā lune icidētā ab oriēte cepisse z v̄sq; ad solaris corpis finē puenisse ac tū demū resillisse nota uim⁹. Itēq; hō eadē ex p̄te vt assolet z icidētā z resurgatio facta est: s; ex aduerso diametri. i. luna post eclipsim p̄ seriē signoz p̄grediēdo ad oppōnē solis redijt. ¶ Quinto idē ondit̄ ex tpe duratōis eclipsis lū ei solis eclipsis parua aut nullā h̄eat moulam illa t̄n triū horaz spaciō durauit vt euāgeliste testāf. Hieronim⁹ aut addit solē etiā radios retraxisse vt v̄l dñm i cruce moriētē nō vidēt v̄l ne crucifigētes z blasphemates sua luce fruerentur.

¶ Cōtra p̄dicta aī p̄m⁹ qz nō sola luna h̄et orbē 4^m pp̄ motū capitis dracois qz ven⁹ z mercuri⁹ h̄nt motū illaz it̄fectionū aliter q̄ superiores planetē: ḡ cū ille mot⁹ nō sit pp̄ eccētris eoz nec defferētib⁹ augē aut octaue s̄phere reducēd⁹ erit ad orbē sup̄iorem.

¶ Scdo aī qz nec lūa h̄eat orbē pp̄ illū motū qz ep̄ cicli t̄rūm sup̄ioruz duos habēt motus vener⁹ vero z mercuri⁹ tres z t̄n cui libet il

loz vnic⁹ dat̄ ep̄ cicli⁹: ḡ z eccētr⁹ lune duos h̄re pōt motus etiam proprios. ¶ Tertio aī qz Luna nō eclipsat qz sēp v̄l z nō p̄ colorē cū nō h̄eat: ḡp lumē. ¶ Itē sp̄ luna deficit a lūie cū nūq; tota a sole illuief: ḡ sp̄ ē eclipsata. ¶ Itē Si per interpōnē t̄re inter solē z lunā ip̄a eclipsabit: ḡ et per it̄pōnē veneris it̄er solē z lunā ip̄a eclipsabit hō nō ē v̄sū: igr̄ p̄na p̄ma p̄z: qz ven⁹ est maior luna. ¶ Quarto Scdm̄ Almiā de mirabilib⁹ m̄diuifa ē eclipsis lune vtroq; lūiar ier̄n̄te supra horizōtē ḡ nō fit p̄ it̄pōnē terre. ¶ Itē Tūc luna deberet eclipsare mercuriū venerē z martē p̄ it̄pōnē ei⁹ inter solem z illos planetas. ¶ Quinto aī qz nālr sol possit eclipsari totalr qz in auge sua nō cordat ei⁹ visualis diameter nisi 31. minuta

Secundi de celo & mundo

In pigio aut. 54. Luna ꝑo in auge eccētri & epicycli 29. minu. in opposito aut augis epicycli 36. cordat ꝑ si ꝑrigat eclipsis solis luna in opposito augis epicycli. & sole i apogio exntibꝫ nil de sole vꝫ ꝑ totalr eclipsat

¶ Serto ar ꝑ ea q̄ dicta sūt de eclipsi q̄ ꝑrigit i passioe: qz hꝫ Digenē solū appuit i terra iuda q̄ nō fuit vꝫ. ¶ Itē si fuisset vꝫ Astronomi illiꝫ tꝫ seu hꝫ stonici aliquā mētionē fecisset qd̄ tñ vꝫ falsū igꝫ.

¶ Ad 1^m dꝫ q̄ ponēdꝫ ē veneri & mercurio orbis alios abies sicut i luna nō tñ ꝑꝫ motū capitis aut caudē dracois eoz ꝫ ꝑꝫ deviationē eccētri ab ecliptica q̄ i venere est 17. minutoꝝ. in mercurio ꝫo. 45. Quiꝫ deviationis poli sūt ipsū caput & cauda dracois eoz.

¶ Ad 2^m dꝫ ꝫmo q̄ etiā ꝑꝫ ꝫclinationes & reflexiones duoz ꝫferioꝝ a q̄busdā ponūꝫ orbis ꝫ epicyclos icludētes ad quoz motū tales motus latitudis ꝫtingūt. ¶ Scdo dꝫ q̄ vniꝫ corpis simplicis est vniꝫ simplex motꝫ hꝫ genꝫ ꝫta circularis vel rectus.

¶ Sꝫ Lōtra tūc nō ꝫbareꝫ decimasꝫ sꝫera vꝫ nona ꝫ hoc q̄ vniꝫ corpis simplicis ē vniꝫ motꝫ simplex.

¶ Dꝫm q̄ duplꝫ ꝫnt alicuiꝫ orbis ꝫles motꝫ ꝫuenire vel illi soli vel etiā alijs. Si ꝫ^m sic nō ē necesse reducere alterꝫ illoꝝ motū ad aliū orbē marie si ad iuices nō hꝫt quācūꝫ ꝫꝫietatē sicut sūt ꝫclinationes & reflexiones veneris & mercurij & motꝫ latitudis epicycloꝝ triū supioꝝ q̄ solis epicyclis ꝫueniūt & nō alijs orbibꝫ

¶ Si 2^m sic reducēdꝫ ē alter eoz ad orbē supioꝝ qz cū ois motꝫ nālis alicuiꝫ dēat ꝫmo ꝫuenire si plures illo motu orbis moueāt q̄bꝫ ꝫueniat aliꝫ motꝫ ꝫꝫiꝫ eꝫliter ꝫueniēt in illo motu: & ꝫ ꝫns nulli illoꝝ ꝫmo ꝫueniet: assignandꝫ ꝫerit aliꝫ orbis cui ꝫmo ꝫueniat

¶ Motu aut dracois lune mouēꝫ oēs eiꝫ orbis similiꝫ & motu deviationis eccētri veneris & mercurij mouēꝫ etiā orbis auge defferētes: & ideo reducēdi sūt illi motꝫ ad aliꝫ orbis q̄bꝫ ꝫmo ꝫueniāt. ¶ Motꝫ ē capitis dracois lune est ꝫ^m motu eccētri. ideo nō ꝫōt ꝫmo eccētro ꝫuenire. ¶ Prima solutio est dictis ꝫbi conformioꝝ Astronomis tñ impertinens.

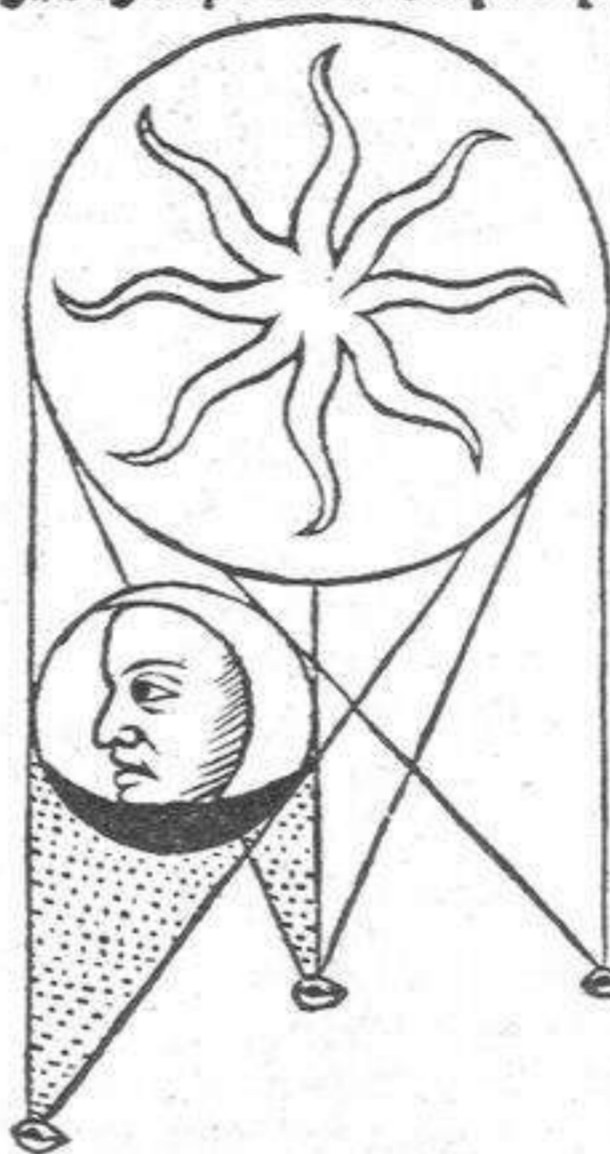
¶ Ad 3^m dꝫ q̄ luna tꝫe eclipsis hēt lumē scđariū nō aut ꝫumariū. ¶ Ad aliꝫ dꝫ q̄ talis ꝫuatio nō ē ꝫꝫ aliqꝫ extrisecū mediū ꝫpediēs: sꝫ ꝫꝫ nām luioꝝ sꝫhe ricꝫ maioris qd̄ nūꝫ ꝫt sꝫhericū minꝫ totalr illuare

¶ Ad aliꝫ dꝫ ꝫmo q̄ venꝫ est corpꝫ diaphanū: ideo nō ꝫpedit lumē solis qui ꝫueniat ad lunā Scdo dꝫ q̄ ꝫꝫ ꝫꝫꝫtatē ad solē vmbra eiꝫ est valde ꝫua & nō ꝫuenit ad lunā vel mercuriū. Tertio dꝫ dato q̄ vmbra eiꝫ ad lunā ꝫueniat tñ tūc lūa est tā ꝫꝫiꝫ soli q̄ lumē scđariū est tā forte q̄ nō ꝫōt discerni a luie ꝫmario: qꝫto dꝫ q̄ nō ꝫōt eclipsare nisi ꝫtē supioꝝ lune.

¶ Ad 4^m dꝫ q̄ tūc sol vel luna erat sub terra vꝫ vterꝫ erat i horizoꝝte. Sꝫ qz mediū erat grossū ꝫꝫ vapoꝝ res a terra eleuatoꝝ: ideo tūc alterꝫ luariū ꝫ radios refractos videbat sicut denariꝫ i fūdo vasis occultatꝫ ꝫ infusione aq̄ vꝫ. ¶ Ad aliꝫ dꝫ q̄ luna nūꝫ iacit vmbriā ꝫꝫ corpa veneris & mercurij: sꝫ bñ ꝫꝫ orbis eoz. Sed de marte dꝫ q̄ vmbra eiꝫ nō ꝫuenit ad eū. Dꝫ tñ a ꝫbo hꝫ T. c. 60. lunā eclipsare martē: qz sꝫ ꝫpedit ne a nobis qñꝫ videat nō tñ sic q̄ ꝫpediat eiꝫ a sole illuatiōē. Et hoc mō ois stella ꝫferioꝝ ꝫt ecli

psare supioꝝ ꝫter solē q̄ a sola luna eclipsatur.

¶ Ad quintū dicitur q̄ Sol ꝫt totalr eclipsari vniꝫ regiōis q̄ nullꝫ ibi exnt aliqꝫ de sole ituebit nō tñ toti terre ꝫꝫter diuersitatē aspectꝫ. Aliā ei ꝫtē solis videt exnt i asia & aliā exnt i gallia: ꝫōt ꝫ luna eclipsare totā solis ꝫtē q̄ vꝫ in asia sꝫ tūc simlꝫ nō poterit eclipsare partem vꝫsam in gallia sicut si coram magno igne ponatur corpus pedale: tunc oculus qui

totalitꝫ erit sub vmbra illiꝫ corpis nihil de igne videbit q̄ aut aliqꝫiter erit extra vmbriā partē ignis videbit & alia ei occultabit. Qui vero fuerit a latere illiꝫ corpis nullomō ab eo ꝫpediet: sed totū ignem videbit.

¶ Ad sextū negetur in hoc Digenes: qz dioꝝ nisiꝫ eā ꝫcepit & tñ erat i egypto: iꝫe etiā vidit manifeste lunā ab oriēte ꝫsus solē moueri: ꝫ & qz aliꝫ (sup cuiꝫ horꝫ sōtē erat luna) ꝫotuit ꝫcipe. Et ꝫ hoc ꝫꝫ falsitas opꝫionis eoz quidē cū illā eclipsim fuisse i hierusalē ꝫtute eliotro

pie. qz & si ꝫtute eiꝫ ꝫotuerit sol eclipsari in hierusalē nō tñ i alijs locis Est aut eliotropia teste ꝫsidoꝝ li. 16. ethi. c. 7. viridi colore & nubilo stellis puniceis superpersa cum sāguineis venis. Lā aut nois de effectu lapidis est. Mā deicta i labus eneis radios solis mutat sāguieo repercusso si vas aq̄ repleat. Extra aquā aut speculi modo solē accipit de ꝫhēditꝫ defectus eiꝫ subeūtē lunā ostendēs. Signif i cypro & africa sꝫ melioꝝ in ethiopia. ¶ Ad aliꝫ dꝫ negādo minorē quꝫꝫmo Eusebiꝫ refert q̄ ꝫhlego gētis olimpiadū egregiꝫ supputatoꝝ li. 13. sic de hac solis eclipsi scripserit. Olimpiade inqꝫ. 202. magna & excellēs inter oēs q̄ añ eā acciderāt defectio solis facta est. Dies hora sexta ita in tenebrosā noctē versus ē vt stelle in celo vꝫse sint terreꝫ motꝫ in bitinia nicene: bis multas edes subuernt. Sꝫ vt Eusebiꝫ dꝫ hꝫ ꝫhlego declarauit hoc qd̄ sub Tiberio cesare contigisset nō tamen expressit oppositionem luminarium: tunc fuisse. Quis etiam eclipsis & africanus in hystoꝝis suis meminit. ¶ Ad capitale patet ex superiꝫ dictis quare non sint eclipses omni mense.

Questionum fra. Amadei

Abeygreti Lugdunē. ordinis predicatorum super libros de celo & mundo Aristotelis peripatheticorū pꝫncipis. 18. Kal. Decēbus. 1514. Finis.